

שבוע פרשת נח

(19 - 25 Oktober 2025)

כ"ז תשרי - ג' מרחשון תשפ"ו

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספות כמפורט בתוכן עניינים

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם.

משיחת י"א שבט תשכ"ח

בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם: וְנָתַתִּי מִמֶּנּוּ אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ, וְאַסַּפְתִּי דִגְגָה וְתִירִשָׁךְ וְיִצְהָרְךָ: וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בַּשָּׂדֶךְ לְבַהֲמֹתְךָ, וְאָכְלָתָּ וְשִׂבְעָתָּ: הַשְׁמִירוּ לָכֶם בֶּן וּפְתָה לְבַבְכֶם, וְסִרְתֶּם וּעִבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: וְחָרָה אַף יי בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשְּׁמִימִים וְלֹא יִהְיֶה מִמֶּנּוּ וְהִאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ, וְאִבַּרְתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָה אֲשֶׁר יי נָתַן לָכֶם: וְשִׁמְתֶם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וְקִשְׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְמוֹטֶפֶת בֵּין עֵינֵיכֶם: וְלִמְדֶתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדָבָר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשִׁכְבְּךָ, וּבְקוּמְךָ: וְכִתַּבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ, וּבְשַׁעְרֶיךָ: לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לְתֶת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשְּׁמִימִים עַל הָאָרֶץ:

וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל־כִּנְפֵי בְגֵדֵיהֶם לְדִרְתָּם, וְנָתַנּוּ עַל־צִיצִית הַכִּנֹּף פִּתִּיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וְרָאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זִנִּים אַחֲרֵיהֶם: לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי, וְהִיִּיתֶם קְדָשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם: אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵהָיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם: אָמֵן:

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקִּבְל עָלִי מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבָה לְרַעְדָּ בְּמִוֶּדֶ: מִצְוָה לְהִתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תְּפִילַת שַׁחְרִית כּוֹלֵל שִׁיעוֹר תְּהִלִּים כְּפִי שְׂמִתְחַלֵּק לִימֵי הַחוּדוֹשׁ. יְהִי רָצוֹן מִלְפָּנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵינוּ אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיכְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֵלְקֵנוּ בְּתוֹךְךָ: אֵךְ צְדִיקִים יִדְּרוּ לְשִׁמְךָ, וְיִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת־פָּנֶיךָ:

טוב להרגיל עצמו לומר... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ מֶלֶךְ חַי וְקַיִם, שֶׁהַחֲזַרְתָּ בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֱמוּנָתְךָ:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקימורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף!

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוֵּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של יד לשל ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוֵּנוּ עַל מִצְוֹת תְּפִלִּין:

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאוד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיכרך.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לְבַבְךָ, וּבְכָל נַפְשְׁךָ, וּבְכָל מְאֹדְךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּךָ הַיּוֹם, עַל לְבַבְךָ: וְשָׁנַנְתָּם לְבִנְיָךְ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשִׁכְבְּךָ, וּבְקוּמְךָ: וְקִשְׁרְתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְמוֹטֶפֶת בֵּין עֵינֶיךָ: וְכִתַּבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ, וּבְשַׁעְרֶיךָ:

וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ תִּשְׁמְעֵנוּ אֶל מִצְוֹתֵי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעָבְדוֹ,

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמישה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס... שבהן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשי תיבות "לה"ו)) בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

מזמורי תהלים

קכד

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד לִלְיָי שֶׁהָיָה לָנוּ יֹאמַר־נָא
יִשְׂרָאֵל: בְּלִילֵי יְיָ שֶׁהָיָה לָנוּ בְּקוֹם עָלֵינוּ אָדָם:
ג אֲזִי חַיִּים בָּלַעְנוּ בְּחֵרוֹת אָפָם בָּנוּ: ד אֲזִי הַמִּים
שָׁטְפוּנוּ נִחַלָּה עָבַר עַל־נַפְשָׁנוּ: ה אֲזִי עָבַר עַל־
נַפְשָׁנוּ הַמִּים הַיָּדוֹנִים: ו בְּרוּךְ יְיָ שֶׁלֹּא נִתְּנָנוּ טָרֶף
לְשֹׁנֵיהֶם: ז נַפְשָׁנוּ בְּצַפּוֹר נִמְלְטָה מִפֶּחַ וּקְשִׁים
הִפַּח נִשְׁבָּר וְנִנְחָנוּ נִמְלְטָנוּ: ח עֲזָרְנוּ בְּשֵׁם יְיָ עֲשֵׂה
שָׁמַיִם וָאָרֶץ:

קכה

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הַבְּטָחִים בְּיָי בְּהִרְצִיּוֹן לֹא־
יִמּוּט לְעוֹלָם יֵשֵׁב: ב יְרוּשָׁלַם הָרִים סָבִיב
לָהּ וַיְיָ סָבִיב לַעֲמוֹ מַעֲתָה וְעִדְעוֹלָם: ג כִּי
לֹא יִנּוּחַ שְׁבֵט הָרָשָׁע עַל גּוֹרֵל הַצַּדִּיקִים
לְמַעַן לֹא־יִשְׁלַחוּ הַצַּדִּיקִים | בְּעוֹלָתָהּ
יָדֵיהֶם: ד הִיטִיבָהּ וַיְיָ לַמּוֹבִיּוֹת וְלִישָׁרִים
בְּלִבּוֹתָם: ה וְהַמַּטִּים עָקְלָלוּתָם וְלִיכָם וַיְיָ
אֶת־פְּעָלֵי הָאָן שְׁלוֹם עַל־יִשְׂרָאֵל:

נקודות משיחות קודש - מזמור קכד מתוך "תהילות מנחם"

א-ב - לולי הוי' שהי' לנו יאמר נא ישראל. לולי הוי' שהי' לנו בקום עלינו אדם

ב' פירושים ב"לולי"

ד. וממשיך הצמח צדק לבאר את המשך הפסוק - "לולי הוי' שהי' לנו", "ענין שהי' לנו, הנה לנו בגימטריא אלקים, ועוד טעם כי רק על שם אלקים אנו אומרים בלשון שהוא לנו, דהיינו אלקינו. ולכאורה אינו מובן, הלא אדרבה, חלק הוי' עמו¹⁴, וגבי אלקים נאמר¹⁵ ג"כ מלך אלקים על גוים. . אך הענין, כי כדי שיאמר שהאלקות הוא שלנו ממש, זה אי אפשר כי אם ע"י צמצום, שיצמצם את עצמו כביכול, אזי יוכל להאיר ולשכון בתוכנו כו".

וזהו הפירוש "לולי הוי'" - שהוא בדוגמת "הוי' אלקינו", דאלקים בגימטריא "לנו", וע"י יחוד "הוי' אלקים" נעשה "הוי' אלקינו". וע"ד המבואר בכ"מ¹⁶ בענין אמירת "הוי' הוא האלקים" בסיום תפילת נעילה דיוהכ"פ, שהדרגות הכי נעלות ד"הוי'" נמשכות ונעשות בחינת "אלקים", בגימטריא "לנו" - אלקינו, ומסיים ש"יחוד זה זהו ענין לולי כו".

ומ"ש "לולי הוי' שהי' לנו" ב' פעמים, "יש לומר על דרך שאמר אליהו¹⁷ ב' פעמים הוי' הוא האלקים", שענין זה קשור עם עבודת התשובה, שעל ידה ממשיכים בחינת "אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך גו"¹⁸, ב' פעמים "אנכי", שזוהי המשכה נעלית יותר מהמשכת בחינת "אנכי" (פעם אחת) במתן תורה, כמבואר בכ"מ¹⁹.

(14) האזינו לב, ט.

(15) תהלים מז, ט.

(16) ראה לקו"ת דרושים לשבת שובה סד, ג ואילך. ובכ"מ.

(17) מלכים א-יח, לט.

(18) ישעי' מג, כה.

(19) משיחת כ"ף מרחשון ה'תשד"מ.

תוכן עניינים

מתורת רבותינו נשיאי הב"ד

אדמו"ר הזקן

- 210 שולחן ערוך עם הערות וציורים
211 שולחן ערוך לפי לוח 'רב יומי'
214 תורה אור

אדמו"ר האמצעי

- 218 תורת חיים.

אדמו"ר ה'צמח צדק'

- 219 דרך מצוותיך.

אדמו"ר מוהר"ש

- 221 תורת שמואל תרל"ג.

אדמו"ר מוהרש"ב

- 221 ספר המאמרים - המשך תער"ב.

אדמו"ר מוהריי"צ

- 223 ספר המאמרים - תרפ"ט.
224 לקוטי דיבורים - בלה"ק.
226 רשימות אדמו"ר מוהריי"צ - אבות החסידות.
227 אגרות קודש - כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ.

הוספות

- 47 ילקוט לוי יצחק על התורה
48 נקודות משיחות קודש בעניני גאולה ומשיח.
169 נביאים וכתובים.
181 עין יעקב - מסכת ברכות
228 נקודה משיחת קודש מעובדת
229 חומש לקריאה בציבור
237 קריאת התורה למנחה בשבת קודש
238 לוח זמנים
239 סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש

מאמרי ושיחות הרבי

מאמר דא"ח

- ד"ה אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל,
ש"פ נח, בדרכי"ח מרחשון, ה'תשי"ז. 5

התועודיות

- שיחת שבת פרשת נח,
ב' דראש חודש מרחשון, ה'תשי"ז. 20
משיחות ש"פ נח, ד' מרחשון, ה'תשנ"ב. 31

לקוטי שיחות

- נח, כרך כה, א. 40
נח, כרך כה, ב. 43

שיעורים יומיים ע"פ תקנת רבותינו נשיאינו

- 49 חומש יומי - פרשת נח.
77 לוח לתהלים היומי.
78 תניא יומי.
86 לוח 'היום יום'.

רמב"ם

- 89 הלכה יומית לעיון ברמב"ם.
93 שלושה פרקים ליום.
148 פרק אחד ליום.
167 ספר המצוות.

לימוד מזהלוק לפי ימים

- 171 משניות עם ביאור קהתי - מסכת מנחות/חולין
182 גמרא עם ביאור - מסכת זבחים
211 שולחן ערוך הרב - לפי לוח 'רב יומי'.

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות המוציאים לאור,
שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

מאמר דא"ח

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא אֲשֶׁרִיכָם יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מִי אַתֶּם מְטַהְרִין
2 וּמִי מְטַהֵר אֶתְכֶם אֲבִיכֶם שְׂבָשְׁמִים, שְׁנֶאֱמַר¹ וְזִרְקָתִי
3 עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים וְטַהֲרֶתֶם, וְאֹמַר² מִקְּוֵה יִשְׂרָאֵל הָיִי,
4 מֵה מִקְּוֵה מְטַהֵר אֶת הַטְּמֵאִים אַף הַקֶּבֶ"ה מְטַהֵר אֶת
5 יִשְׂרָאֵל³ בְּסִיּוֹם אֲמִירַת הַמַּאמָּר בִּיאָר
6 הַרְבֵּי בִּאֲרוּכָה הַקֶּשֶׁר וְהַשִּׁיכוֹת שֶׁל
7 מַאמָּר חו"ל זֶה בְּסוּף מִסְכַּת יוֹמָא
8 לַפְּרִשְׁתָּ נַח בַּה מְסוּפֵר עַל הַמְּבֹרָל
9 שְׁהִיָּה עַל הָאֶרֶץ. תְּכִלְתּוֹ שֶׁל הַמְּבֹרָל
10 לֹא הִיָּה סֵתֵם כֵּךְ, לִשְׁם עֹנֶשׁ, אֲלֵא עַל
11 מִנַּת לְטַהֵר אֶת הָעוֹלָם. וּמִשּׁוֹם כֵּךְ אֶרֶץ
12 הַמְּבֹרָל מִשְׁךְ אַרְבַּעִים יוֹם, רִמּוֹ לַפֶּסֶק
13 הַהִלְכָה שֶׁבִּמְקוֹה צִרְכָּה לִהְיוֹת כְּמוֹת
14 מִיָּם שֶׁל אַרְבַּעִים סָאָה. עַל פִּי זֶה תוֹבֵן
15 שִׁיכוֹת עֲנִין הַטַּהֲרָה "לִפְנֵי מִי אַתֶּם
16 מְטַהְרִים" לַפְּרִשְׁתָּ נַח. וְצִרְיָךְ
17 לְהִבִּין⁴ כִּפֹּל הַלְשׁוֹן לִפְנֵי מִי
18 אַתֶּם מְטַהְרִים וּמִי מְטַהֵר אֶתְכֶם, שְׁמַלְשׁוֹן זֶה
19 אֶתְכֶם, שְׁמַלְשׁוֹן זֶה מִשְׁמַע
20 שִׁישׁ ב' עֲנִינִים בְּטַהֲרָה,
21 הַטַּהֲרָה דִּלְפְּנֵי מִי אַתֶּם
22 מְטַהְרִים, וְהַטַּהֲרָה דְּמִי
23 מְטַהֵר אֶתְכֶם? וְגַם צִרְיָךְ
24 לְהִבִּין דִּיּוֹק הַלְשׁוֹן אֲשֶׁרִיכָם?
25 בַּהֲמִשְׁךְ יִבָּרַר כִּי טַהֲרָה הִיא עֲנִין
26 הַתְּשׁוּבָה. וּבַתְּשׁוּבָה יִשְׁנֵן שְׁתֵּי עֲבוּדוֹת.
27 תְּשׁוּבָה כְּפִשׁוּטָה שְׁהִיא תְּשׁוּבָה עַל עוֹן,
28 וּפְנִימִיּוֹת עֲנִין הַתְּשׁוּבָה שְׁהִיא הַעֲבוּרָה
29 דְּרַעוּתָא דְּלִיבָא שֶׁלֹּא מַעֲלָה מִטַּעַם וְרַעֲתָה,
30 בַּחֲנִינָה "וְהָרוּחַ תִּשׁוּבָה אֶל הָאֱלֹקִים
31 אֲשֶׁר נִתְּנָה". וְכֹזֵה יוֹבֵן כִּפֹּל הַלְשׁוֹן
32 בַּכְּתוּב "לִפְנֵי מִי אַתֶּם מְטַהְרִים" וּמִי
33 מְטַהֵר אֶתְכֶם" שֶׁהֵם שְׁנֵי עֲנִינִים
34 בַּתְּשׁוּבָה. "לִפְנֵי מִי אַתֶּם מְטַהְרִים" הִיא
35 תְּשׁוּבָה שֶׁל הָאֵדָם מִלְּמַטָּה לְמַעֲלָה –
36 תְּשׁוּבָה עַל עוֹן, וּ"מִי מְטַהֵר אֶתְכֶם"
- 37 הִיא תְּשׁוּבָה מִלְּמַעֲלָה לְמַטָּה – הִיא שִׁיבַת הַנִּשְׁמָה אֶל מִקְּוֵה וְשׁוֹרָה, בַּחֲנִינָה
38 וְ"הָרוּחַ תִּשׁוּבָה אֶל הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר נִתְּנָה".
39 וְכָלֹת הָעֲנִין הוּא, דְּכַשֵּׁם שְׂבָעֲנִין הַמִּקְּוֵה שְׁמַטַּהֵר אֶת
40 הַטְּמֵאִים נַעֲשֶׂה שְׁנֵי דְּבָרִים וְהַתְּחַדְּשׁוּת, דְּבַתְּחִלָּה הָיָה טְמֵא
41 וְנַעֲשֶׂה טְהוֹר, כְּמוֹ כֵּן בְּזָה
42 שְׁהַקֶּבֶ"ה מְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל
43 נַעֲשֶׂה שְׁנֵי דְּבָרִים וְהַתְּחַדְּשׁוּת.
44 דְּהֵנָּה, כָּלֹת הָעֲנִין הַטַּהֲרָה
45 הוּא הַתְּשׁוּבָה, וּבַתְּשׁוּבָה יִשׁ
46 ב' עֲנִינִים, עֲנִין א' בַּתְּשׁוּבָה
47 הוּא, כְּמוֹ שְׂסוּבָרִים הָעוֹלָם
48 שֶׁהַתְּשׁוּבָה הוּא עַל עוֹן תְּשׁוּבָה
49 שִׁיבַת לְעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בְּגִדִּים שֶׁל
50 מִדְּרָה וְהַגְּבֹלָה, דְּהֵינּוּ מִלּוֹי הַחֲסִדוֹן,
51 וְעֲנִין הַב' בַּתְּשׁוּבָה הוּא כְּמוֹ
52 שְׂכָתוֹב⁵ וְהָרוּחַ תִּשׁוּבָה אֶל
53 הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר נִתְּנָה לְהַגִּיעַ
54 לְמִקְּוֵה וְשׁוֹרָה הַנִּשְׁמָה בְּאֱלֹקוֹת שְׁהִיא
55 לְמַעֲלָה מִהָעוֹלָם. וּמִכֵּיּוֹן שֶׁאֱלֹקוֹת
56 עֲנִינָה כֻּלִּי גְּבוּל, עַל כֵּן גַּם הַעֲבוּרָה שֶׁל
57 וְ"הָרוּחַ תִּשׁוּבָה" הִיא לְמַעֲלָה מִמִּדְּרָה
58 וְהַגְּבֹלָה. וּבַב' הָעֲנִינִים
59 שְׂבָעֲנִין הַמִּקְּוֵה נַעֲשֶׂה שְׁנֵי דְּבָרִים
60 וְהַתְּחַדְּשׁוּת. כְּעֲנִין הָא' שְׁהוּא
61 תְּשׁוּבָה עַל עוֹן, הָרִי
62 מוֹכֵן שְׂעֵל יְדֵי הַתְּשׁוּבָה
63 נַעֲשֶׂה שְׁנֵי גְּדוּל, וּכְמוֹ
64 שְׂכָתוֹב הַרְמָב"ם⁶ דְּתַמּוּרֵת זֶה
65 שְׂמִקְדָּם הָיָה בְּלִתִּי רְצוֹי
66 לְהָיִי, הֵנָּה עֲכָשׁוּ אֵין לוֹ
67 שׁוּם שִׁיכוֹת לְעוֹן כָּלִל, דְּאֵין
68 אוּמְרִים לוֹ זְכָר מַעֲשִׂיךְ
- 1 אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא אֲשֶׁרִיכָם יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מִי אַתֶּם מְטַהְרִין
2 וּמִי מְטַהֵר אֶתְכֶם אֲבִיכֶם שְׂבָשְׁמִים, שְׁנֶאֱמַר¹ וְזִרְקָתִי
3 עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים וְטַהֲרֶתֶם, וְאֹמַר² מִקְּוֵה יִשְׂרָאֵל הָיִי,
4 מֵה מִקְּוֵה מְטַהֵר אֶת הַטְּמֵאִים אַף הַקֶּבֶ"ה מְטַהֵר אֶת
5 יִשְׂרָאֵל³ בְּסִיּוֹם אֲמִירַת הַמַּאמָּר בִּיאָר
6 הַרְבֵּי בִּאֲרוּכָה הַקֶּשֶׁר וְהַשִּׁיכוֹת שֶׁל
7 מַאמָּר חו"ל זֶה בְּסוּף מִסְכַּת יוֹמָא
8 לַפְּרִשְׁתָּ נַח בַּה מְסוּפֵר עַל הַמְּבֹרָל
9 שְׁהִיָּה עַל הָאֶרֶץ. תְּכִלְתּוֹ שֶׁל הַמְּבֹרָל
10 לֹא הִיָּה סֵתֵם כֵּךְ, לִשְׁם עֹנֶשׁ, אֲלֵא עַל
11 מִנַּת לְטַהֵר אֶת הָעוֹלָם. וּמִשּׁוֹם כֵּךְ אֶרֶץ
12 הַמְּבֹרָל מִשְׁךְ אַרְבַּעִים יוֹם, רִמּוֹ לַפֶּסֶק
13 הַהִלְכָה שֶׁבִּמְקוֹה צִרְכָּה לִהְיוֹת כְּמוֹת
14 מִיָּם שֶׁל אַרְבַּעִים סָאָה. עַל פִּי זֶה תוֹבֵן
15 שִׁיכוֹת עֲנִין הַטַּהֲרָה "לִפְנֵי מִי אַתֶּם
16 מְטַהְרִים" לַפְּרִשְׁתָּ נַח. וְצִרְיָךְ
17 לְהִבִּין⁴ כִּפֹּל הַלְשׁוֹן לִפְנֵי מִי
18 אַתֶּם מְטַהְרִים וּמִי מְטַהֵר אֶתְכֶם, שְׁמַלְשׁוֹן זֶה
19 אֶתְכֶם, שְׁמַלְשׁוֹן זֶה מִשְׁמַע
20 שִׁישׁ ב' עֲנִינִים בְּטַהֲרָה,
21 הַטַּהֲרָה דִּלְפְּנֵי מִי אַתֶּם
22 מְטַהְרִים, וְהַטַּהֲרָה דְּמִי
23 מְטַהֵר אֶתְכֶם? וְגַם צִרְיָךְ
24 לְהִבִּין דִּיּוֹק הַלְשׁוֹן אֲשֶׁרִיכָם?
25 בַּהֲמִשְׁךְ יִבָּרַר כִּי טַהֲרָה הִיא עֲנִין
26 הַתְּשׁוּבָה. וּבַתְּשׁוּבָה יִשְׁנֵן שְׁתֵּי עֲבוּדוֹת.
27 תְּשׁוּבָה כְּפִשׁוּטָה שְׁהִיא תְּשׁוּבָה עַל עוֹן,
28 וּפְנִימִיּוֹת עֲנִין הַתְּשׁוּבָה שְׁהִיא הַעֲבוּרָה
29 דְּרַעוּתָא דְּלִיבָא שֶׁלֹּא מַעֲלָה מִטַּעַם וְרַעֲתָה,
30 בַּחֲנִינָה "וְהָרוּחַ תִּשׁוּבָה אֶל הָאֱלֹקִים
31 אֲשֶׁר נִתְּנָה". וְכֹזֵה יוֹבֵן כִּפֹּל הַלְשׁוֹן
32 בַּכְּתוּב "לִפְנֵי מִי אַתֶּם מְטַהְרִים" וּמִי
33 מְטַהֵר אֶתְכֶם" שֶׁהֵם שְׁנֵי עֲנִינִים
34 בַּתְּשׁוּבָה. "לִפְנֵי מִי אַתֶּם מְטַהְרִים" הִיא
35 תְּשׁוּבָה שֶׁל הָאֵדָם מִלְּמַטָּה לְמַעֲלָה –
36 תְּשׁוּבָה עַל עוֹן, וּ"מִי מְטַהֵר אֶתְכֶם"
- 1 (יחזקאל לו, כה. 2) ירמ' יז, יג (ע"פ הגירסא בירושלמי, רי"ף ועין יעקב). 3 (משנה יומא פה, ב. 4) ראה רד"ה אר"ע
אשריכם ישראל תרס"ז – לפני חמישים שנה (המשך תרס"ו ע' שפ). 5 קהלת יב, ז. וראה לקו"ת ר"פ האזינו. וראה גם
לקו"ת דרושים לר"ה ס, ד. בלק עד, א. 6 הל' תשובה פ"ז ה"ו-ז.

ביאור בדרך אפשר

(7) רמב"ם שם ה"ח. (8) שם ה"ד. (9) ד"ה תורה צוה דיום שמח"ת פ"ג; ד"ה נעשה אדם דש"פ בראשית בתחלתו (תו"מ חיי"ח ע' 91; ע' 115). (10) בהבא לקמן – ראה המשך תערי"ב ח"ג ע' א'תטז ואילך. וראה גם מאמרי אדה"ז על מאדו"ל ע' סו ואילך. סה"מ תרל"ג ח"ב ע' שנד ואילך. תרל"ה ח"א ע' רפא ואילך. (11) שבת קיט, ב. (12) שלח יד, יז.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 מַלְכוּת דָּאִין סוּף, אָזִי קוֹרְעִין לוֹ גִּזְרֵי דִינוּ, גַּם לְאַחַר
2 הַחֲתוּם בְּיוֹם כִּיפּוּר. וְהִינוּ, דְּכָאֲשֶׁר כָּבַר נִגְזַר דִּינוּ, הִנֵּה מִצַּד
3 הַהִשְׁתַּלְשָׁלוֹת אֵינוֹ יָכוֹל כָּבַר לַפְעַל מְאוּמָה, אֲבָל כָּאֲשֶׁר
4 עֲבֹדְתּוֹ הֵיא כָּכָל כַּחוֹ בְּכָל כּוּוֹנָתוֹ, וְעַתָּה יִגְדַּל נָא כַּחַ
5 אֲדִנִּי, שֶׁהוּא לְמַעְלָה גַּם
6 מִבְּחִינַת מַלְכוּת דָּאִין סוּף, 1 הַבְּחִינּוֹת שֶׁבְּמַלְכוּת, עַד גַּם בְּבְחִינַת מַלְכוּת דָּאִין
7 הִנֵּה מִצַּד הַהִמְשָׁכָה 2 סוּף, אָזִי קוֹרְעִין לוֹ גִּזְרֵי דִינוּ, גַּם לְאַחַר הַחֲתוּם.
8 שֶׁלְמַעְלָה מֵהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת, 3 וְהִינוּ, דְּכָאֲשֶׁר כָּבַר נִגְזַר דִּינוּ, הִנֵּה מִצַּד
9 קוֹרְעִין לוֹ גִּזְרֵי דִינוּ. 4 הַהִשְׁתַּלְשָׁלוֹת אֵינוֹ יָכוֹל כָּבַר לַפְעַל מְאוּמָה, אֲבָל
10 (ג) וְהַעֲנִין הוּא, דְּהִנֵּה אֲמָרוּ רַז"ל 13 כָּל הַמְּאָרִיף בְּכוּוֹנָת
11 רַז"ל 13 כָּל הַמְּאָרִיף בְּכוּוֹנָת 5 כָּאֲשֶׁר עֲבֹדְתּוֹ הֵיא כָּכָל כַּחוֹ, וְעַתָּה יִגְדַּל נָא כַּחַ
12 קְרִיאָתוֹ בְּאַחַד שְׂבִסוּף פֶּסוּק "שְׁמַע
13 יִשְׂרָאֵל", מְאָרִיכִין לוֹ יָמָיו 6 אֲדִנִּי, שֶׁהוּא לְמַעְלָה גַּם מִבְּחִינַת מַלְכוּת דָּאִין
14 וּשְׁנוּתָיו. וְעַנִּין הָאֲרִיכוֹת 7 סוּף, הִנֵּה מִצַּד הַהִמְשָׁכָה שֶׁלְמַעְלָה
15 בְּאַחַד הוּא אֲרִיכוֹת 8 הַהִשְׁתַּלְשָׁלוֹת, קוֹרְעִין לוֹ גִּזְרֵי דִינוּ.
16 הַהִתְבַּוְּנָנוֹת בְּהַעֲנִין דְּהוּי' 9 (ג) וְהַעֲנִין הוּא, דְּהִנֵּה אֲמָרוּ רַז"ל 13 כָּל
17 אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד, וּכְמוֹ 10 הַמְּאָרִיף בְּאַחַד מְאָרִיכִין לוֹ יָמָיו
18 שִׁיחָיָה לְעֵתִיד, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב 14 וּשְׁנוּתָיו. וְעַנִּין הָאֲרִיכוֹת בְּאַחַד הוּא אֲרִיכוֹת
19 בְּיוֹם הַהוּא יְהִיָּה הוּי' אֶחָד 12 הַהִתְבַּוְּנָנוֹת בְּהַעֲנִין דְּהוּי' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד, וּכְמוֹ
20 וּשְׁמוֹ אֶחָד, דְּהִיאֲדִנָּא [=עֲכָשִׁי, 13 שִׁיחָיָה לְעֵתִיד, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב 14 בְּיוֹם הַהוּא יְהִיָּה
21 בּוֹמֵן הַגְּלוּת] הִנֵּה לֹא כְּמוֹ שְׁאֲנִי 14 הוּי' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד, דְּהִיאֲדִנָּא הִנֵּה לֹא כְּמוֹ
22 נִקְרָא אֲנִי נִכְתָּב 15 כְּלוּמָר אֵין שֵׁם 15 שְׁאֲנִי נִקְרָא אֲנִי נִכְתָּב 15, הִינוּ דְּהוּי' הוּא אֶחָד,
23 הוּי' נִקְרָא כְּפִי שֶׁהוּא נִכְתָּב. עֲכָשִׁי, 16 אֲבָל שְׁמוֹ שֶׁהוּא עַנִּין הַגְּלוּי, הִנֵּה בְּזָה אֵין עֲכָשִׁי
24 בּוֹמֵן הַגְּלוּת, יֵשׁ לְהַעֲלִים אֶת גִּילּוֹי שֵׁם 17 עַנִּין הָאֲחֵדוּת, אֲבָל לְעֵתִיד יְהִיָּה גַּם שְׁמוֹ אֶחָד,
25 ה' וְאֵין לְקִרְוָא אוֹתוֹ כְּכַתְּבוּ, הִינוּ 18 שִׁיחָיָה עַנִּין הָאֲחֵדוּת גַּם בְּשְׁמוֹ שֶׁהוּא עַנִּין
26 דְּהוּי' הוּא אֶחָד, אֲבָל שְׁמוֹ 19 הַגְּלוּי. דְּהִנֵּה, שֵׁם הוּא עַנִּין הַגְּלוּי, שֶׁהָרִי שֵׁם
27 שֶׁהוּא עַנִּין הַגְּלוּי, הִנֵּה בְּזָה 20 הוּא צְרוּפִי אוֹתִיּוֹת, וּבְעַנִּין הָאוֹתִיּוֹת הָרִי יְדוּעַ
28 אֵין עֲכָשִׁי עַנִּין הָאֲחֵדוּת, 21 שְׁאֵינִם בְּשִׁבִּיל הַעֲצָם, אֲלֵא כָּל עַנִּין הָאוֹתִיּוֹת
29 אֲבָל לְעֵתִיד יְהִיָּה גַּם שְׁמוֹ 22 הוּא רַק הַהִמְשָׁכָה וְהַגְּלוּי, שֶׁלֹּכֵן הִנֵּה עֵת לְדַבֵּר
30 אֶחָד, שִׁיחָיָה עַנִּין הָאֲחֵדוּת 23 וְעַתָּה לְחִשּׁוֹת 16. וּכְמוֹ כֵּן יוֹכֵן גַּם בְּעַנִּין הַשֵּׁם
31 גַּם בְּשְׁמוֹ שֶׁהוּא עַנִּין הַגְּלוּי. 24 שֶׁהוּא רַק בְּשִׁבִּיל הַהִמְשָׁכָה, וְלֹכֵן הִנֵּה נִשְׁמָה
32 דְּהִנֵּה, שֵׁם הוּא עַנִּין הַגְּלוּי 25 אַחַת כְּשֶׁבָּאָה בְּגוּף זֶה נִקְרָאת בְּשֵׁם אֶחָד,
33 הָאָדָם לַעֲצוּמוֹ כָּלל אֵינוֹ צָרִיךְ לִשְׁמוֹ, 26 וְכָאֲשֶׁר מִתְגַּלְגֶּלֶת בְּגוּף אַחֵר אָזִי אֶפְשָׁר שֶׁתִּקְרָא
34 וְכָל עַנִּין הַשֵּׁם הוּא רַק לְצוּרֵךְ זוּלָתוֹ, 27 בְּשֵׁם אַחֵר, שְׁמָזָה רָאָיָה שֶׁהַשֵּׁם אֵינוֹ בְּשִׁבִּיל
35 שִׁיבְדִּילוֹ מֵאַחֵרִים וְכֵן לְהַמְשִׁיכוֹ שִׁיפְנָה 28 הַעֲצָם, דְּעַצֵּם הַנִּשְׁמָה אֵין לָהּ שֵׁם כָּלָל, אֲלֵא כָּל עַנִּין הַשֵּׁם הוּא בְּשִׁבִּיל
36 אֵלָיו עַל יְדֵי הַקְּרִיאָה בְּשְׁמוֹ שֶׁהָרִי 29 הַהִמְשָׁכָה וְהַגְּלוּי 17. וְזֶהוּ שְׁמָה שְׁנִקְרָא בְּסִפְרֵי הַקְּבִלָה בְּשֵׁם אֹר, נִקְרָא
37 הַשֵּׁם הוּא צְרוּפִי אוֹתִיּוֹת, 30 בְּמִדְרָשׁ בְּשֵׁם שֵׁם, כְּמִאֲמָרָה 18 עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם הָיָה הוּא וּשְׁמוֹ בְּלִבְד
38 וּבְעַנִּין הָאוֹתִיּוֹת הָרִי יְדוּעַ 31 (וּבִנְסָח אַחֵר 19: הָיָה הוּא וּשְׁמוֹ הַגְּדוֹל בְּלִבְד), לְפִי שֶׁעַנִּין הַשֵּׁם הוּא כְּמוֹ עַנִּין
39 שְׁאֵינִם בְּשִׁבִּיל הַעֲצָם, אֲלֵא 40 כָּל עַנִּין הָאוֹתִיּוֹת הוּא רַק
41 הַהִמְשָׁכָה וְהַגְּלוּי כִּשְׁם שְׁבַעֲנִין

(13) ברכות יג, ב. (14) זכרי' יד, ט. (15) ראה פסחים נ, א. (16) ע"פ קהלת ג, ז. (17) ראה לקו"ת בהר מא, ג. ובכ"מ. (18) פדר"א פ"ג. בנוסח זה הובא בעבודת הקודש חלק היחוד פ"ב ופי"ב. חלק העבודה פל"ה. ובכ"מ. (19) כ"ה בפדר"א שלפנינו. וכ"ה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 האור, שאינו בשביל העצם כלל, כי אם בשביל ההמשכה
 2 והגלוי בלבד 17 כשם שזיו השמש ענינו להאיר בחלל העולם ואין הדבר
 3 נוגע כלל לעצם השמש, היינו שאין האור גורע ומוסיף במאור, שאינו אלא
 4 גלוי והמשכה של הארה מן העצם המתגלה לאחרים. וזהו כל המאריך
 5 באחד שהוא אריכות
 6 ההתבוננות שגם שמו - ענין
 7 הגלוי אחד, הינו שגם בענין
 8 הגלוי וההמשכה הוא אחד,
 9 שפזה גופא יש גם כן כמה
 10 מדרגות, וכמו שיתבאר
 11 בהמשך המאמר שגם בענין
 12 האותיות על דרך ענין השם
 13 המורכב מצורף אותיות יש רבוי
 14 מדרגות עד למעלה מעלה,
 15 הגה כל המאריך באחד,
 16 שהוא אריכות ההתבוננות
 17 בכל המדרגות שפאותיות,
 18 איך שכלם הוא אחד, אזי
 19 מאריכין לו ימיו ושנותיו,
 20 הינו שנמשך לו מכל
 21 המדרגות שפכחיות
 22 האותיות, פאותם המדרגות
 23 שהוא מתבונן בהם, ומצד זה
 24 מאריכין לו ימיו ושנותיו עד
 25 כאן נתבאר שברוגמת ענין השם למטה
 26 שאינו אלא הארה בלבד מעצם האדם,
 27 כך הוא גם ענין 'שמו' יתברך, שממנו
 28 משתלשל ומתהווה כל הבריאה, שאינו
 29 אלא הארה בלבד מעצמותו יתברך.
 30 וכאשר מאריך האדם בהתבוננות בכל
 31 המדרגות שבאותיות, היינו שמגלה את
 32 ענין האחדות שבכל דרגה
 33 שבהשתלשלות וצמצום האור האלוך,
 34 הרי שמאריכין לו לפי ערך התבוננות
 35 זו ימיו ושנותיו. וכמו שהולך ומבאר
 36 בהמשך המאמר.
 37 (ד) ובאור הענין, דהנה אנו
 38 רואים בענין האותיות בנפש
 39 האדם למשה, שיש בהם
 40 כמה מדרגות באופן הרגשת
 41 האותיות 20. ישנם אותיות
- הדבור, שהם נפרדים, והם בשביל הזולת או מורגשות
 ביותר עד אשר מורגשים אל הזולת (ולמשה יותר הם אותיות
 המעשה, אותיות הכתב שהגלוי מהנפש נפעל על ידי אותיות הכתב,
 שזהו העלם וצמצום גדול יותר), והינו שכללות ענין אותיות
 הדבור הוא בשביל הזולת,
 דכל גלוי לזולת הוא על ידי
 אותיות הדבור. ואותיות
 הדבור הגה לא רק שהם
 נפרים וגם נרגשים לעצמו,
 אלא שהם נרגשים גם אל
 הזולת. ולמעלה יותר הם
 אותיות המחשבה שהן דקות
 יותר, שעל ידם הוא מגלה
 העלם העצמי לעצמו,
 דאותיות אלו אינם נרגשים
 אל הזולת, אכל מכל מקום הם
 נפרים וגם נרגשים לעצמו.
 ולמעלה יותר הם אותיות
 שבשכל, הבנה והשגה, ובזה
 גופא יש ב' מדרגות,
 חיצוניות השכל ופנימיות
 השכל, דבחיצוניות השכל
 הגה האותיות הם נפרים
 ונרגשים, אמנם באשר
 מעמיק בפנימיות ועמק
 הענין, דבכללות הוא ענין
 פנימיות השכל, אזי האותיות
 הם נפרים, אכל אינם
 נרגשים כרוגמת אדם הטרוד באיזה
 ענין עמוק שאינו מרגיש באותה שעה
 את אותיות השכל, דמה שנגרש
 הוא השכל ולא האותיות.
 והינו, שמצד ענין הפנימיות
 (פנימיות השכל), אין
 נרגשים האותיות, אכל
 אותיות שבשכל, הבנה והשגה, ובזה גופא יש ב' מדרגות, חיצוניות השכל
 ופנימיות השכל, דבחיצוניות השכל הגה האותיות הם נפרים ונרגשים, אמנם
 באשר מעמיק בפנימיות ועמק הענין, דבכללות הוא ענין פנימיות השכל, אזי
 האותיות הם נפרים, אכל אינם נרגשים, דמה שנגרש הוא השכל ולא
 האותיות. והינו, שמצד ענין הפנימיות (פנימיות השכל), אין נרגשים

בכ"מ בדא"ח - ראה לקו"ת בהר שם. ועוד. וראה ספר הערכים-חב"ד (כרך ד) ערך אוא"ס (ה) ע' תלח הערות 12 ; 17.
 שם ע' תקח. וש"נ. 20) ראה גם תניא אגה"ק סו"ס יט. לקו"ת שה"ש ד, ב. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 להיותו מציאות של שכל, הבנה והשגה, אִזי האותיות הם
 2 נִפְרִים מאחר שסוף סוף יש כאן השגה הנתפסת על ידי אותיות המקרבות
 3 את הענין לשכל, אומנם לעצם דקות הן אינן נרגשות. וְלַמַּעֲלָה יוֹתֵר
 4 הוא עֲנִין האותיות כְּמוֹ שֶׁהֵם בְּמִקּוֹר הַשִּׁכְלָה, בְּחִינַת
 5 הַחֲכָמָה, שְׁמֵרְחָף עַל מַחוּ, או שְׁהוּא בְּאִפְן שֶׁל בְּרָק
 6 הַמְּבַרֵּיק, הִנֵּה אוֹתוֹת אֱלוֹ
 7 אֵינָם נִפְרִים כָּלָל כִּי דְקוּת
 8 האותיות בכוח החכמה, – עד שלא רק
 9 שאינן נרגשות אלא שגם אינן ניכרות,
 10 דְכִיּוֹן שְׂאִין זֶה מְצִיאוֹת
 11 דְשִׁכְלָה הַבְּנָה וְהַשְׁגָּה אִי
 12 הַהִשְׁכָּלָה מֵאִיר אֲצִלוֹ בְּגִילוֹי כִּי רַב עַד
 13 שאינן יכול לומר שתופס את דבר
 14 השכל כי אם בדרך מקיף בלבד, היינו
 15 שנקודת ההשכלה מרחפת על שכלו
 16 כדוגמת הברק שאינו בבחינת תפיסה
 17 והתלבשות, לְכִן אֵין הָאוֹתוֹת
 18 נִפְרִים כָּלָל. וּמִפֶּל מְקוֹם, כִּי
 19 שְׁהוּא גִלּוֹי בְּלִבָּד וְהוּי כָל גִּילּוֹי
 20 (היוצא חוץ לעצם) הוא על ידי
 21 אותיות, לְכִן יֵשׁ עַל כָּל פְּנִים
 22 מְצִיאוֹת שֶׁל אוֹתוֹת גַּם
 23 בְּבִחִינַת בְּרָק הַמְּבַרֵּיק בַּעַת
 24 שֶׁמְבַרֵּיק בְּמַחוּ, וְלַמַּעֲלָה יוֹתֵר
 25 בְּבִחִינַת שְׁמֵרְחָף עַל מַחוּ,
 26 אֲלֵא שֶׁהָאוֹתוֹת אֵינָם נִפְרִים
 27 כָּלָל עַד כִּאֵן בִּיאֵר כִּי בְּכָל גִּילּוֹי בְּכָל
 28 דְרָגָה מִדְּרָגוֹת הַכּוֹחוֹת הַגִּלּוּיִים שֶׁבָּאֵר
 29 ישנן אותיות. עתה יבאר כי ישנן
 30 אותיות גם בכוחות המקיפים
 31 והנעלמים שבאדם – רצון ותענוג.
 32 וְהִנֵּה כְּמוֹ בְּכּוֹחוֹת הַגִּלּוּיִים
 33 הִנֵּה גַם בְּכּוֹחוֹת הַמְּקִיפִים
 34 דְרָצוֹן וְתַעֲנוּג יֵשְׁנָם גַּם כִּן
 35 אוֹתוֹת. וְכִמוֹ שֶׁבְּשִׁכְלָה יֵשׁ
 36 חֲלוּק בֵּין חִיצוֹנִיּוֹת הַשִּׁכְלָה
 37 וּפְנִימִיּוֹת הַשִּׁכְלָה, הִנֵּה עַל
 38 דְרָף זֶה הוּא גַם בְּרָצוֹן, שִׁישׁ
 39 חֲלוּק בֵּין חִיצוֹנִיּוֹת הַרָצוֹן
 40 וּפְנִימִיּוֹת הַרָצוֹן, דְּבִחִינַת
 41 הַרָצוֹן, דְּהִינּוּ בְּאִשֶּׁר רוּצָה
 42 אִיזָה דְּכָר אָבֵל אֵין הָעֲנִין נוֹגֵעַ לוֹ כָּל כֶּף, שֶׁהוּא רוּצָה רַק
 43 בְּחִיצוֹנִיּוֹתוֹ, אֲזִי נִרְגָּשִׁים הָאוֹתוֹת הֵינּוּ שְׁנוּרָשׁ כִּיצַד מְלַבִּישׁוֹת
 44 האותיות (בדקות ודקות) את הרצון, מִה שְׂאִין כִּן בְּפְנִימִיּוֹת הַרָצוֹן,
 45 דְּהִינּוּ בְּאִשֶּׁר הָעֲנִין נוֹגֵעַ לוֹ בִּיּוֹתֵר, שֶׁבְּרָצוֹן זֶה נִרְגָּשׁ
 46 הַנֶּפֶשׁ, אֲזִי אֵין הָאוֹתוֹת
 47 נִרְגָּשִׁים, דְּמָה שֶׁנִּרְגָּשׁ הוּא
 48 הַרָצוֹן (הַנֶּפֶשׁ) וְלֹא הָאוֹתוֹת.
 49 וְכִמוֹ כִּן גַּם בְּהַתַּעֲנוּג יֵשְׁנָם
 50 אוֹתוֹת, וְהִינּוּ, דְּעַם הֵיּוֹת
 51 שִׁישׁ הַפֶּרֶשׁ בֵּין רָצוֹן וְתַעֲנוּג,
 52 שֶׁהַרָצוֹן הוּא מְרוּצָה הַנֶּפֶשׁ
 53 וְהַמְשָׁכָה בְּדֶרֶךְ מְלַמְעָלָה
 54 לְמִטָּה, וְהַתַּעֲנוּג הוּא הָעֵלֶם
 55 וְעֲלִיָּה בְּדֶרֶךְ מְלַמְטָה לְמַעֲלָה
 56 אֲשֶׁר עַל כֵּן בְּתַעֲנוּג אֵין אוֹתוֹת נִיכּוֹרוֹת
 57 בְּכָלָל, מִפֶּל מְקוֹם, הִנֵּה לֹא רַק
 58 שֶׁבְּהַרָצוֹן שֶׁהוּא גִלּוֹי
 59 מְלַמְעָלָה לְמִטָּה יֵשְׁנָם
 60 אוֹתוֹת, אֲלֵא גַם בְּהַתַּעֲנוּג
 61 שְׁעִנִּינוּ הוּא עֲלִיָּה מְלַמְטָה
 62 לְמַעֲלָה, מִפֶּל מְקוֹם, כִּי
 63 שְׁסוּף כָּל סוּף הָרִי הוּא
 64 (הַתַּעֲנוּג) רַק גִּלּוֹי מִהָעֵצָם, לְכִן
 65 יֵשׁ בּוֹ אוֹתוֹת, וְהִינּוּ לְפִי
 66 שִׁכְלָה גִלּוֹי הוּא עַל יְדֵי
 67 אוֹתוֹת.
 68 וְלַמַּעֲלָה יוֹתֵר הִנֵּה גַם בְּעֵצָם
 69 הַנֶּפֶשׁ מִמֶּשׁ יֵשְׁנָם אוֹתוֹת אִף
 70 שאינן נרגשות וניכרות כלל,
 71 וְכִמְאָמֵר²¹ הַנֶּפֶשׁ מְלֹאָה
 72 אוֹתוֹת, אֲלֵא שֶׁהָאוֹתוֹת
 73 שְׁבַעֲצָם הַנֶּפֶשׁ אֵינָם בְּבִחִינַת
 74 יוֹתֵר הִנֵּה גַם בְּעֵצָם הַנֶּפֶשׁ מִמֶּשׁ יֵשְׁנָם אוֹתוֹת, וְכִמְאָמֵר²¹ הַנֶּפֶשׁ
 75 מְלֹאָה אוֹתוֹת, אֲלֵא שֶׁהָאוֹתוֹת שְׁבַעֲצָם הַנֶּפֶשׁ אֵינָם בְּבִחִינַת

(21) ראה לקו"ת בחוקותי מה, ד. שה"ש שם. סה"מ תרצ"ו ע' 110. וש"נ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 מְצִיאֹת אוֹתִיּוֹת כָּלֵל, אֲבָל מִכָּל מְקוֹם יִשְׁנֶנָּה שָׁם אוֹתִיּוֹת, 2 וּמִהָאוֹתִיּוֹת שֶׁבַּעֲצָם הִנָּפֵשׁ נַעֲשִׂים אַחֵר כִּף מְצִיאֹת 3 אוֹתִיּוֹת, עַד לְהַמְצִיאֹת דְּאוֹתִיּוֹת הַדְּבוּר. וּבִהְכָּרֵחַ לֹמֶר 4 שְׁאוֹתִיּוֹת הַדְּבוּר שֶׁרָשָׁם מִהָאוֹתִיּוֹת שֶׁבַּעֲצָם הִנָּפֵשׁ. וְאִי 5 אֶפְשָׁר לֹמֶר שְׁאוֹתִיּוֹת הַדְּבוּר 6 מִתְּהוֹיִם עַל יְדֵי הַתְּגָלוֹת 7 הַכְּחוֹת בְּה' מוֹצְאוֹת הֶפְהֶ22 8 הַבֵּל הַלֵּב מִתְחַלֵּק בַּחֲמֵשׁ מוֹצְאוֹת הֶפְהֶ 9 לְהַבְרוֹת שׁוֹנוֹת. כְּגוֹן אוֹתִיּוֹת הַשְּׁפִתִּים 10 בִּי"ת, וִי"ו, מ"ם וּפ"א וְכו'. וּמִבּוֹאֵר 11 בַּחֲסִידוֹת כִּי אִי אֶפְשָׁר לֹמֶר שִׁבְטִי 12 הָאוֹתִיּוֹת עַל יְדֵי שִׁנּוּי תְּנוּעוֹת 13 הַשְּׁפִתִּים נֹצֵר כֹּאן בְּה' מוֹצְאוֹת הֶפְהֶ. 14 הַשִּׁנּוּי בִּבְטוֹי אוֹת זוֹ אוֹ אַחֲרָה, אִינוֹ 15 מַצֵּד הַהֵבֶל וְהִקּוֹל שֶׁהִי בִּבְטוֹי כֹּל 16 אַרְבַּעַת הָאוֹתִיּוֹת, נִגְיַעַת הַהֵבֶל וְהִקּוֹל 17 בַּשְּׁפִתִּים הִיא שׁוּוֹה, אוֹתוֹ הַבֵּל וְאוֹתוֹ 18 קוֹל. כְּמוֹ כֵּן אֵין לֹמֶר שֶׁהַשִּׁנּוּי בֹּא 19 בַּעֲקֻבּוֹת תְּנוּעַת הַשְּׁפִתִּים, שִׁבְשַׁעַת 20 בִּטּוֹי אוֹת בִּי"ת שׁוֹנֵה תְּנוּעַת הַשְּׁפִתִּים 21 מִתְּנוּעַתָּה בַּשְּׁעַת בִּטּוֹי אוֹת וִי"ו לְמַשֵּׁל. 22 שֶׁכֵּן אִם הַדְּבַר הִיָּה כֵּן, צָרִיךְ הִיָּה 23 לְהִיּוֹת אִזְוָה שִׁיְהִי זִמֵּן בַּהֲגִיִּית 24 הָאוֹתִיּוֹת, הִיּוֹת שֶׁאִדָּם הִיָּה צָרִיךְ לְכוּן 25 בַּשְּׁכּוֹל אֵת נִעְנוּעַ הַשְּׁפִתִּים בְּכֹל אוֹת 26 בַּצּוּרָה שׁוֹנֵה. וְלִמְעַשֵּׂה אֵין הַדְּבַר כֵּךְ 27 וְאֵין כֹּל הַפֶּסֶק זִמֵּן בַּהֲגִיִּית הָאוֹתִיּוֹת. 28 שֶׁכֵּן שִׁנּוּי תְּנוּעַת הַשְּׁפִתִּים הוּא לִפִּי 29 שִׁנּוּי בִּטּוֹי אוֹתִיּוֹת הַדְּבוּר הַנִּמְשָׁךְ 30 יִשִּׁירוֹת מַעֲצָם הַנֶּפֶשׁ, כִּי שׁוֹרֶשֶׁן 31 מִהָאוֹתִיּוֹת שֶׁבַּעֲצָם הַנֶּפֶשׁ. אִם כֵּן מִוכַּח 32 מִכָּאן שֶׁבַּעֲצָם הַנֶּפֶשׁ יִשְׁנֶנָּה אוֹתִיּוֹת. 33 וּבִלְשׁוֹן רַבִּינוּ - דָּאֵם בֵּן הִיָּה 34 צָרִיךְ לְהִיּוֹת שֶׁהִיָּת זִמֵּן עַד 35 שִׁיְכּוֹן אֵיךְ לְנִעְנוּעַ בְּמוֹצְאוֹת 36 הֶפְהֶ בְּכִדִּי לְבָשָׂא אֵת 37 הָאוֹתִיּוֹת23. וְגַם אִי אֶפְשָׁר 38 לֹמֶר שֶׁה' הַמוֹצְאוֹת הֵם רַק 39 שֶׁעַל יָדָם מִתְּגַלִּים הָאוֹתִיּוֹת 40 בְּבִחִינַת מְצִיאֹת, אֲבָל שֶׁרָשׁ 41 הָאוֹתִיּוֹת הוּא מִתְּגַלִּים
- הַכְּחוֹת עֲצָמָן, דָּאֵם בֵּן הִיָּה צָרִיךְ לְהִיּוֹת שֶׁכָּל כֹּחַ יִהְיֶה לוֹ אוֹתִיּוֹת הַשְּׂיָכִים אֶל הַגְּלוּי, וְהִינוּ שֶׁכָּל כֹּחַ יִהְיֶה לוֹ אוֹתִיּוֹת אֵלּוֹ דְּוָקָא וְלֹא אוֹתִיּוֹת אַחֲרִים, וְלֹא יִהְיֶה בֵּינָה הֶפְרֵשׁ בֵּין אָדָם אֶחָד לְהַשְׁנִי, וְהָרִי אֲנוּ רֹאִים שְׁאִינוּ בֵּן, אֲלֵא יֵשׁ בְּמָה מִיְּנִי אוֹתִיּוֹת לְכָל גְּלוּי אֹר, וְכַמְבָּאֵר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת שֶׁהַתּוֹסְפוֹת רֹא"ש וְר"ן24 אוֹמְרִים כָּלָם סְבָרָא אַחַת, אֲבָל כָּל אֶחָד אוֹמְרָה בְּאוֹתִיּוֹת שְׁלוֹ דְּוָקָא, וְאֵם נֹאמֶר שֶׁשֶּׁרָשׁ הָאוֹתִיּוֹת הוּא מִהַשְּׁכָל, הָרִי בֵּין שֶׁהַסְבָּרָא הִיא אַחַת, מְדוּעַ יֵשׁ חִלּוּק בְּהָאוֹתִיּוֹת. וּמִזֶּה רָאִיָּה שֶׁשֶּׁרָשׁ הָאוֹתִיּוֹת הוּא מַעֲצָם הַנֶּפֶשׁ, וְלִכֵּן כָּל אֶחָד אוֹמֵר אֵת הַשְּׁכָל בְּאוֹתִיּוֹת אַחֲרִים, שֶׁזֶּהוּ כְּפִי אִפֵּן הָאוֹתִיּוֹת שֶׁבַּנֶּפֶשׁ שְׁלוֹ. אֲמָנָם, הָאוֹתִיּוֹת כְּמוֹ שֶׁהֵם בַּעֲצָם הַנֶּפֶשׁ, שֶׁהַנֶּפֶשׁ מְלֹאָה אוֹתִיּוֹת, אֵינָם בְּבִחִינַת מְצִיאֹת אוֹתִיּוֹת כָּלֵל, וְעַל יְדֵי הַתְּגָלוֹת הַמְּדוּת וְה' מוֹצְאוֹת הֶפְהֶ נַעֲשִׂית מְצִיאֹת אוֹתִיּוֹת עַד דְּאוֹתִיּוֹת הַדְּבוּר אִם כֵּן, בַּסֵּפֶר זֶה נִתְּבָאוּ חִילּוּקֵי דְּרִגּוֹת הָאוֹתִיּוֹת, בֹּאֲפוֹן כִּלְלִי יִשְׁנֶנָּה ג' דְּרִגּוֹת, א. אוֹתִיּוֹת הַכְּחוֹת הַגְּלוּיִים: שְׁבוּחַ גּוֹפֵא יִשְׁנֶנָּה אֵת אוֹתִיּוֹת הַדְּבִיבּוֹר הַנִּגְרָשׁוֹת לְזוּלָּת, אוֹתִיּוֹת הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁהֵן דְּקוֹת יוֹתֵר

(22) ראה תניא אגה"ק ס"ה. (23) ראה גם המשך מצה זו תר"ם פ"ב (סה"מ תר"ם ח"ב ע' קטו ואילך). סה"מ תרנ"ב ע' קכג.

(24) ראה גם הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ ה'ש"ת ע' 36.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 ואינן נרגשות לזולת, אותיות שבשכל שניכרות אך אינן נרגשות, ואותיות
2 החכמה שגם אינן ניכרות כלל. ב. אותיות שבכוחות המקיפים: אותיות
3 חיצוניות הרצון ואותיות פנימיות הרצון, וכמו כן הוא גם בתענוג. ג. האותיות
4 שבעצם הנפש: אף שאינן בבחינת מציאות אותיות כלל בכל זאת הנפש מלאה
5 אותיות כפי האופן היחודי של נפש כל
6 אדם ואדם. עתה יבאר ענין האותיות
7 למעלה.
8 (ה) והדגמא מזה יוכן למעלה שישנם כמה
9 שישנם כמה בחינות אותיות.
10 אותיות הדבור, כמו
11 שכתוב²⁵ בדבר הוי' שמים
12 נעשו שמדיבור ואותיות אלו נברא
13 רקיע השמים, וכשם שאותיות
14 הדבור למטה הם נפרדים
15 ונרגשים אל הזולת, כמו כן
16 הוא גם באותיות הדבור
17 למעלה, בדבר הוי' שמים
18 נעשו, שהנבראים הם
19 נפרדים, דאף שבאמת אינם
20 נפרדים, אבל בהרגשתם על
21 כל פנים הרי הם נפרדים.
22 ולמעלה יותר הם אותיות
23 המחשבה, שמהם נהיו
24 עלמין סתימין דלא אתגליין
25 [=עולמות סתומים שאינם מתגלים.
26 וכמו שמחשבת האדם סמיה מהזולת,
27 כך התהוות עולמות שנתהו מאותיות
28 המחשבה סתומים וסמויים לגבי
29 הנבראים]²⁶, שאינם נפרדים,
30 אלא הם מכלעים במקורם
31 פידוע. וענינם בספירות הוא
32 ספירת המלכות וספירת
33 הבינה, דהאותיות והנבראים
34 שמצד ספירת המלכות הם
35 נפרדים ספירת המלכות היא מקור
36 כל העולמות הגלויים, והאותיות
37 והנבראים שמצד ספירת
38 הבינה הם עלמין סתימין
39 דלא אתגליין [=ספירת הבינה היא
40 מקור העולמות הסתומים שאינם
- מתגלים]²⁷, פידוע שעלמין סתימין [=עולמות סתומים] הם עד
ספירת הבינה. ומכל מקום הרי גם הם מציאות דכלים
הינן מציאות דכלים על דרך שאותיות המחשבה אצל האדם הם
בבחינת מציאות ניכרת ונרגשת כך גם העולמות הסתומים המתהווים בבחינת
מחשבתו יתברך הם בבחינת מציאות
אותיות (כלים), וכידוע שהענין
דחיהוי וגרמוהי²⁸, אורות
וכלים, הוא מספירת המלכות
עד ספירת הבינה, אלא
שבבינה הוא ענין אותיות
המחשבה שאינם נפרדים.
ולמעלה יותר הוא ענין
האותיות כפי שהם בספירת
החכמה, ובעולמות הינו
עולם האצילות, שהאותיות
אינם נפרים כלל, שזהו
שבבחינת החכמה הנה גם
גרמוהי [=הכלים] שהם הכלים
הם במדרגת האור בעולם
האצילות נרגש דאיהו (הוא), אור אין
סוף) וחייו (האורות) וגרמוהי
(האותיות, הכלים) חד (אחד-מאוחידים
בתכלית) היינו שגם הכלים עצמם הם
בדרגת האור ועל כן אינם ניכרים כלל,
אלא שמכל מקום, כפי שהולך ומבאר,
ענין האותיות כפי שהם בספירת
החכמה הן כדוגמת אותיות הכתב שהן
כדבר נוסף על אור אין סוף, שלכן גם
עולם האצילות הרי נקרא עולם, לשון
העלם (בדקות)²⁹.
והנה כשם שבנפש האדם
למטה ישנם אותיות לא רק
בכחות הגלויים אלא גם
בהכחות מקיפים דרצון
ותענוג, כמו כן יוכן למעלה,
שגם בבחינת הפתר ישנם
אותיות, אלא שהם בבחינת
אותיות החקיקה. דהנה,
ההפרש בין אותיות הפתר
לאותיות החקיקה הוא³⁰,

(25) תהלים לג, ו. (26) ראה תניא שעהייה"א פי"א (פח, ב.). (27) ראה ביאור"ז להצ"ח"א ע' תקכ ואילך. אוה"ת לך לך
(כרך ו) תתעב, ב ואילך. (28) ראה תקו"ז בהקדמה (ג, ב.). (29) ראה לקו"ת מטות פז, רע"ד. אוה"ת שמות ע' מב. וראה
ע' קנ. ועוד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שְׁאוֹתִיּוֹת הַכֶּתֶב הַחֲסוּדִים בְּדִיו עַל גְּבִי קֶלֶף הֵם דְּבַר נוֹסֵף עַל הַקֶּלֶף,
2 וְאוֹתִיּוֹת הַחֶקֶקָה הֵם עֵצָם אֶחָד עִם הַדְּבַר שֶׁחֶקְקִים בּוֹ
3 שֶׁהאוֹתִיּוֹת אֵינָן דְּבַר נוֹסֵף עַל גּוֹף הָאֵבֶן, שֶׁהאוֹתִיּוֹת הֵם מִיָּגִיָּה וְכִיָּה
4 [=מִמֶּנּוּ וּבֶן] שְׂצִיר הַאוֹתִיּוֹת חֶקֶק בָּאֵבֶן וְהֵן עֲשׂוֹת מִחוּמָּר הָאֵבֶן עֲצֻמוֹ.
5 וְזֶהוּ הַהֶפְרֵשׁ בֵּין הַכְּלִים
6 דְּאֶצִּילוֹת מֵאוֹרִים עִם אוֹר אֵין
7 סוּף, וּמִכָּל מְקוֹם בְּדוּקָה, לְהַכְלִים
8 שְׂבֻכְתָּהּ, דִּהְכָּלִים שְׂבֻכְתָּהּ
9 הֵם מְצִיאוֹת דְּבַר נוֹסֵף כְּדוּגְמָה
10 אוֹתִיּוֹת הַכְּתִיבָה שֶׁהֵן הַתַּאֲחָדוֹת שְׁנֵי
11 דְּבָרִים נִפְרָדִים (דִּיו וְקֶלֶף) לְדִבְרֵי אֶחָד,
12 וְהַכְּלִים שְׂבֻכְתָּהּ הֵם מִיָּגִיָּה
13 וְכִיָּה מִמֶּנּוּ וְכוּ, שֶׁהֵם עֵצָם אֶחָד
14 שְׁאֵין בְּכָלִים שֶׁבְּכַתֵּר שׁוֹם מְצִיאוֹת, כִּי
15 אִם אוֹר אֵין סוּף בְּלִבּוֹ. וְהִנֵּה,
16 בְּאוֹתִיּוֹת הַחֶקֶקָה גּוֹפָא יֵשׁ
17 גַּם בֶּן ב' מִדְּרָגוֹת³¹, א.
18 חֶקֶקָה סֶתֶם וְכוּ. חֶקֶקָה
19 מַעֲבָר לְעֶבֶר, דְּאוֹתִיּוֹת
20 הַחֶקֶקָה סֶתֶם יֵשׁ לָהֶם בֵּית
21 קְבוּל שֶׁאִפְשָׁר לְמַלּוֹת אֶת מְקוֹם
22 הַחֶקֶקָה בְּדִיו, הֵינּוּ שֵׁשׁ מְקוֹם
23 לְאִפְשָׁרוֹת שֶׁל מְצִיאוֹת אוֹתִיּוֹת הַכֶּתֶב,
24 וְיֵשׁ לָהֶם אַחִיזָה בְּאִיזָה דְּבַר,
25 וְעוֹד זֹאת, שֶׁהֵם מַחֲשִׁיכִים
26 עַל הָאֵבֶן טוֹבָה, שְׂבֻכְתָּהּ
27 הַחֶקֶקָה אֵין הָאֵבֶן טוֹבָה
28 מֵאִיר כֹּל כֶּף כְּמוֹ בִּשְׂאֵר
29 חֶלְקִיו, מֵה שְׁאֵין בֶּן בְּחֶקֶקָה
30 מַעֲבָר לְעֶבֶר אֵין לְהַאֲתִיּוֹת
31 בֵּית קְבוּל וְאַחִיזָה כָּלִל, וְגַם
32 אֵינֶם מַחֲשִׁיכִים כָּלִל עַל
33 הָאֵבֶן טוֹבָה שֶׁהִי הַאוֹתִיּוֹת
34 הַחֶקֶקוֹת מַעֲבָר לְעֶבֶר אֵינֶן עֲשׂוֹת
35 מִשׁוֹם חוּמָּר, גַּם לֹא חוּמָּר הָאֵבֶן
36 עֲצֻמָּה. וְכֵמוֹ כֵּן הוּא הַהֶפְרֵשׁ
37 בְּכַתֵּר גּוֹפָא בֵּין חִיצוֹנִיּוֹת
38 הַכֶּתֶר לְפָנִימִיּוֹת הַכֶּתֶר,
39 דְּבַחֲצוֹנִיּוֹת הַכֶּתֶר הַכְּלִים הֵם
40 כְּמוֹ חֶקֶקָה סֶתֶם שֵׁשׁ לָהֶם
41 אִיזָה אַחִיזָה וְהֵם מַעֲלִימִים
- קֶצֶת, מֵה שְׁאֵין בֶּן הַכְּלִים שְׂבֻכְתָּהּ הַכֶּתֶר אֵין לָהֶם שׁוֹם
אַחִיזָה וְאֵינֶם מַעֲלִימִים כָּלִל, כְּמוֹ חֶקֶקָה מַעֲבָר לְעֶבֶר
נִתְבָּאָר שֶׁגַם בְּדִרְגַּת הַכֶּתֶר שֶׁלֹּא מַצִּילוֹת יֵשֶׁן אוֹתִיּוֹת אֲלֵא שְׁאֵין בֵּהֶם
שׁוֹם מְצִיאוֹת עַל דֶּרֶךְ אוֹתִיּוֹת הַחֶקֶקָה. אֲמַנֵּם גַּם בְּכַתֵּר גּוֹפָא יֵשֶׁן שְׁתֵּי דְּרָגוֹת:
אוֹתִיּוֹת הַחֶקֶקָה סֶתֶם (אִפְשָׁרוֹת
לְמְצִיאוֹת אוֹתִיּוֹת הַכֶּתֶב) וּפְנִימִיּוֹת
הַכֶּתֶר - אוֹתִיּוֹת הַחֶקֶקָה מַעֲבָר לְעֶבֶר
(שְׁאֵין בֵּהֶם שׁוֹם אִפְשָׁרוֹת לְמְצִיאוֹת
אוֹתִיּוֹת הַכֶּתֶב) עַד כֵּן נִתְבָּאָר עֵינֵן
הַאוֹתִיּוֹת בְּדִרְגוֹת הַאֲלוּקוֹת שֶׁאֲחֵרֵי
הַצִּמְצוּם. עֵתָה יִבָּאֵר כִּי עֵינֵן הַאוֹתִיּוֹת
יֵשֶׁנוּ גַּם בְּדִרְגוֹת הַנְּעֻלּוֹת שְׁקוּדִים
הַצִּמְצוּם.
וְהִנֵּה כֹּל זֶה הוּא בְּהַמְדְּרִיגוֹת
שְׂאֲחֵרֵי הַצִּמְצוּם, אֲמַנֵּם
בְּאֶמְתָּה הִנֵּה גַּם קֶדֶם הַצִּמְצוּם
יֵשֶׁנָּם כְּמָה בְּחִינּוֹת, וְגַם בֵּהֶם
יֵשֶׁנוּ עֵינֵן הַאוֹתִיּוֹת לְמִרּוֹת
שֶׁהוּא שְׁלֹפְנֵי הַצִּמְצוּם פּוֹשֵׁט בְּחִכְלִית
הַפְּשִׁיטוֹת, בְּכָל זֹאת בְּדוּקָה גַּם בּוֹ יֵשֶׁן
כְּמָה וְכֵמוֹ מְדֻרְגּוֹת, וְאֵין הַמְדֻרְגּוֹת
שֶׁבּוֹ בְּסִתְרָה לְהַפְּשִׁיטוֹת שֶׁבּוֹ.
וְכֵמוֹ הַשְּׂעָרָה בְּכַח, שֶׁשְּׂעָר
בְּעֶצְמוֹ בְּכַח כֹּל מֵה שְּׂעָתִיד
לְהִיט בְּפֻעַל - בְּדִרְגָּה זוֹ כִּבֵּר
מִשְׁוִעִים וּמוֹכֵנִים בְּגִלּוֹי אֲצֵל הַקְּבָ"ה,
כְּבִיכּוֹל, לְעַצְמוֹ כֹּל אוֹפְנֵי וּפְרִטֵי
הַגִּלּוּיִים שִׁהִיו לְאַחֲרֵי זֶה³²,
וְלִמְעֻלָּה יוֹתֵר הוּא עֵינֵן עֲלִיט
הַרְצוֹן, שֶׁעֲלָה בְּרָצוֹנוֹ כֹּל מֵה
שְּׂעָתִיד לְהִיט - הָאוֹר שֶׁהוּא
בְּבַחֲנִית גִּילּוֹי לְעַצְמוֹ, שֵׁשׁ בּוֹ פְּרִטִים
(פְּסִירוֹת) רַק שֶׁכֵּל הַפְּרִטִים בְּהַתְּכַלּוֹת
וְהַתַּאֲחָדוֹת גְּמוּרָה אֲצֵלוֹ יִתְבָּרַךְ,
וְלִמְעֻלָּה יוֹתֵר הוּא הָאוֹר
שֶׁקֶדֶם עֲלוֹת הַרְצוֹן, וְהוּא
הַהִמְשָׁכָה כָּלִילִית - עֵצָם הָאוֹר
שֶׁאֵינוֹ בְּבַחֲנִית גִּילּוֹי כָּלִל (גַּם) לֹא
לְעַצְמוֹ) וְאֵין שִׁיךְ בּוֹ כָּלִל עֵינֵן
הַפְּסִירוֹת (פְּרִטִים), (שֶׁגַם בְּבַחֲנִיָּה
זוֹ קְלוּל קְלוּלִים

(30) לקו"ת ר"פ חוקת. ובכ"מ. (31) מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"ב ע' תרצ. המשך תרס"ו ע' תפג. וראה לקו"ש ח"ח ע' 127 ואילך. (32) ראה עץ חיים שער א (דרוש עיגולים ויושר) בתחילתו. מק"מ לזח"א טו, א. שער היחוד לאדמו"ר האמצעי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 וההשתלשלות), ולמעלה יותר הוא בחינת עתיק שקדם
2 הצמצום – בחינת 'עתיק' שלפני הצמצום שנעתקת ונבדלת לגמרי מענין
3 כללות ההשתלשלות, שענינו כמו העתקה מספר לספר, דאף
4 שהוא אותו הדבר (עצמותו ומהותו יתברך), מפל מקום הרי זה
5 בבחינת העתקה, וזה סבה
6 ואפשרות בדיקות ודקות שיהיה
7 אחר כך מקור למקור
8 לעולמות (ואם בן הרי גם
9 בבחינה זו כלול
10 ההשתלשלות), ולמעלה יותר
11 הוא ענין התפללות כללות
12 ההשתלשלות בעצמותו
13 כביכול, בחינה תחתונה שבעצמות.
14 ולמעלה יותר הוא כמו
15 שהעצמות כולל את כל
16 ההשתלשלות כביכול, בחינה
17 עליונה שבעצמות. וכמו על דרך
18 משל בכחות הנפש באדם
19 למטה, שישנם הכחות כמו
20 שהם כלולים בעצם הנפש,
21 וישנו כמו שהנפש כולל
22 בעצמו את הכחות, וכמו בן
23 הוא גם למעלה, שישנו כל
24 ההשתלשלות כמו שהוא
25 כלול בעצמותו, וישנו כמו
26 שהעצם כולל את
27 ההשתלשלות וכפי שהולך ומבאר,
28 הרי שלכל הדרגות האמורות ועד
29 לדרגת העצם, שכולל את
30 ההשתלשלות, לכולן יש איזה שייכות
31 בדיקות ודקות להיות מקור דמקור
32 לעולמות וכל בחינות אלו הם
33 בחינת האותיות כמו שהם
34 קדם הצמצום. האותיות
35 שבבחינת השערה בכח
36 ועלית הרצון הם בדיקות על
37 דרך אותיות הדבור, וכמבאר
38 בכמה מקומות שהאור
39 שבבחינת ההשערה בכח
40 ועלית הרצון הוא אור ששך
41 אל הזולת, דאף שהוא קדם
42 הצמצום, מפל מקום, הרי בו
- 1 ולמעלה יותר הוא בחינת עתיק שקדם הצמצום,
2 שענינו כמו העתקה מספר לספר, דאף שהוא
3 אותו הדבר, מפל מקום הרי זה בבחינת
4 העתקה, וזה סבה ואפשרות שיהיה אחר כך
5 מקור למקור לעולמות (ואם בן הרי גם בבחינה
6 זו כלול ההשתלשלות), ולמעלה יותר הוא ענין
7 התפללות כללות ההשתלשלות בעצמותו.
8 ולמעלה יותר הוא כמו שהעצמות כולל את כל
9 ההשתלשלות. וכמו על דרך משל בכחות הנפש
10 באדם למטה, שישנם הכחות כמו שהם כלולים
11 בעצם הנפש, וישנו כמו שהנפש כולל בעצמו
12 את הכחות, וכמו בן הוא גם למעלה, שישנו כל
13 ההשתלשלות כמו שהוא כלול בעצמותו, וישנו
14 כמו שהעצם כולל את ההשתלשלות. וכל
15 בחינות אלו הם בבחינת האותיות כמו שהם קדם
16 הצמצום. האותיות שבבחינת השערה בכח
17 ועלית הרצון הם על דרך אותיות הדבור,
18 וכמבאר בכמה מקומות שהאור שבבחינת
19 ההשערה ועלית הרצון הוא אור ששך אל
20 הזולת, דאף שהוא קדם הצמצום, מפל מקום,
21 הרי בו בעצמו ישנו האור כמו שהוא שך אל
22 הזולת אלא שהוא לעצמו עדין, ולכן הוא כמו
23 בחינת אותיות הדבור³⁴. והאותיות כמו שהם
24 בהמשכה כללית שקדם עלית הרצון הם
25 בחינת אותיות הממשכה, דהאור שקדם עלית
26 הרצון הוא האור שלעצמו. והאותיות כמו שהם בבחינת עתיק³⁴, עד בחינת
27 ההשתלשלות כמו שהוא כלול בעצמותו, ולמעלה יותר כמו שהעצם כולל
28 אותם, הוא על דרך דגמא למטה, מה שהנפש עצמה מלאה אותיות. וזהו כל
29 המאריך באחד מאריכין לו ימיו ושנותיו, שעל ידי אריכות ההתבוננות בכל
30 בחינת האותיות עד בחינת האותיות כמו שהעצם כולל אותם, אי נמשך לו
31 מבחינה ההיא שהוא מתבונן בה, ומצד זה מאריכין לו ימיו ושנותיו.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 (ו) וְזֶהוּ כָּל הָעוֹנָה אֲמֵן יְהֵא שְׁמִיָּה רַבָּה בְּכֹחַ קוֹרְעִין
 2 לוֹ גִּזְרֵי דִּינוֹ, דְּפִרוּשׁ בְּכֹחַ כּוֹחַ הוּא כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב וְעַתָּה יִגְדֵּל
 3 נָא כַח אֲד', וְהִינוּ שְׁפוּעַל בְּעִבּוּדָתוֹ תוֹסֶפֶת וְהִגְדֵּלָה בְּשֵׁם
 4 אֲד', שֶׁהוּא בְּחִינַת הַמְּלָכוּת, וְלֹא רַק בְּבְחִינַת מְלָכוּת
 5 דְּאֶצִּילוּת, אֲלֵא גַם בְּבְחִינַת
 6 מְלָכוּת דְּאִין סוּף כְּמוֹ שֶׁהוּא
 7 לְמַעַלָּה מֵעֵלָּה. וּבְהִקְדָּם
 8 הַמְּבָאָר בְּהוֹסְפוֹת לְתוֹרָה אֹר
 9 דְּבוּר הַמִּתְחִיל וְאֵינִי נִתְמַיֵּס³⁵
 10 בְּעֵנִין הַמְּשַׁכֵּת בְּחִינַת מְלָכוּת
 11 דְּאֶדָם קְדָמוֹן שׁוּהוּ בְּחִינַת קְדָמוֹת
 12 הַמֵּאצִּיל. 'אֲדָם קְדָמוֹן', הַקְדָּמוֹן לְכָל
 13 הַקְדָּמוֹת, הִיא הַדְּרוּגָה הָרִאשׁוֹנָה
 14 שֶׁבְּסֹדֵר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת אֲשֶׁר יֵשׁ בָּהּ
 15 עֶשֶׂר סְפִירוֹת בְּבְחִינַת 'פְּרוּפִי'. וּבְחִינַת
 16 'מְלָכוּת דָּאָדָם קְדָמוֹן, בְּחִינַת שְׁמוֹ
 17 יִתְבָּרַךְ, שֶׁהִיא בְּחִינַת הַתְּגַלּוּת לְהִקְרָא
 18 כְּבֹר בִּשְׁם' לְגַבִּי הַנֵּאֲצִילִים, שֶׁהוּא
 19 בְּחִינַת הַתְּגַלּוּת לְהִיּוֹת נִקְרָא
 20 בְּשֵׁם חֶכֶם וְחֶסֶד כו', וְכֵמוֹ
 21 עַל דֶּרֶךְ מִשְׁלַב בְּאֶדָם לְמַטָּה,
 22 שְׁעַל יְדֵי זֶה שֶׁמְשַׁבְּחִים אוֹתוֹ
 23 שֶׁהוּא חֶכֶם וְחֶסֶד הָרִי הוּא
 24 מִתְעוֹרֵר לְהִיּוֹת נִמְשָׁךְ
 25 הַחֲכָמָה וְחֶסֶד מִהֶעֱלָם אֶל
 26 הַגִּלּוּי. אֲלֵא שְׁלֻמָּטָה אֲצֵל
 27 הָאָדָם יִשְׁנֹו מְצִיאוֹת הַחֲכָמָה
 28 וְהַחֶסֶד גַּם קִדְּם לָכֵן, וּפְעֻלָּת
 29 הַשְּׁבָחִים הִיא רַק הַהִמְשָׁכָה
 30 מִהֶעֱלָם לְגִלּוּי עַל יְדֵי שֶׁמְשַׁבַּח אֵת
 31 חֲבֵרוֹ מְגַלֶּה אֵת מֶה שֶׁהִיא טְמוּן בּוֹ
 32 בְּהַעֲלָם, אֲבָל לְמַעַלָּה הִגָּה
 33 מִקֵּדָם לֹא יִשְׁנֹו עֵינָיו הַחֲכָמָה
 34 וְהַחֶסֶד בְּמְצִיאוֹת כָּלָל, וְכָל
 35 מְצִיאוֹתָם נַעֲשֶׂה רַק עַל יְדֵי
 36 הַשְּׁבָחִים מְכַל מְקוֹם בְּדִרְגַּת 'מְלָכוּת
 37 דָּאָדָם קְדָמוֹן' יֵשׁ נִתְּנָת מְקוֹם שְׂכָאֲשֶׁר
 38 יִקְרְאוּהוּ בְּשֵׁם חֶכֶם וְחֶסֶד יִהְיֶה בְּחִינַת
 39 חֲכָמָה וְחֶסֶד בְּהַעֲלָם לְהִיּוֹת מְקוֹר
 40 לְבְּחִינַת חֲכָמָה וְחֶסֶד בְּגִלּוּי, הֵינּוּ
 41 שֶׁכְּבֹר בְּדִרְגָּה זוֹ יֵשׁ מְקוֹם לְהִיוֹצֵאוֹתָם
 42 שֶׁל בְּחִינּוֹת וּמְדִרְגּוֹת פְּרִטוּת ע"י עֲצָם
- 1 (ו) וְזֶהוּ כָּל הָעוֹנָה אֲמֵן יְהֵא שְׁמִיָּה רַבָּה בְּכֹחַ
 2 כּוֹחַ קוֹרְעִין לוֹ גִּזְרֵי דִּינוֹ, דְּפִרוּשׁ בְּכֹחַ
 3 כּוֹחַ הוּא כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב וְעַתָּה יִגְדֵּל נָא כַח אֲד',
 4 וְהִינוּ שְׁפוּעַל בְּעִבּוּדָתוֹ תוֹסֶפֶת וְהִגְדֵּלָה בְּשֵׁם
 5 אֲד', שֶׁהוּא בְּחִינַת הַמְּלָכוּת, וְלֹא רַק בְּבְחִינַת
 6 מְלָכוּת דְּאֶצִּילוּת, אֲלֵא גַם בְּבְחִינַת מְלָכוּת דְּאִין
 7 סוּף כְּמוֹ שֶׁהוּא לְמַעַלָּה מֵעֵלָּה. וּבְהִקְדָּם
 8 הַמְּבָאָר לְתוֹרָה אֹר דְּבוּר הַמִּתְחִיל וְאֵינִי
 9 נִתְמַיֵּס³⁵ בְּעֵנִין הַמְּשַׁכֵּת בְּחִינַת מְלָכוּת דְּאֶדָם
 10 קְדָמוֹן, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַתְּגַלּוּת לְהִיּוֹת נִקְרָא בְּשֵׁם
 11 חֶכֶם וְחֶסֶד כו', וְכֵמוֹ עַל דֶּרֶךְ מִשְׁלַב בְּאֶדָם
 12 לְמַטָּה, שְׁעַל יְדֵי זֶה שֶׁמְשַׁבְּחִים אוֹתוֹ שֶׁהוּא
 13 חֶכֶם וְחֶסֶד הָרִי הוּא מִתְעוֹרֵר לְהִיּוֹת נִמְשָׁךְ
 14 הַחֲכָמָה וְחֶסֶד מִהֶעֱלָם אֶל הַגִּלּוּי. אֲלֵא שְׁלֻמָּטָה
 15 יִשְׁנֹו מְצִיאוֹת הַחֲכָמָה וְהַחֶסֶד גַּם קִדְּם לָכֵן,
 16 וּפְעֻלָּת הַשְּׁבָחִים הִיא רַק הַהִמְשָׁכָה מִהֶעֱלָם
 17 לְגִלּוּי, אֲבָל לְמַעַלָּה הִגָּה מִקֵּדָם לֹא יִשְׁנֹו
 18 עֵינָיו הַחֲכָמָה וְהַחֶסֶד בְּמְצִיאוֹת כָּלָל, וְכָל
 19 נַעֲשֶׂה רַק עַל יְדֵי הַשְּׁבָחִים. וְכֵמוֹ כֵּן יוֹכֵן גַּם
 20 בְּהִמְשָׁכָה מִבְּחִינַת מְלָכוּת דְּאִין סוּף, וְיִתְרִיָּה
 21 מִזֶּה, שֶׁעֵינֵינוּ זֶה הוּא בְּעֶקֶר בְּהִמְשָׁכָה מִבְּחִינַת
 22 מְלָכוּת דְּאִין סוּף, כִּי, בְּמְלָכוּת דְּאֶדָם קְדָמוֹן
 23 יִשְׁנֵם פְּרִטִּים, אֲלֵא שֶׁהֵם בְּהִפְשִׁטוֹת דְּאֶדָם
 24 קְדָמוֹן, שְׁלֵכֵן כָּל הַפְּרִטִּים הֵם בְּהִתְאַחְדוּת, דְּזִהוּ
 25 עֵינֵינוּ אֶחָד שֶׁהוּא הַתְּאַחְדוּת הַפְּרִטִּים, אֲמֵנָם קִדְּם
 26 הַצְּמִצּוּם הוּא בְּחִינַת יָחִיד, דְּבְּחִינַת יָחִיד הוּא
 27 לְמַעַלָּה מֵאֶחָד³⁶, וְהִינוּ שֶׁעֵינֵינוּ יָחִיד הוּא לְמַעַלָּה
 28 מֵעֵינֵינוּ הַפְּרִטִּים, גַּם בְּאֶשֶׁר הַתְּחַלְקוֹת הַפְּרִטִּים
 29 הִיא בְּאֶפֶן שְׁמִתְאַחְדִּים אַחֵר כֶּף, כִּי בְּחִינַת יָחִיד הוּא
 30 לְמַעַלָּה מֵהַפְּרִטִּים. וְלִמְעַלָּה יֵשׁ בְּחִינַת אֶחָד שֶׁהוּא
 31 לְמַעַלָּה גַּם מִבְּחִינַת יָחִיד, שֶׁהוּא אֲמִתִּית הָאֲחָדוּת.
 32 וּמִכֵּן שֶׁבְּבְחִינָה זוֹ הִגָּה קִדְּם אֲמִירַת הַשְּׁבָחִים אֵין
 33 מְצִיאוֹת שֶׁל סְפִירוֹת כָּלָל, וְכָל מְצִיאוֹתָם נַעֲשִׂית עַל יְדֵי
 34 הַשְּׁבָחִים. וְזֶהוּ כָּל הָעוֹנָה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 אָמֵן יְהִי שְׁמִיהּ רַבָּהּ בְּכָל כּוּחַ, שְׁזֵהוּ כְּמוֹ וְעַתָּה יִגְדֵּל נָא
2 כַּח אַד', שְׁפוּעֵל הַגְּדֵלָה בְּשֵׁם אַד', גַּם בְּבַחֲיִנַת אַד' 37 מִי
3 יַעֲמֹד 38, בְּחִינַת מַלְכוּת דָּאִין סוֹף כְּמוֹ שֶׁהוּא קֹדֶם הַצִּמְצוּם
4 הוּא דְרַגְתָּ אַחַד שְׁלֹמַעֲלָה מִיחִיד, שְׁעַל יְדֵי עֲבוּדָתוֹ הָרִי הוּא
5 מִמְּשִׁיךְ וְעוֹשֶׂה אֶת מְצִיאוֹת
6 הַסְּפִירוֹת, הִינּוּ שֶׁהַמְּשָׁכָה
7 הִיא מִמְּקוֹם נִעְלָה בְּיוֹתֵר
8 שְׁלֹא נִמְצָא שָׁם קָלָל עֲנָן
9 הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת, וְעַל יְדֵי זֶה
10 שֶׁהַמְּשָׁכָה הִיא מִמְּקוֹם שֶׁהוּא
11 אֲמִיתִית הָאֲחֵדוּת שְׁמִשָּׁם נִעְשֶׂה
12 הַגְּלוּי שֶׁבַחְיָנָה זֶה אֵין מְצִיאוֹת שֶׁל
13 סְפִירוֹת כֻּלָּל וְכֹל מְצִיאוֹתָם נַעֲשִׂית עַל
14 יְדֵי הַשְּׁבָחִים, אָזִי נִפְעֵלֶת
15 הַמְּשָׁכָה בְּכָל הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת,
16 וְהִינּוּ שֶׁמִּבְּחִינַת וְעַתָּה יִגְדֵּל
17 נָא כַּח אַד' נִמְשָׁךְ בְּבַחֲיִנַת
18 כַּח 39 מַעֲשִׂיו הִגִּיד לַעֲמוֹ
19 (שְׁבַפְסוּק דְּבִרְאשִׁית 40).
20 דְּהִנֵּה, כַּח מַעֲשִׂיו הוּא כ"ח עֲתִים דְּהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת,
21 עֲתִים דְּהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת 28 זְמָנִים
22 הַמְּחַכִּים בְּסֹפֵר קֹהֶלֶת, שְׁיִשְׁנָם
23 י"ד עֲתִים לְטוֹבָה וִי"ד עֲתִים
24 לְהַפֵּךְ 41, שְׁנִמְשָׁכִים מִב' יְדוֹת
25 יְמִין וּשְׂמָאל. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה גַּם
26 בְּהֶאֱדָם לְמִטָּה, שְׁבָכָל יָד יֵשׁ
27 חֲמֵשׁ אֲצָבָעוֹת, ג' פְּרָקִים
28 בְּכָל אֲצָבַע וּב' פְּרָקִים
29 בְּאֶגְדָּל [וְמָה שֶׁכְּתוּב
30 בְּמִשְׁנָה 42 שְׁיֵשׁ שֶׁשָּׁה פְּרָקִים
31 בְּכָל אֲצָבַע, הִינּוּ עַד הַקֶּנֶה 43,
32 אָבָל בְּהֶאֱצָבָעוֹת עֲצָמָם יֵשׁ
33 בְּכָל אֲצָבַע ג' פְּרָקִים
34 וּבְאֶגְדָּל ב' פְּרָקִים]. שֶׁהֵם
35 י"ד 44, וִישְׁנָם ב' יָדִים, יָד
36 יְמִין וְיָד שְׂמָאל, שֶׁהֵם בִּיחָד
37 כ"ח. וְשֶׁרֶשׁ ב' הַיָּדִים הוּא
38 מַעֲשֵׂר סְפִירוֹת שֶׁהֵם בְּמִסְפָּר
39 עֶשֶׂר אֲצָבָעוֹת, חֲמֵשׁ לַעֲמַת
- חֲמֵשׁ, וְאוֹת הַכִּינָּה 45, שֶׁהוּא אוֹת וְאוֹת אֶת אֶת 46, הַמְּכַרִּים מִן הַקֶּצֶה אֶל
הַקֶּצֶה 47 וְאֵין בּוֹ שְׁנִיִּים. אֲמָנָם, הַהִתְחַלְקוֹת דְּכ"ח עֲתִים הִיא בְּהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת,
שֶׁשֵּׁם יֵשׁ הַתְּחַלְקוֹת דְּקוֹ יְמִין וְקוֹ שְׂמָאל. אֶךְ כַּאֲשֶׁר פּוֹעֵל בְּעֲבוּדָתוֹ הַגְּדֵלָה
כַּח אַד', שֶׁהוּא עֲנָן הַהִמְשָׁכָה שְׁלֹמַעֲלָה מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, אָזִי כֹל הַכ"ח עֲתִים
שְׁבַפְסוּק דְּבִרְאשִׁית, שְׁיֵשׁ בּוֹ כ"ח אוֹתִיּוֹת 40, הֵם כָּלָם בְּקוֹ הַיְמִין, דְּלִית 48
שְׂמָאלָא בְּהֵאֵי עֲתִיקָא וְכוּלָּא יְמִין. וְזֶהוּ הַעוֹנָה אֲמָן יְהִי שְׁמִיהּ רַבָּהּ בְּכָל
כּוּחַ, דְּבִאֲמָן יְהִי שְׁמִיהּ רַבָּהּ יִשְׁנָם כ"ח אוֹתִיּוֹת 40, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד הַכ"ח עֲתִים,

(37) תהלים קל, ג. (38) ראה לקו"ת שלח מ, א. (39) תהלים קיא, ו. (40) ראה תקו"ז בהקדמה (יג, א). (41) ראה קהלת ג, ב ואילך. תקו"ז תס"ט (קא, ב). (42) אהלות פ"א מ"ח. (43) תויו"ט שם. (44) ראה סדר היום (בכוונת הקדיש). וראה גם תקו"ז בהקדמה (ד, ב). תו"ט (מ, א). (45) ראה ספר יצירה פ"א מ"ג. (46) זהר ר"פ ויקרא. נתבאר בביאורה"ז להצ"צ שם. (47) ע"פ תרומה כו, כת. ויקהל לו, לג. וראה ביאורה"ז שם. (48) זח"ג קכט, א. ועד"ז שם רפט, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שְׁמִיָּה רַבָּה בְּכָל כַּחוֹ, הֵינּוּ הַהִמְשָׁכָה דְּוַעְתָּה יִגְדֵּל נָא כַח
2 אד', אֲזִי מִמְּשִׁיף בְּכָל הַכ"ח עֵתִים שִׁיְהִי פֶלֶם בְּבַחֲנִית
3 הַיָּמִין, וְלִכְן קוֹרְעִים לוֹ גִּזְרֵי דִינּוּ נִחְבָּר עֲנִין הַעֲבֹדָה בְּהַגְדָּלָה שֶׁל
4 שֵׁם אד', הֵינּוּ שֶׁעֲבֹדָת הָאָדָם הִיא הַמְּגַלָּה אֶת שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵי הַהִתְבַּחֲנוּת
5 בַּעֲנִין הָאֲחֻדוֹת הָאֱלֹקִית שֶׁבְּכָל דְּרוֹגָת
6 הָאוֹתִיּוֹת עַד לְדִרְגַּת הָאוֹתִיּוֹת דְּמַלְכוּת
7 דַּאֲיִן סוּף, דְּרַגְת ה'עֲצֻמוֹת', מִקּוֹם נִעְלָה
8 בִּיּוֹתֵר שֶׁלֹּמַעְלָה מִעֲנִין הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת,
9 הִיא אֲמִיתִית הָאֲחֻדוֹת, שֶׁבְּבַחֲנִיהָ זֶה אֵין
10 מִצִּיאֹת שֶׁל סְפִירוֹת כָּלל וְכָל מִצִּיאֹתָם
11 נִעֲשִׂית עַל יְדֵי הַשְּׁבָחִים שֶׁבַּעֲבֹדָת
12 הָאָדָם, וּמֵאֲחֵר שֶׁעַל יְדֵי עֲבֹדָתוֹ נִפְעֵלָת
13 הַהִמְשָׁכָה הָרִי מִמְּשִׁיף עַל יְדֵי עֲבֹדָתוֹ
14 הַמְּשָׁכָה וְהַשְּׁפָעָה בְּכָל הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת
15 לְהַמְתִּיק בְּכָל הַכ"ח עֵתִים שֶׁהִיוּ כֹּלָם
16 בְּבַחֲנִית חֹסֵד – יָמִין, וּמִמִּילָא נִמְתָּקִים
17 וְנִעֲשִׂים בְּבַחֲנִית יָמִין כָּל הַדִּינִים שֶׁעַל
18 הָאָדָם.
19 ז' אֲמָנָם בְּכַדִּי לְהַמְּשִׁיף
20 בְּחִינַת וַעְתָּה יִגְדֵּל נָא כַח
21 אדנ"י שֶׁהוּא עֲנִין הַהִמְשָׁכָה
22 שֶׁלֹּמַעְלָה מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, הָרִי
23 זֶה עַל יְדֵי הָעֲבֹדָה בְּכָל כַּחוֹ,
24 כְּפִרוּשׁ רַש"י בְּכָל כְּוִנָּתוֹ,
25 וְהוּא עֲנִין הָעֲבֹדָה דְּרַעֲוֹתָא
26 דְּלִבָּא [=צִדְקָה הַלֵּב. חֲשַׁק עוֹ וּבֹוֹעַר
27 בְּנִקְדוֹת הַלֵּב הַפְּנִימִית] שֶׁלֹּמַעְלָה
28 מִטַּעַם וְדַעַת, שֶׁעַל יְדֵי זֶה
29 דְּוָקָא נִעְשָׂה הַהִמְשָׁכָה
30 דְּוַעְתָּה יִגְדֵּל נָא כַח אד'.
31 וְהַעֲנִין הוּא, דְּאִיתָא בְּסִפְר
32 יְצִירָה⁴⁹ עֶשֶׂר סְפִירוֹת כֹּו'
33 כְּשֶׁלֵּהֲבַת הַקְּשׁוּרָה בְּגִחְלָת
34 כֹּו' אַחַת רוּחַ אֱלֹקִים חַיִּים,
35 דְּרוּחַ זֶה קָאִי [=מוֹסַב] עַל רוּחַ
36 הָאָדָם, שֶׁהוּא הַמְּמַשִּׁיף אֶת
37 הַסְּפִירוֹת. וְהֵינּוּ, דְּכַשֵּׁם
38 שֶׁבִּשְׁלֵהֲבַת לְמִטָּה הִנֵּה גִלּוּי
39 הַשְּׁלֵהֲבַת מִהַגְחֵלָת הוּא עַל
40 יְדֵי רוּחַ הַנּוֹפֵחַ, כְּמוֹ כֵּן יוֹכֵן
41 גַּם לְמַעְלָה, שֶׁהִמְשָׁכַת
42 הַסְּפִירוֹת הוּא עַל יְדֵי רוּחַ
- הָאָדָם. אֵלָא שֶׁפְּעֵלַת הָרוּחַ לְמִטָּה בְּגִלּוּי הַשְּׁלֵהֲבַת מִהַגְחֵלָת הוּא
רַק לְהַמְּשִׁיף מִהַעֲלָם לְגִלּוּי, מִה שְׁאִין כֵּן לְמַעְלָה הָרִי עַל
יְדֵי עֲבֹדָת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל צָרִיף לְחַדֵּשׁ כָּל מִצִּיאֹת הַסְּפִירוֹת
מִעֲקָרָם, בִּיּוֹן שֶׁהַהִמְשָׁכָה הִיא מְבַחֲנִיהָ הִיּוֹתֵר נִעְלִית
שֶׁבְּאוֹתִיּוֹת, שֶׁשֵּׁם אֵינָם בְּמִצִּיאֹת כָּלל (פנ"ל).
בְּמִצִּיאֹת כָּלל (פנ"ל). וְטַעַם
הַדְּבָר שֶׁבִּכְלָת הַנִּשְׁמוֹת מִמְּשִׁיף שֶׁלֹּכֵן בִּיכְלָתָם לְהַמְּשִׁיף
לְחַדֵּשׁ הַנִּשְׁמוֹת מִמְּשִׁיף. אֵף בְּכַדִּי לְהַמְּשִׁיף הַמְּשָׁכָה זֶה, צָרִיכָה לְהִיּוֹת עֲבֹדָת הַנִּשְׁמָה
כְּמוֹ שֶׁהִיא מִצְד עֲצָמָה, מִצְד עֲצָם
הַנִּשְׁמָה, בְּחִינַת טְהוּרָה הִיא, כְּמוֹ שֶׁהִיא מְשֻׁרָשֶׁת
בְּהַעֲצָמוֹת, שְׁדוּקָא עַל יְדֵי זֶה
בִּיכְלָתָה לְהַמְּשִׁיף מִשָּׁם, וְהוּא עֲנִין הָעֲבֹדָה דְּרַעֲוֹתָא
דְּלִבָּא וּמִסִּירוֹת נִפְשׁ שֶׁלֹּמַעְלָה מִטַּעַם וְדַעַת,
שְׁזוּהִי הָאֲהָבָה דְּבְכָל מֵאֲדָרָה.
דְּהִנֵּה, בְּכָלִלוֹת הָעֲבֹדָה
דְּאֲהָבָה יֵשׁ ג' בְּחִינּוֹת, בְּכָל
לְבָבָה וּבְכָל נִפְשָׁה וּבְכָל
מֵאֲדָרָה⁵⁰. בְּכָל לְבָבָה הוּא
הָעֲבֹדָה שֶׁמִּתְעַסֵּק בְּכָל אֲבָר
כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּעֲנִינּוֹ וּמִצִּיאֹתוֹ.
בְּכָל נִפְשָׁה הוּא עֲנִין
הַמִּסִּירוֹת נִפְשׁ דְּאֲפִילוֹ נוּטֵל

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 אֶת נִפְשָׁךְ שֶׁמוֹכֵן לְמִסּוֹר אֶת נַפְשׁוֹ עַל קְדוּשַׁת שְׁמוֹ⁵¹, וּבְכָל מְאֹדָךְ
 2 הוּא לְמַעַלְהָ גַם מִבְּחִינַת כָּכָל נִפְשָׁךְ לְמַעַל מִמְדִּידָה וְהַגְבֻלָּה.
 3 וְהִינוּ, דָּעַם הֵיזֶה שֶׁגַם בְּחִינַת כָּכָל נִפְשָׁךְ הוּא מְסִירוֹת
 4 נִפְשׁ, מִכָּל מְקוֹם, הַמְסִירוֹת נִפְשׁ דְּכָכָל נִפְשָׁךְ הוּא
 5 הַמְסִירוֹת נִפְשׁ שֶׁל כַּחוֹת
 6 הַגְּלוּיִים, הִינוּ שְׁעוֹבֵד כָּכָל
 7 הַכַּחוֹת שְׁלוֹ, כָּל כַּח בְּעִנְיָנוּ,
 8 עַד מְסִירוֹת נִפְשׁ מִמָּשׁ, וְגַם
 9 כַּחוֹת אֱלוֹ שְׁמַצַּד עֲצָמָם
 10 אֵינָם שְׂיָכִים לְמְסִירוֹת נִפְשׁ
 11 הָרִי הוּא פּוֹעֵל בָּהֶם מְסִירוֹת
 12 נִפְשׁ, אָבֵל מִכָּל מְקוֹם הָרִי
 13 עֲנִין עֲבוֹדָתוֹ הוּא בְּכַחוֹתָיו
 14 הַגְּלוּיִים, אֲלֵא שְׁעוֹבֵדָתוֹ בָּהֶם
 15 הוּא בְּמְסִירוֹת נִפְשׁ מִמָּשׁ, מַה
 16 שְׂאִין כֵּן הָעֲבוֹדָה דְּכָכָל
 17 מְאֹדָךְ הִיא הָעֲבוֹדָה שְׁמַצַּד
 18 עֲצָם הַנִּפְשׁ שְׁלִמְעָלָה
 19 מִהַכַּחוֹת, וְהוּא עֲנִין הָעֲבוֹדָה
 20 דְּרַעוּתָא דְּלִבָּא שְׁלִמְעָלָה
 21 מִשְׁעָם וְדַעַת הָאֲהָבָה בְּלִי גְבוּל,
 22 שְׁזוּהִי הָעֲבוֹדָה שְׁמַצַּד עֲצָם
 23 הַנִּפְשָׁה כְּמוֹ שֶׁהִיא מְשַׁרְשֶׁת
 24 בְּהַעֲצָמוֹת, שְׁלֹכֵן עַל יְדֵי
 25 עֲבוֹדָה זוֹ הָרִי הוּא מְמַשֵּׁף
 26 אֶת הַעֲצָמוֹת. וְזוֹהוּ שְׁפָרֵשׁ
 27 רַשִׁי כָכָל כַּחוֹ כָכָל בְּנוֹתוֹ,
 28 שְׁעַל יְדֵי הָעֲבוֹדָה דְּרַעוּתָא
 29 דְּלִבָּא הָרִי הוּא פּוֹעֵל לְהִיּוֹת
 30 וְעַתָּה יִגְדֵּל נָא כַּח אֲד',
 31 שֶׁהוּא עֲנִין הַהִמְשָׁכָה
 32 שְׁלִמְעָלָה מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת,
 33 וּבִאֲפֹן שְׁמַמְשִׁיף הַמִּשְׁכָּה זוֹ
 34 גַם בְּהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, כָּכָל הַכַּח
 35 עֲתִים, שְׁפֹלָם נַעֲשִׂים בְּכַחֲנִית
 36 יָמִין, כְּמוֹ שְׁכָתוּב⁵² יְמִינָךְ
 37 הַיָּמִין נִגְדָּרִי בִפְתַּח יְמִינָךְ הַיָּמִין
 38 תִּרְעֵץ אוֹיֵב, כְּמוֹ שֶׁהוּא מִצַּד
 39 בְּחִינַת עֲתִיק דְּלִית שְׁמָאֵלָא
 40 בְּהֵאֵי עֲתִיקָא וְכוּלָּא יָמִין
 41 [=אין שמאל (גבורה) בדרגת עתיק
 42 (למעלה מהשתלשלות) ובדרגה זו הכל
- בבחינת ימין (חסד)], הִינוּ שֶׁהוּא לְמַעַלְהָ גַם מְעַנֵּן הַתְּפִלָּוִת
 קוֹ הַשְּׁמָאֵל בְּקוֹ הַיָּמִין שֶׁהוּא בְּדִקּוֹת שׁוֹרֵשׁ לְקוֹ הַשְּׁמָאֵל, אֲלֵא כְּלוֹ
 יָמִין, שְׁמַצַּד זֶה קוֹרְעִין לוֹ גִּזְרֵי דִינוֹ גַם לְאַחַר הַחֲתוּמִּים, וְזוֹהוּ
 גַם כֵּן כָּל הַמְאֹרֵךְ בְּאַחַד מְאֹרֵכֵין לוֹ יָמִין וּשְׁנוֹתָיו, דְּעַל
 יְדֵי הָאֲרִיכוֹת הַהִתְבַּחֲנוֹת בְּאַחַד,
 כָּכָל בְּחִינּוֹת הָאוֹתִיוֹת עַד
 כְּמוֹ שֶׁהֵם בְּעֲצָמוֹתוֹ, אֲזִי
 הַהִמְשָׁכָה הִיא מְאֹתָה
 הַבְּחִינָה שֶׁהִיא לְמַעַלְהָ
 מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, דְּכָלוּ יָמִין
 [=ששם הכל חסד], שְׁלֹכֵן
 מְאֹרֵכֵין לוֹ יָמִין וּשְׁנוֹתָיו.
 (ח) וְזוֹהוּ אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא
 אֲשֶׁרִיכָם יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מִי
 אֲתָם מְטַהֲרִים וּמִי מְטַהֵר
 אֲתָכֶם⁵³, שֶׁהֵם ב' מְדֻרְגּוֹת
 בְּעִנְיַן הַטְּהָרָה, כְּמוֹ שְׁנוֹתָבָאֵר
 לְעִיל דְּכָלָלוֹת עֲנִין הַטְּהָרָה
 הוּא הָעֲבוֹדָה דְּתִשְׁבּוּבָה, וְעֲנִין
 הַתִּשְׁבּוּבָה אֵינָה רַק הַתִּשְׁבּוּבָה
 עַל עוֹן - מִלִּי חֲסִירוֹן, כְּמוֹ
 שְׁסוּבָרִים הָעוֹלָם, אֲלֵא עֲנִין
 הַתִּשְׁבּוּבָה הוּא כְּמוֹ שְׁכָתוּב

(51) ספרי ופרש"י עה"פ. (52) בשלח טו, ו. (53) בהבא לקמן — ראה גם סד"ה אר"ע אשריכם ישראל תרס"ז (המשך תרס"ו)

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 וְהָרִיחַ תְּשׁוּבָה אֶל הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר נִתְּנָה, שְׁמַתְעֵלִית הַנִּשְׁמָה
- 2 לְשִׁרְשָׁה כְּמוֹ שֶׁהִיא מְשַׁרְשֶׁת בְּהַעֲצָמוֹת. וּפְנִ"ל דְּשִׁרְשָׁה
- 3 הַנִּשְׁמָה הוּא לְמַעַל מִהַשְׁעָרָה בְּכַח, עֲלִית הָרָצוֹן,
- 4 הַמִּשְׁכָּה כְּלָלִית וְהַעֲתֵקָה הַעֲצָמוֹת, אֲלֹא הִיא מְשַׁרְשֶׁת
- 5 בְּהַעֲצָמוֹת מִמֶּשֶׁל, שֶׁזֶהוּ
- 6 אֲמַתִּית עֲנִין הַתְּשׁוּבָה. וְסֹדֶר
- 7 הָעֲבוּדָה הוּא שְׁבַתְחֵלָה הִיא
- 8 הָעֲבוּדָה דִּלְפְנֵי מִי אֲתָם
- 9 מִטְהָרִים, מִלְמַטָּה לְמַעַלָּה,
- 10 וְאַחֵר כֶּף הִיא הָעֲבוּדָה דְּמִי
- 11 מִטְהָר אֲתָכֶם, מִלְמַעַלָּה
- 12 לְמַטָּה, עַד שְׁנַעֲשִׁית בְּכַחֲנִית
- 13 טְהוּרָה הִיא, לְמַעַל מְכַל הַדְּרוֹגוֹת
- 14 שְׁקוּרָה וְאַחֲרֵי הַצְמָצוֹם וְעַד כְּמוֹ
- 15 שֶׁהִיא מְשַׁרְשֶׁת בְּהַעֲצָמוֹת
- 16 מִמֶּשֶׁל. וְזֶהוּ גַם כֵּן עֲנִין
- 17 אֲשֶׁרִיכֶם, דְּאֲשֶׁר הוּא מִלְשׁוֹן
- 18 תַּעֲנוּג, וְהֵינּוּ דְּשִׁרְשָׁה הַנִּשְׁמָה
- 19 הוּא בְּעֲצָמוֹת הַתַּעֲנוּג הַפְּשׁוּט
- 20 כְּפִנִ"ל, וּמִצַּד זֶה הֵם
- 21 מְמַשִּׁיכִים גַּם בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת,
- 22 כְּמוֹ שְׁאוּמְרִים אֲשֶׁר קִדְּשׁוּ
- 23 בְּמִצְוֹתָיו, שֶׁמִּצַּד בַּחֲנִית
- 24 אֲשֶׁר, הֵינּוּ בַּחֲנִית הַתַּעֲנוּג
- 25 הַפְּשׁוּט, נַעֲשֶׂה קִדְּשׁוֹ
- 26 בְּמִצְוֹתָיו, וְכֵמוֹ שֶׁכְּתוּב⁵⁴
- 27 וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת ה' וְגו'
- 28 וְגו' וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי,
- 29 כְּמוֹ שֶׁנִּתְּבָאֵר לְעִיל⁵⁵ שֶׁלֹּא
- 30 רַק בְּכַחֲנִית מִצְוֹת ה' אֲלֹא
- 31 גַּם בְּכַחֲנִית מִצְוֹתֵי שֶׁהוּא
- 32 מִצְוֹת הַמַּאֲצִיל, כְּתִיב
- 33 וַעֲשִׂיתֶם, שְׁנֵשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הֵם
- 34 שְׁעוֹשִׂים וּפּוֹעֲלִים זֹאת שְׁנֵשְׁמוֹת
- 35 יִשְׂרָאֵל מִחֲבָרִים אֶת הַתּוֹרָה שֶׁלְמַעַלָּה
- 36 בַּהֲקִבָּה מִמֶּשֶׁל, וְהֵינּוּ לְפִי שֶׁהֵם
- 37 מְשַׁרְשִׁים בְּעֲצָמוֹת הַתַּעֲנוּג
- 38 הַפְּשׁוּט. וְזֶהוּ גַם כֵּן עֲנִין
- 39 הַמִּקְוָה, דְּמִקְוָה הוּא בּוֹר
- 40 כְּעֵין מ' סְתוּמָה, מְרַבֵּעַ⁵⁶,

ע' שפז ואילך). (54 שלח טו, לט"מ. 55) ד"ה תורה צוה דיום שמח"ת פ"ה (תו"מ ח"ח ע' 93). (56) ראה גם אוה"ת דרושי יוהכ"פ ס"ע א'תקפ ואילך. (57) סידור (עם דא"ח) סוף כוונת המקוה (קנט, סע"ד). (58) אוה"ת שם ס"ע א'תקעט. (59) ראה זח"ג עג, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

ה'עצמות' עצמו ובונים לו דירה
4
בתחתונים].

1 אז מען נעמט עצמות אליין
2 און מען בויט אים אויף א
3 דירה בתחתונים] = שלוקחים את 2

המשך ביאור למס' זבחים ליום ראשון עמ' א

18 ואין זו מחשבת פיגול.
19 הגמרא מנסה להביא ראיה לדברי רבי אלעזר: לִימָא מְסִינֵי לִיה
20 – לכאורה יש לומר שישנה ברייתא המסייעת לרבי אלעזר,
21 שבמשנה לקמן (מג.) שנינו שרבנן אומרים שדין פיגול נוהג
22 בפרים הנשרפים, ורבי שמעון אומר שאין בהם פיגול מאחר
23 שאין דמם נורק על המזבח החיצון, ושנינו בענין זה בברייתא,
24 וְשֵׁוֹיִם שְׂאֵם חִישָׁב באחת מעבודות הדם בְּאִכְלֵת פְּרִים – לאכול
25 את בשרם למחר וּבְשָׂרֵיפָתָן – או לשורפם למחר בבית הדשן
26 כהלכתם, לֹא עֹשֶׂה וְלֹא פְּלוֹם, שמחשבת אכילה אינה פוסלת
27 בהם מאחר שהוא דבר שאין דרכו לאכול, ומחשבת שריפה
28 גם כן אינה פוסלת, משום שרק לגבי הקטרה במזבח נאמר
29 בתורה שמחשבת חוץ לזמנו מפגלת, אבל לא לגבי שריפה
30 בבית הדשן. מדייקת הגמרא: כִּי לֹא – וכי אין הדבר כן,
31 שדווקא אם חישב בבשר הפרים אינו מפגל ואף לדעת רבנן,
32 הֲאִם חִישָׁב בְּאִימורִים להקטירם למחר, נִתְפַּגְלוּ פְּרִים ולדעת
33 רבנן והאוכל מבשרם חייב כרת. והוא כדברי רבי אלעזר, שיש
34 מתפגל אף על פי שאינו מפגל.
35 הגמרא דוחה: לֹא,

1 שליל ונמצא שחישב לאכול דבר שאין דרכו לאכול. אולם אם
2 נתפגל הזבח על ידי דבר אחר, כיון שיש אנשים שאוכלים שליל,
3 חייב עליו כרת.

גמרא

4 ממשיך רבי אלעזר: פִּיגֹל בְּאִלָּל – גיד הצואר של עוף, שמלק עוף
5 על מנת לאכול מן האלל שלו, שהוא רך וראוי לאכילה, נתפגל
6 העוף במחשבה זו, ויחד עמו נִתְפַּגְּלָה מוֹרָאָה – זפק, והאוכל ממנה
7 חייב כרת. אבל אם פיגול בְּמוֹרָאָה, שחישב לאכולה לאחר הזמן,
8 לא נתפגל העוף וממילא לֹא נִתְפַּגְּלָה אִלָּל שלו. והטעם, משום
9 שמוראה הוא דבר מאוס ואינו נאכל לרוב בני אדם, ולכן מחשבת
10 אכילתו אינה מפגלת, אמנם אם נתפגל העוף בדבר אחר, כיון
11 שיש קצת אנשים שאוכלים מוראה, חייב עליה כרת.
12 ממשיך רבי אלעזר: שחט פרים הנשרפים וּפִיגֹל בְּאִימורִין, שחישב
13 להקטירם לאחר הזמן, נִתְפַּגְּלוּ פְּרִים והאוכל מבשרם חייב כרת,
14 אבל אם פיגול בְּפְרִים, ששחטם על מנת לאכול מבשרם לאחר
15 הזמן, לֹא נִתְפַּגְּלוּ אִימורִים, והטעם, משום שחישב לאכול דבר
16 שאין דרכו לאכול, שהרי בשר הפרים דינו להשרף בבית הדשן,
17

המשך ביאור למס' זבחים ליום שני עמ' א

15 אבל בהכנסה בלבד אין הקרבן נפסל. ומכאן מדייקת הגמרא:
16 הַשְּׂתָא וְכֹה הָתָם עֵינֵי עֵינֵי – ומה שם שמכניס את הדם ממש, אִי
17 כִּיפֵר אֵין – אם זרק את הדם נפסל הקרבן אִי לֹא כִּיפֵר לֹא – אבל
18 אם לא זרק לא נפסל, הֲכָא דְחִישָׁב חֲשׁוּבִי – כאן שאינו מכניס ממש
19 אלא מחשב להכניס וְלֹא לזרוק, וכי לֹא כֵל שֶׁכֵּן שאינו נפסל.
20 מתרצת הגמרא: אכן אין דברי רבי יהודה במשנה ובברייתא
21 עולים בקנה אחד, וְהִיא תִּנְיָא וְאֵלֶּיכָא דְרַבִּי יְהוּדָה – והם דברי שני
22 תנאים שונים שנחלקו בדעת רבי יהודה. ומעתה אין להקשות
23 מדברי הברייתא ועל התירוץ שנאמר בגמרא לעיל ליישב את
24 שיטת רבי יהודה במשנתנו, ששיטת משנתנו בדעת רבי יהודה
25 היא כשיטת המשנה לקמן (פב.) ואינה כשיטת הברייתא.
26 בברייתא שהובאה לעיל הוזכר בין השאר, שלדעת רבי יהודה,
27 השוחט חטאת בדרום עובר על 'לאו', הגמרא מקשה על כך: וְכִפֵּר
28 – וכי כך סבר רבי יהודה שחטאת שְׂשֻׁמָּה בְּדִירוֹם

1 דם חטאת להיכל אינו פוסל, וְהִתְנִיָּא בברייתא, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר
2 נאמר (דברים יז א) 'לֹא תִזְבַּח לַה' אֱלֹהֶיךָ שׁוֹר וְשֶׂה אֲשֶׁר יִהְיֶה בו מום
3 כֹּל דָּבָר רָע', והיא אזהרה שלא לשחוט בעלי מומים, ובמה
4 שהוסיף הכתוב ואמר 'דָּבָר רָע' רִיבָה כָּאן חֲטָאת שְׂשֻׁמָּה בְּדִירוֹם
5 שגם זה בכלל האזהרה, וכן ריבה חֲטָאת שְׂשֻׁמָּה בְּדִירוֹם לְפָנִים,
6 כלומר שחישב בשעת שחיטתו להכניס את דמה לתוך ההיכל,
7 לימד הכתוב שהיא פְּסוּלָה.
8 הגמרא מקשה שדברי רבי יהודה בברייתא שהובאה נסתרים
9 מדבריו במקום אחר: וְלִית לְרַבִּי יְהוּדָה (שלישי) [הֲאִי כְּכֶרָא] – וכי
10 אין לו לרבי יהודה סברא זו שהמחשב להכניס דם חטאת להיכל
11 אינו פוסל את הקרבן, וְהִתְנֵן במשנה לקמן (פב.) אָמַר רַבִּי יְהוּדָה
12 הַכֵּנִים דם החטאת להיכל כְּשׁוֹנֵן, הקרבן בְּשֶׂה, ומשמע, הֲאִם הַכֵּנִים
13 בְּמוֹזֵד, הקרבן פְּסוּל, וְכִינִימָא לֵן (לקמן פג.) שאף במזיד אינו נפסל
14 לרבי יהודה אלא בְּשִׁכְפִּיר – שזרק את הדם על המזבח הפנימי,

התוועדויות

בס"ד. שיחת שבת פרשת נח, ב' רראש חודש מרחשון ה'תשי"ז.

בלתי מוגה

- א. בנוגע להזמן דיום השבת קודש זה, הרי נוסף על ענינו הפרטי של זמן זה, כולל הוא עוד כמה ענינים (כדלקמן) – כבכל עניני העולם הכלולים זה מזה, שכל ענין כולל בתוכו עוד ענינים, ועל אחת כמה וכמה שכן הוא בעניני תורה ומצוות.
- ובהקדים הידוע בסדר האורות למעלה – שכלל שהאור הוא למעלה יותר הרי הוא במספר גדול יותר¹, והיינו, שכלל שתגדל מעלת האור, גדול יותר מספר המדרגות שלמטה ממנו הכלולים בו.
- ולדוגמא: ספירת החכמה – כוללת בתוכה את כל הספירות שלמטה ממנה, ואילו הנקודה שלמעלה מהחכמה, כוללת בתוכה גם את ספירת החכמה; ועל דרך זה למעלה יותר, עד לבחינת מחשבה הקדומה דאדם קדמון, שכוללת בתוכה את כל סדר ההשתלשלות².
- ומזה מובן, שאם בעניני העולם כולל כל ענין עוד כמה ענינים, על אחת כמה וכמה שבעניני תורה ומצוות – שלמעלה מהם – כולל כל ענין עוד כמה ענינים.
- וזהו גם הטעם ש"העוסק במצוה פטור מן המצוה"³ – מפני שהמצוה שעוסק בה כוללת את כל שאר המצוות⁴.
- ועל דרך זה בישראל, ש"כל ישראל ערביין זה בזה"⁵ – מפני שבכל אחד מישראל כלולים כל הענינים השייכים לכל ישראל⁶.
- וכן הוא בענין הזמן – שנוסף על הזמן הפרטי דיום זה, כולל הוא עוד זמנים. וכמו יום השבת, שכולל גם את ימי השבוע שלפני השבת, וכן את ימי השבוע שלאחרי השבת, ובפרט שבת מברכים החודש, וכן שבת ראש חודש, שכולל גם את כל ימי החודש⁷.
- ובנוגע ליום השבת קודש זה, ב' דר"ח מרחשון – הרי הענין העיקרי שבו, הוא, שכל ימי השבוע שלפני השבת הכלולים בו שייכים לחודש תשרי.
- ובפרטיות יותר – גם יום הששי, עם היותו ראש חודש מרחשון, הרי הוא יום א' דראש חודש, שהוא גם יום השלושים דחודש תשרי⁸, ולא עוד אלא שיום השלושים ממלא ומשלים את מנין ומספר הימים דחודש תשרי (שהרי חודש בן שלושים יום נקרא חודש מלא⁹), ונמצא, שביום השבת קודש זה כלולים כל הענינים דחודש תשרי.
- ב. והנה, חודש תשרי הוא חודש שיש בו ענינים נעלים ביותר,
- כמרומז גם בשמו של החודש, כדאיתא במדרש¹⁰ ש"תשרי" הוא מלשון "תשרי ותשבוק ותכפר על חובי עמך",

(6) ראה לקו"ש ח"ל ע' 217, ובהנסמן שם.

(7) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נח, סע"א. ובכ"מ.

(8) ראה שו"ע אה"ע סקכ"ו ס"ו.

(9) רמב"ם הל' קידוש החודש פ"א ה"ד.

(10) ויק"ר פכ"ט, ת.

(1) ראה הנסמן בלקו"ש חל"א ע' 155 הערה 47.

(2) ראה בארוכה ספר הערכים - חב"ד (כרך א) ערך אדם קדמון (ע' קעג ואילך). וש"ב.

(3) סוכה כה, סע"א. סוטה מד, ב.

(4) ראה הנסמן בלקו"ש חכ"ו ע' 237 הערה 64.

(5) שבועות לט, סע"א. סנהדרין כז, סע"ב.

- 1 ונקרא גם "חודש השביעי"¹¹ – על שם "שהוא משובע בכל", הן בענינים גשמיים והן בענינים
- 2 רוחניים, כפי שממשיך ומונה בפרטיות: "גתות בתוכו ברכות בתוכו" – ענינים גשמיים [וקאי במיוחד
- 3 על חג הסוכות¹², שנקרא "חג האסיף", על שם "באספך את מעשיך מן השדה"¹³, "באספך מגרנך
- 4 ומיקבך"¹⁴, היינו, שכל הענינים שהתייגעו עליהם במשך כל השנה, נמשכים ובאים בטוב הנראה והנגלה],
- 5 וכן "כפור בתוכו סוכה בתוכו לולב וערבה בתוכו" – ענינים רוחניים,
- 6 והוא גם חודש כללי על כל השנה כולה, כמרומו גם בשמו של החודש – "תשרי" אותיות "רשית"¹⁵,
- 7 שהוא כמו ראש¹⁶, והיינו, שכשם ש"ראש השנה" כולל את כל ימי השנה (שלכן נקרא בשם "ראש",
- 8 בדוגמת ה"ראש" שכולל את כל אברי הגוף), כך גם חודש תשרי כולל את כל ימי השנה.
- 9 ובפרטיות יותר – יש בזה ב' מדרגות: (א) ימי השנה כפי שכלולים בחודש תשרי, (ב) חודש תשרי
- 10 כפי שכולל את כל ימי השנה. וענין זה שחודש תשרי כולל את כל ימי השנה הוא במדרגה נעלית יותר
- 11 מההתכללות דכל ימי השנה בחודש תשרי.
- 12 והמשל לזה מכחות הנפש, שיש מדרגה שהכחות כלולים בנפש, ויש מדרגה נעלית יותר – נפש
- 13 כולל כחות, שכן, כחות הכלולים בנפש הם כחות, אלא שהכחות כלולים בנפש, ואילו נפש כולל כחות
- 14 הוא ענין הנפש¹⁷.
- 15 ועל דרך זה בנדון דידן – שישנה המדרגה דימי השנה כפי שכלולים בחודש תשרי, ולמעלה מזה –
- 16 המדרגה דחודש תשרי שכולל את ימי השנה.
- 17 וכל הענינים הנעלים דחודש תשרי – כלולים ביום השבת קודש זה, שבו נעשית העליה וההתכללות
- 18 דכל ימי השבוע שלפני זה השייכים לחודש תשרי, עד ליום השלושים שממלא ומשלים את מנין ומספר
- 19 הימים דחודש תשרי.
- 20 והענין בזה – שביום השבת קודש זה נכללים כל עניני חודש תשרי ומתעלים לבחינת התענוג, כמו
- 21 שכתוב¹⁸ "וקראת לשבת עונג", ועד לעצמות התענוג הפשוט¹⁹,
- 22 ותכלית העליה היא כדי שלאחרי זה תהיה ההמשכה למטה, והיינו, שכל הענינים הגשמיים והרוחניים
- 23 שבהם מושבע חודש תשרי, כפי שמתעלים ביום השבת קודש לבחינת התענוג – יומשכו מיום השבת
- 24 קודש על כל השנה כולה.

* * *

ג. צוה לנגן ואמר מאמר דיבור המתחיל אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים כו'.

* * *

ד. בנוגע להמאמר הנ"ל – יש לבאר הקשר והשייכות דהתחלת המאמר (אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל כו') לתוכן הזמן דיום השבת קודש זה.

ובהקדמה – שהסדר דהתחלות מאמרי דברי־אלוקים־חיים שנאמרים במשך זמני השנה אינו דבר מחודש, להיותו ענין שנקבע כבר על ידי רבותינו נשיאינו בדורות שלפני זה, כך שבכל זמן ישנם התחלות המאמרים השייכים לתוכן זמן אמירת המאמר²⁰.

תש"ב ע' 49. ועוד.

(17) ראה סה"מ תש"ג ע' 157. ד"ה אמר ר"ע שנאמר

בהתוועדות פ"ה (לעיל ע' 172 ואילך). ועוד.

(18) ישע"י נח, יג.

(19) ראה המשך תרס"ו ע' צט ואילך.

(20) ראה גם תו"מ ח"ד ע' 132. ע' 179. ח"ג ע' 115.

(11) אמור כג, כד ואילך.

(12) ראה גם פ" עץ יוסף לויק"ר שם.

(13) משפטים כג, טז.

(14) פ' ראה טז, יג.

(15) בעה"ט עה"פ עקב יא, יב.

(16) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ו ע' שעט. אוה"ת דרושי סוכות

ע' א'תשנו. ברכה ע' א'תתסו. סה"מ תרנ"ד ע' לו. תרנ"ו ע' רעה.

- ובנדון דידן, מאמר שהתחלתו אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל כו' – מצינו²¹ רשימה של
 הצמח-צדק²² שהתחלתה אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם²³,
 שזמנה בחדשי אלול-תשרי. ומובן הקשר והשייכות להתחלה זו לתוכן הזמן – כיון שתוכן ענין הטהרה
 שבמאמרו של רבי עקיבא הוא עבודת התשובה (כנ"ל בהמאמר). ומטעם זה נקבע מקומה של משנת
 אמר רבי עקיבא – בסוף מסכת יומא, שבה נתבארה עבודת יום כיפור.
 כמו כן מצינו מאמר עם התחלה זו (אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל כו') משבת פרשת נח תרס"ז,
 לפני חמישים שנה²⁴.
 ובביאור השייכות להתחלה זו (בענין הטהרה) לפרשת נח – יש לומר בפשטות על פי המבואר בתורה
 אור²⁵ ש"המבול בא²⁶ לטהר את הארץ²⁷. . כדוגמת המקור²⁸ כו' תר"ץ.
 ה. ויש להוסיף בזה בפרטיות יותר:
 נתבאר בהמאמר שבתשובה (ענין הטהרה) ישנם ב' ענינים: (א) תשובה כפשוטה, על חטא ועון. (ב)
 ענינה הפנימי של תשובה³⁰ – "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה"³¹. ובעבודת השם – הרי זו המדריגה
 דרעותא דלבא שלמעלה מטעם ודעת.
 וזהו גם הביאור בדיוק כפל הלשון "לפני מי אתם מטהרים" ו"מי מטהר אתכם": "לפני מי אתם
 מטהרים" – קאי על התשובה מלמטה למעלה, תשובה על חטא ועון, ו"מי מטהר אתכם" – קאי על
 התשובה מלמעלה למטה, "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה".
 ויש לומר, שב' הענינים שבתשובה מרומזים בפרשת נח:
 ידוע פירוש הבעל שם טוב³² על הפסוק³³ "בא גו' אל התיבה", שצריך לבוא ולהכנס להאותיות –
 תיבות – של תורה ותפלה.
 והרי ב' הענינים דתורה ותפלה הם ב' אופני העבודה מלמעלה למטה (תורה) ומלמטה למעלה
 (תפלה). אותיות התורה הם בבחינת אבנים שנעשו בידי שמים, ואותיות התפלה נמשלו ללבנים, שהם
 אבנים שבידי אדם³⁴.
 ו. והנה, בהענין דרעותא דלבא ומסירת נפש שלמעלה מטעם ודעת, ישנם אופנים שונים – נעלים
 ונמוכים:
 מסירת נפש משמעותה מסירת הרצון³⁵, היינו, למסור את הרצון האישי. ועל פי דברי הגמרא³⁶ "מה
 לי קטלא כולה מה לי קטלא פלגא", נמצא, שבכל כפיפה שיהודי מכופף את עצמו בשביל הקב"ה ("מיט
 יעדער בויג וואָס אַ איד בויגט זיך צוליב דעם אויבערשטן"), אפילו בתנועה קלה – שזהו ענין ד"קטלא
 פלגא" – נעשה ענין של מסירת נפש.

(28) וזהו מ"ש "ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום" (פרשתנו
 ז, יב) - כדוגמת המקור ששיעורו ארבעים סאה.

(29) ראה לקו"ש ח"א ע' 4 ואילך. תו"מ ח"ז ס"ע 137 ואילך.
 (30) ראה לקו"ש ר"פ האזינו (עב, ב).

(31) קהלת יב, ד.

(32) ראה חתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות ס"ח ואילך.
 ויש"נ.

(33) פרשתנו ז, א.

(34) ראה תו"א משפטים עז, ד ואילך.

(35) תו"א מקץ לו, ב.

(36) ב"ק סה, א. ועוד. וראה תו"א בשלח סא, ב. ובכ"מ.

(21) מכאן עד סוס"ט, וכן ס"א-איב, ס"ט - הוגה ע"י כ"ק
 אדמו"ר שליט"א (באידית), ונדפס בלקו"ש ח"א ע' 11 ואילך.
 במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה
 בלתי מוגה.

(22) נדפס לאח"ז באוה"ת דרושי יוהכ"פ ע' א'תקעו ואילך.

(23) יומא פה, ב (במשנה).

(24) נדפס בהמשך תרס"ו ע' שפ ואילך.

(25) ריש פרשתנו.

(26) לא רק בתור עונש, "להעביר ולשחת האנשים החוטאים",
 שהרי "ברגע א' ה' ביכולת ה' להעבירם אף בלא המבול".

(27) ומשום זה נקראת ארץ ישראל - שלא ירד בה המבול -
 "ארץ לא מטהרה" (יחזקאל כב, כד. וראה זבחים קיג, א).

- 1 ולאידך גיסא, גם מי שהוא גדול שבגדולים, לא מספיקה עבורו העבודה שעל פי טעם ודעת, אלא
- 2 גם אצלו צריך להיות ענין של כפיפה ("דער בויג") מתוך מסירת נפש, כיון שדוקא על ידי זה יוכל
- 3 "ליקח" אלקות, כמו שכתוב³⁷ "מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח" – דוקא³⁸.
- 4 ואין לו לטעון למה לא מספיקה עבורו העבודה שעל פי טעם ודעת, אף על פי שלהיותו גדול
- 5 שבגדולים פועל על ידי הטעם ודעת שלו לא פחות מפעולתו של אחר על ידי מסירת נפש – כיון
- 6 שהעבודה צריכה להיות "בכל מאדך"³⁹, מאד שלך⁴⁰, וכל זמן שהוא מוגבל בטעם ודעת שלו, אינו יכול
- 7 "ליקח" אלקות. כדי "ליקח" אלקות – יש צורך במסירת נפש דוקא.
- 8 וכן הוא בנוגע ללימוד החסידות: גם מי שלומד חסידות בשופי, ומתנהג על פי מנהגי' והוראותי',
- 9 ובהביטו מסביבו יכול לדמות לעצמו שעומד הוא כבר ברום המעלה ("ער שטייט שוין אין שפיץ") –
- 10 אומרים לו שלא די בכך. – יש צורך ב"עבודה", ועבודה מתוך מסירת נפש.
- 11 וכמבואר בקונטרס ומעין⁴¹, שגם "כאשר כלי שכלו רחבים וקלים להבין", "שבמעט זמן ובמעט יגיעה
- 12 יגיע מה שחברו יגיע כשיעסוק זמן הרבה" – "מ"מ צריך עסק ויגיעה" דוקא. והענין בזה – שכל זמן
- 13 שעומד במציאותו המוגבלת כמו שהוא, אין לו שייכות לאלקות.
- 14 ז. וזהו הרמז שמיד בהציאה ממועדי חודש תשרי, ראש השנה ויום הכיפורים – קורין פרשת נח:
- 15 ביום כיפור – עיצומו של יום מכפר⁴², והקב"ה מוחל על כל העבירות. ועוד זאת, שביום הכיפורים
- 16 מאוחדים בני ישראל עם הקב"ה, "ישראל ומלכא בלחודיה"⁴³, כך שכל מציאותם היא אלקות (כמדובר
- 17 בשמחת תורה⁴⁴).
- 18 יכולים אפוא לחשוב: מהו הצורך בעבודה דמסירת נפש – כאשר כל מציאותם של בני ישראל היא
- 19 אלקות?
- 20 ולכן, מיד כשיוצאים מחודש תשרי קורין בפרשת נח: "בא גו' אל התיבה" – לבוא אל ב' הקוין של
- 21 תשובה, מלמטה למעלה ומלמעלה למטה, היינו, שיש צורך במסירת נפש, כי, לקחת העצמות אינה
- 22 יכולה להיות כשנמצאים ב"מציאות" (גם אם זוהי מציאות היותר נעלית), אלא צריך להיות הענין ד"בכל
- 23 מאדך" דוקא.
- 24 ח. על פי זה יש לבאר מה שסיפר כבוד קדושת מורי וחמי אדמו"ר⁴⁵ שפעם למחרת יום הכיפורים
- 25 נכנס אל אביו כבוד קדושת אדמו"ר (מהורש"ב) נשמתו עדן, ושאל: אבא, ומה עתה? וענה לו אדמו"ר
- 26 נשמתו עדן: "איצטער דארף מען ערשט תשובה טאָן" (עכשיו צריכים ביחוד לעשות תשובה).
- 27 ולכאורה אינו מובן: כיון שכבר היתה התשובה דיום הכיפורים, ונתקבלה התשובה אצל הקב"ה שהוא
- 28 "סלחן לישראל ומחלן לשבטי ישורון"⁴⁶ – למה אומרים שצריכים עוד לעשות תשובה?
- 29 – וכפי שמצינו במשנה⁴⁷ ש"אמרו עליו על בבא בן בוטא שהיה מתנדב אשם תלוי בכל יום חוץ
- 30 מאחר יום כיפורים יום אחד", כיון שעדיין לא שייך ענין של חטא.
- 31 אך פירוש הדברים הוא – שהענין האמיתי של תשובה הוא "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה",
- 32 וכיון שאלקות הוא בלי גבול, הרי גם העבודה ד"הרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה" היא בלי גבול.

(37) ישע' נז, טו. ראה זהר ח"א סד, א"ב. רח, ב. ח"ג לב, א. קד, ב.

(38) ראה המשך תרס"ו ע' תלט. ועוד.

(39) ואתחנן ו, ה.

(40) תו"א מקץ לט, ד. ובכ"מ.

(41) מאמר טז פ"ב.

(42) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ג.

(43) ראה זהר ח"א סד, א"ב. רח, ב. ח"ג לב, א. קד, ב.

(44) שיחת ליל שמחת ס"ג (לעיל ע' 76).

(45) ראה סה"ש תרפ"ט ריש ע' 25. וש"נ.

(46) נוסח תפלת העמידה דיוהכ"פ.

(47) כריתות פ"ו מ"ג.

(37) ישע' נז, טו.

(38) ראה המשך תרס"ו ע' תלט. ועוד.

(39) ואתחנן ו, ה.

(40) תו"א מקץ לט, ד. ובכ"מ.

(41) מאמר טז פ"ב.

(42) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ג.

- והיינו, שכאשר נמשכים אורות מקיפים – באים גם הם בפנימיות, ואז נמשכים אורות מקיפים נעלים יותר, שבהם היא העבודה ד"רעותא דלבא", שלמעלה מטעם ודעת.
- וזהו פירוש המענה "איצטער דארף מען ערשט תשובה טאן", כי, קודם לכן, לא היו יכולים לעסוק בהתשובה היותר נעלית, כיון שאחזו עדיין בענינים נמוכים; אבל עכשיו, לאחר יום הכיפורים, "דארף מען ערשט תשובה טאן" – הענין הפנימי של תשובה.
- ט. וזהו כללות הענין דעבודת התשובה ומסירת נפש, "מה לי קטלא כולה מה לי קטלא פלגא".
- מחד גיסא צריך לידע שגם כאשר נמצאים במצב ירוד, הרי, כל שבירה וכפיפה שאדם שובר ומכופף את עצמו בשביל הקב"ה, נחשבת למסירת נפש, כי, "קטלא פלגא" נחשב כמו "קטלא כולה";
- ולאידך גיסא, אפילו כאשר נמצאים במדריגה נעלית, אי אפשר לצאת ידי חובה בעבודה שעל פי טעם ודעת, אלא צריך להיות הענין ד"קטלא כולה".
- ובלאו הכי, אין זה חסרון של פרט מסויים, הפרט דמסירת נפש, אלא חסרה כל ההתקשרות עם אלקות, כי, הענין ד"מרום וקדוש אשכון" הוא "ואת דכא ושפל רוח" דוקא.
- ועל דרך שמצינו בגמרא⁴⁸ שגם כאשר העבודה היא "בכל לבבך ובכל נפשך", אלא שחסרה העבודה ד"בכל מאדך", הרי זה נקרא "אין עושין רצונו של מקום", ועד כדי כך, שלאחרי ריבוי השתלשלות יכול לבוא מזה מעמד ומצב ד"אין עושין רצונו של מקום" כפשוטו, רחמנא ליצול;
- מה שאין כן כשישנו הענין דמסירת נפש ו"בכל מאדך" – כל אחד לפי מהותו – הרי גם בשעה שענין זה מתבטא באופנים נמוכים, הרי זה נקרא כבר "עושין רצונו של מקום", ועל ידי זה נעשה "ועמדו זרים ורעו צאנכם"⁴⁹, שאפילו "זרים", לא זו בלבד שאינם מפריעים, אלא עוד זאת, שהם גם מסייעים.
- י. ויש להוסיף בהקשר והשייכות דפרשת נח לשמיני עצרת ושמחת תורה:
- בנוגע לחג הסוכות ושמיני-עצרת – איתא במדרש⁵⁰ "משל למלך שעשה סעודה שבעת ימים וזימן כל בני אדם שבמדינה. . כיון שעברו שבעת ימי המשתה אמר לאוהבו כבר יצאנו ידינו מכל בני המדינה, נגלגל אני ואתה במה שתמצא. . בפר אחד ואיל אחד"; "כשבאין ללכת אמר להם המקום בבקשה מכם עשו לי סעודה קטנה. . התעכבו לי מעט עוד. . כבנים הנפטרים מאביהם והוא אומר להם קשה עלי פרידתכם עכבו עוד יום אחד"⁵¹.
- [ולהעיר, שענין זה שייך לא רק לחג הסוכות דוקא, אלא כן הוא גם בנוגע לכל ענין שיש בו גילוי אלקות – שיש קושי ("קשה כו'") בהציאה והפרידה מענין זה. וזהו גם מה שעושין סעודה לגמרה של תורה⁵², ועל דרך זה בסיום מסכת⁵³ – בדוגמת ה"סעודה קטנה" דשמיני עצרת לאחר חג הסוכות שבאה בגלל ש"קשה עלי פרידתכם"].
- וידוע הביאור⁵⁴ בדיוק לשון המדרש שהקב"ה אומר לבני ישראל "קשה עלי פרידתכם" – דלכאורה מתאים יותר לומר "פרידתנו" – כיון שמצד הקב"ה לא שייך אף פעם ענין של פירוד חס ושלוש מבני ישראל, אלא שעל ידי "פרידתכם", שיש פירוד אצל בני ישראל עצמם בין איש לרעהו, אזי יכול להיות גם פירוד חס ושלוש בין בני ישראל להקב"ה, "פרידתנו".

(52) רמ"א אר"ח סתר"ט.

(53) רמ"א יו"ד סו"ס רמנו.

(54) ראה לקו"ש ח"ב ע' 433 ואילך. תו"מ חט"ו ע' 166 ואילך.

וש"נ.

(48) ברכות לה, ב ובחדא"ג מהרש"א שם. או"ת לה"ה מ' פ'

עקב (סקס"ו). לקו"ת שלח מב, ג. ובכ"מ.

(49) ישע"י סא, ה.

(50) במדב"ר פכ"א, כד.

(51) פרש"י פינחס כט, לה"ו.

- 1 כל זמן שבני ישראל הם באחדות, נמשכת אצלם ברכת הקב"ה, כמו שכתוב⁵⁵ "ברכנו אבינו כולנו
- 2 כאחד באור פניך".
- 3 ובמכל שכן וקל וחומר ממה שמצינו בפרשת השבוע אודות דור הפלגה, שמצד היותם במעמד ומצב
- 4 של אחדות, "ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים"⁵⁶, "עם אחד ושפה אחת לכולם"⁵⁷ – "לא יבצר
- 5 מהם כל אשר יזמו לעשות"⁵⁷. ועל אחת כמה וכמה שכן הוא בנוגע לבני ישראל, שעל ידי ענין האחדות
- 6 יכולים לפעול הכל.
- 7 ומובן שההשפעה שנמשכת לבני ישראל על ידי האחדות היא בעילוי גדול יותר שלא בערך לגבי דור
- 8 הפלגה – שהרי ההשפעה ללעומת זה (דור הפלגה) אינה אלא מחיצוניות הרצון בלבד, מה שאין כן בני
- 9 ישראל שמקבלים ההשפעה מפנימיות הרצון⁵⁸.
- 10 אבל כאשר בני ישראל הם בפירוד זה מזה, שזהו ענין "פרידתכם" – אומר הקב"ה "קשה עלי
- 11 פרידתכם", כיון שעל ידי הפירוד של בני ישראל זה מזה ("פרידתכם") נעשה גם פירוד חס ושלוש בין
- 12 בני ישראל להקב"ה.
- 13 וזהו שבסיום מועדי חודש תשרי אומר הקב"ה לבני ישראל "קשה עלי פרידתכם":
- 14 במשך חודש תשרי, חודש המועדים, ראש השנה יום הכיפורים וסוכות, נמצאים בני ישראל במעמד
- 15 ומצב של הפשטה מעובדין דחול ועניני העולם, וכולם עסוקים בענינים רוחניים. ובמילא, נמצאים אז
- 16 במעמד ומצב של אחדות; אבל כאשר עומדים לצאת מחודש תשרי, שאז פונה כל אחד לעסקיו – אזי
- 17 יכול להיות ענין של פירוד חס ושלוש, ועל זה אומר הקב"ה "קשה עלי פרידתכם".
- 18 וכדי לשלול את הענין ד"פרידתכם" גם כאשר יוצאים מחודש תשרי לעסוק בעניני העולם במשך כל
- 19 השנה,
- 20 – שהרי הכוונה היא לא שיהיו בני ישראל מופשטים מעניני העולם, אלא אדרבה, שיעסקו ויפעלו
- 21 בעולם, ובהיותם בעולם יהיו באחדות כמו בחודש תשרי בהיותם מופשטים מעניני העולם –
- 22 נותן הקב"ה עוד יום אחד – שמיני-עצרת (ושמחת תורה) – יום שאין בו מצוות מיוחדות, ועוסקים
- 23 בענינים גשמיים (מאכל ומשקה דסעודות יום טוב), ואף על פי כן נמצאים בני ישראל במעמד ומצב של
- 24 אחדות; ועל ידי זה ממשיכים האחדות דחודש תשרי על כל השנה כולה, שגם כאשר כל אחד עסוק
- 25 בעניניו, תהיה האחדות כמו בחודש תשרי⁵⁹.
- 26 יא. ומרומו זה גם בענין המבול שבפרשת נח:
- 27 בעת המבול – היה העולם כולו מוצף במים, ועד שאפילו המזלות לא שימשו⁶⁰. העולם היה בטל.
- 28 האנשים (שבתיבה) הוצאו מעניני העולם, והיו מסוגרים וכלואים ב"תיבה" – אותיות של תורה ותפלה.
- 29 מצב זה הוא על דרך העבודה דחודש תשרי, שבו מובדלים מעניני העולם. וכמבואר בזהר⁶¹ ובלקוטי
- 30 תורה⁶² על הפסוק⁶³ "ותנח התיבה בחודש השביעי", שענין זה רומז על העבודה דחודש תשרי (חודש
- 31 השביעי למנין החדשים מניסן).
- 32 אך התכלית היא לא בהמבול, אלא בהציאה מן התיבה אל העולם, שגם אז יהיו באותו מצב כמו
- 33 בהיותם בתיבה.

(60) ירושלמי פסחים פ"א ה"א. ב"ר פכ"ה, ב. ופל"ד, יא.

(61) ח"ג קמט, ב.

(62) לג"פ פרשתנו סח, ב. ולאח"ז באוה"ת פרשתנו (כרך ג)

תרמג, ב.

(63) פרשתנו ח, ד.

(55) נוסח ברכת "שים שלום" בתפלת העמידה. וראה תניא

פל"ב.

(56) פרשתנו יא, א.

(57) שם, ו.

(58) ראה קונטרס ומעין מ"ט פ"ג ואילך.

(59) ראה גם לקו"ש ח"א ע' 14.

יב. ענין זה הוא הוספה בהשייכות דמי המבול למי מקוה:

מצינו בדברי הרמב"ם⁶⁴ שענין הטהרה נגמר לא בשעה שנמצאים בתוך המקוה, אלא בשעה שיוצאים מהמקוה. כלומר, בשעה שיוצא מהמקוה צריך להיות ניכר עליו שטבל במקוה.

וכן הוא גם בהענין ד"בא גו' אל התיבה", בהכניסה להתיבות דתורה ותפלה – שתכלית הכוונה אינה הביטול במציאות בעת הלימוד והתפלה, כי אם, שלאחרי התפלה והלימוד יהיה האדם באותו מצב כמו בשעת התפלה והלימוד.

ועל דרך המדובר לעיל⁶⁵ אודות הבעל שם טוב, שקודם התפלה לא היה בטוח מה יהיה עמו אחרי התפלה, בגלל כלות הנפש והביטול בעת התפלה⁶⁶ – הרי בכל זאת, חזר אחרי כן להעולם, כיון שזוהי עיקר הכוונה.

יג. ובנוגע לעניננו:

האחדות של חודש תשרי – צריכים להמשיכה על כל השנה כולה.

כאשר מתחילה תקופת ימי המעשה דכל השנה – מעשה דייקא, שהוא הכח היותר תחתון במדרגה, והרי כל מה שלמטה יותר הולך ופוחת ענין ההתכללות (כנ"ל סעיף א), והולך וגובר הפירוד – צריכים בני ישראל לקחת עמהם את האחדות וההתכללות דחודש תשרי, להמשיכה על כל השנה כולה.

ובפשטות – שלא יהיה פירוד אצל בני ישראל בין איש לרעהו, ועל דרך זה אצל כל אחד ואחד מבני ישראל גופא, שלא יהיה פירוד בין נפשו האלקית לנפשו הבהמית, ועד שפועלים ענין האחדות גם בארץ, שזהו ענין ד"גוי אחד בארץ"⁶⁷, שגם "בארץ" (ובכח המעשה) ממשיכים את ה"אחד"⁶⁸, שעל ידי זה נעשה כללות הענין דשלוש בפמליא של מעלה ושלוש בפמליא של מטה⁶⁹.

* * *

יד. ידוע שכל הענינים הגשמיים נמשכים מרוחניות, ובלשון השל"ה⁷⁰: התורה מדברת בעליונים ורומזת בתחתונים. אבל אף על פי כן, מצד ירידת הנשמה למטה דוקא, שזוהי תכלית הכוונה – נוגע הגשמיות יותר מן הרוחניות.

וכפי שמצינו בנוגע לקיום המצוות, שכאשר מקיימים מצוה בלא כוונה, הרי, אף על פי שמצוה בלא כוונה היא כגוף בלא נשמה, מכל מקום, יצא ידי חובת קיום המצוה, מה שאין כן אם כיון כל הכוונות ולא עשה את מעשה המצוה, לא עשה כלום – כיון שהגשמיות הוא העיקר⁷¹.

ובנדון דידן – האמור לעיל על דבר המשכת האחדות דחודש תשרי על כל השנה כולה, מודגש ביותר בנוגע לאורחים שעומדים לנסוע מכאן – לאחר שהייתם משך זמן ביחד עם כמה וכמה מבני ישראל, אשר, "כל בי עשרה שכינתא שריא"⁷², ובפרט כמה פעמים עשרה – כיון שהנסיעה מכאן היא ענין של פירוד בגשמיות, ובמילא, מודגש יותר הצורך להמשיך את עניני חודש תשרי על כל משך הזמן שלאחרי זה, החל מענין האחדות, שבאותו מעמד ומצב של אחדות שעמדו בראש השנה וביום הכיפורים ועד לשמחת תורה, ימשיכו לעמוד במשך כל השנה כולה.

טו. והנה, בד בבד עם ענין האחדות, ישנם כמה ענינים שבהם צריך להיות התחלפות, ואף על פי כן, אין זה בסתירה לענין האחדות, ואדרבה, על ידי ההתחלפות בענינים אלו באים לאחדות אמיתית.

(68) ראה תניא אגה"ק רס"ט. ובכ"מ.

(69) סנהדרין צט, ב. וראה לקו"ת מטות פה, סע"ד ואילך.

(70) יג, ב ואילך. קסא, א ואילך.

(71) ראה תניא רפל"ח.

(72) סנהדרין לט, א.

(64) הל' אבות הטומאות פ"ו הט"ז. וראה בכסף משנה שם.

וראה שיחת ש"פ בראשית (התוועדות ב) ס"נ (לעיל ע' 164).

(65) שיחת ש"פ בראשית הנ"ל סמ"א (לעיל ע' 159).

(66) ראה צוואת הריב"ש סל"ה. סמ"ב.

(67) שמואל"ב ז, כג. ועוד.

1 ומהדוגמאות לזה:

2 ההבדלה בין טמא לטהור – בזמן הזה, עד שיבוא הזמן שלא יהיה צורך בהבדלה זו, כיון שיקויים
3 היעוד "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ"⁷³ – בין קודש לחול, ובקודש גופא – בין קודש לקודש
4 קדשים, כמו שכתוב⁷⁴ "ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים", ועל דרך זה "אתה (משה) מחיצה לעצמך
5 ואהרן מחיצה לעצמו כו"⁷⁵.

6 ועל דרך זה ההתחלקות דכללות עם ישראל לג' סוגים: כהנים לויים וישראלים. וכן ההתחלקות
7 דאנשים ונשים, כמודגש גם בנוגע לשמחת בית השואבה – "יירדו לעזרת נשים ומתקנין שם תיקון
8 גדול"⁷⁶, "התקינו שיהיו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה"⁷⁷.

9 ועד שאפילו לעתיד לבוא יהיה ענין של התחלקות, דאף שאז יקויים היעוד⁷⁸ "מלאה הארץ דעה את
10 ה' כמים לים מכסים", והרי המים מכסים הכל בהשוואה, מכל מקום, ישנם חילוקים בעומק הים כו'.
11 וכאמור, התחלקות זו אינה בסתירה לענין האחדות, ואדרבה, על ידה דוקא באים לאחדות אמיתית
12 (כמדובר בארוכה באחת התוועדויות⁷⁹).

13 טז. ובנוגע לענינו:

14 הענינים שלוקחים מחודש תשרי על כל השנה כולה – צריכים לקחת אותם ולהביאם אל כל פרטי
15 המדריגות שישנם בין בני ישראל, לכל אחד לפי ערכו.

16 ובפשטות: כאשר האורחים שבים למקומותיהם, וכל אחד במקומו יספר ויחזור על הענינים שדוברו
17 כאן במשך חודש תשרי – הרי זה צריך להיות לא רק עבור אלה שהם במעמד ומצב של כהנים, דהיינו
18 חסידים [כמובן ממה שכתב הרמב"ם⁸⁰ ש"כל איש ואיש כו' אשר נדבה רוחו אותו כו' להבדל לעמוד
19 לפני ה' כו' הרי זה נתקדש קדש קדשים כו' ויזכה לו כו' כמו שזכה לכהנים כו'"], אלא גם עבור יהודים
20 פשוטים, היינו, שהענינים שדוברו כאן במשך חודש תשרי צריכים להגיע לכל בני ישראל על כל פרטי
21 המדריגות שביניהם, אלא שבזה גופא צריך להיות ענין של התחלקות – לבאר את הדברים בסגנון
22 ואותיות המתאימים לכל אחד לפי ערכו.

23 והדגשה מיוחדת בזה בנוגע לנשי ישראל:

24 ובהקדם מעלתן וחשיבותן של נשי ישראל – כפי שמצינו שבנוגע למתן תורה קדמו לאנשים, כמו
25 שכתוב⁸¹ "כה תאמר לבית יעקב", "אלו הנשים", ואחר כך "ותגיד לבני ישראל", "האנשים".

26 ומהטעמים בזה – כיון שכל אשה בישראל היא עקרת הבית, שבה תלויה הנהגת הבית כולו, כולל
27 ובמיוחד גידול וחינוך הילדים, שהם היסוד להמשך קיומו של עם ישראל, שהרי "אם אין גדיים אין
28 תישיש"⁸² (כמדובר כמה פעמים⁸³).

29 ומשום זה לא הסתפק כבוד קדושת מורי וחמי אדמו"ר בהקמת מוסדות חב"ד עבור חינוך הבנים,
30 אלא הקים מוסדות חב"ד גם עבור חינוך הבנות, ולא עוד אלא שכתב בעצמו שיחות וגם מאמרים באידיש,
31 כדי שגם נשי ובנות חב"ד יוכלו להבין את הדברים⁸⁴.

16 ואילך).

(73) זכר' יג, ב.

(80) הל' שמיטה ויובל בסופן.

(74) דברי הימים-א כג, יג.

(81) יתרו יט, ג ובמכילתא ופרש"י עה"פ.

(75) פרש"י יתרו יט, כד.

(82) ירושלמי סנהדרין פ"י ה"ב. ועוד.

(76) סוכה נא, סע"א (במשנה).

(83) ראה גם שיחת ש"פ בראשית (התוועדות ב) סל"ב (לעיל

(77) שם, סע"ב.

ע' (149). וש"נ.

(78) ישע"י יא, ט. רמב"ם הל' מלכים בסופן.

(84) ראה גם תר"מ חט"ו ע' 272. וש"נ.

(79) ראה שיחת ש"פ שלח תשט"ז ס"ז ואילך (תר"מ ח"י"ז ס"ע

ואף על פי שבמאמרי החסידות ישנם ענינים עמוקים – הרי בנוגע לכל הענינים שניתנו במתן תורה,¹ דהיינו כל התורה כולה, כתיב "כה תאמר לבית יעקב", "אלו הנשים", היינו שניתנו גם לנשים, והחילוק אינו אלא באופן הנתינה, שבנוגע לנשים כתיב "כה תאמר", בלשון רכה. וכן הוא בנוגע לתורת החסידות – שהחילוק הוא רק באופן אמירת והסברת הדברים, אבל בנוגע לעצם הלימוד, בודאי יכולות וצריכות גם הן ללמוד כמו אנשים, אם רק יסבירו להם את הדברים בסגנון ואותיות המתאימים אליהן.⁵

ומזה מובן גם בנוגע למסירת וחזרת הענינים שדוברו כאן במשך חודש תשרי – שצריכים למסור ולחזור אותם גם לנשי ישראל, ולא עוד אלא שזהו ענין עיקרי, מצד גודל מעלתן של נשי ישראל בנוגע להנהגת בתי בני ישראל, כנ"ל.⁸

וכאשר ימסרו ויחזרו את הדברים לכל הסוגים של בני ישראל בהסברה המתאימה לכל סוג לפי אופנו – הרי התחלקות זו (כולל גם ההתחלקות שבין אנשים לנשים) תביא את האחדות האמיתית של בני ישראל, ואמיתית בנין בית ישראל – "כתפארת אדם לשבת בית"⁸⁵, ועד לקיום היעוד⁸⁶ "נקבה תסובב גבר" לעתיד לבוא.

* * *

יז. ידוע שההתחלה דכל ענין נוגע על כללות המשך הענין, ועל דרך הפתגם בנוגע לשבת בראשית: "ווי מ'שטעלט זיך אַוועק שבת בראשית אַזוי גייט עס אַוועק על כל השנה"⁸⁷.

ועל דרך זה בנוגע לענין שנתחדש לאחרונה – פתיחת מחלקה גבוהה של ישיבת "תומכי תמימים" במקום חדש⁸⁸.

(ואמר כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א:) יתן ה' יתברך שיהיה גם ההמשך על כל השנה כולה בהתרחבות ובהצלחה, ויקויים בהם מה שכתוב⁸⁹ "הקטן יהיה לאלף".

– ולהעיר גם מהמבואר בלקוטי תורה לג' פרשיות⁹⁰ בפירוש מאמר רז"ל⁹¹ "אחד יוצא להוראה", שבשביל זה צריך להיות "אלף נכנסים למקרא", שאז "יוצא ממנו מאה למשנה . . עשרה לתלמוד . . אחד להוראה".

ומובן שהכוונה ב"הקטן יהיה לאלף" – לא להגבלת הענין במספר אלף דוקא, אלא לענין הריבוי, כך שיכול להיות במספר גדול יותר גם מאלף, ועד לתכלית הריבוי, שגם זה נכלל במספר אלף, להיותו מספר הכולל.

ועל דרך הידוע⁹² במספר אותיות האל"ף ביי"ת, שלאחרי המספר דיחידות – מא' עד ט', עשירות – מי' עד צ', ומאות – מק' עד ת', ובתוספת ה' אותיות הסופיות מנצפ"ך שמספרם מה' מאות עד צ' מאות – מתחילים עוד הפעם מאות אַלף שמורה על מספר אַלף, ועל דרך זה ב', ב' אלפים, וכן הלאה. ועל דרך זה בספירות – שמלכות ביחידות, ז"א בעשירות וכו', ועד לבחינת הכתר שמספרו אַלף⁹³, וכיון שכתר שבעולם התחתון הוא מבחינת המלכות שבעולם העליון (כידוע⁹⁴ שמלכות שבעליון נעשה כתר לתחתון), נמצא, שבזה כלולים גם הדרגות היותר עליונות כו'.

(91) ויק"ר רפ"ב. קה"ר פ"ז, כח.

(92) ראה מדרש תלפיות ענף אותיות. פרדס שער המציאות (שי"ד) פ"ב. וראה אנציק' תלמודית ערך אותיות ע' תיד, ובהנסמן שם.

(93) ראה ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי (בהוספות) חיי שרה קלא, ג ואילך. תו"ח ח"ש קכו, ד. המשך תער"ב ח"א פל"ד (ע' נח). ועוד.

(94) ראה ע"ח ש"ג פ"ב. ש"ו פ"ב. ש"ב ספ"א. ובכ"מ.

(85) ישע"י מד, יג.

(86) ירמ' לא, כא.

(87) ראה שיחת ש"פ בראשית (התוועדות א) סי"ג (לעיל ע' 110). ושי"א.

(88) בעיר נוצרק (ראה "קובץ ליובאוויטש" חוברת טו ע' 58).

(89) ישע"י ס, כב.

(90) בראשית ג, א. ולאח"ז באוה"ת בראשית (כרך ו) תרכו,

ב.

- 1 ועל דרך זה בנדון דידן – "הקטן יהיה לאלף" בנוגע למספר התלמידים – שבזה נכלל גם ריבוי
- 2 היותר גדול, עד בלי מספר.
- 3 והעיקר – שיהיה כן בפועל ממש, ולא רק בנוגע למוסד הנ"ל, אלא גם בנוגע לכל המוסדות, שימשיכו
- 4 תמיד להתפתח ולהתרחב, כפסק חז"ל⁹⁵ "מעלין בקודש".
- 5 [כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א צוה לכל השייכים לפתיחת המתיבתא לומר לחיים על כוס מלא].

* * *

יח. דובר במאמרים⁹⁶ אודות גודל מעלתן של ישראל גם לגבי התורה, אלא שאף על פי כן, התגלות מעלתן של ישראל היא על ידי התורה דוקא.

והנה, בירושלמי ריש פרק המדיר⁹⁷ מצינו קושיא בנוגע ל"המדיר את אשתו", "ויש אדם נודר שלא לפרוע חובו" (בתמיהה), והיינו, דכיון שמשועבד לה, איך יכול להדיר אותה? ומתרץ, "מכיון שהוא עתיד לגרשה כו' כמי שאין בו חוב". ומזה מובן, שכאשר אין אפשרות לגירושין, אזי השעבוד הוא בכל התוקף.

וכיון שבנוגע להקב"ה ובני ישראל אמרו חז"ל⁹⁸ "להחליפם באומה אחרת אי אפשר" – הרי השעבוד שהקב"ה משועבד לכנסת ישראל ליתן לה שארה כסותה ועונתה הוא בכל התוקף, הן בנוגע לשאר כסות ועונה ברוחניות, ש"שארה הוא בחינת החיות הנמשך בתוך העולמות בבחינת פנימית על דרך אור פנימי, וכסותה הוא בחינת אור מקיף. . בחינת עונתה היינו המשכת אור חדש ונשמות חדשות ממש"⁹⁹, והן כפשוטו, זרעא חייא וקיימא, פרנסה בהרחבה, ואריכות ימים ושנים טובות.

ועל פי מה שנאמר¹⁰⁰ "מגיד דבריו ליעקב גו'", "מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות"¹⁰¹ – יתן ה' יתברך, ובודאי יתן, לכל אחד ואחד מישראל כל המצטרך לו, בבני חיי ומזוני רויחי.

ולהעיר, שאף על פי שעומדים אנו כבר בתחילת חודש מרחשון, מכל מקום, כיון שביום השבת קודש זה כלולים כל עניני חודש תשרי (כנ"ל בארוכה), יכולים עדיין "לחטוף" ("אריינכאפן") ולמלא את כל הענינים שלא השלימו ("וואָס מ'האַט ניט דערטאָן") במשך חודש תשרי, כולל גם בנוגע להמשכת ברכותיו של הקב"ה לכל בני ישראל על כל השנה כולה.

* * *

יט. כבוד קדושת מורי וחמי אדמו"ר אמר פעם¹⁰² שפרשת נח הוא שבוע אפרורי ("קאַלעמוטנע"), אך בסופה, לקראת פרשת לך לך, מתחיל כבר מעמד ומצב של שמחה – מצד לידת אברהם אבינו. ובפרט על פי הפירוש הפנימי במה שכתוב¹⁰³ "לך לך גו' אשר אראך" – שמראים את המעלה של נשמות ישראל¹⁰⁴.

(וסיים כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א:) יתן ה' יתברך שכל הענינים שלעת-עתה הם אפרוריים ("קאַלעמוטנע"), מאיזו סיבה שתהיה – הרי כיון שנכנסים אנו לפרשת לך לך, יתחילו גם הם להיות באופן של שמחה, ויומשכו בטוב הנראה והנגלה.

כ. ידוע¹⁰⁵ שהענין ד"לך לך גו'" קאי על ירידת הנשמה בגוף:

(95) ברכות כח, א. וש"נ.	(101) שמו"ר פ"ל, ט.
(96) ד"ה תורה צוה דיום שמח"ת ספ"ד (לעיל ע' 92).	(102) סה"ש תש"ב ע' 30. נעתק (בקיצור) ב"היום יום" ג חשון.
(97) כתובות רפ"ז.	(103) ר"פ לך לך.
(98) רות רבה פתיחתא ג.	(104) ראה לקמן ס"ב.
(99) לקו"ת במדבר יד, ג. ובכ"מ.	(105) ראה סה"מ מלוקט ח"א ע' רפא ואילך. וש"נ.
(100) תהלים קמו, יט.	

1 "מארצך וממולדתך" – כולל את כל הענינים שהיו אצל הנשמה למעלה, כמו שכתוב¹⁰⁶ "חי הוי"
 2 אלקי ישראל אשר עמדתי לפניו", שזהו מעמד ומצב הנשמה למעלה שעומדת לפניו יתברך באהבה ויראה
 3 (כסף וזהב רוחניים¹⁰⁷). ואף על פי כן צריך להיות "לך לך" – לירד למטה. ודוקא על ידי זה נעשה
 4 "אשר אראך", אראה אותך בעצמותך, שמתגלית מעלת הנשמה.
 5 והמשל לזה¹⁰⁸ – מבין מלך, שבהיותו בבית אביו המלך לא ניכרת כל כך מעלתו, ורק כאשר המלך
 6 שולח אותו למרחקים, ובהיותו שם עומד בנסינות כו', אזי ניכרת גודל מעלתו בתור בן המלך. ויתירה
 7 מזה – כאשר בן המלך נמצא במרחקים ועומד בנסינות, נמצא המלך אתו עמו בעומק יותר מאשר
 8 בהיותו בביתו.
 9 ומזה מובן גם בנוגע לכל אלה שנוסעים מכאן, רבנים, בעלי בתים, יושבי אוהל או תלמידים – שאין
 10 זה ענין של שילוחין וגירושין חס ושלום, אלא על דרך הענין ד"אשר אראך", שבמקומם הם מתגלית
 11 מעלתם האמיתית, ובהיותם שם קרובים הם אל המלך עוד יותר מכמו שהיו נשאים כאן. ובמילא, עליהם
 12 לדעת שכוונת נסיעתם אינה בשביל עניני עסק וכיוצא בזה, אלא בשביל מטרה רוחנית – למלא ולהשלים
 13 כוונת המלך.

* * *

כא. (לאחרי תפלת מנחה צוה כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א להכריז:) עכשיו¹⁰⁹ מתחיל הענין
 ד"ויעקב הלך לדרכו"¹¹⁰. (והוסיף:) ויהי רצון שיקויים גם המשך הכתוב – "ויפגעו בו מלאכי אלקים",
 והמלאכים יעזרו ויסייעו בב' אופני ההליכה מלמטה למעלה ומלמעלה למטה.

- (106) מלכים-א יז, א. ועוד.
 (107) ראה תו"א ר"פ וישב. ובכ"מ.
 (108) ראה שיחת ש"פ בראשית (התועדות ב) סמ"ג (לעיל ע' 160). וש"נ.
 (109) ראה לקו"ש ח"כ ע' 281 ואילך.
 (110) ויצא לב, ב. וראה שיחת ש"פ בראשית הנ"ל סמ"ה (לעיל ע' 160). וש"נ.

המשך ביאור למס' זבחים ליום שבת קודש עמ' ב

- 16 ומוכח שאומרים שעל דעת ראשונה הוא עושה, וכיון שאין זו
 17 דעת חכמים על כרחך שזו דעת רבי מאיר, ונמצא שגם לדברי
 18 רבא ורב אשי לא נדחו דברי ריש לקיש בדעתו של רבי מאיר.
 19 מתרצת הגמרא: אין לדייק כן, משום שאידי [אגב] דתנא ברישא
 20 שאם נתן את הראשונה חוץ לזמנה ואת השניה חוץ למקומה
 21 פגול ותיבין עליו פרת, ונקט באופן זה דווקא לחדש שכיון
 22 שהמתנה השניה אינה מעכבת על כן גם אינה מוציאה מידי פיגול,
 23 על כן תנא נמי בפיפא שאם נתן את הראשונה במחשבת חוץ
 24 לזמנה ואת האחרונה במחשבת חוץ למקומו או שלא לשמו פסול
 25 ואין בו פרת, אף שלא היה צריך לשנות כן, שאפילו נתן את
 26 האחרונה בלא מחשבה כלל, גם כן פסול ואין בו כרת.
 27 הגמרא מקשה על ריש לקיש: מיתיבי, נאמר בברייתא פסול דקרי
 28 אומרים שדי במחשבה בעת נתינת מתנת הדם הראשונה בכדי
 29 לפגל את הקרבן, פדמים הניתנין על מזבח החיצון, שרק מתנה אחת
 30 מעכבת ולכן אין הפיגול תלוי אלא בה,
 1 בשתיקה ובאה המשנה לחדש שאין אומרים שעל דעת ראשונה
 2 הוא עושה, אלא שנתנה במחשבת פסול אחרת. אמר רבא, מאי
 3 "שלא פתיקנה", שנתנה במחשבת חוץ למקומו הפוסלת ואינה
 4 מפגלת. רב אשי אמר, שנתנה במחשבת שלא לשמו הפוסלת
 5 בחטאת.
 6 באה המשנה לומר, שאם נתן את כל המתנות כתיקנן לפיגול
 7 ומתנה אחת שלא כתיקנה לפיגול אלא במחשבת חוץ למקומו או
 8 שלא לשמו, שכיון שלא ניתנו כל המתנות במחשבת חוץ לזמנו
 9 בלבד, לא נתפגל הקרבן. מעתה אין ראייה מן המשנה מהי דעת
 10 רבי מאיר בפיגול בחצי מתיר.
 11 מקשה הגמרא: כיון שהמשנה מדברת באופן שנתן את המתנות
 12 הראשונות במחשבת פיגול ואת האחת במחשבת פסול אחרת,
 13 מכלל – יש לדייק מכך דכי לא עבדי לה – שכאשר לא עשה
 14 לאותה מתנה האחרונה במחשבת חוץ למקומו ופסול לשמו, אלא
 15 נתנה בשתיקה, פתיק כרת על אכילת הקרבן, משום שנתפגל,

בס"ד. משיחות ש"פ נח, ד' מרחשון ה'תשנ"ב.

ומזה מובן שגם "שבת נח" היא שבת כללית –
להיותה השבת הראשונה שבה נשלמת העבודה
דששת ימי המעשה ("ויכולו השמים והארץ וכל
צבאם")⁸ דשבוע הראשון, שכולל כל השבועות
שבמשך השנה⁶, ולכן מודגש בה כללות ענין
השבת שענינו מנוחה, "נח", "נייחא דרוחא ..
שביתה כאדם השוכת ממלאכתו".

ונמצא, ששבת בראשית כוללת העבודה דכל
ימי השבוע (בכל השנה) כפי שהיא "בנח", ושבת
פרשת נח (לאחרי העבודה בפועל במשך ששת ימי
המעשה) כוללת ומהוה "אבן הבוחן" לעבודה דכל
ימי השבוע (בכל השנה) כפי שהיא "בפועל"⁹.

ב. ויש לבאר הקשר והשייכות גם לתוכנה של
פרשת השבוע¹⁰:

מהענינים המשותפים לפרשיות בראשית ונח
(שבהם מודגשת ההוספה והמעלה שבפרשת נח
לגבי פרשת בראשית) – בריאת וקיום העולם:
בפרשת בראשית מסופר אודות בריאת העולם,
"בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ"¹¹,
"אלה תולדות השמים והארץ בהבראם"¹²,
ובפרשת נח מסופר אודות ההבטחה (והשבועה)¹³
על קיום העולם, "עוד כל ימי הארץ וגו' לא
ישבותו"¹⁴, "זאת אות הברית אשר אני נותן ביני
וביניכם גו' לדורות עולם את קשתי נתתי בענן
והיתה לאות ברית ביני ובין הארץ"¹⁵.

ומהחילוקים שביניהם¹⁶ – שבפרשת בראשית

א. שבת פרשת נח היא שבת כללית, להיותה
השבת הראשונה שבה נשלמת העבודה דששת ימי
המעשה שלאחרי שבת בראשית (סיום וחותם
מועדי חודש תשרי, שלאח"ז מתחילה עיקר
העבודה בעולם, שמים וארץ וכל צבאם) –
כמודגש בשם הפרשה: "נח", מלשון מנוחה,
"נייחא" דרוחא, שהוא בחינת שביתה כאדם
השוכת ממלאכתו, וכמ"ש² וישבות ביום השביעי
ותרגמו ונח ביומא שביעאה"³, היינו, שבשם
הפרשה מודגש כללות ענינו של יום השבת.

וההסברה בזה:

מהטעמים לכך ש"שבת בראשית" היא שבת
כללית, כפתגם רבותינו נשיאינו⁴ "ווי מ'שטעלט זיך
שבת בראשית אַזוי גייט אַ גאַנץ יאָר" (ההנהגה
דשבת בראשית נמשכת בכל השנה) – כיון ש"מיני'
מתברכין כולהו יומין"⁵, כל ימי השבוע הראשון
לעבודה בפועל בעולם, שבו כלולים גם ימי השבוע
דכל השבועות שבמשך השנה⁶, שהרי בכל שבוע
חוזרים ונשנים אותם שבעה ימים, מיום ראשון עד
יום השבת⁷, שבעת ימי ההיקף הכוללים כל המשך
הזמן.

(1) תו"א ריש פרשתנו.

(2) בראשית ב, ב.

(3) ובפרשיות יתור: "נח נח" ב"פ, "נייחא לעליונים נייחא
לתחתונים", שהם ב' בחינות כשבת, שבת תתאה (נייחא דתתאי*)
ושבת עלאה (נייחא דעילאי*) – תו"א שם.

(4) ראה קונטרס משיחות ש"פ בראשית בתחלתו. וש"נ.

(5) זח"ב סג, ב. פח, א.

(6) ויש לומר, שנוגע גם לשנים שלאח"ז, כיון ש"שנה" הוא
מלשון שונה, שבה חוזרים ונשנים אותם ענינים שהיו בשנה
שלפנ"ז, הכוללים כל השינויים (שנה מלשון שינוי) שבכללות
הזמן.

(7) שלכן "אנו מונין היום יום ראשון בשבת יום שני כו' עד
יום השבת", אף ש"כבר עברו רבבות ימים משימ"ב עד עתה"
(לקו"ת שה"ש כה, סע"א. ובכ"מ).

(*) לשון רבים, שהם כוללים ריבוי דרגות עד א"ס, אלא שבכללות
נחלקים לב' מדרגות, שבת תתאה ושבת עלאה.

(8) בראשית ב, א.

(9) ע"ד ובדוגמת החילוק שבין השבת שלפני הבריאה
להשבת שבסיום וגמר הבריאה (ראה גם קונטרס משיחות ש"פ
נצבים, בד"ה ו"ש"פ וילך ס"ז. וש"נ (לעיל ע' 17)).

(10) נוסף על האמור לעיל בנוגע לשם הפרשה – "נח".

(11) בראשית א, א.

(12) שם ב, ד.

(13) כמ"ש "לא אוסיף גו' ולא אוסיף", "כפל הדבר לשבועה"

(ח, כא ובפרש"י).

(14) שם, כב.

(15) שם ט, יב"ג.

(16) בהבא לקמן – ראה גם לקו"ש חט"ו ע' 51 ואילך.

במעשה בראשית²⁴ – כיון שבריאת העולם היא ע"י
שם אלקים, שפירושו "בעל היכולת ובעל הכחות
כולם"²⁵, שקאי על דרגת האלקות השייכת לעולם,
אלקים" בגימטריא "הטבע"²⁶.

וגם מש"נ בהמשך הפרשה "ביום עשות הוי'
אלקים ארץ ושמים" – ה"ז באופן ששם הוי'
מתלבש ומתעלם בשם אלקים, היינו, שאף שכה
ההתהוות הוא משם הוי' (הוי' לשון מהוה²⁷),
מ"מ, ההתהוות בפועל היא ע"י ההתלבשות דשם
הוי' בשם אלקים, ולכן, שם הוי' (כח ההתהוות)
אינו מתגלה בהנבראים, והגילוי הוא משם אלקים
בלבד.

והחידוש שע"י העבודה דנח – ש"מצא חן בעיני
הוי'" – שע"י מתגלה בעולם (שנברא ע"י
(ההתלבשות ב)שם אלקים) שם הוי' שלמעלה
מהעולם²⁸, היינו, שבמצייאות העולם כפי שנברא ע"י
שם אלקים מתגלה שם הוי' (כמ"ש²⁹ "ואמת הוי'
לעולם"), ועד שניכר בגלוי ש"הוי' הוא האלקים"³⁰,
שגם הצמצום וההסתר (אלקים) הוא לאמיתתו שם
הוי', ע"י שהגילוי דשם הוי' מתגלה וחודר
במצייאות העולם שנברא ע"י שם אלקים, ואז
נמשכת ומתגלה דרגא נעלית יותר בשם הוי'³¹ (הוי'
דלעילא), ומוסיף והולך בעילוי אחר עילוי, כמבואר
בענין ז' פנמים הוי' הוא האלקים שאומרים בסיום
וחותם תפלת נעילה דיום הכיפורים³².

(24) ראה זח"ג רטז, סע"ב. זו"ח צד, ב. צו, ב. קיב, ג.

(25) שו"ע או"ח סוס"ה. וראה טור ושו"ע אדה"ז שם.

(26) פרדס שיר"ב פ"ב. ר"ח שער התשובה פ"ו. הנסמן בסה"מ
מלוקט ח"ב ע' צג הערה 67.

(27) זח"ג רנו, סע"ב. פרדס ש"א פ"ט. ועוד.

(28) ובפרטיות יותר – לא רק שם הוי' ששייך לעולם
(הפנימיות דשם אלקים), הוי' דלתא, אלא גם שם הוי' שלמעלה
מהעולם, הוי' דלעילא*.

(29) תהלים קיז, ב.

(30) ואתחנן ד, לה. לט. מ"א יח, לט.

(31) ומרומז בדיקוק הלשון 'הוי' הוא האלקים" (ולא "אלקים
הוא הוי'"), שלגבי דרגא נעלית יותר נחשב שם הוי' שבדרגא
הקדומת כשם אלקים. – ובלשון הקבלה: הוי' הוא ז"א ואלקים הוא
מלכות, וכשז"א (הוי') עולה בעתיק, כאלקים יחשב (לקו"ת דרושי
ש"ש סה, רע"ד – ממשנת חסידים סוף מס' יומא).
(32) ראה סה"מ מלוקט ח"א ע' שמט. וש"נ.

מדובר אודות שלימות העולם ("עולם על מילואו
נברא"¹⁷) כפי שהוא מצד בריאתו ע"י הקב"ה, ולכן,
כשהעולם יורד ממדרגתו כפי שצ"ל מצד רצון
הקב"ה לא יכול להיות קיום העולם, כמסופר בס"פ
בראשית "וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ גו'
וינחם ה' גו' ויאמר ה' אמצה וגו'"; ובפרשת נח
מדובר אודות שלימות העולם כפי שהוא מצד
עצמו, שגם במצב יורד ניתן כח לבירור וזיכוך
העולם (ע"י התשובה), ולכן, "בעניני ענן על הארץ
(כשתעלה במחשבה לפני להביא חושך ואבדון
לעולם) ונראתה הקשת בענן גו' וראיתי לזכור
ברית עולם גו'"¹⁸, שהו"ע הכריתת ברית עם נח¹⁹,
שע"י עבודתו בבירור וזיכוך העולם התחתון שאין
תחתון למטה ממנו, נעשה "נייחא דרוחא", שנשלם
רצונו של הקב"ה בבריאת העולם, שנתאוה הקב"ה
להיות לו ית' דירה בתחתונים²⁰.

ובסגנון אחר: בפרשת בראשית מודגש בעיקר
מעמד ומצב העולם כפי שהוא מצד הכוונה
העליונה ("בכח"), ובפרשת נח מודגש בעיקר
מעמד ומצב העולם כפי שהוא מצד עבודת האדם
("בפועל"), שגם בעולם התחתון שאין תחתון
למטה ממנו (ועד לתכלית הירידה ד"מלאה הארץ
חמס"²¹), נעשה מעמד ומצב של בירור וזיכוך (ועד
לטהרה²²) – "עולם חדש ראה"²³.

ג. ובעומק יותר – שע"י העבודה בפועל
(בפרשת נח) ניתוסף עילוי גדול יותר לגבי המעמד
ומצב שמצד הבריאה (בפרשת בראשית), כמרומז
בסיומה וחותמה של פרשת בראשית אודות מעלתו
של נח, "ונח מצא חן בעיני הוי'":

בבריאת העולם כתיב "בראשית ברא אלקים את
השמים ואת הארץ", ל"ב פעמים אלקים נאמר

(17) ראה ב"ר פ"ב, ו. פ"ג, ג. פ"ד, ז.

(18) ט, יד-טז ובפרש"י.

(19) להעיר מהשייכות דנח לנש"י, כמ"ש בפסוקי זכרונות
דר"ה "וגם את נח באהבה זכרת" (ראה המשך תער"ב ח"א ע'
תח).

(20) ראה תנחומא נשא טז. ועוד. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

(21) ו, יג.

(22) להעיר, שהמבול בא לטהר את העולם, ע"ד ובדוגמת
הטהרה דמקוה ששיעורה ארבעים סאה, ולכן ה' הגשם דהמבול
במשך ארבעים יום (תו"א שם).

(23) ב"ר פרשתנו פ"ל, ח.

(* ועפ"י יומתק מארז"ל שנח "עולם חדש ראה" – חידוש ממש,
מצד גילוי שם הוי' שלמעלה מהעולם.

27 ואפס המוחלט ממש"38, שניכר בהיש הגשמי
28 שמציאותו היא היש האמיתי39.

29 ה. ויש להוסיף, שהעילוי שנעשה ע"י העבודה
30 בפועל (פרשת נח) לגבי המעמד ומצב שבהתחלת
31 הבריאה (פרשת בראשית) – מרומז בפרשת לך לך
32 שמתחילין לקרוא בתפלת מנחה דשבת פרשת נח,
33 בסיום שבעת ימי ההיקף דהשבוע הראשון לעבודה
34 בעולם:

35 "לך לך" מורה על הליכה אמיתית שהיא באיך-
36 ערוך למקומו (מעמדו ומצבו) הקודם40, ועד שעי"ז
37 מתגלית מעלתו האמיתית, כהפי' "אשר אראך",
38 "אראה ואגלה אותך בעצמך"41.

39 והענין בזה – שע"י העבודה בפועל בעולם
40 התחתון מתגלה מציאותו האמיתית של כאו"א
41 מישראל, שבכל מעמד ומצב (גם בהיותו בעולם
42 ירוד) ה"ה קשור ומאוחד עם אלקות, ולא עוד אלא
43 שע"י עבודתו מברר ומזכך את העולם וממשיך
44 ומגלה אלקות בעולם.

45 ויש לומר, שע"י נעשה ענין ההליכה גם בדרגת
46 האלקות (כביכול), שמתגלה אמיתת הענין דאחדות
47 הוי' – ש"הוי' הוא האלקים", שגם שם אלקים
48 שקשור עם בריאת העולם, מציאותו האמיתית היא
49 שם הוי' שלמעלה מהעולם42.

*

50
51 ו. ע"פ האמור לעיל שבשבוע דפרשת נח
52 כלולה העבודה דכל השנה כולה כפי שהיא בפועל,
53 מובן, שיום הש"ק פרשת נח הוא הזמן המתאים
54 לחשובן צדק של העבודה בפועל דהשנה החדשה
55 שנמצאים כבר בתוכה43 – לבחון כל פרטי עניני

1 ד. ויש לומר, שענין זה (שבעולם שנברא בשם
2 אלקים מתגלה שם הוי') מרומז בתוכנה של פרשת
3 נח אודות קיום העולם באופן ד"לא ישובתו",
4 והברית ד"את קשתי נתתי בענן":

5 "לא ישובתו" – כמבואר בכ"מ33 שבהנהגת
6 העולם באופן תמידי ללא שינוי והפסק, כמו
7 השמש והירח והכוכבים וכל הגלגלים בסיבובם
8 התמידי ("לא ישובתו"), ניכר ומתגלה כח האין-
9 סוף שלמעלה מהמדידה וההגבלה דהעולם (כיון
10 שמצד המדידה וההגבלה דהעולם צ"ל שינוי
11 והפסק) – "אני הוי' לא שניתי"34.

12 ו"את קשתי נתתי בענן" – שה"קשת" היא
13 מהשתקפות קרני השמש בהענן, היינו, שגם הענן
14 העולה מן הארץ ("ואד יעלה מן הארץ"35) נעשה
15 מזוכך עד שמשתקף בו האור ד"שמש הוי'"36.

16 וב' ענינים אלו קשורים זל"ז, שקיום העולם
17 מודגש ע"י הקשת, כמ"ש "זאת אות הברית אשר
18 הקימותי ביני ובין כל בשר אשר על הארץ" –
19 שבזה מרומז שבמציאותו של "כל בשר אשר על
20 הארץ" ניכר ומתגלה כח הפועל שמחי' ומהוה
21 אותו, שזהו"ע שם הוי', מלשון מהוה, ועד לשם
22 הוי' שלמעלה מהעולם, ה' הוה ויהי' כאחד27, שם
23 העצם37, ועד לכח העצמות שבהתהוות מאין ליש,
24 מ"מהותו ועצמותו של המאציל ב"ה שמציאותו
25 הוא מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו
26 ח"ו ולכן הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין

(33) ראה המשך תרס"ו ע' קנו. ועוד.

(34) מלאכי ג, ו.

(35) בראשית ב, ו.

(36) ויומתק יותר ע"פ פירוש המדרש (ב"ר פרשתנו פל"ה, ג) ש"קשתי" הוא "דבר שהוא מוקש ל", שהוא דוגמא לכבודו ית', כמ"ש (יחזקאל א, כח) "כמראה הקשת אשר יהי' בענן ביום הגשם כן מראה הנוגה סביב הוא מראה דמות כבוד ה'" (וראה ספר הלקוטים (דא"ח להצ"צ) ערך קשת (ע' רצח ואילך). וש"נ). ועפ"ז י"ל, שה"שמש הוי'" שב"קשת" כולל גם שם הוי' דלעילא, שגם הוא נמשך ומתגלה בעולם (בענן שעולה מן הארץ), ועי"ז נעשה הכריתת ברית על קיום העולם באופן ד"לא ישובתו", שבוה מתגלה התוקף ד"אני הוי' לא שניתי", שעיקרו מצד שם הוי' דלעילא, כי, אמיתת ענין הא"ס וכל"ג הוא בהעצמות דוקא (ראה לקו"ש ח"ה ע' 98).

(37) כס"מ ה' ע"ז פ"ב ה". פרס שיי"ט. מו"נ ח"א פס"א ואילך. עיקרים מאמר ב' פכ"ח.

(38) תניא אגה"ק ס"כ.

(39) ראה ביאורו"ז לאדהאמ"צ בשלח מג, ג. ועוד.

(40) ראה לקו"ש ח"כ ע' 58. וש"נ.

(41) תו"א ר"פ לך לך.

(42) להעיר ממ"ש בהמשך הפרשה (יב, ז) "וירא הוי' אל אברם .. ויבן שם מזבח להוי' גו'".*

(43) לאחר סיומו של חודש תשרי, אותיות רשית (בעה"ט עקב יא, יב).

(*) ובפרטיות יותר: "להוי' הנראה אליו", ולמעלה מזה, "להוי'" סתם (שם, ח) – שהם ב' מדרגות בשם הוי' (סה"מ תש"ב ע' 99 ואילך).

עצמה – דאף ש"עיקר התשובה בלב" 51, וכאפס"ד 28
בגמרא 52 שע"י הרהור תשובה נעשה צדיק (ויתירה)
מזה: "צדיק גמור" 53), ה"ז מפני שההרהור תשובה
שבלב הוא באופן שכולל (בכח) ההמשך שלאח"ז
עד למעשה בפועל (שהוא העיקר). 32

וענין זה מודגש יותר בתשובה על ענינים שבין
אדם לחבירו 54 (שבהם מודגשת יותר פעולת התורה
בעולם) – ש"אינו נמחל לו לעולם עד שיתן לחבירו
מה שהוא חייב לו וירצהו" 55, כמ"ש 56 "והשיב את
הגזילה אשר גזל". ולדוגמא בגזילה בדקות, ש"נתן
לו (שלום) ולא החזיר (שלום) .. גזילת העני
בבתיכם" 57, גם כשהסיבה שלא החזיר לו שלום
היא מפני שהי' עסוק וטרוד בענין של מצוה 58
(ויתכן שבגלל זה לא הבחין בו), ובודאי שלא
התכוין לפגוע בו ח"ו, מ"מ, כיון שבפועל היתה
לחבירו נפילת הרוח 59, צריך לפייסו ולרצותו. 43

וזה העיר, שענין זה יכול (וצריך) להיות גם ביום
השבת, ובפרט שיום השבת הוא זמן המוכשר
ומסוגל ביותר להוסיף באהבת ישראל ואחדות
ישראל 60, כפי שמצינו בהלכה לענין השתתפות
בסעודה עם חבירו ביום השבת, ומודגש גם במנהג
ישראל להכנסת אורחים ביום השבת 61]. 49

(51) תניא פכ"ט. שם אגה"ק ס"י.

(52) קידושין מט, ב.

(53) אור זרוע סק"ב.

(54) ולהעיר, שעיקר עונש המבול הי' על ענינים שבין אדם
לחבירו, כמאד"ל (פרש"י פרשתנו ו, יג) "לא נחתם גזר דינם
אלא על הגזל".

(55) רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ט.

(56) ויקרא ה, כג.

(57) ברכות ו, סע"ב.

(58) ובפרט ש"העוסק במצוה פטור מן המצוה" (סוכה כה,
סע"א. ושי"ט), וכידוע הטעם שמצד ההתכללות דכל המצוות, יש
בכל מצוה מעין ודוגמת שאר המצוות (ראה לקו"ש חכ"ו ע' 237
הערה 64. ושי"ט).

(59) וזה שאצלנו ישנה המצוה הדחזרת שלום (שלילת גזילה)
מצד ההתכללות המצוות (כבהערה הקודמת), לא מהני לבטל נפילת
הרוח דחבירו, כפשוטו.

(60) ובאופן ד"ויקהל משה", "עשה לך קהלות גדולות כו'
בכל שבת ושבת" (יל"ש ר"פ ויקהל).

(61) ויש לומר, שהטעם שעיקר החיוב להכנסת אורחים הוא
ביו"ט יותר מאשר בשבת (ראה תו"א ר"פ חיי"ש. ובכ"מ), הוא, לפי
שהכנסת אורחים ביום השבת היא באופן שהאורח אינו מרגיש את
עצמו כ"אורח", אלא בשוה לבעל הבית, מצד גודל האהבה
והאחדות שביניהם.

העבודה דששת ימי המעשה ודיום השבת 44
(הכוללים כל ימי השבוע דכל השנה), על מנת
לתקן ולהשלים כל עניני העבודה בפועל בתכלית
השלמות. 4

ויש לומר, שעשיית החשבון-צדק בשבת פרשת
נח על השבוע הראשון של העבודה בפועל, צ"ל
באופן המתאים לתוכנה של העבודה בפועל –
שעיקרה ותכליתה לגלות בעולם דרגת האלקות
שלמעלה מהעולם, "הוי" הוא האלקים". 9

ולהעיר, שענין זה מודגש גם בעבודת התשובה 45
(לאחרי הקדמת החשבון-צדק) – "שובה ישראל עד
הוי' אלקיך" 46, שהתשובה היא באופן שהוי' נעשה
אלקיך 47, ועד לשלמות התשובה ביוהכ"פ שסימו
וחותמו באמירת ז"פ "הוי" הוא האלקים", ובהתאם
לכך, נעשה גם החשבון-צדק באופן נעלה יותר,
כדלקמן. 16

ז. ובהקדמה: 17

הכלל ש"כל ישראל בחזקת כשרות" 48 הוא
(בעיקר) בנוגע להזולת (כפי שמצינו להלכה בנוגע
לעדות וכיו"ב), אבל בנוגע לעצמו, אין לסמוך על
ה"חזקת כשרות" 49, אלא צריך לבחון (מזמן לזמן)
מעמדו ומצבו ע"י עשיית חשבון-צדק בנוגע לכל
פרטי עניניו במחשבה דיבור ומעשה, ולקבל על
עצמו לתקן ולהשלים הענינים הדורשים תיקון
ושלמות, ועוד והוא העיקר, לתקנם ולהשלימם
במעשה בפועל, ש"המעשה הוא העיקר" 50. 26

והתיקון במעשה בפועל נוגע ושייך להתשובה 27

(44) ובפרט ביום השבת אחרי חצות, זמן המנחה, קרוב
לסימו של יום השבת.

(45) להעיר מהשייכות לפרשת השבוע – ש"הטריחו בבנין זה
(בנין התיבה) כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה ק"כ שנה
.. אולי ישו"ב" (פרש"י פרשתנו ו, יד), ויתירה מזה, "כשהורידן
הורידן ברחמים אם יחזור יהיו גשמי ברכה" (שם ז, יב).

(46) הושע יד, ב.

(47) ובב' הפירושים שבזה – ששם הוי' נמשך ומתגלה בשם
אלקים, ויתירה מזה, ששם הוי' נעשה שם אלקים, ונמשך ומתגלה
שם הוי' נעלה יותר (לקו"ת שבהערה 31).

(48) רמב"ם הל' קידוש"ח פ"ב ה"ב. וראה גם הל' יסוה"ת
ספ"ז.

(49) להעיר ממאד"ל "אל תאמין בעצמך כו'" (אבות פ"ב
מ"ד).

(50) אבות פ"א מ"ז.

ירוד, ע"ד ובדוגמת השלימות דשם הוי' כשנמשך
ומתגלה בפועל גם ב(הצמצום והירידה ב)שם
אלקים, ולכן, נעשה החשבון-צדק והתשובה מתוך
רגש של שמחה⁶⁴ ותענוג⁶⁵.

ה. וענין זה מודגש גם באופן העבודה דיום
השבת – התוכן של (פרשת) נח, מנוחה ושבייתה
דיום השבת:

ענינו של יום השבת – כמ"ש⁶⁶ "ויום השביעי
שבת להוי' אלקיך", שנמשך ומתגלה שם הוי' בשם
אלקים, וכמבואר בדרושי חסידות⁶⁷ בפירוש
הכתוב⁶⁸ "ויכל אלקים ביום השביעי", ש"כלתה
בחי' ומדרגת מדת הצמצום וההסתרה דשם אלקים
ונמשך התגלות שם הוי', שבת להוי'".

וענין זה מודגש גם בהתשובה דיום השבת,
"שבת אותיות תשב"⁶⁸ – שהתשובה דשבת היא
תשובה עילאה⁶⁸ שהיא בשמחה רבה⁶⁹, כיון שאינה
באופן של התעסקות עם שלילת ותיקון הענינים
הבלתי-רצויים (תשובה תתאה שזמנה לפני יום
השבת), אלא באופן של התעלות לדרגא נעלית
יותר⁷⁰, ע"י ההתעסקות בלימוד התורה⁷¹ (נגלה
תורה ובמיוחד פנימיות התורה⁷²) בתכלית

וכיון שהחשבון-צדק הוא באופן שמפשפש
בפרטי עניניו, ומשתדל ועוסק בתיקונם במעשה
בפועל – הרי הוא (בשעת מעשה) במעמד ומצב של
מדידה והגבלה, לפי ערך וביחס להמדידה
וההגבלה דפרטי עניניו שמונח ועוסק בהתיקון
שלהם, כל פרט ופרט לפי ענינו.

וישנו אופן נעלה יותר – שתמורת הפשפוש
במעשיו ה"ה מתעלה לדרגא ועולם נעלה יותר,
להיות מונח לגמרי בתפלה ותורה כו', ובדרך ממילא
ידחו ויתבטלו הענינים הבלתי-רצויים, כיון שמעט
אור דוחה הרבה חושך, ועאכ"כ הרבה אור; אבל
לאידך, באופן זה לא מודגש התיקון והשלימות
דהענינים הפרטיים, כיון שאינו מתעסק בהם.

והשלימות האמיתית היא בחיבור ב' המעלות
גם יחד – שהחשבון-צדק התיקון והשלימות
דהענינים הפרטיים ע"י ההתעסקות בהם, היא,
מתוך תנועה של התעלות לדרגא נעלית יותר,
להמשיכה ולגלותה בהמדידה וההגבלה דכל פרט
ופרט לפי ענינו, שיהי' באופן המתאים לדרגא
העליונה – ע"ד ובדוגמת ובהתאם להמשיכה
והגילוי דשם הוי' בשם אלקים, שנעשית בעבודה
בפועל⁶² בפרשת נח.

ויש להוסיף, שענין זה נוגע גם לשלילת רגש
של צער ומרירות כתוצאה מהחשבון-צדק
(כשרואה שיש ענינים הצריכים תיקון) – כיון
שנרגש אצלו בעיקר (לא החסרון שבענינים
הפרטיים, אלא) תנועת ההתעלות לדרגא נעלית
יותר, להמשיכה ולגלותה בעניניו הפרטיים,
ובעומק יותר, שנרגש אצלו שכוונת הירידה
למעמד ומצב הדורש תיקון היא בשביל השלימות
שנעשית ע"י התשובה, שמתגלה בפועל⁶³ תוקף
ההתקשרות של יהודי עם הקב"ה גם בהיותו במצב

(64) להעיר, שחג הסוכות, "זמן שמחתנו", נקרא "ראשון
לחשבון עונות" (ויק"ר פ"ל, ז. טווא"ח סתקפ"א), דיש לומר,
שבזה מרומו גם שהחשבון צ"ל מתוך שמחה (וראה הערה
הבאה).

(65) ויש לומר, שענין זה מודגש בהחשבון-צדק והתשובה
שבשבת פרשת נח יותר מאשר בהחשבון-צדק והתשובה דאלול
ותשרי.

ומהטעמים לזה – בפשטות – שהחשבון-צדק דאלול ותשרי,
להיותו בסיום העבודה בפועל דכל השנה, עיקרו תיקון העבר (אף
שהוא גם הכנה לשנה הבאה), משא"כ החשבון-צדק שבשבת
פרשת נח, להיותו בסיום העבודה בפועל של השבוע הראשון
שנולד (בכח) השבועות דכל השנה, עיקרו קבלה על להבא בנוגע
לעבודה בפועל שתהי' במשך השבועות הבאים.

(66) יתרו כ, יו"ד.

(67) לקו"ת בהר מב, ג. בלק עב, א. ובכ"מ.

(68) תניא אגה"ת ספ"י.

(69) שם ספ"א.

(70) ראה לקו"ת בלק שם: "בחול .. שם אלקים .. מסתיר ..
לכן צ"ל הצעקה בתפלה לצאת מן ההסתרה .. אבל בשבת כתיב
ויכל אלקים .. יוצאים מבחי' ההסתרה .. אין שייך צעקה, רק
אדרבה, ההתענגות בה' מן הגילוי שמתגלה בשבת".

(71) "תשובה עילאה היא דיתעסק באורייתא בדחילו ורחימו"
(שם ספ"ח).

(72) להעיר מהנהגת האריז"ל ש"הי' מעיין ו' דרכים בהלכה
כנגד ו' ימי המעשה, וא' ע"ד הסוד כנגד יום השבת" (טעמי

(62) לאחר וצ"ע הנתינת-כח (בכח) דשבת טובה ("שובה
ישראל עד הוי' אלקיך") ודו"ה כ"כ* (שבסיומו מכריזים "הוי' הוא
האלקים" ז"פ).
(63) משא"כ בצדיק ה"ז בכח ולא בפועל.

(*) וגם בשמע"צ ושמח"ת (הקליטה דכל עניני חג הסוכות שבו
מתגלים עניני ר"ה ויו"ה כ), שלפני הקפות מכריזים הפסוק "אתה
הראת לדעת כי הוי' הוא האלקים", וג' פעמים (כמנהג חב"ד), בכל
ג' הפעמים דהקפות, בליל שמע"צ, בליל וביום שמח"ת.

החשבון-צדק (חשבון-צדק דייקא, חשבון אמיתי) 24
שעושים בימינו אלו, היא, שתיכף ומיד ממש 25
צריכה לבוא הגאולה האמיתית והשלימה בפועל 26
ממש! 27

ובפרטיות יותר:

גם כשידע איניש בנפשי מעמדו ומצבו שיש 29
אצלו ענינים הצריכים תיקון, אין זה בסתירה ח"ו 30
לעדוּתו של נשיא דורנו שכבר נשלמה העבודה 31
ועומדים מוכנים לקבל פני משיח צדקנו, כי, 32
העבודה דכללות בני במשך כל הדורות שצריכה 33
להיות בזמן הגלות כדי לבוא להשלימות דהגאולה 34
(שתלוי) "במעשינו ועבודתינו (ד) כל זמן משך 35
הגלות" (83) – נסתיימה ונשלמה, ואין ביאור והסבר כלל 36
על עיכוב הגאולה, ולכן, גם אם חסר בעבודתו של 37
הפרט במשך הזמן שמתעכבת הגאולה מאיזו סיבה 38
שתהי, ה"ז ענין פרטי שבודאי צריך לתקנו 39
ולהשלימו, אבל, אין זה גורע ח"ו בגמר ושלמות 40
"מעשינו ועבודתינו" דכלל ישראל שעומדים מוכנים 41
להגאולה, וכיון שכן, גם התיקון והשלימות דהפרט 42
היא בנקל יותר, ומתוך שמחה, בידעו שתיכף ומיד 43
ממש באה הגאולה האמיתית והשלימה. 44

ובסגנון אחר: כללות בני"ה שהם "קומה אחת 45
שלימה" 84 נמצאים במעמד ומצב דאדם שלם בכל 46
רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, הן ברוחניות (רמ"ח 47
מ"ע ושס"ה מל"ת) והן בגשמיות, והחסרון דהפרט 48
הוא כמו מיחוש או חולי קל וחיצוני באבר פרטי 49
שתיקונו ע"י רפואה קלה ומהירה, כמ"ש 85 "ורפא 50
ירפא", "שניתנה רשות (וכח) לרופא לרפאות" 86, 51
כולל ובמיוחד הרפואה שע"י התשובה ("גדולה 52
תשובה שמביאה רפואה לעולם" 87), ועד לשלימות 53
הרפואה שהיא (לא רק מכאן ולהבא, אלא) עוקרת 54
את החולי מלמפרע. 88 55

ואם הדברים אמורים בזמנו של כ"ק מו"ח 56
אדמו"ר נשיא דורנו בחיים חיותו בעלמא דין, על 57
אחת כמה וכמה לאחר שיעברו כמה עשירות 58

השלימות, באופן של "אתדבקות רוחא ברוחא" 73, 1
ב"יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו" 74, ויתירה מזה, 2
שכל מציאותו בטלה ומכוסה לגמרי בתורה, ע"ד 3
ובדוגמת המעמד ומצב דלעתיד לבוא (ששייך ליום 4
השבת, "ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי 5
העולמים" 75), כמ"ש הרמב"ם בסיום וחותם 6
ספרו 76 "שבאותו הזמן" יהי לימוד התורה באופן 7
ד"כמים ("אין 77 מים אלא תורה" 78) לים מכסים". 8

ויש להוסיף, שבשבת פרשת נח מודגשת ביותר 9
התשובה בשמחה 79 – כיון שבאים זה-עתה מחודש 10
תשרי, ה"מרובה במועדות" 80, שאין אומרים תחנון 11
(מערב יוה"כ) עד סיומו של החודש 81, 12
וכשמתחילים לומר תחנון בחודש מרחשון (לאחרי 13
ר"ח) אין רגילים עדיין באמירת תחנון (ובעומק 14
יותר – שנמשכת עדיין השפעת המועדים) 82, ולכן, 15
מודגשת יותר השמחה שבעבודת התשובה (גם 16
בתשובה תתאה שלפני השבת). 17

ט. והדגשה יתירה בכהנ"ל – בנוגע לחשבון- 18
צדק בשבת פרשת נח בשנה זו: 19

ובהקדמה – שכיון שהעיד כ"ק מו"ח אדמו"ר 20
נשיא דורנו שכבר סיימו כל עניני העבודה, כולל 21
גם צחצוח הכפתורים, ועומדים מוכנים ("עמדו 22
הכן כולכם") לקבל פני משיח צדקנו, הרי, מסקנת 23

המצוות להרח"ו פ' ואתחנן, שמוזה מובן, שבימי המעשה הי' 24
עיקר לימודו בנגלה, וביום השבת הי' עיקר לימודו בנסתר. וראה 25
אג"ק אדמו"ר מהר"ש (ע' כו): "ביום הש"ק ב' שלישים בנסתר 26
ושליש בנגלה".

(73) שם רפ"י.

(74) תניא פ"ה.

(75) תמיד בסופה.

(76) ובהדגשה יתירה – בכאנו זה-עתה מסיום מחזור שמיני 27
(והתחלת מחזור תשיעי) דלימוד הרמב"ם ע"י רבים מישראל.

(77) ב"ק יז, א. וש"נ.

(78) להעיר משיעור היומי ברמב"ם (הל' ת"ת פ"ג ה"ט) – 28
דברי תורה נמשלו כמים".

(79) וגם השלימות דלימוד התורה שבתשובה עילאה ("כמים 29
לים מכסים") מודגשת בפרשת נח – כיון שענין המבול 30
למעליותא (כפי שהוא בתורה) מורה על השלימות ד"כמים לים 31
מכסים" (נחבאר בארוכה בלקו"ש ח"ל ע' 16 ואילך).

(80) שו"ע אדה"ז או"ח סתצ"ב ס"ב.

(81) השלמה לשו"ע אדה"ז (להר"י מוּדוּבְּרָאוּנָא) סקל"א 32
ס"ח.

(82) ובפרט לפני ד' מרחשון – ש"הי' דומה להם כאילו הם 33
עדיין בארץ ישראל עסוקים בעניני הרגל" (ש"ך חו"מ סמ"ג 34
סקמ"ז).

(83) תניא רפ"ז.

(84) לקו"ת ר"פ נצבים. ובכ"מ.

(85) משפטים כא, יט.

(86) ברכות ס, סע"א. וש"נ.

(87) יומא פו, סע"א.

(88) ראה צפע"נ לרמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ב. ועוד.

27 ובודאי שכבר כלו כל הקיצין, וכבר עשו תשובה,
28 ועכשיו אין הדבר תלוי אלא במשיח צדקנו עצמו!

29 *
30 י. בהמשך להמדובר לעיל אודות חשבון-צדק,
31 ובמיוחד בקשר ובשייכות להגאולה – יש לעורר
32 ע"ד הוספה בזהירות והידור בקידוש לבנה, ששייך
33 ביותר לתוכן הענינים האמורים לעיל, כדלקמן.
34 ובהקדמה:

35 קיום העולם באופן ש"יום ולילה לא ישובתו"
36 (לאחרי המבול¹⁰¹) תלוי במהלך החמה והלבנה,
37 שמהלכים בקביעות ובתמידיות כפי שקבע הקב"ה
38 בתחלת בריאתם, כמ"ש¹⁰² "יהי מאורות ברקיע
39 השמים להבדיל בין היום ובין הלילה ..
40 ולמועדים¹⁰³ ולימים ושנים", וכפי שאומרים בברכת
41 קידוש לבנה: "חוק וזמן נתן להם שלא ישנו את
42 תפקידם"¹⁰⁴, "חוק הוא דבר קבוע לשמש ביום
43 ולירח בלילה, וזמן נתן להם דהיינו זמן סיבוב גלגל
44 הלבנה בכ"ט י"ב תשצ"ג, וסיבוב גלגל החמה
45 בשס"ה יום ורביע"¹⁰⁵, כולל ובמיוחד הסדר הקבוע

1 שנים, יותר מארבעים שנה ש"נתן ה' לכם לב
2 לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע"⁸⁹.

3 ועאכו"כ בשנה זו – ה'תשנ"ב – שהר"ת שלה
4 (לאחרי ובהוספה לשנה שלפני, ה'תשנ"א, הי'
5 תהא שנת נפלאות אראנו) "הי' תהא שנת נפלאות
6 בה", ו"נפלאות בכל", "בכל מכל כל"⁹⁰
7 (בגימטריא "קבץ"⁹¹), שכולל כל הענינים כולם⁹²
8 (נוסף לכך שהאות ב' היא אות השימוש לכל
9 הענינים), ולכל לראש ובעיקר ה"נפלאות"
10 דהגאולה האמיתית והשלמה, "כימי צאתך מארץ
11 מצרים אראנו נפלאות"⁹³.

12 ובפרט לאחרי שכבר נשלם החודש הראשון של
13 השנה, "תשרי", אותיות "רשית"⁹⁴, שכולל כל
14 השנה כולה, ועומדים ביום השבת הראשון
15 לשלימות העבודה בעולם, שבו מודגש כללות ענין
16 השבת שקשור עם הגאולה, ובפרט יום השבת
17 לאחרי חצות, הזמן דסעודה שלישית הקשורה עם
18 יעקב, שלישי שבאבות, כנגד גאולה השלישית
19 וביהמ"ק השלישי⁹⁵ ("ביום השלישי יקימנו ונחיה"
20 לפנינו⁹⁶), ומתכוננים להקריאה בתורה: "לך לך גוי'
21 אל הארץ אשר אראך", ציווי ונתינת-כח לכאור"א
22 מישראל ולכלל ישראל (ע"י אברהם, היהודי
23 הראשון, "אחד הי' אברהם"⁹⁷) ללכת מהגלות אל
24 הגאולה, ובאופן של הליכה כפולה ("לך לך"⁹⁸)
25 שרומז גם על מהירות ההליכה, שהשלימות בזה היא
26 באופן ד"ארו⁹⁹ עם ענני שמיא¹⁰⁰ – הרי בודאי

מן הארץ ("ואד יעלה מן הארץ"), מ"מ, נעשים "ענני שמיא",
ע"ד ובדוגמת ענין ה"קשת", שנעשה מהשתקפות קרני השמש
בעננים (כנ"ל ס"ד). – ולהעיר מהשייכות ד"קשת" להגאולה,
כדאיאת בזהר (פרשתנו עב, ב) "כד יפקון ישראל מן גלותא זמינא
האי קשת לאתקשטא .. בגוויני נהירין* .. וכדין צפי לי' למשיח,
מנלן, דכתיב וראיתי' לזכור ברית עולם .. ידבר קב"ה להאי ברית
דאיהו בגלותא ויקים לה מעפרא, הה"ד ובקשו את ה' אלקיהם
ואת דוד מלכם**" (וראה ד"ה את קשתי נתתי בענן תרנ"ד).

101) משה"כ קודם המבול שהי' יכול להיות הפסק ושינוי,
כבזמן המבול, ש"לא שמשו המזלות ולא ניכר בין יום ובין לילה"
(פרש"י עה"פ).

102) בראשית א, יד.
103) שעתידיים ישראל להצטוות על המועדות והם נמנים
למולד הלבנה (פרש"י עה"פ).
104) סנהדרין מב, א.
105) חדא"ג מהרש"א שם.

(*ומ"ש "לדרת עולם", נכתב חסר, שיש דורות שלא הוצרכו
לאות לפי שצדיקים גמורים היו" (פרש"י ט, יב) – קאי על קשת
ע"ד הרגיל שהיא סימן ש"לא יהי' עוד מבול" (כפשוטו הכתוב),
ובלשון הזהר "דאתחזיית בגוויני חשוכי' מתחזיית לדוכנא דלא
ייתי מבול".

(** ומסיים, "ודא הוא דכתיב (בהפסטה דפרשת נח) אשר
נשבעתי מעבר מי נח עוד על הארץ כן נשבעתי מקצוף עליך
ומגער בך".

(89) תבוא כט, ג.
(90) ראה ב"ב טז, סע"ב ואילך.
(91) ראה חידושי חת"ס שם.
(92) כולל גם הפיכת הענינים הבלתי-רצויים שנרמזים בתיבת
"כל" (ראה המשך תער"ב ח"א פ"צ) – ע"י ה(חשבון-צדק
וה)תשובה.
(93) מיכה ז, טו.
(94) כנ"ל הערה 43.
(95) ראה לקו"ש חט"ו ע' 231. וש"נ.
(96) הושע ו, ב ובמפרשים.
(97) יחזקאל לג, כד.
(98) להעיר מהשייכות דכפל לגאולה, כדרשת חז"ל (יל"ש
ר"פ לך לך. ועוד) "חמש אותיות נכפלו וכולן לשון גאולה"
(וראה ד"ה לך לך תרכ"ז. תר"ל. ועוד). – ועפ"ז י"ל שגם הכפל
ד"נח נח" (ששייך גם להכפל דשבת, כנ"ל הערה 3) רימז על
הגאולה.
(99) דניאל ז, יג.
(100) ויש לבאר הדיוק ד"ענני שמיא" – שאף שהענינים באים

33 יהי' שלימות היחוד¹¹³ והגילוי דשם הוי' בשם
34 אלקים, "הוי' הוא האלקים".

35 ויש לומר, שב"קידוש לבנה" (לאחרי שהולכת
36 ומתמעטת וחוזרת ומתחדשת) נרמז כללות מעשינו
37 ועבודתנו כל זמן משך הגלות (מיעוט הלבנה)
38 שעיי"ז באים להגאולה האמיתית והשלימה (חידוש
39 הלבנה), שהכוונה בזה היא לעשות לו ית' דירה
40 בתחתונים, שגם בעולם התחתון שאין תחתון ממנו
41 בענין הסתר אורו ית', מצד בריאתו עיי' שם אלקים
42 (ע"ד מיעוט ופגימת הלבנה), יומשך ויתגלה אורו
43 ית', שם הוי', שהוא שם העצם, שנעשה דירה לו
44 ית', דירה לעצמותו¹¹⁴, ועיי"ז נעשה "נייחא
45 דרוחא", כיון שנשלם רצונו של הקב"ה שנתאוה
46 להיות לו דירה בתחתונים (כנ"ל ס"ב).

47 יב. עפ"ז מובן, שכשעושים חשבון צדק
48 בסיומו של השבוע הראשון לעבודה בעולם בשנת
49 ה'תשנ"ב, "הי' תהא שנת נפלאות בה", ובאים
50 למסקנא שאין הדבר תלוי אלא במשיח צדקנו עצמו
51 (כנ"ל ס"ט) – צריך הדבר להתבטא בתוספת
52 זהירות והידור בקידוש לבנה, "שהם עתידים
53 להתחדש כמותה", בגאולה האמיתית והשלימה
54 עיי' דוד מלכא משיחא, "דוד מלך ישראל חי
55 וקיים".

56 ובפרטיות יותר:

57 לכל לראש – להזהר ולהשתדל יותר בקידוש
58 לבנה, בבגדים חשובים ונאים, ברחוב וברוב עם
59 הדרת מלך¹¹⁵, גם באותם מקומות שעד עתה לא
60 הקפידו על זה (לפי שדרים בין הגוים¹¹⁶), כולל
61 גם הזהירות בנוגע להזמון דקידוש לבנה – שמצינו
62 בזה חילוקי מנהגים: אחר ג' ימים למולד¹¹⁷, אחר

1 דחידוש הלבנה, שאינה במילואה כל ימי החודש,
2 אלא באמצע החודש, והולכת ומתמעטת עד
3 שנעלמת לגמרי, ואח"כ חוזרת ומתחדשת – שעל זה
4 מברכים הברכה המיוחדת דקידוש החודש.

5 וביאור גודל העילוי דקידוש לבנה, כמארז¹⁰⁴
6 "כל המברך על החודש בזמנו כאילו מקבל פני
7 שכינה", וכמו שאומרים בברכת קידוש הלבנה
8 "אלמלי לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהם
9 שבשמים פעם אחת בחודש דים... הלכך נימרינהו
10 מעומד" – "לפי שישאל בגלותן אינן זוכין לראות
11 פני שכינה ורחוקה מקבלתה, אבל חידוש הלבנה
12 הוא סימן לישראל שהם עתידים להתחדש כמותה
13 לפאר ליוצרים בקיבול פני שכינה... ולזה כשאנו
14 מברכין על החודש בזמנו שהוא סימן שאנו עתידין
15 להתחדש כמותה, הרי אנו כאילו מקבלין פני
16 השכינה"¹⁰⁵. וזהו גם מהטעמים שאומרים בקידוש
17 לבנה "דוד מלך ישראל חי וקיים"¹⁰⁶, "שמלכותו
18 נמשל ללבנה"¹⁰⁷, ועתיד להתחדש כמותה, וכנסת
19 ישראל תחזור להתדבק בבעלה שהוא הקב"ה
20 דוגמת הלבנה המתחדשת עם החמה, שנאמר¹⁰⁸
21 שמש ומגן ה', ולכן עושין שמחות ורוקדין בקידוש
22 החודש דוגמת שמחת נישואין¹⁰⁹.

23 יא. ובעומק יותר – בסגנון דתורת הקבלה
24 והחסידות¹¹⁰:

25 לבנה – קאי על ספירת המלכות, ש"לית לה
26 מגרמה כלום"¹¹¹, ומקבלת אורה מהחמה, בחי'
27 ז"א, "שמש הוי'", שממנו נמשך הגילוי בשם
28 אלקים, "שמש ומגן הוי' אלקים". ועפ"ז, השינויים
29 באור הלבנה באופן קבלת אור החמה מורים על
30 אופן ההמשכה והגילוי דשם הוי' בשם אלקים,
31 ולעתיד לבוא, שתתמלא פגימת הלבנה, ולא יהי'
32 בה שום מיעוט ויהי' אור הלבנה כאור החמה¹¹²,

(113) ראה לקוטי לוי"צ לזח"ג ע' שלג: "הג"פ שלום עליכם
שואמרים בקידוש לבנה, א' התקשרות המשפיע ז"א אל המקבל
מל' מלמעלה למטה, ב' התקשרות המקבל מל' אל המשפיע ז"א
מלמטה למעלה, ג' חיבור ב' הבחי' יחדיו, כמ"ש בלקו"ת סוד"ה
ושמתי כדכד דרוה"ר ע"ש".

(114) ראה סה"מ מלוקט ח"ב ע' רמא. וש"נ.
(115) פרטי הדינים דקידוש לבנה – ראה בטושו"ע אור"ח
סתכ"ו, ובנ"כ שם.

(116) ראה מג"א שם סק"ד.

(117) ראה ט"ז שם סק"ג.

(106) ר"ה כה, א.

(107) "נמשל כלבנה שנאמר בו כסאו כשמש נגדי כירח יכון
עולם" (פרש"י שם).

(108) תהלים פד, יב.

(109) רמ"א אור"ח סתכ"ו ס"ב.

(110) ראה שעה"ת לאדהאמ"צ ח"ב (חינוך) כז, סע"ב ואילך.
ועוד.

(111) זהר ח"א לג, ב. רמט, ב. ח"ב רטו, א. ועוד.

(112) כמ"ש בברכת קידוש לבנה.

21 "יתקיים בנו מקרא שכתוב ובקשו את ה' אלקיהם
22 ואת דוד מלכם אמון", ביאת דוד מלכא משיחא
23 תיכף ומיד ממש.

24 ובפשטות – שתיכף ומיד מתקיים הציווי
25 שקורין תיכף בזמן המנחה: "לך לך גו' אל הארץ
26 אשר אראך", לארצנו הקדושה, כיון ש"לזרעך נתתי
27 את הארץ הזאת מנהר מצרים עד הנהר הגדול נהר
28 פרת את הקיני ואת הקניזי ואת הקדמוני וגו'" ¹²³,
29 ארץ עשר אומות ¹²⁴, ובארצנו הקדושה עצמה –
30 "הלוך ונסוע הנגבה" ¹²⁵, "לצד ירושלים .. הר
31 המורי" ¹²⁶, ושם גופא – "אל מקום המזבח" ¹²⁷,
32 ש"מקומו מכוון ביותר" ¹²⁸.

33 "ושם נעשה לפניך .. כמצות רצונך", כולל גם
34 השלימות דקידוש לבנה באופן שמקבלים פני
35 שכינה – "יראה אל אלקים בציון" ¹²⁹, ויתירה מזה,
36 "יראה גו' אל פני האדון הוי'" ¹³⁰, כולל גם היחוד
37 דשם הוי' ושם אלקים שמודגש בקידוש לבנה
38 (כנ"ל סי"א), "הוי' הוא האלקים", ובעילוי אחר
39 עילוי, ז"פ "הוי' הוא האלקים" שאומרים בנעילת
40 יוהכ"פ (לאחרי אמירת "שמע ישראל הוי' אלקינו
41 הוי' אחד" פ"א, ו"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם
42 ועד" ג"פ) – (כ"ק אדמו"ר שליט"א הכריז בניגון
43 המקובל: הוי' הוא האלקים, הוי' הוא האלקים, הוי' הוא
44 האלקים, הוי' הוא האלקים, הוי' הוא האלקים, הוי' הוא
45 האלקים, הוי' הוא האלקים, לשנה הבאה בירושלים!

(123) טו, יח"ט.

(124) פרש"י עה"פ.

(125) יב, ט.

(126) פרש"י עה"פ.

(127) יג, ד.

(128) רמב"ם הל' ביהב"ח רפ"ב. – ושם: "והוא המקום
שבנה בו נח כשיצא מן התיבה" (שבוה מודגשת השייכות לפרשת
נח).

(129) תהלים פד, ח.

(130) משפטים כג, יז.

1 ז' ימים למולד ¹¹⁸, ובמוצאי שבת ¹¹⁹, "אם ליל
2 מוצאי שבת הוא קודם י' בחודש .. אבל אם הוא
3 אח"כ ¹²⁰ אין ממתינין עד מוצאי שבת, שמא יהיו
4 ב' לילות או ג' או ד' עננים ולא יראו הלבנה
5 ויעבור הזמן" ¹²¹, ובפרט במדינות שרגיל יותר
6 שהשמים מכוסים בעננים, ובפרט בימות החורף ¹²²
7 – ונהרא נהרא ופשטי, ובכל מקום ומקום לפי
8 ענינו (ובמקום שיש שאלה וספק יעשו כהוראת
9 רב מורה-הוראה שעל אתר).

10 ועוד ועיקר – קידוש לבנה מתוך כוונה מיוחדת
11 למחר ולזרז ולפעול תיכף ומיד ביאת דוד מלכא
12 משיחא, ע"י ההוספה בדרישה ובקשה על הגאולה,
13 כסיום וחזרתם קידוש לבנה: "ובקשו את ה' אלקיהם
14 ואת דוד מלכם אמון".

15 יג. ויה"ר שעוד לפני קידוש הלבנה דחודש
16 מרחשון – ובפרט בשנה זו שכיון שחשון וכסלו
17 שניהם מלאים, ישנם שלשה חדשים שלמים (תשרי
18 חשון כסלו) בהמשך אחד, שעי"ז נעשית "חזקה"
19 בהתחלת השנה על שלימות החדשים, שרומזת על
20 השלימות דבניי ש"עתידיהם להתחדש כמותה" –

(118) שו"ע שם ס"ד. ובסידור אדה"ז: "עפ"י הקבלה אין לקדש
הלבנה עד אחר ז' ימים למולד" (וראה בארוכה הגהות כ"ק אדנ"ע
(בסידור תורה אור רמה, א"ב. ובסידור עם דא"ח שכא, א"ב). שער
הכולל פל"ג ס"ב. וש"נ).

(119) שו"ע שם ס"ב.

(120) כמו בחודש זה, שמוצאי שבת (שלאחר ז' ימים
למולד*) הוא ביום י"א בחודש.

(121) רמ"א שם.

(122) ראה הגהות כ"ק אדנ"ע ושער הכולל שם, שמטעם זה
לא ה"י הצ"צ מקפיד (בימות החורף) להמתין עד אחר ז' ימים.
אבל פשוט שחילוק בזה באם דרים במדינה ש(כו"כ מ)חדשי
החורף אינם מעוננים.

(*) ואולי אם אין מקפידים על זה ומברכים אחר ג' ימים (ראה גם
הערה 122) – יכולים לברך במוצאי שבת זה, שהוא יום ד'
בחודש.

לקוטי שיחות

פרשת נח

כרך כה, א

מתורגם ללשון הקודש

ב.

"בדורותיו" – לשבח או לגנאי

בדומה לשתי הדעות הללו, של רבי יהודה ורבי יצחק, ישנה⁷ מחלוקת⁸ גם על הפסוק שבתחלת פרשתנו⁹ "נח איש צדיק... בדורותיו": "יש¹⁰ מרבותינו דורשים אותו לשבח – כל שכן שאלו היה בדור צדיקים, היה צדיק יותר, ויש שדורשים אותו לגנאי – לפי דורו היה צדיק, ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום".

גם על כך אין מובן, בדומה לשאלה שלעיל: אם יש אפשרויות שונות – אפשר לדרוש לשבח או לגנאי – מדוע נאמר שהתורה מתכוונת להביע את גנותו של נח?

יותר מכך: יש כלל¹¹, שאפילו "בגנות בהמה טמאה לא דבר הכתוב" – התורה אינה מתבטאת בלשון "מגונה" אפילו לגבי בהמה¹², ועל-אחת-כמה וכמה שלא תדבר התורה בגנותו של נח. ואם כך, כיצד תיתכן הדעה, שהתורה מוסיפה את המילה "בדורותיו" רק כדי להביע גנאי אודות נח?

כדי להבין זאת יש להקדים ולציין תחלה את אשר כבר הוסבר בעבר¹³, שכלל זה שהתורה אינה משתמשת בלשון מגונה – אמור לגבי טורי התורה¹⁴. אך כאשר התורה קובעת הלכה, הרי היא משתמשת

א.

נח לא בקש רחמים

ידועים דברי חז"ל¹ אודות נח, שהוא לא בקש רחמים על אנשי דורו – "לא בעי רחמין על עלמא", שלא כמשה רבינו אשר התפלל על עושי העגל.

ישנה על כך מחלוקת² בין רבי יהודה לבין רבי יצחק: רבי יהודה אומר, שלא היה זה חסרון³, אלא נח לא יכול היה להתפלל כמשה, כי "משה לא תלה מלה בזכותיה" אלא בזכות אבות, ואילו נח לא יכול היה, כמובן, לתלות את תפלתו בזכות אבות. לעומת זאת סובר רבי יצחק, שלמרות הכל צריך היה נח להתפלל ולעורר עליהם רחמים⁴.

אבי מורי מסביר, שהסיבה לכך⁵ ש"רבי יהודה מהפך בזכות דנח, ורבי יצחק בהיפך, שמהפך בחובתו": רבי יהודה הוא בבחינת חסד, ולכן הוא "מהפך בזכותו כפי מדתו מדת חסד", ואילו רבי יצחק "הוא בחינת גבורה.. ולכן.. מהפך בחובתו כפי מדתו מדת גבורה".

אך יש להבין: הוראת התורה⁶ "והוי דן את כל האדם לכף זכות" מכוונת, כמובן, לכל יהודי, ואף למי ש"מדתו מדת הגבורה". וכיצד ייתכן שרבי יצחק היה מהפך בחובתו של נח, ולא דן אותו לכף זכות, כהוראת המשנה?

(1) זהר פרשתנו סז, ב ואילך. שם בהשמוטות רנד, ב. וראה ג"כ זהר וירא קו, א. זח"ג יד, ב ואילך. וראה לקמן הערה 21.

(2) זהר פרשתנו סח, א.

(3) להעיר שכן משמע גם דעת פרש"י (בראשית ה, כח: שם כט) – נתבאר בארוכה בהתעודות (א) דש"פ בראשית תשד"מ.

(4) וראה ג"כ המשך הענין שם, דר' יצחק אומר דהו"ל להקריב קרבן "מן קדמת דנא דלמא כו' אמר ר' יהודה מה הוה לי למעבד כו'".

(5) לקוטי לוי"צ לזחר שם (ע' ל).

(6) אבות פ"א מ"ו.

(7) כהובא בלקוטי לוי"צ שם.

(8) סנהדרין קח, א. ב"ר פ"ל, ט. תנחומא פרשתנו ה (תנחומא באבער

(1) זהר פרשתנו (תוספתא) ס, א. (וראה שם סז, סע"א ואילך. לקמן הערה 21).

(2) רש"י ריש פרשתנו.

(3) 1, ט.

(4) 10 לשון רש"י עה"פ. וראה לקו"ש [המתורגם] ח"כ ע' 15 ובהערות שם.

(5) 11 ב"ב קכג, א (ומסיים: בגנות צדיקים דבר הכתוב (בתמי)).

(6) 12 ראה פסחים ג, א (הובא ברשב"ם ב"ב שם) ולמדו זה מהדיבור אל נח!

(7) 13 לקו"ש ח"ה ע' 281 ואילך.

(8) 14 ראה גם לקו"ש ח"י ע' 26 ואילך.

27 אברהם, אלא הדבר נבע מהדרגה הנחותה של דורו²⁰,
28 ו"אילו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר".
29 המחלוקת היא לגבי המשמעות שאליה מכוונת
30 התורה על ידי המילה "בדורותיו": דעה אחת מדגישה
31 את ה"שבח", שכוונת התורה היא לשבח את נח. ואילו
32 הדעה השניה סוברת, שהתורה מתכוונת למנוע תקלה
33 בעבודתו הרוחנית של היהודי הלומד אודות נח.
34 זוהי המשמעות של "ויש שדורשים אותו לגנאי":
35 באשר לנח עצמו אין זה גנאי ופגם – בהיותו בדור
36 ירוד כל כך, היה לו בלתי אפשרי להגיע לדרגת
37 הצדיקות כשל אברהם. אך התורה צריכה להבהיר
38 שדרגה זו אינה השלמות האמיתית, ולהיפך: זוהי דרגה
39 של "גנאי" יחסית לאברהם – "לא היה נחשב לכלום"
40 – כדי שההוראה מסיפור נח תהיה ברורה.

ד.

לימוד "חובה" על נח – זכותו

41 באותה דרך ניתן להסביר גם את שתי הדיעות של
42 רבי יהודה ושל רבי יצחק על כך שנח לא התפלל על
43 בני דורו:
44 מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי²¹ – גם רבי
45 יצחק מסכים לכך, שנח לא התפלל על אנשי דורו
46 משום שבאותו מצב הוא לא יכול היה להתפלל עליהם,
47 כי "לא הוה ליה במאן ליתלי בזכותא כמשה" – ואין
48 זה פגם אצל נח.
49 אך רבי יצחק בא להבהיר, ולמנוע תקלה ח"ו
50 בדורות מאוחרים יותר, שעלולים לחשוב שאין זה פגם
51 אם אין מתפללים עבור אנשי הדור. לכן אומר רבי

1 בניסוח ברור, אף כאשר יש צורך להשתמש לשם כך
2 בלשון בלתי נקיה. כי ההלכה חייבת להיאמר ברורות,
3 כדי למנוע מקום לטעות בקיום ההלכה בפועל.
4 וכך גם בענין זה, כאשר התורה מוסיפה את המילה
5 "בדורותיו", כאשר כוונתה היא, לפי אחד הפירושים,
6 "לגנאי": אילו לא הביעה התורה "גנאי" זה, היה מקום
7 לטעות לגבי ההלכה הקובעת למעשה בפועל: ישנם¹⁵
8 פרטים בהתנהגותו של נח המצביעים על כך שצדקותו
9 לא היתה מושלמת¹⁶, ולכן, אילו היתה התורה מתארת
10 את נח כצדיק תמים בלי להוסיף שהיה זה "בדורותיו"
11 – רק יחסית לדורו, עלולים היו לחשוב, שהתנהגות כזו
12 היא התנהגותו של צדיק תמים. לכן מודגש כאן ההיפך
13 משבחו של נח, כדי שאפשר יהיה ללמוד מכך הוראה
14 ברורה כיצד יש לנהוג.

ג.

"דורשים לגנאי" – הוראה ללומד

15 לפי זה אפשר לומר, שהכוונה של "יש דורשים
16 אותו לגנאי" איננה לספר את הפגם שהיה לנח, אלא¹⁷
17 "דורשים אותו לגנאי" – זוהי דרשה ולימוד "לגנאי"
18 עבור האזרחים, כדי למנוע טעות זו בעת הלימוד אודות
19 נח.
20 כי יש לומר¹⁸, שהעובדה ש"יש .. דורשים אותו
21 לשבח .. ויש שדורשים אותו לגנאי" אינה מצביעה על
22 מחלוקת לגבי דרגת הצדיקות של נח, אלא מר אמר
23 חדא ומר אמר חדא ולא פליגי¹⁹: אין הם חולקים לגבי
24 המציאות אם צדקותו של נח "בדורו של אברהם היה
25 נחשב לכלום". וכן – מצד שני – כולם מסכימים שנח
26 לא היה אשם בכך שלא הגיע לדרגת הצדיקות של

(15) ראה לקו"ש ח"ה שם (ע' 282 ואילך) באו"א.

(16) ראה לדוגמא תנחומא פרשתנו שם. ב"ר פ"ל, י. פרש"י ו, ט (ד"ה את האלקים). ב"ר פ"ל ב, ו. פרש"י פרשתנו ז, א*. ועוד.
(17) וראה ב"ב שם ע"ד: רכות ממש (חסרון, אלא) ולא גנאי הוא כו'.

(18) וע"פ, הכלל, ואפילו בדרך הלימוד ע"ד ההלכה (ראה דרכי שלום (נרפס בשדי חמד הוצאת קה"ת כרך י"ד בסופו) כללי הש"ס אות ל' סוג' ושי" – למעט במחלוקת.

(19) ראה בכ"ז רא"ם, גו"א ועוד ריש פרשתנו. ענף יוסף לתנחומא

שבהערה 8.

(20) ע"ד מרז"ל ראוי שתשרה שכינה עליו אלא שאין דורו ראוי לכך (סוטה מט, ב. ושי"נ).

(21) עפ"י יתורן מה שמצינו ש' יהודה מדגיש מעלת אברהם על נח שנח "לא אמר לי מידי ולא בני רחמי" (זח"א קו, א**) וכן ס"ל (זהר פרשתנו סז, סע"א) שה' צדיק "בדור הזה דייקא" [ור' יוסי פליג ד"בדור הזה דא שבחא דילי כו'] – בדוגמת המ"ד "דורשין אותו לגנאי" (וראה לקוטי לוי"צ שם שפלותא זו תלי בפלותא ר' יהודה ור' יצחק) – כי מר אמר חדא כו', כפנים בארוכה. ועצ"ע. ואכ"מ.

(*) ולהעיר שלשון רש"י הוא כהלשון בזהר חדש (מח"ע) פרשתנו כב, א (ולא כב"ר). וראה ג"כ לקמן ע' 236 בפרש"י ז, יב ובתוספתא בהערה 5. (** וכן ר' יוסי אמר דנח לא בני רחמי עליהו (דלא כמשה) – זח"ג טו, א – אף שש"ל ד"בדור הזה דא שבחא דילי", כדלקמן בפנים ההערה.

ה.

יש לשאוף לתוצאה חיובית בהשפעה על הזולת

זוהי גם ההוראה למעשה הנלמדת לימינו אלה: 28
לפעמים עושה אדם ככל יכולתו כדי להשפיע על 29
סביבתו, על "אנשי דורו", אך מפני סיבות שאינן 30
תלויות בו, לכאורה, אין הוא מצליח בכך. עלול יהודי 31
זה לחשוב לעצמו, שאני את נפשי הצלתי: לא רק לגבי 32
עבודתו העצמית שלו, אלא גם בענין ההשפעה על 33
הזולת הוא פעל בשלמות. אלא, אי־הצלחתו אינה 34
הפגם שלו. 35
מלמדנו רבי יצחק, שאכן, ייתכן שהוא פעל ככל 36
יכולתו – אין זה דמיונו בלבד, אלא (לפי שולחן ערוך, 37
לפי תורת אמת) הוא פעל בשלמות – אך בכל זאת יש 38
לדעת, שאל לו להסתפק בכך. אסור להיות מרוצים 39
ממצב כזה, אלא חובה להמשיך "ולהכריז" תמיד 40
ש"ועם כל דא .. הוה ליה למבעי רחמי עליהו" ! אי 41
בקשת רחמים על דורו היא מצב של "חובה". 42
ועל ידי עצם עובדה זו נגרם מצב של "זכות" – 43
שהקדוש־ברוך־הוא מבטל את הגורמים למצב בלתי 44
רצוי זה, ומאפשר ליהודי לבקש רחמים על אנשי דורו 45
עד אשר ישפיע עליהם לחזור בתשובה, 46
ובמיוחד בתקופתנו, עקבתא דמשיחא, שלגבי זאת 47
ס"ק הרמב"ם בספר ההלכות שלו²⁴ ש"הבטיחה תורה 48
שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותו ומיד הן 49
נגאלין"²⁵. 50

(משיחת ש"פ נח תשמ"ג)

יצחק, שהכרחי לדורו, ולהדגיש, שענין זה כשלעצמו 1
הוא גנאי, למרות שאצל נח אי אפשר היה לנהוג באופן 2
אחר²², כי צריך תמיד להשתדל בכל הדרכים 3
האפשריות להתפלל ולבקש רחמים עבור יהודי אחר. 4
ולכן דעתו של רבי יצחק אינה סותרת את "הכלל" 5
"הוי דן את כל האדם לכף זכות", כי גם לפי רבי יצחק 6
לא היתה זו "חובה" או פגם אצל נח, אלא ברצונו 7
להבהיר שענין זה הוא "חובה" אצל אחרים. 8
ואדרבה: אילו לא היו מדגישים שהתנהגות כזאת 9
של אי בקשת רחמים על אנשי הדור אינה רצויה בדרך 10
כלל, היתה זו יכולה להיות חובתו של נח, שהתנהגות 11
שלו גרמה לתקלה אצל אחרים. 12
ולכן לימוד זה עצמו הוא "בזכותו" של נח – הוא 13
עצמו חפץ שידגישו, שאכן חייבים להתפלל על אנשי 14
הדור, עד אשר יצביעו על כך באופן, שכאילו יש פגם 15
בנח עצמו. כדברי רבי יצחק בפשטות: ועם כל דא .. 16
הוה ליה (לנח) למבעי רחמי עליהו – כדי לוודא שלא 17
יצמח מכך פגם אצל הזולת²³. 18
כאשר מדגישים שהתנהגותו של נח אינה שלמות 19
אמיתית – כי אם ענין של חובה – ועל ידי כך 20
מתנהגים בדורות אחרים באופן שונה, ואכן מתפללים 21
על אנשי הדור, על ידי כך "מתקנים" את מה שלא 22
עשה נח בפועל: למרות שבדורו לא יכול היה לפעול 23
כך, הרי כיון שבאמצעותו, ובאמצעות ההבהרה 24
שהתנהגות כזאת אינה מושלמת, נלמדת ההוראה 25
לדורות, שצריך להתפלל על אנשי הדור, וכך מביא 26
הדור לידי שלמות הענין אצל נח עצמו. 27

אלא שמשה "רוצה" שהפסוק ידגיש מעלת אהרן בהענין דרודף 22
שלום כו', כדי שבנ"י יהיו בזה "מתלמידיו של אהרן" (אבות פ"א מ"ב)
דוקא, ובוה לא ילמדו מהנהגת משה. כי אצל משה לא ה' זה חסרון כלל
ח"ו (כי מצד ענינו של משה לא ה' יכול להיות אצלו ההנהגה ד"רודף
שלום כו') כמו אהרן), מ"מ רצה להזהר שהנהגתו לא תגרום ח"ו חסרון
אצל משהו ב"הוי מתלמידיו של אהרן כו' רודף שלום כו', וזהו ע"י
שמדגיש מעלת אהרן עליו.

(24) כמ"ש בסוף הקדמתו לס' היד.
(25) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

(22) ומה שנקט הלשון "עם כל דא .. הוה ל' למבעי רחמי כו'" –
ראה לקמן בפנים.
(23) עדמשנ"ת [לקו"ש] (המחורגם) חכ"ד ע' 300 ואילך) בהטעם
שנאמר בס"פ ברכה (לד, ח) "ויבכו בני ישראל" המדגיש מעלת אהרן
על משה, שדוקא אצל אהרן "שה" רודף שלום כו' נאמר (חוקת כ, כט)
כל בית ישראל זכרים ונקבות" (רש"י ברכה שם),
דלכאורה: איך מתאים לכתוב ע"ד מעלתו של אהרן לגבי משה –
בפסוקים אלו שבהם מדובר ע"ד הסתלקות משה והמדגשים מעלותיו של
משה?

לקוטי שיחות

פרשת נח

כרך כה, ב

מתורגם ללשון הקודש

- 17 שנוי זה חל כבר ביום הראשון של ארבעים הימים,
18 כנאמר "ויהי המבול ארבעים יום", שהרי מי המבול היו
19 רותחים⁷, ולא ייתכן לחיות אפילו זמן קצר. ויוצא,
20 שהאפשרות לחזור בתשובה היתה לזמן קצר⁸.
21 אך תמוה: הרי בפסוק נאמר במפורש "ויהי הגשם
22 על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה", שבמשך כל
23 תקופה זו, ולא רק בתחלתה, ירד גשם!
24 – אילו בפסוק "ויהי הגשם" לא היה נאמר "על
25 הארץ", ניתן היה לתרץ⁹, שמציאותו של המבול –
26 "שבלה את הכל..." – נוצרה כאשר הגיעו המים "על
27 הארץ". כלומר, בעת ירידתם מן ה"שמים", במשך כל
28 ארבעים הימים –
29 "כשהוריד הקדוש־ברוך־הוא..." היה זה גשם, גשמי
30 ברכה, ורק בהגיעו "על הארץ", הרי כיון שבארץ למטה
31 היה מצב של "ותשחת הארץ.. השחית כל בשר.. על
32 הארץ"¹⁰, הרי שם¹¹ הפך ה"גשם" ל"מבול".
33 אך בפסוק נאמר "ויהי הגשם על הארץ", שלא רק

א.

"גשם" או "מבול"?

- 1 על הימים הראשונים של המבול ישנם שני פסוקים
2 הסותרים, לכאורה, זה לזה: בתחלה נאמר¹ "ויהי
3 הגשם על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה", אך
4 לאחר מכן נאמר² – "ויהי המבול ארבעים יום על
5 הארץ", שכבר בארבעים ימים אלו לא ירד גשם בלבד,
6 אלא "מבול"³ – "שבלה את הכל..."⁴.
7 חז"ל⁵ מסבירים זאת, ורש"י מביא את הדברים
8 בפירושו על התורה⁶: "כשהוריד הקדוש־ברוך־הוא
9 המים, הורידם תחלה ברחמים.. שאם יחזרו יהיו גשמי
10 ברכה, לא חזרו היה מבול".
11 בפשטות נראה שמשמעות הסבר זה היא, שבשני
12 הפסוקים הללו מדובר על תקופות שונות: בפסוק "ויהי
13 הגשם" מדובר על תחלת הורדת המים, שאז הם ירדו
14 באופן ש"אם יחזרו יהיו גשמי ברכה". ואילו בפסוק
15 "ויהי המבול" מדובר על תקופה מאוחרת יותר, לאחר
16 שהתברר ש"לא חזרו", ואז הפך הגשם למבול.

- (8) וגם לפמ"ש במשכיל לדוד (כאן) שבתחלה לא היו רותחין ורק
ללבסוף (כאשר לא חזרו) היו למבול כלומר רותחין (וראה יפ"ת לוי"ק ר'
שם) – עכצ"ל שהאפשרות לתשובה היתה רק ביום הראשון שהרי
מפורש "ויהי המבול ג' ארבעים יום", ככפנים.
ויש לומר שגם מצד ריבוי המים דיום ראשון (בלי שיהיו רותחין**)
– ש'נבקעו כל מעינות תהום רבה וארובות השמים נפתחו" (שם, יא) –
לא היו יכולים (עכ"פ חלקם) להשאר בחיים, ונטבעו במי המבול. ולהעיר
מיבמות קכא, א. ואכ"מ.
(9) ע"ד פי' היפ"ת לב"ר שם (אלא שפירושו הוא רק בב"ר שם שקאי
ע"פ "המבול מים", ולא על מחז"ל ופרש"י שבפנים).
(10) פרשתנו ו, יא"ב.
(11) ע"ד מחז"ל אין דבר רע יורד מלמעלה (ב"ר פנ"א, ג. ולהעיר
שגם שם "הוריד מטר ונעשה (למטה) גפירת" – יל"ש תהלים רמז תרנה
(הובא במת"כ לב"ר שם. וראה גם יפ"ת ופי' מרד"ו שם). וכ"ה בתנחומא
באבער (יח) ופרש"י ע"פ (וירא יט, כד)).

(1) פרשתנו ז, יב.

(2) שם, יז.

(3) ולא שהמבול התחיל רק לאחר המ' יום, כאשר "ויגברו המים
וירבו מאד על הארץ גו'" (שם, יח) במשך ק"ג יום (שם, כד) שעיי"ז
"ריגוע כל בשר גו' וימח את כל היקום גו'" (שם, כא"כג).

ועפ"ז יובן מה שהקשו (זהר חדש ופרש"י דלקמן הערה 5-6) דוקא
מן הפסוק "ויהי המבול גו'" שנאמר לאחרי "ויהי הגשם", ולא מן הלשון
"מבול" שנאמר כנ"פ לפנ"ו (ו, יז. ז – ו; ז; י) – כי מפסוקים הנ"ל אין
הכרח (גמור) שמי' יום הראשונים כבר ה' המבול גופא (כ"א רק ש"מי
המבול" – המים שמהם נעשה (אח"כ) המבול – היו על הארץ);
והסתירה היא (בעיקר*) מן הפסוק "ויהי המבול ארבעים יום גו'".

(4) רש"י ו, יז.

(5) זהר חדש (מהנ"ע) פרשתנו (כב, סע"א). וראה ב"ר פל"א, יב.
לקמן הערה 9.

(6) ז, יב. וראה הערה 3.

(7) דברים קיג, ב. ורש"י. וראה ויק"ר ספ"ז.

(*) אבל מ"מ מתרץ רש"י הסתירה ותיכף ע"ה"פ "ויהי הגשם" (ולא "להלן" ע"ה"פ "וירד המבול") – כי (נוסף לזה שהשאלה מתעוררת גם מן הפסוקים שלפנ"ו, אלא שעיקר
הסתירה היא מ"להלן", ככפנים, הרי) רש"י בא לתרץ "דכולי' קרא יתירה הוא" (משכיל לדוד כאן).

(**) להעיר ממשנ"ת ("לקו"ש ח"י ע' 35. וראה הערה 43 שם) שיש לומר שלפי פרש"י בפשט"מ – מי המבול לא היו רותחין. ע"ש.

1 הירידה מן השמים היתה ברחמים, אלא גם בהגיעו על
2 הארץ היה זה "גשם"¹², וזאת במשך כל ארבעים
3 וימים, כדלעיל.

ב.

ארבעים הימים – הורדה אחת

4 ויש לומר, שההסבר לכך הוא:
5 על הפסוק¹³ "כי לימים... אנכי ממטיר... ארבעים
6 יום וארבעים לילה" מסבירים חז"ל¹⁴ – ורש"י מצטט
7 זאת, בשינויים, בפירושו על התורה¹⁵ – שהסיבה לכך
8 שהדבר ארע דוקא במספר ארבעים היא: "כנגד¹⁶
9 יצירת הולד שקלקלו להטריח ליוצרם לצורם..."
10 מכך מובן, שביצירת מי המבול במשך ארבעים יום
11 אין הכוונה להוספה של עונש אחר בכל יום מימי
12 המבול, אלא זהו עונש אחד שנמשך ארבעים יום.
13 במילים אחרות – כל ארבעים הימים הם, (כלשוננו של
14 הגאון הרוגוטשובי בקשר לענינים שונים¹⁷) נקודה
15 אחת.
16 כשם שארבעים הימים של יצירת הולד הם יחידה
17 אחת, יצירה שנמשכת ארבעים יום, בשונה מן התקופה
18 שלאחר ארבעים ימים אלו ועד לסיומם של תשעת
19 חדשי ההריון, שאז נוצרים הפרטים של הולד, צורת
20 איבריו וגידיו, שלב אחר שלב, וכל אחד מהם בפני
21 עצמו. לדוגמא: עצם היד באופן כללי, לאחר מכן –
22 חלוקה לאצבעות, לאחר מכן חלוקת כל אצבע
23 לפרקים, לאחר מכן צפרניים, ורק בסיום תקופה זו –
24 נגמרו צפרניו¹⁸. לעומת זאת, במשך ארבעים הימים
25 הראשונים מתחדש ענין אחד בלבד – כללות¹⁹ יצירת
26 הולד²⁰.
27 לפי זה מובן ששני הפסוקים שהוזכרו לעיל אינם
28 סותרים זה לזה, כי גם לפי הפירוש שהובא לעיל
29 ש"ויהי הגשם" מדבר על תחלת ירידת המים –
30 "הורידם תחלה" – שהירידה היתה באופן של "אם

31 יחזרו יהיו גשמי ברכה" – מדובר על המים של כל
32 ארבעים הימים. כי "ההורדה" של הקדוש-ברוך-הוא
33 היתה הורדה אחת שכללה את כל כמות המים שירדו
34 על הארץ, כגשמי ברכה, במשך כל ארבעים הימים,
35 כדלעיל.

36 אלא, מיד לאחר הורדה זו, כאשר התברר ש"לא
37 חזרו", אז "ויהי המבול ארבעים יום" – המים של כל
38 ארבעים הימים הפכו מגשמי ברכה למי מבול²⁰.

ג.

הבדלי הניסוח בין שני הפסוקים

39 לפי הסבר זה יובן ההבדל בניסוח בין שני
40 הפסוקים: בפסוק הראשון נאמר "ויהי הגשם על הארץ
41 (ורק לאחר מכן מופיעות המילים): ארבעים יום
42 וארבעים לילה", ואילו בפסוק השני נאמר "ויהי
43 המבול ארבעים יום על הארץ" –
44 כי לפי האמור לעיל, המשמעות של המילים
45 "ארבעים יום" שונה בפסוק השני ממשמעותן בפסוק
46 הראשון:
47 בפסוק "ויהי המבול..." מתכוונים לספר כמה זמן
48 נמשך המבול, ולכן מופיעות המילים "ארבעים יום"
49 מיד בסמוך ל"ויהי המבול" – "ויהי המבול ארבעים
50 יום (על הארץ)" – כלומר, במשמעות הפשוטה,
51 שהמבול נמשך בפועל ארבעים יום (על הארץ).
52 לעומת זאת, כוונת הפסוק "ויהי הגשם..." איננה
53 לספר כמה זמן נמשך הגשם, כי האפשרות שה"גשם"
54 יהיה גשמי ברכה היתה רק בתחלת ההורדה, ומיד
55 לאחר מכן הוא הפך למבול, כדלעיל, אלא כוונת
56 הפסוק היא לומר "ויהי הגשם על הארץ": המים "על
57 הארץ" היו באופן של "ויהי הגשם" – "אם יחזרו יהיו
58 גשמי ברכה". ועל כך הוא מוסיף²¹, שלא רק המים של
59 תחלת ארבעים הימים היו כך, אלא המים של כל
60 ארבעים יום וארבעים לילה ירדו באופן של גשם, כי

(18) יבמות פ, רע"ב.

(19) זכר או נקבה (ברכות ס, א).

(20) ראה בארוכה לקוטי ביאורים לתניא (להר"י שי' קארף) ח"ב ע' פז ואילך (ליקוט פירושים כו' לאגה"ת (קה"ת) ע' קט ואילך) ובהנסמן שם. וראה שם בארוכה ע"ד הענין דמספר ארבעים.

(20*) שעי"ז "וירבו המים וישאו את התיבה גו' מעל הארץ" (ז, יז).

(21) וכמודגש גם בזה שה"טעם" על תיבת "הארץ" הוא אתנחתא

המורה על הפסק.

(12) עפ"י מובן למה מעתיק רש"י בהד"ה גם התיבות "על הארץ" (ובז"ח שם לא הועתקו. וגם ברש"י לא הועתקו התיבות "על הארץ" בהפסוק "ויהי המבול") – להדגיש שא"פ לתרץ הסתירה כפנים.

(13) ז, ד.

(14) ב"ר פל"ב, ה.

(15) עה"ש פ. שם. ועפ"י מובן, שהתירוץ דלקמן מתאים גם בלימוד ע"ד הפשט (פרש"י).

(16) ל' רש"י. וראה מפרש"י ה"ב שם.

(17) ראה מפענח צפונות פרק ג, ט (ועוד) וש"נ.

29 "בירח בול", שהכוונה היא לחודש חשון שבו יורדים
30 גשמי ברכה – "בזמן שהארץ עושה בולים בולים"³⁰.

31 זהו ההסבר לכך שארבעים הימים של גשמי הברכה
32 הם ענין אחד, כי ארבעים הימים של טהרת הארץ הם
33 כנגד ארבעים סאה של מקוה, והרי הכמות של מ' סאה
34 היא, כפי שמסביר בהרחבה הגאון הרוגוטשובי³¹,
35 עצם אחד.

ה.

ירידת המבול – אפשרות לתשובה

36 ברכה זו במבול, שטהר את הארץ, נרמזת גם בדברי
37 חז"ל שלעיל⁵ "כשהוריד הקדוש-ברוך-הוא המים
38 הורידם תחלה ברחמים כדי להראות לעולם שאם
39 ישובו יקבלם.. שאם יחזרו יהיו גשמי ברכה":

40 השחתת הארץ³² לפני המבול הובילה למצב שפל
41 ביותר בעולם, עד אשר "לא היה שייך בירור"³³,
42 ומשום כך לא חזר דור המבול בתשובה³⁴, וזו היתה
43 השפעת המבול – "לטהר את הארץ", הבאת כח
44 התשובה לעולם, "להראות לעולם³⁵ שאם ישובו
45 יקבלם".

46 זוהי כוונת הפסוק "ויהי הגשם על הארץ": למרות
47 שאנשי דור המבול "לא חזרו", בכל זאת "גשמי
48 הברכה" אשר "הוריד הקדוש-ברוך-הוא.. ברחמים"
49 לא נשארו למעלה ללא השפעה בפועל למטה, אלא הם
50 השפיעו על הארץ, והביאו לעולם את האפשרות לחזור
51 בתשובה.

52 ועל ידי כך מבטלים את המבול – את הרתיחה
53 שבמים וכדומה – ויורדים "גשמי ברכה" בפשטות³⁶.

54 וכפי שאומרים חז"ל³⁷ לגבי ארבעים הימים, ש"מ'
55 יום בכל שנה היו אותם הימים עושים רושם בעולם,
56 עד שעמד שלמה ובנה את בית המקדש ופסקו אותם

1 מיד בתחלת ההורדה הכיל הגשם את כמות המים של
2 כל ארבעים הימים.

ד.

מבול – גשמי ברכה

3 אך עדיין דרוש הסבר:
4 ההסבר של "ארבעים יום כנגד יצירת הוולד"
5 מהווה סיבה לכך שארבעים הימים של המבול, כעונש,
6 היו נקודה אחת, כארבעים הימים של יצירת הולד. אך
7 מהו הקשר של המספר ארבעים יום לענין של "גשמי
8 ברכה", שהיו במספר ארבעים ונקודה אחת?

9 דבר זה יובן מההסבר לענין המבול בפנימיות,
10 ש"המבול בא לטהר את הארץ.. כי מלאה הארץ חמס
11 ונתקלקלה מאד והיה נצרך לטהרה, ולזאת בא המבול
12 .. כדוגמת המקוה מ' סאה שהיא מטהרת את
13 הטמא"²².

14 ולכן נקרא המבול "מ' נח"²³, כי המילה "נח" היא
15 על שם "נייחא לעליונים נייחא לתחתונים"²⁴, משום
16 שהמבול הוא עונש רק עבור אנשי דור המבול, אך
17 כשלעצמו וכלפי נח הוא ענין חיובי של "נייחא"²⁵,
18 טהרת הארץ.

19 לפי זה ניתן להסביר את הפסוק "ויהי הגשם על
20 הארץ ארבעים יום..." כפשוטו – שהגשם, גשמי ברכה,
21 נמשך בפועל ארבעים יום, ובכל זאת אין זה סותר את
22 העובדה שבאותם ארבעים יום היה מבול – כי מבול
23 הוא בפנימיותו גשמי ברכה לעולם – "נייחא".

24 יותר מכך יש לומר: בכל יום פעלו המים בשני
25 כיוונים: טהרו את הארץ²⁶ ו"בלה את הכל".

26 וכפי שנרמז במילה "מבול" עצמה: "מבול" מלשון
27 "בול", בתוספת מ"ם בתחלתה²⁷, והמילה "בול"
28 מצביעה על גשמי ברכה, כדברי חז"ל²⁸ על הפסוק²⁹

(30) ראה קה"ע לירושלמי שם ד"ה בולות.

(31) ראה מפענח צפונות פ"ט ס' ו. וש"נ.

(32) ראה בכ"ז לקו"ש [המתורגם] חט"ו ע' 57 ואילך.

(33) סד"ה את קשתי תרנ"ד (בסה"מ תרנ"ד ריש ע' מח). וראה מאמרי

אדה"ז – פרשיות פרשתנו ע' ס. אוה"ת פרשתנו (כרך ג) תרנב, סע"א

ואילך. פלח הרמון פרשתנו ד"ה את קשתי פ"ג.

(34) ראה מאמרי אדה"ז שם.

(35) לא לאנשי דור המבול – שכבר נמחו.

(36) ועפ"ז יומתק מה שהמים שעל התיבה היו כל המ' יום – גשמי

ברכה (ראה הערה 25).

(37) יל"ש (ועד"ז תנחומא באבער שם). וראה גם תנחומא פרשתנו

יא.

(22) תו"א ריש פרשתנו (ח, סע"ג ואילך – ע"פ זבחים ק"ג, א). וראה

גם שם י, רע"א. מאמרי אדה"ז – הנחות הר"פ ע' סט. תו"ח שם (נט, ב

ואילך). אוה"ת שם (כרך ג) תרט, ב ואילך. תרכנ, א ואילך. ובכ"מ.

(23) ישע"י נד, ט.

(24) ב"ר פ"ל, ה.

(25) להעיר מפענח רוא פרשתנו (ח, ט): מה שנמלט (עוג) על התיבה

אע"פ שירדו עלי' גשמים גשמי ברכה היו על התיבה (וראה זבחים ק"ג, ב).

(26) ע"ד טהרת המקוה שבאה ע"י צירוף כל הארבעים סאה.

(27) ראה יל"ש (ועד"ז תנחומא) שבהערה הבאה.

(28) תנחומא באבער פרשתנו יו. יל"ש מלכים רמז קפד. ועד"ז

בירושלמי ר"ה פ"א ה"ב.

(29) מ"א ו, לח.

13 כי ארבעים הימים של טהרת הארץ – "כדוגמת
14 המקוה מ' סאה" – הם בבחינת מ"ם סתומה, בדומה
15 למקוה ולמ' סאה של מקוה שהם בבחינת מ"ם
16 סתומה³⁹, וזה האיר בגלוי בתיבת נח⁴⁰,
17 ומכך ניתן הכח להפוך את המ"ם של המבול – מ"ם
18 פתוחה רומזת⁴¹ לגלות – שתהפוך למ"ם סתומה,
19 הרומזת⁴¹ לגאולה⁴², "לסרבה המשרה ולשלום אין
20 קץ"⁴³,
21 בגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו,
22 במהרה בימינו ממש.

(משיחת ש"פ נח תשמ"ג)

1 מ' יום", ולכן נקרא חודש זה, חשון, בשם "ירח בול"
2 – "מבול .. כתיב חסר מ' כנגד ארבעים יום שפסקו",
3 ואז נעשה "בול" – "שהארץ עושה בולים בולים"²⁸,
4 גשמי ברכה בפשטות.
5 כי על ידי בנין בית המקדש, שגרם לשינוי ולזיכוך
6 העולם, על ידי האור של המקדש – שבאמצעות
7 החלונות השקופים-אטומים³⁸, התבטל ה"רושם"
8 שנותר מן המבול, עד שנעשו גשמי ברכה בפשטות –
9 "בול".
10 והשלמות של טהרת הארץ תהיה לעתיד לבוא,
11 כאשר לא יהיה "בול" בלבד, אלא גם ה"מ"ם של
12 ה"מבול" תתהפך לטוב,

(42) וכמבואר בכ"מ (אוה"ת פרשתנו שם. שם תרכה, א. תרג, ב
ואילך – בארוכה. המשך וככה תל"ז פצ"הו. ובכ"מ) שתיבת נח היתה
דוגמת ומעין לע"ל. וראה לקמן ע' 33 ואילך.
(43) ישעי' (ט, ו) – בתיבת למודבה דוקא, אתהפכא ד"יורבו המים"
דהמבול (פרשתנו ז, יז).

(38) מ"א ו, ד. מנחות פו, ב. ועוד.
(39) אוה"ת יוה"כ ע' א'תקעח (ע"פ ראשית חכמה ש' האהבה פי"א).
(40) אוה"ת פרשתנו (כרך ג) תריג, ב. תרלז, ב ואילך. ועוד.
(41) ראה אוה"ת פרשתנו שם. וראה בפרטיות ספר הערכים-חב"ד
מערכת אותיות אות מ"ם (ב) סעיף ז. ושו"נ.

המשך ביאור למס' זבחים ליום ראשון עמ' ב

6 על גבי הקבש, שאין זה מקום מתן דמים, או שלא כנגד היום, שאין
7 זה מקום הראוי לזריקה, וכן אם חישב ליתן את הדמים שדינם
8 להיות הניתנים למעלה מחוט הסיקרא למטה מחוט הסיקרא, וכן
9 להיפך, את הניתנים למטה למעלה, וכן אם חישב לזרוק את הדמים
10 הניתנים

1 אימוריו למחר, ושלא יזרוק את הדם או שלא יקטיר את האימורין
2 כלל, או להוציאן לחוץ לעזרה ולפוסלם בכך, רבי יהודה פוסל את
3 הקרבן והקמים מבשריו.
4 המשנה מביאה אופני מחשבה נוספים (שבהם גם רבי יהודה מודה
5 שאין הקרבן נפסל): שחט את הזבח על מנת ליתן – לזרוק את דמיו

המשך ביאור למס' זבחים ליום שלישי עמ' ב

13 שתיים, ועל שם ארבע פרשיותיהם נקראים 'טוטפות'.
14 עוד מקשה הגמרא: אלא מיעתה לדברך שכשיש סתירה בין
15 המקרא והמסורה דורשים את שניהם, אם כן, לגבי מנין הדפנות
16 הנצרכות לסוכה, שנלמדות ממה שנכתב בתורה שלש פעמים
17 'בסבת' / 'בסבת' / 'בסובות', שתי פעמים נכתב 'בסבת' בלי וא"ו, לשון
18 יחיד, ומשמע רק סוכה (דופן) אחת, ופעם אחת נכתב 'בסכות' עם
19 וא"ו, לשון רבים, ומשמע שתיים, הרי שלפי כתיבתן נרמזו כאן
20 ארבע דפנות, אמנם כיון שכולם נקראים בלשון רבים, הרי שלפי
21 קריאתן נרמזו כאן שש דפנות, ואם דורשים את שניהם, אמור
22 דאחני מקרא להוסיף אחת על משמעות כתיבתן, ואחני מסורת
23 לפחות אחת מן משמעות קריאתן, ואמור דחמשא דפנתא בעי
24 למיעבד – שצריך לעשות לסוכה חמש דפנות.

1 שתי פעמים נכתב 'לטטפת' בלי וא"ו שהוא לשון יחיד, ומשמע רק
2 בית אחד, ופעם אחד נכתב 'לטוטפת' עם וא"ו שהוא לשון רבים,
3 ומשמע שני בתים, הרי פאן ארבע בתים, אמנם כיון שכולם
4 נקראים בלשון רבים, הרי שלפי המקרא נרמזו כאן שש בתים, ואם
5 דורשים את שניהם, אמור דאחני קרא להוסיף אחת על משמעות
6 כתיבתן, ואחני מסורת לפחות אחת מן משמעות קריאתן, ואם כן
7 חמשא פתי בעי למיעבד – צריך לעשות חמשה בתים בתפילין.
8 מתרצת הגמרא: בית הלל אינם למדים את מנין הבתים ממשמעות
9 המקרא והמסורה, אלא סבר לה – בית הלל סוברים קריב עקבא,
10 דאמר שמנין הבתים בתפילין של ראש אנו למדים מעצם מה
11 שנקראים 'טוטפות', שכן פירושה של תיבת 'טט' בפתח ו-שם
12 מקום, הוא שתיים, ופירוש תיבת 'פת' באפריקן ו-שם מקום, הוא

ילקוט לוי יצחק על התורה

עוד שאלו, בגיבוי כסף אתה מוצא מאתם ואחת ככר ואחת עשרה מנה דכתיב (פקודי לח, כו) בקע לגלגלת מחצית השקל בשקל הקדש וגו', ובנתינת הכסף אתה מוצא מאת ככר דכתיב (שם לח, כז) ויהי מאת ככר הכסף לצקת וגו', משה רבכם גנב היה או קוביוסטוס היה או אינו בקי בחשבונות, נתן מחצה ונטל מחצה ומחצה שלם לא החזיר, אמר לו משה רבינו גיזבר נאמן היה, ובקי בחשבונות היה, ומנה של קודש כפול היה.

קונטרס. שם שר.

מחצית השקל בשקל הקדש. לגלגלת, לשש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים, הרי מאתים ואחד ככר וי"א מנה. ככר הוי ששים מנה, ומנה מאה דינר, שהן חמשה ועשרים סלעים, ושקל דאורייתא הוי סלע. חשוב ס' פעמים כ"ה, תמצא בככר אלף וחמש מאות סלעים, שהן שלש אלפים חצאי שקלים. תמצא לשלש אלפים ישראל ככר כסף, לשלש מאות אלף מאת ככר, לשש מאות אלף מאתים ככר, ולשלשה אלפים אלף וחמש מאות סלעים, ולחמש מאות איש ר"ן סלעים, ולחמשים איש כ"ה סלעים, הרי אלף ות"ש ע"ה סלעים, צרף סלעים ועשה מהן מנים, מכל מאה סלעים ארבע מנים, הרי לאלף סלעים מ' מנים, ולחמש מאות סלעים עשרים מנים, הרי ככר, פשו להו רע"ה סלעים שהן אחת עשרה מנה.

מחצה שלם לא החזיר. שהיה לו לשלם מן החצי מאת ככר וחצי, וחמש מנים וחצי, והוא לא נתן אלא מאה ככר, כדכתיב מאת ככר. ואע"ג דכתיב (שמות לח) ואת האלף ושבע מאות וחמשה ושבעים עשה ווים, אלמא דיותר ממחצה החזיר. אותו פסוק לא הזכיר אותו השר, שמתכוין היה לקנטרו בדברים.

כפול היה. והיה בככר ק"כ מנים, ובאותן מאה ככר הוו מאתים ככר, והאחד ככר וי"א מנה היו האלף וז' מאות וע"ה שעשה ווים לעמודים.

רש"י

ועל תרומות שאר שלשת אלפים וחמש מאות וחמשים מחצית השקל הנותרים – שהם אלף ושבע מאות וחמשה ושבעים שקלים, נאמר (שם שם כח) "ואת האלף ושבע מאות וחמשה ושבעים עשה ווים לעמודים", הרי שחשבון הוצאת הכסף למשכן מכוון בדיוק עם חשבון התרומות שנתקבל ממחצית השקל).

שמות לח, כו – בקע לגלגלת מחצית השקל בשקל הקדש לכל העבר על הפקדים מבין עשרים שנה ומעלה לשש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים

מבאר יותר מ"חמש עשרה" שאלות ודיוקים במאחז"ל (בכורות ה, א) "שאל קונטרס הגמון את ר' יוחנן וכו', אמר לו ר' יוחנן משה רבינו גזבר נאמן ה', ובקי בחשבונות ה', ומנה של קודש כפול הי'".

שאל' קונטרס השר את רבן יוחנן בן זכאי וכו' ..

(1) [הסבר דברי הגמרא]: שאל קונטרס [השר הרומאי] את רבן יוחנן בן זכאי וכו' – וההמשך הוא שאלה בחשבון המפורט של מנין הלויים במדבר] ..

ועוד שאלו (קונטרס את ריב"ז, על החשבון העולה מן הפסוקים, שאם תעשה חשבון כמה תרמו ישראל) בגיבוי כסף (בגביית מחצית השקל לתרומות המושכן), אתה מוצא (תמצא שמושה רבינו גבה מיישראל) מאתים ואחת ככר ואחת עשרה מנה, דכתיב (שמות לח, כו) בקע לגלגלת מחצית השקל בשקל הקדש וגו' (וכיון ששש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים איש חייבים במחצית השקל (כפי שהפסוק הולך ומונה), נמצא שתורמו יותר ממאתים ככר, כי כל שלשת אלפים חצאי שקלים שוים ככר כסף, וא"כ, שלש מאות אלף חצאי שקלים שוים מאה ככר, ושש מאות אלף ושלשת אלפים הם מאתים ואחד ככר, וחמש מאות וחמשים הנוספים נתנו עוד מאתים שבעים וחמשה שקלים, שהם אחת עשרה מנה).

ו(אילו) בנתינת הכסף אתה מוצא (שהיה סך הכל) מאת ככר, דכתיב (שם לח, כז) ויהי מאת ככר הכסף לצקת וגו'. (וכי) משה רבכם גנב היה, או קוביוסטוס (גונב נפשות) היה (ואיבד את הממון שתורמו ישראל למשכן), או אינו בקי בחשבונות (וטעה בחשבון הממון שגבה ממחצית השקל, שהרי) נתן (ליציקת אדני המשכן רק מאה ככר, שהם כ) מחצה (מסכום תרומת מחצית השקל), ונטל מחצה (שהם מאה ככר הנוספים שלא הוזכרו בהקמת המשכן), ומחצה שלם לא החזיר (ואפילו אותו חלק שנתן ליציקת האדנים, לא היה מחצה שלם, שהרי מחצה של מאתים ואחד ככר ואחד עשר מנה – הוא מאה וחצי ככר ועוד חמשה וחצי מנים, והוא נתן רק מאה ככר למשכן).

אמר לו (ריב"ז לקונטרס), משה רבינו גיזבר נאמן היה (ולא גנב או קוביוסטוס היה), ובקי בחשבונות היה (ולא טעה בחשבון הגבייה), ומנה של קודש כפול היה (ובכל ככר של הקדש היו מאה ועשרים מנה, כפול ממנין הקנים שיש בככר של חול שערכו ששים מנה, וכיון שבכל מנה יש עשרים וחמשה שקלים, נמצא שבככר של קודש יש שלשת אלפים שקלים, ובמאה ככר – שלש מאות אלף שקלים, שהם תרומת מחצית השקל של שש מאות אלף איש.

נקודות משיחות קודש בעניני גאולה ומשיח

הם יקומו בגופם הקודם, אלא שלא יזכו בחלק מיחד עבונם. הם יאלצו להזון מאוצרות הצדקה הגנוזים לאותם שלא זכו.

(אגרות קודש ח"ב עמ' סה. מתוך "לקראת שבת")

משיח יתרוץ את הקשיות

האדמו"ר הצמח צדק דבר פעם על ביאת המשיח, והיה זה באחד מהזמנים שעליהם נאמר שמשיח אינו יכול לבא אז.

שאל אחד הנוכחים: היתכן, הלא כתוב שבזמן כזה אינו יכול להגיע?

ענה הצמח צדק: שיבוא, וכאשר יבוא הרי יתרוץ כל הקשיות - אזי יתרוץ גם קשיה זו.

(לקו"ש ח"א ע' 272. מתוך "לקראת שבת")

כל רגע יקר

אף שנאמר בדרא דעקבתא דמשיחא, "כי לא בחפזון תצאו", הדברים אמורים כשתתחיל הגאולה והיציאה מהגלות בפעל, מה שאין כן ברגעים האחרונים דימי הגלות, אדרבה: כל רגע ורגע מתגדל ערכו יותר ויותר. שכן עוד מעט יגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ, ולכן ההכרח לנצל כל רגע ורגע באופן היותר מועיל.

(אג"ק ח"ג עמ' תמד)

מן המצר דוקא

"כשאומרים ליהודי שברגע אחד המשיח מסגל לבוא, מתחיל הוא לערף חשבון בדבר מצב העולם בכלל שהוא בחשך כפול ומכפל, ובמצבו בפרט, וטוען הוא "איה יכול להיות שברגע אחד יהיה דלוג שפזה מתכלית השפלות לתכלית המרחב?"

והפענה לזה: "כימי צאתה מארץ מצרים ארצנו נפלאות" - 'מן המצר' של מצרים דוקא מגיעים למרחב העצמי, וברגע אחד מתכלית העני והשפלות יגיעו לתכלית המרחב להגאולה העתידה.

(ליל ב' דחג הפסח תש"כ. מתוך "לקראת שבת")

הדישה ותביעה באמת

הדבר היחיד שמעכב עדין את הגאולה הוא - הצורך בכך שבני ישראל יבקשו וידרשו ויתבעו מהקב"ה להביא את הגאולה האמתית והשלמה!

ופשוט, שדישה ותביעה זו צריכה להיות באמתיות, ולא באפן של העמדת פנים כו', כלשון העולם: לצבט את הלחיים כדי שהרואים יחשבו שהוא בשמחה... הינו, שענין זה צריך להיות נוגע לו באמת, ואז, גם הדישה והתביעה היא באמתיות.

(תורת מנחם תשמ"ז ח"ב ע' 165. מתוך "לקראת שבת")

פיצד יגיעו הגופות בזמן תחית המתים לארץ ישראל?

המלאך גבריאל מוליך את גופות מתי חוץ לארץ לארץ ישראל. לצדיקים יעשה הקב"ה מחלות מיחדות בהן יעברו, כדי למנע מהם את צער גלגול העצמות. וכאמור, הנשמה תפנס לגוף לאחר שיגיעו לארץ ישראל.

(אגרות קודש ח"ב עמ' סה. מתוך "לקראת שבת")

מי ומי הרוקדים

כשיבוא המשיח, ויחיו המתים. ויקומו לתחיה האבות הקדושים, השבטים, משה ואהרן, כל הנביאים, כל התנאים והאמוראים. וגאונ' וצדיקי כל הדורות - ישתעשעו כלם עם היהודים הפשוטים.

הרקוד הראשון ילך משה רבנו עם יהודים אלו, שכן עליהם עומדת התורה הקדושה, לא על הגאונים מחדשי חדושים, והרקוד האמתי ילך דוד המלך עם מגידי תהלים פשוטים אלו.

(אגרות קודש אדמו"ר הרי"צ ח"ז עמ' שא. מתוך "לקראת שבת")

מי יקום בתחית המתים?

כל ישראל, ללא יוצא מן הכלל, יש להם חלק לעולם הבא - הינו תחית המתים. גם אותם שהגדרו על ידי חז"ל כ"אלו שאין להם חלק לעולם הבא" - יטלו חלק בתחית המתים. גופם אמנם יכלה ויאבד, אך נשמתם שהיא נצחית, תתלבש בגוף אחר. אפשרות נוספת:

פרשת נח

~ יום ראשון כ"ז תשרי ~

ו (ט) אֱלֹהִים תּוֹלְדֵת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה ט אֵלֶיךָ תּוֹלְדֵת נֹחַ נֹחַ גִּבֹּר זָכָאִי שְׁלֵמִים הָיָה בְּדִרְתּוֹ בְּדַחֲלָא דִּי הָלִיךְ נֹחַ:

התהלכתי לפניו, נח היה צריך סעד לתמוכו, אבל אברהם היה מתחזק ומתהלך בצדקו מאליהו. התהלך לשון עבר, וזהו שמושו של ל', בלשון כבוד משמשת להבא ולשעבר בלשון אחד: (שם יג) "קום התהלך", להבא. "התהלך נח", לשעבר. (שמואל א יב) "התפלל בעד עבדיך", להבא. (מלכים א ח) "ובא והתפלל אל הבית הזה", לשון עבר, אלא שהי"ו שבראשו הופכו להבא.

כ"ט אֱלֹהִים תּוֹלְדֵת נֹחַ, נֹחַ אִישׁ צַדִּיק. הואיל והזכירו, ספר בשבחו, שנאמר: (משלי י) "זכר צדיק לברכה". דבר אחר: ללמדך שעקר תולדותיהם של צדיקים, מעשים טובים. בדרתיו. (סנהדרין קח) יש מרבוינו דורשים אותו לשבח, כל-שכן שאלו היה בדור צדיקים, היה צדיק יותר. ויש שדורשים אותו לגנאי, לפי דורו היה צדיק, ואלו היה בדורו של אברהם, לא היה נחשב לכלום. את-האלהים התהלך-נח. ובאברהם הוא אומר: (לקמן כד) "אשר

~ נקודות משיחות קודש ~

הצלה מטרדות הפרנסה

"טרדות הפרנסה והמחשבות שבעניני עולם הזה" צריך "לבוא" ולפגס אל ה"תבה" – תבות התורה והתפלה. עלול האדם לחשב: זה שגח נצל ממי המבול על ידי שונכנס אל התבה, הוא מפני היותו צדיק תמים, אך מי שנומצא בדרך נחותה, מי יאמר שגם הוא יכול להנצל מ"מי המבול" על-ידי "בניסה" לתיבות התורה והתפלה? ולכן דרשו את נח לגנאי, שבדורו של אברהם "לא היה נחשב לכלום", להשמיענו שכל אחד, גם אם אינו בדרך צדיק, יכול להנצל ממי המבול הידוניים על-ידי בניסה לתיבות התורה והתפלה.

(על-פי לקוטי משיחות, כרך ה, עמוד 279 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

נח איש צדיק תמים היה בדרתיו בדורותיו – יש שדורשין אותו לגנאי. לפי דורו היה צדיק, ואלו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום (ו, ט. ובפירוש רש"י) לבאורה תמוה הדבר: הרי אפילו "בגנות בהמה טמאה לא דבר הפתוב" (ראה בבא בתרא קכג, א) ומדוע נכתבה בתורה "גנותו" של נח? אלא על-פרח צריך לומר, שבזה גופא בא הפתוב ללמדנו ענין הנוגע למעשה. באור הדברים: על הפסוק "בא אל התבה" מכאן אדמו"ר הזקן בספר "תורה אור" (פרשתנו), שהפתוב מרמז כאן אשר כדי להנצל ממי המבול, הרומזים על

ספורט

ו (ט) תּוֹלְדֵת נֹחַ. ענינו וילדי ימיו. צדיק. במעשה. תמים. במשפלות. בדרתיו. כפי דורותיו. והם היו קצת דורו של מתושלח ושל למך ושלם, והדורות שהולידו בני דורו בשש מאות שנה. את האלהים התהלך נח. הלך

(י) וַיֹּלֶד נֹחַ שְׁלֹשָׁה בָנִים אֶת־שֵׁם אֶת־חָם וְאֶת־
יֶפֶת:

(יא) וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ
חָמָס:

כ"ז - וַתִּשְׁחַת • לשון ערוה ועבדות כוכבים (סנהדרין נח),
(ספרים אחרים: ערוה: "כי השחית כל בשר את דרכו", ועבדות כוכבים: כמו:
(דברים ז) "פן משחיתו") • וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ חָמָס • גִּזְל (ספרים
אחרים: שָׁנְאָמֶר: (יונה ג) "ומן החמס אשר בכפיהם") •

(יב) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי־
הַשְּׁחִית כָּל־בָּשָׂר אֶת־דְּרָכָו עַל־הָאָרֶץ:

כ"ח - כִּי־הַשְּׁחִית כָּל־בָּשָׂר • אפלו בהמה, חיה ועוף - נזקקין לשאינן מינן.

(יג) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ קֵץ כָּל־בָּשָׂר בָּא לִפְנֵי
כִּי־מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם וְהִנֵּנִי מַשְׁחִיתָם
אֶת־הָאָרֶץ:

כ"ט - קֵץ כָּל־בָּשָׂר • כל מקום שאתה מוצא זנות
ועבדות כוכבים, אנדרלמוסא באה לעולם והורגת
טובים ורעים. כִּי־מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָס • לא נחתם
גזר דינם אלא על הגזל (סנהדרין קח) • אֶת־הָאָרֶץ •

(יד) עֲשֵׂה לָךְ תֵּבַת עֲצֵי־גֹפֶר קָנִים תַּעֲשֶׂה אֶת־הַתֵּבָה
וּכְפַרְתָּ אֹתָהּ מִבֵּית וּמִחוּץ בַּכֹּפֶר:

כ"י - עֲשֵׂה לָךְ תֵּבַת • הרבה רוח והצלה לפניו. ולמה
הטריחו בבנין זה? כדי שיראוהו אנשי דור המבול
עוסק בזה מאה ועשרים שנה ושואלין אותו: 'מה
זאת לך?' והוא אומר להם: 'עתיד הקדוש־ברוך־הוא
להביא מבול לעולם, אולי ישובו. עֲצֵי־גֹפֶר • כֹּף
שמו, ולמה ממין זה? על שם גפרית, שנגזר עליהם

(י) וַיֹּלֶד נֹחַ. מאז שהתחיל להוכיח
בני דורו זכה לבנים. תורה יא
(יב) וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה. מעצמה. כי
בזולת ענש היתה בדרך השחיתה,
בהשחתת דרכם המקלקלת התולדה,
ובגזל המקלקל המדינות, כענין
"וטחני קמח" (ישעיה מז, ב). תורה יג
(יג) קֵץ כָּל בָּשָׂר. שהקצבתי להם זמן
ק"כ שנה.

כא לפני. שקבעתי להם לתשובה.
כי מלאה הארץ חמס מפניהם.
שפלים גוזלים זה את זה: הבצלים
גוזלים את הארס בכם, והארים גזל
את הבצלים במרמה, באפן שהארץ
נותנת כל פרוחיה לגזלנים.
והנני משחיתם את הארץ.
אשחיתם יחדו עם הארץ, שאשחית
מגז הארץ והאוויר בנטיה לגל חמה

שהטה ממשוה היום, מן המבול
ואילך, כמו שפרש הוא יתברך
במענהו לאיוב. ולכן נמצאו שני חיי
המין האנושי תכף אחר המבול, כי
לא היו עוד המזגים והפרות על
שלמותם הראשון. ולזה התר למין
האנושי אכילת בצלי חיים אחר
המבול. תורה יד
(יד) עֲשֵׂה לָךְ תֵּבַת. בזמן הקצוב

ספורט

~ נקודות משיחות קודש ~

משך זמן עשיית התבה

עשה לך תבת עצי-גפר וגו' (ו, יד)

מאה ועשרים שנה היה משתדל בה (לקח טוב, פרשתנו בתחלתו)

צריך להבין: מדוע התעכב בעשיית משך זמן רב כל-כך, ולא נודדו בקיום הציווי "עשה לך תבת עצי גפר" ובכפרט שבנה תלונה הצלתו וקיום העולם כלו?

יגיש לומר בפשטות:

צווי הקב"ה היה "עשה לך תבת גפר", והינו שנה בעצמו יבנה את התבה. ואם היה צריך לעשות הכל לבד, מוכן היטב טעם אריכות הזמן. ואדרבה, מפלא הדבר שהספיק לבנות תבת שלש מאות אמה ארוך וכו' הכל בעצמו תוך מאה ועשרים שנה לבד, ולא קשה מיד.

(יעוין בלקוטי שיחות כרך טו, עמוד 34 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

טו ודין דתעבד יתה תלת מאה אמינ ארפא
 דתבותא חמשין אמינ פתיה ותלתין אמינ
 רומה:

טז גהור תעביד לתבותא ולאתא
 תשכללנה מלעלא ותפעא דתבותא בסטרה
 תשוי מדורין ארעין תגנין ותליתאין
 תעבדנה:

מכאן ומכאן (בספרים אחרים אינו). בצדה תשים • שלא
 יפלו הגשמים בה. תחתים שנים ושלישים • שלש
 עליות זו על גב זו, עליונים לאדם, אמצעים למדור,
 תחתיים לזבל (שם).

יז ונאנא הא אנא מיתי ית טופנא מיא על
 ארעא לחבלא כל בסרא די בה רוחא דחיי
 מתחות שמאיא כל די בארעא ימות:

אונקלוס, שתרגם 'טופנא', שהציף את הכל והביאם
 לבבל שהיא צמקה, לךך נקראת שנער, שנגערו שם
 כל מתי מבול, (ספרים אחרים: מימי, וכן הגיה מהרש"ל ב'חקמת
 שלמה' במסכת שבת).

יח ואקם ית קמי עמך ותעול לתבותא את
 ובניך ואתתך ונשי בניך עמך:

(טו) וזה אשר תעשה אתה שלש מאות אמה ארך
 התבה חמשים אמה רחבה ושלישים אמה קומתה:

(טז) צהר תעשה לתבה ואל-אמה תכלנה מלמעלה
 ופתח התבה בצדה תשים תחתים שנים ושלישים
 תעשה:

כז צהר • יש אומרים: חלון, ויש אומרים: אכן
 טובה המאירה להם (בראשית ובה שם). ואל-אמה תכלנה
 מלמעלה • פסויה משפע ועולה עד שהוא קצר
 מלמעלה ועומד על אמה, כדי שיזוכו המים למטה

(יז) ואני הנני מביא את-המבול מים על-הארץ
 לשחת כל-בשר אשר-בו רוח חיים מתחת השמים
 כל אשר-בארץ יגוע:

כז ואני הנני מביא • הנני מוכן להסכים עם
 אותם שזרזוני ואמרו לפני כפר: "מה-אגוש
 כִּי-תזכרנו". מבול • שבלה את הכל, שבלבל את
 הכל, שהוביל את הכל מן הגבוה לנמוך. וזהו לשון

(יח) והקמתי את-בריתי אתך ובאת אל-התבה אתה
 ובניך ואשתך ונשי-בניך אתך:

ספורט

אמר: אני אביא את המפלה
 וההפסד שאמרתי "והנני משחיתם
 את הארץ" (פסוק יג). תורה יח
 (יח) והקימתי את בריתי, אחר
 המבול. תורה יט

המרגלים. תורה יז
 (יז) ואני הנני מביא את המבול.
 אתה תשלים התבה, ואני תכף
 אביא את המבול, והוא לשון
 מפלה והפסד, בענין כל נבלה.

להם, למען יראו וישובו. תורה טו
 (טו) בצדה תשים. בצד רחבה, כי הוא
 יקרא "צד", ופאת הארוך יקרא "צלע".
 תחתים. המרגלים באניות.
 שנים ושלישים. דומים לתחתיים

כש"י • וְהִקְמַתִּי אֶת בְּרִיתִי • (בראשית רבה): בְּרִית הָיָה | רָשָׁעִים שֶׁבָּדוּר. אֲתָה וּבְנֶיךָ וְאִשְׁתְּךָ • הָאֲנָשִׁים לְבַד צָרִיךְ עַל הַפְּרוֹת שֶׁלֹּא יִרְקְבוּ וַיַּעֲפֹשׂוּ, וְשֶׁלֹּא יִהְיֶה גִוְהוֹ

(יט) וּמִכָּל־הָחַי מִכָּל־בֶּשֶׂר שְׁנַיִם מִכָּל תָּבִיא אֶל־
הַתֵּבָה לְהַחְיֹת אִתָּךְ זָכָר וְנִקְבָּה יְהוּי:

כש"י • וּמִכָּל־הָחַי • אָפְלוּ שְׂדִים • (חגיגה טז). שְׁנַיִם מִכָּל • מִן הַפְּחוֹת שֶׁבָּהֶם לֹא פָּחַתוּ מִשְׁנַיִם, אֶחָד זָכָר וְאֶחָד נִקְבָּה.

(כ) מִהָּעוֹף לְמִינֵהוּ וּמִן־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ מִכָּל רֶמֶשׂ
הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ שְׁנַיִם מִכָּל יָבֹאוּ אֵלֶיךָ לְהַחְיֹת:

כש"י • מִהָּעוֹף לְמִינֵהוּ • (בראשית רבה) אוֹתָן שֶׁדָּבְקוּ בְּמִינֵיהֶם, וְלֹא הִשְׁחִיתוּ דְרָכָם. וּמֵאֲלֵיהֶם בָּאוּ, וְכָל שֶׁהִתְבָּה קוֹלְטָתוֹ הַכְּנִיס בָּהּ.

(כא) וְאִתָּה קַח־לָךְ מִכָּל־מֵאֲכָל אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְאִסְפַּת
אֵלֶיךָ וְהָיָה לָךְ וְלָהֶם לְאֹכְלָה:

(כב) וַיַּעַשׂ נֹחַ כָּכָל אֲשֶׁר צִוָּה אֱתוֹ אֱלֹהִים כֹּן עָשָׂה:

כש"י • וַיַּעַשׂ נֹחַ • זֶה בְּנֵין הַתֵּיבָה (סנהדרין קח).

~ יום שני כ"ח תשרי ~

ז (א) וַיֹּאמֶר יְהוָה לְנֹחַ בָּא־אִתָּה וְכָל־בֵּיתְךָ אֶל־
הַתֵּבָה כִּי־אֵתָךְ רְאִיתִי צָדִיק לִפְנֵי בְרֹדֶר הַזֶּה:

כש"י • רְאִיתִי צָדִיק • וְלֹא נֹאמֶר "צָדִיק תָּמִים". מִכָּאן שְׁאוּמְרִים מִקְצַת שִׁבְחוֹ שֶׁל אָדָם בְּפָנָיו, וְכָלוּ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו (כ"ד).

~ נקודות משיחות קודש ~

לְבֹא אֶל ה' תֵּיבָה" - וְלִצֵּאת מִמֶּנָּה

הוא שִׁהְיָדִי צָרִיךְ "לְבֹא" וּלְהִכָּנִס אֶת עֲצָמוֹ בַּתּוֹךְ תֵּיבוֹת הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה. וְלִכְאוּרָה הַדָּבָר פֶּלֶא, דְּהִגְרִי בְּהַמְשָׁךְ הַפְּרָשָׁה (ח, טז) מִצִּוָּה הַקָּב"ה לְנֹחַ - "צֵא מִן הַתֵּיבָה"! וּלְפִירוּשׁ הַבְּעַל־שֵׁם-	בֹּא אִתָּה וְכָל בֵּיתְךָ אֶל הַתֵּיבָה (ז, א) מִפּוֹרֶקֶת הִיא תּוֹרַת הַבְּעַל־שֵׁם־טוֹב עַל פְּסוּק זֶה (הוֹבֵא בְּהוֹסְפוֹת לִכְתֹּר שֵׁם טוֹב, ס"ח וְאֵלֶיךָ. וּבכ"מ), אֲשֶׁר "תֵּיבָה" רוֹמֵז לְתֵיבוֹת הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה, וְהַפְּרִיֶּשׁ "בֹּא אֶל הַתֵּיבָה"
--	---

ספורנו

(כא) וְאִתָּה עֲתָה קַח... מִכָּל מֵאֲכָל. מֵאֲכָלִים שְׁנַיִם לְמִינֵים שְׁנַיִם. תּוֹרָה ב
ז (א) כִּי אֵתָךְ רְאִיתִי צָדִיק, לֹא בֵּיתְךָ. לְפִיכָךְ, אִתָּה וְכָל בֵּיתְךָ, בְּשִׁבְלֶךְ אֲמַלְטִם. תּוֹרָה ב

טוב, ש"תיבה" קאי על התיבות הקדושות דתורה ותפלה – איך ייתכן הדבר?

אלא שבאמת כך הוא הסדר בעבודת האדם, שמצד הפונה של "דירה בתחונים" נדרש הוא לצאת מהתבודדותו והסתגרותו בחדרו עם תיבות התורה והתפלה, ולהביא אל העולם כולו את אור הקדושה. יחד עם זה, מוכרחת ההכנה של "בא אל התיבה". כלומר: ראשית-כל צריך יהודי להשקיע את עצמו בתוך

ה"תיבה" דתורה ותפלה, ולהיות שם משך זמן של "שנה תמימה" (פרש"י פרשתנו ח, יד), הפוללת בתוכה את כל שינויי הזמנים האפשריים; ואז, כאשר חדור הוא בתורה ובתפלה ובכל הפרטים, יש בידו הכח לעבודה ד"צא מן התיבה" – שיוצא לעולם התחתון ומקדשו להיות "דירה לו יתברך".

(ע"פ שיחת מוצש"ק פרשת חיי שרה תש"מ,
וש"פ נח תשמ"ה – מתוך 'לקראת שבת')

(ב) מכלל הבהמה המהורה תקח־לך שבעה שבעה איש ואשתו ומן־הבהמה אשר לא מהרה הוא שנים איש ואשתו:

במכלל בעיירה דכניא תסב לך שבעא שבעא דכר ונקבא ומן בעיירה דלא איתקא דכניא היא תריין דכר ונקבא:

כש"כ הטוהרה • הצטידה להיות טוהרה לישראל, למדנו שלמד נח תורה (עירובין יח) • שבעה שבעה • כדי שיקריב מהם קרבן בצאתו.

(ג) גם מעוף השמים שבעה שבעה זכר ונקבה לחיות זרע על־פני כל־הארץ:

גאף מעופא דשמיא שבעא שבעא דכר ונקבא לקימא זרעא על אפי כל ארעא:

כש"כ גם מעוף השמים וגו' • בטהורים – הכתוב מדבר, ולמד סתום מן המפרש.

(ד) כי לימים עוד שבעה אנכי ממטיר על־הארץ ארבעים יום וארבעים לילה ומחיתי את־כל־היקום אשר עשיתי מעל פני האדמה:

דארי לזמן יומין עוד שבעא אנא מחת מטרא על ארעא ארבעין יומין וארבעין לילון ואמחי ית כל יקומא די עבדת מעל אפי ארעא:

שנה לחיי נח. כי לימים עוד • מהו עוד? זמן אחר זמן זה, נוסף על מאה ועשרים שנה. ארבעים יום • כנגד יצירת הולד, שקלקלו להטריח ליוצרים לצור צורת ממזרים.

כש"כ כי לימים עוד שבעה • (סנהדרין קח) אלו שבעת ימי אבולו של מתושלח הצדיק, שחס הקדוש־ברוך הוא על כבודו ועבב את הפרענות. צא וחשב שנותיו של מתושלח, ותמצא שהם כלים בשנת שש מאות

(ה) ויעש נח ככל אשר־צוהו יהוה:

הועבד נח ככל די פקדה יי:

כש"כ ויעש נח • זה ביאתו לתבה.

ונח בר שף מאה שנין וטופנא הוה מיא על ארעא:

(ו) ונח בן־שש מאות שנה והמבול היה מים על־הארץ:

(ב) הטוהרה. שהיו אז כלם פשרים להקרב, כמו שהזכירו רבותינו זכרונם להקרב (ובחים קטו ב, קטו א), וקמו כן בסגלת מזוזה, על הפך "ונטמחם בם" (ויקרא יא, מג). תורה ג

(ז) וַיָּבֵא נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְנָשֵׁי־בָנָיו אִתּוֹ אֶל־הַתֵּבָה מִפְּנֵי מִי הַמָּבּוּל:

וַיָּבֵא נֹחַ וּבָנָיו • הָאֲנָשִׁים לְבָד וְהַנָּשִׁים לְבָד, לְפִי שֶׁנֶּאֱסָרוּ בְּתִשְׁמִישׁ הַמָּטָה מִפְּנֵי שֶׁהָעוֹלָם שְׂרׁוּי בְּצַעַר. מִפְּנֵי מִי הַמָּבּוּל • אֵף נֹחַ מִקִּטְגֵי אֲמִנָה הָיָה, מֵאֲמִין

(ח) מִן־הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינָנָה טְהוֹרָה וּמִן־הָעוֹף וְכָל אֲשֶׁר־רֹמֵשׁ עַל־הָאֲרָצָה:

(ט) שְׁנַיִם שְׁנַיִם בָּאוּ אֶל־נֹחַ אֶל־הַתֵּבָה זָכָר וּנְקֵבָה כָּאֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ:

וַיָּבֵא נֹחַ • מֵאֲלִיָּהוּ. שְׁנַיִם שְׁנַיִם • כָּלֵם הָשׁוּוּ בְּמִנְיָן זֶה, מִן הַפָּחוֹת הָיוּ שְׁנַיִם:

~ נקודות משיחות קודש ~

בְּדֶרֶךְ מַמְלָא

ובדוגמת הסיפור הידוע על הבעל-שם-טוב, שפצם נצרך לדבר מסוים, הלך לאחד הבתים והקיש על החלון, ובלי לחכות למענה חזר לביתו (ואחר כך באו אליו ונתנו לו את מבוקשו). וכששאלו אותו: ממה נפשך – אם הוא סומך על הנס, מדוע בכלל עליו להקיש על החלון? ואם ברצונו לפעול בדרך הטבע, הרי עליו לחכות עד שיענו לו!

והשיב הבעל-שם-טוב, כי רצונו של הקב"ה הוא שיהודי יעשה "כלי", פעולה טבעית, ופעולה זו יכולה להיות אפילו פעולה קטנה כמו נקישת בחלון; ולאחר שהוא מצידו עשה את שלו, יכול הוא כבר לחזור לביתו, ושאר כל הענינים יפעלו מעצמם!...

(על-פי שיחת ש"פ נח תשמ"ה – מהותך 'לקראת שבת')

שְׁנַיִם שְׁנַיִם בָּאוּ אֶל נֹחַ אֶל הַתֵּיבָה זָכָר וּנְקֵבָה כָּאֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים אֶת נֹחַ

"באו אל נח – מאליהן" (ז, ט. רש"י)

נח לא התעסק בהקצאת בעלי-החיים אל התבה, אלא הם באו "מאליהן". והיינו, שלאחר שנת הכין את התיבה, כפי שנצטוו על-ידי הקב"ה – התקבצו ובאו כל בעלי-החיים בדרך ממלא, בלי השתדלות מצידו של נח. ולמדנו מכאן הוראה נפלאה:

יהודי נדרש לעסוק במילוי שליחותו, "אני נבראתי לשמש את קוניי" (סוף קידושין); ואין לו לדאוג לשאר הענינים הנדרשים – כי כאשר הוא ממלא את שליחותו, יפעלו שאר הענינים בדרך ממלא, ללא השתדלות מיוחדת מצידו.

(י) וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים וּמִי הַמָּבּוּל הָיוּ עַל־הָאָרֶץ:

(יא) בַּשָּׁנָה שְׁשִׁמָּאוֹת שָׁנָה לַחַיִּי־נֹחַ בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בַּשְּׁבַע־עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ כָּל־מַעֲיָנוֹת תְּהוֹם רַבָּה וְאֶרֶץ הַשָּׁמַיִם נִפְתָּחוּ:

וַיָּבֵא נֹחַ וּבָנָיו • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר: זֶה מִרְחֻשׁוֹן, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר: זֶה אֵיךְ (סנהדרין קח). נִבְקְעוּ • לְהוֹצִיא מִיָּמִינָם.

מִיָּמִינָם. תְּהוֹם רַבָּה • מִדָּה כְּנֻגַּד מִדָּה, הֵם חֲטָאוּ בִּ"רַבָּה רַעַת הָאָדָם", וְלָקוּ בִּ"תְּהוֹם רַבָּה".

(יב) וַיְהִי הַגֶּשֶׁם עַל־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וָאַרְבָּעִים יבִּהְיֶה מָטָר נָחַת עַל אֶרֶץ אַרְבָּעִין יָמִים וָאַרְבָּעִין לֵילָוֹן:
לילה:

כ"י • וַיְהִי הַגֶּשֶׁם עַל־הָאָרֶץ • וַיִּהְיֶה הַיָּם מְבֹרָךְ, אֲלֵא כְּשֶׁהוֹרִידוֹן, הוֹרִידוֹן בְּרַחֲמִים, אִם יִחְזְרוּ יְהִיו גְּשָׁמֵי בְּרָכָה, וְכִשְׁלֹא חֲזָרוּ הָיוּ לְמַבּוּל. אַרְבָּעִים יוֹם וָגו' • אֵין יוֹם רִאשׁוֹן מִן הַמִּגְזָן, לְפִי שְׁאֵין לֵילוֹ עִמּוֹ, שְׁחָרִי כְּתִיב: "בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקָעוּ כָּל מַעֲיָנוֹת", נִמְצְאוּ אַרְבָּעִים יוֹם כָּלִים בְּכ"ח בְּכֶסֶל לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, שֶׁהִתְחַדְּשִׁים נִמְנִין כְּסֻדְרָן, אֶחָד מֵלֹא וְאֶחָד חֲסֵר, הָרִי י"ב מִמֶּרְחֻשׁוֹן, וְכ"ח מִכְּסֻלוֹ.

(יג) בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ וְשֵׁם־וָחַם וַיִּפֹּת בְּנֵי־נֹחַ וְאַשְׁתֹּ נֹחַ וַשְׁלִשֶׁת נְשֵׁי־בָנָיו אִתָּם אֶל־הַתֵּבָה:
כ"י • בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה • לְמִדָּה הַכְּתוּב, שֶׁהָיוּ בָנֵי דוֹרוֹ אוֹמְרִים: 'אֵלּוֹ אָנּוּ רוֹאִים אוֹתוֹ נִכְנָס לַתֵּבָה, אָנּוּ שׁוֹבְרִין אוֹתָהּ וְהוֹרִגִין אוֹתָהּ', אָמַר הַקָּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא: 'אֲנִי מִכְּנִיסוֹ לְעִינַי כָּלִם, וְנִרְאָה דְּבַר מִי יָקוּם'.

(יד) הָמָּה וְכָל־הַחַיָּה לְמִינָהּ וְכָל־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ לְמִינֵהוּ וְכָל־הָעוֹף לְמִינֵהוּ כָּל צֶפֶר כָּל־בְּנֵי:

יז אָנּוּ וְכָל חֵיתָא לְזִנְה וְכָל בְּעִירָא לְזִנְה וְכָל רֶחֶשׂא דְּרַחֲשׁ עַל אֶרֶץ לְזִנְהֵי וְכָל עוֹפָא לְזִנְהֵי כָּל צֶפֶר כָּל דְּפִרָּה:

כ"י • צֶפֶר כָּל בְּנֵי • דְּבוּק הוּא, צֶפֶר שֶׁל כָּל מִין בְּנֵי, לְרִבּוֹת חֲגָבִים (כַּנֶּף זָה, לְשׁוֹן נוֹצָה, כְּמוֹ: (ויקרא א) "וְשָׂפַע אוֹתוֹ בְּכַנְפָּיו", שְׂאֵפְלוֹ נוֹצָתָה עוֹלָה. אֵף כָּאֵן צֶפֶר כָּל מִין מִרְאִית נוֹצָה) •

(טו) וַיָּבֹאוּ אֶל־נֹחַ אֶל־הַתֵּבָה שְׁנַיִם שָׁנִים מְכֹל־הַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר־בּוֹ רוּחַ חַיִּים:

(טז) וַהֲבֵאִים זָכָר וּנְקֵבָה מִכָּל־בֶּשֶׂר בָּאוּ כָּאֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱלֹהִים וַיִּסְגֹּר יְהוָה בַּעֲדוֹ:

כ"י • וַיִּסְגֹּר ה' בַּעֲדוֹ • הִגָּן עָלָיו שְׁלֹא שְׁכַרוּהָ, הִקִּיף הַתֵּבָה דְּבִים וְאַרְיוֹת וְהָיוּ הוֹרְגִים בָּהֶם. וּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא: סָגַר כְּנָגְדוֹ מִן הַמַּיִם. וְכֵן כָּל "בַּעֲד" שֶׁבְּמִקְרָא, לְשׁוֹן 'כְּנָגְד' הוּא: (בראשית כ) "בַּעֲד כָּל־רָחֶם", (מלכים ב

ד) "בַּעֲדָהּ וּבַעֲדָהּ בְּנִיךְ", (איוב ב) "עוֹר בַּעֲד עוֹר", (תהלים ג) "מִגֵּן בַּעֲדִי", (שמואל א יב) "הִתְפַּלֵּל בַּעֲד עַבְדֶּיךָ", כְּנָגְדָהּ עַבְדֶּיךָ.

~ יום שלישי כ"ט תשרי ~

(יז) וַיְהִי הַמַּבּוּל אַרְבָּעִים יוֹם עַל־הָאָרֶץ וַיָּרֻבוּ הַמַּיִם וַיִּשְׂאוּ אֶת־הַתֵּבָה וַתָּרֶם מַעַל הָאָרֶץ:

כ"י • וַתָּרֶם מַעַל הָאָרֶץ • מְשַׁקְּעַת הָיְתָה בַּמַּיִם אַחַת־עֶשְׂרֵה אַמָּה, כְּסָפִינָה טְעוּנָה הַמְּשׁוּקְעַת מִקְצָתָהּ בַּמַּיִם, וּמִקְרָאוֹת שֶׁלְּפָנֵינוּ יוֹכִיחוּ.

(יח) וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם וַיִּרְבּוּ מְאֹד עַל־הָאָרֶץ וַתִּלָּךְ הַתֵּבָה
עַל־פְּנֵי הַמַּיִם:

כ"ט • וַיִּגְבְּרוּ • מֵאֲלֵיהֶן •

(יט) וְהַמַּיִם גָּבְרוּ מְאֹד מְאֹד עַל־הָאָרֶץ וַיִּכְסּוּ
כָּל־הַהָרִים הַגְּבוּהִים אֲשֶׁר־תַּחַת כָּל־הַשָּׁמַיִם:

(כ) חֲמִשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה מִלְּמַעְלָה גָּבְרוּ הַמַּיִם וַיִּכְסּוּ
הַהָרִים:

כ"ט • חֲמִשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה מִלְּמַעְלָה • לְמַעַל שֶׁל כָּל גְּבוֹה כָּל הַהָרִים, לְאַחַר שֶׁהָיוּ הַמַּיִם לְרֹאשֵׁי הַהָרִים.

(כא) וַיִּגְוַע כָּל־בָּשָׂר הַרְמִישׁ עַל־הָאָרֶץ בַּעֲוֹף וּבַבְּהֵמָה
וּבְחַיָּה וּבְכָל־הַשָּׂרִץ הַשָּׂרִץ עַל־הָאָרֶץ וְכָל הָאָדָם:

(כב) כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת־רוּחַ חַיִּים בְּאַפּוֹ מִכָּל אֲשֶׁר
בַּחֲרָבָה מוֹתוֹ:

כ"ט • נִשְׁמַת־רוּחַ חַיִּים • נְשִׁימָה שֶׁל רוּחַ חַיִּים. אֲשֶׁר בַּחֲרָבָה • וְלֹא דָגִים שָׂבִים (סנהדרין קח).

(כג) וַיָּמָח אֶת־כָּל־הַיָּקוּם אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה
מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה עַד־רֶמֶשׂ וְעַד־עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיִּמָּחוּ
מִן־הָאָרֶץ וַיִּשָּׂאֵר אֲדֹנָי וְאֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּבָה:

כ"ט • וַיָּמָח • לְשׁוֹן וַיִּפְעַל הוּא, וַאֲנִינוּ לְשׁוֹן וַיִּפְעַל, וְהוּא מְגֻזֶּרֶת "וַיִּפֶן", "וַיִּכֶן". כָּל תֵּבָה שֶׁסּוּפָה ה"א, כְּגֻזֶּן: בְּנֵה, מָחָה, קָנָה, כִּשְׁהוּא נוֹתֵן וַי"ו יו"ד בְּרִאשׁוֹ, נִקּוּד בְּחִירִי"ק תַּחַת הַיּוֹד. אֵף נִח • לְבַד

נִח, זֶהוּ פְּשוּטוֹ. וּמִדְרַשׁ אֲגָדָה: (ב"ר) גֻּזְּמָה וְכוּלָּהּ דָּם מִטְּרַח הַבְּהֵמוֹת וְהַחַיּוֹת. וַיִּשׂ אֲדָמָה שְׂאֵחַר מְזֻנּוֹת לְאָרֶץ, וְהַפִּישׁוֹ, וְעָלָיו נֶאֱמָר: (משלי יא) "הֵן צָדִיק בְּאֶרֶץ יִשְׁלָם".

~ נקודות משיחות קודש ~

הוראה כפולה בעבודת השליחות

וַיִּשָּׂאֵר אֵף נִח "אֵף נִח — לְבַד נִח, זֶהוּ פְּשוּטוֹ. וּמִדְרַשׁ אֲגָדָה: הִיָּה גֻזְּמָה וְכוּלָּהּ דָּם" (ז, כג. רש"י) בְּשַׁעַם שֶׁהִיָּה נִח "גֻּזְּמָה וְכוּלָּהּ דָּם" — מְבִיא רֶש"י ב' יִשְׁלָם".	פִּירוּשִׁים: (א) "מִטְּרַח הַבְּהֵמוֹת וְהַחַיּוֹת". (ב) "אִיחָר מְזֻנּוֹת לְאָרֶץ וְהַפִּישׁוֹ, וְעָלָיו נֶאֱמָר הֵן צָדִיק בְּאֶרֶץ יִשְׁלָם".
--	--

(יח) וַתִּלָּךְ הַתֵּבָה. בְּדַחֲתִית הַתִּגְבֵּרֶת חַיִּים, לֹא עֲשָׂבִים וְצִמְחִים, כְּמוֹ הַבָּאָה מִלְּמַטָּה. תוֹרָה יט
שְׂבָאֵר בְּאֶמְרוֹ "מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה עַד וְנִכְדָּה. תוֹרָה כד
(כג) וַיָּמָח אֶת כָּל הַיָּקוּם. שֶׁל כְּעָלִי רֶמֶשׂ וְעַד עוֹף הַשָּׁמַיִם.

לותר על מנוחת הגוף שלו וצרכיו הגשמיים, כך ינהג גם עם זולתו "בחזק יד" ויתבע ממנו שיותר על צרכיו שלו;

וזהו שקא־משמע־לן הפירוש השני, שנח נענש רק משום "שאחר מזונות לארי", והיינו כי לצרכי הזולת יש לדאוג בשלימות, ואם מחסירים בכך או אפילו רק מאחרים – מגיע על כך עונש חס־ושלום.

הוי־אומר: מעצמו צריך אתה לתבוע מדרגות נעלות של "אתפא" ; אולם בשביל הזולת צריך אתה להעמיד את כל מה שהוא צריך, "אפילו סוס לרכב עליו ועבד לרוץ לפניו", בעתו ובזמנו!

(על־פי לקוטי־שיחות, כרך ה, ע' 35 ואילך – מותר 'לקראת שבת')

וכד רייקת בב' פירושים אלו, מורים הם דרך בעבודת ה' :

הפירוש הראשון, שנח היה "גונח וכוהה דם מטורח בהמות וחיות" – מלמדנו עד כמה צריך יהודי להתמסר לשליחותו, להשפיע ולסייע לאלו הנמצאים בשפל המדרגה, ואפילו לכאלו שמצד מצבם הרוחני נדמים כ"בהמות" ו"חיות" ; גם אם הדבר כרוך בטורח רב, עד כדי מצב של "גונח וכוהה דם" ר"ל, עליו להמשיך ולקיים את שליחותו, ויהי־מה.

איברא, דכאשר יהודי מרגיל את עצמו שלא להתחשב בטורח והקושי, אלא להתמסר לשליחותו של הקב"ה בכל מצב – עלול הוא לחשוב, כי כשם שהוא מוכן

כד ויתקפו מיא על ארעא מאה וחמשין יומין :

אודכיר יי ית נח וית כל חיתא וית כל בעירא די עמה בתבואת ואעבר יי רוחא על ארעא ונחו מיא :

(כד) ויגברו המים על־הארץ חמשים ומאת יום:

ח (א) ויזכר אלהים את־נח ואת כל־החיה ואת כל־הבהמה אשר אתו בתבה ויעבר אלהים רוח על־הארץ וישכו המים:

אלהים את נח וגו' • מה זכר להם לבהמות? זכות שלא השחיתו דרכם קדם לכן, ושלל שמשו בתבה. ויעבר אלהים רוח • רוח תנחומין והנחה עברה לפניו. על הארץ • על עסקי הארץ. וישכו • כמו: "בשוף חמת המלך", לשון הנחת חמה.

כש"כ ויזכר אלהים • זה השם, מדת הדין הוא, ונהפכה למדת רחמים על־ידי תפלת הצדיקים, ורשעתם של רשעים הופכת מדת רחמים למדת הדין, שנאמר: (בראשית ו) "ויראה ה' כי רבה רעת האדם וגו' ויאמר ה' אמתה" והוא שם מדת רחמים. ויזכר

באסתכרו מבועי תהומא וכו' שמיא ואתבלי מטרא מן שמיא :

(ב) ויסכרו מעינת תהום וארבת השמים הגשם מן־השמים:

בהן. ויכלא • וימנע, כמו: (תהלים מ) "לא תכלא רחמך", (בראשית כג) "לא יכלה ממך".

כש"כ ויסכרו מעינת • כשנפתחו כתיב: "כל מעינות", וכאן אין כתיב "כל", לפי שנשתירו מהם אותן שיש בהם צרך לעולם, כגון חמי טבריא וכיוצא

גותבו מיא מעל ארעא אזלין ותיבין וחסרו מיא מסוף מאה וחמשין יומין :

(ג) וישבו המים מעל הארץ הלוך ושוב המים מקצה חמשים ומאת יום:

שהתבה רמה מעל הארץ. וכאשר שלמו ימי הגשם היה התגברת מלמטה בלבד, ונמשך עד מלאת ק"ג יום, ואז בנוח התגברת הדוחה את התבה, נחה התבה. תורה א

התבה שלא היה שום תגברת דוחה. כי אמנם מיום התחלת הגשם התחיל התגברת מלמטה, כאמרו "נבקעו כל מעינות תהום רבה" (פסוק יא), אמנם לא התחילה התבה ללכת על פני המים עד שהיו המים כל כך גבוהים

(כד) ויגברו.. חמשים ומאת יום. ומיום התחלת הגשם גברו, עד תם חמשים ומאת יום מתחלת הגשם שהיה ביי' לחדש השני, ושלמו ביי' לחדש השביעי, שהיו החמשים ומאת יום חמשה חדשים שלמים, ואז נחה

ספורט

כ"ט מקצה חמשים ומאת יום. התחילו לחסר, והוא אחד בסיון, כיצד? - בכ"ז בכסלו פסקו הגשמים, הרי ג' מכסלו וכ"ט מטבת, הרי ל"ב, ושבת ואדר וניסן ואיר - קי"ח, הרי ק"נ.

(ד) ותנח התבה בחדש השביעי בשבעה עשר יום לחדש על הרי אררט:
וונחת תבואת ארץ שבעה בשבעת עשר יומא לירחא על טורי קרדו:

חמש עשרה אמה, וחסרו מיום אחד בסיון עד אחד באב חמש עשרה אמה לששים יום, הרי אמה לארבעה ימים, נמצא שבת"ז בסיון לא חסרו אלא ארבע אמות, ונחה התבה ליום המחרת. למדת, שהיתה משקעת אחת עשרה אמה במים שעל ראשי ההרים.

כ"ט בחדש השביעי. סיון, והוא שביעי לכסלו שבו פסקו הגשמים. בשבעה עשר יום. מכאן אתה למד שהיתה התבה משקעת במים אחת עשרה אמה, שהרי כתיב: "בעשירי באחד לחדש נראו ראשי ההרים", זה אב שהוא עשירי למרחשון לירידת גשמים, והם היו גבהים על ההרים

(ה) והמים היו הלוף וחסור עד החדש העשירי בעשירי באחד לחדש נראו ראשי ההרים:
הומיא הוו אזלין וחסרין עד ירחא עשיראה בעשיראה בחד לירחא אתחזיאו רישי טוריא:

שאם אתה אומר להפסקה והוא אלו, אי אתה מוצא "בראשון באחד לחדש חרבו המים מעל הארץ", שהרי מקץ ארבעים, משנראו ראשי ההרים, שלח את העורב, וכ"א יום הוחל בשליחות היונה, הרי ששים יום משנראו ראשי ההרים עד שחרבו פני האדמה. ואם תאמר באלול נראו, נמצא שחרבו במרחשון והוא קורא אותו "ראשון", ואין זה אלא תשרי, שהוא ראשון לבריאת עולם, ולרבי יהושע הוא ניסן.

כ"ט בעשירי וגו' נראו ראשי ההרים. זה אב, שהוא עשירי למרחשון שהתחיל הגשם. ואם תאמר הוא אלו, ועשירי לכסלו שפסק הגשם, כשם שאתה אומר: "בחדש השביעי", סיון, והוא שביעי להפסקה. אי אפשר לומר כן, על כרחך, שביעי אי אתה מונה אלא להפסקה, שהרי לא פלו ארבעים יום של ירידת גשמים, ומאה וחמשים של תגברת המים עד אחד בסיון, ואם אתה אומר שביעי לירידה, אין זה סיון. והעשירי אי אפשר למנות אלא לירידה,

(ו) ויהי מקץ ארבעים יום ויפתח נח את-חלון התבה אשר עשה:
ויהוה מסוף ארבעין יומין ופתח נח ית פנת תבואת די עבד:

כ"ט מקץ ארבעים יום. משנראו ראשי ההרים. את חלון התבה אשר עשה. לצהר (כ"ח), ולא זה פתח התבה העשוי לביאה ויציאה.

(ז) וישלח את-העורב ויצא יצוא ושוב עד-יבשת המים מעל הארץ:
וושלח ית ערבא ונפק מפק ומיב עד דיבישו מיא מעל ארעא:

העורב לשליחות אחרת, בעצירת גשמים בימי אליהו, שנאמר (מלכים א' י'): "והעורבים מביאים לו לחם ובשר".

כ"ט יצוא ושוב. הלף ומקיף סביבות התבה, ולא הלף בשליחותו, שהיה חושדו על בת זוגו, כמו ששינינו ב'אגדת חלק' (סנהדרין קח). עד יבשת המים. פשוטו כמשמעו, אבל מדרש אגדה: מוכן היה

(ח) וַיִּשְׁלַח אֶת־הַיּוֹנָה מֵאַתּוֹ לְרֹאוֹת הַקָּלוּ הַמַּיִם
מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה:

כ"י - וַיִּשְׁלַח אֶת־הַיּוֹנָה • לִסּוֹף שִׁבְעָה יָמִים, שֶׁהָרִי
כְּתִיב: "וַיִּחַל עוֹד שִׁבְעַת יָמִים אַחֲרֵיהֶם". מִכָּלֵל זֶה
אֵתָּה לְמַד, שֶׁאֵף בְּרֹאשׁוֹנָה הוֹחִיל שִׁבְעָה יָמִים.

(ט) וְלֹא־מָצָאָהּ הַיּוֹנָה מְנוּחַ לְכַף־רַגְלָהּ וַתָּשָׁב אֵלָיו
אֶל־הַתֵּבָה בִּיָּמִים עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ וַיִּשְׁלַח יְדוֹ
וַיִּקְחָהּ וַיָּבֵא אֹתָהּ אֵלָיו אֶל־הַתֵּבָה:

(י) וַיִּחַל עוֹד שִׁבְעַת יָמִים אַחֲרֵיהֶם וַיִּסָּף שַׁלַּח
אֶת־הַיּוֹנָה מִן־הַתֵּבָה:

כ"י - וַיִּחַל • לְשׁוֹן הַמִּתְנָה, וְכֵן (אִיּוֹב כט): "לִי שָׁמְעוּ וַיִּחַלוּ", וְהִרְבֵּה יֵשׁ בַּמִּקְרָא.

(יא) וַתָּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה לַעֵת עֶרֶב וְהִנֵּה עַל־הַזַּיִת
טָרֵף בִּפְיָהּ וַיַּדַּע נֹחַ בִּיִּקְלוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ:

כ"י - טָרֵף בִּפְיָהּ • אוֹמֵר אֲנִי שָׁזָכַר הָיָה, לִכֵּן קוֹרְאוֹ
פְּעָמִים לְשׁוֹן זָכַר וּפְעָמִים לְשׁוֹן נִקְבָּה, לְפִי שֶׁכָּל
יוֹנָה שֶׁבִּמְקָרָא לְשׁוֹן נִקְבָּה, כְּמוֹ (שִׁיר הַשִּׁירִים ה): "כִּיּוֹנִים
עַל אֶפְיָקִי מִים רוֹחֲצוֹת", (יחזקאל ז): "כִּיּוֹנֵי הַגָּאִיוֹת
כָּלֶם הוֹמוֹת", (חושע ז): "כִּיּוֹנָה פּוֹתָה". טָרֵף • חֲטָף,

(יב) וַיִּחַל עוֹד שִׁבְעַת יָמִים אַחֲרֵיהֶם וַיִּשְׁלַח אֶת־הַיּוֹנָה
וְלֹא־יָסַפָּה שׁוֹב־אֵלָיו עוֹד:

כ"י - וַיִּחַל • הוּא לְשׁוֹן וַיִּחַל, אֲלֹא שֶׁזֶה לְשׁוֹן וַיִּפְעַל וְזֶה לְשׁוֹן וַיִּתְפַּעַל: וַיִּחַל, וַיִּמְתֵּן. וַיִּחַל, וַיִּתְמַתֵּן.

(יג) וַיְהִי בְּאַחֶת וַשְׁשִׁמָּאוֹת שָׁנָה בְּרֹאשׁוֹן בְּאַחֶד
לַחֹדֶשׁ חָרְבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ וַיִּסַּר נֹחַ אֶת־מִכְסָּה
הַתֵּבָה וַיֵּרָא וְהִנֵּה חָרְבוּ פְּנֵי הָאָדָמָה:

כ"י - בְּרֹאשׁוֹן • לְרִבִּי אֱלִיעֶזֶר הוּא תִּשְׁרִי, וּלְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ הוּא נִיסָן (ראש השנה יב). חָרְבוּ • נִעְשָׂה כְּמִין טִיט,
שֶׁקָּרְמוּ פָּנֶיהָ שֶׁל מַעְלָה.

ספורט

(ח) וַיִּשְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה. כָּל מִין הַיּוֹנָה, שֶׁהָיָה שִׁבְעָה שִׁבְעָה.
לְרֹאוֹת הַקָּלוּ. שֶׁאִם הַקָּלוּ, תִּקְנֵן
בְּהָרִים וּבְמִגְדָּלִים כְּמִנְהַגָּה. תוֹרָה ט
(ט) כִּי מִים עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ. גַּם
בְּרֹאשֵׁי הַהָרִים הַנִּרְאִים הָיָה לַחֹת רֶב,
בְּאֶפֶן שֶׁגַּם שֵׁם "לֹא מָצָאָה מְנוּחַ לְכַף
רַגְלָהּ". תוֹרָה י
(יג) וַיִּסַּר נֹחַ אֶת מִכְסָּה הַתֵּבָה. חֲשָׁב
שֶׁכָּבַד יָבֵשׁ לַחֹת הָאֵוִיר הַמִּוֹתָרִי.
וְהִנֵּה חָרְבוּ פְּנֵי הָאָדָמָה. אֲכַל לֹא
יָבִשׁוּ בְּאֶפֶן שֶׁיִּשְׁכַּח לְצַאת. תוֹרָה יד

(יד) וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בְּשִׁבְעָה וָעֶשְׂרִים יוֹם לַחֹדֶשׁ יִבְשֶׁה הָאָרֶץ:
יְדֻבְּרָהָ תְּנִינָא בְּעֶשְׂרִין וְשִׁבְעָא יוֹמָא
לְדִרְחָא וְבִישַׁת אֶרֶץ:

רש"י: בְּשִׁבְעָה וָעֶשְׂרִים • וירידתן בחודש השני ב"ז, אליו י"א ימים שהחמה יתרה על הלכנה, שמשפט דור המבול, שנה תמימה ה'ה. יבִשָּׁה • נעֲשֶׂה גִרִיד כֶּהֱלַכְתָּהּ.

~ נקודות משיחות קודש ~

גם חֹדֶשׁ הָעֶבֶר (פמ"ג י"ד פ"ד סק"ד). ומכיון שבשנת המבול לא שמשו המזלות, ושנה זו לא נכנסה למספר שני עולם לגבי כמה דברים – לא נחשבה לשנה גם לענין זה.

(רשימות, חוברת סד)

שמשפט דור המבול, שנה תמימה ה'ה (רש"י ח, יד) אמרו רז"ל, שבריה שאין בה עצם, אינה חיה ששה חֲדָשִׁים ואינה מתקיימת י"ב חֲדָשׁ (חולין נח, א. ירושלמי שבת פ"א, ג). וקשה, איך התקיימו בריות אלו בתבה. ויש לומר, דהנה דבר זה תלוי בסיבוב המזלות ובקדוש החֲדָשִׁים, שהרי אם נתעברה השנה, מתקיימת בריה כזו י"ג חֲדָשִׁים,

~ יום רביעי ל' תשרי ~

(טו) וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל־נֹחַ לֵאמֹר:

טו ומליל יי עם נח למימר:

(טז) צֵא מִן־הַתֵּבָה אַתָּה וְאִשְׁתְּךָ וּבְנֶיךָ וּנְשֵׁי־בְנֶיךָ אִתְּךָ:

טז פוק מן תבואת את ואתתך ובנך ונשי ובנך עמך:

רש"י: אַתָּה וְאִשְׁתְּךָ וְגו' • איש ואשתו, כאן התיר להם תשמיש המטה.

יז כָּל חַיָּה חַיָּה אֲשֶׁר־אִתְּךָ מִכָּל־בֶּשָׂר בָּעוֹף וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ הִיֵּצָא אִתְּךָ וְשָׂרְצוּ בָאָרֶץ וּפְרוּ וּרְבוּ עַל־הָאָרֶץ:

(יז) כָּל־הַחַיָּה אֲשֶׁר־אִתְּךָ מִכָּל־בֶּשָׂר בָּעוֹף וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ הִיֵּצָא אִתְּךָ וְשָׂרְצוּ בָאָרֶץ וּפְרוּ וּרְבוּ עַל־הָאָרֶץ:

יח הוֹצֵאם אִתָּה. וְשָׂרְצוּ בָאָרֶץ • ולא בתבה, מגיד שאף בהמה והעוף נאסרו בתשמיש.

רש"י: הוֹצֵא • "הוצא" בתיב, "הוצא" קרי. "הוצא", אמר להם שיצאו. "הוצא", אם אינם רוצים לצאת,

יח ונפק נח ובנוהי ואתתה ונשי בנוהי עמה:

(יח) וַיֵּצֵא־נֹחַ וּבְנֵיו וְאִשְׁתּוֹ וּנְשֵׁי־בְנָיו אִתּוֹ:

יט כָּל חַיָּה חַיָּה אֲשֶׁר־אִתְּךָ מִכָּל־בֶּשָׂר בָּעוֹף וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ הִיֵּצָא אִתְּךָ וְשָׂרְצוּ בָאָרֶץ וּפְרוּ וּרְבוּ עַל־הָאָרֶץ:

(יט) כָּל־הַחַיָּה פֶּלֶא־הָרֶמֶשׂ וְכָל־הָעוֹף כָּל רוֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ לְמִשְׁפַּחְתֵּיהֶם יֵצְאוּ מִן־הַתֵּבָה:

רש"י: לְמִשְׁפַּחְתֵּיהֶם • קבלו עליהם על-מנת לדבק במינו.

כ כוּבְנָא נח מדבחה קדם יי ונסיב מכל בעירא דכנא ומכל עופא דכי ואסיק עלון במדבחה:

(כ) וַיָּבֵן נֹחַ מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקַּח מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִכָּל הָעוֹף הַטְּהוֹר וַיַּעַל עֹלֹת בַּמִּזְבֵּחַ:

שיעור יומי ליום רביעי ל' תשרי - בראשית ח - פרשת נח
 כ"י מפל הבהמה הטהרה • אמר: לא צוה לי הקדוש־ברוך־הוא להכניס מאלו שבעה שבעה, אלא כְּדִי להקריב קרבן מהם (בראשית רבה, פרשה כ"ו ופרשה ל"ד) ♦

(כא) וַיֵּרַח יְהוָה אֶת־רִיחַ הַנִּיחַחַ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־לִבּוֹ
 לֹא אֲסַף לְקַלֵּל עוֹד אֶת־הָאָדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם
 כִּי יַעַר לֵב הָאָדָם רַע מִנַּעֲרֹו וְלֹא־אֲסַף עוֹד לְהַבֹּת
 אֶת־כָּל־חַי בַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי:

כ"י • מנערי • מנערי • כתיב, משננער לצאת ממעי אמו, נתן בו יצר הרע. לא אסף • ולא־אסף. כפל הדבר לשבועה, הוא שכתוב (ישעיה נד) "אשר נשבעתי

(כב) עַד כָּל־יְמֵי הָאָרֶץ זֶרַע וְקָצִיר וְקָר וְחֹם וְקִיץ וְחֹרֶף וַיּוֹם וְלַיְלָה לֹא יִשָּׁבְתוּ:

כ"י • עד כל־ימי הארץ וגו' לא ישבתו • ר' עתים הללו, שני חדשים לכל אחד ואחד, כמו ששינינו: חצי תשרי ומרחשון וחצי כסלו, זרע. חצי כסלו וטבת וחצי שבט, קור וכו', ב'בא מציא' (דף ק:י) (ספרים אחרים: "עד כל־ימי", כלומר תמיד, כמו (במדבר יט) "עוד טמאתו בו"). קר • קשה מתרף. חרף • עת זרע שעורים וקטניות, החרפין להתבשל מהר. קר, הוא חצי שבט ואדר וחצי ניסן (מהרש"ל). קציר, חצי ניסן ואיר וחצי סיון. קיץ • הוא זמן לקיטת תאנים וזמן שמזגשים

~ נקודות משיחות קודש ~
 — רש"י יומא כט, א ד"ה שילחי, ואלו החם של זריחת השמש ושל עצמה נחלש מחמשה עשר באב ואילך, כפי שרואים במציאות.
 (לקוטי שיחות, כרך יח, עמ' 254)

(כא) אֶת רִיחַ הַנִּיחַחַ. שהיה אז ראוי להקריבה. ויאמר ה' אל לבו, שלא גלה לנח ולקניו, עד שקבלו מצותיו והקים ברית. כי יצר לב האדם רע. כי בהיות המזגים מכאן ואילך פחותים מאשר היו קדם המבול, לא יאיר בהם הכח

השכלי מנעוריהם כבראשונה, באפן שיתקומם למתאנה המתגבר עליו מנעוריו. תורה כב
 (כב) עד כל ימי הארץ, זרע וקציר וקר וחם וקיץ וחרף ויום ולילה לא ישבתו. "לא ישבתו" מלהתמיד על אותו האפן בלתי טבעי שהגבלתי להם אחר המבול, וזה שילף השמש על

גלגל נוטה מקו משנה היום, ובנטייתו תהיה סבת השתנות כל אלה הזמנים. כי קדם המבול היה מחלף השמש תמיד בקו משנה היום, ובזה היה אז תמיד עת האביב, ובו היה תקנו כללי ליסודות וצמחים ולבעלי חיים ולאנך מימיהם. ואמר שיהיה זה "כל ימי הארץ", עד

ט (א) וַיִּבְרַךְ אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ וְאֶת־בָּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּרוּ וּרְבוּ וּמָלְאוּ אֶת־הָאָרֶץ:

(ב) וּמוֹרָאֲכֶם וְחִתְכֶּם יִהְיֶה עַל כָּל־חַיַּת הָאָרֶץ וְעַל כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם בְּכָל אֲשֶׁר תִּרְמֹשׁ הָאָדָמָה וּבְכָל־דְּגֵי הַיָּם בְּיֶדְכֶם נִתְּנוּ:

כ"י • וְחִתְכֶּם • וְאִימְתַּכֶּם, כְּמוֹ: "תִּרְאוּ חֲתַת" (איוב ו).
וְאִגְדָּה: לְשׁוֹן חֲזִית (סנהדרין צח שבת קנא), שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהִתְנַחֵם בֶּן יוֹמוֹ חִי, אֵין אִתּוֹ צָרִיף לְשִׁמְרוֹ מִן הַעֲכָבְרִים.

(ג) כָּל־רִמְשׁ אֲשֶׁר הוּא־חִי לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ בִּירֵךְ עֹשֶׂב נִתְּנִי לָכֶם אֶת־כָּל־

כ"י • לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ • (סנהדרין נט): שְׁלֹא הִרְשִׁיתִי לְאָדָם הָרֹאשׁוֹן (לְאָכֹל) בָּשָׂר, אֶלָּא יָרַק עֹשֶׂב, וְלָכֶם –

(ד) אֶדְ-בָּשָׂר בְּנִפְשׁוֹ דָּמוֹ לֹא תֹאכְלוּ:

כ"י • בָּשָׂר בְּנִפְשׁוֹ דָּמוֹ • אֶסֶר לָהֶם אֲכָר מִן הַחִי, כְּלוּמַר כָּל זְמַן שֶׁנִּפְשׁוֹ בּוֹ, לֹא תֹאכְלוּ הַבָּשָׂר. בְּנִפְשׁוֹ דָּמוֹ • בְּעוֹד נִפְשׁוֹ בּוֹ. בָּשָׂר בְּנִפְשׁוֹ לֹא תֹאכְלוּ.

(ה) וְאַף אֶת־דַּמְכֶּם לְנַפְשֵׁיכֶם אֲדַרְשׁ מִיַּד כָּל־חַיָּה אֲדַרְשְׁנוּ וּמִיַּד הָאָדָם מִיַּד אִישׁ אֲחִיו אֶת־נַפְשׁ הָאָדָם:

כ"י • וְאַף אֶת דַּמְכֶּם • אֶף־עַל־פִּי שֶׁהִתְרַחֵם לָכֶם נְטִילַת נֶפֶשׁ בְּכַהֲמָה, "אֶת דַּמְכֶּם אֲדַרְשׁ" מִהִשּׁוּפּוֹ דָּם עֲצָמוֹ. לְנַפְשֵׁיכֶם • אֶף הַחֹזֶק עֲצָמוֹ, אֶף־עַל־פִּי שְׁלֹא יֵצֵא מִמֶּנּוּ דָּם. מִיַּד כָּל חַיָּה • לְפִי שֶׁחֲטָאוּ דוֹר הַמַּבּוּל וְהִפְקִדוּ לְמַאֲכַל חַיּוֹת רְעוּת לְשַׁלֵּט בָּהֶן,

אֲשֶׁר יִתְּנָה הָאֵל יִתְּבַרַךְ אֶת הַקִּלְקוּל שֶׁנַּעֲשָׂה בָּהּ בַּמַּבּוּל, בְּאִמְרוֹ "הָאָרֶץ הִחְדָּשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה" (ישעיהו סו, כב), כִּי אִזּוֹ יוֹשֵׁב מִחֻלָּה שֶׁשָּׂמַשׁ אֶל קוֹ מִשְׁנֵה הַיָּם כְּמֵאֵז, וְיִהְיֶה תְּקוּן כָּל־י לִיסוּדוֹת וְלִצְמִיחִים וּלְבַעֲלֵי חַיִּים וּלְאָרֶץ יִמְיָהֶם כְּמוֹ שֶׁהָיָה קֹדֶם הַמַּבּוּל, בְּאִמְרוֹ "כִּי הִנֵּעַר בֶּן מֵאָה שָׁנָה יָמוֹת, וְהַחֲטָא בֶּן מֵאָה שָׁנָה יִקְלָל" (שם סו, ב). וְזֶה רִצָּה בְּאִמְרוֹ "מוֹצְאֵי בָקָר וְעֹרֵב תִּרְנִין" (תהלים סו, ט). תוֹרָה א

ט (ד) אֶף בָּשָׂר בְּנִפְשׁוֹ. אֶף בָּשָׂר שֶׁל חִי בְּעוֹדוֹ עִם נִפְשׁוֹ, שֶׁהוּא חִי. דָּמוֹ, וְגַם בֶּן דָּמוֹ שֶׁפָּרַשׁ בְּעוֹדוֹ חִי. לֹא תֹאכְלוּ, אֶכָּל פֶּרֶשׁ מִן הַמֵּת מִתֵּר לְבָנֵי נֹחַ. תוֹרָה ה

(ה) וְאַף אֶת דַּמְכֶּם לְנַפְשֵׁיכֶם אֲדַרְשׁ. אֶף עַל פִּי שְׁלֹא אֲדַרְשׁ דָּם שְׂאֵר בְּעַלֵּי חַיִּים מִיָּדְכֶם, מִכָּל מְקוֹם אֲדַרְשׁ אֶת "דַּמְכֶּם" בְּשִׁבִּיל "נַפְשֵׁיכֶם", שֶׁהֵן חֲשׁוּבוֹת אֲצִלִּי יוֹתֵר מִנִּפְשׁוֹת כָּל שְׂאֵר בְּעַלֵּי חַיִּים. וְזֹאת הִדְרִישָׁה תִּהְיֶה עַל אֲפָנִים מִתְּחַלְּפִים: שְׂאֵם יִזְכֶּה הָאָדָם - הִנֵּה אִזּוֹ מִיַּד כָּל חַיָּה אֲדַרְשְׁנוּ, וּמִיַּד הָאָדָם, לְהַצִּילוֹ, עַל דֶּרֶךְ "וְדִרְשִׁיתִי

ספורנו

שיעור יומי ליום חמישי א' מרחשון - בראשית ט - פרשת נח
השוּגג צָרִיף כַּפְּרָה. וְאִם אֵין עֲדִים לְחִיבוֹ גְלוּת, שְׁדָרְשׁוּ רַבּוּתֵינוּ: "וְהָאֱלֹהִים אָנָּה לִידּוֹ" בְּמַסְכַּת
וְהוּא אֵינוֹ נִכְנָע, הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא דוֹרֵשׁ מְמֻנּוֹ, כְּמוֹ
'מִכּוּת': הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְזַמֵּן לְפִינֵךְ אֶחָד וְכוּ'.

~ נקודות משיחות קודש ~

התורה עד שלא נתנה – שהרי נצטוו לא לשפך דמו, ופשוט שנה דוחה קיום מצוה שלא נתנה. מה-שאין-כן כשנצטוו על המילה, הרי צווי זה דוחה את האסור של שופך דם עצמו.

(לקוטי שיחות, כרך י', עמ' 138)

השופך דם עצמו (רש"י ט, ה) הִנְנוּ שְׁעַל-פִּי הָרָךְ הַפֶּשֶׁט אֲסוּר לוֹ לֵאדָם לְשַׁפֵּךְ דָּם עֲצָמוֹ, אֵף שְׁלֹא יָבוֹא עַל-גִּידֵי-זֶה לְחַלִּי אוֹ לְמִיתָה (וכמו האסור של "דמו לא תאכלו", שהוא דם מן החי). לפי זה, מוכן מדוע לא מל אברהם אבינו את עצמו קדם שנצטווה, אף שקנים את כל

וְדִישׁוּד דְּמָא דְּאַנְשָׁא בְּסִהְדִין עַל מִימַר
דִּינְיָא דְּמִהּ וְתִשְׁדֵּי אֲרִי בְּצִלְמָא דִּי עֲבַד יָת
אַנְשָׁא:

(1) שֹׁפֵךְ דָּם הָאָדָם בָּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ בִּי בְּצִלְמִי
אֱלֹהִים עֲשֵׂה אֶת-הָאָדָם:

זֶה מִקְרָא חֶסֶד, וְצָרִיף לְהִיּוֹת: עֲשֵׂה הַעוֹשֶׂה אֶת
הָאָדָם, וְכֵן הִרְבֵּה בְּמִקְרָא.

כִּי-בָאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ • אִם יֵשׁ עֲדִים הַמִּיתוּהוּ
אַתָּם, לָמָּה? "כִּי בְּצִלְמִי וְגו'". עֲשֵׂה אֶת הָאָדָם •

וְאַתָּן פּוֹשְׁוּ וְסָגוּ אֶתְלִידוֹ בְּאַרְעָא וְסָגוּ
בָּהּ:

(2) וְאַתָּם פְּרוּ וּרְבוּ שְׂרָצוּ בָאָרֶץ וּרְבוּ-בָהּ:

כִּי-וְאַתָּם פְּרוּ וּרְבוּ • (כתובות ה): לִפִּי פֶשׁוּטוֹ, הִרְאֵשׁוּנָה לְבִרְכָּהּ וְכָאֵן לְצוּרִי. וְלִפִּי מִדְרָשׁוֹ, לְהַקִּישׁ מִי שְׂאִינוֹ
עוֹסֵק בְּפִרְיָהּ וּרְבִיָּהּ לְשׁוֹפֵךְ דָּמִים (יבמות טז) •

~ יום חמישי א' מרחשון ~

ח וְאַמֵּר יְיָ לְנֶחֱם וּלְבִנְיָהּ עֲמָה לְמִימַר:

(ח) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-נָח וְאֶל-בָּנָיו אֵתוֹ לֵאמֹר:

ט וַיֹּאמֶר הָאֱלֹהִים אֲנִי אֲנִי מְקִים יְתָהּ קְנִי עֲמֻכּוֹן וְעַם
בְּנִיכּוֹן בְּתִרְכּוֹן:

(ט) וַאֲנִי הִנְנִי מְקִים אֶת-בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְאֶת-זִרְעֲכֶם
אַחֲרֵיכֶם:

ספורנו

מִשְׁכִּיל, רָאוּי שִׁיחֶה דָּמוֹ וְנִפְשׁוֹ
הַחַיּוֹנִית הַמְשֻׁרְתִּים לָזֶה הַצֵּלֶם
נִחְשָׁבִים וְנִדְרָשִׁים מִיד מֵאֲבָדֵיהֶם
יִתֵּר מִחַיִּי כָּל שָׂאֵר בְּעַלִּי
חַיִּים. תורה 1

(1) וְאַתָּם פְּרוּ וּרְבוּ. וְאַל תִּשְׁכַּחוּ דָּם
הָאָדָם. תורה ח

(ט) וַאֲנִי הִנְנִי מְקִים אֶת בְּרִיתִי. עַל
זֶה הַתְּנָא שְׁלֹא תִשְׁכַּחוּ דָּם נְקִי אֲנִי
"מְקִים אֶת בְּרִיתִי" שְׁלֹא לְשַׁחַת עוֹד
הָאָרֶץ. אֲבָל בְּשִׁפְכֶת דָּם נְקִי תִשְׁחַת

הָאָדָם נִדְרָשׁ וְלֹא אֲדָרֵשׁ דָּם שָׂאֵר
בְּעַלִּי חַיִּים, "כִּי בְּצִלְמִי אֱלֹהִים עֲשֵׂה",
בְּצִלְמִי הַעֲצָמִים הַנִּבְדָּלִים הַנִּקְרָאִים
"אֱלֹהִים", עֲשֵׂה אִיזָה מֵהֶם, "אֵת
הָאָדָם". כִּי אֲמַנְסָם מֵאֹז שְׂאֵמֶר הָאֵל
יִתְבָּרַךְ "נַעֲשֵׂה אָדָם" (לעיל א, כו) נִתֵּן כַּחַ
בְּעֲצָמִים הַנִּבְדָּלִים, אוֹ בְּאֶחָד מֵהֶם,
לְהַשְׁפִּיעַ כַּחַ שְׁכָלִי עַל כָּל נוֹשֵׂא מוֹכֵן,
וְהוּא כָּל אֶחָד מֵהֵמִין הָאֲנוּשִׁי. וּבִהְיוֹת
הָאָדָם "בְּצִלְמִי אֱלֹהִים", אֲשֶׁר הִיא
נִפְשׁוֹ הָאֲנוּשִׁית אֲשֶׁר בָּהּ הוּא חַי

אֵת צִאֲנִי מִיָּדִים.. וְהַצֵּלְתִּי צִאֲנִי
מִפִּיָּהֶם" (יחזקאל לה, ט).

מִיד אִישׁ אֲחִיו אֲדָרֵשׁ אֵת נִפְשׁוֹ
הָאָדָם. אִם לֹא יִזְכֶּה לָזֶה שְׂאֲצִילָהוּ,
יִנְהַרְגֶהוּ - "אִישׁ אֲחִיו, אֲדָרֵשׁ אֵת
נִפְשׁוֹ" הַהִרְוֹג מִיד אֲחִיו הַהִרְוֹג
לְהַפְרֵעַ מִמֶּנּוּ, אֲבָל לֹא מִיד
הַחַיָּה. תורה ו

(1) בָּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ, בֵּית דִּין שֶׁל
מִטָּה.

כִּי בְּצִלְמִי אֱלֹהִים. וְטַעַם הִיּוֹת דָּם

אמר לו: הנני מסכים לעשות קיום וחזק ברית להבטחתי, ואתן לך אות.

נש"י וְאֲנִי הַנְּנִי • מסכים אני עמך, שהיה נח דואג לעסק בפריה ורביה, עד שהבטיחו הקדוש-ברוך-הוא שלא לשחת העולם עוד, וכן עשה. ובאחרונה

יועם כל נפשא חיתא דעמכון בעופא בכעירא ובכל חות ארעא דעמכון מכל נפקי תבותא לכל חות ארעא:

(י) וְאֵת כָּל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם בְּעוֹף בְּהֵמָה וּבְכָל־חַיַּת הָאָרֶץ אִתְּכֶם מִכָּל יִצְאֵי הַתֵּבָה לְכָל חַיַּת הָאָרֶץ:

ורמשים. לכל חית הארץ. להביא המזיקין, שאינן בכלל ה'חיה אשר אתכם', שאין הלוכן עם הבריות.

נש"י חַיַּת הָאָרֶץ אִתְּכֶם • הם המתהלכים עם מכל יצאי תבה. להביא שקצים

יא ואקם ית קמי עמכון ולא ישתיצי כל בשרא עוד ממי טופנא ולא יהי עוד טופנא לחבלא ארעא:

(יא) וְהַקְמַתִי אֶת־בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְלֹא־יִכָּרֵת כָּל־בָּשָׂר עוֹד מִמִּי הַמִּבּוּל וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד מִבּוּל לְשַׁחַת הָאָרֶץ:

נש"י וְהַקְמַתִי • אעשה קיום לבריתי, ומהו קיומו? "את הקשת", כמו שמסים והולך.

יב ואמר יי דא את קים די אנא יהב בין מימרי וביניכון ובין כל נפשא חיתא די עמכון לדרי עלמא:

(יב) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים זֶאת אוֹת־הַבְּרִית אֲשֶׁר־אֲנִי נֹתֵן בֵּינִי וּבֵינִיכֶם וּבֵין כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם לְדוֹרֹת עוֹלָם:

של חזקתהו מלך יהודה ודורו של רבי שמעון בן יוחאי (בראשית רבה).

נש"י לְדוֹרֹת עוֹלָם • נכתב חסר, שיש דורות שלא הצרכו לאות, לפי שצדיקים גמורים היו, כמו דורו

~ נקודות משיחות קודש ~

דורו של חזקתהו ודורו של רשב"י

והנה גם על הגאולה העתידה לבא, נאמר בפתויבים (ישעיה סו, כב) שֶׁאֲזַי יִהְיוּ "הַשְּׂמִימִים הַתְּדֻשִּׁים וְהָאָרֶץ הַתְּדֻשָּׁה". שהעולם יתעלה לבחינה גבוהה מאד, עד שיהיה כמו "עולם חדש".

ועל-פי-זה יש לומר שזה שדוקא בדורות חזקתהו ורבי שמעון בן יוחאי לא הצרכו לאות הקשת הוא, כי שניהם שיכים לגאולה העתידה.

חזקתהו — אמרו חכמינו ז"ל (סנהדרין זד, א) "בִּקְשׁ הַקֶּבֶ"ה לַעֲשׂוֹת חֲזָקָתוֹ מִשִּׁיחַ". רבי שמעון בן יוחאי — חבר ספר הזוהר אשר "יפקון ביה מן גלותא ברחמי" (רעיא מהימנא נשא קכד, ב).

(על-פי לקוטי-שיחות כרך לה, עמוד 34 ואילך — מותר 'לקראת שבת')

זאת אות-הברית . . לדרת עולם: (ט, יב)

לדרת קתיב, כנט לשני דורות, דורו של חזקתהו . . ודורו של רבי שמעון בן יוחאי (בראשית רבה פרשה לה, ב) יש לפרש הטעם שרק בשני דורות אלו לא נראתה הקשת:

אמרו חכמינו ז"ל (בראשית רבה פרשה ל, ח) שֶׁאַחֲרֵי הַמִּבּוּל נֶחַ רָאָה "עוֹלָם חֲדָשׁ", שֶׁעַל־יְדֵי הַמִּבּוּל נִטְהַר הָעוֹלָם וְנִתְעַלָּה לְמַדְרָגָה גְּבוּהָה מְאֹד, עַד שֶׁנִּקְרָא "עוֹלָם חֲדָשׁ". וְזֶהוּ גַם עֲנִינָה שֶׁל אוֹת הַקֶּשֶׁת לְהַרְאוֹת שֶׁ"לֹא יִהְיֶה עוֹד מִבּוּל לְשַׁחַת הָאָרֶץ" — כִּי עַל־יְדֵי הַמִּבּוּל נִטְהַר הָאָרֶץ בְּאֶפֶן שֶׁאֵי־אֶפְשָׁר עוֹד שֶׁהָעוֹלָם יִהְיֶה בְּמַצָּב שֶׁפֶל כְּזֶה שִׁיחָה דְרוֹשׁ מִבּוּל לְתַקְנּוּ.

והפסד' שישחית את עצם הארץ. תורה יב

החוטא, ולא תשחת הארץ. (יא) ולא יהיה עוד מבוול לשחת הארץ. לא יהיה שום אפן מ'פלה

הארץ, כאמרו "כי הדם הוא יחניף הארץ, ולא ירץ לא יכפר" וגו' (במדבר לה, א). אכל על כל שאר העצמות ילקה

(יג) אֶת־קִשְׁתִּי נָתַתִּי בָעֵץ וְהִיתָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי
וּבֵין הָאָרֶץ:

(יד) וְהָיָה בָעֵנִי עֵץ עַל־הָאָרֶץ וְנִרְאָתָה הַקִּשֶּׁת
בָּעֵץ:

כ"י - בָּעֵנִי עֵץ • כְּשֶׁתְּמַעֲלָה בְּמַחֲשָׁבָה לִפְנֵי לִהְיָא חֲשָׁף וְאַבְדּוֹן לַעוֹלָם.

(טו) וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין כָּל־
נֶפֶשׁ חַיָּה בְּכָל־בֶּשֶׂר וְלֹא־יְהִיָּה עוֹד הַמַּיִם לַמַּבּוּל
לְשַׁחַת כָּל־בֶּשֶׂר:

(טז) וְהִיתָה הַקִּשֶּׁת בָּעֵץ וּרְאִיתִיהָ לְזִכָּר בְּרִית עוֹלָם
בֵּין אֱלֹהִים וּבֵין כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה בְּכָל־בֶּשֶׂר אֲשֶׁר
עַל־הָאָרֶץ:

כ"י - בֵּין אֱלֹהִים וּבֵין כָּל נֶפֶשׁ חַיָּה • בֵּין מִדַּת הַדִּין | כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה, אֲלֵא זֶהוּ מִדְּרָשׁוֹ: כְּשֶׁתְּבֹא מִדַּת הַדִּין
שֶׁל מַעֲלָה וּבֵינֵיכֶם, שֶׁהָיָה לוֹ לְכַתֵּב: בֵּינִי וּבֵין | לְקַטְרֵג עֲלֵיכֶם (לְחַיֵּיב אֶתְכֶם), אֲנִי רוֹאֶה אֶת הָאוֹת וְנִזְכָּר.

(יז) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־נֹחַ זֹאת אוֹת־הַבְּרִית אֲשֶׁר
הִקְמַתִי בֵּינִי וּבֵין כָּל־בֶּשֶׂר אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ:

כ"י - זֹאת אוֹת הַבְּרִית • הִרְאָהוּ הַקִּשֶּׁת, וַאֲמַר לוֹ: הִרֵי הָאוֹת שְׁאֻמְרִתִּי.

~ יום שישי ב' מרחשון ~

(יח) וַיְהִיּוּ בְנֵי־נֹחַ הַיְצְאִים מִן־הַתֵּבָה שֵׁם וְחָם וִיפֶת
וְחָם הוּא אָבִי כְנָעַן:

(יג) אֶת קִשְׁתִּי נָתַתִּי בָּעֵץ. סִדְרִיתִי
שִׁיחָיָה בְּטִבְעָה.
(יד) בָּעֵנִי עֵץ. כִּי לֹא תִרְאֶה הַקִּשֶּׁת
בְּהִיּוֹת בְּרִית. בְּהִיּוֹת הַקִּשֶּׁת
כְּפֹלֶה. כִּי אִמְנֵם נִלְאוּ חֻקֵּי מַחֲקָר
לְתַת טַעַם לְסִדֵּר צִבְעֵי הַקִּשֶּׁת הַשְּׁנִית,
אֲשֶׁר הוּא עַל הַפֶּךָ סִדֵּר צִבְעֵי הַקִּשֶּׁת
הִרְאָשׁוֹנָה הַמְּרֻגֶּלֶת, וְהִיא תִּהְיֶה אוֹת
לְצִדִּיקֵי הַדּוֹר שְׂדוּרִם חֵיב, כְּאֶמְרָם
'כָּלוּם נִרְאָתָה הַקִּשֶּׁת בְּיָמֶיךָ' (כְּתוּבַת עוֹ).

א, וַיִּתְּפִלְלוּ וַיִּזְכְּחוּ וַיִּלְמְדוּ דַּעַת אֶת
הָעָם. תּוֹרָה יֵד
(יד) בָּעֵנִי עֵץ. כִּי לֹא תִרְאֶה הַקִּשֶּׁת
בְּהִיּוֹת עֵץ עֶבֶר אַחֲרֵי הַנֶּזֶק
וְהַלָּח. תּוֹרָה טו
(טז) וּרְאִיתִיהָ לְזִכָּר בְּרִית עוֹלָם.
אֲשֻׁגִּים בְּמִסְבָּב מִמְּנָה, וְהוּא תְּפִלַּת
הַצִּדִּיקִים וְעַמְדָם בְּפָרֵץ לְמַעַן אֲשִׁיב
חֲמָה מִהַשְׁחִית, כְּמוֹ זִכָּר "בְּרִית

עוֹלָם". תּוֹרָה יז
(יז) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל נֹחַ זֹאת אוֹת
הַבְּרִית. זֹאת הַקִּשֶּׁת הַשְּׁנִיָּה הִיא
"אוֹת הַבְּרִית", וְעֲלִיךָ וְעַל פִּיּוּצָא בְּךָ
מִשָּׁל לְהַתְעוֹרֵר בְּהִרְאָאוֹתָהּ, וְלִהְיוֹת בְּנֵי
הַדּוֹר לְשׁוֹב לְהַשְׁכִּיל לְהִיטִיב. תּוֹרָה יח
(יח) וְחָם הוּא אָבִי כְנָעַן. דּוּמָה
בְּדִרְכּוֹ לְכַנְעַן הַמְּפֹרָס לְרַע, בְּאִפְּן
שֶׁהָיָה אָב לְכַנְעַן בְּאִמָּתוֹ גַּם בְּהַדְמוּת,

נ"ט וְחָם הוּא אָבִי כְנָעַן • לָמָּה הִצְרָךְ לִימֹר כָּאן?
לְפִי שֶׁהִפְרָשָׁה עֲסוּקָה וּבָאָה בְּשִׁכְרוּתוֹ שֶׁל נֹחַ,
שֶׁלָּקֵל בָּהּ חָם וְעַל-יָדוֹ נִתְקַלֵּל כְּנָעַן, וְעַדִּין לֹא פִתְּבַ

(יט) שְׁלֵשָׁה אֱלֹהִים בְּנִי־נֹחַ וּמֵאֵלֶּה נִפְצָה כָּל־הָאָרֶץ:

(ב) וַיַּחֲלֵ נָח אִישׁ הָאָדָמָה וַיִּשְׁעַ כָּרֶם:

כִּשְׁמֵי יִיחָדִל • (בראשית רבה) עָשָׂה עֲצָמוֹ חֲלִין, שְׁהִיָּה לוֹ
לַעֲסֹק תַּחֲלָה בְּנִסְיָנָה אַחֲרָת. אִישׁ הָאֲדָמָה • אֲדוֹנֵי
הָאֲדָמָה, כְּמוֹ (רות א) : "אִישׁ נַעֲמִי". וַיֵּטֶע כֶּרֶם •

(כא) וַיֵּשֶׁת מִן־הַיֵּין וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְּגַל בַּתוֹךְ אֱהֱלָה:

רמז"א וַיִּתְּגַלּ • לְשׁוֹן וַיִּתְּפַעַל. אֶהְיֶה • "אֶהְיֶה" כְּתִיב,
רמזזזזז לַעֲשֶׂרֶת הַשָּׁבָטִים שֶׁנִּקְרְאוּ עַל שֵׁם שׁוּמְרוֹן,

(כב) וַיֵּרָא הֵם אֲבִי כְנָעַן אֶת עֲרוֹת אָבִיו וַיֵּגֶד

רַשִׁיׁי וַיֵּרָא חָם אָבִי כְנָעַן • (בראשית רבה) יֵשׁ מִרְבּוֹתֵינוּ
אוֹמְרִים: כְּנָעַן רָאָה וְהִגִּיד לְאָבִיו, לִכְךָ הַזְכָּר עַל

(בג) וַיִּקַּח^ו יֵשׁוּ וַיָּפֶת אֶת־הַשְּׂמֵלָה וַיְשִׁימוּ עַל־שֶׁבֶם

כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ • אֵין כְּתִיב 'וַיִּקְחוּ' אֶלָּא 'וַיִּקַּח'
(סנהדרין ע), לְמַד עַל שֵׁם שְׁתַּחֲמָץ בְּמַצּוֹה יוֹתֵר מִיִּפְתָּה,
לִכְךָ זָכוּ בְּנֵי לְטָלִית שֶׁל צִיצִית, וַיִּפְתָּ זָכָה לְקַבּוּרָה
לְבָנָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל לט): "אֶתֶּן לְגֹג מְקוֹם-שֵׁם קָבֵר",
וְחָם שִׁבְדָּה אֶת אֲבִיו, נֶאֱמַר בְּזִרְעוֹ (ישעיה כ): "כֵּן יִהְיֶה

לֹא יַעֲשׂוּ, כִּי אָמַרְתָּ
בַּהֲתַחֲלֶה יִסְבֹּב
כְּמוֹ שִׁיקְרָה
בַּהֲתַחֲלֶה. וְזֶה בִּפְנֵי
"וַיַּחֲלֵל הָעָם
(א). תורה בא

(ולעיל ט, א), וְלִכֵּן "מַאֲלָה נִפְצָה כָּל (כב) וַיֵּרָא חֶם אֶבְרָהָם בְּנֵיוֹן הָאָרֶץ". תורה כ

(ב) וַיַּחֲלֵל נָח. הֵתְחִיל בַּפֻּעַל בְּלִתִּי
נְאוֹת, וְלָכֵן גִּמְשָׁכוּ מִזֶּה מַעֲשִׂים אֲשֶׁר
וְהוּא הַסְּרוּס כָּד
לְבָרְכָה (סנהדרין ע

(כד) וַיִּקְרָא נֹחַ מֵיִינוֹ וַיֹּדַע אֶת אֲשֶׁר-עָשָׂה לוֹ בְּנוֹ
כִּד וְאַתָּעַר נֹחַ מִחֲמַרְהָ וַיֹּדַע יֵת דִּי עֲבַד לֵה
בְּרָה זְעִירָא:
הַקָּטָן:

נח"י בְּנוֹ הַקָּטָן • הַפָּסוּל וְהַבְּזוּי, כְּמוֹ (ירמיה מט): "הִנֵּה קָטָן נִתְתִּיד בְּגוֹיִם בְּזוּי".

(כה) וַיֹּאמֶר אֲרוּר פִּנְעֵן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאַחִיו:
כֹּה וְאָמַר לִיט פִּנְעֵן עֶבֶד פִּלַּח עֲבָדִין יִהְיֶה
לְאַחֻהִי:

נח"י אֲרוּר פִּנְעֵן • אִתָּה גִרְמַת לִי שְׁלֹא אוֹלִיד בֵּן
רְבִיעִי אַחֵר לְשִׁמְשֹׁנִי, אֲרוּר בֶּנְךָ רְבִיעִי לְהִיּוֹת מִשְׁמֵשׁ
אֶת זֶרַעַם שֶׁל אֱלֹהֵי הַגְּדוּלִּים שֶׁהִטְל עֲלֵיהֶם טֶרַח
עֲבוֹדָתִי מֵעַתָּה. וְמָה רָאָה חָם שֶׁסָּרְסוּ? אָמַר לָהֶם

לְאַחִיו: אָדָם הָרָאוּשׁוֹן שְׁנֵי בָנִים הָיוּ לוֹ, וְהָרֵג זֶה
אֶת זֶה בְּשָׁבִיל יִרְשַׁת הָעוֹלָם, וְאַכְיֵנוּ יֵשׁ לוֹ שְׁלֹשָׁה
בָּנִים וְעוֹדְנוּ מִבְּקָשׁ בֵּן רְבִיעִי?!

נקודות משיחות קודש ~

ברש"י הענין ד'מדרש שמות'. וראה פרוש המיחס לרש"י
דברי-הימים-א, כג: נביא גדול היה עבר, אבל שמות
אחרים לא נתנו לדרש.

(לקוטי שיחות, כרך כה, עמ' 64)

שְׁהִיָּה עֶבֶר נְבִיא, שֶׁקָּרָא שֵׁם בְּנוֹ עַל שֵׁם הָעֵתִיד (י, כה)
בְּדֶרֶךְ הַפֶּשֶׁט, אֵין הִכְרַח שֶׁשֵׁם מִבְּטָא אֶת עֲנִינוֹ שֶׁל בַּעַל
הַשֵּׁם (רק אִם הַפָּסוּק עֲצֵמוֹ מְדַגֵּשׁ זֹאת, כְּמוֹ אֲבָרְקָהם –
אֲב הַמּוֹן גּוֹיִם), אֲלֹא-אִם-בֵּן יֵשׁ הִכְרַח בְּדֶרֶךְ הַפֶּשֶׁט
שֶׁשֵׁם זֶה שִׁיף לְבַעַל הַשֵּׁם, שֶׁלֹּכֵן מְצִינוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת

(כו) וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי שֵׁם וַיְהִי כִנְעֵן עֶבֶד
לָמוֹ:
כֹּה וְאָמַר בְּרִיךְ יְיָ אֱלֹהֵה דְשֵׁם וַיְהִי כִנְעֵן
עֲבָדָא לַהוּן:

נח"י בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי שֵׁם • שְׁעֵתִיד לְשִׁמּוֹר הַבְּטָחָתוֹ לְזִרְעוֹ, לְתַת לָהֶם אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן. וַיְהִי • לָהֶם כִּנְעֵן
לְמַס עוֹבֵד.

(כז) יָפֶת אֱלֹהִים לְיָפֶת וַיִּשְׁכֵּן בְּאַהֲלֵי-שֵׁם וַיְהִי כִנְעֵן
עֶבֶד לָמוֹ:
כֹּה יָפֶתִי יְיָ לְיָפֶת וַיִּשְׁרִי שְׁכִינָתָה בְּמִשְׁכְּנָהּ
דְּשֵׁם וַיְהִי כִנְעֵן עֲבָדָא לַהוּן:

נח"י יָפֶת אֱלֹהִים לְיָפֶת • מִתְרַגֵּם: יָפֶת, 'יִרְחִיב'.
וַיִּשְׁכֵּן בְּאַהֲלֵי-שֵׁם • יִשְׂרָה שְׁכִינָתוֹ בְּיִשְׂרָאֵל. וּמִדְּרַשׁ
חֲכָמִים: אֶף-עַל-פִּי שֵׁ"י יָפֶת אֱלֹהִים לְיָפֶת", שְׁכִינָה
כָּרַשׁ, שְׁהִיָּה מִבְּנֵי יָפֶת, בֵּית שְׁנֵי – לֹא שְׂרָתָה בּוֹ

שְׁכִינָה, וְהִיכָן שְׂרָתָה? בְּמִקְדָּשׁ רָאוּשׁוֹן שְׁכִינָה שְׁלֵמָה,
שְׁהִיָּה מִבְּנֵי שֵׁם. וַיְהִי כִנְעֵן עֶבֶד • אֶף מִשְׁיָגְלוֹ בְּנֵי
שֵׁם, יִמְכְּרוּ לָהֶם עֲבָדִים מִבְּנֵי כְנָעַן.

ספורט

אֱלֹו, לֹא פָּנּוּ; שְׁלֹא לְרֹאוֹת, וַיְהִיָּה
נוֹסֵף עֲלֵיהֶם עֲצָבוֹן. תוֹרָה כד

(כד) בְּנוֹ הַקָּטָן. 'בְּנֵי בְנֵי הָרִי הֵם
בְּבָנִים', וְכִנְעֵן הָיָה הַקָּטָן שֶׁבְּבָנֵי חָם
(להלן י, ח), וְאוֹלֵי הַקָּטָן שֶׁבְּבָנֵי בָנִים שֶׁל
נֹחַ אִזּוּ, וְעַם זֶה הָיָה בְּדִרְכֵּיו "קָטָן
בְּגוֹיִם בְּזוּי מְאֹד". תוֹרָה כה

(כה) עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאַחִיו. כִּי
הִיּוֹתוֹ "עֶבֶד לְאַחִיו" הָיָה רָאוּי לוֹ
בְּטָבַע, כִּינֵן שְׁהִיָּה קָטָן בְּמַעֲלָה וּבְזוּי
מִפְּלֵם, כְּאָמְרוֹ "וְעֶבֶד אֲוִיל לְחֶכֶם
לֵב" (משלי יא, כט), לִכֵּן בְּחֻטְאוֹ הוֹסִיף
שְׁהִיָּה "עֶבֶד עֲבָדִים". תוֹרָה כו

(כו) וַיְהִי כִנְעֵן, וַיִּרְעוּ. עֶבֶד לָמוֹ.

לֹא לֵאחֵי שֵׁם וְלִזְרַע שֵׁם, כְּאָמְרוֹ "וַיְהִי
חֻטְבִּי עֲצִים וְשֹׁאֲבֵי מַיִם לַעֲדָה
וְלִמְזֻבַּח ה'" (יהושע ט, כז). תוֹרָה כז

(כז) בְּאַהֲלֵי שֵׁם. בְּתֵי מִדְּרָשׁוֹת,
בְּלַעֲדֵי בֵּית הַבְּחִירָה.
עֶבֶד לָמוֹ. שְׁנִית, לְשֵׁם וְלִיָּפֶת גַּם
שְׁלֹא בִימֵי הַמִּקְדָּשׁ. תוֹרָה כח

(כח) וַיְחַיֶּנֶה אַחֲרֵי הַמָּבּוּל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים
שָׁנָה:

(כט) וַיְהִי כִּלְיַמֵּי־נֹחַ תִּשְׁעַ מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים
שָׁנָה וַיָּמָת:

י (א) וְאַלֶּה תוֹלְדֹת בְּנֵי־נֹחַ שֵׁם חָם וַיִּפֹּת וַיִּוְלְדוּ
לָהֶם בָּנִים אַחֲרֵי הַמָּבּוּל:

(ב) בְּנֵי יֹפֶת גִּמְרִי וּמִגְוֹג וּמְדִי וַיֹּון וַתְּבַל וּמִשְׁפַּח וַתִּירָם:
כש"י • וַתִּירָם • זו פָּרָס (בראשית רבה).

(ג) וּבְנֵי גִמְרִי אֲשַׁכְנַז וְרִיפָת וַתְּגִרְמָה:

(ד) וּבְנֵי יוֹן אֱלִישָׁה וַתְּרַשִּׁישׁ כְּתִים וְדַדָּנִים:

(ה) מֵאֵלֶּה נִפְרְדּוּ אֵיזֵי הַגּוֹיִם בְּאַרְצֹתָם אִישׁ לְלִשְׁנֹו
לְמִשְׁפַּחָתָם בְּגוֹיֵיהֶם:

(ו) וּבְנֵי חָם כּוּשׁ וּמִצְרַיִם וְפוּט וַכְנַעַן:

(ז) וּבְנֵי כּוּשׁ סִבְא וַחֲוִילָה וְסִבְתָּה וְרַעְמָה וְסִבְתָּכָא
וּבְנֵי רַעְמָה שִׁבְא וְדָדָן:

(ח) וְכוּשׁ יָלַד אֶת־נִמְרֹד הוּא הֵחָל לַהֲיוֹת גִּבּוֹר
בְּאַרְצָן:

כש"י • לַהֲיוֹת גִּבּוֹר • לְהִמְרִיד כָּל הָעוֹלָם עַל הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, בַּעֲצַת דּוֹר הַפְּלָגָה.

(ט) הוּא־הָיָה גִבּוֹר־צִיד לִפְנֵי יְהוָה עַל־כֵּן יֵאָמֵר
כְּנִמְרֹד גִּבּוֹר צִיד לִפְנֵי יְהוָה:

ספורט

(כט) וַיָּמָת. קִדְּם עֲנִיִן הַסְּפוּר הַמְּכֻנָּן, (יחזקאל לח, ה). תורה ז
וְהוּא הַתְּעוּרָרוֹת אֲבָרָהֶם לְקָרָא בְּשֵׁם ה'. תורה א
י (ו) וְפוּט וַכְנַעַן. לֹא הִזְכִּיר בְּנֵי פוּט, (ט) לִפְנֵי ה'. גִּבּוֹר מֵאֹד, כְּעֲנִיִן "עִיר
כִּי הָיָה כָּל בְּנֵי לִגְוִי אֶחָד נִקְרָא עַל שְׁמוֹ, כְּאִמְרוֹ "כּוּשׁ וְסִבְא תַחֲתִיד" (ישעיה מג, א). תורה ח
שְׁמוֹ, כְּאִמְרוֹ "פָּרָס כּוּשׁ וְפוּט אִתָּם" (ח) וְכוּשׁ יָלַד אֶת נִמְרֹד. בְּתוֹךְ אוֹתָם גִּבּוֹרָתָו מֵלֶךְ בְּגוֹיִים, כְּאִמְרוֹ, תורה י

וַיֵּלֶךְ גִּבּוֹר צִיד • צִד דַּעְתָּן שֶׁל בְּרִיּוֹת בְּפִיּוֹ, וּמִטָּעָן לְמַרְד בַּמָּקוֹם. לְפָנָי ה' • מִתְכַּוֵּן לְהַקְנִיטוֹ עַל פָּנָיו. עַל כֵּן יֹאמַר • עַל כָּל אָדָם מְרִשִּׁיעַ בַּעֲזוֹת פָּנִים,

וַתְּהִי רֹאשִׁית מִמְּלֻכְתּוֹ בְּכָל וָאָרֶץ וְאַפְדֵּי וְכִלְגָּה בָּאָרֶץ שְׁנַעַר:

מִן־הָאָרֶץ הַהִוא יֵצֵא אֲשׁוּר וַיִּבֶן אֶת־נִינְוָה וְאֶת־רֶחֶבֶת עִיר וְאֶת־כַּלַּח:

מִן־הָאָרֶץ • כִּינּוֹן שְׂרָאָה אֲשׁוּר אֶת בְּנָיו שׁוֹמְעִין לְנִמְרֹד וּמִוֹרְדִין בַּמָּקוֹם לְבָנוֹת הַמִּגְדָּל, יֵצֵא מִתּוֹכָם

(בראשית רבה)

וְאֶת־רֶסֶן בֵּין נִינְוָה וּבֵין כַּלַּח הוּא הָעִיר הַגְּדֹלָה: יב וְיֵת רֶסֶן בֵּין נִינְוָה וּבֵין כַּלַּח הִיא קִרְתָּא רַבְתָּא: כְּשִׁי • הָעִיר הַגְּדֹלָה • הִיא נִינְוָה, שְׁנַעַמֵר (יִנְוָה ג): "וְנִינְוָה הִיְתָה עִיר גְּדוֹלָה לָאֱלֹהִים."

וּמִצְרִים יֵלֵךְ אֶת־לוּדִים וְאֶת־עַנְמִים וְאֶת־לְהִים וְאֶת־נַפְתָּחִים: כְּשִׁי • לְהִים • שְׁפָנִיָּהם דּוֹמִים לְלֶהָב.

וְאֶת־פְּתָרִים וְאֶת־כַּסְלָחִים אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִשָּׁם פְּלִשְׁתִּים וְאֶת־כַּפְתָּרִים:

כְּשִׁי • פְּתָרִים וְאֶת כַּסְלָחִים אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִשָּׁם פְּלִשְׁתִּים • מִשְׁנֵיהֶם יֵצְאוּ, שְׁהִיוּ פְתָרִים וְכַסְלָחִים (טו) וּכְנָעַן יֵלֵךְ אֶת־צִידֵן בְּכָרוֹ וְאֶת־חַת:

וְאֶת־הַיְבוּסִי וְאֶת־הָאֲמֹרִי וְאֶת־הַגְּרָגָשִׁי: טז וְיֵת יְבוּסָאִי וְיֵת אֲמֹרָאִי וְיֵת גְּרָגָשָׁאִי:

וְאֶת־הַחִוִּי וְאֶת־הָעֶרְקִי וְאֶת־הַפִּינִי: יז וְיֵת חִוָּאִי וְיֵת עֶרְקָאִי וְיֵת אֲנַתּוּסָאִי:

וְאֶת־הָאֲרֹרִי וְאֶת־הַצִּמְרִי וְאֶת־הַחֲמָתִי וְאֶת־נַפְצוֹ מִשְׁפָּחוֹת הַכְּנַעֲנִי:

וַתְּהִי רֹאשִׁית מִמְּלֻכְתּוֹ בְּכָל. וְזֶה לְהוֹדִיעַ שֶׁמִּפְנֵי מַלְכוּתוֹ קָרָה, כְּשֶׁבָאוּ הָאֲמֹת בָּאָרֶץ שְׁנַעַר, שְׁנַעֲשֶׂתָה הַמִּצָּאֵת הָעִיר וְהַמִּגְדָּל כְּדִי שֶׁתִּתְפַּשֵּׁט מַלְכוּתוֹ עַל כָּל הַמִּין הָאָנוּשִׁי

בְּאִמְצָעוֹת אֵל גָּבֵר כְּלָלִי לְכָל הַמִּין, 'אֵלֵינוּ גוֹיִם יִרְשׁוּ', כְּעִנְיָן עֲצַת יִרְבָּעָם בְּאֲשֶׁר גָּרָא דְרִישַׁת הַמִּקְדָּשׁ. תוֹרָה יא (יא) מִן הָאָרֶץ הַהִוא יֵצֵא אֲשׁוּר. בְּלִתִּי מַסָּכִים לְמַלְכוּת נִמְרֹד אוֹ

לְעֲצָתוֹ הַנִּבְעָרָה, כְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ וְזִרְזוֹנָם לְבִרְכָּה. וַיִּבֶן אֶת נִינְוָה. וְלָכֵן זָכָה לְבָנוֹת אֶת כָּל אֵלָה, בְּאִמְרוֹ "אֵל פָּנָיו יִשְׁלַם לוֹ" (דברים י, ט).

תוֹרָה יב

ספורט

כ"י • וְאַחֵר נָפְצוּ • מֵאַלֶּה נִפְצוּ מִשְׁפָּחוֹת הַרְבֵּה.

יט וְהָיָה תַּחֲנוּם כְּנֻעָנָי מַצִּידוֹן מְטִי לַגֶּר
עַד עֵזָה מְטִי לְסֻדּוֹם וְעַמּוּרָה וְאַדְמָה
וְצִבּוֹרִים עַד לְשֹׁעַ:

(יט) וְהָיָה גְבוּל הַכְּנַעֲנִי מִצִּידוֹן בְּאַכָּה גִּרְרָה עַד־עֵזָה
בְּאַכָּה סֻדָּמָה וְעַמּוּרָה וְאַדְמָה וְצִבּוֹרִים עַד־לְשֹׁעַ:

כ"י • גְבוּל • סוֹף אֶרֶצוֹ, כָּל "גְבוּל" לְשׁוֹן סוֹף וְקֶצֶה. בְּאַכָּה • שֵׁם דָּבָר. וְלִי נִרְאָה, כְּאַדָּם הָאוֹמֵר לְחִבְרוֹ:
'גְבוּל זֶה מֵגִיעַ עַד אֲשֶׁר תִּבְאֵה לְמָקוֹם פְּלוֹנִי'.

כ אליו בני חם לזרעיתיהו
בארעתיהו בעממיהו:

(כ) אֵלֶּה בְּנֵי־חָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְלִשְׁנָתָם בְּאַרְצֵתָם
בְּגוֹיֵיהֶם:

כ"י • לְלִשְׁנָתָם בְּאַרְצֵתָם • אֶף־עַל־פִּי שְׁנֵהֲלָקוּ לְלִשְׁנוֹת וְאַרְצוֹת, כָּלֵם בְּנֵי חָם הֵם.

כא ולשם ילד גם־הוא אבי כל־בני־עבר אחי יפת
עבר אחוהי דיפת רבא:

(כא) וְלִשְׁם יֶלֶד גַּם־הוּא אָבִי כָּל־בְּנֵי־עֶבֶר אָחִי יֶפֶת
הַגָּדוֹל:

שש מאות שנה [לנח]. נמצא, שהגדול בבניו היה
בן מאה שנה, ושם לא הגיע למאה עד שנתים אחר
המבול. אחי יפת • ולא אחי חם, שאלו שניהם
כברו את אביהם, וזה בזוהר.

כ"י • אָבִי כָּל־בְּנֵי־עֶבֶר • הִנֵּהר – הִיָּה שֵׁם. אָחִי
יֶפֶת הַגָּדוֹל • אֵינִי יוֹדֵעַ אִם יֶפֶת הַגָּדוֹל, אִם שֵׁם?
כִּשְׁהוּא אוֹמֵר: "שֵׁם בֶּן־מֵאָת שָׁנָה וְגו'" שְׁנַתִּים אַחֵר
הַמִּבּוּל", הָיִי אוֹמֵר יֶפֶת הַגָּדוֹל, שֶׁהָיָה בֶּן חֲמִשׁ מֵאוֹת
שָׁנָה הִיָּה נֹחַ כִּשְׁהִתְחִיל לְהוֹלִיד, וְהַמִּבּוּל הִיָּה בְּשִׁנַּת

כב בני שם עילם ואשור וארפכשד ולוד וארם:

(כב) בְּנֵי שֵׁם עִילָם וְאַשּׁוּר וְאַרְפַּכְשָׁד וְלוּד וְאַרְם:

כג ובני ארם עוין וחול וגתר ומש:

(כג) וּבְנֵי אֲרָם עוֹיִן וְחוּל וְגֹתֵר וּמֶש:

כד וארפכשד אוליד ית שלח ושלח אוליד
ית עבר:

(כד) וְאַרְפַּכְשָׁד יָלַד אֶת־שֹׁלַח וְשֹׁלַח יָלַד אֶת־עֶבֶר:

כה ולעבר ילד שני בנים שם האחד פלג פי בימיו
ארי ביזמוהי אתפלגית ארעא ושום אחוהי
יקטן:

(כה) וְלְעֶבֶר יָלַד שְׁנֵי בָנִים שֵׁם הָאֶחָד פֶּלֶג פִּי בִּימָיו
נִפְלְגָה הָאָרֶץ וְשֵׁם אָחִיו יִקְטָן:

ימיו נתפלגו, שאם תאמר בתחלת ימיו, הרי יקטן
אחיו צעיר ממנו והוליד כמה משפחות קדם לכן,
שנאמר: "ויקטן ילד וגו'", ואחר־כך "ויהי כל הארץ

כ"י • נִפְלְגָה • נִתְבַּלְבְּלוּ הַלִּשְׁנוֹת וְנִפְצוּ מִן הַבִּקְעָה,
וְנִתְפַּלְגוּ בְּכָל הָעוֹלָם. לְמַדְנוּ שֶׁהָיָה עֶבֶר נָבִיא, שֶׁקִּרָּא
שֵׁם בְּנוֹ עַל שֵׁם הָעֵתִיד, וְשִׁנִּינוּ ב'סֹדֶר עוֹלָם', שֶׁבְּסוֹף

ספורט

הודיע מעלת עבר, שבנו ברוח הקדש
מה שהיה עתיד אז להיות בימי בנו,
וקרא שם בנו פלג להודיע סבת קצור
שני חיי האדם מפלג והלאה, פי
אמנם סבת זה היה חטא בני הפלגה
וענשם, שקלקל מזגם ההשתנות
הפתאומית מאויר לאויר. תורה כו

גם בן היה "אבי" ומלמד "כל בני
עבר". פי אמנם המלמד ומורה יקרא
"אב", כמו "אבי כל תפש כנור
ועוגב" (לעיל ד, כא), "ומי אביהם"
(שמואל א י, יב), והתלמידים נקראו
"בנים", כאמרו "בני הנביאים" (מלכים
א ב, לח). תורה כב
(כז) פלג, פי בימיו נפלגה הארץ.

(כא) וְלִשְׁם יֶלֶד. נולד אדם דומה לו
במעלה, והוא עבר.
גם הוא אבי כל בני עבר. אף על
פי שהמחזיקים בדעות מציאות האל
ויכלתו והשגחתו נקראו "עברים" על
שם עבר שהשתדל להבין ולהורות
זה, כאמרו "ויגד לאברהם העברי"
(להלן ד, יא), מפל מקום "גם הוא", שם

שיעור יומי לשבת קודש ג' מרחשון - בראשית יא - פרשת נח

וגו'". ואם תאמר באמצע ימיו, לא בא הכתוב לסתם אלא לפרש, הא למדת, שבשנות מות פלג נתפלגו.

וַיִּקְטֹן יֶלֶד אֶת־אֱלֹמוֹרַד וְאֶת־שָׁלַף וְאֶת־חֲצִרְמוֹת וְאֶת־יֶרֶח׃

כ"ט" - חצירמות. על שם מקומו, דברי אגדה (בראשית רבה).

כז וְאֶת־הַדּוֹרִם וְאֶת־אוּזֹל וְאֶת־דִּקְלָה׃

כח וְאֶת־עֹבֵל וְאֶת־אֲבִימָאֵל וְאֶת־שָׁבָא׃

כט וְאֶת־אוֹפֶר וְאֶת־חִוִּילָה וְאֶת־יֹכָב כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי יֶקֶטָן׃

ל וַיְהִי מוֹשְׁבָם מִמֶּשָׁא בְּאֶבֶה סְפֶרֶה הַר הַקָּדִים׃

לא אֵלֶּה בְּנֵי־שָׁם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְלִשְׁנָתָם בְּאַרְצָתָם לְגִזְיָהֶם׃

לב אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־נֹחַ לְתוֹלְדָתָם בְּגִזְיָהֶם וּמֵאֵלֶּה נִפְרְדוּ הַגּוֹיִם בָּאָרֶץ אַחֵר הַמִּבּוּל׃

~ שבת קודש ג' מרחשון ~

יא (א) וַיְהִי כָל־הָאָרֶץ שְׁפָה אַחַת וּדְבָרִים אַחָדִים׃

כ"ט" - שפה אחת. לשון הקדש. ודברים אחדים. באו בעצה אחת ואמרו: לא כל הימנו שיכר לו את העליונים. נעלה לרקיע ונעשה עמו מלחמה. דבר אחר: על יחידו של עולם. דבר אחר: "ודברים אחדים".

יב (ב) וַיְהִי בְּנִסְעָם מִקֶּדֶם וַיִּמָּצְאוּ בְּקֶעֶה בָּאָרֶץ שִׁנְעָר וַיֵּשְׁבוּ שָׁם׃

כ"ט" - בנסעם מקדם. שהיו יושבים שם, בדכתיב למעלה: (לעיל י) "ויהי מושבם וגו' הר הקדם" ונסעו משם לתור להם מקום להחזיק את כלם, ולא מצאו אלא שניער.

ספורנו

יא (ב) בנסעם מקדם. כמנהג הרועים הנוסעים ממקום למקום למצא מרעה נאות. תורה ג

(ג) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ הִבֵּה נִלְבְּנָה לִבְנִים וְנִשְׂרָפָה לְשָׂרָפָה וַתְּהִי לָהֶם הַלִּבְנָה לְאַבִּן וְהַחֹמֶר הָיָה לָהֶם לְחֹמֶר:

כ"ט אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ. אָמָה לְאָמָה: מִצָּרִים לְכוּשׁ, וְכוּשׁ לְפוּט, וְפוּט לְכַנְעָן. הִבֵּה. הִזְמִינוּ עֲצָמָכֶם. כָּל הַהֶבֶה, לְשׁוֹן הַזְמָנָה הוּא, שְׁמִכִּינִים עֲצָמָן וּמִתְחַבְּרִים לְמִלְאָכָה, אוֹ לַעֲצָה, אוֹ לְמִשְׁאֵה. הִבֵּה.

(ד) וַיֹּאמְרוּ הִבֵּה נִבְנֶה־לָנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַשָּׁמַיִם וְנַעֲשֶׂה־לָנוּ שֵׁם פֶּן־נָפוּץ עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ:

כ"ט פֶּן־נָפוּץ. שְׁלֹא יָבִיא עָלֵינוּ שׁוֹם מִכָּה לְחִפְצָנוּ מִכָּאן.

(ה) וַיֵּרֶד יְהוָה לִרְאֹת אֶת־הָעִיר וְאֶת־הַמִּגְדָּל אֲשֶׁר בָּנוּ בְּנֵי הָאָדָם:

כ"ט וַיֵּרֶד ה' לְרֹאאוֹת. לֹא הֵצִיף לָכֵן, אֲלֹא בֹא לְלַמֵּד לְדִינִים שֶׁלֹּא יִרְשִׁיעוּ הַנִּדּוֹן עַד שֶׁיֵּרָאוּ וַיִּבְיִנוּ. בְּמִדְרַשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא. בְּנֵי הָאָדָם. אֲלֹא בְנֵי מִי, שְׁמָא בְנֵי חֲמוּרִים וּגְמִלִים? אֲלֹא בְנֵי אָדָם הָרָאוּשׁן

(ו) וַיֹּאמֶר יְהוָה הֵן עַם אֶחָד וְשָׂפָה אַחַת לְכָלָם וְזֶה הַחֹלֶם לַעֲשׂוֹת וְעַתָּה לֹא־יִבָּצֵר מֵהֶם כָּל אֲשֶׁר יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת:

כ"ט הֵן עַם אֶחָד. כָּל טוֹבָה זֶה יֵשׁ עִמָּהֶן, שְׁעַם אֶחָד הֵם וְשָׂפָה אַחַת לְכָלָם, וְדָבָר זֶה הַחֲלוּ לַעֲשׂוֹת. הַחֹלֶם. כְּמוֹ: אִמְרָם, עֲשׂוֹתָם, לְהַתְחִיל הֵם לַעֲשׂוֹת.

(ג) הִבֵּה נִלְבְּנָה לִבְנִים. לְכַנּוֹת בְּתִים וְגִדְרוֹת צֶאֱן, וְזֹאת הִתְהַ עֲצַת פְּרָטִי הַהִמּוֹן בְּזֶה, כְּאִמְרוֹ "וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ". תוֹרָה ד

(ד) וַיֹּאמְרוּ הִבֵּה נִבְנֶה לָנוּ עִיר. זֹאת הִתְהַ עֲצַת שְׂרֵי הַדִּיר לְהַמְלִיף אֶת נִמְרוֹד עַל כָּל הַמִּין הָאָנוּשִׁי.

וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַשָּׁמַיִם וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שֵׁם. "נַעֲשֶׂה שֵׁם", עֲבוּדָה זָרָה שֶׁתְּהִיָּה בְּמִגְדָּל, וְיֵצֵא בְּכָל הַמִּין הָאָנוּשִׁי שֵׁם גָּבוֹה מִקוּמָה וְגָדֹל עִירָה, בְּאִפְסָן שֶׁתְּחַשֵּׁב אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים אֲצֵל כָּל בְּנֵי הָאָדָם, וְאֵלֶּיהָ יִדְרֹשׁוּ בָּלָם.

נִגְדַּר עֲנִי עַם, שֶׁהִיָּה נִמְשָׁף מִמֶּנּוּ קִלְקוּל גְּמוּר בְּסוּף, כְּאִמְרוֹ "הִנֵּה זֶה הִיָּה עֲוֹן סֹדִם אַחֻתָּךְ.. וְיָד עֲנִי וְאֶבְיוֹן לֹא תִחַזְקֶינָה" (יחזקאל טו, מט). וְכֵן הִיָּה עֲנֵשׁ יִשְׂרָאֵל בְּהַגְלוּתָם, כְּאִמְרוֹ "אֲרָאָה מָה אַחֲרִיתָם" (דברים לב, ט).

(ו) הֵן עַם אֶחָד. כִּי אִמְנָם הַבְּטוּל הַמִּפְרָ עֲצַת גּוֹיִים וּמִנִּיא מִחֲשָׁבוֹת הוּא הַמְחַלֶּקֶת הַקּוֹרָה בִּינִיָּהֶם, אִם לְסַבֵּת הַדְּתוֹת וְאִם לְסַבֵּת הַלְשׁוֹנוֹת. וְהִנֵּה אֵלֶּה הֵיוּ עַם אֶחָד בְּעֵינֵי הַדֵּת, כִּי הֵיוּ בָּלָם מִסְכִּימִים בְּדַעַת אֲנָשִׁי

וְהַכּוֹנֵה בְּזֶה הִתְהַ שֶׁהַמּוֹלֵף עַל אוֹתָהּ הָעִיר יִמְלֹף עַל כָּל הַמִּין הָאָנוּשִׁי בְּהִיּוֹת שֵׁם דְּרִישַׁת בָּלָם. תוֹרָה ה

(ה) וַיֵּרֶד ה' לִרְאֹת. הִנֵּה לְשׁוֹן הַיִּרְדָּה לְרֹאאוֹת יִאֲמַר עַל הָאֵל יִתְבָּרַךְ כְּשֶׁאֵין הָעֵנִין אֲזַ רְאוּי לַעֲנֵשׁ אֲלֹא מִפְּנֵי הַקְּלִקוּל הַנִּמְשָׁף אֵלָיו בְּסוּף הָעֵנִין, כְּכֵן סוֹרֵר וּמוֹרָה שְׁאִמְרוּ "יִרְדָּה תוֹרָה לְסוּף דַּעַתוֹ. וְכֵן הִיָּה עֲנִין סֹדִם שֶׁכָּתֹב בּוֹ "אֲרָאָה נָא וְאֲרָאָה" (דָּהֲלֵן יח, כא), כִּי אִמְנָם לֹא הִיָּה רִשְׁעָם אֲזַ יוֹתֵר מִשְׁאָר הָאֲמוֹת כְּדִי לַעֲנִשָׁם בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְזִלְתִּי בְּעֵינֵי הָאֲכַזְרִיּוֹת

(ד) הָבָה נִרְדָּה וְנִבְלָה שֵׁם שְׁפָתֶם אֲשֶׁל לֹא יִשְׁמְעוּ וְהָבָה נִבְלָל תִּמְנָן לִישְׁנֹהוּ דְלֹא יִשְׁמְעוּן (גִּבְר) אָנֹשׁ לִישָׁן חֲבֵרָה: אִישׁ שְׁפַת רַעְהוּ:

ז"ל: הָבָה נִרְדָּה • בְּבִית דֵּינוּ נִמְלֵךְ מִעֲנֻתָנוּתוֹ יִתְרָה. הָבָה • מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, הֵם אָמְרוּ: "הָבָה נִבְנֶה", וְהוּא כְּנֶגְדָם מִדָּד וְאָמַר: "הָבָה נִרְדָּה". וְנִבְלָה.

(ה) וַיִּפֹּץ יְהוָה אֹתָם מִשָּׁם עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ וַיַּחֲדֵלוּ לִבְנֵת הָעִיר:

ז"ל: וַיִּפֹּץ ה' אֹתָם מִשָּׁם • בְּעוֹלָם הַזֶּה, מִה שֶׁאָמְרוּ: "פֶּן נִפּוֹץ" נִתְקַיֵּם עֲלֵיהֶם. הוּא שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה (מִשְׁלֵי יא): "מִגֹּרֶת רָשָׁע הִיא תְּבוֹאָנוּ".

(ו) עַל־כֵּן קָרָא שְׁמָהּ בָּבֶל כִּי־שָׁם בָּלְל יְהוָה שְׁפַת כָּל־הָאָרֶץ וּמִשָּׁם הִפִּיצָם יְהוָה עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ:

ז"ל: וּמִשָּׁם הִפִּיצָם • לִמַּד שֶׁאֵין לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. וְכִי אֵין זֶה קִשָּׁה: שֶׁל דּוֹר הַמִּבּוּל, אוֹ שֶׁל דּוֹר הַפְּלִגָּה, אֵלּוּ לֹא פָשְׁטוּ יָד בַּעֲקָר, וְאֵלּוּ פָשְׁטוּ יָד בַּעֲקָר לְהִלָּחֵם בּוֹ, וְאֵלּוּ נִשְׁטְפוּ וְאֵלּוּ לֹא נִאֲבְדּוּ מִן שְׁשָׁנָיו הַמִּחְלָקָה וְגִדּוֹל הַשְּׁלוֹם.

(ז) אֵלֶּה תּוֹלְדֹת שָׁם שָׁם בֶּן־מֵאָת שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־אַרְפַּכְשָׁד שְׁנָתִים אַחֵר הַמִּבּוּל:

ז"ל: שָׁם בֶּן מֵאָת שָׁנָה • כִּשְׁהוּלִיד אֶת אַרְפַּכְשָׁד, שְׁנָתִים אַחֵר הַמִּבּוּל.

(ח) וַיְחִי־שָׁם אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־אַרְפַּכְשָׁד חֲמִשָּׁה מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ס

(ט) וַאֲרַפְכְּשָׁד חֵי חֲמִשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־שֵׁלַח:

הַצֶּאֱבָה, וְעַם זֶה הָיוּ כָּלֶם מִסְּקִימִים בְּלִשְׁוֹן. וְזֶה הַחֵלֶם לַעֲשׂוֹת. וְגַם כֵּן נִמְצְאָה לְכָלֶם עֵתָה זֹאת הַהִתְחַלָּה שֶׁעָשׂוּ בְּהִסְתַּמֵּת כָּלֶם. וְעֵתָה לֹא יִבְצֹר מֵהֶם. אִם כֵּן אֵין מוֹנֵעַ לָהֶם מִהִשְׁלִים כְּנֻתָם, וְתִהְיֶה אוֹתָהּ עֲבוּדָה וְזֶה אֲשֶׁר יִבְחָרוּ כָּלִלִית לְכָל מִין הָאָדָם, וְלֹא יִפְנֶה אֶחָד מֵהֶם לְדַעַת אֶת הַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ וְלִהְיוֹת כִּי יוֹצֵר הַכֹּל הוּא. וְהַפֶּן זֶה יִקְרָה

כְּשֶׁתִּהְיֶה מִחְלָקָה בֵּין הָאָמוֹת בַּעֲנִין אֱלֹהֵי הַנֶּכֶד, כִּי כָל אַחַת מֵהֶנּוּ תִּחְשַׁב שֶׁיֵּשׁ אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים שֶׁכָּל הָאֱלֹהוֹת מִסְּקִימִים לְדַעַתוֹ, וְכֹי יִשְׁלַם סִדְרָם וְסִדְרֵי הַמִּצִּיאוֹת, כְּאָמְרוּ "כִּי מִמְּזִרַח שָׁמֶשׁ יֵצֵד מִבְּאֵר גְּדוֹל שְׁמִי בְּגוֹיִם" (מִלֵּאכִי א, יא). תּוֹרָה ז

(יא) וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת. לֹא הִזְכִּיר בְּשׁוּם אֶחָד מֵאֵלֶּה הָעֲשָׂרָה דּוֹרוֹת "וַיִּמָּת", כְּמוֹ שֶׁהִזְכִּיר בְּאוֹתָם עֲשָׂרָה דּוֹרוֹת שֶׁמֵּאָדָם יֵצֵד נָח (פֶּרֶק ח), כִּי הֵם

כָּלֶם מֵתוּ קִדָּם שֶׁיִּהְיֶה עֲנִין הַסְּפוּר הַמְּכֻנָּן אֲזִי וְהוּא הַמִּבּוּל, אֲכָל אֵלּוּ הָיוּ כָּלֶם חַיִּים בְּזִמְנָן שֶׁהִתְחַל עֲנִין הַסְּפוּר הַמְּכֻנָּן בָּזֶה, וְהוּא הַשְׁתַּדְּלוּת אֲבָרָהם אֲבִינֵינוּ יוֹתֵר מִכָּל צַדִּיקֵי הַדּוֹרוֹת שֶׁלִּפְנֵינוּ לְקַרָּא בְּשֵׁם ה', לְהוֹדִיעַ לְבָנֵי הָאָדָם גְּבוּרָתוֹ וְכִבּוּד הַדָּר מְלֻכוֹתוֹ, (עַל פִּי תַּהֲלִים קִמָּה, יב) וְלִמְשָׁכָם בְּעִבּוֹתוֹת אֲהַבַת חֶסֶד (עַל פִּי דּוֹשֵׁעַ יא, ד) לְעַבְדוֹ שָׁכָם אֶחָד (עַל פִּי צִפְנִיָּה ג, ט). תּוֹרָה יב

יג וַיְחִיָּא אַרְפַּכְשָׁד בְּתֵר דְּאוֹלִיד זֵת שְׁלַח
אַרְבַּע מֵאָה וּתְלַת שָׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבָנָן:

(יג) וַיְחִי אַרְפַּכְשָׁד אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־שְׁלַח שְׁלֹשׁ
שָׁנִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ׀

יד וַשְׁלַח חֵי שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־עֶבֶר:

(יד) וַשְׁלַח חֵי שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־עֶבֶר:

טו וַיְחִיָּא שְׁלַח בְּתֵר דְּאוֹלִיד זֵת עֶבֶר אַרְבַּע
מֵאָה וּתְלַת שָׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבָנָן:

(טו) וַיְחִי־שְׁלַח אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־עֶבֶר שְׁלֹשׁ שָׁנִים
וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ׀

טז וַיְחִיָּא עֶבֶר תְּלַתִּין וְאַרְבַּע שָׁנִין וְאוֹלִיד זֵת
פֶּלֶג:

(טז) וַיְחִי־עֶבֶר אַרְבַּע וְשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־פֶּלֶג:

יז וַיְחִיָּא עֶבֶר בְּתֵר דְּאוֹלִיד זֵת פֶּלֶג אַרְבַּע
מֵאָה וּתְלַתִּין שָׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבָנָן:

(יז) וַיְחִי־עֶבֶר אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־פֶּלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה
וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ׀

יח וַיְחִיָּא פֶּלֶג תְּלַתִּין שָׁנִין וְאוֹלִיד זֵת רְעוּ:

(יח) וַיְחִי־פֶלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־רְעוּ:

יט וַיְחִיָּא פֶּלֶג בְּתֵר דְּאוֹלִיד זֵת רְעוּ מֵאָתָן
וּתְשַׁע שָׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבָנָן:

(יט) וַיְחִי־פֶלֶג אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־רְעוּ תְשַׁע שָׁנִים
וּמֵאָתִים שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ׀

כ וַיְחִיָּא רְעוּ תְּלַתִּין וּמֵרַתִּין שָׁנִין וְאוֹלִיד זֵת
שָׂרוּג:

(כ) וַיְחִי רְעוּ שְׁתַּיִם וְשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־שָׂרוּג:

כא וַיְחִיָּא רְעוּ בְּתֵר דְּאוֹלִיד זֵת שָׂרוּג מֵאָתָן
וּשְׁבַע שָׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבָנָן:

(כא) וַיְחִי רְעוּ אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־שָׂרוּג שְׁבַע שָׁנִים
וּמֵאָתִים שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ׀

כב וַיְחִיָּא שָׂרוּג תְּלַתִּין שָׁנִין וְאוֹלִיד זֵת נָחוֹר:

(כב) וַיְחִי שָׂרוּג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־נָחוֹר:

כג וַיְחִיָּא שָׂרוּג בְּתֵר דְּאוֹלִיד זֵת נָחוֹר מֵאָתָן
שָׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבָנָן:

(כג) וַיְחִי שָׂרוּג אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־נָחוֹר מֵאָתִים שָׁנָה
וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ׀

כד וַיְחִיָּא נָחוֹר עֶשְׂרִין וּתְשַׁע שָׁנִין וְאוֹלִיד זֵת
תֵּרַח:

(כד) וַיְחִי נָחוֹר תְשַׁע וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־תֵּרַח:

כה וַיְחִיָּא נָחוֹר בְּתֵר דְּאוֹלִיד זֵת תֵּרַח מֵאָה
וּתְשַׁע עֶשְׂרִין שָׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבָנָן:

(כה) וַיְחִי נָחוֹר אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־תֵּרַח תְשַׁע־עֶשְׂרֵה
שָׁנָה וּמֵאָת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ׀

כו וַיְחִיָּא תֵּרַח שְׁבַעִין שָׁנִין וְאוֹלִיד זֵת אַבְרָם
זֵת נָחוֹר וְזֵת הָרָן:

(כו) וַיְחִי־תֵרַח שְׁבַעִים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־אַבְרָם אֶת־
נָחוֹר וְאֶת־הָרָן:

(כו) וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת תָּרַח תָּרַח הוֹלִיד אֶת־אַבְרָם
אֶת־נְחוּר וְאֶת־הָרָן וְהָרָן הוֹלִיד אֶת־לוֹט:

(כח) וַיָּמָת הָרָן עַל־פְּנֵי תָרַח אָבִיו בְּאֶרֶץ מוֹלְדֹתוֹ
בְּאוּר כְּשָׂדִים:

וְכִשְׁנָצַל אַבְרָם, אָמְרוּ לוֹ לְהָרָן: מִשָּׁל מִי אַתָּה? אָמַר
לָהֶם הָרָן: מִשָּׁל אַבְרָם אָנִי. הִשְׁלִיכוּהוּ לְכַבֵּשׁ הָאֵשׁ
וְנִשְׁבְּרָה, וְזֶהוּ "אוּר כְּשָׂדִים". וּמִנַּחֲמָם [בֶּן סְרוּק] פִּרַּשׁ
אוּר, בְּקֻצָּה. [יְשֻׁעִיָּה כד]: "בְּאֵרִים כִּבְדוּ ה'", [וְכָן שם
יא]: "מֵאוֹרֹת צִפְעוֹנִי". כָּל חוֹר וּבִקְעָה עֲמֵק, קְרוּי אוּר.

(כט) וַיִּקַּח אַבְרָם וְנְחוּר לָהֶם נָשִׁים שֵׁם אִשְׁת־אַבְרָם
שָׂרִי וְשֵׁם אִשְׁת־נְחוּר מִלְכָּה בַת־הָרָן אֲבִי־מִלְכָּה
וְאָבִי יִסְכָּה:

כִּי־יִסְכָּה • זוֹ שָׂרָה, עַל שֵׁם שִׁסְכָּתָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ,
וְשֶׁהִכָּל סוֹכִין בִּיפְיָהּ (סְפָרִים אַחֲרִים: כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "וַיִּקְרָא אוֹתָהּ שָׂרִי

(ל) וַתְּהִי שָׂרִי עֲקָרָה אֵין לָהּ וָלֵד:
לְוַהֲנֵת שָׂרִי עֲקָרָה לִית לָהּ וָלֵד:

(לא) וַיִּקַּח תָּרַח אֶת־אַבְרָם בְּנוֹ וְאֶת־לוֹט בֶּן־הָרָן
בְּנֵי־בְנוֹ וְאֵת שָׂרִי כִלְתּוֹ אִשְׁת־אַבְרָם בְּנוֹ וַיֵּצְאוּ
אֹתָם מֵאוּר כְּשָׂדִים לָלֶכֶת אֶרֶצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ
עַד־חָרָן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם:

כִּי־יֵצְאוּ אֹתָם • וַיֵּצְאוּ תָרַח וְאַבְרָם עִם לוֹט וְשָׂרִי.

(לב) וַיְהִי יוֹמִי תָרַח חֲמֵשׁ שָׁנִים וּמָאֲתַיִם שָׁנָה וַיָּמָת
תָּרַח בְּחָרָן*:

(* ע"פ לקו"ש חט"ו עמ' 63, ועמ' 423.)

ספורט

(לא) לָלֶכֶת אֶרֶצָה כְּנָעַן. הַמוֹכֵנֶת אֶל
גֵּרִם הַמַּעֲלֹת בְּמִשְׁכָּלוֹת, וְרִצּוּיָהּ מִכָּל
הָאֲרָצוֹת, כְּאָמְרוּ "אֶרֶץ אֲשֶׁר ה'
אֱלֹהֶיךָ דִּרְשׁ אֹתָהּ" (דְּבָרִים יא, יב). וְלֹא
הִזִּק אֲוִירָה בְּגֶשֶׁם הַמַּבּוּל כְּאֲוִיר כָּל
שָׂאֵר הָאֲרָצוֹת, כְּאָמְרוּ "לֹא גִשְׁמָה
בְּיוֹם זֶעַם" (יחזקאל כב, כד), וּבִכְּבָר אָמְרוּ

זְכוּרֹנָם לְכַרְכָּה 'אוֹרִיָּה שֶׁל אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל מִזִּמְרִים'. תוֹרָה לֵב

(לב) וַיָּמָת תָּרַח בְּחָרָן. וְלֹא הִשְׁתַּדַּל
לְהַשִּׁיג מֵהַ שְׂפָנוֹנוּ לְהַשִּׁיג בְּנִסְעָם
מֵאוּר כְּשָׂדִים, וְלֹא כָּא כָּלֵל אֲצֵל
אַבְרָהָם בְּהִיוֹתוֹ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן, וּבְקִרְאוֹ

שֵׁם בְּשֵׁם ה', עִם כָּל גִּדְּלַת שְׁמוֹ אֲזוּ.
וְהַפֶּךְ זֶה עֲשֵׂה לוֹט זְמַן מֵהָ, וְלִכְּנָ וְכֵה
הוּא וְנִרְעוּ בְּחֵלֶק מֵהָ מִמִּתְנֹנֹת
אַבְרָהָם, וְלֹא זָכוּ לָזֶה שָׂאֵר צִאֲצָאִי
תָרַח הַקְּרוּבִים לְאַבְרָהָם כְּמוֹהוּ אוֹ
יֹתֵר.

וְהָא הִדְבֵּר מִפְּרָסָם לִפְל וַיֹּאמְרוּ: לֹא קָיָם אַבְרָם
 אֶת כְּבוֹד אָבִיו, שֶׁהֵנִיחוֹ זָקֵן וְהִלֵּךְ לוֹ. לְפִיכָךְ, קָרָא
 הַכְּתוּב מֵת. (ספרים אחרים: ועוד) שֶׁהִשְׁעִים אֶף בְּחַיֵּיהֶם
 קְרוִיִּים מֵתִים, וְהַצְדִּיקִים אֶף בְּמִיתָתָן קְרוִיִּים חַיִּים,
 שֶׁנֶּאֱמָר: "וּבְנֵיהֶו בֶּן יְהוֹדָע בֶּן אִישׁ חַי". בְּחֵרֶן •
 הַנּוֹיִן הַפּוֹכָה, לוֹמַר לָךְ: עַד אַבְרָם, חֲרוֹן אֶף שֶׁל
 מָקוֹם:

וַיָּמָת תָּרַח בְּחֵרֶן • לְאַחַר שֶׁצָּא אַבְרָם מִחֵרֶן
 וַיָּבֹא לְאֶרֶץ כְּנָעַן, וְהָיָה שָׁם יוֹתֵר מְשֻׁשִׁים שָׁנָה,
 שֶׁהָרִי כְּתִיב: "וְאַבְרָם בֶּן חָמֶשׁ שָׁנִים וְשִׁבְעִים
 שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מִחֵרֶן", וְתָרַח בֶּן שִׁבְעִים שָׁנָה הָיָה
 בְּשָׁנוֹלֵד אַבְרָם, הָרִי קִמָּה לְתָרַח שֶׁצָּא אַבְרָם
 מִחֵרֶן. עֲדִין נִשְׁאַרוּ מִשְׁנוֹתָיו הַרְבֵּה, וְלָמָּה הִקְדִּים
 הַכְּתוּב מִיתָתוֹ שֶׁל תָּרַח לִיצִיאתוֹ שֶׁל אַבְרָם? שֶׁלֹּא

~ נקודות משיחות קודש ~

אֲלִיו, עכ"ל. וְהֵנָּה, תָּרַח הָיָה תַלְמִידוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, שֶׁהָרִי
 אַבְרָהָם לָמַד אוֹתוֹ לְהֶאֱמִין בֵּה', וּכְפִי שֶׁכְּתִב בְּרִש"י (לך
 לך טו, טו) שֶׁתָּרַח עָשָׂה תְּשׁוּבָה. וַיֵּשׁ לוֹמַר שֶׁלֹּכֵן עֹזֵב
 אַבְרָהָם אֶת אָבִיו, כְּדִי שֶׁלֹּא יִצְטָרֵף לַעֲמֹד מִפְּנֵיו.
 (לקוטי שיחות, כרך ה', עמ' 310)

וַיָּמָת תָּרַח בְּחֵרֶן (יא, לב) שֶׁהֵנִיחוֹ זָקֵן וְהִלֵּךְ לוֹ (רש"י) אֵימָת
 בְּגִמְרָא (קידושין לג, ב) בָּנוּ וְהוּא רַבּוֹ, מֵהוּ לַעֲמֹד מִפְּנֵי
 אָבִיו. וְכְתִב הָרִא"ש: וּסְפִיקָא דְאִוְרִיתָא הוּא, וַיִּצְמְדוּ זֶה
 מִפְּנֵי זֶה. אָמְרוּ עַל רַבְּנֵי מֵאִיר מְרוֹטְנְבוֹרְג, שֶׁמִּיּוֹם
 שֶׁעָלָה לְגִדְלָה לֹא הִקְבִּיל פְּנֵי אָבִיו וְלֹא רָצָה שֶׁאָבִיו יָבֹא

חסלת פרשת נח

קנ"ג פסוקים, בצלאל"ל סימן. אב"י יסכ"ה לו"ט סימן.

ההפמרה לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים רלה - רלו

המשך ביאור למס' זנחים ליום וביעי עמ' 1

14 חָיִיב עֲלֵיהֶן כֶּרֶת, וּמֵאֲחֵר שְׂרָבִי נַחֲמִיָּה מַחֲיִיב עֲלֵיהֶן מִשׁוּם הַקֶּרֶת
 15 חוץ, הָרִי מַחֲשָׁבוּ לְדָם גָּמוּר, וְאִם כֵּן, הוּא הַדִּין שֶׁטַעוֹן כִּיבוֹס.
 16 דוּחָה הַגִּמְרָא: אִימָר דְּשִׁמְעָת לִיָּה לְרַבִּי נְחֵמְיָה – אַפְשָׁר לוֹמַר שֶׁמָּה
 17 שֶׁשִּׁמְעֵנוּ מִדְּבַרֵי רַבִּי נַחֲמִיָּה שְׁדָם הַשִּׁירִיִּים דָּם גָּמוּר הוּא, אִינוּ
 18 אֵלָא לְעֵנֵן אִיסוּר הַעֲלָאָה בַּחוּץ, שְׂאִינוּ תְּלוּי בְּדָם, אֵלָא כֹּל דְּבַר
 19 הָרָאוּי לְהַקְרִיבוּ בִּפְנֵים חַיִּיב עָלָיו כְּשֶׁמִּקְרִיבוּ בַּחוּץ, מִיָּדִי דְּהָרִי –
 20 וְכִמוּ שֶׁמִּצִּינוּ אֲאִיבָרִים וּפְדָרִים – וְחִלְבִּים, שְׂאִינָם נַחֲשָׁבִים דְּמִים,
 21 וּבְכָל זֹאת הַמִּקְטִיר אוֹתָם בַּחוּץ חַיִּיב, אֲבָל לְעֵנֵן כִּיבוֹס מִי שֶׁמִּצִּיעַ
 22 לִיָּה – הָאֵם שֶׁמִּעֲנֵנו שְׂדַעַת רַבִּי נַחֲמִיָּה אֶף לְהַצְרִיךְ כִּיבוֹס בְּדָם
 23 הַשִּׁירִיִּים, הָרִי דִּין כִּיבוֹס לֹא נֵאֱמָר אֵלָא בְּדָם שֶׁעוֹמֵד לַהֲזוּת, וְלֹא
 24 עַל דָּם הַשִּׁירִיִּים. מִשִּׁיבָה הַגִּמְרָא: אִין – כֵּן, אֲכֵן מִצִּינוּ שְׂגָם לַעֲנִין
 25 כִּיבוֹס דַּעַת רַבִּי נַחֲמִיָּה שְׁדָם הַשִּׁירִיִּים דִּינוּ כְּדָם גָּמוּר,

1 הַיָּסוּד, אִינוּ טַעוֹן כִּיבוֹס, וִישׁ לְדִיִּיק, דּוּקָא דָם שֶׁכֶּבֶר נִיתֵן עַל
 2 הַיָּסוּד אִין טַעוֹן כִּיבוֹס, הָא – אֲבָל אִם נִיתוּ מִן הַדָּם הָרָאוּי וְעוֹמֵד
 3 לְהִשְׁפֹּךְ לִיָּסוּד, וְעַדִּיין לֹא נִשְׁפָּךְ, טַעוֹן הַבְּגָד כִּיבוֹס, וְהָרִי זֶה אִינוּ
 4 כֵּן, שֶׁהָרִי אֲשֶׁר יָה' כְּתִיב, כְּלוֹמַר, בְּדָם הַעֲתִיד לַהֲזוּת עַל הַמִּזְבֵּחַ
 5 הַכְּתוּב מִדְּבַר, פָּרָט לְדָם זֶה הַעוֹמֵד לְהִשְׁפֹּךְ אֵל הַיָּסוּד, שֶׁכֶּבֶר הוֹנָה
 6 מִמֶּנּוּ מִתְּנוּתוֹ, שְׂאִין דְּמוֹ טַעוֹן כִּיבוֹס. וְאִם כֵּן, בְּהַכְרַח צָרִיךְ לוֹמַר,
 7 הָא מְנִי – מִי הוּא הַתֵּנָא שֶׁשֶּׁנָּה מִשְׁנָה זֶה הַסּוֹבֵר שְׂגָם דָּם הַשִּׁירִיִּים
 8 טַעוֹן כִּיבוֹס, רַבִּי נְחֵמְיָה הוּא, שֶׁמִּצִּינוּ לַחֲלֹץ שְׁסוּבֵר כֵּן, אֲבָל לְרַבֵּן
 9 שְׁסוּבֵרִים שְׁדָם הַשִּׁירִיִּים אִין טַעוֹן כִּיבוֹס, יֵשׁ לוֹמַר שֶׁהוּא הַדִּין דָּם
 10 מִתְּנוּת הָאֲחֵרוֹנוֹת אִין טַעוֹן כִּיבוֹס, וְלֹא כְּפִי שֶׁהוֹכִיחַ רַב פֶּפֶא.
 11 הַגִּמְרָא מוֹכִיחָה שֶׁלְּרַבִּי נַחֲמִיָּה גַם דָּם הַשִּׁירִיִּים טַעוֹן כִּיבוֹס: דְּתֵּנֵן
 12 בְּמִשְׁנָה (לַחֲלֹץ ק), רַבִּי נְחֵמְיָה אֹמֵר, שְׂרָבִי הָדָם, וְאִפִּילוּ שֶׁל חֲטָאוֹת
 13 הַחִיצוֹנוֹת שְׂאִינָם מַעֲבִיבִים אֶת הַכֶּפֶרָה, שֶׁהִקְרִיבֵן בַּחוּץ לַעֲזוּרָה,

לוח תהלים

יום ראשון, כ"ז תשרי < פרק כ, מפרק קכ עד סוף פרק קלד

יום שני, כ"ח תשרי < פרק כ, מפרק קלה עד סוף פרק קלט

יום שלישי, כ"ט תשרי < פרק כ, מפרק קמ עד סוף פרק קמד

יום רביעי, ל' תשרי < פרק כ, מפרק קמה עד סוף פרק קנ

יום חמישי, א' מרחשון < פרק כ, מפרק א עד סוף פרק ט

יום שישי, ב' מרחשון < מפרק י עד סוף פרק יז

שבת קודש, ג' מרחשון < פרק כ, מפרק יח עד סוף פרק כב

ממכתבי כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל [פרק] תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה....

(תמוז תרס"ו)

...בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש ש"י אשר יקבעו, שבבתי הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החודש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת בתקפה עומדת, לזכות הרבים, (וראו הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממוקור הברכות בכל מיילי דמיטב מנפש ועד בשר...

(ט"ו סיון, תרפ"ח)

~ יום ראשון כ"ז תשרי ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קלט, והנה נודע לי"ח... עד עמ' 278, לארץ.

— כלומר שהקדוש-ברוך-הוא נפח נשמה זו בבחינת "אצילות", וכמו נשמות האבות והנביאים וכיוצא בהן — ורבנו הזקן מפרש כמה מתבטא מעלתם של הנביאים — (שהיו מרכבה לה' ממש²⁴, ובטלים ממש במציאות אליו, — אל הקדוש-ברוך-הוא,

במאמר רז"ל²⁵: שכינה מדברת מתוך גורנו של משה. — כלומר, ביטולו של משה היה גדול כל כך, שנבואתו אינה נחשבת כאילו הוא המדבר מה שהקדוש-ברוך-הוא מצווה עליו לדבר, אלא שמלכתחילה מדבר הקדוש-ברוך-הוא עצמו באמצעות גורנו של משה, וכן כל הנביאים ובעלי רוח הקדש, היה קול ודבור העליון מתלבש בקולם ודבורם ממש, כמו שכתב האריז"ל). ו"מלכות דבריה", הוא "דבר ה'" המהות הנשמות והמלאכים שבעולם הפריאה, שאין מעלתם

והנה, נודע ליודעי חן, — ליודעי חכמה נסתרה (תורת הקבלה), כי "דבר ה'" — המהות ומחיה את הנבראים, בחינה זו באלקות נקרא בשם "שכינה" בלשון רז"ל, — בש"ס ומדרשים וכדומה, ו— היא נקראת "אמא תתאה" — ה"אמא התחתונה",

ו"מטרוניתא" — מלכה, בלשון חזקיה, ובפרט — בזהר, פריש — בתחילת פרשת וארא, — דף כב, ב. — שם מובא משל על הבחינה בה הקדוש-ברוך-הוא מדבר, מבט מלך, "מטרוניתא", לפי ש— "דבר ה'", שוכן ומתלבש בנבראים להחיותם, — ולכן הוא נקרא "שכינה", מלשון "שוכן", ו"אימא תתאה" ו"מטרוניתא",

המתייחסים לבחינה שהיא "אמא" ו"מלכה" המחיה את ילידיה ואת החוסים בקרבה, ובלשון המקבלים נקרא בשם "מלכות", על שם "דבר מלך שלטון"²⁶, כי המלך מנהיג

מלכותו בדבור, ועוד מעמים אחרים יודעים ליודעי חן. — חכמה נסתרה (תורת הקבלה). ומודעת זאת, — וידוע הדבר, כי — בבחינת "מלכות", דבר ה', ישנן דרגות רבות. שכן, יש בחינת ומדרגת "מלכות האצילות", — ספירת ה"מלכות" של עולם ה"אצילות", ובחינת "מלכות דבריה" — ספירת ה"מלכות" של עולם ה"בריאה", וכו'. — הרי שבבחינת "דבר ה'" ישנן דרגות רבות, ופרוש "מלכות האצילות", הוא "דבר ה'" המהות והמהות הנשמות הגדולות שהן מבחינת אצילות, כמו נשמת אדם הראשון, שנאמר בו²⁷: "ויפח באפיו כו'", — נשמת חיים

והנה

נודע לי"ח כי דבר ה' נק' בשם שכינה בלשון רז"ל ואימא תתאה ומטרוניתא בלשון הזהר ובפרט בר"פ וארא לפי ששוכן ומתלבש בנבראים להחיותם ובלשון המקובלים נק' בשם מלכות ע"ש דבר מלך שלטון כי המלך מנהיג מלכותו בדיבורו ועוד טעמים אחרים ידועים לי"ח ומודעת זאת כי יש בחי' ומדרגת מל' דאצילות ובחי' מל' דבריהא וכו'. ופי' מל' דאצילות הוא דבר ה' המחי' ומהות נשמות הגדולות שהן מבחי' אצילות כמו נשמת אדה"ר שנא' בו ויפח באפיו כו' וכמו נשמות האבות והנביאים וכיוצא בהן (שהיו מרכבה לה' ממש ובטלים ממש במציאות אליו כמאמר רז"ל שכינה מדברת מתוך גורנו של משה וכן כל הנביאים ובעלי רוח"ק היה קול ודבור העליון מתלבש בקולם ודבורם ממש כמ"ש האריז"ל) ומל' דבריהא הוא דבר ה' המחיה ומהות הנשמות והמלאכים שבעולם הבריאה שאין מעלתם כמעלת האצי' וכו' ומלכות דעשיה הוא דבר ה' המחיה ומהות את עוה"ז בכללו עד יסוד העפר והמים אשר מתחת לארץ.

— ומדרגתם, כמעלת — ומדרגת האצילות וכו'. — ש"מלכות" של עולם ה"יצירה" היא ה"דבר ה'" המהות ומחיה את הנוצרים של עולם ה"יצירה", ו"מלכות דעשיה", — בחינת ה"מלכות" של עולם ה"עשיה", הוא "דבר ה'" המהות והמהות את עולם הזה בכללו, עד יסוד העפר, וכן המים אשר מתחת לארץ²⁸ — בהתאם לאמור, שהתהוות כל הנבראים אשר על פני האדמה היא מבחינת ה"שכינה", מההתגלות של הקדוש-ברוך-הוא, דרושה הסברה נוספת, כיצד נבראים אותם ענינים בעולם שהם מ"קליפות" שכנגד האור האלקי — ורבנו הזקן מסביר:

22. קהלת ח, ד. 23. בראשית ב, ז. 24. ב"ר רפמ"ו. ובכ"מ. 25. ראה זח"ג רלד, א. ועוד. 26. לשון הכתוב — יתרו כ, ד.

~ יום שני כ"ח תשרי ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 278, (אלא שבארצות... עד עמ' קמ, עמהם)).

של "מקיף", ואף על-פירבן, החיות הנמשך לתוכם – במלאכים ובשרים העליונים, מהארה זו, הוא בכחית גלות בתוכם, שלבן נקראים – השרים של הגוים, בשם "אלקים אחרים", וקרו ליה: "אלהא דאלתהא"²⁸, והם קוראים להקדוש-ברוך

הוא האלוהה של האלוקות (כלומר שגם הם נחשבים, לעצמם, כ"אלקים"), שגם הם, הן בחינת אלקות. – בהרגשתם וביותם. ולכן – כיוון שהחיות של אומות העולם (וכל אשר ברשותם) היא מההארה האלקית המאירה בשרים העליונים, במילא הם אכן מקבלים חיותם מהם, ולכן הגוים הנשפעים מהם – מהשרים העליונים, הם עובדי עבודה-זרה ממש, עד עת קץ, – של הגאולה העתידה, שיכלע תמות והסתרא-אחרא, – הקליפות, ו"אז אהפך אל עמים כו' לקרא כלם בשם ה"²⁹. – רבנו הזקן חזר כאן למה שהסביר שהניצוץ האלקי

המחיה את השרים העליונים, ודרכם את העובדים עבודה-זרה, הוא בגלות, ואומר: "החיותם של עובדי עבודה-זרה על-ידי החיות האלקית, נקרא גם-כן בשם 'גלות השכינה', מאחר שחיות זה אשר בכחית 'גלות' בתוכם, – כפי שהוסבר לעיל, הוא מהארה הנמשכת להם מהניצוץ מ"דבר ה" הנקרא בשם "שכינה" – כאמור לעיל ש"דבר ה" נקרא "שכינה" בלשון רבותינו ז"ל. ברם, מתעוררת השאלה: אם כך, הרי שענין הגלות היה תמיד, מאז בריאת העולם עם כל הדברים הטמאים שבו? – מסביר רבנו הזקן בחצאי עיגול: (וגלות זה – הנגרם בגלל חיות

(אלא שבארצות האמות – בחוץ לארץ, החיות – מ"דבר ה" המחיה שם את העולם, הוא על-ידי התלבשות שרים החיצונים הממנים על שבעים אמות. דהינו, שיווד ניצוץ מ"דבר ה", הנקרא בשם "מלכות דעשיה", –

שמ"דבר ה" עצמו בא ניצוץ בלבד, ומאיר על השרים – המלאכים, של מעלה בכחית מקיף מלמעלה, – והוא מפרש שוב אך אינו מתלבש בהם ממש, אלא נמשך להם חיות מהארה זו שמאיר עליהם מלמעלה בכחית מקיף. ומהשרים – מהמלאכים, נשפע חיות לאמות, ולבהמות חיות שפועל עליהם, – בחוץ לארץ; כלומר, בתחילה נשפעת החיות באומות עצמן, "מין המדבר", ולאחר מכן בבהמות וכדומה, מין החי, ו"למין הדומם, לארץ הנשפעת, ולשמים הנשפעים שהם הגלגלים"²⁷ (אלא – קיים הבדל בין הנבראים עצמם, ששמים וארץ ובהמות וחיות ועופות מהורים – נשפעים מהם, ויבועלי החיים הטמאים ונפשות האמות – מקבלים חיותם משאר קליפות). – כמוסבר באריכות בחלק א' של ספר ה"תניא" פרק ו', ההבדל בין "קליפת נוגה" המעורבת טוב ורע, לבין שאר "ג' קליפות הטמאות" שכולן רע. והנה, שמים וארץ וכל אשר בהם בארצות האמות – כלם כלא ממש חשיבי – נחשבים ככלום, לגבי השרים – המלאכים, שהם חיותם וקיומם. והשרים כלא ממש חשיבי – נחשבים ככלום ממש, לגבי החיות הנמשך להם מהניצוץ מ"דבר ה" המאיר עליהם מלמעלה. – באופן

המחיה את השרים העליונים, ודרכם את העובדים עבודה-זרה, הוא בגלות, ואומר: "החיותם של עובדי עבודה-זרה על-ידי החיות האלקית, נקרא גם-כן בשם 'גלות השכינה', מאחר שחיות זה אשר בכחית 'גלות' בתוכם, – כפי שהוסבר לעיל, הוא מהארה הנמשכת להם מהניצוץ מ"דבר ה" הנקרא בשם "שכינה" – כאמור לעיל ש"דבר ה" נקרא "שכינה" בלשון רבותינו ז"ל. ברם, מתעוררת השאלה: אם כך, הרי שענין הגלות היה תמיד, מאז בריאת העולם עם כל הדברים הטמאים שבו? – מסביר רבנו הזקן בחצאי עיגול: (וגלות זה – הנגרם בגלל חיות

27. ראה רמב"ם ה' יסוה"ת פ"ג. 28. מנחות קי, א. ובחדא"ג מהרש"א שם. 29. צפנ"י ג, ט.

של הקליפות על-ידי ניצוץ מ"דבר ה'", נמשך מחטא עץ-הדעת ואילך, – כידוע, שעל-ידי חטא עץ-הדעת נמשכה חיות לקליפות שלא היתה להם לפני החטא, אך –

והוא בחינת אחרים לבד דקדושה. – כלומר, הניצוץ הנמשך אז לשרים הוא מבחינת "אחוריים" בלבד, מהצד התחתון והחיצוני של קדושה ואלקות, אך בשגלו

אגרת הקדש

בחי' אחוריים לבד דקדושה אך כשגלו ישראל לבין האומות ואחיות ישראל ושרשם הוא בבחי' פנים העליונים הנה זו היא גלות שלימה וע"ז ארז"ל גלו לאדם שכינה עמהם):

ישראל לבין האומות, ואחיות ישראל ושרשם הוא בבחינת פנים העליונים – הפנימיות של הקדוש-ברוך-הוא, הנה זו היא גלות שלמה, – שכן, גם הפנימיות של נמשכה בשרים של האומות; כמוסבר בפרוטרוט לעיל ב"אגרת התשובה" פרק ו', עיין שם, ועל זה אמרו רז"ל³⁰: "גלו לאדם – שכינה עמהם":

~ יום שלישי כ"ט תשרי ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קמ, והנה אף כ... עד עמ' קמ, האר"י ז"ל.

והנה, אף כי ה' אחד ושמו אחד³¹, דחינו – ששמו הוא דבורו ו"רוח פיו" המכונה בזה הקדוש³² בשם "שמו" אין שום שני חסד-שלום – על ידי הצמצומים והמסכים,

אגרת הקדש

והנה אף כי ה' אחד ושמו אחד דחינו דבורו ורוח פיו המכונה בזה"ק בשם שמו הוא יחיד ומיוחד אעפ"כ ההארה והמשכת החיות הנמשכת מרוח פיו יתברך מתחלקת לד' מדרגות שונות שהן ד' עולמות אבי"ע והשינוי הוא מחמת צמצומים ומסכים (רבים) לצמצם האור והחיות ולהסתירו שלא יהא מאיר כ"כ בעולם הבריאה כמו בעולם האצילות ובעולם היצי' הוא ע"י צמצומים ומסכים יותר וכו' אבל אין שום שינוי ח"ו בעצמות השכינה שהיא דבר ה' ורוח פיו וגם בבחי' ההארה והמשכת החיות הנה ההארה שבאצילות בוקעת המסך ומתלבשת בבריאה וכן מבריאה ליצירה ומיצירה לעשיה ולכן אור א"ס ב"ה שבאצילות הוא ג"כ בעשיה ובעוה"ז החומרי ע"י התלבשותו במלכות דבי"ע כמבואר הכל בכתבי האר"י ז"ל:

בעצמות השכינה, שהיא ד"בד ה" ו"רוח פיו". וגם בבחינת ההארה והמשכת החיות, – הנמשכת מ"דבר ה'", הנה ההארה שבאצילות בוקעת המסך ומתלבשת בבריאה, וכן מבריאה ליצירה ומיצירה לעשיה, ולכן אור אין-סוף ברוך-הוא שבאצילות הוא ג"כ בעשיה – ויתירה מזו ובעולם הזה החמרי, על-ידי התלבשותו – של "אור אין סוף", במלכות

הוא יחיד ומיוחד – אף על-פי-כן, ההארה והמשכת החיות הנמשכת מ"רוח פיו" מתחלקת לארבע מדרגות שונות, שהן ארבעה עולמות: אצילות, בריאה, יצירה עשיה. והשינוי – בין ארבע המדרגות, הוא מחמת צמצומים ומסכים (רבים), לצמצם האור והחיות ולהסתירו, שלא יהא מאיר כל-כך בעולם הבריאה כמו – שהוא מאיר בעולם האצילות, ובעולם היצירה הוא –

הוא והחיות מוסתרים על-ידי צמצומים ומסכים יותר וכו'.

דבריאה-יצירה-עשיה, במבאר הכל בכתבי האר"י ז"ל³³:

30. מגילה כט, ב. מכילתא בא יב, מא. ובכ"מ. 31. זכרי' יד, ט. 32. ראה תקו"ז תכ"ב (סו, ב). 33. ראה ע"ח שמ"ב פ"ד. ובכ"מ.

~ יום רביעי ל' תשרי ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קמ, והנה נפש האדם... עד עמ' 280, בלא דבור.

שחכמה דאצילות נקראת "אבא", ו"בינה" נקראת "אימא", וספירת ה"דעת" נכללת משתיהן, כפי המוסכר בחסידות, ומדות אהבה ויראה וכו' שבנפשו – של יהודי – הן דוגמא למדות שבנפש ספירות, – דאצילות, הנקראות

בשם "זעיר אנוכי"; וכן הדבור שבנפשו דוגמא לדבור העליון, הנקרא בשם "מלכות" ו"שכינה", – כפי שהוסבר לעיל. ולכן – כיוון שדיבורו של יהודי הוא דוגמא לדיבור שלמעלה, לשכינה, שבמדבר דברי תורה – מעורר דבור העליון ליחד השכינה, ומשום פוסקים, בקריאת שמע לא יצא בהרחור בלא דבור:

והנה, נפש האדם, – היהודי, ידוע לכל שהיא כלולה מעשר ספירות: חכמה-בינה-דעת וכו'. – כמבואר ב"תניא" חלק א' פרק ג', ואף שכלן – כל עשרה הכוחות שכנגד עשר הספירות, באים מ"דוח פיו" ו"תפרד, בדכתיב: – כמו

שכתוב: "ויפח באפיו כו", – נשמת חיים", הלשון "ויפח" מורה שהנשמה באה מהרוח והחיות הפנימיים שנופחים מבפנים, כמוסבר בפרוטרוט ב"תניא" חלק א' פרק ב' וחלק ג' פרק ה', מכל מקום – יש קשר בין כל אחד מעשרה הכוחות לבין כל אחת מעשר הספירות

והנה נפש האדם ידוע לכל שהיא כלולה מ"ס חב"ד וכו' ואף שכולן מרוח פיו ית' כדכתיב ויפח באפיו כו' מ"מ דרך פרט חב"ד שבנפשו הן דוגמא לחב"ד שבי"ס המכוונות בשם או"א ומדות אהבה ויראה וכו' שבנפשו הן דוגמא למדות שבי"ס הנקראות בשם ז"א וכו' הדבור שבנפשו דוגמא לדבור העליון הנקרא בשם מלכות ושכינה ולכן כשמדבר ד"ת מעורר דבור העליון ליחד השכינה ומשום הכי קי"ל בק"ש ובהמ"ז וד"ת לא יצא בהרחור בלא דבור: חב"ד קמא-ל"ן – ולכן אנו וברכת המזון ודברי תורה – דבור:

~ יום חמישי א' מרחשון ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 280, והנה זלעז"י... עד עמ' 280, המעלות.

השכינה בתוך הקליפות, להחיותם ולהשליטם בזמן הגלות, – זה משמעות "אשר שלט האדם באדם", שאדם בליעל שמהקליפה שולט באדם שמהקדושה, אבל הוא "לרע לו" וכו'. – כפי המוסכר ב"ספר הגלגולים" שם, שזה

כדי לברר ניצוצי הקדושה מהקליפה. ולכן האמות היו שולטין על ישראל, להיות נפשות האמות – באות מהקליפות אשר השכינה מתלבשת בבחינת גלות בתוכם. – כדי שהן תהיינה השולטות. ורבנו הזקן מסכם: והנה, אף שזה – אופן התלבשות השכינה בגלות בתוך

והנה, – כשם שבקדושה ישנן עשר הספירות ועשרה כוחות הנפש האלקית, כך גם ז"ה לעצמות זת, – עשה האלקים", שכנגד כל ענין בקדושה ישנה דוגמה בצד הנגדי, ב"סטרא אחרא", יש עשרה כתרי דמסאבותא³⁵, – עשרה כתרים

מן הטומאה, כשם שישנן עשר ספירות בקדושה, ומתן נמשכות נפשות האמות, גם כן כלולות מעשר בחינות אלו ממש. ומודעת זאת בארץ, – וידוע הדבר על פני תבל, מה שבכתוב בספר הגלגולים³⁶ על פסוק³⁷: "אשר שלט האדם באדם לרע לו", שהוא סוד גלות

אגרת הקדש

והנה זלעז"י יש עשרה כתרי דמסאבותא ומהן נמשכות נפשות העו"ג ג"כ כלולות מעשר בחי' אלו ממש ומודעת זאת בארץ מ"ש בספר הגלגולים ע"פ אשר שלט האדם באדם לרע לו שהוא סוד גלות השכינה בתוך הקליפות להחיותם ולהשליטם בזמן הגלות אבל הוא לרע לו וכו' ולכן העו"ג היו שולטין על ישראל להיות נפשות העו"ג מהקליפות אשר השכינה מתלבשת בבחי' גלות בתוכם והנה אף שזה צריך ביאור רחב איך ומה

34. ראה שו"ע אדה"ז סס"ב ס"ג. סקפ"ה ס"ג. ה"ל ת"ת לאדה"ז פ"ב ה"ב. 35. זח"ג מא, ב. ובכ"מ. 36. פרק ב. 37. קהלת ח, ט.

הקליפות, צריך באור
רחב איד ומה, מכל-
מקום האמת בן הוא.
אלא שאח"על-פירבן,
אין הקליפות והאמות
יונקים ומקבלים חיות
אלא מהארה הנמשכת
להם מבחינת אחרים
דקדשה, כמאן דשדי
בתר בתפיה, – כמי
שמליך אל מאחורי
כתפו (כפי המוסבר
ב"תניא" חלק א' פרק
כ"ב), ואף גם זאת – דבר זה עצמו בא על-ידי צמצומים

אגרת הקדש

מ"מ האמת בן הוא אלא שאעפ"כ אין הקליפות
והעו"ג יונקים ומקבלים חיות אלא מהארה הנמשכת
להם מבחי' אחוריים דקדושה כמאן דשדי בתר
כתפי' ואף גם זאת ע"י צמצומים ומסכים רכים
ועצומים עד שנתלבשה הארה זו בחומרות עולם
הזה ומשפעת לעו"ג עושר וכבוד וכל תענוגים
גשמיים. משא"כ ישראל יונקים מבחי' פנים העליונים
כמ"ש יאר ה' פניו אליך כל אחד ואחד לפי שרש
נשמתו עד רום המעלות:

ומסכים
ועצומים, עד
שנתלבשה הארה זו
בחומרות עולם הזה,
ומשפעת לאמות עשר
וכבוד וכל תענוגים
גשמיים. מה שאין בן
ישראל, יונקים –
חיותם, מבחינת פנים
העליונים, – מהפנימיות
של הקדוש-ברוך-הוא,
כמו שכתוב³⁸: "יאר
ה' פניו אליך", כל
אחד ואחד לפי שרש נשמתו עד רום המעלות:

~ יום שישי ב' מרחשון ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 280, ואחר הדברים והאמת... עד עמ' קמא, וכה"ג טובא.

מאסור, כדי לזכותו: – ההיפך ממש מכפי שהדבר לגבי נזק
בעניי העולם, כפי המוסבר לעיל.

אך זהו – כל זה מדובר, בשניש בידו למחות – ולהניא
את חברו בקצפו ובעסו על חברו; – אז מותר לו לבעוס
בענינים של יהדות ויראת

שמים, כפי שהיה הדבר
במשה רבנו, אבל
בשאינו בידו למחות,
גזון – כמו למשל, נכרי
– גוי, המדבר ומקבלו
בתפלתו, אם בן –
מתעוררת השאלה, מה
זאת עשה ה' לו, –
שגוי יפריע לו בתפלתו,
אין זאת כ"אם כדי
שיתגבר ויתאמץ יותר
בתפלתו, בעמק הלב
וככונה גדולה כל כך,
עד שלא ישמע דבורי
הנכרי. – שכן, הוא
יהיה כל כך שקוע
בתפלתו, שאין הוא

ואחר הדברים והאמת האלה הגלויים וידועים לכל,
נחזור לענין ראשון, – אודותו מדובר באגרת זו, בענין
הכעס שהוא בעובר עבדה-זרה, והינו במלי דעלמא, –
בעניי העולם, כי "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים"³⁹,

– ומכיוון שהכל בידי
הקדוש-ברוך-הוא, הרי
שאינו מה לבעוס, מה-
שאינן בעניי יראת
שמים יש מקום לענין
הכעס, ולכן במלי
דשמיא לאפרושי
מאסורא⁴⁰ – כשמדובר
בענינים של יהדות ויראת
שמים, להפריש יהודי
מלעשות איסור, לא שיהיה
האי טעמא דאמרו, –
לא שייך הטעם שנאמר
לעיל, בעניי העולם,
שהם בידיו של הקדוש-
ברוך-הוא, אשר לכן אין
מה לבעוס על מי שגרם
לו את הנזק וכדומה,

וכמו שכתוב⁴¹: "ויקצף משה", והינו משום – מפני, כי
ה' הקרה לפניו מצוה זו, לאפרושי מאסורא, – לפרוש

שומע כלל את הנעשה סביבו. אך שלמדרגה זו צריך
התעוררות רבה ועצומה. ועצה היעוצה להתעוררות

38. נשא ו, כה. 39. ברכות לג, ב. 40. שבת מ, ב. 41. מטות לא, יד.

בכך, הרי השכינה היא בהתלבשות בזה – שכן, לכל דבר בעולם יש ניצוץ של קדושה, והוא במצב של גלות בתוך הגוי, ויתירה מזו – יש בכך מכוון חיובי, להביא את היהודי להתבוננות בגלות השכינה ולתפילה ביתר כוונה. ומה שכתב

המלך – של "צוואת הריב"ש", "שרתה" –

שהשכינה "שרתה" בגוי,

לא ידע לבון חלושון

בדקדוק, כי הפעל-

שם-טוב ו"ל היה אומר

דברי תורה בלשון

אידיש ולא בלשון

הקדש, – ולכן מביא

התורות בלשון הקודש,

כתב רק את התוכן ולא

את לשונו של הבעל-שם-

טוב, והוא טעה בביטוי

הנכון של תיאור האופן

איך השכינה בגלות בתוך

הגוי, ורצה לומר

"נתלבשה", – לא

"שרתה" שמשמעותה

ענין של גילוי שכינה,

אלא "נתלבשה", ותינו

בבחינת גלות. – ולא

גילוי. וזהו – מה שכתוב

שם: "ובפרט אם הוא נכרי כו", –

שלי הפירוש שהכוונה

היא להשראת השכינה, מדוע שתהיה השראת השכינה בגוי

המדבר ומפריע ליהודי בתפלתו, יותר מאשר ביהודי? – אלא

שאז – בגוי, היא – השכינה, בבחינת גלות ביותר. ואין

לתמה אם ניצוץ מן הארת שכינה נקרא – ב"צוואת

הריב"ש", בשם "שכינה", דהא אשכחן – שהרי מוצאים

אנו, שאפילו מלאך נכרא – לא ניצוץ של השכינה, נקרא

בשם ה' בפרשת ויגרא – בפסוק⁴³: "ויאמר אד' אל תעבור

מעל עבדך", לפרוש הרמב"ן, – שאברהם אמר כך לאחר

המלאכים שבאו אליו, וכמו שכתוב: "נתקרא – הגר, שם

ה' הדבר אליה וכו'", – שם כתוב במפורש, בפסוקים שלפני

זה, שמדובר אודות מלאך. ובהאי-גונא טובא. – ובדומה

לכך בהרבה מקומות.

זו, היא מ – ההתבוננות בענין זה עצמו, פשושים אל לבו ויתבונן ענין ירידת השכינה כביכול, ויתרד פלאים⁴², להתלבש ניצוץ מהארתה – בתוך הקליפות, אשר היא בבחינת גלות בתוך הקליפות דרך כלל

להחיותם, – באופן

כללי הארה זו היא

בגלות בתוך הקליפות,

כדי להחיותן, ועתה

הפעם, ניצוץ הארתה

מתלבש בבחינת גלות

דרך פרט בדבור נכרי

זה, המדבר דברים

המבלבלים עבודת ה',

היא בנות התפלה, –

שברצון הגוי להפריע

לתפלה זו, וכמו

שנתבאר לעיל, כי "זה

לעצמם זה וכו'", –

עשה האלקים, ודבור

העליון מתלבש בדבור

התחתון וכו', – כלומר

בחינת הדיבור שלמעלה

מתלבשת בדוגה תחתונה

בדיבור, ועל ידי

השתלשלות היא יורדת

עד להחיות את הקליפות,

וזהו ממש "אשר שלט האדם האדם לרע לו" – כלומר,

במקרה זה, שהגוי יש בו, בבחינת גלות, ניצוץ של קדושה,

מנצל את הניצוץ להפריע ליהודי בתפלתו, הרי זה ממש כפי

ש'קליפה' שולטת בקדושה, וזאת כדי להוסיף חיות בקדושה,

להתפלל ביתר כוונה. הרי בשעה שאדם יתבונן בירידה

הגדולה והנפלאה של השכינה בגלות, שהיא במיוחד בענין

זה עצמו של הגוי המפריע לו בתפלתו – יעורר דבר זה עצמו

את האדם להתפלל ביתר כוונה, שתהיה כבר גאולת השכינה,

ובלשון רבנו הזקן: דהינו שעל-ידי-זה – על ידי ההתבוננות

בכל האמור, מתעורר האדם להתפלל יותר בבונה

מעמקא דלבא, – מעומק הלב, עד שלא ישמע דבוריו. –

של הגוי. מכל האמור מוסברים דברי הבעל-שם-טוב ב"צוואת

הריב"ש", שהגוי המדבר בשעת תפלתו של יהודי ומפריע לו

42. ע"פ איכה א, ט. 43. יח, ג. 44. שם טז, ג.

~ שבת קודש ג' מרחשון ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קמא, וכמדומה לי שתפסתם... עד עמ' קמב, אמרי פי.

גם בקליפות הרוחניות וגם באומות העולם למטה, אכל לא עלינו – על מגלי תורת החסידות, הבעל-שם-טוב, המגיד ורבנו הזקן, תלונתם – וטענותיהם, בראם על כתבי האר"י ז"ל. – שם כתוב ענין התלבשות השכינה בקליפות.

ואל יחשדני שומע, שאני בעיני שהבנתי דברי האר"י ז"ל להפשיט ממשמיותו; כי לא באתי רק לפרש דברי הבעל-שם-טוב ז"ל ותלמידיו על-פי קבלת האר"י ז"ל. בשנים – וגם יתירה מזו, שהאמת היא שענין זה – שהקדוש-ברוך-הוא נמצא בכל מקום ובכל מדרגה, גם בדרגות הנמוכות ביותר, אינו מחכמת הקבלה ומ'תנסות' לה' אלקינו⁴⁶, ב'הנגלת' לנו ולבנינו, להאמין אמונה שלמה במקרא מלא שדבר הכתוב⁴⁷: "הלא את השמים ואת הארץ אני מלא, נאם ה'", שאין מקרא יוצא מידי פשוטו. – שהקדוש-ברוך-הוא מלא ונמצא גם בשמים וגם בארץ, גם בעניים הרוחניים וגם בעניים הגשמיים, וגם

וכמדומה לי, – כותב רבנו הזקן, שתפסתם – וקושייתם על "צוואת הריב"ש", אינה מצד דקדוק הלשון, – "שרתה", אלא מעקר ענין התלבשות השכינה בקליפות, שאין להם אמונה במה שכתב האר"י ז"ל בספר

הנגלים⁴⁸, – אודות התלבשות השכינה גם בקליפות. אי אפשר לומר שמה שקשה להם לקבל שיכולה להיות התלבשות השכינה בגוי, תואם למה שהאר"י ז"ל כותב אודות התלבשות השכינה בקליפות, שהאר"י ז"ל דן בקליפות "רוחניות", ואילו כאן מדובר אודות גוי גשמי בעולם הזה – שאם ירצו לחלק בין קליפות הרוחניים לעובדי גלולים הגשמיים – חלוקה זו אין לה בסיס, שהרי אין לה גשמי בעפר הארץ, ואף-על-פי-כן – כ"קבלה", מתלבשת בו מלבנות דמלכות ד' – עולם עשיה. ובתוכה מלבנות דיצירה בו, – "מלכות דבריה" ו"מלכות דאצילות", וכן נזכר לעיל. ואם – קשה להם לומר שהשכינה מתלבשת בגוי,

משום טמאת נפשות הנכרים, הרי נפשותיהם מזווג 'זעיר-אנפין ונוקבא' – ז"א ומלכות, דקליפות הרוחניים, כמו שכתוב בכתבי האר"י ז"ל, נמצא – הרי שהרוחניים – הקליפות הרוחניות, הן מקור טמאתם. – ובאשר לקליפות הרוחניות הרי סוברים הם שיכולה להיות בהן התלבשות השכינה – מדוע, איפוא, אי אפשר שיהיה כך בנפשות אומות העולם? אך באמת צריך ביאור רחב, איך הוא התלבשות זו, – שהשכינה מתלבשת בקליפות,

אגרת הקדש

וכמדומה לי שתפסתם

אינה מצד דקדוק הלשון אלא מעיקר ענין התלבשות השכינה בקליפות שאין להם אמונה ב"ש האר"י ז"ל בס' הנגלים שאם ירצו לחלק בין קליפות הרוחניים לעו"ג הגשמיים אין לה גשמי בעפר הארץ ואף על פי כן מתלבשת בו מלכות דמלכות דעשיה ובתוכה מלכות דיצירה בו' וכנ"ל. ואם משום טמאת נפשות העו"ג הרי נפשותיהם מזווג זו"ן דקליפות הרוחניים כמ"ש בכהאר"י ז"ל. נמצא שהרוחניים מקור טומאתם אך באמת צריך ביאור רחב איך הוא התלבשות זו אבל לא עלינו תלונתם כ"א על כהאר"י ז"ל. ואל יחשדני שומע שאני בעיני שהבנתי דברי האר"י ז"ל להפשיט ממשמיותו כי לא באתי רק לפרש דברי הבעש"ט ז"ל ותלמידיו עפ"י קבלת האר"י ז"ל בשגם שענין זה אינו מחכמת הקבלה ומהנסתרות לה' אלקינו כי אם מהנגלות לנו ולבנינו להאמין אמונה שלימה במקרא מלא שדבר הכתוב הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם ה' שאין מקרא יוצא מידי פשוטו וגם היא אמונה פשוטה בסתם כללות ישראל ומסורה בידם מאבותיהם הקדושים שהלכו בתמימות עם ה' בלי לחקור בשכל אנושי ענין האלקות אשר הוא למעלה מהשכל עד אין קץ לידע איך הוא מלא כל הארץ רק שחדשים מקרוב באו לחקור בחקירה זו וא"א לקרב להם אל השכל אלא דוקא עפ"י הקדמות לקוחות מכהאר"י ז"ל מופשטות ממשמיותו וכפי

היא אמונה פשוטה – מקובלת בסתם כללות ישראל, ומסורה בידם מאבותיהם הקדושים שהלכו בתמימות – באמונה תמימה, עם ה', בלי לחקור בשכל אנושי – להבין ענין האלקות אשר הוא למעלה מהשכל עד אין קץ, לידע – בשכל, איך הוא "מלא כל הארץ". רק שחדשים מקרוב באו לחקור – בשכל, בחקירה זו, – איך אלקות מלא את כל העולם, ואי אפשר לקרב להם אל השכל אלא דוקא עפ"י הקדמות לקוחות מכתבי

45. שבעה ערה 36. 46. ע"פ נציבים כט, כח. 47. ירמ' כג, כד.

לְבָאֵר לָהֶם הַכֹּל בְּמִכְתָּב, כִּי הוּא מְלָאכָה כְּבִידָה וּמְרִיבָה, וְאִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אִפְּסָן. רַק אִם תִּרְצוּ, שְׁלַחוּ מִכֶּם אֶחָד וּמִיּוֹחַד שֶׁבְעֵדָה, וּפֹה אֶל פֹּה אֲדַבֵּר בּוֹ אִם יִרְצֶה ה', וְהָיָה עִם פִּי בְהַטִּיפִי, וְיִהְיוּ לְרִצּוֹן אֲמִרֵי פִי:

הרבי מציין, שלמרות

שאגרות הקודש

(מ"אגרת הקודש") כתב

רבנו הזקן בזמנים

שונים, ואחרי

הסתלקותו, קיבצו וסידרו

אותן בניו ב"אגרת

הקודש" (כפי המובא

בהקדמה), והם סידרו

את האגרות שלא לפי

סדר כתיבתן (שכן, אגרת

הקודש סימן כ' נכתבה

לפני ההסתלקות, בשנת

תקע"ג, וסימן ז"ך נכתב

אחרי הסתלקות רבי מענדעלע מהורודוק, בשנת תקמ"ט

בערך) – בכל זאת, כשיכולים למצוא שייכות בין אגרת

אחת לקודמתה, יכול הדבר לשמש טעם מדוע סידרו בני

הגאון המחבר את האגרות בסדר כפי שנדפסו. יכולים הרי

לומר בדרך אפשר, שגם באגרת הקודש סימן כ"ו נראית

שייכות לסימן כ"ה:

אגרת הקודש

ששמעתי מרבתי נ"ע אך א"א לבאר זה היטב במכתב כי אם מפה לאזן שומעת ליחיד סגולה ולשרידים אשר ה' קורא כדרכיב ומבקשי הוי' יבינו כל ומכלל הן אתה שומע בו.

הנה אתם ראיתם פי' מאמר אחד מספרים הידועים לדוגמא ולאזן כי גם כל המאמרים התמוהים יש להם פי' וביאור היטב לי"ח. אך לא יקוו מעלתם אלי לבאר להם הכל במכתב כי היא מלאכה כבדה ומרובה וא"א בשום אופן. רק אם תרצו שלחו מכם אחד ומיוחד שבעדה. ופא"פ אדבר בו אי"ה. וה' יהי' עם פי בהטיפי. ויהיו לרצון אמרי פי:

אך"י ו"ל, מִפְשְׁטוֹת מְנַשְׁמִיּוֹתָן, וּכְפִי שְׁשִׁמְעֵתִי מְרִבּוֹתֵי נִשְׁמָתִים עֲדָן. – מִהַבֵּעַל־שֵׁם־טוֹב, מִהַרְבֵּה הַמַּגִּיד וְתַלְמִידֵיהֶם, אֵךְ אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר זֶה הַיִּטֵּב בְּמִכְתָּב, כִּי־אִם מִפֶּה לְאֶזֶן שׁוֹמֵעַת, לִיחִידִי סִגְלָה וּלְשָׂרִידִים אֲשֶׁר ה' קוֹרֵא, כְּדִרְכֵּיבִי:

כמו –

שכתוב⁴⁹: "וּמִבְקָשֵׁי הוֹי'

יְבִינוּ כָל", וּמִכָּלֵל הֵן

אֶתְהָ שׁוֹמֵעַ כו'⁵⁰. –

לאו, שאלה שאינם

דורשים את ה' אינם

יכולים להבין, שכן להבין

ענינים אלה יכולים רק

אלה שדורשים את ה',

להבין אלקות שנתגלתה

בפנימיות התורה בכלל,

ובאה בהשגה באופן של

"יתפרנסו"ן⁵¹ בתורת

החסידות.

הנה, אֶתְהָ רְאִיתֶם – כּוֹתֵב רַבְנּוּ הַזֶּקֶן לְמַגְדֵי תוֹרַת הַחֲסִידוֹת, פְּרוּשׁ מֵאֲמָר אֶחָד מִסְפָּרִים יְהוּדִים, – שֶׁל תוֹרַת הַחֲסִידוֹת, לְדוּגְמָא וּלְאִזָּן, כִּי גַם כָּל הַמֵּאמָרִים הַתְּמוּהִים – וְשִׁמְשִׁים עֲלֵיהֶם קוּשִׁיּוֹת, יֵשׁ לָהֶם פְּרוּשׁ וּבִיאוֹר הַיִּטֵּב לְיִזְדְּעִי חֵן. – חֲכָמָה נִסְתָּרָה (תוֹרַת הַקְּבִלָּה). אֵךְ לֹא יִקְוּ מַעֲלָתָם – פּוֹנֵה רַבְנּוּ הַזֶּקֶן אֲלֵיהֶם כְּכּוּד, אֲלֵי

48. ויאל ג, ה. 49. משלי כח, ה. 50. ראה ספרי עקב יא, יט. 51. ראה תקו"ז ת"ו.

המשך ביאור למס' זנחים ליום וביעי עמ' א

ומלמטה, אלא היה כְּמִצְלִיף. מבארת הגמרא: מֵאִי כְּמִצְלִיף, מִהוּי – הִרְאָה רַב יְהוּדָה, כְּמִנְדָּנָא – כְּשִׁלִּיחַ בֵּית דִּין הַמַּכָּה מַלְקוֹת בְּרִצּוּעָה, זֶה לְמַטָּה מִזֶּה, אֶחָד סוֹמֵךְ לִשְׁנֵי, וְכֵן כָּאֵן הִיָּה נוֹתֵן זֶה לְמַטָּה מִזֶּה בְּסוֹמֵךְ, וְהַכֹּל בְּמִקּוֹם אֶחָד, וְהַמִּתְנָה הִרְאִשׁוּנָה הִיָּתָה חֲלֻקָּה מִשְׁאֵר הַמִּתְנָת רַק לְעֵנִין צִידוֹד יָדוֹ, שֶׁכְּשׁוּמָה לְמַעֲלָה מִצִּדָּד אֵת גַּב יָדוֹ לְמַטָּה, וְכְּשִׁמְזָה לְמַטָּה מִצִּדָּד אֵת גַּב יָדוֹ לְמַעֲלָה. עוֹד מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְהָרִי שְׁנִינּוּ בְּמִשְׁנָה (שם), תָּהוּ עַל מִהְרֵי שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ שֶׁבַע פְּעָמִים,

1 בהכרח הפסוק בא למעט את המתנות לגמרי, שאף אם נתן מתנה אחת והקרנ כשר.
2 מקשה הגמרא: וְלֹא – וכי לא מצינו דמים שחציים ניתנים למעלה וחציים למטה, וְהִתְנֵן בְּמִשְׁנָה (יזמא נג), נכנס הכהן גדול לקדש הקדשים עם דם הפר, וְהָיָה מִנְּנוּ – וּזְרֵק מִן הַדָּם וְרִיקָה אֶתְהָ מִחֲצִי עוֹבִיוֹ שֶׁל כְּפוֹרֶת וּלְמַעֲלָה, וְשֶׁבַע זְרִיקוֹת זֶרֶק מִחֲצִי עוֹבִיוֹ שֶׁל כְּפוֹרֶת וּלְמַטָּה, הָרִי שְׁמַצִּינוּ דָּמִים שֶׁחֲצִיִּם נִתְּנִים לְמַעֲלָה וְחֲצִיִּם לְמַטָּה. מִתְרַצֵּת הַגְּמָרָא: לֹא הִיָּה זֶרֶק עַל הַכְּפוֹרֶת מִלְּמַעֲלָה

המשך ביאור למס' זנחים ליום שישי עמ' א

מֵאֵת דָּם וּבְמִצְלִיף הַכְּתוּבִים אֲצֵל פֶּר כָּהֵן הַמְּשִׁיחַ, שְׁנוֹהֲגִים גַּם אֲצֵל פֶּר יוֹם הַכִּיפּוּרִים, שֶׁאֲצֵל פֶּר כָּהֵן הַמְּשִׁיחַ כְּתוּב (ויקרא ד ו) 'וְטָבֵל הַכֹּהֵן אֶת אֶצְבָּעוֹ בְּדָם וְהוּדָה' וגו', וְחִיּוּבָת 'אֵת' בְּדָם' וְטָבֵל' נִכְתְּבוּ לְלַמֵּד שֶׁלֹּשׁ הַלְכוֹת שְׁהוּבָאוּ לְהֵלֵךְ בְּגִמְרָא. הַגְּמָרָא מְבַאֵר הַהֲלָכוֹת שְׁדוֹרְשִׁים מֵאֵת בְּדָם וְטָבִילָה: מֵהַ שְׁנֵאֲמָר בַּפְּסוּק 'אֵת', אֲמָר רַב אֶחָד כִּי יַעֲקֹב, לֹא נִצְרָקָא תִּיבַת 'אֵת' אֲלֵא כְּדִי לְהַכְשִׁיר

1 יְהוּדָה לְרַבִּי עֲקִיבָא, מִפְּנֵי מָה לֹא נִאֲמָר לְדַרּוֹשׁ אֵת הַפְּסוּק כְּסִדֵּר כְּתִיבְתוֹ כֵּךְ, אִם כִּילָה – גָּמַר אֵת הַכֹּל, אֲפִילוֹ שְׁפִיכַת הַשִּׁירִיִּם, 2 כִּיפֵר וְהִקְרֵב כְּשֶׁר, וְאִם לֹא כִילָה, שֶׁלֹּא גָמַר אֵת הַכֹּל, לֹא כִיפֵר וְהִקְרֵב פְּסוּל, שֶׁגַם שְׁפִיכַת הַשִּׁירִיִּים מְעַכְבִּים. הָרִי שְׁלִפִי רַבִּי יְהוּדָה מִתְּנוּת פֶּר יוֹם הַכִּיפּוּרִים שֶׁמְעַכְבוֹת נִלְמָדִים מִכָּאֵן, וּמִדּוּעַ נִצְרָךְ לְהַקִּישׁוּ לְפֶר הָעֵלֶם דְּבַר. 3 מִתְרַצֵּת הַגְּמָרָא: אֲמָר רַב פָּאָא, לֹא נִצְרָקָא הַתוֹרָה לְהַקִּישׁ פֶּר יוֹם הַכִּיפּוּרִים לְפֶר הָעֵלֶם דְּבַר אֶלָּא כְּדִי לְלַמֵּד אֵת הַהֲלָכוֹת שְׁנִלְמָדִים

לוח היום יום ...

יום ראשון	יום שלישי	כז תשרי	ה'תש"ד
שיעורים. חומש: נח, שלישי עם פירש"י. תהלים: קכ"קלד. תניא: והנה נודע . . . 278 לארץ. התורה והמצוות מקיפות את חיי האדם מיום גיחו מבטן אמו עד עת פקדתו, ומעמידות אותו בקרן אורה בשכל בריא ובקנין מדות נעלות והנהגות ישרות לא רק בין אדם למקום אלא גם בין אדם לחברו, כי המתנהג על פי התורה והוראות חז"ל הוא חי חיים מאשרים בגשם וברוח.			

יום שני	יום רביעי	כח תשרי	ה'תש"ד
שיעורים. חומש: נח, רביעי עם פירש"י. תהלים: קלה-קלט. תניא: (אלא שבארצות . . . עמהם). "אם בחקתי תלכו גו' ונתתי גשמיכם בעתם".. למוד התורה וקיום המצוות הם טבעת הקדושין שבהם קדש הקדוש-ברוך-הוא את ישראל להתחייב לזון אותם ולפרנסם.			

יום שלישי	יום חמישי	כט תשרי	ה'תש"ד
שיעורים. חומש: נח, חמישי עם פירש"י. תהלים: קמ"קמד. תניא: והנה . . . האר"י ז"ל. מברכים ברכת הקשת, ולא כיש מפקפקים בזה. איינער פון די מעזיבוזשער בעלי בתים האט געהאט א מחלוקת מיט נאך א בעל הבית, און זייענדיג אמאל בא דעם בעש"ט אין שוהל האט ער געשריען, אז ער וואלט זיין בר פלוגתא קורע כדג זיין. דער בעש"ט האט געהייסען די תלמידים געבען איינע די אנדערע די הענט, און זיך שטעלען לעבען אים מיט צוגעמאכטע אויגען. דער בעש"ט האט ארויפגעלייגט זיין הייליגע הענט אויף די אקסלען פון די צוויי תלמידים, וועלכע זיינען געשטאנען לעבען אים, פלוצלונג האבען די תלמידים אנגעהויבען שרייען פון גרויס שרעק: זיי האבען געזעהן ווי דער בעל הבית איז קורע כדג זיין בר פלוגתא. דאס באווייזט קלאהר, אז פון יעדער כח איז פאראן א פועל דבר: אדער אין א לבוש חומרי, אדער א רוחני וואס מי קאן אים אנעמען נאך מיט העכערע און איידעלערע געפילען.			

אָחד מֵהַבְּעָלִי בָתִּים' שֶׁל הָעִיר מְעֻזְבוֹ הִיָּתָה לוֹ מְרִיבָה עִם עוֹד 'בְּעַל בֵּית', וּבְהִיּוֹתוֹ פַּעַם אֶצֶל הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב בְּבֵית הַכְּנָסֶת הוּא צָעֵק, שֶׁהִיא "קוֹרֵעַ אֶת יָרִיבוֹ כְּדָג".

הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב צִוָּה אֶת תַּלְמִידָיו לְשַׁלֵּב יָדִים כָּל אֶחָד עִם חֲבִירוֹ, וּלְהִתְצַב לִידוֹ בְּעֵינִים עֲצוּמוֹת. הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב הִנִּיחַ יָדָיו הַקְּדוּשׁוֹת עַל כַּתְּפֵי שְׁנֵי הַתַּלְמִידִים שֶׁעָמְדוּ בְּסֻמוֹךְ אֵלָיו. לְפִתְעָה הִחֲלוּ הַתַּלְמִידִים לְצַעֲקוֹק מִתּוֹךְ אִמָּה גְּדוּלָּה: הֵם רָאוּ כִּי צִד 'בְּעַל-הַבֵּית' קוֹרֵעַ אֶת יָרִיבוֹ כְּדָג!

זֶה מוֹכִיחַ בְּבִירוֹר, שֶׁמִּכָּל כַּחַּ יִשְׁנֵנוּ פֶּעַל דְּבָר: אִם בְּלִבּוֹשׁ חֲמָרִי, אוֹ רוֹחֲנִי שְׁאִפְשֹׁר לְתַפְסּוֹ רַק בְּחוּשִׁים נְעִלִים וְעֵדִינִים יוֹתֵר.

ה'תש"ד

ל תשרי, א דר"ח

יום ששי

יום
רביעי

שיעורים. חומש: נח, ששי עם פירש"י.

תהלים: קמה-קנ.

תניא: והנה נפש . . . 280 בלא דבור.

הֲלֹ: כּוֹפְלִין "הוֹדוּ לָהּ" אַחֵר כָּל אֶחָד מֵהֶג' פְּסוּקִים "יֹאמַר נָא", וְגַם בְּשִׁמְת־פְּלִלִים בְּיָחִיד. - "וְאִבְרָהָם זָקֵן גו' וּבְדִיָּה יִשְׁמְרֵנִי כו'" - ג' פְּעָמִים.

ה'תש"ד

א חשוון, שר"ח

שבת

יום
חמישי

שיעורים. חומש: נח, שביעי עם פירש"י.

תהלים: א"ט.

תניא: והנה זלעז"ז . . . המעלות.

בְּמִנְחָה - וְכֵן בְּשָׁנֵי וַחֲמִישֵׁי דְשַׁבּוּעַ הָבֵא עֲלֵינוּ לְטוֹבָה - קוֹרִין לְיִשְׂרָאֵל מִפְּסוּק וַיֵּרָא ה' אֶל אַבְרָם גו'.

כְּבוֹד קִדְשָׁת אֲדֹנֵי אֲבֵי מוֹרֵי וְרַבִּי [הַרְש"ב] אָמַר לְאֶחָד עַל יְחִידוּת: מֵאִז שֶׁאָמַר הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ עֲלִי-הַשְּׁלוֹם "לֵךְ-לֶךְ מֵאַרְצְךָ גו'" וּכְתִיב "וַיִּסַּע אַבְרָם הַלּוֹךְ וְנִסּוֹעַ הַנִּגְבָּה", הִתְחַל סוּד הַבְּרוּרִים. וְעַל פִּי גִזְרַת הַהִשְׁגָּחָה הָעֲלִיּוֹנָה הָאֵדָם הוֹלֵךְ לְמִסְעָיו בְּמָקוֹם אֲשֶׁר הִנְיָצוּצוֹת הַצְּרִיכִים לְהִתְבָּרַר עַל-יָדוֹ מַחֲכִים לְגֹאֲלָתָם.

הַצְּדִיקִים שֶׁהֵם בְּעָלֵי רְאִיָּה, רוֹאִים הֵם בְּאִיזָה מָקוֹם הַבְּרוּרִים שֶׁלָּהֶם מַחֲכִים לָהֶם וְהוֹלְכִים שָׁמָּה בְּעֶצְמָם. וְעַמָּא דְּבִר [=וְהַאֲנָשִׁים חוּץ מֵהֶם], הִנֵּה עִילַת כָּל הָעֲלוֹת וְסִבַּת כָּל הַסִּבּוֹת מְסַבֵּב כִּמָּה עֲלוֹת וְסִבּוֹת שֶׁיִּבּוֹאוּ לְמָקוֹם הַהוּא, אֲשֶׁר שָׁם הִטְלָה עֲלֵיהֶם הָעֲבוּדָה בְּעִבּוּדַת הַבְּרוּרִים.

ה'תש"ד

ב חשוון

יום ראשון

יום
שישי

שיעורים. חומש: לך, פרשה ראשונה עם פירש"י.

תהלים: י"ז.

תניא: ואחר . . . קמא טובא.

מִשִּׁיחַת אֲאֻמוֹר מוֹצֵש"ק לך לך תִּרְנ"א: אֵין דִּי עֲרִשְׁטַע יֶאֱהָרַעַן פֿון זַיִנַע נִשְׂיאוֹת הָאָט דַּער אַלְטַעֵר רַבִּי גַעזְאָגֵט בְּרַבִּים "מַעַן בַּעֲדָאֵרְךָ לַעֲבֹן מִיט דַּער

צייט". דורך זיין ברודער מהרי"ל האָבען זקני החסידים אויסגעפונען, אז דער רבי מיינט אז מ'דארף לעבען מיט דער פרשת השבוע און פרשת היום פון דער סדרה פון דער וואָך. ניט נאָר לערנען די פרשת השבוע יעדען טאָג, נאָר לעבען מיט איר.

תרגום

משיחת אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] מוצאי שבת קדש לך לך תרנ"א: בשנות נשיאותו הראשונות אמר רבנו הזקן ברבים "יש לחיות עם הזמן". באמצעות אחיו מהרי"ל [=מורנו הרב יהודה לייב] בברו זקני החסידים, שפונת הרבי היא שיש 'לחיות' עם פרשת השבוע ופרשת היום מפרשת השבוע. לא רק ללמד את פרשת השבוע כל יום, אלא 'לחיות' עמה.

ה'תש"ד

ג חשון

יום שני

שבת
קודש

שיעורים. חומש: לך לך, שני עם פירש"י.

תהלים: יחכב.

תנאי: וכמדומה . . . קמב אמרי פי.

(המשך שיחת הנ"ל): בראשית איז א פרייליכע סדרה, אפילו דער סוף איז ניט גאָר אזוי געשמאק. נח איז דער מבול, אָבער א פרייליכער סוף וואָך – געבאָרען געוואָרען אברהם אבינו. די אמת פרייליכע וואָך איז פרשת לך לך, אלע טעג פון דער וואָך לעבט מען מיט אברהם אבינו, דער ערשטער וועלכער האָט זיך מוסר נפש געווען אויף מפרסם זיין ג-טליכקייט אויף דער וועלט, און זיין מסירת נפש האָט אברהם אבינו איבערגעגעבען בירושה צו אלע אידען.

תרגום

(המשך שיחה הנ"ל): בראשית היא פרשה שמחה, למרות שהסוף אינו כל כך נעים; נח הוא המבול, אך סוף שבוע שמח – אברהם אבינו נולד; השבוע השמיני באמת הוא פרשת "לך לך". כל ימות השבוע 'חיים' עם אברהם אבינו, הראשון שמסר נפשו על פרסום אלקות בעולם. ואת מסירות הנפש שלו הוריש אברהם אבינו בירושה לכל היהודים.

המשך ביאור למס' זנחים ליום חמישי עמ' א

11 הפרכות, מאחר שמצינו שהזאות אלו מעכבות בכל מקום, ואם כן
12 דין הוא שיעכבו גם כאן, אבל מתן ארבע שצריך ליתן על הקרנות,
13 שאינם מעכבים בחטאת החיצונה, מניין שבמזבח הפנימי גם הם
14 מעכבים את הכפרה, תלמוד לומר 'כן יעשה לו', חזר וכפל, ומכיון
15 שאינו נצרך ללמדנו על שבע המתנות, בהכרח שבא לרבות את
16 ארבע המתנות שאף הם מעכבים את הכפרה.
17 ממשיכה הברייתא לדרוש את הפסוק: תיבת 'לפר', זה בא לרבות
18 פר יום הכפירים, שבא הכתוב להקישו ולהשוותו לפר העלם דבר
19 של צבור.

1 'ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת בן יעשה לו', שיעשה לפר
2 העלם דבר של ציבור כשם שעשה לפר החטאת של כהן המשיח
3 הנאמר בפרשה שלמעלה. שואלת הברייתא: מה בא ללמוד פסוק
4 זה, הרי כל עבודותיו של פר העלם דבר של ציבור נתפרשו אצלו
5 ואין צריך ללמוד אותם מפר כהן המשיח. משיבה הברייתא: כל
6 הפסוק בא לדרשה ונכתב כדי לכוון בזה. והוא: של פר העלם דבר
7 של ציבור, ולמד בזה שאם חסר אחת מכל המתנות, לא עשה ולא
8 כלום והקרין פסול.
9 ממשיכה הברייתא לדון: מפסוק זה אין לי – איני יודע לרבות
10 שיעכבו את כפרת הקרבן אלא מתן שבע – שבע המתנות שעל

הלכה לעיון

~ יום ראשון כ"ז תשרי ~

דין סתימה – לטומאה ולטבילת כלים

המעמיד. אך במחלוקת נוספת התלויה בשאלה זו (שבת נט, ב), לגבי טבעת של מתכת שקבוע בה חותם של עץ (שאינו מקבל טומאה) לדעת רבי נחמיה הולכים אחר החותם שהוא העיקר וטהורה, ולדעת חכמים הולכים אחר הטבעת כי "הכל הולך אחר המעמיד" והטבעת מעמידה את החותם וטמאה, ושם פסק הרמב"ם (פ"ד ה"ו) כחכמים, ולכאורה אם הולכים אחר המעמיד יש לטמא את הכלי שסתמו במתכת!

וכתב שהרמב"ם נקט גרסה אחרת בגמרא (הובאה בתוס' שם) שהמחלוקת בכלי שסתמו, אינה האם "הכל הולך אחר המעמיד" אלא האם סתימת העופרת נחשבת כסתימה גמורה או לא, וחכמים מטהרים כי לדעתם סתימת עופרת בכלי זכוכית אינה סתימה גמורה. אך לכל הדעות אם אכן נחשבת כסתימה, טמאה כי הולכים אחר המעמיד, ואם כן אין סתירה בין פסקי הרמב"ם.

ולפי זה, גם כלי עץ שסתמו במתכת פטור מטבילה, כי אין זו סתימה גמורה, אך במקום שאין שאלה לגבי איכות הסתימה, לדעת הרמב"ם שהולכים אחר המעמיד יתחייב בטבילה.

הלכות כלים פרק יב, הלכה יג: נָקַב וּפְתָמוּ, בֵּין בְּבִעֵץ בֵּין פְּזֵפֶת - פְּחוּר.

הקונה כלי מתכת מגוי חייב טבילה, אך כלי עץ פטור. ואם קנה כלי עץ שניקב ונסתם במתכת, כתב ה'פרי חדש' (י"ד קכ, טז) שחייב טבילה, כי מפני הסתימה נידון ככלי מתכת. ויסוד הדבר, האם דין הכלי נקבע לפי הסתימה, תלוי במחלוקת תנאים בכלי זכוכית שניקב וסתמו בעופרת (כלים פ"ל מ"ג. שבת טו, ב), שרבי מאיר מטמא, ואף שכלי זכוכית שנשבר אינו חוזר לטומאתו, כאשר סתמו במתכת נידון ככלי מתכת, כי "הכל הולך אחר המעמיד", וחכמים מטהרים.

וב'בית יהודה' (י"ד ס"ו נו) תמה על ה'פרי חדש': הרי הלכה כחכמים שהכלי טהור, ואם-כן אין הולכים אחר המעמיד ולמה חייב טבילה?

וביאר: ה'פרי חדש' נקט כך על פי דברי התוספות (שבת שם ד"ה וחכמים), שמחלוקת ר"מ וחכמים היא לגבי הדין מדאורייתא אך גם חכמים מודים שמדרבנן טמא ולכן חייב טבילה, כי מדרבנן נידון לפי ה'מעמיד'.

ובשו"ת 'גינת ורדים' (או"ח כלל ב, טז) הקשה: כאן פסק הרמב"ם כחכמים שהכלי טהור, הרי שאין הולכים אחר

~ יום שני כ"ח תשרי ~

תנור וטבלה טמאים שנחלקו לשנים

והוסיף הגאון ר' עקיבא איגר: אין לומר שכל אחת משתי חתיכות הטבלה טהורה כי בכל חתיכה יש להסתפק ב'ספק ספיקא', א. ספק אולי היא החתיכה הקטנה. ב. ספק בחלוקה שיכולה להיות במדויק (ולא נשאר רוב כלי), כי אם כן, גם תנור ש'חלקו לשנים בשווה' מדוע 'כל אחד מהן טמא' יש לטהר את שני החלקים מטעם 'ספק ספיקא'! אלא צריך לומר שזהו ספק טומאה ברשות היחיד שאפילו ב'ספק ספיקא' טמא. ואם כן, מדוע טבלה שנחלקה לשנים טהורה?

ומיישב ב'ערוגת הבשם' (שו"ת יו"ד סי' ל) ע"פ דברי הראב"ד (ערוגת פ"ג מ"ט):

לדעת חכמים (ערוגת שם), טבלה שיש לה מסגרת סביב ויש לה בית קיבול - אם נחלקה לשנים כך שנותרו רק שלושה

הלכות כלים פרק טז, הלכה ב: תנור שֶׁנִּחְלַק... חֲלָקוֹ לְשָׁנִים, אֶחָד גָּדוֹל וְאֶחָד קָטָן - הַגָּדוֹל טָמֵא, וְהַקָּטָן טָהוֹר. חֲלָקוֹ לְשָׁנִים בְּשִׁוּה - כָּל אֶחָד מֵהֶן טָמֵא, לְפִי שְׁאִין אֶפְשָׁר לְכַנּוֹ. אֲבָל טַבְלָה שֶׁל חֶרֶשׁ שֵׁשׁ לֹא דָפַן שְׁנֵחֻלְקָה לְשָׁנִים, טָהוֹרָה; וְאִם הָיָה אֶחָד גָּדוֹל וְאֶחָד קָטָן - הַגָּדוֹל טָמֵא.

הקשו אחרונים (פרי מגדים יו"ד סי' כג ש"ד סק"א, תוס' רעק"א כלים פ"ב מ"ו):

לדעת הרמב"ם (הל' רוצח פ"ט ה"ח) "אי אפשר לצמצם", היינו דברים הצריכים להתחלק ולהיות שווים במידתם, אין אדם יכול להשוות מידתם בדיק מוחלט. ואם כן, מדוע טבלה של חרס שנחלקה לשתי חתיכות שוות טהורה, הרי 'אי אפשר לצמצם' ובכל חתיכה יש להסתפק שמה היא גדולה יותר והיא רוב הכלי (ו'ערוגת' הוא בטומאתו)?

דפנות בכל חתיכה (ואין להם בית קיבול), טומאתה רק מדרבנן. ולכן, כאשר הטבלה נחלקה לשני חלקים שווים, אף אם נאמר ש'אי אפשר לצמצם' יש להסתפק בכל חתיכה שמה היא

הקטנה, וכיון שחסר להן דופן אחד וטומאתה מדרבנן, הרי זה ספק דרבנן ולקולא, וכל חתיכה – טהורה.

~ יום שלישי כ"ט תשרי ~

האם הבצק נחשב חלק מהקערה?

בדעת האדם להשאירו לעולם, שהרי בפסח יהא חייב להסירו שלא יעבור באיסור 'בל ימצא', ולמרות זאת בשאר ימות השנה הוא בטל לקערה ואינו חוצץ (ורק בפסח חוצץ כמבואר בתחילת ההלכה)?

ומכך עולה לכאורה כי מאחר והבצק משמש לסתימת הנקבים שבדפנות הרי הוא נחשב כעת כחלק מהכלי, למרות שלאחר זמן יצטרך להסירו. ולפי זה, סתימה זמנית אינה חוצצת כי אמנם בדעתו להסירה לאחר זמן אבל כעת היא משמשת במקום השן ונחשבת חלק מהגוף.

אך יתכן לחלק בין הדינים, כי הבצק שבקערה, האדם מצידו רוצה בקיומו תמיד אלא שבפסח ייאלץ להסירו מדין חמץ, ולכן הרי זה נחשב כאילו חלק מהכלי עצמו יתחייב בביעור בפסח ואין בכך כדי לשלול את חשיבותו ככלי במשך השנה, אך בסתימה זמנית האדם עצמו מתכוון להסירה לאחר זמן, ולכן יתכן שאינה בטלה לגוף וחוצצת (ראה 'מילי דטהרה' ע' תקלב).

הלכות כלים פרק כ, הלכה ט: בָּצֵק שֶׁבִּסְדָּקִי הֶעֱרַבָה שֶׁנֶּנֶע בּוֹ שֶׁרִץ... אִם הָיָה מִקְפִּיד עָלָיו, הֶעֱרַבָה טְהוֹרָה; וְאִם רֹצֵה בְּקִיּוּמוֹ, הָרִי הוּא כְּעֶרְכָּה, וְנִטְמָאת הֶעֱרַבָה.

בהלכה זו מבואר שבצק התחוב בסדקי קערה, אם האדם מעוניין בקיומו לשם סתימת הסדקים הרי הוא בטל לקערה ונחשב כחלק ממנה, ולכן כשננע בו שרץ נטמאת הקערה. מאידך, מבואר במשנה (מקוואות ט, ב) שתחבושת שעל המכה נחשבת חציצה לגבי טבילה, ולכאורה, הרי האדם רוצה בקיומה של התחבושת ואינו עומד להסירה, ולמה אין אומרים שבטלה לגוף ואינה חוצצת?

מבאר ה'צמח צדק' (שו"ת יו"ד סי' קנח):

אמנם האדם אינו מתכוון להסיר את התחבושת כעת, אבל הרי לאחר שתתפא המכה יסיר אותה ולכן אינה בטלה לגוף וחוצצת, ואינה דומה לבצק שבסדקי הקערה שהאדם רוצה בקיומו לעולם.

ועדיין יש לדון, שהרי גם בבצק שבסדקי הקערה אין

~ יום רביעי ל' תשרי ~

בגד מחורר – לענין טומאה וציצית

אך יתכן לפרש באופן אחר, כי החיסרון בבגד זה אינו משום סוג האריג אלא משום שלא נועד כלל לשמש כלבוש רגיל, כלשון הרמב"ם "חלוק העשוי כסבכה כדי לשחוק בו לשונוי שכר". והדברים נובעים מפירושו למשנה (כלים פ"ח מ"ט) בה נאמר "חלוק של יוצאת החוץ העשוי כסבכה טהור". ונחלקו המפרשים בביאור המילים 'יוצאת החוץ'. יש שפירשו כי הוא כינוי לאשה פרוצה היוצאת בו כדי לפתות בני אדם (ראה רע"ב שם), אך הרמב"ם פירש: "ושל יוצאת החוץ – אשר יצאו לצחוק, הן ילבשו זה המלבוש", ומשמע שמדובר בבגד שאינו משמש כלבוש אלא למשחק (כעין תפושות), וזהו שכתב גם כאן שחלוק זה משמש "לשחק בו לשונוי שכר". ולפי זה, אם נועד לשמש כלבוש רגיל יש עליו תורת בגד גם אם הוא מחורר (ראה חסדי דוד, כלים ב"ב פ"ה מ"ד).

אך למעשה, גם אם לגבי טומאה יש עליו שם בגד כאשר

הלכות כלים פרק כב, הלכה ט: חֲלוּק שֶׁהוּא עָשׂוּי כְּסִבְכָּה בְּדִי לְשִׁחַק בּוֹ לְשׁוֹתֵי שֶׁכָּר, אֵינוֹ מְקַבֵּל טֻמְאָה.

האם בגד שיש בו חורים כמין רשת, חייב בציצית? והנה, על בגד כזה ("חלוק העשוי כסבכה") נאמר כאן כי אינו מקבל טומאה, ולכאורה יש ללמוד מכך שאינו נחשב כבגדו אם-כן אינו חייב בציצית (ראה שו"ת להורות נותן ח"ב ס"א).

אמנם לעיל (ה"ב) כתב הרמב"ם: "הבגדים הרקין (הרקים) ביותר... שהבשר נראה מתחתן – אינן מקבלין טומאה עד שיהיה בקרע שלשה על שלשה טפחים", הרי שאף שהבשר נראה בעדם, אם יש בהם שיעור שלושה על שלושה טפחים הם מקבלים טומאה!

ויש לחלק, כי שם מדובר על בגד דק מאוד אך לא מחורר. ואילו בהלכה זו מדובר בבגד עם חורים שאינו נחשב בגד כלל ולכן אינו מקבל טומאה (להורות נתן שם).

נועד למלבוש, לענין ציצית נאמר "כסותך אשר תכסה בה", ולכן צריך שיהא בגד הראוי להתכסות בו, ובגד מחורר שמתבייש לצאת בו לשוק פטור מציצת אע"פ שלגבי טומאה יש עליו שם בגד (ראה להורות נתן שם ב).

~ יום חמישי א' מרחשון ~

מי יכול לייחד?

שבנידון דין אפילו מעשה לא יועיל, וכן מצאנו גם לגבי דיני מוקצה בשבת שאפילו על ידי מעשה אין אדם יכול לפעול דין על חפץ שאינו שלו, ולכן המניח חפץ מוקצה על משטח מסוים, אין המשטח נאסר בטלטול כדין 'בסיס לדבר האסור' אלא אם כן הוא שייך למניח, אך אם המשטח הוא של אדם אחר, אין בכוחו לאסור אותו בטלטול על ידי הנחת המוקצה עליו.

והטעם לכך הוא, כי כאן אין מדובר בהחלת איסור על החפץ (כמו במשתחויה לבהמת חברו) אלא בדין הנובע מייחודו של החפץ למטרה מסוימת, כגון ייחוד העור למטרת שכיבה או ייחוד המשטח להיות בסיס לחפץ שעליו, וקביעת ייעודו של החפץ יכולה להיעשות רק על ידי הבעלים, ואילו אדם אחר אינו יכול לקבוע זאת אפילו באמצעות מעשה (עונג יו"ט שם. חידושי הגר"מ זמבא א, ע' לה).

הלכות כלים פרק כד, הלכה ז: **זָנַב שָׁנֵב עוֹר, וְחָשַׁב עָלָיו לְשִׁכְבָּה - חֲמִשָּׁבָה מוֹעֵלָת לוֹ, וּמִטְמֵא מְדֻרָּם; אֲבָל הַגּוֹלָן - אֵין מִחֲשָׁבָתוֹ מוֹעֵלָת, אֲלָא אִם נִתְיָאֵשׁוּ הַבְּעָלִים.** אין בכוחה של מחשבת האדם לפעול על חפץ שאינו שלו, וכדברי הרמב"ם להלן (פכ"ה, ה"א): **'שאין לך מחשבה מועלת אלא מחשבת בעלים'.**

ובדומה לכך מצאנו: **'אין אדם אוסר דבר שאינו שלו'.** וכגון המשתחויה לבהמת חברו, אינה נאסרת בכך משום עבודה-זרה, כי אין ביכולתו לפעול איסור על חפץ שאינו שלו.

אמנם, יש סוברים שאם עשה מעשה בגוף הדבר, כגון שניסך יין חברו לעבודה-זרה, הרי הוא אוסר את החפץ. ולפי זה לכאורה גם בענייננו, אם עשה מעשה בדבר של חברו כדי לייחדו לשכיבה, ייטא הדבר טומאת מדרס.

אך האחרונים (עונג יום טוב סי' פב) הוכיחו מדברי הגמרא

~ יום שישי ב' מרחשון ~

כלים שאינם 'משמשי אדם'

מלשון הרמב"ם "שנותנין בה כלי זכוכית" משמע שיש למיטה בית קיבול ולכן היא מקבלת טומאה (אף שאינה ממשמשי אדם), ואינה דומה לתרבוסין שאין להם בית קיבול והם 'פשוטי כלי עור' שאם אינם ממשמשי האדם אינם מקבלים טומאה.

וה'תוספות חדשים' (כלים שם) תירץ:

תרבוס של עור ששוטחים עליו זיתים אינו מקבל טומאה כיון שהוא מתלכלך ומאוס ואינו ראוי לתשמיש אחר, מה שאין כן מיטה, אף שנותנים בתוכה כלי זכוכית הרי היא ראויה לכל תשמיש אחר ולכן מקבלת טומאה.

הלכות כלים פרק כז, הלכה ז: **שֶׁלֶשׁ מִטּוֹת הֵן: הָעֶשְׂרִיָּה לְשִׁכְבָּה, מִטְמֵא מְדֻרָּם; וְשֶׁל זִנְגִין שְׁנוֹתֵינִן בָּהּ כְּלֵי זְכוּכִית, מִטְמֵא מִמָּא מַת.**

הקשה ה'כסף משנה':

בהלכה קודמת (ה"ה) כתב הרמב"ם: **"תרבוסין של עור (יריעות עור העשויות לשטוח עליהן זיתים קודם כבישתם כדי שיתרככו)... וששוטחין עליו את הזיתים - טהור מכלום לפי שאינו ממשמשי אדם"** (וכל כלי שאינו ממשמשי אדם אינו מקבל טומאה). ומדוע אם כן 'מיטה של זגגין' טמאה, הרי אינה ממשמשי אדם? וביאר ה'משנה אחרונה' (כלים פכ"ד מ"ח. וכ"כ המרכבת המשנה):

מדוע קרצה בשפתותיה "כאילו לא מבלה"?

הלכות מקואות פרק ב, הלכה יג: נדה שנתנה שְׁעָרָה בפיה, או שְׁקַפְצָה ודָה, או שְׁקַרְצָה בשְׁפֹתֶיהָ, או שִׁנְמָצָה בְּצֶק בשְׁפֹתֶיהָ, או שִׁנְמָצָה עֵצִים בֵּין שְׁנֵיהֶ - כָּאֵלוֹ לֹא טְבֵּלָה. פירש הר"ש (מקואות פ"ח מ"ה): 'קָרְצָה בשפּותיה' משמעה, שהדביקה שפּותיה ולא נכנסו המים לתוך פיה, והנדה שטבלה כך – "כאילו לא טבלה" כי המקום צריך להיות ראוי לכניסת המים לתוכו. וכן כתבו התוספות (נדה סז, א) ש"צריך ללמדה לפתוח פיה שיהא ראוי לביאת מים".

וכן נפסק ב'שלחן ערוך' (סי' קצח סל"ח): "אינה צריכה לפתוח פיה כדי שיכנסו בה המים", אך "לא תקפוץ אותה יותר מדאי... אלא תשיק שפתותיה זו לזו דיבוק בינוני". והוסיף ה'גלות עליות' (שם): התורה "דרכה דרכי נועם ואין סברא כלל שתפתח פיה והמים יבואו לפיה ותחנק". וכתב ה'צמח צדק' (יד"ד סי' קס) בשם ה'זכרון יוסף' (סי' י) כי הלכה זו שכאשר 'ק'רצה בשפתותיה' כאילו לא טבלה אינה מדין דבר החוצץ על מיעוטו שהטבילה פסולה מדברי סופרים (לעיל פ"א ה"ב) שהרי לא גזרו חכמים בחוצץ על מיעוטו כשאנו מקפיד עליו, אלא הטבילה פסולה אפילו מן התורה, אף על פי שאין החציצה אלא במיעוט גופה, ולא מטעם חציצה אלא משום שאין כאן ביאת מים וכאילו חלק מגופה חוץ למים והרי "אפילו משהו משערה היה מחוץ למים – כאילו לא טבלה".

אך ה'טור' (יור"ד סוס"י קצח) כתב שאינה צריכה לפתוח פיה. וביאר הב"ח (שם) כי כך הדין ב'בית הסתרים' (מקומות נסתרים בגוף), שלא צריך שיבואו בהם המים בפועל (לעיל פ"א ה"י) אלא צריך רק שתהיה אפשרות לביאת מים (ולכן כ"שנמצא עצם בין שנייה כאילו לא טבלה"). וכתב ה'גלות עליות' (מקואות פ"ח מ"ה) שזו ש'קוצה בשפתותיה' כאילו לא טבלה מדובר, כמבואר בר"ש (שם, בפירושו השני), שהידקה שפתותיה בחוזק ונתכסו המקומות

ב"ה, כ"ז תשרי, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ח הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה"ר שמעון ברוך שי' שו"ב

שלום וברכה!

לאחרי הדומי הארוכה נעם לי לקבל מכתבו מערב הוש"ר... וברך לקחתי ואשיבנו ממחרת שבת בראשית, בראשית השנה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה שתהיי שנה מבורכת ומוצלחת בכל אחד ואחת בעניינו ועניני ב"ב שיחיו, וכיון שכל ישראל ערבים זב"ז, הרי נוסף על הפי' כפשוטו ערבים מלשון ערבות, הרי ערב[ות] זו באה ע"י הענין השני שבמלת ערבים מלשון עריבות ונעימות שע"יז מקבל כל אחד ברצון ערבות בעד חברו, ובמילא ג"כ הענין השלישי שבמלת ערבים מלשון מעורבים זע"ז אשר כולם יחד הם קומה שלימה.

הרי מתאים לזה בודאי יוסיף ג"כ כת"ר כח ועוז בעסקנות צבורית בכלל, ובעזר להחזקת המוסדות הק' אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש אשר במרוקה בפרט, וגדול זכות השתדלותו בזה להיות צנור וכלי לברכות השי"ת מעל.

בברכה.

שיעורי רמב"ם - ג' פרקים ליום

התיכון, וְחָזַר וַעֲשֶׂה מִהֵן כָּלִים אֲחֵרִים - חָזַר לְטַמְּאֶתָן הַיִּשְׁנָה; וְאֵין לְכָלִי מִתְכוֹת טְהֵרָה גְמוּרָה, עַד שִׁטְבִּילָם בְּמִקְוֵה כְּשֶׁהֵם שְׁלֵמִים, אוֹ שְׁאָרוֹ שְׁבוּרִים.

ג) למרות שיצר מהם כלים אחרים שאינם דומים לכלי הקודם שנטמא. ד) טהרה מוחלטת שאינה מתבטלת לעולם. ה) אך אם הטביל את השברים ויצר מהם כלים, הם חוזרים לטומאתם הקודמת. הטעם לכך הוא משום שבשעת הטבילה השברים היו טהורים והטבילה לא טיהרה אותם כלל, ולכן, הטבילה לא מועילה לטהר את הכלים שנעשו לאחר מכן.

ב. וְחָזַר כָּלִי מִתְכוֹת לְטַמְּאֶתָן הַיִּשְׁנָה, מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים ^[מדרבנן]. וּמִפְּנֵי מָה גָּזְרוּ עַל כָּלִי מִתְכוֹת שִׁיחְזְרוּ לְטַמְּאָה הַיִּשְׁנָה? גִּזְרָה, שְׁמָא יִטְמָא לוֹ כָּלִי, וְיִתְיָכוּ וַיַּעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ כָּלִי אַחֵר בּוֹ בַּיּוֹם; וְאִם תֹּאמַר שֶׁהוּא טְהוֹר כְּדִין תּוֹרָה, יָבוֹא וַיֹּאמֶר ^[אדם אחר]: 'הַשְּׂבִירָה מְטַהֶרֶת, וְהַטְבִּילָה מְטַהֶרֶת; כְּשֶׁם שֶׁאֵם נִשְׁבַּר וְהִתְיָכוּ וַיַּעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ כָּלִי כְּשֶׁהִיָּה, הֲרִי הוּא טְהוֹר בּוֹ בַּיּוֹם' - כִּף אֵם הַטְבִּילוֹ, אָף עַל פִּי שֶׁהוּא כְּשֶׁהִיָּה ^[אותו כל], הֲרִי הוּא טְהוֹר בּוֹ בַּיּוֹם. וְיָבוֹאוּ לוֹמַר, שְׁאֵין הַכָּלִים צְרִיכִין הָעֶרֶב שְׁמִשׁ; מִפְּנֵי חֲשֶׁשׁ זֶה, גָּזְרוּ עֲלֵיהֶן טַמְּאָה."

ו) על מנת לטהרו. ז) אם ההלכה תהיה שהכלי החדש יהיה טהור, כפי שהדין הוא מהתורה. ח) כפי שהיה לפני ההתכה. ט) לפני שקיעת החמה. י) אנשים יטעו ויחשבו שאין צורך להמתין לאחר הטבילה עד שקיעת החמה על מנת שהכלים יהיו טהורים, וההלכה היא שהכלי נטהר רק לאחר שקיעת החמה. חשש זה שייך רק בכלי מתכת, כי רק אותם ניתן להתך ולעשות מהמתכת כלים חדשים. יא) בכל מקרה בו התך את הכלי הטמא ועשה ממנו כלי חדש.

ג. אֶחָד ^[הן] כָּלִי שֶׁנִּטְמָא בְּמַת, אוֹ בְּשֶׁאֵר הַטַּמְּאוֹת - אִם הִתְיָכוּ - חָזַר לְטַמְּאֶתָו הַיִּשְׁנָה, עַד שִׁטְבִּילָה. נִטְמָא בְּמַת, וְהִזָּה עָלָיו בְּשִׁלְשִׁי, וְאַחֵר כִּף הִתְיָכוּ וַיַּעֲשֶׂה כָּלִי אַחֵר, וְהִזָּה עָלָיו בְּשִׁבְעִי, וְהַטְבִּילוֹ - הֲרִי זֶה טַמָּא, וְאֵין הִזָּה שְׁקָדָם הַתָּד.

~ יום ראשון כ"ז תשרי ~

הלכות כלים

פרק יב

כלים שנשברו, וכלים שנעשו משברי כלים.

א. כָּלִי עֵץ וְכָלִי עוֹר וְכָלִי עֶצֶם שֶׁנִּשְׁבַּר, טְהוֹר מִטַּמְּאֶתָן. חָזַר וַעֲשֶׂה כָּלִי מִשְׁבְּרֵיהֶן, אוֹ שֶׁקָּבַץ אֶת שְׁבִרֵיהֶן וַעֲשֶׂה מִהֵן כָּלִים אֲחֵרִים - הֲרִי אֵלָיו כְּשֶׁאֵר הַכָּלִים הַטְּהוֹרִין שֶׁלֹּא נִטְמְאוּ מִקֶּדֶם, שֶׁהֵן מְקַבְּלִין טַמְּאָה מִכָּאן וּלְהֵבָא.^ב

א) יצר שוב את הכלי שנשבר. ב) והטומאה הקודמת של הכלי התבטלה.

~ נקודות משיחות קודש ~

"כָּלִי עֵץ וְכָלִי עוֹר וְכָלִי עֶצֶם שֶׁנִּשְׁבַּר, טְהוֹר מִטַּמְּאֶתָן. חָזַר וַעֲשֶׂה כָּלִי מִשְׁבְּרֵיהֶן... הַכָּלִים הַטְּהוֹרִין."

כלי עץ, כלי עור וכלי עצם, רומזים על כל אחד ואחד מישראל: עץ, "כי האדם עץ השדה". עור, שאינו מציאות לעצמו אלא טפל לבשר ומגן עליו, מרמז על יהודי ש"אני נבראתי לשמש את קוני". ועצם, מרמז על עצמיותו של יהודי - "חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו".

וכולם הם כלים כיהודי שהוא כלי לאלוקות, אלא שאחר ירידת נשמתו לעוה"ז יש בו יצר הרע וכו' ומצד זה יכולה להיות אצלו היפך הטהרה. והעצה לזה שבירת הכלי שהוא ענין "לב נשבר" - עבודת התשובה ואז "טהרו מטומאתן".

אמנם, אין הכלי צריך להשאר שבור, וכל עניני הקדושה צריכים להיות בכלים שלמים ומלאים, כך גם האדם צריך להיות כלי שלם גם בעניניו הגשמיים - בני חיי ומזונא וריחא. ולכן אחרי השבירה: "חזר ועשה כלי משביריהם" חזר והופך להיות כלי שלם ובאופן נעלה יותר ממה שהיה קודם השבירה "כשאר כלים הטהורים שלא נטמאו מקודם".

יין מלכות, ספר טהרה, סימן כח.
מתוך רמב"ם "פרדס המלך"

וְכֵן כָּלִי מִתְכוֹת שֶׁנִּשְׁבַּר אַחֵר שֶׁנִּטְמָא, טְהוֹר.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(כב) כי הציפוי בטל לגבי הכלי.

השנת הראב"ד

ויטביל כשהוא כלי א"א אני לא הכרתי דבריו לא מן המשנה ולא מן התוספתא ומה שאמר רבי יהושע בתחלה במשנה אין מטהרין אלא שלמים זה הוא שאמר בסוף אין הזאה פחות משלישי ושביעי כלומר דהיינו כעין שלמין שאין שבידתן עולה להם במקום מים כמו שאמר רבי אליעזר ולעולם אם היזה עליהם בשלישי ונשברו והתיכן בו ביום מזה עליהן פעם שנייה בשביעי וטהורים שהרי מטהרין ג' וז' כשהם שלמים וכך נ"ל והמתמיר יותר מזה עליו הראיה.

מְצַטְרֶפֶת לְהִזְהָא שְׁאֵחָר הֵתָךְ; וְאִין לֹו טְהָרָה, עַד שִׁנְיָה עָלָיו שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי וְיִטְבִּיל • [אותן]
כְּשֶׁהוּא פְּלִי קִדָּם שְׁבִירָה, אוּ יִזָּה עָלָיו שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי וְיִטְבִּיל אַחֵר שְׁתִּיכּוּי.

ח. קִיתוֹן [=כוס גדולה] **שֶׁעָשָׂהוּ מִן הַטָּמֵא, וְשׁוּלָיו** [=תחתיתו] **מִן הַטָּהוֹר - טָהוֹר; עָשָׂהוּ מִן הַטָּהוֹר, וְשׁוּלָיו מִן הַטָּמֵא - טָמֵא; הַפֶּל הוֹלֵךְ אַחֵר הַמִּקְבֵּל, וְהַעוֹשֶׂה מְלֹאכָה כִּי.**

(כג) תחתית הכוס היא החלק המקבל את תכולת הכלי וגורם לכלי להיות ראוי לשימוש, ולכן טומאת הכלי נקבעת בהתאם לתחתית.

ט. פְּלִי מִתְכַּת שְׁנֻטְמָא בְּטֻמְאָה שֶׁהִיא מִדְּבָרִי סוֹפְרִים, כְּגוֹן שְׁנֻטְמָא בְּעִבּוּדָה זָרָה וּכְיוֹצֵא בָּהּ, וְנִשְׁבֵּר, וְהִתִּיכּוּ וְחִזֵּר וְעָשָׂה מִמֶּנּוּ פְּלִי אַחֵר - הָרִי זֶה סֶפֶק אִם חִזֵּר לְטֻמְאָתוֹ הַיְשָׁנָה, אוּ לֹא חִזֵּר כִּי.

(כד) מכיוון שכלי מתכות מקבלים טומאה מהתורה, קיים ספק האם אף כאשר הם נטמאים מדרבנן גזרו חכמים שיחזרו לטומאתן הישנה.

י. פְּלִי הַזְכוּכִית שְׁנֻטְמָאוּ וְנִשְׁבְּרוּ, טָהוֹר כָּל הַפְּלִים. וְאִפְלוּ חִזֵּר וְהִתִּיכּוּ, וְעָשָׂה מִהֶן פְּלִי אַחֵר - אֵינֶן חוֹזְרִין לְטֻמְאָה יְשָׁנָה; לְפִי שֶׁעָקַר טֻמְאָתָן מִדְּבָרִי סוֹפְרִים כִּי, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ כִּי, לֹא גָזְרוּ עָלֶיהָ בְּטֻמְאָה יְשָׁנָה.

(כה) טומאת כלי זכוכית היא מדרבנן, בשונה מכלי מתכת הטמאים מהתורה. (כו) בפרק א הלכה ה.

יב. וְכֵן פְּלִי זְכוּכִית שְׁנֻטְבְּרוּ - אֵף עַל פִּי שֶׁשְׁבִירָהָן פְּלִים וְרִאוּיָן לְתַשְׁמִישׁ כִּי, הוֹאִיל וְהֵן שְׁנִירֵי פְּלִים, אֵינֶן מְקַבְּלִין טֻמְאָה, לְפִי שֶׁאֵינֶן דּוֹמִין לְכָלִי חֶרֶשׁ כִּי. בִּיַּצֵּד? קָעָרָה שֶׁל זְכוּכִית שְׁנֻטְבְּרָה, וְהִתְקִין שׁוּלֶיהָ לְתַשְׁמִישׁ כִּי - אֵין הַשּׁוּלִים מְקַבְּלִין טֻמְאָה, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן בְּקָעָרָה ל. וְאִם קָרַסם [חחך] אֵת רֹאשׁ הַשֶּׁבֶר, וְשָׁפוּ בְּשׁוּפִין לֹא - הָרִי זֶה מְקַבֵּל טֻמְאָה לִי. וְכֵן כָּל כְּיוֹצֵא בָּזֶה.

(כז) ניתן להשתמש בשברים לאותו שימוש שהיה משמש הכלי. (כח) שברי כלי זכוכית עלולים לפצוע את האדם המחזיק אותם ולכן בדרך כלל לא משתמשים בהם כלל, ובכך הם שונים משברי כלי חרס (אשר תהליך יצירתם דומה לכלי זכוכית) שאינם עלולים לפצוע את האדם. (כט) תחתית הקערה הייתה עם מסגרת סביבה, והאדם ייעד אותה לשימוש. (ל) מכיוון שיש להם מסגרת, כמבואר בהערה הקודמת. (לא) שייף והחליק את השבר בכלי המיועד לכך, וכתוצאה מכך אין חשש אשר השבר יפצע את האדם. (לב) כי ניתן להשתמש בכלי ללא חשש.

(יב) את הכלי כשהוא שלם. (יג) ועל מנת לטהר את הכלי, יש להזות עליו מים המעורבים עם אפר פרה אדומה ביום השלישי וביום השביעי לטומאתו ולאחר מכן להטבילו. (יד) ויעשה מהמתכת כלי חדש. אך אם הזה והטביל את הכלי בעודו מותך ולאחר מכן עשה ממנו כלי חדש, הכלי חוזר לטומאתו כמבואר בהלכה א בהערה ה.

ד. בְּרִזְל טָמֵא שְׁבָלָלוּ עִם בְּרִזְל טָהוֹר - אִם רַב [הכלי נעשה] מִן הַטָּמֵא, טָמֵא; וְאִם רַב מִן הַטָּהוֹר כִּי, טָהוֹר; מִחֲצָה לְמִחֲצָה, טָמֵא. וְכֵן טִיט שְׁבָלָלוּ בְּגִלְלִים, וְצִרְף [ו-שרף] הַפֶּל בְּכַבֶּשֶׁן, וְעָשָׂהוּ פְּלִי - אִם רַב מִן הַטִּיט - הָרִי זֶה מְקַבֵּל טֻמְאָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא פְּלִי חֶרֶשׁ כִּי; וְאִם רַב מִן הַגִּלְלִים, אֵינוֹ מְקַבֵּל טֻמְאָה כִּי.

(טו) התיכם יחד ועשה מהם כלי אחד. (טז) המקבל טומאה. כל כלי חרס נעשה מטיט השרוף בכבשן. (יז) כי כלי גללים אינם מקבלים טומאה, כמבואר בפרק א הלכה ו.

ה. פְּלִי מִתְכּוֹת הַטָּהוֹרִין שֶׁאֵנָכֶן בִּאֲנָךְ טֻמְאָה, טָמֵא כִי; אֲבָל הַעוֹשֶׂה פְּלִים מִן הָאֲנָךְ הַטָּמֵא, הָרִי הֵן טָהוֹרִין כִּי.

(יח) ציפה אותם במתכת המיועדת לציפוי כלים, ומתכת זו הייתה טמאה. (יט) כי דבר זה אינו מצוי, וחכמים לא גזרו טומאה על כלים שחזרו לטומאתן טומאה בדבר שאינו מצוי.

ו. קָרָדִם שֶׁעָשָׂהוּ מִן הַבְּרִזְל הַטָּהוֹר, וְעָשָׂה עֲפִישׁוֹ מִן הַטָּמֵא - הָרִי זֶה טָמֵא; עָשָׂה עֲפִישׁוֹ מִן הַטָּהוֹר, וְהִקְרָדִם מִן הַטָּמֵא - הָרִי זֶה טָהוֹר; שֶׁהַפֶּל הוֹלֵךְ אַחֵר [החלק] הַעוֹשֶׂה מְלֹאכָה כִּי.

(כ) שהוא החלק המשמש למלאכת הנגר, כמבואר בפרק הקודם בהלכה כא. (כא) והשימוש העיקרי של הקרדום הוא עבור מלאכת הנגר.

ז. קָרָדִם טָהוֹר שֶׁחֲסָמוּ [=ציפהו] בְּכַרְזֵל טָמֵא, טָהוֹר כִּי.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(מו) כי ניתן להשתמש בחלק התחתון של הכלי שנותר שלם. (מז) אם כאשר מוזגים מים חמים לכלי, הסדק הקיים בכלי לא מתרחב כתוצאה מחום המים.

טו. הפוסות החתוכין - אף על פי ששפתותיהן סורטין את הפה, מקבלין טמאה מט.

(מח) השפה שלהן אינה חלקה. (מט) כי הן אינן גורמות פציעה ממשית.

טז. האפרקס [=משפך] של זכוכית - טהור, שהרי הוא כמו מחץ שאינו מקבל.

(נ) חבית גדולה שאין לה תחתית.

יז. זכוכית שעושין אותה למראה - טהורה, אף על פי שהיא מקבלת; לפי שלא נעשית לקבלה. **התרוד** [=מצקת] של זכוכית שהוא מקבל - אף על פי שקשמוניחו על השלחן, נהפך על צדו ואינו מקבל - הרי זה מקבל טמאה.

(נא) למרות שיש לה בית קיבול. (נב) כי הוא כלי עגול.

יח. תמחוי של זכוכית שעשהו מראה, מקבל טמאה; ואם מתחלה עשהו למראה, כדי שיהיו דברים שמניחין בו נראין מאחוריו - הרי זה טהור. וכל כלי זכוכית - אין מקבלין טמאה, עד שתגמר מלאכתו בכל הכלים.

(נג) שהיה מיועד למאכלים. (נד) שינה את ייעוד הכלי, והחליט להשתמש בו כמראה. (נה) כי לא עשה מעשה המשנה את גוף הכלי, ומחשבת האדם לבדה לא מונעת מהכלי לקבל טמאה כמבואר בפרק ח הלכה י. (נו) בגודל שונה מהגודל האמיתי שלהם, כמו מראה המגדילה או מקטינה את הדברים הנראים דרכה.

פרק יג

טומאת כלי חרס.

א. כבר בארנו בכמה מקומות, שאין כלי חרש מתטמא אלא מאוירי, ובהפס הזבי. ושאר כל הכלים שנגעו בהן הטמאה, נטמאו; ואם נכנסה טמאה לאוירן ולא נגעה בהן - הרי הן טהורין. נמצא [כלי] הטמא בכלי חרש, טהור בכל הכלים; והטמא בכל הכלים, טהור בכלי חרש.

(א) לדוגמה, בהלכות טומאת מת פרק ו הלכה ג. (ב) אם נכנסה טמאה לאויר הכלי, אף אם לא נגעה בו. (ג) אם הזב הזיז את הכלי, משום שהוא מזיז גם את אוויר הכלי.

יא. צלוחית [=בקבוק] קטנה הנטלת ביד אחת, שנטל [נשבר] פיה - מקבלת טמאה; מפני שאין מכניסין היד לתוכה, אלא יוצק ממנה לר. אבל גדולה הנטלת בשתי ידים לה, שנטל פיה - טהורה, מפני שהיא חובלת ביד בשעה שמכניס ידו לתוכה. (לג) ניתן להרימה ביד אחת. (לד) וממילא ניתן להשתמש בה ללא חשש פציעה. (לה) ניתן להרימה רק בשתי ידיים יחד. מפני גודל הצלוחית, יש להכניס את הידיים לתוכה על מנת להוציא את הדברים הנמצאים בה ולא יוצקים ממנה לכלי.

יב. צלוחית של פלגטון - אף על פי שהיא קטנה - אם נטל פיה, טהורה; מפני שחובלת באצבעו בשעה שמוציא הבשם מתוכה.

(לו) בושם סמיך שלא ניתן ליצוק אותו, ולכן יש להכניס את היד לכלי על מנת להוציא את הבושם.

יג. לגינים [=כדים] הגדולים שנטל פיהם - עדין הם פליסלי, מפני שהוא מתקנין לפכשים לה.

(לז) ומקבלים טומאה, משום שמשתמשים בהם למרות שהם עלולים לפצוע את האדם. (לח) כובשים בהם מאכלים למשך זמן רב, וממילא, האדם לא מכניס אליהם את ידיו בתדירות וחשש הפציעה אינו חשש מצוי.

יג. פוסט שנגפם רבוי, טהור מא; נפגם בו שליש הקפו רב גבהו, טהור מג. נקב וסתמו, בין בבצע [בריל] בין בזפת - טהור מד. והכוס והצלוחית שנקבו, בין מלמעל בין מלמטן - טהורין מה.

(לט) העשויה מזכוכית. (מ) של שפת הכוס. (מא) כי הכוס עלולה לפצוע את השפתיים ולכן לא משתמשים בה. (מב) השליש האמצעי של הכוס נשבר, וממילא החלק השלם הנותר בכוס הוא פחות מחצי הכוס. (מג) כי לא משתמשים בכוס כזו. (מד) כי הסתימה לא תתקיים זמן רב. (מה) כי לא ניתן להשתמש בהם.

יד. התמחוי [=קערה גדולה] והקערה שנקבו מלמעלה, טמאין מי; מלמטה, טהורין. נסדקו - אם יכולין לקבל את החמין פצוגן מי, טמאין; ואם לאו, טהורין.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ה. אחד כלי חרש
שנכנסה טמאה לאוירו,
או שפכה על הטמאה
המונחת על הארץ
ונעשה אהל עליה -
שהרי הטמאה בתוכו.
מפי השמועה [ממשה רבינו]
למדרו, שזה שנאמר יב¹³ •
"אל תוכו", לרבות את
האֵהלים.^ג

השנת הראב"ד

שנאמר .. האהלים א"א הלכתא
כוותיה ולא מטעמיה דכלי שפכהו
על הטמאה כלי הוא ותוכו של
כלים נקרא אהל אבל האהלים
שהוצרכו לרבות הם השידה
התיבה והמגדל הבאים במדה שהם
כאהלים שאינן צריכין צמיד פתיל
באהל המת שאפילו בכיסוי
בעלמא הם מצילין באהל ואפילו
הכי לענין אור כלי חרס מיטמאין
בכלים ולא נחשוב אורם כאור
בית אע"פ שהוא כבית לענין הצלה
ומרבה אותם בספרא מכל כלי חרס
ולא מאל תוכו כאשר כתב.

ומניין שאין כלי חרש מטמא אלא מאוירו?
שנאמר יב¹¹: "וכל כלי חרש אשר יפל מהם אל
תוכו" - מתוכו הוא מטמא, ואינו מטמא מאחוירו.

(ד) לגבי טומאת כלי חרס.

**ב. וכשם שמטמא מאוירו, כך מטמא אכלין
ומשקין מאוירו.**

פיצד? כלי חרש שנטמא, ונכנסו אכלין ומשקין
לאוירו - אף על פי שלא נגעו בו - הרי אלו
טמאין, שנאמר יב¹²: "כל אשר בתוכו יטמא". אבל
שאר הפלים הטמאין - אינן מטמאין אכלין
ומשקין, עד שיגעו בהן.

**ג. אין כלי חרש מטמא פלים מאוירו, בין כלי
חרש בין שאר פלים. פיצד? כלי חרש גדול שהיו
פלים בתוכו, ונכנסה טמאה באוירו - הוא טמא,
וכל הפלים טהורין. היו משקין בפלים שבתוכו -
נטמאו המשקין מאוירו, וחוזרין ומטמאין את
הפלים^ה; והרי זה אומר: 'מטמאין לא טמאונן,
ואתה טמאתני'.**

(ה) כי משקין מטמאים כלים. (ו) הכלי שנטמא אומר
כביכול למשקין. (ז) כלי חרס שטימא אותך (את
המשקין) לא טמא אותי, אך אתה טמאת אותי. כלומר, יש
במשקין חומרה שאינה קיימת בכלי חרס, למרות שכל
טומאת המשקין נגרמה מכלי חרס.

השנת הראב"ד

ד. כלי • חרש שנגעו
משקין טמאין באחוירו
בלבד, נטמאו אחוירו

כשאר כל הפלים^ה. במה דברים אמורים? בשהיה
לו תוף^ט; אבל אם אין לו תוף, ונגעו בו משקין
טמאין - הרי זה טהור; שכל שאין לו תוף בכלי
חרש, אין אחוירו מטמאין במשקין.

(ח) אך חלל הכלי עצמו לא נטמא. (ט) יש לכלי חלל פנימי.
(י) אלא הוא כלי שטוח.

נגעו אכלין או משקין באחורי כלי חרש הטמא,
הרי אלו טמאין. ואחד כלי חרש ואחד כל הפלים
בדבר זה; שכל הפלים הטמאין שנגעו אכלין או
משקין בהן, בין מתוכן בין מאחוריהן - נטמאו.

(יא) בשני המקרים, כלי חרס נטמא. (יב) לגבי טומאת כלי
חרס. (יג) ללמד אשר כלי חרס נטמא אף אם הוא מאהיל
על טומאה באופן שהיא נמצאת בתוכו.

**ו. גומה שהיה השרץ מונח בתוכה, וכפה כלי
חרש על הגומה - לא נטמא, שנאמר יד¹⁴: "אל
תוכו", עד שתפנס עצמה [גופה] של טמאה בתוכו^י.
לפיכך, השרץ הנמצא למטה מנחשתו של תנור^{יט},
שהיא קרקעיתו - התנור טהור; שאני אומר: 'חי
נפל, ועכשיו מת תוף גומה זו'.**

(יד) ובמקרה זה, השרץ אינו מונח בתוך הכלי אלא תחתיו.
(טו) שרץ הנמצא מתחת התנור העשוי מחרס, והתנור מונח
על הקרקע. העפר שעליו עומד התנור נקרא נחושתו של
תנור. (טז) ניתן לומר שהשרץ נפל מתחת לתנור בעודו
בחיים ולאחר מכן מת. ומכיוון שהשרץ מטמא רק לאחר
מיתתו, הטומאה לא הייתה כלל בתוך התנור ולכן התנור
לא נטמא.

**ז. וכן אם נמצאת מחט או טבעת^י למטה מנחשתו
של תנור - אף על פי שכל הפלים הנמצאים^י
טמאים כמו שבארנו^{יט}, הרי התנור טהור; שאני
אומר: 'שם היו עד שלא בא התנור, והתנור נכנה
עליהן, ולא נפל לתוכו'. נמצאו פדשן^{כא} - הרי
התנור טמא, שאין לו במה יתלה^{כב}.**

(יז) ולא ידוע האם היא טמאה או טהורה. (יח) ולא ידוע האם
הם טמאים או טהורים. (יט) בהלכות שאר אבות הטומאות
פרק יג הלכה ד. (כ) וממילא, המחט והטבעת לא היו בתוך
התנור ולכן התנור טהור. המחט והטבעת היו טמאים
בוודאי גם קודם נפילתם בשונה משרץ המטמא רק לאחר
מיתתו, ולכן, הסברה להקל בשרץ היא שייתכן שהשרץ נפל
בעודו חי אך הסברה להקל במחט וטבעת היא שהן נפלו

11. ויקרא-שמיני, יא, לג. 12. ויקרא-שמיני, יא, לג. 13. ויקרא-שמיני, יא, לג. 14. ויקרא-שמיני, יא, לג.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

טומאת השרץ אינה עוברת מהארובה לתנור אף אם יש בארובה פותח טפח.

ח. נמצא השרץ במקום הנחת העצים^ל, מן השפה הפנימית ולחוץ לו - טהור^ל. נמצא במקום ישיבת הפל^ל, במקום ישיבת הצבע^ל, במקום ישיבת שולקי זיתים^מ - הפל טהור^{מא}.

(לה) הנמצא מתחת לתנור ומחולק לשני חלקים באמצעות מחיצה. (לו) בחלקו החיצוני של מקום הנחת העצים הנמצא מחוץ לאוויר התנור. (לז) כמו בארובת התנור, כמבואר בהלכה הקודמת. במקור הדברים במשנה יש מחלוקת בדיון שרץ הנמצא במקום הנחת העצים אך לגבי ארובה אין מחלוקת. מפני זה, דין מקום הנחת העצים נכתב בהלכה נפרדת. (לח) תנור שבו מחממים מים עבור בית המרחץ, ונמצא שרץ במקום הישיבה של האדם המחמם את המים. (לט) תנור שבו הצבע מחמם מים עבור יצירת הצבעים, ונמצא שרץ במקום הישיבה של הצבע. (מ) תנור המשמש לבישול זיתים, ונמצא שרץ במקום הישיבה של האדם המחמם את הזיתים. (מא) כל התנורים האלו טהורים, כי המקומות בהם נמצא השרץ אינם חלק מהתנורים.

ט. אין התנור ולא הפירה ולא שאר מקומות היקוד^{מב} מטמאין, אלא אם נמצאת הטמאה מן הסתימה ולפנים^{מג}.

(מב) כלים המיועדים לבישול או חימום, והאש יוקדת בהם. (מג) בחלל הכלי עצמו, ולא בחללים אחרים הנמצאים בחלקו החיצוני של התנור.

י. פלי חרש ששותין בו בעלי פתים הפנים, שבאמצעו^{מד} [בפי הכלי] כמו רשת של חרש, ושפתו מלמעלה מן הרשת כמו מסרק^{מז}, וזה הוא הנקרא 'צרצור' - אם נכנסה הטמאה לאויר המסרק למעלה מן הרשת - נטמא פלו, שזה הוא תוכו של פלי זה.

(מד) על מנת לייפות את הכלי עשו בשפתו שיניים כמו שיני מסרק.

יא. פלי חרש שהיה לו שלש שפיות [=דפנות] זו לפנים מזו, היתה הפנימית עודפת^{מח} [גבוהה יותר], ונכנסה טמאה לאויר הפנימית - פל האכלין והמשקין שבאויר שבין השפה הפנימית ובין האמצעית, והאכלין והמשקין שבין האמצעית ובין החיצונה, טהורין^{מח}.

(מה) כי הדופן הפנימית חוצצת בין החלק הפנימי לשני החלקים החיצוניים.

קודם שנבנה התנור. (כא) השרץ המת או המחט והטבעת היו באפר שהוצא מהתנור. (כב) לא ניתן לומר שהטמאה לא הייתה בתוך התנור, וממילא לא ניתן לטהר את התנור.

נמצאו בנחשתו של תנור, נראין אבל אין יוצאין לאויר^{כג} - אם אופה את הבצק, והוא נוגע בהן^{כד} - נטמא התנור, כאלו היו בתוך אויר; ואם לאו - התנור טהור, כאלו הן למטה מנחשתו. באיזה בצק אמרו? בבצק הבינוני, שאינו רך ביותר^{כה} ולא קשה^{כו}.

(כג) המחט או הטבעת נמצאות בגומה מתחת לקרקעית התנור אך אינם מכוסים לגמרי בעפר. גומה זו היא גומה קטנה אשר ניתן להניח בה רק דברים קטנים כמו מחט וטבעת. (כד) אם במהלך האפייה, הבצק נוגע במחט או בטבעת הנמצאות בגומה. (כה) כי עיסת בצק רך לא מתקיימת לאורך זמן, וממילא יש חשש סביר ביותר אשר הבצק עלול ליפול אף לגומות קטנות בהן נמצאות המחט או הטבעת. (כו) כי בצק קשה אינו נופל כלל לגומות קטנות.

ז. השרץ שנמצא בעין של תנור^{כז}, בעין של פירה, בעין של כפח^{כח} - אם נמצא מן השפה הפנימית ולחוץ^{כט}, טהור. וכן • אם נמצא באויר העין^ל, טהור; שהרי לא נכנס לאויר התנור או הפירה או הכפח, אלא תחת עבי דפנותיהן הוא תלוי^{לב}. ואפילו היה שם כזית מן המט - טהורין, אלא אם כן היה בעבי העין פותח טפח^{לג}; שהרי מביא את הטמאה לאויר התנור, כמו שנתבאר בענין טמאת מת^{לד}.

(כז) ארובת התנור. החלל של הארובה רחב, ולכן אף שרץ יכול להיכנס לתוכה. (כח) בכירה ניתן לבשל שתי קדרות, ובכופה ניתן לבשל קדרה אחת. (כט) בזמן האפייה, היו מניחים כיסוי באמצע הארובה על מנת לסתום אותה ולשמור על חום התנור או הכירה והכופה, וכתוצאה מכך יש בארובה חלק חיצוני וחלק פנימי. במקרה זה מדובר שהשרץ נמצא בחלק החיצוני. (ל) התנור או הכירה והכופה טהורים, כי השרץ לא נמצא בתוכם. (לא) בחלק הפנימי של הארובה. (לב) הארובה נחשבת כלי נפרד מהתנור או הכירה והכופה. ולכן, אף אם הארובה תהיה טמאה התנור או הכירה והכופה יהיו טהורים, כי כלי חרס אינו מטמא כלים כמבואר בהלכה ג. (לג) חלל טפח על טפח בגובה טפח. (לד) בהלכות טומאת מת פרק יב. אולם,

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

לא מונחים בתוך הלפס התחתון, ולכן אף המאכלים והמשקים שבהם טהורים.

היה השרץ בעליונה, והיתה שפת התחתונה עורפת^י - העליונה טמאה, שהשרץ בתוכה; וכן התחתונה - מפני ששפתה עורפת, הרי השרץ באוירה. ושאור הלפסין שבתוך התחתונה - טהורין, שאין פלי חרש מטמא פלים שבתוכה^י. ואם היה ביניהן משקה טופח^י - כל [לפס] שיש בה משקה טופח, טמאה; שהמשקה מטמא מאויר התחתונה העורפת^י, וחוזר ומטמא את הכלים^{סא}.

(נז) על כל הלפסין, ולא היה בלפסין נקב כלל. (נח) כמבואר בהלכה ג. (נט) כמות מינימלית של משקה המרטיב את האצבע שנוגעת בו. כאשר ישנה כמות קטנה מאוד של משקה, המשקה אינו מורגש כמעט ולכן הוא אינו מרטיב את האצבע הנוגעת בו. (ס) מכיוון ששפת התחתונה עורפת על כל הכלים המשקה נחשב כמונח בתוך הכלי הטמא, ומשקים נטמאים מכלי חרס. (סא) כמבואר בסוף הלכה ג. ולכן, אף אם אין משקה בלפס עצמו אך הוא מונח על גבי משקה הנמצא בלפס שתחתיו, הלפס נטמא מהמשקה.

יג. טבלה של חרש שהיו קערות דבוקין בה בתחלת מעשיה [י-יצירתה], **והרי הפל פלי אחד, ונטמאת אחת מן הקערות - לא נטמאו פלן^{סב}. ואם היה לטבלה דפן עורף** [=מסגרת גבוהה], **שנמצאו פל הקערות בתוכו, ונטמאת אחת מהן - נטמאו פלן^{סג}. וכן הדין בבית התבלין של חרש^{סד}, וקלמרין המתאימות^{סה}. פיוצא בו.**

(סב) כי כל קערה נחשבת כלי בפני עצמו. (סג) כי המסגרת מחשיבה את כל הכלים ככלי אחד. (סד) כלי חרש שיש בו תאים רבים (כמו קעריות) על מנת להניח בהם תבלינים שונים. כאשר תא אחד נטמא שאר התאים טהורים, אלא אם כן יש מסגרת גבוהה לתא שננטמא. (סה) קסת של סופרים (הכלי בו מניחים את הדיו) המחולקת לשני חלקים. כאשר חלק אחד נטמא החלק השני טהור, אלא אם כן יש מסגרת גבוהה לחלק שננטמא.

יד. בית התבלין של עץ^{סו} שננטמא אחד מביתיו במשקין - לא נטמאו שאר הבתים^{סז}. ואם יש לו דפן עורף, שנמצאו פל הבתים בתוכו, ונטמא אחד מביתיו במשקין - נטמאו פלן; שהפל פכלי אחד^{סח}, וכלי שננטמא תוכו במשקין, נטמא פלו.

(סו) כמו בית תבלין העשוי מחרס, כמבואר בהלכה הקודמת. (סז) למרות שהם נוגעים בתא שננטמא. הטעם לכך הוא

היתה האמצעית עורפת, ונטמא אוירה^{מו} - ממנה ולפנים, טמא; וממנה ולחוץ, טהור. היתה החיצונה עורפת, ונטמא אוירה^{מז} - הפל טמא. היו שוות - כל שננטמא אוירה, טמאה^{מח}; והשאור טהור.

(מו) נכנסה טומאה לחלל שבין הדופן האמצעית לדופן הפנימית. (מז) נכנסה טומאה לחלל שבין הדופן החיצונית לדופן האמצעית. (מח) החלל בו נכנסה הטומאה, טמא.

יב. לפסין [=קערות גדולות] **זו בתוך זו, ושפתותיהן שוות, והשרץ בעליונה או בתחתונה - זו שיש בה השרץ, טמאה; ושאור הלפסין - טהורין, הן^{מט} וכל האכלין שבהן. היה פל לפס מהן נקובה בכונס משקה^{נא}, והשרץ בעליונה - פל האכלין והמשקין שבהם טמאין, שפל הלפסין טמאין^{נב}, שהרי הטמאה באויר פלן^{נז}, כמו שיתבאר^{נד}.**

(מט) הלפסין טהורים ואינם נטמאים מהלפס הטמא, משום שכלי חרס אינו מטמא כלים כמבואר בהלכה ג. (נ) אף המאכלים שבלפסין טהורים משום שהם אינם בתוך הכלי הטמא אלא בתוך הכלי המונח בתוך הכלי הטמא או בסמיכות אליו, ובמקרה כזה המאכלים לא נטמאים. (נא) נקב שיכול להיכנס דרכו משקה ללפס. (נב) מעבירים את הטומאה למאכלים והמשקים הנמצאים בתוכם, אך הלפסין עצמם טהורים משום שכלי חרס אינו מטמא כלים. (נג) המאכלים והמשקים נחשבים כמונחים בתוך הכלי הטמא. (נד) בפרק הבא בהלכה ט.

השנת הראב"ד

היה השרץ בתחתונה א"א ואין שפת התחתונה עורפת וחוזר ומטמא את הלחם אבל אם השרץ בעליונה והתחתונה עורפת כל שיש בה משקה טופח טמא שהמשקה מטמא. אני כתבתי עורפות אך לא מצאתי בנוסחאות אלא עורפת ואולי שהוא דרוק וכן פירושה שהעליונה עורפת על האמצעית והתחתונה עורפת על כולם והשרץ בעליונה נמצא השרץ לאמצעיות תוך תוכו או אפילו נאמר שהעליונה שרה לאמצעיות והתחתונה עורפת מה שבאמצעיות טהור מפני שהשרץ שבעליונה תוך תוכו הוא להם אבל התחתונה ודאי טמאה וסוף דבר אין זה כלום שא"כ הכל טמא מאויר התחתונה שהיא עורפת על כולה אלא העיקר ששתיהן שוות ועורפות על האמצעיות כולן טהורות וחוצן מן העליונה שהשרץ בתוכה ואם יש עליהן משקה טופח כולן טמאות שהעליונה מטמאה את המשקה שעל גבה והמשקה מטמא את האלפס שבצדו ואותו האלפס חוזר ומטמא המשקה שעל גבו וכן כולן אפילו מאה ומכאן יש סיוע למה שכתבתי שהמשקה מטמא כלי חרס מגבון.

היה • השרץ בתחתונה - היא טמאה, וכלן טהורות; שהרי לא נכנס השרץ לעליונותיה, ואין שפת התחתונה עורפת, פדי לטמא פל האכלין והמשקין שבתוכה^י.

(נה) למרות שיש בהם נקב, כי הטומאה נכנסת ומתפשטת לכלי רק פיו ולא מתחתיתו. (נו) וממילא הלפסין העליונים

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מונע מהטומאה של הכלי לצאת ולהתפשט לאוהל בו הכלי נמצא כמבואר בהלכות טומאת מת פרק כ.

פיצד? קדרה [של חרס] **שהיתה מלאה אכלין ומשקין, ומקפת צמיד פתיל, ונתונה בתנור הטמא** [העשוי מחרס] - **הרי הקדרה וכל מה שבתוכה טהורין. הנה השרץ או משקין טמאין בתוכה, ומקפת צמיד פתיל, ונתונה באויר התנור - נטמא התנור. וכן כל פיצא בזה.**

(ו) כי הכיסוי המהודק מונע את הטומאה מהקדרה וכל הדברים הנמצאים בתוכה. (ז) כי הכיסוי המהודק לא מונע מהטומאה של הקדרה לצאת ולהתפשט לתנור.

ג. טבעת טמאה שהיתה מבלעת בתוך הלבנה, או מחט טמאה שהיתה מבלעת בתוך העץ, ונפלו לאויר כלי חרש - נטמא; אף על פי שאם נגע כפר תרוקה בעץ זה או בלבנה זו - טהור, הרי הן מטמאין כלי חרש מאויר.

(ח) כי הכיכר נטמא רק כאשר הוא נוגע בטומאה. (ט) כי כלי חרס נטמא מאויריו בשונה משאר הכלים, כמבואר בתחילת הפרק הקודם.

ד. תרנגול שבלע שרץ או בשר מת, ונפל לאויר התנור - הרי זה טהור. ואם מת שם התרנגול, נטמא התנור; שהבלועין פחי מצילין מיד כלי חרש, כדרך שמצילין באהל המת.

(י) מהשרץ או בשר המת, אך נבלת התרנגול לא מטמאת את התנור משום שנבלת עוף טהור מטמאת את האדם רק כאשר הוא בולע אותה. (יא) טומאה הבלועה בבעל חי ונפלה לתוך כלי חרס אינה מתפשטת ומטמאת את הכלי. (יב) כמבואר בהלכות טומאת מת פרק כ. אולם כאשר מדובר בבעל חי מת, הטומאה יוצאת מתפשטת ממנו לכלי. ולכן, לאחר מיתת התרנגול נטמא התנור.

ה. דברים שבתוך הפה או בתוך הקמטין [=כפלי הבשר], **אינן כבלועין. פיצד? אדם שהיו משקין טמאין בתוך פיו, והכניס ראשו לאויר כלי חרש - טמאהו. וכן טהור שהיו אכלין ומשקין לתוך פיו, והכניס ראשו לאויר תנור טמא - נטמאו אכלין שפפיו. הנה לו בתוך קמטו פעדשה מן השרץ, והכניסו לאויר התנור - נטמא התנור, אף על פי שהטמאה בתוך הקמט.**

(יג) שהוא השיעור המינימלי בו השרץ מטמא.

ו. ספוג שבלע משקין טמאין - אף על פי שהוא

משום שלגבי התאים האחרים התא שנטמא נחשב כאחורי הכלי (והם נחשבים כחלל הכלי), וההלכה היא אשר כלי שנגעו משקין טמאים מאחוריו לא נטמא תוכו כמבואר בהלכות שאר אבות הטומאות פרק ז הלכה ג. אולם, אם אחד התאים נטמא בשרץ כל התאים נטמאים, כי כאשר כלי עץ נטמא בשרץ מאחוריו נטמא אף תוכו של הכלי. בכך שונה דין בית התבלין העשוי מעץ מדין בית התבלין העשוי מחרס (המוזכר בהלכה הקודמת) אשר שאר התאים שלו טהורים אף אם נגע שרץ באחד התאים, והטעם לכך: כלי חרס לא נטמא כלל מאחוריו כמבואר בתחילת הפרק, ומכיוון שלגבי התאים האחרים התא שנטמא נחשב כאחורי הכלי, השרץ מטמא רק את התא שאליה הוא נכנס (אלא אם כן יש לו מסגרת גבוהה). (סח) כל התאים נחשבים כחלל של כלי אחד.

היו פתיו • קבועין [בכלי] **במסמר, הרי אלו חבור זה לזה לטמאה** **ולתיהו.** **היו תקועין בלבד** - **הרי אלו חבור לטמאה, ואינן חבור לתיהו.** **ואם היו פתיו נטלין ונתנין** - **אינן חבור לא לטמאה ולא לתיהו.**

(סט) אם נטמא אחד מהתאים כל התאים נטמאים. (ע) אם היזו מים המעורבים עם אפר פרה אדומה על אחד התאים על מנת לטהרו מטומאתו, כל התאים נטהרים. (עא) אך אינם מחוברים לכלי במסמרים. (עב) חכמים גזרו שהם לא יהיו נחשבים מחוברים לגבי הזאה, כמבואר בהלכות פרה אדומה פרק יב. (עג) רגילים לנתקם ולחברם בתדירות.

פרק יד

דברים המונעים את הטומאה בכלי חרס.

א. כל המציל בצמיד פתיל באהל המת, מציל בצמיד פתיל באויר כלי חרש; אם הציל במת הקמורי, דין הוא [=כל שכן] **שמציל בכלי חרש הקלי. וכל** [כיסוי] **שאינו מציל באהל המת, אינו מציל באויר כלי חרש.**

(א) כל כיסוי מהודק המונע מהכלי את הטומאה כאשר הכלי נמצא באוהל המת, כמבואר בהלכות טומאת מת פרקים כ-כא. (ב) כמבואר בהלכה הבאה. (ג) המטמא אחרים למשך שבעה ימים. (ד) המטמא ליום אחד בלבד.

ב. וכשם שאין צמיד פתיל [חוצץ] **לטמאה באהל המת, כך אין צמיד פתיל לטמאה באויר כלי חרש.**

(ה) כשם שכיסוי מהודק מונע מהטומאה של אוהל המת להתפשט לכלי, אך כאשר הכלי עצמו טמא הכיסוי אינו

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

נגוב [=יבש] מבחוץ - אם

נפל לאויר פלי חרש -

טמא, שסוף • משקה

לצאתי. וכן חתיכה של

לפת ושל גמטי.

השנת הראב"ד

שסוף משקה לצאת א"א יש בכאן שיבוש וכן שנינו בתוספתא פתילה מליאה משקין טמאין מבפנים ונגוב מבחוץ ונפלו לאויר התנור בשעת היסקו טמא שלא בשעת היסקו טהור אבל ספוג בין כך ובין כך טמא מפני שהוא עשוי למיכנס ובמשנה ספוג שבלע משקין טמאין ונגוב מבחוץ ונפלו לתנור טמא שסוף משקה לצאת וכן חתיכה של לפתות ושל גמי ר"ש מטהר בשני אלו אלמא שאני ספוג משאר בולעים מפני שהוא כלי שמצניעין בו משקין ולדעת תנא קמא אף בלפת כמוש וגמי עושים כן שמניחין אותם על גבי מכה להיות מוצץ בו את הלחם ובודקין בהן את היין והם כמו כלים והכי איתא בתוספתא.

(יד) האדם עתיד לסחוט את הספוג ולהוציא ממנו את המשקים, ובנוסף לכך, המשקים יוצאים מעט מעט מהספוג באופן טבעי אף ללא סחיטה. (טו) המשמשת כתחבושת כאשר היא יבשה. (טז) ששופכים עליה יין ולאחר מכן סוחטים אותה על מנת לבדוק את איכות היין. מכיוון שהאדם עתיד לסחוט חתיכות אלו דינן דומה לספוג. ולכן, אם נספגו בהן משקים טמאים והן נפלו לאויר כלי חרס, הכלי נטמא.

חרשים שנשתמש בהן משקין טמאין, ונגבו, ונפלו

לאויר פלי חרש - לא טמאוהו. נפלו לתנור, ו

והסך - נטמא [התנור], שסוף משקין לצאתי.

(יז) בשונה מטומאה הבלועה בכלי שמתפשטת מחוץ לכלי, כמבואר בהלכה ג. הטעם לכך הוא משום שהטומאה הבלועה בכלי נשארה במציאותה כפי שהייתה קודם הבליעה, אך מציאות המשקים שנספגו בחרס אינה קיימת מכיוון שהמשקים נספגים בתוך החרס עצמו ואינם נראים כלל כדבר נוסף הבלוע בכלי. (יח) אדם הבעיר אש והסיק את התנור. (יט) חום התנור יגרום ליציאת המשקים הספוגים בחרסים.

במה דברים אמורים? במשקין קליין; אבל אם

נבלעו בהן משקין חמורין, פגון דם הנדה ומימי

רגליה כא - אם היו יכולין לצאת, והקפיד עליו

שיצא - הרי זה כמי מטמא התנור, אף על פי שלא

הסך; ואם אין מקפיד עליו - אינו מטמא, עד שישק

ויצא המשקה.

(כ) משקים שאינם נחשבים אב הטומאה, וטומאתם קלה.

(כא) הנחשבים אב הטומאה, וטומאתם חמורה יותר.

(כב) אם ניתן להוציא את המשקים החמורים מהחרסים על ידי הסקת התנור. (כג) האדם מעוניין להוציא את המשקים

מהחרסים. (כד) החרסים שנספגו בהם המשקים החמורים.

וכן בגפת כה חדשה הבאה ממשקין טמאין,

שהסך בה התנור - נטמא, שסוף משקה לצאת;

אבל בישנה, טהור. איזו היא ישנה? לאחר

שנים עשר חדש. ואם ידוע שיוצא ממנה

משקה בשעת הסך - אפלו לאחר שלש שנים,

נטמא התנור כשיסקיה.

(כה) פסולת זיתים, וניתן להשתמש בה להסקה. (כו) שנספגו

בה משקים טמאים. (כז) כי המשקים שנספגו בה

התייבשו. (כח) 'שלוש שנים' הן ביטוי לזמן רב, ולכן, אף

אם ידוע שיוצא משקה מהגפת בשעת הסך לאחר זמן רב

יותר משלוש שנים, נטמא התנור כאשר יסיקו אותו.

ז. פלי חרש שחלקו במחצה משפתו עד

קרקעיתו, ונקנסה טמאה באויר אחד משני

החלקים - נטמא הפלי פלו; לפי שאין דרך בני

אדם לחלק פלי חרש בדרך שחולקין האהלים.

לפיכך, תנור [של חרס] שחצצו בנסרים [-קורות] או

פיריעות, ונמצא השרץ במקום אחד - הפל טמא.

(כט) ולכן, רק מחיצה הבנויה באוהל מונעת מהטומאה

להתפשט מחלק אחד של האוהל לחלקו השני.

ח. פלי שהיתה טמאה בתוכו, והכניס הפלי

לאויר פלי חרש [טהור], ושפת הפלי הטמא חוץ

לפלי חרש - אף על פי שהטמאה מכוננת בתוך פלי

חרשל, הרי זה [-כלי חרס] טהור, שנאמר לא¹⁵: "אשר

יפל מהם אל תוכו", לא לתוך תוכו.

(ל) הטומאה מונחת בחלק הכלי הנמצא בתוך כלי החרס,

ולא בחלק הכלי הנמצא מחוץ לכלי החרס. (לא) לגבי

טומאת כלי חרס.

ט. וכן אם היה פלי חרש טמא, והכניס לאוירו

פלי אחר שיש בו אכלין ומשקין, ושפת הפלי

האחר חוץ לפלי חרש - אף על פי שהאכלין

והמשקין מכוננין בתוך פלי חרש הטמא, הרי אלו

טהורין, שנאמר¹⁶: "פל אשר בתוכו יטמא", לא

שבתוך תוכו.

פיצד? פורת או קפה לב או קדרה לב או חמת לב

וכיוצא בהן שהיה השרץ בתוכה, ושלשל הקפה לב

לאויר הקבית או לאויר התנור לי - אף על פי

15. ויקרא-שמיני, יא, לג. 16. ויקרא-שמיני, יא, לג.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(מז) מחמירים בדינו. (מח) שהוא השיעור הקטן יותר. (מט) אינו מונע את התפשטות הטומאה מכלי לכלי.

י. סתם • נקב • כלי

חֶרֶשׁ בְּזָפֶת - אִם הָיָה הַשֶּׁרֶץ בְּכָלִי זֶה, וְשִׁלְשָׁלוּ לְאוֹרֵי הַתְּנוּרָה הַטְּהוּרִי - נִטְמָא; שְׁאִין הַצֵּמִיד מִצִּיל עַל הַטְּמָאָה מִלְטָמָא, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרַנוּיָא.

השנת הראב"ד
סתם .. בזפת א"א טעה בכל זה שאינו אלא בסתמו בטיט אבל אם סתמו בזפת התנור טהור מפני שהזפת חיבור לה וכסתום דמי ופיה למעלה והיו תוך וטכו אבל שאר הכלים אין הזפת חיבור להם והתנור טמא דכנקובים דמי וכ"כ אם סתמן בטיט שאינו חיבור והכי איתא בתוספתא.

(ג) באופן שכל הכלי נמצא בתוך התנור ואף שפת הכלי אינה בולטת מלמעלה. (נא) בהלכה ב.

אָבֵל אִם הָיָה בְּכָלִי זֶה אֶכְלִין אוֹ מִשְׁקִין, וְשִׁלְשָׁלוּ לְאוֹרֵי הַתְּנוּרָה הַטְּמָא - הָרִי הֵן טְהוּרִין, שֶׁהָרִי הַנֶּקֶב סָתוּם.^{נב} וְשֶׁאֵר כָּל הַכֵּלִים שֶׁסָּתְּמָן בְּזָפֶת וְכִיּוּצָא בּוֹי^{נב}, אֵינוֹ מִצִּיל מִיד כָּלִי חֶרֶשִׁי.

(נב) הזפת מהודקת ומחוברת היטב לכלי חרס, ולכן הכלי נחשב כמוקף צמיד פתיל ואינו נטמא. (נג) והכניסם לתוך כלי חרס טמא. (נד) והכלים נטמאים, כי הזפת לא יכולה להתחבר אליהם כראוי וממילא הכלי נקוב ואינו מוקף צמיד פתיל.

יב. כוֹרֶת פְּחוּתָהּ [=מנוקבת] - אֵף עַל פִּי שְׁסֶתֶם הַפִּתָּה בְּקֶשׁ - אֵינָה מִצִּיל מִיד כָּלִי חֶרֶשִׁי, שֶׁהָרִי אֵינָה כָּלִי.

(נה) אם הכניסו אותה לתוך כלי חרס טמא, הכוורת נטמאת.

יב. הַחֲמָתִי וְהַכְּפִישָׁה^{נז} שֶׁנִּפְתְּחוּ בְּמוּצִיא רְמוֹן^{נח} - אֵף עַל פִּי שֶׁבִּטְלוּ מִתּוֹרֶת כֵּלִים^{נח}, הָרִי אֵלּוּ מִצִּילִין מִיד כָּלִי חֶרֶשִׁי; וְהוּא^{נח} - שֶׁיֵּהִי הַפִּתָּה [הנקב] לְמַעַלָּה מִשְׁפַּת כָּלִי חֶרֶשׁ מִבְּחוּץ, וְיֵהִי [למרות אשר] בֵּית קִבּוּל שְׁלֵהֵן מִשְׁלָשָׁל לְתוֹךְ כָּלִי חֶרֶשִׁי^{נח}.

(נו) שק העשוי מעור. (נז) כלי עם מסגרת סביבו. (נח) נהיה בהם נקב בגודל שיכול לצאת דרכו רימון. (נט) ואינם מקבלים טומאה. (ס) אם הכניסו אותם לתוך כלי חרס טמא, הדברים הנמצאים בתוך החמת והכפישה אינם נטמאים. (סא) אך כאשר הנקב עצמו נמצא בתוך כלי החרס, הטומאה מתפשטת לדברים הנמצאים בתוך החמת והכפישה.

יג. עוֹר פֶּשׁוּט^{נח} וְכִיּוּצָא בּוֹ שֶׁהָיָה שׁוֹקֵעַ לְאוֹרֵי כָּלִי חֶרֶשׁ, אוֹ לְאוֹרֵי הַתְּנוּרָה [העשוי מחרס], וְהַשֶּׁרֶץ בְּתוֹךְ הָעוֹר^{נח} - הָרִי הַתְּנוּרָה טָמָא. וְאִם הָיָה הַשֶּׁרֶץ בְּתוֹנֵר,

שֶׁהַשֶּׁרֶץ מִכּוֹן בְּתוֹךְ אוֹרֵי הַחֲבִית - הוֹאִיל וּשְׁפַת הַקֶּפֶה אוֹ הַחֲמָת לְמַעַלָּה מִשְׁפַּת הַחֲבִית אוֹ הַתְּנוּרָה, הָרִי אֵלּוּ טְהוּרִין. וְאִם הָיָה בְּתוֹךְ הַחֲמָת אוֹ בְּתוֹךְ הַקֶּדְרָה וְכִיּוּצָא בְּהֵן אֶכְלִין אוֹ מִשְׁקִין, וְשִׁלְשָׁל אוֹתָן לְאוֹרֵי הַתְּנוּרָה אוֹ הַחֲבִית הַטְּמָאִין^{נח} - הָרִי הֵן טְהוּרִין.

(לב) שהן כלים העשויים מעץ. (לג) העשויה מחרס. (לד) שק העשוי מעור. (לה) או שאר הכלים. (לו) והחבית והתנור עשויים מחרס. (לז) החבית והתנור עם הדברים הנמצאים בהם. (לח) הניח את הכלי עם המאכלים והמשקים בתוך התנור או החבית הטמאים, אך שפת הכלי בולטת מעל שפת התנור או החבית.

הִיתָה הַפּוֹרֶת אוֹ הַקֶּפֶה אוֹ הַחֲמָת וְכִיּוּצָא בְּהֵן נִקְוִבִין, אֵינָן מִצִּילִין לֵט; אֵלָּא [ולכן] אִם הָיָה הַשֶּׁרֶץ לְתוֹכָן, וְשִׁלְשָׁל אוֹתָן לְאוֹרֵי כָּלִי חֶרֶשׁ הַטְּהוּר - נִטְמָא; וְאִם הָיוּ אֶכְלִין אוֹ מִשְׁקִין לְתוֹכָן, וְשִׁלְשָׁל אוֹתָן לְאוֹרֵי כָּלִי חֶרֶשׁ הַטְּמָא - נִטְמָאוּ.

(לט) אינם מונעים את התפשטות הטומאה.

וְכִמָּה יֵהִי בְּנֶקֶב? אִם • הָיָה בְּכָלִי שְׁטָף^{נח} מֵא, בְּמוּצִיא זֵיתִים^{נח}. וְאִם הָיָה בְּכָלִי חֶרֶשׁ^{נח} - הָעֵשׂוֹי לְאֶכְלִין^{נח}, שְׁעוֹרֵי בְּזִיתִים^{נח}; וְהָעֵשׂוֹי לְמִשְׁקִין^{נח}, שְׁעוֹרֵי בְּכוֹנֶס מִשְׁקָה^{נח}; וְהָעֵשׂוֹי לְכֹף וּלְכָף [למאכל ולמסקה], מְטִילִין אוֹתוֹ לְחִמְרוֹ^{נח}, וּמְשִׁינֶקֶב כָּלִי חֶרֶשׁ זֶה בְּכוֹנֶס מִשְׁקָה^{נח}, אֵינוֹ מִצִּיל מִיד כָּלִי חֶרֶשׁ^{נח}.

(מ) מהו גודל הנקב הגורם שהכלי לא ימנע את התפשטות הטומאה. (מא) כלים שניתן לטהר אותם מטומאתם על ידי טבילה במקווה. (מב) אם הנקב של הכלי הוא בגודל שיכול לצאת דרכו זית מהכלי, הכלי אינו מונע את התפשטות הטומאה. (מג) שלא ניתן לטהרו על ידי טבילה במקווה. (מד) כלי חרס המיועד להנחת ואחסון מאכלים. (מה) כלי חרס המיועד להנחת ואחסון משקים. (מו) אם הנקב של הכלי הוא בגודל שיכול להיכנס דרכו משקה לכלי, הכלי אינו מונע את התפשטות הטומאה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ספגנין². הפירה, מְשִׁיקָנָה כְּדִי לְבַשֵּׁל עָלֶיהָ בִּיצַת הַתְּרִנְגוּלִין טְרִפָּה וְנִתְּנָה בְּאֵלֶּפְסִי. הַכֶּפֶחַי - אִם עָשָׂהוּ לְאַפִּיָּה, שְׁעוּרָו כְּתַנּוּר; עָשָׂהוּ לְבִשּׁוֹל, שְׁעוּרָו כְּכִירָה.

(א) כלי חרס עשויים מטיט, ולאחר עשייתם שורפים אותם בכבשן על מנת לחזקם. שריפה זו נקראת צירוף. (ב) לאחר עשיית התנור יש להסיק את התנור משך זמן שניתן לאפות בו סופגנים. הסקה זו נחשבת כגמר מלאכת התנור ואין צורך לצרפו בכבשן. (ג) מעורבת בשמן ומונחת במחבת. ביצה זו מתבשלת בזמן קצר יותר משאר הביצים. (ד) הדומה לכירה, אך בכירה ניתן לבשל שתי קדרות יחד ובכופח ניתן לבשל קדרה אחת.

ב. תנור שֶׁהִתְחִיל לִכְנוּתוֹ - אִם הָיָה גָדוֹל - מְשִׁיתְּחִיל בּוֹ אַרְבָּעָה טַפָּחִים וְיִסְקָנּוּ, מְקַבֵּל טַמָּאָה³; וְאִם הָיָה קָטָן - מְשִׁיתְּחִיל בּוֹ טַפָּחַי, וְיִסְקָנּוּ. הַכִּירָה - מְשִׁיתְּחִיל בָּהּ שְׁלֹשׁ אֲצָבָעוֹת, וְיִסְקָנָה. הַכֶּפֶחַ - אִם עָשָׂהוּ לְאַפִּיָּה, הָרִי הוּא כְּתַנּוּר; וְאִם עָשָׂהוּ לְבַשֵּׁל עָלָיו, הָרִי הוּא כְּכִירָה.

(ה) בעבר התנורים היו גבוהים, צרים ומחוברים לקרקע. כאשר התנור הוא בגובה ארבעה טפחים ניתן להשתמש בו למרות שלא הסתיימה בנייתו, ולכן הוא מקבל טומאה. (ו) תנור המיועד לאפיית עוגות קטנות עבור ילדים. (ז) שהוא בגודל ארבע אצבעות.

ג. תנור שֶׁהִסֵּק מֵאֲחוּרָיו⁴, או שֶׁהִסֵּק מִבֵּית הָאֵמָן⁵, או שֶׁהִסֵּק שְׁלֹא לְדַעַת⁶ - הוֹאִיל וְהִסֵּק מִכָּל מְקוֹם, הָרִי זֶה מְקַבֵּל טַמָּאָה. מַעֲשֵׂה שְׁנִפְלָה⁷ - [פרצה] דִּלְקָה כְּתַנּוּר כֶּפֶר מִן הַכֶּפֶרִים; וְכֹא מַעֲשֵׂה לִפְנֵי בֵּית דִּין, וְאֶמְרוּ: 'מְקַבֵּלִין' [התנור] טַמָּאָה⁸.

(ח) ולא הסיקו אותו במפנים במקום המיועד להבערת האש. (ט) האומן הסיק אותו על מנת לבדוק את איכות התנור ולא לצורך אפייה. (י) בלי כוונה להסיקו.

ד. תנור שֶׁהִסִּיקוּ לְהִיּוֹת צוּלָה בּוֹ⁹, הָרִי זֶה מְקַבֵּל טַמָּאָה; הִסִּיקוּ לְהִיּוֹת מְלֵבֵן בּוֹ אוֹנִין¹⁰ שֶׁל פֶּשֶׁתָּיִם - טָהוֹר, שְׂאִין זֶה עוֹשֶׂה מְלֹאכָה בְּגוּפוֹ שֶׁל תַּנּוּר¹¹.

(יא) ולא מתכוון לאפות בו. (יב) להפוך את מראה הפשתן הכהה למראה בהיר. (יג) על מנת ללבן את הפשתן כראוי ניתן להסיקו בחום נמוך, וחום גבוה של תנור עלול לשרוף את הפשתן. וממילא, אין צורך בתנור על מנת ללבן את הפשתן כראוי ולכן אין ליבון הפשתן נחשב ממלאכות התנור.

אָבְלִין וּמִשְׁקִין שֶׁבִּתּוֹךְ הָעוֹר טָמְאִין; שְׂאִין מְצִיל מִיַּד כְּלֵי חָרָס¹² אֲלָא כְּלִים שֵׁישׁ לָהֶן תּוֹךְ [בית קיבול], כְּגוֹן הַסֵּל וְהַקֶּפֶה וְהַחֲמַת.

(סב) אין לו בית קיבול. (סג) השרץ מונח ומכוסה לגמרי בתוך העור. (סד) אין כלי מונע את התפשטות הטומאה לכלי אחר.

יד. כְּלֵי חָרָשׁ שֶׁהִיתָה טַמָּאָה בְּתוֹכּוֹ, וְהָיָה כְּלֵי חָרָשׁ טָהוֹר כְּפוּי¹³ עַל הַכְּלֵי הַטָּמֵא, או שֶׁהָיָה הַכְּלֵי שֶׁהִטְמָאָה דְּבוּקָה בְּתוֹכּוֹ כְּפוּי עַל פִּי הַכְּלֵי הַטָּהוֹר - אִף עַל פִּי שְׂאוּרֵי שְׁגִיחָן מְעַרְבִּי¹⁴, הַטָּמֵא בְּטַמָּאָתוֹ וְהַטָּהוֹר בְּטַהֲרָתוֹ; שְׁהָרִי לֹא נִכְנָסָה הַטַּמָּאָה עֲצָמָה לְאוּרֵי כְּלֵי חָרָשׁ הַטָּהוֹר¹⁵.

(סה) החלל של הכלי הטהור צמוד לחלל של הכלי הטמא. (סו) אך כאשר אוויר הכלי החרס הטהור נמצא בתוך כלי טמא הכלי הטהור נטמא, כמבואר בהלכה יב לגבי נקב חמת או כפישה הנמצא בתוך כלי חרס.

לפִּיכָה, חֲבִית שֶׁהִיתָה מְלֹאָה מִשְׁקִין טָהוֹרִין, וְנִתְּנָה לְמִטָּה מְנַחֲשָׁתוֹ שֶׁל תַּנּוּר¹⁶, וְנָפַל שְׂרִץ לְתוֹךְ הַתַּנּוּר - הָרִי הַחֲבִית וְהַמִּשְׁקִין טָהוֹרִין, אִף עַל פִּי שְׂאוּרֵי הַתַּנּוּר מְעַרְבִּים עִם אוּרֵי הַחֲבִית. וְכֵן אִם הִיתָה הַחֲבִית כְּפוּיָה עַל פִּי הַתַּנּוּר, וּפִיָּה לְאוּרֵי הַתַּנּוּר¹⁷ - אֶפְלוּ הַמִּשְׁקָה שֶׁבְּשׂוּלֵי הַחֲבִית טָהוֹרִים¹⁸.

(סז) החבית נמצאת בגומה שתחת התנור. במקרה זה מדובר אשר התנור נבנה ללא תחתית, והדפנות שלו מונחות על הקרקע. (סח) פי החבית מונח על שפת התנור, וממילא חלל החבית צמוד לחלל התנור. (סט) החבית טהורה משום שכלי חרס אינו מטמא כלים אחרים כמבואר בפרק הקודם בהלכה ג, והחידוש במקרה זה הוא אשר אף המשקה שבחבית אינו נטמא למרות שכלי חרס מטמא משקים.

~ יום שני כ"ח תשרי ~

פֶּרֶק טו

גמר מלאכת כלי חרס; טומאת תנור, כירה וכופח.

א. אֵין כְּלֵי חָרָשׁ מְקַבֵּלִין טַמָּאָה, עַד שֶׁתִּגְמַר מְלֹאכְתָּהּ. וּמֵאִמְתִּי הוּא גָמַר מְלֹאכְתָּהּ? מִשְׁאִיצְרָפֶן בְּכַבֵּשׁ¹⁹. הַתַּנּוּר, מְשִׁיקָנּוּ [משך זמן] כְּדִי לְאַפּוֹת בּוֹ

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שניתן לשבור אותם. ליתר ביאור: לולא פסוק זה כל סוגי התנורים והכיריים לא היו ראויים לקבל טומאה מכיוון שהם מחוברים לקרקע, אך מכיוון שנאמרה בפסוק טומאה לגבי תנור וכיריים ההלכה היא שהם מקבלים טומאה. אמנם, מכיוון שיש בפסוק זה חידוש, הפסוק מהווה מקור לכך אשר התנור והכיריים המוזכרים בו בפירוש מקבלים טומאה אך אין מקור לטומאת שאר סוגי תנור וכיריים, ולכן תנור וכיריים של מתכת שאינם מוזכרים בפסוק אינם טמאים בטומאת תנור וכיריים.

פ'צד? אין מטמאין מאוירן, ולא במחבר לקרקע פתנור וכיריים [של חרס]. ואם נגעה בהן טמאה, אפלו מאחורייהן - מטמאין פשאר פלי מתכותה; ואם נטמאו במת, נעשין אב טמאה פשאר פלי מתכותה. ויש להן טהרה במקנהו.

(כ) בשונה מכלי חרס שאינו נטמא מאחוריו, כמבואר בתחילת פרק יג. (כז) בשונה מכלי חרס שאינו נהיה אב הטומאה, כמבואר בהלכות טומאת מת פרק ה הלכה ו. (כז) בשונה מכלי חרס שלא ניתן לטהר אותם במקווה אלא רק על ידי שביירתם.

ז. תנור של מתכת שנעב או נפגם או נסדק, וסתמו בטיט, או שעשה לו טפלה של טיט, או מוסף של טיט - הרי זה מטמא מושם תנורו. ובמה יהיה פנקב? פרי שניצא בו האורלי. וכן בקירה. ואם עשה לקירה לר פטפוטין [=רגליים] של טיט, מטמאה מושם פירה; מרחת בטיט, בין מבפנים בין מבחוץ - עדין אינה מקבלת טמאה.

(כח) סתם והכניס טיט לתוך הנקב, הפגם או הסדק. (כט) הניח שכבת טיט מעל הנקב, הפגם או הסדק. (ל) הוסיף טיט על כל התנור. (לא) ולא נחשב כלי מתכת, אם הסיק את התנור לאחר תיקונו. מכיוון שתיקון התנור נעשה על ידי טיט, התנור נחשב כתנור העשוי מחרס (כי כל כלי חרס נעשה מטיט, כמבואר בתחילת הפרק). (לב) מהו גודל הנקב המחשיב את התנור כתנור העשוי מחרס (לאחר סתימתו בטיט). (לג) גודל שהוא יכולה לצאת דרכו. יציאת האש גורמת להורדת חום התנור, וממילא לא ניתן להשתמש בתנור כראוי. (לד) שלמה, העשויה ממתכת. (לה) על מנת להעמיד עליהן את הקדירה. (לו) כמו כירה העשויה מחרס. (לז) ככירה העשויה מחרס, כי ניתן להשתמש בכירה אף ללא הטיט וממילא מריחת הטיט לא הוסיפה לכירה דבר.

ח. תנור [של חרס] שאינו מחבר בארץ, אפלו

ה. תנור שחצצו [במחיצה] לשנים, והסק אחד מחלקיו, ונטמא במשקין - הוא טמא, וחברו טהור; נטמא פשרין וניצא בו מטמאות של תורה, הכל טמא. ועבי החצץ [המחיצה] שביניהן, טמא.

(יד) המטמאים מדרבנן. (טו) כי החלק השני לא הוסק וממילא לא נגמרה מלאכתו. (טז) אף החלק שלא הוסק נטמא, כי חכמים גזרו אשר טומאה המטמאת מהתורה תטמא את שני חלקי התנור אף אם אחד מהם לא הוסק.

הסקו שניהן, ונטמא אחד מהן במשקין פאור - חולקין את עביו: המשמש לטמא, טמא; ולטהור, טהור. במה דברים אמורים? בזמן שחצצו ואחר כך הסיקו; אבל הסיקו ואחר כך חצצו, ונטמא אחד מהן, אפלו • במשקין - נטמא הפל.

השנת הראב"ד אפילו .. הכל א"א אני לא מצאתי בתוספתא כדבריו וכך היא שנויה תנור חצצו לשנים והוסק אחד מחלקיו ונטמא במשקין הוא טמא וחבירו טהור פשרין בכל טמא והעובי שביניהם כולן טמאין קשה לי בזה אם הכל טמא אף על החלק השני קאמר מה צורך לומר על העובי שביניהם שהוא טמא לפיכך קרוב אני לומר שהעובי שביניהם טמא פירוש הוא למה שאמר הכל טמא הוסקו שניהם ונטמא אחד מהם א"ר יוסי משום ר"י בן גורי חולקין את עוביו המשמש לטמא טמא ולטהור טהור בד"א שחצצו ואח"כ הסיקו אבל הסיקו ואח"כ חצצו מטמא במגע ובאור נטמא אחד מהן במשקין הרי חיבור טהור כך מצאתי בתוספתא בשתי נוסחאות שלא כדבריו ולא נחברה אצלי כהוגן.

(יז) החלק של המחיצה הנצרך עבור חלק התנור הטמא, נטמא. (יח) אך אם הסיק חלק אחד של התנור ונכנסו משקין טמאים לתוכו, כל המחיצה נטמאת. (יט) וממילא, בשעת ההסקה שהיא גמר מלאכת התנור היו בתנור שני חלקים נפרדים. ולכן, כל חלק מהם מקבל טומאה בפני עצמו. (כ) מכיוון שבשעת ההסקה התנור היה כלי אחד וכולו נהיה ראוי לקבל טומאה, המחיצה שנעשתה לאחר מכן לא מפקיעה ממנו את האפשרות שכל התנור יקבל טומאה ולכן שני חלקי התנור נחשבים כחלק אחד.

ו. תנור או פירה של אבן, טהורין לעולם. ושל מתכת, טהורין מושם תנור וכיריים - שונאמר¹⁷ כג: "ותין", את שיש לו נתיצה; וטמאין מושם פלי מתכות.

(כא) כמו כל כלי אבנים, כמבואר בפרק א הלכה ו. (כב) אינם טמאים בטומאת תנור וכיריים, מכיוון שהם מחוברים לקרקע. (כג) לגבי טומאת תנור וכיריים. (כד) תנור וכיריים שניתן לשבור אותם טמאים בטומאת תנור וכיריים, ותנור וכיריים מחרס הם התנור וכיריים היחידים

17. ויקרא-שמיני, יא, לה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

התלוי בצואר הגמל - הרי זה טמא משום תנור, והמשמש הפירה, טמא; והמשמש את תוף החביות, שנאמר¹⁸: "טמאים הם", מכל מקום.

(לח) וממילא לא ניתן לאפות בו.

ט. פור [=תנור] של צורפי מתכות שיש בו בית שפיתה^{לט}, מטמא בפירה^מ. וכן של עושי זכוכית^{מא} - אם יש בו בית שפיתה, מקבל טמאה.

(לט) מקום להנחת קדירה. (מ) כי דפנות מקום הנחת הקדירה מכוסות בטיט, והטיט מודבק ומהודק אליהן היטב. (מא) האומנים היוצרים את הזכוכית עצמה.

י. כבשן של סדין ושל זגגין ושל יוצרין^{מב}, טהורין^{מג}. הפירה^{מד} - אם יש לה דפן^{מה}, מטמאה^{מי}.

(מב) האומנים היוצרים כלי חרס. (מג) כי דפנותיהן לא מכוסות בטיט. (מד) תנור הדומה בצורתו לתנור המצוי כיום אך אין לו תחתית, ובשעת האפייה מניחים את הפת בקרקעיתו (בשונה מהתנורים הגבוהים והצרים שהיו בעבר אשר בהם היו מדביקים את הפת לדופן התנור). (מה) שניתן להניח עליה את הפת בשעת האפייה. (מו) כי לא אופים את הפת בקרקע התנור אלא בתנור עצמו.

יא. אבנים שחברן זו לזו, ועשאן תנור - אם עשה לו טפלה^[שכבת טיט] מבפנים ומבחוץ - הרי זה פתנור לכל דבר, ומטמא מאויר^{מז}; ואם טפלו מבחוץ בלבד - מטמא במגע, ואין מטמא באויר^{מי}.

(מז) בשונה מכלי חרס שנטמא מאויר.

חבר אבנים לתנור, ולא חברן זו לזו - מטמאות עם התנור^{מח}; חברן זו לזו, ולא חברן לתנור - הרי הן פטירה^{מט}. חפר בארץ, ועשה טירה^[לתנור] - טהורה^{נא}; וטירת הפירה^{נב}, טהורה^{נב}.

(מח) כי הן נחשבות כידיות התנור. (מט) מקום הנחת הפת לאחר הוצאתה מהתנור. מקום זה מקבל טומאה מכיוון שהוא מסייע למלאכת האפייה בתנור ויש בו צורך הכרחי. (נ) כי דבר המחובר לקרקע אינו מקבל טומאה. (נא) מקום הנחת הקדירה לאחר סיום בישולה. (נב) אם היא אינה מחוברת לכירה עצמה, מכיוון שאין בכך צורך הכרחי עבור בישול הקדירות בכירה.

יב. שתי חביות, שגזי לפסין, שעשאן פירה^{נג} - יבניהן^[החלל] מטמא באויר^{נד} ובמגע^{נה}, ותוכן של חביות טהור^{נז}. ועבי^[דפנות] החביות, חולקין אותן:

(נג) הניח את שניהם בסמיכות זה לזה והניח עליהם קדירה על מנת לבשלה. (נד) כאשר הטומאה נכנסת לאוויר שביניהם, כמו כירה. (נה) אין הכוונה לטומאת מגע שאינה מטמאת בכלי חרס אלא לטומאת אוויר הנגרמת מנגיעת הטומאה (כי כאשר הטומאה נוגעת בחביות או בלפסין, היא נכנסת לחלל שביניהם). ונמצא, שאין חידוש כלל במילה 'ובמגע', והיא נכתבה רק על מנת להדגיש שדין זה שונה משאר המקרים הקודמים בהם נאמר שהכלי נטמא במגע ואינו נטמא באויר. (נו) כי הטומאה לא נכנסה אליהם.

יג. העושה שלשה פטפוטין בארץ, וחברן בטיט להיות שופת^[=מניח] עליהן את הקדרה - הרי זו טמאה משום פירה^{נז}. קבע שלשה מסמירין בארץ להיות שופת עליהן הקדרה - אף על פי שעשה בראשן מקום בטיט^[ויכן] תהיה הקדרה יושבת עליו^[על המסמירין], הרי זו טהורה כפירה של מתכת^{נח}. וכן אבנים שלא מרחן בטיט שהוא שופת עליהן^[קדירה] - אינן מקבלות טמאה, כאלו היא פירה של אבן.

(נז) כמבואר בהלכה ז. פטפוטין הן רגליים קטנות, ולכן צריך שלושה פטפוטין על מנת שיתאפשר להניח עליהם את הכירה כראוי מבלי שתיפול (בשונה מההלכה הקודמת בה שתי חביות משמשות ככירה). (נח) כי המסמרים העשויים ממתכת נחשבים עיקר הכלי עליו מונחת הקדרה.

יד. העושה שתי אבנים פירה, וחברן^[לקרקע] בטיט - מטמאין^{נט}; חבר האחת בטיט, והשנייה לא חבריה - אינה מקבלת טמאה.

(נט) כמו שתי חביות, כמבואר בהלכה ז.

טו. האבן^ס שהוא שופת עליה ועל התנור, עליה ועל הפירה, עליה ועל הכפח^{סא} - טמאה. עליה ועל הפתל^{סב}, עליה ועל הסלע^{סג} - אינה מקבלת טמאה^{סד}.

(ס) המחוברת בטיט. (סא) כאשר האבן סמוכה לתנור, לכירה או לכופח. (סב) הניח קדירה על אבן הנשענת על הכותל, והבעיר אש מתחת הקדירה בחלל שבין האבן לכותל. (סג) הניח קדירה על אבן הנשענת על סלע הקבוע במקומו מששת ימי בראשית, והבעיר אש מתחת הקדירה בחלל שבין האבן לסלע. (סד) כי לא ניתן לשבור את הכותל והסלע על מנת לטהרם, ודבר שלא ניתן לטהרו

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יח. שְׁתֵּי אַבְנִים שֶׁעָשָׂאן פִּירָה, וְנִטְמְאָתָא, וְסִמְךָ לְאַבֵּן זֶה מִמֶּנָּה ^[של הכירה] אַבֵּן אַחַת מִכָּאן וְלִזֹּו אַבֵּן אַחַת מִכָּאן ^פ - הָרִי חֲצִי ^[הפנימי] כָּל אַבֵּן מִשְׁתֵּי אַבְנֵי הַפִּירָה הָרֵאשׁוֹנָה טָמֵא, וְחֲצִי הָאֶבֶן ^[החיצוני] טָהוֹר ^{פא}. נִטְלוּ הַשְּׁתֵּים הַטְּהוֹרוֹת שֶׁסִּמְךָ ^[לכירה הטמאה], חֲזָרוּ הַשְּׁתֵּים שֶׁל פִּירָה לְטִמְאָתָן ^{פב}.

^פ ונמצא, שיש ארבע אבנים סמוכות זו לזו המשמשות כשלוש כירות. ^{פא} כי החצי החיצוני של כל אבן נחשב כחלק מהכירה הטהורה הסמוכה לו. ^{פב} בכך שונה דין זה מההלכה הקודמת בה נאמר אשר החזרת האבן האמצעית למקומה אינה גורמת להחזרת הטומאה של שתי הכירות. הטעם לכך: בהלכה הקודמת הסרת האבן האמצעית גרמה לביטול כל מציאות הכירה, ולכן לאחר החזרתה הכירה נחשבת ככירה חדשה שאינה מקבלת טומאה ללא מריחת טיט. אולם בהלכה זו הסרת שתי האבנים הנוספות ביטלה את הכירות הנוספות שנוצרו מהן אך הכירה הראשונה נותרה במציאותה ולכן שתי האבנים של הכירה חוזרות לטומאתן.

יט. דוֹכֵן ^{פג} שֶׁל חֶרֶשׁ שִׁישׁ לוֹ בֵּית קְבוּל קְדֻרוֹת ^{פד}, וְהֶרְמֵץ נִתָּן בְּתוֹכָהּ ^{פה} - טָהוֹר מִשּׁוּם פִּירָה ^{פו}, וְטָמֵא מִשּׁוּם כָּלִי קְבוּל. לְפִיכָּךְ, אִם הָיָה מִחֶבֶר בְּאַרְצָא, טָהוֹר כְּשֶׁאֵר הַפְּלִים ^{פי}. וְאִם נֶקֶב - אִינוֹ מְקַבֵּל טָמְאָה, כְּכָלִי קְבוּל; מֵה שְׁאִין בֶּן בְּכִירָה ^{פז}. הַצִּדִּין שֶׁלֹּו - הַנּוֹגֵעַ בְּהֶן ^{פח}, אִינוֹ טָמֵא מִשּׁוּם פִּירָה ^{פז}. הֶרְחֵב שֶׁלֹּו שְׁיוֹשְׁבֵין עָלָיו בִּשְׁעַת תְּבָשִׁיל ^{פזא} - מִטָּמֵא, אִם נִטְמָא הַדּוֹכֵן ^{פזב}. וְכֵן הַנּוֹפֶה אֶת הַסֵּל ^{פזג}, וּבִנְה פִירָה עַל גִּבּוֹ - הָרִי זֶה ^[הסל] טָמְאָה מִשּׁוּם כָּלִי עֵץ ^{פזד}, לֹא מִשּׁוּם פִּירָה ^{פזה}; לְפִיכָּךְ, אִינָה מְקַבֵּלֶת טָמְאָה מֵאוֹרֶה בְּפִירָה ^{פזו}.

^{פג} תיבה המשמשת לחימום ושמירת חום הקדירות. תיבה זו הייתה פתוחה מאחד מצדדיה, והצד הפתוח היה סמוך לאחד מדפנות הכירה. כתוצאה מכך, חום הכירה עובר לתיבה וכך ניתן להניח על התיבה קדירות על מנת לחמם אותן ולשמור על חומן. ^{פד} יש שקעים על גבי התיבה המיועדים להנחת הקדירות. ^{פה} בתוך השקעים יש אפר חם המעורב עם גחלים על מנת לחזק את שמירת החום של הקדירה. ^{פז} אינו נחשב ככירה לגבי קבלת טומאה. ^{פזא} כי רק תנור וכיריים של חרס מקבלים טומאה למרות שהם מחוברים לקרקע, כמבואר בהלכה ו בהערה כד. ^{פזב} שאינה נטהרת מטומאתה אף אם ניקבה. ^{פזג} אם נגעה בהם טומאה. ^{פזד} אלא ככלי קיבול. ^{פזה} צא מושב רחב המחובר לתיבה, והאדם יושב עליו בשעת בישול וחימום הקדירה. ^{פזו} כי המושב נחשב כחלק מהתיבה. ^{פזא} הקלוע מענפים, ונחשב ככלי עץ. ^{פזב} אם נכנסה

בשבירה אינו נטמא בטומאת תנור וכיריים כמבואר בהלכה ו.

טז. פִּירַת הַטְּבָחִים ^{סח} שֶׁהוּא נִתָּן אַבֵּן בְּצַד אַבֵּן ^{סח}, וְכֵלָן מִחֶבְרִין בְּטִיט - נִטְמְאָתָא אַחַת מֵהֶן ^{סח}, לֹא נִטְמָאוּ כָּלָן ^{סח}.

^{סח} מוכרי בשר מבושל. ^{סח} מניחים אבנים רבות בסמיכות זו לזו, ומניחים קדירות רבות על כל זוג אבנים. ^{סח} זוג אבנים המשמשות ככירה אחת. ^{סח} שאר האבנים.

יז. שֶׁלֹּשׁ אַבְנִים שֶׁחִבְרָן בְּטִיט, וְעָשָׂאן שְׁתֵּי פִירוֹת ^{סח}, בֵּין שֶׁחִבְרָן זֶה לִזֹּו וְלֹא חִבְרָן בְּקֶרְקַע, בֵּין שֶׁחִבְרָן בְּקֶרְקַע וְלֹא חִבְרָן זֶה לִזֹּו - אִם נִטְמְאָתָא אַחַת מֵהֶן - הָאֶבֶן הָאֲמֻצָּעִית ^{סח} הַמְּשֻׁמֶשׂ מִמֶּנָּה לְפִירָה הַטָּמְאָה, טָמֵא; וְהַמְּשֻׁמֶשׂ מִמֶּנָּה לְפִירָה הַטְּהוֹרָה, טָהוֹר. נִטְלָה הָאֶבֶן הַחִיצוֹנָה שֶׁל פִּירָה הַטְּהוֹרָה ^{סח}, הַחֲלָטָה ^[נהפך דין] הָאֲמֻצָּעִית כָּלָה לְטָמְאָה; נִטְלָה הָאֶבֶן הַחִיצוֹנָה שֶׁל פִּירָה הַטָּמְאָה ^{סח}, טָהֲרָה הָאֶבֶן הָאֲמֻצָּעִית כָּלָה.

^{סח} מניח קדירה אחת על האבן הראשונה והשניה, ומניח קדירה נוספת על האבן השניה והשלישית. ^ע המשמשת כשתי כירות. ^{עא} וממילא, האבן האמצעית לא משמשת כלל את הכירה הטהורה. ^{עב} וממילא, האבן האמצעית לא משמשת כלל את הכירה הטמאה.

נִטְמָאוּ שְׁתֵּי הַפִּירוֹת ^[החיצונות] - אִם הָיְתָה הָאֲמֻצָּעִית גְּדוֹלָה ^{עג} - נִתָּן מִמֶּנָּה לְכִירָה זֶה כְּדִי שֶׁפִּיתָה מִכָּאן, וְלִכִּירָה זֶה כְּדִי שֶׁפִּיתָה מִכָּאן ^{עג}, וְהַשְּׂאָר טָהוֹר; וְאִם הָיְתָה קְטָנָה ^{עג}, הַכֹּל טָמֵא.

^{עג} וניתן להניח עליה שתי קדירות משני צדדיה, ויישאר באמצעה מקום פנוי. ^{עד} המקומות המיועדים להנחת הקדירות משני צדדיה נטמאים. ^{עה} ולא יישאר בה מקום פנוי כאשר יניחו עליה שתי קדירות.

נִטְלָה הָאֲמֻצָּעִית - אִם יָכוֹל לְשַׁפּוֹת עַל שְׁתֵּים חִיצוֹנוֹת יוֹרָה ^[קערה] גְּדוֹלָה, הָרִי הִיא טָמְאָה; וְאִם הָיָה מְרַחֲקִין יָתֵר מִזֶּה ^{עז}, טָהוֹרָה. הַחֲזִיר אֶת הָאֲמֻצָּעִית ^[למקומה], הָרִי הַכֹּל טָהוֹר כְּשֶׁהָיָה ^{עז}. מִרְחָה בְּטִיט - מְקַבֵּלִין טָמְאָה מִכָּאן וּלְהַבָּא ^{עז}; וְהוּא ^[ובלבד], שִׁנְיָקָנָה לְכָל אַחַת מֵהֶן כְּדִי לְבַשֵּׁל עָלֶיהָ אֶת הַבִּיצָה ^{עז}.

^{עז} ולא ניתן להניח עליהן אף יורה גדולה. ^{עז} והאבנים אינן מקבלות טומאה. ^{עח} כמו כירה חדשה. ^{עט} כמבואר בתחילת הפרק לגבי כירה חדשה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

חֲתָכוּ חֲלִיּוֹת [לחלקים] **לְרַחְבוֹ - אִם הָיָה גִבָּה פֶּל חֲלִיָּה וְחֲלִיָּה פָּחוֹת מֵאַרְבָּעָה טַפָּחִים, טְהוֹרִי. חֲזָר וְסִדֵּר אֶת הַחֲלִיּוֹת זֶה עַל גִּבִּי זֶה, וּמִרַח צִלְיָהֶן בְּטֵיט, וְהַחֲזִירָו תִּנּוֹר כְּשֶׁהָיָה - הָרִי זֶה כְּמִי שֶׁעָשָׂה תִּנּוֹר אַחֵר, וְאִינוּ מְקַבֵּל טַמְאָה אֶלָּא מִכָּאן וּלְהֵבֵא^ט; וְהוּא** [ובלבד] **שִׁישִׁיקֵנו כְּדִי לְאַפּוֹת בּוֹ סַפְגָּנִין, אַחֵר שֶׁמֶרְחוּ.**

(ח) כמו תנור שנשבר ונותר ממנו פחות מארבעה טפחים, כמבואר בתחילת הפרק. (ט) כי התנור הקודם נשבר והתבטל לגמרי. (י) כמו תנור חדש, כמבואר בתחילת הפרק הקודם.

הִרְחִיק מִמֶּנּוּ אֶת הַטַּפְלָה [ל-לא הידקה לתנור], **וְנָתַן חוּל אוֹ צְרוּרוֹת בֵּין הַחֲלִיּוֹת** [חלקי התנור] **וּבֵין הַטַּפְלָה^א - אִינוּ מְקַבֵּל טַמְאָה לְעוֹלָם^ב; וְזֶה הוּא שֶׁאֲמָרוּ:** [חכמים:] **'הִנְדָּה וְהִטְהָרָה אוֹפּוֹת בּוֹ, וְהוּא** [נותר] **טְהוֹר'. הֵיטָה בּוֹ חֲלִיָּה אַחַת שֵׁישׁ בָּהּ אֲרָבָעָה טַפָּחִים - הִיא מְטַמְאָה בְּמַגֵּעַ, וְאִין מְטַמְאָה בְּאֵוִיר^ג; וְשָׂאָר כָּל הַחֲלִיּוֹת, טְהוֹרוֹת.**

(יא) על מנת לחבר את הטיט לחלקי התנור. (יב) כי חלקי התנור עצמם לא מחוברים בטיט. (יג) בשונה מתנור הנטמא באוויר.

ד. תִּנּוֹר שֶׁבֶּא מִחֲתָךְ [לכל אורכו] **מִבֵּית הָאֵמֶן, וְעָשָׂה לוֹ סְמוּכִין** [=חישוקים] **שֶׁמְקַבְּצִין אוֹתוֹ לְהִיּוֹת כְּאַחַד, וְנִתְּנָן עָלָיו וְהוּא טְהוֹר^ד, וְנִטְמָא טו - כְּשִׁישִׁיר אֶת הַסְּמוּכִין אוֹתוֹ, יְטַהֵר^ה; וְאֶפְלוּ הַחֲזִירָן, הָרִי הוּא טְהוֹר^ו. מִרְחוּ בְטֵיט, מְקַבֵּל טַמְאָה לְהֵבֵא; וְאִינוּ צָרִיךְ לְהִסְיֹקוֹ, שֶׁכֶּבֶר הַסִּקִּי^ז.**

(יד) התנור טהור בוודאי כי הוא אינו מקבל טומאה לפני נתינת החישוקים. (טו) לאחר נתינת החישוקים אף אם לא מרח עליו טיט. מכיוון שהאומן בנה מלכתחילה את חלקי התנור באופן שיהיו זקוקים לנתינת החישוקים, נתינת החישוקים גורמת לתנור לקבל טומאה אף ללא מריחת טיט. (טז) כי הסרת החישוקים נחשבת כשבירת התנור. (יז) ואף אינו מקבל טומאה, כי נתינת החישוקים מחשיבה את התנור ככלי רק כאשר התנור מגיע מבית האומן מכיוון שזו הייתה כוונת האומן בשעה שעשה את התנור. (יח) חלקי התנור הוסקו על ידי האומן והסרת החישוקים לא שינתה כלל את מציאותם, ולכן אין צורך להסיק אותם שוב על מנת שהם יקבלו טומאה. בכך שונה דין זה מתנור שאדם חתכו לחלקים והחזירם ומרח עליהם טיט שאינו מקבל טומאה לפני הסקתו כמבואר בהלכה הקודמת, מכיוון שחלקי התנור שנחתך השתנו ממצאותם הקודמת ולכן צריך להסיקם מחדש לאחר חיבורם.

טומאה לסל. (צה) כי הסל לא בטל לגבי הכירה. (צו) אולם אם הכירה עצמה נטמאת, היא טמאה בטומאת כירה.

פֶּרֶק מִזֵּ

טומאת שברי תנור, כירה וכופח.

א. תִּנּוֹר גָּדוֹל [שנשבר], **שִׁירָיו אֲרָבָעָה טַפָּחִים; וְהִקְטָן, שִׁירָיו רַבּוֹ. פִּיעֵד? שָׂאֵם נִשְׂאָר בְּגָדוֹל** [גובה] **אֲרָבָעָה טַפָּחִים, וּבִקְטָן רַבּוֹ - מְקַבֵּל טַמְאָה; פָּחוֹת מִכָּאן, אִינוּ מְקַבֵּל טַמְאָה^א. וְכֵן אִם נִטְמָא, וְנִתְּצוּ עַד שֶׁשִּׁיר בּוֹ פָּחוֹת מֵאַרְבָּעָה טַפָּחִים בְּגָדוֹל, אוֹ פָּחוֹת מִרַב הַקָּטָן - טְהוֹר; נִשְׂאָר בּוֹ אֲרָבָעָה, אוֹ רַב הַקָּטָן - עֲדִין הוּא בְּטַמְאָתוֹ. וְהַכִּירָה** [שנשברה], **שִׁירָיָה שְׁלֹשׁ אֲצָבָעוֹת. הַכֶּפֶח אִם עָשָׂה לְאַפִּיָּה, שְׁעוּרוֹ כֶּתֶנּוֹר; לְבָשׂוֹל, שְׁעוּרוֹ כִּפְּיָה.**

(א) כי לא ניתן להשתמש בתנור למלאכתו. (ב) שהם שלושה רבעים מטפח. שיעורים אלו דומים לשיעורים המינימליים של התנור, הכירה והכופח המקבילים טומאה כמבואר בפרק הקודם בהלכה ב.

ב. תִּנּוֹר שֶׁנִּטְמָא, וְלֹא רָצָה לְכַתְּתוֹ [=לשברו] - **פִּיעֵד מְטַהֲרִין אוֹתוֹ? חוּלְקוֹ** [לכל אורכו] **לְשַׁלְשָׁה חֲלָקִים, וְגוֹרֵד אֶת הַטַּפְלָה** [=שכבת טיט] **שֶׁעַל הַחֲרָשִׁים, עַד שֶׁנִּמְצָא כָּל חֲרֵשׁ מִהֵן עוֹמֵד עַל הָאָרֶץ בְּלֹא טֵיט עַל גִּבִּיָּו. חֲלָקוֹ לְשָׁנִים, אַחַד גָּדוֹל וְאַחַד קָטָן - הַגָּדוֹל טַמְא^א, וְהַקָּטָן טְהוֹר.**

(ג) ובנוסף לכך שכבות הטיט שהיו על גבי החרסים אינן מחוברות זו לזו. (ד) כי הוא רובו של התנור.

חֲלָקוֹ לְשָׁנִים בְּשָׁוִה - כָּל אַחַד מִהֵן טַמְא, לְפִי שֶׁאִין אֶפְשָׁר לְכַוֵּן^ה. אֲבָל טַבְלָה [לוח] **שֶׁל חֲרֵשׁ שֵׁישׁ לָהּ דָּפֵן שֶׁנִּחְלָקָה לְשָׁנִים, טְהוֹרָה^ו; וְאִם הָיָה אַחַד גָּדוֹל וְאַחַד קָטָן - הַגָּדוֹל טַמְא.**

(ה) לא ניתן לדעת מהו החלק הגדול יותר, ולכן שני החלקים טמאים. (ו) שני חלקיה טהורים למרות שלא ניתן לדעת מהו החלק הגדול יותר, כי טבלה שנחלקה מקבלת טומאה רק מדרבנן ובפסק טומאה מדרבנן מקילים יותר, אך תנור מקבל טומאה מדאורייתא ובפסק טומאה מדאורייתא מחמירים יותר.

ג. תִּנּוֹר שֶׁנִּחְלַק לְשַׁלְשָׁה, וְאַחַד [חלק אחד] **גָּדוֹל כְּשָׁנִים - הַגָּדוֹל טַמְא, וְהַשְּׁנַיִם הַקָּטָנִים טְהוֹרִין^ז.**

(ז) אך אם שניהם יחד גדולים יותר ממנו, כולם טהורים.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ה. תנור שחתכו חליות, ונתן חול בין חליות לחליות, וטח בטיט על הפל [החלקים עצמם] **מבחוץ - הרי זה מקבל טמאה.**^ט

(ט) כי החול שבין חלק לחלק אינו נחשב כדבר המפסיק בין הטיט לחלקי התנור.

ו. יורת הערביים, שהוא חופר פארץ וטח בטיט^{כא} - אם יכול הטיט לעמוד בפני עצמו^{כב}, [הטיט] מקבל טמאה; ואם לאו, טהור.

(כ) גומה שבתוכה הערביים אופים את מאפיהם. (כא) את דפנות הגומה. (כב) ללא העפר שסביבו.

ז. המביא שבירי פלי חרש, ודבקן זה בזה ועשין תנור, ועשה לו טפלה מבפנים ומבחוץ, והסיקו - הרי זה מקבל טמאה, אף על פי שאין בכל חרש מהם פשעוריים.

(כג) ולמרות שחלקים אלו לא היו מחוברים מעולם זה לזה.

ח. פיטסי שקרזלו^{כד}, ועשהו תנור, ועשה לו טפלה מבחוץ - אף על פי שמקבל על דפנותיו פשעוריים, הרי זה טהור; שפלי חרש שטהר, אין לו טמאה לעולם, אלא אם כן עשהו תנור, ועשה לו טפלה מבפנים ומבחוץ^{כה}.

(כד) חבית גדולה של חרס. (כה) חתך את הגג והתחתית של החבית. (כו) למרות שיש בית קיבול בצד החיצוני של דפנות הפיטס והוא יכול להכיל כמות מינימלית של משקים בהתאם לשיעור המינימלי המבואר בסוף פרק יח. (כז) ואינו מקבל טומאה כי לא ניתן להשתמש בו למלאכתו הקודמת, ואף עשייתו כתנור אינה נחשבת כלל. (כח) מכיוון שהוא עשה טפלה רק מבחוץ לפיטס, הפיטס אינו נחשב כתנור.

ט. תנור של סדקין^{כז}, שעשה טפלה לכל אחד ואחד [לכל חתיכה], **ומקום הסדקין מגלה - הרי זה אינו מקבל טמאה.** ל. נתן טיט או סיד או גבסין [גבס] על גבי הסדקין, הרי זה מתטמא^{כח}; נתן עליהן חרסית^{כט} או זפת וגפרית שעוה ושקרים בצק או גללים, טהור. זה הכלל: דבר שאין עושין ממנו תנורים, אינו מחבר את הסדקין.

(כט) בנוי מחתיכות חרס מחוברות, אך נותרו סדקים בין החתיכות. (ל) כי חלקי התנור אינם מחוברים לגמרי. (לא) אף אם לא מרח אותם על החרסים עצמם. (לב) חרס כתוש המעורב במים.

(לג) הניח את התנור בסמיכות לאחת מזוויות הבית, והדופן הסדוקה של התנור סמוכה לקיר באופן שהקיר אוטם את הסדק. (לד) מרח טיט על הזוויות של דפנות התנור השלימות הנוגעות בקיר, וכך התנור מחובר לקיר. (לה) למרות שתנור זה להחזיק מעמד למשך זמן.

יא. דף [דופן שלימה] **של תנור שנתנו בזויתו, להיות אופה בו - טהור; ואם יש בו רב תנור^{לז}, מקבל טמאה.**

(לו) הניח את הדופן בסמיכות לאחת מזוויות הבית, כמבואר בהלכה הקודמת לגבי דופן סדוקה. (לז) על מנת לנצל לצורכי האפייה אף את החלל שבין הדופן לקירות הבית. (לח) אם ניתן לאפות פת על גבי הדופן לבדה.

יב. תנור שנתן בו עפר עד חציו - אם נטמא מאוירו בלבד, אינו מטמא אלא מעפר ולמעלה^{לט}; ואם נטמא במגע, ונגעה טמאה בו מתוכו^מ - נטמא כלו, אף מעפר ולמעלה^{מא}.

(לט) המאכלים והמשקים המנוחים בחלק התנור המלא בעפר אינם נטמאים, משום שהחלק המלא בעפר אינו נחשב ככלי כלל וממילא אינו נטמא מאוירו כמו תנור. (מ) וכתוצאה מכך, יש שני סוגי טומאות – הטומאה נכנסה לאוויר התנור, ובנוסף לכך הטומאה נגעה בתנור. (מא) החלק העליון טמא משום שהטומאה נכנסה לאוויר התנור, והחידוש בדין זה הוא אשר אף החלק התחתון טמא למרות שהוא אינו נחשב ככלי כלל. הטעם לכך: חכמים גזרו עליו טומאה מכיוון שהוא מחובר לתנור, ומכיוון שטומאתו היא מגזירת חכמים הוא נטמא רק במגע ולא באוויר כמבואר בפרק הבא בהלכה ה.

יג. פבר פארנו בהלכות שבת^{מב}, שהפירה - מקום שפיתת שתי קדרות^{מד}; והפכה - מקום שפיתת קדרה אחת. לפיכך, פירה שנגחלה לארפה^{מז}, טהורה; ולרפה^{מח}, עדין מקבלת טמאה. פפה שנגחלה, בין לארפו בין לרחבו - טהור^{מט}.

(מב) פרק ג הלכה ז. (מג) שני מקומות השפיתה נחלקו. (מד) כי לא ניתן להשתמש בה למלאכתה. (מה) שני מקומות השפיתה נחלקו זה מזה אך כל אחד מהם בפני עצמו נותר שלם. (מו) כי לא ניתן להניח עליו קדירה ולהשתמש בו כלל למלאכתו.

יד. הקלות^{מו} של פעלי בתים שנגחתה [נעשה חור] **קרקעיתה - אם היזה עמק הפחת פחות משלשה**

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ד. עֲטֶרֶת הַפִּיֶּה^א, טְהוֹרָה^ב. וְטִירַת הַתַּנּוּר, וְהוּא הַמָּקוֹם הַבְּנוּי בְּצִדּוֹ שֶׁמִּנְחִין בוֹ אֶת הַפֶּת בַּעַת רִדְיָתָהּ - בְּזֶמֶן שֶׁהִיא גְבוּהָה אַרְבָּעָה טַפָּחִים^ג, טְמֵאָה בְּטֻמְאַת הַתַּנּוּר^ד; פְּחוּתָהּ מִכָּאן - טְהוֹרָה, לְפִי שֶׁאֵינָהּ חִבּוּר לֹט^ה. וְאִם חִבְרָה לַתַּנּוּר, אָפְלוּ עַל

[גבין] שֶׁלֹּשׁ אַבְנִים ט^ו - טְמֵאָה.

(יא) מקום בו מניחים את הקדירה לאחר בישולה. (יב) אם הכירה נטמאת, העטרה לא נטמאת. (יג) שהוא השיעור המינימלי של גובה התנור כמבואר בפרק טו הלכה ב. (יד) כי היא מסייעת למלאכת האפייה. (טו) כי לא מניחים פת על טירה הפחותה מארבעה טפחים. (טז) שאינן מחוברות זו לזו.

ה. בֵּית הַפֶּךָ^א וּבֵית הַתְּבָלִין^ב וּבֵית הַנֵּר שֶׁבִּפְּיֶה ט^ו - אִם נְטֻמְאָה הַפִּיֶּה בְּמַגֵּעַ, נְטֻמָּא כֻּלָּן; וְאִם נְטֻמְאָה בְּאֵוִיר, לֹא נְטֻמָּא, לְפִי שֶׁאֵינָן חִבּוּר לָהּ אֲלָא מְדַבְּרֵי סוּפְרִים^ג, וּלְפִיכָף עָשׂוּ לָהֶן [חכמים] הֶכֶר זֶה כְּדִי שֶׁלֹּא יִשְׁרְפוּ עֲלֵיהֶן תְּרוּמָה וּקְדָשִׁים^ד. וְכֵן כָּל שֶׁאֵנוּ אוֹמְרִין בְּעֵינֵינוּ זֶה^ה שֶׁהוּא מְטֻמֵּא בְּמַגֵּעַ וְאֵינוּ מְטֻמֵּא בְּאֵוִיר - אֵינוּ חִבּוּר אֲלָא מְדַבְּרֵי סוּפְרִים, וְעָשׂוּ לוֹ הֶכֶר זֶה כְּדִי שֶׁלֹּא יִשְׁרְפוּ עָלָיו קְדָשִׁים אֲלָא תוֹלִין^ו.

(יז) מקום הנחת השמן עבור האש שתחת הכירה. (יח) מקום הנחת התבלינים עבור התבשיל. (יט) מקום הנחת הנר המחמם את הכירה. כל מקומות אלו מחוברים לכירה. (כ) מכיוון שהם אינם חלק מפעולת הבישול עצמה, הם אינם נחשבים מהתורה כחלק מהכירה. (כא) תרומה וקדשים שננטמאו בטומאה מהתורה חייבים שריפה אך תרומה וקדשים שננטמאו בטומאה מדרבנן אסורים בשריפה, ולכן חכמים עשו היכר לדברים שהם גזרו עליהם טומאה על מנת שכולם יידעו שטומאה זו היא רק מדרבנן. (כב) בהלכות אלו. (כג) לא אוכלים אותם ולא שורפים אותם.

ו. חֲצֵר הַפִּיֶּה^א - בְּזֶמֶן שֶׁהִיא גְבוּהָה שֶׁלֹּשׁ אַצְבָּעוֹת^ב, הִרִי זֶה חִבּוּר; וְאִם נְטֻמְאָה הַפִּיֶּה אוֹ חֲצֵר שָׁלָהּ, בֵּין בְּמַגֵּעַ בֵּין בְּאֵוִיר - נְטֻמְאָה הַשְּׂנִיָּה^ג. הֵיכָהּ חֲצֵר פְּחוּתָהּ מִכָּאן, וְנְטֻמְאָה אַחַת מֵהֶן בְּמַגֵּעַ - נְטֻמְאָה

הַשְּׂנִיָּה; אָבֵל • אִם

נְטֻמְאָה אַחַת מֵהֶן

מְאֻוֶּרָה כֻּלָּהּ - אֵין

חִבְרָתָהּ טְמֵאָה, לְפִי

שֶׁאֵינָהּ חִבּוּר לָהּ אֲלָא

מְדַבְּרֵי סוּפְרִים.

השגת הראב"ד

אבל .. בלבד א"א לי נראה מה שאמר אינו מטמא באויר אינו מיטמא החצר כשהשרץ באויר הכירה למעלה מכנגד אויר החצר אבל כנגד אויר החצר אפילו פחותה מכאן טמא זה מאוירו של זה וזהו שאמרו וכנגדו מטמא באויר.

טַפָּחִים, הִרִי זֶה [הכירה] מְקַבֵּל טְמֵאָה; שֶׁאִם יִסַּק בַּפֶּתַח מִלְמַטָּה, תִּתְבַּשֵּׁל הַקְּדֵרָה מִלְמַעְלָה^מ. הִיָּה הַפֶּתַח עֲמֹק שְׁלֹשָׁה אוֹ יֵתֶר - אֵינָה מְקַבֵּלֶת טְמֵאָה, שֶׁהִרִי הָאֵשׁ רְחוּקָה מִן הַקְּדֵרָה וְאֵינָה בְּשִׁלָּה. נִתֵּן אָבֵן אוֹ צֶרֶר עַל פִּי הַפֶּתַח ט^ט, עֲדִין הִיא בְּטְהֻרָתָהּ; מִרְחוּ בְּטִיט - נַעֲשִׂית הָאָבֵן קִרְקַע הַפִּיֶּה, [ולכן הכירה] מְקַבֵּלֶת טְמֵאָה מִכָּאן וּלְהֵבֵא.

(מז) בסיס הכירה, שבתוכו מסיקים את האש המחממת את הכירה. (מח) וממילא ניתן להשתמש בכירה למלאכתה. (מט) וניתן להסיק על אש על גבי האבן ולחמם את הכירה. (נ) כי אבן או צרור אינם נחשבים בסיס לכירה, וממילא הכירה נחשבת ככירה ללא בסיס.

פֶּרֶק יז

טומאת ידות הכלים; חלקי התנור, הכירה והכופת.

א. כָּל יְדוֹת הַכֵּלִים^א, הִרִי הֵן כְּכֵלִים. וְאִם נְטֻמָּא הַכֵּל, נְטֻמְאָה יְדוֹ הַצֵּרִיף לוֹ [לכלי] בְּתַשְׁמִישׁוֹ; וְשֶׁאֵין צֵרִיף לוֹ - טְהוֹר, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר^ב. לְפִיכָף, הָאָבֵן הַיּוֹצֵאת מִן הַתַּנּוּר טְפֹחַ, וּמִן הַפִּיֶּה שֶׁלֹּשׁ אַצְבָּעוֹת - חִבּוּר^ג; וְאִם נְטֻמָּא הַתַּנּוּר וְהַפִּיֶּה, נְטֻמָּא הָאֲבָנִים הָאֵלּוּ. וְאֲכָלִין וּמִשְׁקִין הַנוֹגְעִין בְּאֲבָנִים אֵלּוּ, נְטֻמָּא; וְאִם נִגְעוּ בְּחוּץ לְטֶפַח שֶׁל תַּנּוּר, אוֹ חוּץ לְשֶׁלֹשׁ אַצְבָּעוֹת שֶׁל פִּיֶּה - טְהוֹרִין.

(א) דבר המחובר לכלי ומסייע לכלי במלאכתו. (ב) בפרק כ. (ג) האבן נחשבת כמחוברת לתנור או לכירה, מכיוון שהיא מסייעת לשמירת החום של התנור או הכירה.

ב. הַכֶּפֶח - עֲשֶׂהוּ לְאַפִּיָּה, שְׁעוּרֵי פְּתַנּוּר; עֲשֶׂהוּ לְכִשּׁוּל, שְׁעוּרֵי פִּיֶּה.

(ד) שיעור האבן הסמוכה לו.

ג. מוֹסֵף הַתַּנּוּר^א שֶׁל פְּעֻלֵי בָתִּים, טְהוֹר^ב; וְשֶׁל נִתְּוֹמִין^ג - טְמֵא בְּטֻמְאַת הַתַּנּוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא סוּמָךְ עָלָיו אֶת הַשְּׁפוּד^ד. פִּיּוּצָא בוֹ, מוֹסֵף יוֹרָה שֶׁל שׁוּלְחֵי יֵיתִים, טְמֵא ט^ה; וְשֶׁל צִבְעִים, טְהוֹר^ו.

(ה) תוספת טיט המונחת על פתח התנור. (ו) כי אין בו צורך עבור האפייה. (ז) המשתמשים בתנור לצליית בשר. (ח) הנחתום משעין על תוספת הטיט את השפוד עם הבשר הצלוי שעליו על מנת לשמור על חום הבשר הצלוי. (ט) כי כאשר יש להם כמות זיתים גדולה לבישול, הם משתמשים אף בתוספת הטיט. (י) תוספת הטיט פוגמת את הצבע, ולכן הצבעים נזהרים ואינם משתמשים כלל בתוספת הטיט.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

אם נטמאת בַּמָּגֶעַ. ואם נטמאת בְּאֵוִיר בְּלִבְדָּ, אִין מְטַמְּאִין עִמָּה. ואִין מְדַקְדְּקִין בְּכָל הַשְּׁעוּרִין הָאֵלּוּלִי, שֶׁפֶלֶן מְדַבְּרִי סוֹפְרִים הֵן.

(לג) הפטופטים היו בולטים מהכירה כלפי חוץ. (לד) אם המרחק בין הפטופטים לכירה היה פחות משלוש אצבעות. (לה) אין צורך לדייק בשיעורים המדויקים של האצבעות.

~ יום שלישי כ"ט תשרי ~

פֶּרֶק יח

סוגי כלי חרס המקבלים טומאה.

א. כְּלִי חֶרֶשׁ אֵינוֹ מִקְבֵּל טִמְאָה עַד שֶׁיִּהְיֶה מִקְבֵּל, וְעָשׂוִי ^[מיועד] לְקַבֵּל; אֲבָל אִם לֹא הָיָה בּוֹ בֵּית קָבוּל, אוֹ שֶׁהָיָה מִקְבֵּל וְלֹא נַעֲשֶׂה לְקַבֵּל^א - אֵינוֹ מִקְבֵּל טִמְאָה כָּלֵל, לֹא מְדַבְּרִי תוֹרָה וְלֹא מְדַבְּרִי סוֹפְרִים. לְפִיכָךְ, הַפֶּסֶא וְהַסַּפְסָל וְהַמָּטָה וְהַשְּׁלָחַן וְהַמְנוֹרָה שֶׁל חֶרֶשׁ, וְכָל פְּיוֹצָא בֵּהֶן מִכֵּלִים שֶׁאֵין לָהֶן תוֹף - אֵינָן מִקְבְּלִין טִמְאָה. וְכֵן הַסִּילּוֹנוֹת ^[צינורות] שֶׁהֵמִים מְהַלְכִין בֵּהֶן - וְאֵף עַל פִּי שֶׁהֵן כְּפוֹפִין^ב, וְאֵף עַל פִּי שֶׁהֵן מִקְבְּלִיג - הֲרִי הֵן טְהוֹרִין, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נַעֲשׂוּ לְקַבֵּל אֶלָּא פְּדִי שִׁינְאָו מִהֵן הַמֵּים.

(א) לא משתמשים בכלי לקבלת דברים. (ב) למרות שהצינורות מפותלים, וממילא המים אינם יוצאים במהירות. (ג) למרות שיש להם בית קיבול.

וְכֵן חִבֵּית שֶׁל שִׁיטִין ^[מעין מצוף], וְחִבֵּית הַדְּפוּנָה בְּשׁוּלִי • הַמַּחְצִי - הוֹאִיל וְנַעֲשִׂית כְּמוֹ בֵּית יָד שֶׁנּוֹשְׂאִין בָּהּ הַמַּחְצִי^ד, וְלֹא נַעֲשִׂית לְקַבֵּל^ה - אֵינָה מִקְבֵּלֶת טִמְאָה. וְכֵן כָּל פְּיוֹצָא בֵּהֶן.

(ד) בית קיבול הנמצא בתחתית כלי חרס גדול הנקרא מחץ. (ה) בית הקיבול משמש כמקום להנחת היד של האדם המרים את הכלי, וכך הרמת הכלי קלה יותר. (ו) כי הנחת היד בבית הקיבול אינה נחשבת קבלה.

(כד) משטח עם דפנות העשוי מחרס ומחובר לכירה. (כה) שהוא השיעור המינימלי של גובה הכירה, כמבואר בפרק טו הלכה ב. (כו) אם נטמאת הכירה נטמאת אף החצר, ואם נטמאת החצר נטמאת אף הכירה.

הִיתָה חֹצֵר הַכִּירָה מִפְּרִשֶׁת ^[=מנותקת] מִן הַכִּירָה - בְּזִמְן שֶׁהָיָה גְבוּהָה שְׁלֹשׁ אֲצָבָעוֹת - הֲרִי זֶה חִבּוּר לָהּ, בֵּין לְטִמְאָת מָגֶעַ בֵּין לְטִמְאָת אֵוִיר. הִיתָה פְּחוּתָה מִכָּאן, אוֹ שֶׁהִיתָה חֹצֵר חֲלָקָה וְאִין לָהּ שֹׁפָה ^[=דופן] - אֵינָה חִבּוּר לָהּ; וְאִם נְטַמְּאָת הַכִּירָה, בֵּין מְאֵוִירָה בֵּין בְּמָגֶעַ - הַחֹצֵר טְהוֹרָה; וְכֵן אִם נְטַמְּאָת הַחֹצֵר, הַכִּירָה טְהוֹרָה.

ז. פֶּטְפוּטֵי כִירָה, שְׁלֹשָׁה: הָיָה גְבוּהָה כָּל אֶחָד מֵהֶן שְׁלֹשׁ אֲצָבָעוֹת אוֹ פָּחוֹת - אִם נְטַמְּאָת הַכִּירָה בֵּין בְּמָגֶעַ בֵּין בְּאֵוִיר, נְטַמְּאוּ שְׁלֹשָׁתָן^י. וְכֵן אִם הָיוּ אֲרָבָעָה ^[פטופטים], נָטַל אֶחָד מֵהֶן^{יב} - אִם נְטַמְּאָת הַכִּירָה בְּמָגֶעַ, נְטַמְּאוּ שְׁנֵי הַפֶּטְפוּטִין שֶׁנּוֹשְׂאָרָו; וְאִם נְטַמְּאָת בְּאֵוִיר, לֹא נְטַמְּאוּ עִמָּה^{יג}. עָשָׂה לָהּ שְׁנֵי פֶטְפוּטִין זֶה כְּנֶגֶד זֶה^{יד} - אִם נְטַמְּאָת הַכִּירָה בְּמָגֶעַ, נְטַמְּאוּ; וְאִם נְטַמְּאָת בְּאֵוִיר, לֹא נְטַמְּאוּ^ט.

(כו) כי הם חלק מהכירה. (כח) משלושת הפטופטים. (כט) כי ניתן להשתמש בשני הפטופטים בדוחק, ולכן הם נחשבים כחלק מהכירה רק מדרבנן. (ל) בדרך כלל, שלושת הפטופטים של הכירה הם בצורת הניקוד סגול ולכן לא ניתן להשתמש בהם כראוי כאשר אחד מהם ניטל. אולם במקרה זה, האומן היוצר את הכירה עשה לה שני פטופטים זה כנגד זה וניתן להשתמש בהם כמו שלושה פטופטים רגילים. (לא) מכיוון שבדרך כלל הפטופטים אינם בנויים בצורה כזו, הם נחשבים כחלק מהכירה רק מדרבנן ולכן הם נטמאים איתה רק בטומאת מגע.

הָיוּ הַפֶּטְפוּטִין גְּבוּהֵינן מְשֻׁלֵּשׁ אֲצָבָעוֹת - מְשֻׁלֵּשׁ וְלִמְטָה^{לב} מְטַמְּאִין עִם הַכִּירָה, בֵּין שֶׁנְטַמְּאָת בְּמָגֶעַ בֵּין בְּאֵוִיר. וּמְשֻׁלֵּשׁ וְלִמְעָלָה מְטַמְּאִין עִם הַכִּירָה, אִם נְטַמְּאָת הַכִּירָה בְּמָגֶעַ; אֲבָל אִם נְטַמְּאָת מְאֵוִירָה בְּלִבְדָּ, אִין מְטַמְּאִין עִמָּה.

(לב) החלק התחתון של הפטופטים הנמוך יותר משלוש אצבעות.

הָיוּ הַפֶּטְפוּטִין מְשׁוּכִין מִן הַשֹּׁפָה^{לג} בְּתוֹךְ שְׁלֹשׁ אֲצָבָעוֹת^{לד} - מְטַמְּאִין עִמָּה, בֵּין שֶׁנְטַמְּאָת בְּמָגֶעַ בֵּין בְּאֵוִיר. חוּץ ^[מעל] לְשֹׁלֵשׁ אֲצָבָעוֹת - מְטַמְּאִין עִמָּה,

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(י) מכיוון שהמשפך מיועד רק להעברת משקין הוא נחשב כמו צינורות שאינם מקבלים טומאה, כמבואר בתחילת הפרק. (יא) הרוכל מטה את המשפך, ממלא בו מעט שמן ונותן ללקוח להריח את השמן על מנת שייוכח לראות את איכות השמן ויהיה מעוניין לקנותו. מטעם זה, המשפך של הרוכל נחשב כעשוי לקבלה.

ד. פסוי פדי יין וכדי שמן, וכסויי החביות - טהורות^י, שלא נעשו לקבלה; ואם התקין לתשמיש^י, מטמאין.

(יב) אף אם יש להם בית קיבול. (יג) ייעד את הכיסויים מלכתחילה עבור קבלת דברים.

ה. פסוי הלפס [-מחבת גדולה] - בזמן שהוא נקיב^י, ויש [-אוי] לו חדוד^{טו} - טהור; ואם אינו נקיב, ואין לו חדוד - מטמא, מפני שהאשה מסננת לתוכו את הירק^{טז}. זה הפלל: כל הממשש בקלי חרש בקשהו פפוי^{יז}, טהור.

(יד) אם יש נקב בכיסוי הכלי על מנת שאדי הבישול והטיגון ייצאו דרכו. (טו) אם ראשו של הכיסוי הוא חד, וממילא לא ניתן להפוך את הכיסוי ולהניח בו דברים. (טז) שופכת לתוך המחבת את הרוטב של הירק הנמצא במחבת. (יז) כמו כיסוי כלי אשר משתמשים בו כאשר הוא כפוי ומונח על הכלי אותו הוא מכסה, ואין לכיסוי שימוש בפני עצמו.

ו. טיטורס^{יח} - אף על

פי שהוא נקיב ומוציא פרוטות^{יט}, מטמא; שהרי המים מתפנסין בצדדין^כ, והן [-הצדדים] עשויין לקבלה.

השגת הראב"ד ומוציא פרוטות מטמא א"א אני שונה רבי יוסי מטמא מפני שהוא מוציא פרוטות והוא אמר אע"פ שמוציא פרוטות ובעל הערוך פירש כלי שיש בו נקבים קטנים אחד מלמעלה ואחד מלמטה העליון רחב מעט מן התחתון וכשנתן אצבעו על העליון אינו יוצא כלום מן התחתון ורבי אלעזר ברבי צדוק מטהר מפני שהוא מנוקב ורבי יוסי מטמא מפני שאותו הנקב מוציא פרוטות ושיעור כלי חרס ליטהר אינו במוציא פרוטות ודלא כר"א שיש לדעתו שהוא כלי טהור במוציא פרוטה קטנה זה הפירוש לדעת המאסף ואינו מקובל דהוה ליה למיתני אע"פ שמוציא פרוטות ומסתברא כפירושא דגאון ופרוטות כמו הפרטים על פי הנבל והוא מלשון פרט כרמך כלומר הוצאות דקות פעם מוציא ופעם אינו מוציא כשסוגר מלמעלה אינו מוציא מלמטה הילכך אינו כלי נקיב שאינו עשוי אלא להנאה.

(יח) כלי שיש בתחתיתו נקבים קטנים רבים, וכאשר מוזגים לתוכו מים הם יוצאים באיטיות דרך הנקבים ומטפטפים על הדברים שתחתיהם. (יט) טיפות קטנות יוצאות דרך נקבי הכלי. (כ) בצידו הכלי שאין בהם נקבים. מכיוון שנקבי הכלי קטנים, המים אינם יוצאים דרכם במהירות אלא מתפשטים לצדדים.

ז. הלפיד של חרש^{כא} שמניחין מטליות הבגדים והשמן בתוכו, והוא דולק^{כב} - מטמא^{כג}. וכן כל כלי

נקודות משיחות קודש -

"כלי חרש אינו מקבל טמאה עד שיהיה מקבל, ועשוי לקבלה".

הענין בזה בעבודת ה': גם כשיש לאדם "בית קיבול" היינו שיש לו מעלות וע"י עבודתו הוא פועל גדולות ונפלאות כר' אעפ"כ, כיון שידוע ומרגיש שהוא כלי "שלא נעשה לקבלה" כלומר שכל מעלותיו הן לא לטובת עצמו ושלמותו האישית, אלא בכדי למלאות שליחותו של הקב"ה ("אני נבראתי לשמש את קוני") באופן שנעשה כלי לקיום רצון העליון - "כדי שיצאו מהן המים" - הנה אז אינו מקבל טומאה.

בכל הנוגע לעבודתו של יהודי, צריכה להיות עבודתו בשלימות כל אחד ואחד לפי ערכו וענינו, כפי שממשיך אח"ז "העשוי לאוכלין" "לקבל בו זיתים" או אפילו כלי "העשוי למשקין" שגם כאשר "ניקב בכונס משקה" עדין הוא כלי חשוב כי בנוגע לענין השייך אליו צריכה עבודתו להיות בשלימות גם אם אינו שייך לעבודה בדרגות נעלות יותר.

אבל בד בבד עם היותו כלי שלם, צריך להיות במעמד ומצב ש"לא נעשה לקבלה" ושלמות זו אינה לשם מציאותו ואז "אינו מקבל טומאה".

כל יהודי הוא כלי שיש בו בית קיבול לברכותיו של הקב"ה - כל טוב גשמי ורוחני, ואעפ"כ "לא נעשה לקבלה" שהרי כל הברכות שניתנו לו אינם בשביל עצמו כי-אם לשמש את קונו, ועד שבטל במציאות לגמרי וכל מציאותו היא מציאות קונו ואדונו שעליו ישנו פס"ד מפורש ש"אינו מקבל טומאה כלל. . לא מן התורה ולא מדברי סופרים" . . ואינו בגדר היפך הטהרה כלל.

יין מלכות, ספר טהרה, סימן לא.

מתוך רמב"ם "פרס המלך"

השגת הראב"ד

וכן מנופת היוצין א"א זה כתב תחת מה שראה במשנה מגופת היוצין שהוא פותח בה טהורה ושהוא גומר בה טמאה ונדמה לו פותח בה חוקק בה ולא נגמרה מלאכתה ולא כן ידמה לי אלא שהוא נוקב בה כלל בשעת עשייתה מניח בה הנקב ושהוא גומר בה שאינו מניח בה נקב.

ב. פנס [-בית נר] שיש בו

בית קבול שמן, מקבל טמאה; ושאין בו, טהור^ה. וכן • מגופת היוצין שיש לה תוף, טמאה.

(ז) אם מכניסים לפנס נר עם שמן, והפנס רק מגן על הנר מפני הרוח. (ח) כי דפנות הפנס לא נעשו לקבלה אלא להגנה על הנר. (ט) כלי שמייצרים עליו כלי חרס.

ג. משפך של בצלי בתים, טהור^י; ושל רוכלין, מטמא, מפני שהוא מטהו על צדו, ומריח בו ללוקח^{יא}.

חָרֵשׁ שֶׁטִּהַר שְׁעָה אַחַת, אֵין לוֹ טַמְאָה לְעוֹלָם.

(כו) ידית הכלי מכבידה עליו ומונעת את האפשרות להכניס לתוכו דברים ולהעמיד אותו בפני עצמו. (כח) ולא ניתן להכניס לכלי דברים ולהעמיד אותו בפני עצמו. (כט) וממילא, ניתן להכניס דברים לכלי ולהעמיד אותו מבלי להשעין אותו על דבר אחר.

יב. כָּלִי חָרֵשׁ שֶׁשׁוּלֵיהֶן חֲדָין כְּמִזְרָקוֹת, שֶׁנִּשְׁפְּרוּ, וְהָרִי שׁוּלֵיהֶן מְקַבְּלִין - אֵף עַל פִּי שְׁאִינֶן מְקַבְּלִין אֶלָּא אִם בֶּן נִסְמָכוֹ, כְּגוֹן שׁוּלֵי הַקְּרָפִיּוֹת וְשׁוּלֵי הַבּוֹסוֹת^{יא}, הָרִי אֵלּוּ מְקַבְּלִין טַמְאָה; שֶׁלֹּכֶף נַעֲשֶׂה מִתְחַלְתֵּן, שֶׁיִּהְיוּ מְקַבְּלִין בְּסִמְכָה^{יב} אוּ בְּאַחֲזֵיהֶן^{יג}.

(ל) כלים המיוצרים במקום הנקרא קורפו. (לא) שהן שוליים חדות. (לב) על דבר אחר. (לג) כאשר אווזים את הכלי באוויר. מכיוון שהשימוש בכלי מלכתחילה היה באופן כזה, שברי הכלי נחשבים ראויים לשימושם אף לאחר השבירה ולכן הם מקבלים טומאה.

יג. כִּמְהָ יִקְבַּל הַחֶרֶשׁ, וְיִהְיֶה מְקַבֵּל טַמְאָה? אִם הָיָה הַכָּלִי כְּשֶׁהָיָה שְׁלָם מְכִיל כְּדֵי סִכַּת אָדָם קָטָן, עַד חֲבִיּוֹת שֶׁהֵן מְקַבְּלוֹת כִּסְאָה אוּ קְרוֹב לְהָיִי, וְנִשְׁפְּרוּ, וְנִשְׁאָר בַּחֲרָשִׁים - בֵּין מִקְרָקְעִיתֵיהֶן בֵּין מִדְּפִנֵּיהֶן - חָרֵשׁ שֶׁהוּא מְקַבֵּל כְּשֶׁהוּא יוֹשְׁבִיהָ רְבִיעִית^{יד} - הָרִי זֶה מְקַבֵּל טַמְאָה.

(לד) אין הכוונה שהחבית מקבלת סאה או פחות ממנה, אלא היא אינה מקבלת סאה שלימה אלא כמות הקרובה לסאה. (לה) ואינו נסמך על דבר אחר. (לו) רביעית הלוג. בסאה יש שישה קבים, ובקב יש ארבעה לוגים.

יד. הָיָה הַכָּלִי מִחֲבִית הַמְּכִילָה כִּסְאָה עַד חֲבִית הַמְּכִילָה סֵאתִים אוּ יִתְרִי^{טו}, וְנִשְׁפְּרָה - אִם הָיָה בַּחֲרָשׁ הַנִּשְׁאָר כְּדֵי לְקַבֵּל חֲצִי לֵג, הָרִי זֶה מְקַבֵּל טַמְאָה.

(לז) מעט יותר מסאתים.

הָיָה הַכָּלִי מִחֲבִית הַמְּכִילָה סֵאתִים^{טז} עַד חֲצָבִים [כ-ל] גְּדוֹלִים [ביותר], וְנִשְׁפְּרוּ - אִם בַּחֲרָשׁ הַנִּשְׁאָר חָרֵשׁ הַמְּקַבֵּל לֵג, הָרִי זֶה מְקַבֵּל טַמְאָה. הָיוּ הַחֲרָשִׁים מְקַבְּלִין פָּחוֹת מִשְׁעוּרֵין אֵלּוּ, אֵינֶן מְקַבְּלִין טַמְאָה.

(לח) יותר מסאתים ומעט.

שְׁמַנִּיחִין תַּחַת הַגִּירוֹת לְקַבֵּל הַשָּׁמֶן [הנוסף מהנרות], **כְּטַמְאָה.**

(כא) שתחתיתו חדה, ולא ניתן להניחו על הקרקע. (כב) מטליות הבגדים והשמן משמשים כחומר בעירה עבור הנר, וכך הנר יכול לדלוק זמן רב. (כג) כי יש לפיד בית קיבול. החידוש בכך הוא שהלפיד מקבל טומאה למרות שלא ניתן להניחו על הקרקע מבלי לתחוב אותו בכלי אחר המונח על הקרקע.

ח. גִּסְטָרָה [=קערה] **שְׁמַנִּיחִין תַּחַת הַכָּלִים לְקַבֵּל מִשְׁקִין הַנּוֹזְלִין מִן הַכָּלִי, מְקַבְּלֵת טַמְאָה^{יז}.**

(כד) למרות שלא משתמשים במשקים אלו.

ט. סְפִינָה שֶׁל חָרֵשׁ - אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא מְקַבְּלָתָהּ, אֵינָה מְקַבְּלֵת טַמְאָה; שְׁאִין הַסְפִּינָה בְּכָלֵל הַכָּלִים [המקבלים טומאה] הָאֲמוּרִין בַּתּוֹרָה - בֵּין שֶׁהִיָּתָה שֶׁל חָרֵשׁ בֵּין שֶׁל עֵץ, בֵּין גְּדוֹלָה בֵּין קְטָנָה.

(כה) למרות שניתן להניח בה דברים.

י. כָּל הַכָּלִים שֶׁנִּשְׁפְּרוּ, וְנִפְסְדָה צוּרְתָן - אֵין שִׁבְרֵיהֶן מְקַבְּלִין טַמְאָה, אֵף עַל פִּי שְׁאִוְתָן הַשִּׁבְרִים רְאוּיִין לְתַשְׁמִישׁ; חוּץ מִשִּׁבְרֵי כָּלִי חָרֵשׁ - שְׁאִם הָיָה חָרֵשׁ הָרְאוּי לְקַבֵּל - הָרִי זֶה מְקַבֵּל טַמְאָה, שֶׁנֶּאֱמַר^{יח}: "וְכָל כָּלִי חָרֵשׁ"; מִפִּי הַשְּׁמוּעָה [במסורת ממשנה רבינו] לְמַדּוֹ, שֶׁזֶּה [פסוק זה] לֹא • בָּא, אֶלָּא לְרִבּוֹת שִׁבְרֵי כָּלִי חָרֵשׁ [לטומאה]. כִּמְהָ

לא .. חרש א"א כמה אני תמה על זה כי כל המשניות והתוספות מלאות מזה שהכלי הנשבר ועושה מעין מלאכה ראשונה ובכלי עץ שיהיה לו בית קיבול טמאים וכשרבה הכתוב שברי כלי חרס רבנות שהייתי סבור חרס הנשבר אין לו תקנה.

דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁהָיָה לְחָרֵשׁ זֶה תוֹף לְקַבֵּל בּוֹ הַמִּשְׁקִין כְּשֶׁהָיָה הַחֶרֶשׁ יוֹשֵׁב לֹא סְמוּךְ^{יט}; אֲבָל אִם אֵינוֹ יוֹכֵל לְקַבֵּל אֶלָּא אִם בֶּן סוּמְכִין אוֹתוֹ, אֵינוֹ מְקַבֵּל טַמְאָה.

(כו) כאשר חרס עומד בפני עצמו ואין צורך להשעין אותו על דבר אחר על מנת להעמידו.

יא. הַחֶרֶשׁ שְׁאִינוֹ יוֹכֵל לֵישֵׁב כְּדֵי שִׁיקְבֵּל מִפְּנֵי אֲזוּנָיו^כ, אוּ שֶׁהָיָה בּוֹ חֲדוּד [כ-בלטה] וְהַחֲדוּד מְכַרְעוֹ לְצַד אֶחָד^{כא} - הָרִי זֶה טָהוֹר; אֵף עַל פִּי שֶׁנִּשְׁטְלָה הָאֲזֵן אוּ נִשְׁפַּר הַחֲדוּד^{כב} - הָרִי זֶה טָהוֹר; שֶׁכָּל כָּלִי

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מְשִׁינֵקֵב בְּמִכְנִיס מִשְׁקִין [כלומר:] - כְּשֶׁמִּנְחִין אוֹתוֹ עַל הַמִּשְׁקָה, יִכְנֹס הַמִּשְׁקָה לְפָלִי מִן הַנֶּקֶב.

(א) כלי המיועד להנחת ואחסון מאכלים. (ב) נקב בגודל שיכולים לצאת דרכו זיתים מהכלי. (ג) כלי חרס המיועד להנחת ואחסון משקים.

הַעֲשׂוֹי לִכְךָ וּלְכָךְ [למאכלים ולמשקים], מְטִילִין אוֹתוֹ לְחֻמְרוֹ, וְהָרִי הוּא מְקַבֵּל טֻמְאָה, עַד שֶׁיִּנְקֵב בְּמוֹצִיא זֵיתִי. וְלֹא אָמְרוּ בְּמוֹצִיא מִשְׁקָהּ אֶלָּא בְּגִסְטָרָה בְּלֹבֵד, לְפִי שֶׁהִיא עֲשׂוּיָה לְקַבֵּל הַמִּשְׁקִין הַנּוֹזְלִים מִן הַפְּלִים; וְאִם הוֹצִיָּאָה מִשְׁקִין, הָרִי בָטֵל תְּשֻׁמִּישָׁהּ.

(ד) מחמירים בדינו. (ה) שהוא השיעור הגדול יותר. ומכיוון שמחמירים בדין כלי זה, כלי זה אינו מונע את הטומאה אף אם הוא ניקב בנקב שנכנס דרכו משקה לכלי כמבואר בפרק יד הלכה ט. (ו) חכמים לא אמרו אשר הכלי נטהר מטומאתו כאשר יש בו נקב בגודל שיכולים לצאת דרכו משקים מהכלי. נקב זה קטן יותר מנקב שיכולים להיכנס דרכו משקים לכלי. (ז) כמבואר בפרק הקודם בהלכה ח. (ח) ולכן היא נטהרת מטומאתה.

ב. חֲמֵשׁ מִדּוֹת בְּכָלִי חָרֵשׁ: נֶקֶב בְּמוֹצִיא מִשְׁקָה - טָהֵר מִלְּהֻטְמָא מְשׁוּם גִּסְטָרָה^ט, וְעֵדִין פְּלִי הוּא חָשׁוּב [נחשב כלי שניתן] לְקַדֵּשׁ בּוֹ מִי חֻטְאֵת. נֶקֶב בְּכּוֹנֵס מִשְׁקָה - אֵינוֹ רָאוי לְקַדֵּשׁ בּוֹ מִי חֻטְאֵת, וְעֵדִין פְּלִי הוּא חָשׁוּב לְהַכְשִׁיר בּוֹ הַזְּרָעִים בְּמִשְׁקִין הַתְּלוּשִׁין בּוֹ^י, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹי.

(ט) כמבואר בהלכה הקודמת. (י) לערב בו אפר פרה אדומה עם מים חיים. עירוב האפר והמים צריך להיות בכלי, וניתן לעשות את העירוב אף בכלי זה. (יא) אם האדם שאב משקים מהמעין בכלי זה, המשקים נחשבים משקים שאינם מחוברים לקרקע ולכן הם מכשירים מאכלים אחרים לקבל טומאה. (יב) בהלכות טומאת אוכלין פרק ב הלכה ט.

נֶקֶב [נקב בגודל] כְּשֶׁרֶשׁ קָטָן - אֵין הַמִּים שֶׁפְּתוּכוֹ מְכַשְׁרִין אֶת הַזְּרָעִים, וְהָרִי הֵן כְּמִי שֶׁאֵינוֹ בְּכָלִי; וְעֵדִין פְּלִי הוּא [ניתן] לְקַבֵּל בּוֹ זֵיתִים, וּמְקַבֵּל טֻמְאָה^{יג}. נֶקֶב בְּמוֹצִיא זֵיתִים - טָהֵר, וְהָרִי הוּא בְּכָלִי גָלְלִים וּכְלִי אֲבָנִים שֶׁאֵין מְקַבְּלִין טֻמְאָה; וְעֵדִין פְּלִי הוּא חָשׁוּב לְהַצִּיל בְּצִמִּיד פְּתִילִי, עַד שֶׁיִּפְתַּח רְבוֹ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּטֻמְאַת מֵת^{יד}.

(יג) כאשר הוא מיועד להנחת ואחסון מאכלים, כמבואר בהלכה הקודמת. (יד) מונע את התפשטות הטומאה לדברים הנמצאים בתוכו, אם כיסו אותו בכיסוי מהודק

טו. פְּלִי • חָרֵשׁ קָטָן, כְּגוֹן הַפֶּךְ וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, שֶׁנִּשְׁבֵּר, וְנִשְׁאָר מְקַרְקָעִיתוֹ [מתחתיתו] חָרֵשׁ הַמְקַבֵּל כָּל שֶׁהוּא לֹט כְּשֶׁהוּא יוֹשֵׁב^{טו}, וְהָיָה חֹד בְּיוֹתֵר שֶׁנִּמְצָא בְּכָלִי קָטָן^{טז} - הָרִי זֶה מְקַבֵּל טֻמְאָה. וְאִם נִשְׁאָר מִדְּפִנּוֹתֶיהֶן חָרֵשׁ הַמְקַבֵּל, אֵינוֹ מְקַבֵּל טֻמְאָה; לְפִי שֶׁדְּפִנּוֹת פְּלִים אֵלוֹ וְכִיּוֹצֵא בֵּהֶן כְּשׁוֹיִן הֵן^{טז}, וְאֵין לָהֶן תּוֹךְ הַנֶּקֶב; וְנִמְצָאוּ כְּפִשּׁוּטֵי פְּלִי חָרֵשׁ^{מג}.

(לט) כמות קטנה ביותר. (מ) ואינו נסמך על דבר אחר. (מא) תחתית הכלי הייתה חדה מאוד, וכתוצאה מכך התחתית אינה נראית כשבר כלי אלא ככלי קטן. (מב) הן דפנות ישרות. (מג) שאינם מקבלים טומאה כמבואר בתחילת הפרק.

טז. חֲזָקָה • [שברין] חֲרָשִׁים הַנִּמְצָאִין בְּכָל מְקוֹם^{מד}, טְהוּרִין^{מה}; חוּץ מִן הַנִּמְצָאִים בְּבֵית הַיּוֹצֵר [כלי חרס], מִפְּנֵי שֶׁרָבֵן גִּסְטָרִית [קערות] הֵן לְפָלִים^{מו}, וְהַגִּסְטָרָה מְקַבֵּלֶת טֻמְאָה^{מו} אֶף עַל פִּי שֶׁהִיא מְשֻׁבְּרֵי פְּלִים.

חוקת חרשים א"א מצאתי נוסחא זו מוחלפת במקצת הספרים הנמצאים בכל מקום טמאין חוץ וכו' מפני שרובן מן הגסטראות וחיי ראשי זו הנוסחא מיושרת בעיני יותר מן האחרת כלומר חזקתן שנשברו עד שלא בא להיות כלי והיוצר הסיקן עם שאר הכלים שלא לצורך ואין נחשבות בעצמן להיותן כלי שהחשיבות מחשב השברים והמשנה שאמרה גסטרא שנמצאת בכבשן משנגמרה מלאכתה טמאה התם מפני שנמצאת עם כלים שלמים אומר שמה כלי שלם היה ונשבר משנגמר הויסקו אבל בית היצירה אין שם אלא שברים וחתיכות ומעולם לא באו לכלל כלים וזהו עיקר והגירסא האחרת איני יודע לפרשה.

(מד) ולא ידוע האם הם מיועדים לקבלת משקין הנוטפים מהכלים וממילא הם מקבלים טומאה. (מה) כי ישנה הסתברות גבוהה (הנקראת חזקה בלשון ההלכה) אשר חרסים אלו אינם מיועדים לכך וממילא אינם מקבלים טומאה. (מו) מכיוון שהיוצר לא השליך את שברי החרסים לאשפה, הדבר מהווה הוכחה שחרסים אלו משמשים כקערות המיועדות לקבלת משקים. (מז) כמבואר בהלכה ח.

פֶּרֶק יט

טומאת כלי חרס שנשבר.

א. כְּמָה שֶׁעוֹר הַשֶּׁבֶר שִׁישְׁבֵּר פְּלִי חָרֵשׁ וְיִטְהַר מִטֻּמְאָתוֹ, אִם הָיָה טָמֵא, אוֹ לֹא יִקַּבֵּל טֻמְאָה, אִם הָיָה טָהוֹר? [כלי] הַעֲשׂוֹי לְאַכְלִין^{יז}, מְשִׁינֵקֵב בְּמוֹצִיא [נקב שאפשרי להוציא בו] זֵיתִים^{יח}. וְהַעֲשׂוֹי לְמִשְׁקִין^{יט},

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ממלאים בחבית חצי קב גרוגרות, לא ניתן לטלטל אותה ממקום למקום כי היא עלולה להישבר לגמרי. חצי קב גרוגרות הוא שיעור סעודה קטנה של אדם ממוצע. (לה) כי לא משתמשים בה.

ז. חבית שנטלו אֶזְנֶיהָ ^[הידיות שלה] - הרי היא כגסטרה^ל, אפלו ^[אם ניטלה] אֶזְנֶה אחת; נסדקה למטה מאזניה - אפלו אֶזְנֶיהָ קימות, היא כגסטרה^ל. ואם מתחלה עשאה שלא באזנים ^[ללא ידידות], נדונה כחבית.

(לו) מכיוון שלא ניתן לטלטל את החבית בקלות, היא נחשבת כגסטרה למרות שהיא שלימה. גסטרה היא כלי המיועד לקבל את המשקים הנוטפים מהכלים, כמבואר בפרק הקודם בהלכה ח. (לז) כי אם יטלטל את החבית באמצעות הידיות, היא עלולה להתפרק בקלות.

ח. חבית שנסדקה בכבשן, ונמצאת שהיא פשתי ^{גסטריות} - אם משנגמרה מלאכתה^ל נסדקה, מקבלת טמאה כל גסטרה מהן^ל; ואם קדם שתגמר מלאכתה נסדקה, ואחר כך נשרפה בכבשן - טהורה^ה.

(לח) לאחר השריפה בכבשן הגורמת שהחבית תהיה ראויה לקבל טומאה, כמבואר בתחילת פרק טו. (לט) כי היא נסדקה לאחר שהחבית נעשתה ראויה לקבל טומאה. (מ) כי החבית עצמה לא הייתה ראויה כלל לקבל טומאה בשעה שהיא נסדקה.

והיאף יודע דבר זה? אם היו שבריה שוין^{מא}, ותוכה מאדים - עד שלא נגמרה מלאכתה נסדקה; אין שבריה שוין, ואין תוכה מאדים - בידוע ^[ביוודאות] שאחר שנגמרה מלאכתה נשרפה, ומקבלת טמאה כשאר שברי כלי חרש הראויין לתשמיש.

(מא) מקום הסדק היה חלק ללא בליטות.

ט. גסטרה שנתרעעה, ואינה מקבלת משקין^{בב} - אף על פי שמקבלת אכלין, טהורה^ג; שאינה עשויה אלא לקבל משקין הדולפין, כמו שבארנו^{מד}. ואם היתה דולפת, אין עושין גסטרה לגסטרה^{מה}. וכן גסטרה שנופתה או שנוחלקה לשתיים, טהורה; שלא אמרו ^[חכמים אשר] שירים של שירים מטמאין, אלא שירי כלי חרש בלבד הן שמטמאין^{מו}.

(מב) המשקים נשפכים ממנה ואינם נשארים בתוכה. (מג) נטהרת מטומאתה, ואינה ראויה לקבל טומאה.

וסתמו את הנקב בטיט. (טו) בהלכות טומאת מת פרק כב הלכה ג, לגבי כלי גדול. אולם כלי קטן מציל בצמיד פתיל עד שיהיה בו נקב כמוציא רימון.

ג. החבית^{טז}, שעורה פאגוזין^{יז}. הלפס והקדרה^{יח}, שעורן בזיתים^{יט}. וכן ערבה של חרש, שעורה בזיתים; אפלו היתה גדולה ומחזקת ארבעים סאה בלח^כ, ונפתחה במוציא זיתים - אף על פי שהוא מטה על צדה ולש בה^{כא}, טהורה; שמתחלתה, לא לקב נעשית^{כב}.

(טז) שיש בה נקב, והיו רגילים להניח בה אגוזים. (יז) אם הנקב הוא בגודל שאגוזים יוצאים דרכו מהחבית, לא ניתן להשתמש בחבית ולכן היא נטהרת מטומאתה. (יח) שהם כלים המיועדים למאכל ולמשקה. (יט) כמבואר בתחילת הפרק. (כ) אף אם היא מכילה ארבעים סאה משקים היא לא נטהרת מטומאתה אם לא ניקב בה נקב, בשונה מכלי עץ המכיל ארבעים סאה משקים שאינו מקבל טומאה כמבואר בפרק ג. (כא) למרות שניתן להשתמש בה ללישת בצק מבלי שהבצק יפול. (כב) העריבה אינה מיועדת מלכתחילה ללישת בצק.

ד. הפך והטניני, שעורן בשמן^{כד}. והצרצוריה, שעורו במים.

(כג) כלי עם פתח צר מאוד, וכאשר שופכים את המשקה הנמצא בו יוצאות מהכלי טיפות טיפות. הפך והטני הם כלים המיועדים לשמן. (כד) אם יש נקב בכלי בגודל שיכול להיכנס דרכו שמן לכלי, הכלי נטהר מטומאתו. מכיוון ששמן סמיך יותר ממים, נקב זה גדול יותר מנקב שמים יכולים להיכנס דרכו לכלי. (כה) כלי מכוסה ברשת ומשמש לשתיית מים.

ה. גרי כו שנטל פיו^{כו}, טהור^{כז}; ושל אדמה שהסק פיו בפתילה^{כט}, אינו מקבל טמאה, ואינו בכלל כלי חרש, עד שישק בלו בכבשן ככלי חרש^ל.

(כו) הכלי בו נותנים את השמן והפתילה. (כז) המקום בו מניחים את הפתילה. (כח) כי לא ניתן להשתמש בו למלאכתו. (כט) לא הסיקו אותו בכבשן אלא בנר. (ל) כמבואר בתחילת פרק טו.

ו. חבית שנופתה ^[נחסרה], וכשמטין אותה על דפנה מקבלת^{לא}, או שנוחלקה ^[לשניים] כמין שתי ערבות^{לב} - עדן היא מקבלת טמאה. נתרעעה^{לג}, ואינה יכולה להטלטל בחצי קב גרוגרות^{לד} - טהורה^{לה}.

(לא) משקין, וייעד אותה לשימוש באופן זה. (לב) וייעד אותה לשימוש בצורה זו. (לג) אך לא נשברה. (לד) אם

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(נב) אך אם הטומאה נוגעת בהם מגבם היא אינה מטמאת אותם, בשונה משאר כלים הנטמאים במגע אף אם הטומאה נוגעת בהם מגבם.

יג. חֲבִית שְׁנֹתָרְעָה, וְטַפְלָה ^[חתימה] **בְּגָלִים - אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא** ^[אם הוא] **נוֹטֵל אֶת הַגָּלִים, וְהַחֲרָשִׁים נּוֹפְלִים - הָרִי זֶה מְקַבֵּלֶת טִמְאָה^י, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא בָטַל שֵׁם כְּלִי מַעֲלִיָּה. נִשְׁפָּרָה, וְדָבָק חֲרָשִׁיהָ אַחֵר שִׁפְּרָשׁוּ, אוֹ שֶׁהֵבִיא חֲרָשִׁים מִמָּקוֹם אַחֵר, וְטַפְלָם בְּגָלִים - אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא נוֹטֵל אֶת הַגָּלִים, וְחֲרָשִׁים עוֹמְדִינִי - הָרִי זֶה טְהוֹרָה, מִפְּנֵי שֶׁבָטַל שֵׁם כְּלִי מַעֲלִיָּה^י. הִנֵּה בִּהְיוֹת חֲרָשׁ מְחֻזָּק רִבִּיעִית^י - כִּנְגֵד אוֹתוֹ הַחֲרָשׁ בְּלִבָּד מִטִּמְאָה בְּאֹוִיר^י, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּלִי בִפְנֵי עֲצָמוֹ^י; וְשֶׁאֵר הַחֲבִית אֵינוֹ מִטִּמְאָה עַד שֶׁתִּגַּע בָּהּ הַטִּמְאָה מִתּוֹכָהּ, מִפְּנֵי שֶׁאֵינָה כְּלִי שָׁלֵם.**

(נג) אם לא נטל את הגללים. (נד) אף אם הוא יסיר את הגללים, החרסים יישארו מחוברים. (נה) מכיוון שהחרסים היו נפרדים זה מזה הם אינם נחשבים ככלי אף לאחר חיבורם, אלא אם כן מרח עליהם טיט. (נו) בין החרסים שהביא ממקום אחר. (נז) לוג, והכלי ממנו נשבר חרס זה היה מכיל עד קרוב לסאה. (נח) אם נכנסה טומאה לאוויר הכלי כנגד חרס זה, החרס נטמא. (נט) כמבואר בפרק הקודם בהלכה יג.

יד. חֲבִית שְׁנוּקְבָהּ^ס, וְסִתָּם אֶת הַנֶּקֶב בְּזֹפֶת^{סא}, וְאַחֵר כֶּן נִשְׁפָּרָה - אִם יֵשׁ בַּחֲרָשׁ הַסִּתָּם בְּזֹפֶת כְּרִי לְהַחֲזִיק רִבִּיעִית, הָרִי זֶה מְקַבֵּל טִמְאָה^{סב}; מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְשַׁבְּרֵי הַחֲבִית, וְלֹא בָטַל שֵׁם כְּלִי מַעֲלִיָּה חֲבִית^{סג}.

(ס) וכתוצאה מכך, נטהרה מטומאתה ואינה מקבלת טומאה. (סא) וסתימה זו אינה מחשיבה את הנקב כסתום וממילא החבית עדיין אינה מקבלת טומאה, כמבואר בפרק הבא בהלכה ג. (סב) מכיוון שניתן להשתמש בו כגסטרה המקבלת את המשקים הנוטפים מהכלים. (סג) מכיוון שמדובר בכלי חרס שלם שניקב הוא נחשב כלי למרות שאינו מקבל טומאה, ולכן, כאשר הוא ראוי לשימוש כלשהו הוא מקבל טומאה.

אֲבָל חֲרָשׁ שְׁנוּקָב אַחֵר שִׁפְּרָשׁ ^[חתימה] **מִן הַכְּלִי, וְסִתָּם הַנֶּקֶב בְּזֹפֶת - אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מְחֻזָּק רִבִּיעִית, טְהוֹר; שֶׁהַחֲרָשׁ שְׁנוּקָב, בָּטַל שֵׁם כְּלִי שֶׁעָלָיו וְטָהָר; וְכָל** ^[שבר] **שֶׁטָּהָר בְּכָלִי חֲרָשׁ שֶׁעָה אַחֶת, אֵין לוֹ טִמְאָה לְעוֹלָם.**

טו. קִמְקוּמוֹס ^[מיחם] **שְׁנוּקָב, וְעִשְׂהוּ** ^[חתימה] **בְּזֹפֶת -**

(מד) בפרק הקודם בהלכה ח. ולכן, אף אם האדם משתמש בגסטרה עבור מאכלים, אין הדבר גורם לגסטרה לקבל טומאה. (מה) מכיוון שהמשקים נשפכים מהגסטרה, האדם לא יניח גסטרה שלימה תחת הגסטרה הרעועה על מנת לקבל את המשקים הנשפכים ממנה אלא יניח גסטרה אחת שלימה תחת הכלי שממנו נוטפים המשקים. מטעם זה, הגסטרה אינה ראויה לשימוש כלל ולכן היא טהורה. (מו) והגסטרה הרעועה נחשבת כשיריים של שיריים, כי גסטרה שלימה אינה כלי רגיל ושלם.

י. גִּסְטָרָה שֶׁהִיוּ חֲדוּדֶיהָ ^[בליטות] **יּוֹצְאִין מִמֶּנָּה, בֵּין שֶׁהִיָּתָה יּוֹשֶׁבֶת** ^[על תחתיתה] **בֵּין שֶׁהִיָּתָה מְטָה עַל צִדָּה - כָּל הַמְקַבֵּל מִן הַחֲדוּדִין זֵיתִים כְּשִׁיתְמַלֵּא הַגִּסְטָרָה זֵיתִים^{מז} - מִטִּמְאָה בְּמַגָּע, וְכִנְגֵדוֹ מִטִּמְאָה בְּאֹוִיר^{מז}; וְכָל שֶׁאֵין מְקַבֵּל עִמָּה בְּזֵיתִים^{מז} - מִטִּמְאָה בְּמַגָּע, וְאֵין כִּנְגֵדוֹ מִטִּמְאָה בְּאֹוִיר.**

(מז) אם הגסטרה מלאה זיתים, וישנן מספר בליטות הסמוכות זו לזו באופן שהזיתים לא יכולים לצאת מהגסטרה. (מח) כמבואר בהלכות הבאות. (מט) ישנן מספר בליטות שאינן סמוכות זו לזו כל כך, וממילא, זיתים יכולים לצאת מהגסטרה בין הבליטות.

יא. כִּיצַד מִטִּמְאָה בְּמַגָּע, וְאֵין כִּנְגֵדוֹ מִטִּמְאָה בְּאֹוִיר? שְׁאֵם נִגְעָה הַטִּמְאָה **מִתּוֹכָהּ, מִטִּמְאָה הַחֲדוּד; נִכְנָסָה הַטִּמְאָה בְּאֹוִיר הַגִּסְטָרָה - אֶפְלוּ • הִיָּתָה כִּנְגֵד הַחֲדוּדִי, לֹא נִטְמָא הַחֲדוּד.**

השנת הראב"ד
אפילו .. נטמא א"א אני איני אומר
כן אלא שאם נכנס שם שרץ לתוך
הגסטרה כל החידודין טמאין עמו
אבל אם נכנס שרץ לאויר לחידודין
היוצאין אין הגסטרה מיטמאה
מאותו אויר שאין אויר החידוד
אויר הגסטרה הואיל ואינן מקבלין
עמה זיתים.

(נ) אף אם הטומאה הייתה תלויה באוויר ונמצאת מול הבליטה.

יב. וְכִיצַד כִּנְגֵדוֹ מִטִּמְאָה בְּאֹוִיר? שְׁאֵם הִיָּתָה הַטִּמְאָה בְּאֹוִיר הַגִּסְטָרָה כִּנְגֵד הַחֲדוּד, נִטְמָא הַחֲדוּד עִם הַגִּסְטָרָה^{יא}. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה, הִיא כָּל מְקוֹם שֶׁנִּצְאָר בְּכָלִי חֲרָשׁ וְכִתְנוֹר וּבְכִירִים, מִטִּמְאָה בְּמַגָּע וְכִנְגֵדוֹ בְּאֹוִיר, אוֹ 'אֵין מִטִּמְאָה כִּנְגֵדוֹ בְּאֹוִיר'.

(נא) כי בליטה זו נחשבת כחלק מהגסטרה.

וכן כל טמאת מגע האמורה בענין טמאת כלי חרש או תנור וכירים, הוא שתגע הטמאה בהם מתוכם^{יב}; וכל טמאת אויר, הוא שלא תגע הטמאה בהן מתוך כלל, אלא תפנס לאויר בלבד.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ג. חבית **שְׁנֵקְבָה**,
וּשְׁנֵקְבָה **בְּכַעַץ** [=עופרת]
בְּזֶפֶת וּבְגָפְרִית בְּסִיד •
וּבְגָבְסִים [גבס] - **אֵינָן חֲבוּרִים**; **וְשֶׁאֵר כָּל הַדְּבָרִים,**
חֲבוּרִים.

(ט) כי דברים אלו אינם מתחברים היטב לכלי, וממילא אינם מחזקים אותו.

ד. דְּבָרִים הַלְחִין הַמְּשֻׁכִּין [-סמיכים], **שְׁטוּפְלִין בָּהֶן**
הַפִּיטְסִין שֶׁל מִים כְּדִי שְׁלֹא יִדְלַף הַכֵּלִי א - **הָרִי הֵן**
כְּגֹפּוֹ שֶׁל כֵּל; אֶפְלוּ נִטְמָא הַכֵּלִי מְאֹד וְיִי, אֲכָלִין
וּמִשְׁקִין הַנוֹגְעִין בְּטַפְלָה טְמֵאִין.

(י) כלי חרס גדולים. (יא) למנוע את טפטוף המים מהכלי.
(יב) וכל שכן אם נטמא הכלי במגע בתוכו.

וְכֵן טַפְלוֹ שֶׁל תַּנּוּר י, הָרִי הוּא כְּחֶרֶשׁ [-חלק מהתנור];
וְהוּא - שִׁיחָהּ בְּעֵבִי הַטַּפְלָה עַד טֶפַח, שֶׁהוּא צָרְכוֹ
שֶׁל תַּנּוּר; אֲבָל יָתֵר עַל טֶפַח - אֵינוֹ מִצְרֵף הַתַּנּוּר,
וְהַנוֹגְעִין בִּיתֵר עַל טֶפַח מְעָבִין [של הטפלה] **טְהוּרִין י.**
וּטַפְלַת הַפִּירָה, עֲבִיו שֶׁלֹּא אֶצְבָּעוֹת.

(יג) רעוע, אשר הטפלה מחזקת אותו ויש בה צורך הכרחי.
(יד) אם התנור נטמא.

ה. חֲבִית שְׁנֵקְבָה ט, וּסְתָמָה בְּזֶפֶת יוֹתֵר מִצְרָפָה טז
- הַנוֹגֵעַ בְּצִרְפָּה י, טְמֵא; וּבִיתֵר מִצְרָפָה, טְהוּר י.
זֶפֶת שְׁנֵקְבָה עַל הַחֲבִית, הַנוֹגֵעַ בָּהּ טְהוּר י.

(טו) נקב קטן שאינו גורם לטהר את החבית מטומאתה.
(טז) עובי הזפת גדול יותר מהכמות הדרושה. (יז) בעובי הנדרש לסתימת הנקב. (יח) אולם אם החבית ניקבה נקב גדול המטהר אותה מטומאתה, הזפת אינה מתחברת היטב לחבית ולכן אינה נטמאת כלל כמבואר בהלכה ג. (יט) כי אין בה צורך כלל עבור החבית.

ו. מִחֵם שֶׁטַפְלוֹ בַּחֲמֵר אוֹ בַּחֲרִסִּית, וְנִטְמָא -
הַנוֹגֵעַ בַּחֲמֵר, טְמֵא; וְהַנוֹגֵעַ בַּחֲרִסִּית - טְהוּר, שְׁאִין
הַחֲרִסִּית מִתְחַבֵּר לַכֵּלִי א.

(כ) חרס כתוש המעורב במים. (כא) אלא היא מתפוררת, אך החמר מתחבר היטב לכלי.

ז. מְגוּפָת • **הַחֲבִית שֶׁטַפְלָה בְּטִיט**
עָלֶיהָ וְעַל הַחֲבִית -
אֵינָה חֲבוּרָה לָהֶּכּ. וְאִם
נָגְעוּ מִשְׁקִין טְמֵאִין

טְהוּר, שְׁאִינוֹ יָכוֹל לְקַבֵּל אֶת הַחֲמִין בְּצוּגָן ט. **וְכֵן**
כֵּלִי הַזֶּפֶת וְהַשְּׁעִיָּה ט, וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן - טְהוּרִין, וְאֵינָן
בְּכָלֵל הַכֵּלִים ט.

(סד) כי המים הרוותחים ממסיסים את הזפת. (סה) אשר כל הכלי עשוי מזפת או שעווה. (סו) לגבי קבלת טומאה.

טז. מִשְׁפָּךְ שֶׁל חֶרֶשׁ שֶׁפָּקְקוּ בְּזֶפֶת ט - אֵינוֹ
מִקְבֵּל טְמָאָה, שְׁאִין הַזֶּפֶת מְשִׁים אוֹתוֹ כֵּלִי קְבוּלָה ט;
אֲבָל מִשְׁפָּךְ שֶׁל עֵץ שֶׁסִּתְמוּ - הָרִי זֶה כֵּלִי קְבוּלָה,
וּמִתְטַמֵּא ט.

(סז) של בעלי בתים שאינו מקבל טומאה, כמבואר בפרק הקודם בהלכה ג. (סח) סתם את פתח המשפך בזפת ואטם אותו לגמרי. (סט) כי הסתימה לא תחזיק מעמד זמן רב.
(ע) כי זפת ועץ מתחברים ומתהדקים היטב זה לזה.

פָּרָק ב

דברים הנחשבים חיבור לכלים שונים לגבי קבלת טומאה.

א. כָּבֵר בְּאַרְנוּא, שֶׁכֵּל יְדוֹת הַכֵּלִים שֶׁהַכֵּל צָרִיךְ
לָהּ בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁוֹ, הָרִי הִיא חֲשׂוּבָה כְּגֹפּוֹ שֶׁל
כֵּלִי לְהַטְמֵא וּלְטַמֵּא. לְפִיכָךְ, הַטּוּפֵל כֵּלִי חֶרֶשׁ
הַכֵּרִי א - אִם נִטְמָא הַכֵּלִי, הָרִי אֲכָלִין וּמִשְׁקִין
הַנוֹגְעִין בְּטַפְלָה [-בזפת המרוחה] טְהוּרִין; שְׁאִין הַכֵּלִי
צָרִיךְ לְטַפְלָה ז.

(א) בתחילת פרק יז. (ב) דברים המחוברים לכלי ומסייעים לו במלאכתו. (ג) מרח זפת על כלי חרס שלם וחזק.

אֲבָל הַטּוּפֵל כֵּלִי חֶרֶשׁ הָרְעוּעַ, הָרִי הַטַּפְלָה חֲשׂוּבָה
כְּגֹפּוֹ הַכֵּלִי. וְכֵן הַמְהִידָק [-מתוך] אֶת הַקְּדֵרָה שֶׁל
חֶרֶשׁ שְׁדוּלִין בָּהּ אֶת הַמִּים - אִם חָפָה אוֹתָהּ בְּעוֹר
אוּ בְּקֶלֶף וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן - אִם הִיתָה רְעוּעָה, הָרִי הֵן
כְּגֹפָה.

(ד) כי היא מחזקת את הכלי ומונעת את שבירתו.

ב. הַטּוּפֵל כֵּלִי חֶרֶשׁ [שלם] לְהִיּוֹת מְבַשֵּׁל בּוֹ, אֵינוֹ
חֲבוּרִי; טַפֵּל בָּלִים לְהִיּוֹת זֹפֶת בָּהֶן, חֲבוּרִי.

(ה) על מנת שהכלי לא יישבר כתוצאה מהבישול. (ו) כי כלי חרס שלם אינו עלול להישבר כתוצאה מהבישול אף אם הוא לא מכוסה בזפת. (ז) מרח זפת על כלי חרס על מנת שיהיה ניתן לייצר בו זפת עבור כלים אחרים. (ח) כי ייצור הזפת נעשה באמצעות חום רב, וכתוצאה מכוח זה הכלי עלול להישבר אם הוא לא יהיה מכוסה בזפת.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

טָהוֹר. יֵד הַקֶּרֶם מִלְפָּנָיוֹמֵב - טַפַּח מִגְּהִסְמוֹן לְפָרֶזֶל, חֲבוּר; יָתֵר עַל פֶּן, הַנוֹגֵעַ בּוֹ טָהוֹרִימֵד.

(לט) כאשר אדם או חזו את ידית הגרון הוא או חזו בחלקה העליון בסמיכות למקום בו היא תחובה בגרון עצמו אך לא במקום זה עצמו, וממילא, חלקה העליון וחלקה התחתון של הידית נותרים חשופים. החלק העליון החשוף נקרא החלק היוצא מלפניו, והחלק התחתון החשוף נקרא החלק היוצא מאחוריו. (מ) שלוש האצבעות של הידית הסמוכות למקום אחיות האדם. שיעור שלוש אצבעות הוא כ-6 ס"מ. (מא) נחשבות כחלק מהגרון, כי בלעדיהן לא היה ניתן להחזיק את הגרון כראוי. ולכן, אם הגרון נטמא אף הן נטמאות. (מב) שהוא החלק העליון החשוף. (מג) שיש בו ארבע אצבעות. (מד) כי על מנת לאחוז את הגרון כראוי, אין צורך להרחיק את היד יותר מטפח ממקום תחיבת הידית בגרון עצמו.

יב. שְׁיָרֵי הַפְּרָגֶל [=מחוגה], טַפַּח מֵה. וְיֵד מִקֶּבֶת [=פטיש] שֶׁל מִפְתָּחֵי אֲבָנִים מֵ, טַפַּח מֵ. יֵד קֶרֶס שֶׁל זֶהָבִים מֵ, טַפַּחִים מֵ. וְשֶׁל חֲרָשִׁים [=נגרים], שְׁלֹשָׁה טַפַּחִים. שְׁיָרֵי מִלְמַד הַבְּקָרָא, אֲרַבְעָה טַפַּחִים סְמוּן לְדִרְבָּןִיב.

(מה) אם נשברה המחוגה ונותר ממנה טפח, ניתן להשתמש בה ולכן היא מקבלת טומאה. אך אם נותר ממנה פחות מטפח, לא ניתן להשתמש בה ולכן היא אינה מקבלת טומאה. (מו) אמנים החורטים כתוביות ועיטורים על האבנים. (מז) הטפח העליון של הידית הסמוך לפטיש מקבל טומאה, אך שאר הידית אינה מקבלת טומאה כי אין בו צורך. הלכה זו מחולקת לשני סוגים כללים: בחלק מהכלים מבואר השיעור המרבי המקבל טומאה כמו במקבת זו, ובחלק מהכלים מבואר השיעור המינימלי המקבל טומאה כמו שיירי הפרגל. (מח) פטיש קטן של צורפי זהב, המכים באמצעותו על זהב רותח ויוצרים ממנו כלים. (מט) שני הטפחים העליונים של הידית מקבלים טומאה. מכיוון שהזהב רותח, הצורפים צריכים להיזהר ולהתרחק מהזהב ולכן הם זקוקים לפטיש באורך שני טפחים. (ג) הנגרים מכים עם הפטיש על ברזל רותח, ולכן הם צריכים להיזהר ולהתרחק יותר מהברזל. (נא) מוט המכוון את הבהמה בעת החרישה, כמבואר בפרק יא הלכה כג. (נב) הברזל הנמצא בקצהו העליון של המלמד. אם נותרו מברזל זה ארבעה טפחים ניתן להשתמש בו ולכן הוא מקבל טומאה, אך אם נותרו ממנו פחות מארבעה טפחים לא ניתן להשתמש בו ולכן הוא אינו מקבל טומאה.

יג. קֶרֶם שְׁחוּפְרִין בּוֹ בְּדִידִין שֶׁל מֵיִם, אֲרַבְעָה טַפַּחִיםִי. וְיֵד קֶרֶם שֶׁל נֶפֶשׁ [המכשכ אבנים], חֲמִשָּׁה. וְיֵד בֶּן פְּטִישׁ [-פטיש קטן], חֲמִשָּׁה; וְשֶׁל פְּטִישׁ, שֵׁשָׁה. וְכֵן יֵד הַקֶּרֶם שֶׁל בְּקוּעַ [עצים] וְשֶׁל עֲדִירָה, שֵׁשָׁה.

בְּחִבִּית, לֹא נִטְמָאת הַמְּגוּפָה; וְאִם נָגְעוּ בְּמְגוּפָה, לֹא נִטְמָאוּ אַחֲרֵי הַחִבִּיתִיב.

המגופה אינה חיבור לחבית ואע"פ שזו אינה חיבור טפילת התנור אע"פ שדומה לזו חיבור.

(כב) למרות שיש עליהם שכבת טיט, כי הכיסוי ניטל בתדירות מהחבית כאשר רוצים להוציא מתוכה את המשקים. (כג) וכל שכן שתוך החבית לא נטמא, כי הוא נטמא רק כאשר טומאה נכנסת לתוכו כמבואר בתחילת פרק יג.

יד. כָּלִי נִחָשֶׁת שְׁזוּפָתָם [מבפנים], אֵין הַזֹּפֶת חֲבוּרִיב; וְאִם לִינִיכָה, הַזֹּפֶת חֲבוּר בְּגוֹף הַכָּלִיִיב.

(כד) כי אין בכך צורך לכלים. (כה) הכלים מיועדים ליין. (כו) כי הזפת גורמת ליין להשתמר היטב, וממילא יש בה צורך.

טו. הַבָּצֵק שֶׁבְּסֻדְקֵי הָעֶרְכָּה שְׁנֻגַּע בּוֹ שָׂרִץ - אִם בְּפֶסֶח - הוּאִיל וְאִסּוּרוֹ חָשׁוּבִי, חוּצָאִיכָה וְלֹא נִטְמָאת הָעֶרְכָּהִכט. וְאִם בְּשֶׁאֵר יָמוֹת הַשָּׁנָה ל - אִם הָיָה מִקְפִּיד עָלָיוִל, הָעֶרְכָּה טְהוֹרָהִיב; וְאִם רוּצָה בְּקִיּוּמָהִי, הָרִי הוּא כְּעֶרְכָּה, וְנִטְמָאת הָעֶרְכָּה.

(כז) מכיוון שחל על הבצק איסור חמץ בפסח, וכתוצאה מכך הוא נהיה דבר חשוב בעל משמעות רבה. (כח) הבצק אינו בטל לגבי העריבה ולכן הוא חוצץ בין הטומאה לעריבה. (כט) כלל, כי כלי נטמא רק מאב הטומאה. (ל) שאין איסור על הבצק. (לא) אם האדם מעוניין להסיר את הבצק מסדקי העריבה. (לב) כי הבצק אינו נחשב כחלק מהעריבה. (לג) אם האדם מעוניין שהבצק יישאר במקומו.

יז. הַמְּשִׁיחוֹת [-חבלים] וְהָרְצוּעוֹת שֶׁבְּמִטְפָּחוֹת הַסְּפָרִיםִי וְשֶׁבְּמִטְפָּחוֹת [-בגדין] הַתֵּינִיקוֹת - תְּפוּרוֹתֵיהֶן, חֲבוּר; וְקִשּׁוּרוֹת, אֵינָן חֲבוּרִי. וְכֵן [רצועות] שֶׁבְּמַעֲדָר וְשֶׁבְּשֶׁשֶׁק וְשֶׁבְּקָפָה; אֲבָל [רצועות] שֶׁבְּאֲזִנֵּי [-בידיות] כָּלִי חָרֶשׁ - אֲפִלּוּ תְּפוּרוֹתֵיהֶן אֵינָן חֲבוּר, שְׁאֵין חֲבוּרִין לְכָלִי חָרֶשֶׁלִּח.

(לד) אבנטים של ספר תורה. (לה) אם הן תפורות למטפחות. (לו) כי ניתן להחזיר את הקשר בקלות. (לז) אף אם תפר את קצוות הרצועות ותחב אותן בידיות של כלי חרס. (לח) אפילו דבר תפור אינו נחשב חיבור לכלי חרס.

יח. יֵד קֶרֶם [-ידית גרון] הַיּוֹצֵא מֵאַחֲרֵיִיל - שֶׁלֹּשׁ אֲצָבָעוֹתִי, חֲבוּרִימֵ; וְהַיָּתֵר עַל שְׁלֹשׁ, הַנוֹגֵעַ בּוֹ

ק"ז

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מפשוטי כלי עץ). סח) ואם הדיוסטר נטמא, אף חלק זה נטמא. טט) אלא רק החלק שיש בו צורך עבור הדיוסטר.

יד. עֲגָלָה [של חרישה] שְׁנֹטְמָאת - הַנוֹגֵעַ בָּעַל
וּבִקְטָרְבֵּעַ וּבְעֵינָן עַא וּרְעֵבוֹת עַב אֶפְלוּ בִשְׁעַת מְלֹאכָה,
טְהוֹרֵעַ; וְהַנוֹגֵעַ בַּחֲרֵב עַד וּבִכְרֵן עַה וּבִיצוּל [-הגנה
המחרישה] וּבְעֵין [=טבעת] שֶׁל מַתְּכַת וּבִלְחִיּוֹם עַו
וּבְעֵירָאין עַו, טְמָא. וְכֵן מְגֵרָה [=מסור] שְׁנֹטְמָאת -
הַנוֹגֵעַ בִּידָה מְכָאן וּמְכָאן עַה, טְמָא עַט. וְהַנוֹגֵעַ בַּחוּט
וּבִמְשִׁיחָה פּ וּבִאֲמָה וּבִסְנִיפִין שְׁלָה פֹא - טְהוֹר, שְׂאִין
אֱלוּ חֲבוּר לָהּ עַב. אֲכַל הַנוֹגֵעַ בַּמְלֵין [-מסגרת עץ] שֶׁל
מִסֵּר הַגְדוּל פּ, טְמָא.

(ע) מוטות הנמצאים בסמיכות ומעל הבהמות החורשות, כמבואר בפרק י' הלכה ה'. (עא) טבעת העשויה מבגדים ומונחת בצוואר הבהמה. טבעת זו מגינה על הבהמה מפני הקטרב. (עב) קורה המחברת בין העגלה למחרישה. (עג) כי כלים אלו אינם נחשבים חיבור לעגלה לגבי קבלת טומאה. (עד) הקורה שהחורש אחוז בשעת החרישה. (עה) קורה עקומה אשר מרכיבים בה את המחרישה. (עו) עצים התחובים בעול שבמחרישה. (עז) עצים הנמצאים בצידי המחרישה ומפוררים את גושי העפר שבקרקע. (עח) בשתי הידיות המחוברות למסור מששני צדדיו. (עט) כי ידיות אלו קבועות במסור תמיד. (פ) סוגי חבלים הקשורים לידיות המסור. (פא) על מנת שהמסור יישאר ישר ומתוח, היו מניחים קורות קטנות לכל אורך המסור ומעליהן היו מונחות חתיכות עץ קטנות המחוברות לחבל הנמצא בידי המסור. הקורות נקראות אמה, וחתיכות העץ נקראות סניפים. (פב) כי בדרך כלל מסירים אותם לאחר השימוש במסור. (פג) מסגרת עץ אשר מונח בה מסור גדול ביותר, ואחיות המסור נעשית באמצעות אחיזת והזזת המסגרת.

טו. מַכְבֵּשׁ שֶׁל חֶרֶשׁ [נגר] שְׁנֵטְמָא הֶרְמָח [ברזל]
שְׁבוּפָה - הַנוֹגֵעַ בַּמְכַבֵּשׁ [עצמן], טְהוּר. מְקַדֵּחַ שְׁנֵטְמָא
 - הַנוֹגֵעַ בַּקְּשָׁטִית שֶׁהִיא לְפִיפָה עֲלִיּוּפָה - טְהוּר,
 שְׁאִינָה חֲבוּר.

פד ברזל הגורם להידוק שני חלקי המכבש. **פה** בשעת הקדיחה, המקדח היה מונח על כלי הנקרא קשטנית. **כלי** זה היה מלופף סביב המקדח, ובאמצעותו היו מסובבים את המקדח.

קָשָׁת שֶׁהָיְתָה מִתּוֹחָה, וְהַחֵץ מִשּׁוֹף עֲמָה, וְנִטְמָא
הַחֵץ - הַנוֹגֵעַ בִּיתְרִי^{טו} וּבִקָּשָׁת - טְהוֹר, וְאֶפְלוּ
כְּשֶׁהָיָא מִתּוֹחָה^{טז}. וְכֵן מְצִידַת הָאִישׁוֹת^{פט} שְׁנוּטָמָא
הַחֵץ שְׁלָה - לֹא נִטְמָאֵת הַמְצִידָה, אֶפְלוּ כְּשֶׁהָיָא
מִתּוֹחָה.

יָד מִקֶּבֶת שֶׁל סִתְתִּין [-מסחתי אבנים], שֵׁשֶׁה. שְׁוִירֵי
הַמִּרְדֵּעַ [-המלמד] - הַסְמוּךְ לַחֲרוּרוֹ שֶׁל מִתְכַּת
שֶׁבְּרֹאשׁ הַמִּרְדֵּעַ, שֶׁבִּעָה טַפְחִים. יָד מִגֶּרֶף שֶׁל
בַּעֲלֵי בָתִּים, שְׁמוֹנֶה טַפְחִים; וְשֶׁל סִידִּינֵט, עֲשָׂרָה.
וְכָל הַיּוֹתֵר עַל זֶה - אִם רָצָה בְּקִיּוֹמוֹ, טָמֵא. וְיָד כָּל
מְשֻׁמְשֵׁי הָאוּרִיס, כְּגוֹן הַשְּׁפוּדִין וְהָאֶסְפֵּלֹאוֹת [-רשת
צלילה] - אֶפְלוֹ אֶרְפִּין כָּל שֶׁהֵזֵא, טָמֵא וְיֵסֵב.

(ג) קרדום המשמש לחפירת גומות סביב האילנות על מנת שיתמלאו בהן מים עבור האילנות. (נד) ארבעת הטפחים העליונים של ידית הקרדום מקבלים טומאה, אך שאר הידית אינה מקבלת טומאה כי אין בו צורך. (נה) המשמש לעדירה שלפני חרישת השדה. (נו) החרחור הוא הברזל הנמצא בקצהו התחתון של המרדע, כמבואר בפרק יא הלכה כג. (נז) אם נותרו ממנו שבעה טפחים, הוא מקבל טומאה. (נח) המשמשת לבחישת תבשילים. (נט) המשמשת לעירוב הסיד. (ס) הכלים שמכניסים אותם מעל האש במהלך השימוש בהם. (סא) אף אם הם ארוכים ביותר. (סב) הטעם לכך: ככל שהידית של הכלי ארוכה יותר, כך האדם יכול להגן על עצמו ולעמוד רחוק יותר מהאש עצמה במהלך השימוש בכלי.

יג. מִקֵּל שָׁעֲשָׂהוּ יָד לְקָרְדִם [באופן זמני], **הָרִי זֶה**
חֲבוּר לַטִּמָּאָה בַשָּׁעַת מְלָאכָה. וְאִם נִגְעָה טִמָּאָה
בַּמִּקֵּל בְּשָׂהוּא חוּרֵשׁ אוֹ מִבְּקַע בּוֹ, נִטְמָא הַקָּרְדִם;
וְאִם נִגְעָה בַקָּרְדִם, נִטְמָא הַמִּקֵּל^ס.

(סג) אך לאחר גמר המלאכה המקל אינו נחשב כיד הקרדום וממילא אינו נטמא עימו, מכיוון שהאדם עתיד להסיר את המקל מהקרדום.

וּבֵן הַדְּיוּסְטֵר [-כְּלִי אֲרִיגָה] שֶׁהָיוּ כְּשֵׁנֵי כָּלִים, וְהַמִּסְמֵר
מִחִבֵּר אוֹתוֹן לְהִיּוֹת מִסָּף עֲלֵיהֶן^ס - הָרִי הָיוּ חֲבוּר
בְּשֻׁעַת מְלָאכָה^ס. קָבַע הַדְּיוּסְטֵר בַּקּוֹרָה - הָרִי זֶה
[-הַדְּיוּסְטֵר] מִקְבֵּל טִמְאָה^ס, וְאֵין הַקּוֹרָה חֲבוּר לִזְמַן.
עָשָׂה מִקְצֵת הַקּוֹרָה [-חֶלֶק מֶה] דְּיוּסְטֵר - כָּל שֶׁהוּא מִן
הַקּוֹרָה לְצִרְף הַדְּיוּסְטֵר, חֲבוּר לְדְיוּסְטֵר^ס; וְהַנּוֹגֵעַ
בְּשֶׁאֵר הַקּוֹרָה - טָהוֹר, שְׂאִין כָּל הַקּוֹרָה חֲבוּר^ס.

סד) כלי זה מורכב משני חלקים המחוברים זה לזה באמצעות מסמר, אשר עליו היו מלפפים ואורגים את החוטים. האדם המלפף את החוטים נקרא 'מסך'. **סה)** אך לאחר גמר המלאכה שני חלקי הדיוסטר אינם נחשבים חיבור לטומאה, כי בדרך כלל מסירים את המסמר לאחר גמר המלאכה. **סו)** למרות שהוא קבוע בקורה, כי הוא לא בטל לגביה. **סז)** אם נגעה טומאה בקורה, הדיוסטר לא נטמא (בנוסף לכך שהקורה עצמה לא נטמאת מכיוון שהיא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

החוט נטמא המחט לא נטמאת. (קח) כי החוט נהיה חלק מהבגד, אך את המחט מסירים מהבגד לאחר התפירה. (קט) שני טעמים בדבר: מן הסתם יתפרו שוב את כל החוט שנפרס, וממילא החוט נחשב כחוט המיועד לצורך התפירה. בנוסף לכך, מכיוון שהחוט היה חלק מהבגד, הוא נחשב תמיד מחובר לבגד כל עוד הוא לא התנתק לגמרי.

חָבֵל שֶׁקָּשׁוּר בַּחֲרָם^ק, אֶפְלוּ מֵאָה אָמָה - בָּלוּ חֲבוּרָא^ק. קָשׁוּר בּוּ [-בחבל] **חָבֵל אַחֵר - מִן הַקָּשׁוּר וְלִפְנֵים** [-כלפי החרם], **חֲבוּר; מִן הַקָּשׁוּר וְלַחוּץ, אֵינוּ חֲבוּר^ק. הַחָבֵל שֶׁהוּא קָשׁוּר בְּקֶפֶה^ק - אֵינוּ חֲבוּר, אֲלָא אִם תִּפְרָקִיד.**

(ק) רשת המיועדת לצדיית דגים. (קיא) כי מעלים את הרשת מהמים באמצעות החבל. (קיב) כי אין צורך בשני חבלים עבור החרם. (קיג) ולעיתים, הקשר נפתח והחבל מתנתק מהקופה. (קיד) את החבל לקופה.

~ יום רביעי ל' תשרי ~

פֶּרֶק בֵּא

טומאת חוטי בגדים ומאזנים; טומאת חלקי המיטה.

א. [שאריות] החוטין היוצאין מן האריג, והחוטין שבתחלת היריעה ושכסופה, והן הנקראין 'נימין' - בָּמָה שְׁעוֹרָן^א? שֶׁל סָדִין, וְשֶׁל סוּדְרִין [-מטפחות גדולות], **וְשֶׁל סַעֲיָף** [-צעף], **וְשֶׁל פְּלִיזִין** [=כובע] **שֶׁל רֹאשׁ - שֶׁשׁ אֶצְבָּעוֹת^ב. וְשֶׁל** **חֲלוּק שֶׁהוּא קְרוֹעַ** **מִתְחַלְתּוֹ וְעַד סוּפּוֹ** [-פתוח לאורכו], **וְאַחֵר שְׁלוֹבֶשֶׁין אוֹתוֹ מְקַבְּצִין** [-סוגרים] **אוֹתוֹ בְּלוּלָאוֹת - שְׁעוֹר חוּטִיו עֶשֶׂר אֶצְבָּעוֹת^ג.**

(א) מהו השיעור של החוטים הנחשבים כחלק מהבגד ומקבלים טומאה איתו. (ב) שש האצבעות הסמוכות לבגדים אלו נחשבות כחלק מהן, אך חלק הנימים הארוך יותר משש אצבעות אינו נחשב כחלק מהבגד לגבי קבלת טומאה. (ג) כי החוטים היוצאים מהחלוק מיועדים לקשירת הלולאות.

[נימין] הַסָּגוּס [-בגד עבה] **וְהַרְדִּיד** [-צעף דק] **וְהַטְלִית, שֶׁלֹּשׁ אֶצְבָּעוֹת. וְכָל הַיּוֹתֵר עַל הַשְּׁעוֹרִין הָאֵלּוּ - הַנוֹגֵעַ בּוֹ טָהוֹר, אֵף עַל פִּי שֶׁהִבְגֵּד טָמֵא בְּמַדְרָס** [חוב]

(פו) החבל המתוח בין שני קצות הקשת. (פז) אף אם החץ תחוב בקשת, והקשת מתוחה באופן שהחץ לא יכול ליפול ממנה. (פח) מלכודת מיוחדת הלוכדת באמצעות חץ המתוח בה. מלכודת זו מיועדת להריגת עכבר הנקרא אישות.

וְכֵן מִסְכֵּת נְסוּכָה^פ שֶׁנְּטַמְאָת בְּשַׁעַת הָאָרִיגָא - הַנוֹגֵעַ בְּכַבֵּד הָעֵלְיוֹן, וּבְכַבֵּד הַתַּחְתּוֹן^{צא}, וּבְנִירִים^{צב}, וּבְקָרוֹס^{צג}, וּבְחוּט שֶׁהָעֵבִירוּ עַל גְּבִי אֲרָגְמָן^{צד}, וּבְעִירָה שֶׁאֵינוּ עֲתִיד לְהַחְזִירָה^{צה} - טָהוֹר; שֶׁכָּל אֵלוֹ אֵינָן חֲבוּר לְבָגֵד. אֲכָל הַנוֹגֵעַ בְּנֶפֶשׁ הַמִּסְכֵּת^{צו}, וּבְשֵׁתִי הָעוֹמֵד^{צז}, וּבְכַפֹּל [-חוט כפול] **שֶׁהָעֵבִירוּ עַל גְּבִי אֲרָגְמָן^{צח}, וּבְעִירָה שֶׁהוּא עֲתִיד לְהַחְזִירָה - טָמֵא, שֶׁכָּל אֵלוֹ חֲבוּרִין לְבָגֵד.**

(פט) כלי אריגה שכרוכים עליו חוטים המיועדים לאריגה. (צ) חלק מהבגד שנארג נטמא. (צא) בקורה העליונה והתחתונה עליהן כרוכים החוטים לפני האריגה. (צב) חוטי השתי המתוחים על קנים לפני האריגה. (צג) מסרק שבו מפרידים את החוטים זה מזה עבור מלאכת האריגה. (צד) חוטי צמר המונחים על בד ארגמן בשעת האריגה ומשמשים כסימן למקום האריגה המדויק של הארגמן. (צה) חוטים הבולטים בשפת הבגד, והאורג לא מעוניין להשתמש בהם עבור אריגת הבגד. (צו) חוטי הערב התחובים בין חוטי השתי אך אינם מהודקים לגמרי. (צז) חוטי השתי המתוחים בין הקורה העליונה לתחתונה. (צח) ולאחר מכן משתמשים בחוט עבור האריגה.

טז. הַנוֹגֵעַ בְּצִמָּר שֶׁעַל הָעִימָה^{צט} וּבְאֲשׁוּיָה^ק, טָהוֹר^{קא}. הַנוֹגֵעַ בְּפִקָּה^{קב} - עַד שֶׁלֹּא פָּרְעָה^{קג}, טָמֵא^{קד}; מִשְׁפָּרְעָה^{קה}, טָהוֹר.

(צט) מוט שכרוך עליו צמר לא טווי, ומצמר זה טווים חוטים. (ק) מוט המשמש לטוויית הצמר. (קא) אם העימה או האשויה טמאים. (קב) מוט שכרוכים עליו חוטי צמר לאחר טווייתם. (קג) אם חוטי הצמר מכסים את רוב הפיקה. (קד) אם נגעה טומאה בצמר, אף הפיקה נטמאת. (קה) אם חוטי הצמר לא מכסים את רוב הפיקה.

יז. הַחוּט שֶׁהִשְׁלִי [-השחילין] **לְמַחַט - אֶפְלוּ קָשׁוּר מִשְׁנֵי צִדְדֵינָא^ק, אֵינוּ חֲבוּר^ק. הַכְּנִיסוּ לְבָגֵד - הַחוּט חֲבוּר לְבָגֵד, וְאֵין הַמַּחַט חֲבוּר לְבָגֵד^ק. וְאֵין הַחוּט בָּלוּ חֲבוּר לְבָגֵד, אֲלָא כָּל** [אורך החוט] **שֶׁהוּא לְצִרְף הַתְּפִירָה חֲבוּר; וְכָל שֶׁאֵינוּ לְצִרְף הַתְּפִירָה, אֵינוּ חֲבוּר. הַחוּט שֶׁפָּרַשׁ** [-נפרס] **מִן הַבָּגֵד, אֶפְלוּ מֵאָה אָמָה - בָּלוּ חֲבוּר^{קט}.**

(קו) החוט קשור בשני ראשיו, וממילא לא ניתן להוציא אותו מהמחט. (קי) אם המחט נטמאת החוט לא נטמא, ואם

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ל' תשרי - ספר טהרה - הלכות כלים

קיט

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

חוט מאזנים של חנונים ושל בעלי בתים - טפח;
קנה המאזנים והחוטין שלה, ששה טפחים. חוט
מאזנים של צמרים [מוכרי צמרים] ושל שוקלי זכויות -
טפחים; קנה מאזנים והחוטין שלה, תשעה
טפחים. והיתר על השעורין האלו, אינו חבור.

ו. החבל שמסרגין [קושרים] בו המטות, מאימתי
הוא חבור למטה? משיסרג בו שלשה בתים [רביעיים].

והנוגע בחבל מן הקשר ולפנים, טמא; מן הקשר
ולחוץ עד שלש אצבעות, טמא - מפני שהן צרכו
של קשר, הרי הן מפלל המטה. וחוטין לשלש
אצבעות, טהור - שאינו מצרף הפלי; שאפלו
פסקו^כ, אין הקשר נהר.

(ט) בעבר היו קושרים חבלים תחת המיטה בצורת רשת
המורכבת מרביעיים רבים. על גבי הרשת היו מניחים את
מצעי המיטה. (כ) כלפי החלק שנסרג כבר. (כא) ללא
שלוש האצבעות שמחוץ לקשר, הקשר עלול להיפתח
מכיוון שהמיטה מכבידה עליו. (כב) אף אם יחתוך אותו.

ז. חבל היוצא מן המטה^{כג} שהיא טמאה - [אם ארוכו
הוא] עד סוף ארבעה טפחים, הנוגע בו טהור;
שאינו מצרפי המטה, לפי שאינו ראוי לכלום^{כד}.
[ואם ארוכו הוא] מתחלת חמשה ועד סוף עשרה -
טמא^{כה}, מפני שתולין בו את המטות; מעשרה
ולחוץ - טהור, מפני שהוא יתר על צרף המטה.

(כג) לאחר סיום סריגת הרשת. (כד) לאחר סיום הסריגה
קושרים את החבלים בקשר חזק, ולכן אין צורך אף בשלוש
האצבעות הסמוכות לקשר על מנת לוודא שהקשר לא
יפתח. (כה) כל החבל כולו, כולל החמישה טפחים
הסמוכים למיטה.

ח. אבנט של אריג שמקיפין אותו על המטה כדי
לקבץ אבריה [להקדק חלקיה], והוא הנקרא 'מזרן',
שהיתה קצתו יוצאה מן המטה - עד עשרה
טפחים, הרי הוא מצרפי המטה; יתר על כן, אינו
מצרפי המטה. ומזרן שפלה - אם נשאר ממנו
שבעה טפחים כדי לעשות ממנו חבק לחמור^{כז},
הרי זה מקבל טמאה.

(כו) ניתן להניח אותו על המרדעת של החמור.

ט. מטה שהיתה טמאה מדרס [מזב], ומזרן יוצא
ממנה^{כז} - עד עשרה טפחים^{כח}, הרי הוא אב טמאה
במטה^{כט}, והכל [טמא בטומאת] מדרס; מעשרה ולחוץ,

בשאר טמאות; ואין צריך לומר, שאם נגעה טמאה
ביתר, שהבגד טהור.

ב. נימי הכפף [מטפחת] של ראש [של אשה], והמסכה
שמניחין הערביים על פניהם, והקלקין
[חגורות] השזורין מן השער, והפנדה [גופיה] שלובש
האדם על בשרו, והשמלה, והפרגוד שמניחין על
הפתחים כמו פרכת - נימיהן כל שהן.

(ד) אף אם הנימים ארוכים ביותר, הם נחשבים כחלק
מהבגד.

ג. משקלת^ל שנטמאת, הרי שנים עשר טפח מן
החוט שלה חבור לה; וכל הנוגע בחוץ לשנים
עשר טפח, טהור. ומשקלת של חרשים, שמונה
עשר טפח; ושל בנאי^מ, חמשים אמה. והיתר על
מדות אלו - אף על פי שהוא רוצה בקיומו, טהור.

(ה) חתיכת עופרת הקשורה לחוט ארוך המשמש לבדיקת
ישר הכתלים. (ו) כי באורך כזה ניתן לבדוק כותל של
בנינים קטנים. (ז) נגרים הבונים בתים מעץ. (ח) בתים
אלו גדולים יותר ולכן הנגרים זקוקים לחוטים ארוכים יותר.
(ט) הבונים מגדלים גבוהים. (י) ולא מתכוון לחתוך את
שאר החוט.

ד. ומשקלת של צידין ושל צירין - אפלו ארפין
כל שהן^נ, טמאין.

(יא) אף אם החוטים שלהם ארוכים ביותר.

ה. חוט מאזנים של זהבים [עורפים], ושל פלסי^ס,
ושל שוקלי ארגמן טוב, שאוחזו השוקל בו ותולה
המאזנים מידו - שלש אצבעות^ט. קנה שלה^י
וחוטין שלה^י - כל שהן^י.

(יב) בד משובח המיוצר בעיר הנקראת פילוסא. (יג) על מנת
לשקול במדויק את הכמות הנדרשת רצוי להשתמש בחוט
קצר ככל הניתן, ולכן עבור שקילת דברים יקרים כמו זהב
ובדים משובחים היו משתמשים בחוט באורך שלוש
אצבעות. (יד) המוט המאוזן בו תלויות כפות המאזנים.
(טו) המחברים את כפות המאזניים לקנה. (טז) אף אם הם
ארוכים ביותר, הם מקבלים טומאה.

חוט מאזנים של מוכרי עששיות [גושים] של מתכות
וכיוצא בהן^י, שלשה טפחים^י; קנה שלה וחוטין
שלה, שנים עשר טפח.

(יז) שהם דברים זולים יותר מזהב ומבדים משובחים.
(יח) מכיוון שהם זולים יותר לא מודדים אותם במדויק, ולכן
משתמשים עבורם בחוט באורך שלושה טפחים.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מהמת עצמו, הנחשבת אב הטומאה ונמשכת שבעה ימים. למעשה, אף טומאת מדרס מטמאת שבעה ימים אך יש בה חומרות נוספות שלא קיימות בטומאת מת ולכן היא נקראת טומאת מדרס. (מא) טומאה הנמשכת יום אחד, כמו כל דבר הנוגע באב הטומאה. (מב) ולא נטמא כתוצאה מנגיעתו במיטה, כי ולד הטומאה אינו מטמא כלים.

יא. מטה שפך לה מזון, ונגע בהן המת - הכל טמא טמאת שבעה; פרישו^{מג}, טמאין טמאת שבעה^{מז}. נגע בהן שרץ וכיוצא בו, טמאין טמאת ערב; פרישו, טמאין טמאת ערב.

(מג) נפרדו המיטה והמזון. (מד) כי בשעת הטומאה, הם היו מחוברים.

יב. פצע [=רגל המיטה] שהיתה טמאה מדרס^{מח}, וחברה למטה - המטה פלה מדרס^{מט}; פרישה - הפצע טמאה מדרס פשהיתה, והמטה מגע מדרס. (מה) לפני שחיברה למיטה. (מו) כי יש צורך הכרחי בכרע עבור המיטה ולכן היא נחשבת כחלק מהמיטה. בכך שונה הכרע ממזון בו אין צורך הכרחי עבור המיטה.

וכן אם היתה הפצע טמאה טמאת שבעה, וחברה למטה - המטה פלה טמאה טמאת שבעה, כאלו נגע המת בפצע שלה^{מז}; ואם הזה על המטה^{מח}, טהרה הפצע בכללה. ואם פרישה קדם הזה - הפצע טמאה טמאת שבעה פשהיתה, והמטה טמאה טמאת ערב^{מט}.

(מז) כאשר הכרע הייתה מחוברת למיטה. (מח) מים המעורבים עם אפר פרה אדומה, על מנת לטהרה מטומאתה. (מט) ודבר הטמא בטומאת ערב, אינו צריך הזזה על מנת לטהרה מטומאתו.

היתה הפצע טמאה טמאת ערב, וחברה למטה - הכל טמא טמאת ערב. פרישה - היא טמאה טמאת ערב, והמטה טהרה; שאין הטמא טמאת ערב מן המת מטמא אדם, ולא כלים - מפני שהוא ולד, כמו שבארנו. וכן הדין בשן של מעדר^{נא} שנטמא במת ואחר כך חברו למעדר^{נב}.

(נ) בהלכות טומאת מת פרק ה הלכה ז. (נא) שיש בה צורך הכרחי עבור המעדר. (נב) כאשר השן מחוברת למעדר הוא נטמא בטומאת השן, וכאשר השן מתנתקת מהמעדר הוא נעשה ולד הטומאה (אם השן הייתה אב הטומאה) או נטהר לגמרי (אם השן הייתה ולד הטומאה).

הרי הוא פגע מדרס^ל. דרס הזב על המזון היוצא לא - מעשרה ולפנים^{לב}, הרי המטה פלה מדרס^{לג}; מעשרה ולחוצו, טהרה^{לד}.

(כז) והזב שכב, ישב או נשען על המיטה עצמה. (כח) שהוא מצורכי המיטה ונחשב חלק ממנה, כמבואר בהלכה הקודמת. (כט) המזון נחשב אב טומאה, ומטמא אדם וכלים הנוגעים בו. (ל) חלק מזון זה אינו טמא בטומאת מדרס עצמה, אך מכיוון שהוא נוגע בחלק המזון הטמא בטומאת מדרס הוא נטמא בטומאת מגע מדרס ונחשב כולד הטומאה. (לא) שכב, ישב או נשען על המזון אך לא נגע בו. (לב) אם דרס על עשרה הטפחים הסמוכים למיטה. (לג) כי חלק זה של המזון נחשב כחלק מהמיטה. החידוש בכך הוא אשר טומאת מדרס חלה על המיטה למרות שהמזון עצמו, ללא המיטה, אינו ראוי למדרס וממילא אינו נטמא בטומאת מדרס כאשר הוא אינו מחובר למיטה (כי טומאת מדרס חלה רק על דבר שראוי למדרס כמבואר בהלכות מטמאי משכב ומושב). (לד) המזון לא נטמא בטומאת מדרס כי הוא אינו ראוי למדרס ואינו נחשב חלק מהמיטה, ולכן אף המיטה לא נטמאת כלל.

במה דברים אמורים? למדרס; אבל לשאר טמאות^{לה} - אפלו מאה אמה, פלו חבור. כיצד? מזון שהיה פרוץ על המטה, והכניס קצתו לאהל המת, או שנגע שרץ בקצתו, או שפגלו משקין טמאין על קצתו^{לז} - נטמאת המטה, ואפלו היה הקצה שנטמא יוצא מן המטה מאה אמה.

(לה) שבהן המזון נטמא אף כאשר הוא אינו מחובר למיטה. (לו) אף אם המשקין טמאים בטומאה דרבנן.

י. מטה שהיא טמאה מדרס, וכרף לה מזון^{לי} - הכל טמא מדרס^{לז}; הפרישו^{לא} - המטה מדרס פשהיתה, והמזון מגע מדרס^{לב}. היתה טמאה טמאת שבעה^{לג}, וכרף לה מזון - פלה טמאה טמאת שבעה; הפרישו^{לד} - היא טמאה טמאת שבעה פשהיתה, והמזון טמא טמאת ערב^{לז}. היתה טמאה טמאת ערב, וכרף לה מזון - הכל טמא טמאת ערב; הפרישו^{מז} - היא טמאה טמאת ערב פשהיתה, והמזון טהרה^{מח}.

(לז) לאחר שנטמאה המיטה. (לח) כי המזון נחשב כחלק מהמיטה. (לט) מכיוון שהמזון לא היה מחובר למיטה בשעה שהיא נטמאה במדרס, טומאת המדרס שלו מתבטלת כאשר הוא נפרד מהמיטה. לעומת זאת, טומאת מגע מדרס נגרמה כתוצאה מנגיעת המזון במיטה ולכן היא אינה מתבטלת אף לאחר הפרדתו מהמיטה. (מ) טומאה הנגרמת

פֶּרֶק כב

סוגי בגדים המקבלים טומאה.

א. בַּמָּה שֶׁעוֹר הַבֶּגֶד לְהִטְמֵא? שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים עַל שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים לְמִדְרָס^א, וְשֹׁלֵשׁ אֲצָבָעוֹת עַל שְׁלֹשׁ אֲצָבָעוֹת מְכוֹנוֹת עִם הַמָּלֵל^[קצוות הבגד] לְטַמְּאֵת הַמֵּת אוֹ לְשָׂאֵר טַמְּאוֹת.

(א) להיטמא בטומאת מדרס הזב, כי בגד קטן משיעור זה אינו ראוי למדרס כלל.

בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּבִגְדֵי צֶמֶר וּפְשָׁתִים. אֲבָל בְּגָדִים שֶׁל שָׂאֵר מִיָּנִין, אֵין מְקַבְּלִין טַמְּאָה מִכָּל הַטַּמְּאוֹת, אֲלָא אִם הָיָה בָּהֶן שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים עַל שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים אוֹ יֵתֵר, שְׁנָאֵמֶר^ב: "אוֹ בִּגְד" - מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמִדּוֹ, שֶׁבֶּא הַפְּתוּב לְרִבּוֹת שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים עַל שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים בְּשָׂאֵר בְּגָדִים^ג.

(ב) לגבי קבלת טומאה. (ג) אשר אף הם יקבלו טומאה. הבגד המוזכר בתורה הוא בגד העשוי מצמר או פשתן, ולכן יש צורך בלימוד מיוחד על מנת לרבות טומאה בשאר בגדים.

בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּקָרְעִים הַבָּאִים מִן הַבְּגָדִים. אֲבָל הָאוֹרֵג בֶּגֶד בְּפָנָיו עֲצָמוּ כֹּל שְׁהוּאִי, הָרִי זֶה מְקַבֵּל שָׂאֵר טַמְּאוֹת - חוּץ מִטַּמְּאֵת מִדְרָס, שְׂאִין מְקַבֵּל אוֹתָהּ אֲלָא הָרָאוּי לְמִדְרָס^ד.

(ד) בגד שלם שמידותיו הן קטנות ביותר. (ה) והגודל המינימלי הראוי למדרס הוא שלושה טפחים על שלושה טפחים.

ב. הַבְּגָדִים הַעֲבִים בְּיֹתֵר, כְּגוֹן הַלְבָדִין^[לבד] וְהַנִּמְטִין הַקָּשִׁין, אוֹ הַבְּגָדִים הַרְפִּין בְּיֹתֵר, כְּגוֹן בְּגָדֵי פֶשֶׁתָן שֶׁל מְצָרִים שֶׁהַפֶּשֶׁר נִרְאֶה מִתְחַתֵּן^א - אֵינָן מְקַבְּלִין טַמְּאָה^ב, עַד שֶׁהִיָּה בְּקָרַע^[שלחם] שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים עַל שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים, בֵּין לְמִדְרָס, בֵּין לְשָׂאֵר טַמְּאוֹת.

(ו) סדינים עבים ושמכות. (ז) מכיוון שהם שקופים. (ח) אף אם הם עשויים מצמר או פשתן.

ג. כֹּל הַקְּלִיעוֹת, מְקַבְּלוֹת טַמְּאָה בְּבִגְדִים - אֶחָד הַקּוֹלַע חוּטִין וְעֵשָׂה אוֹתָן פִּיף^[=גזורה צרה], אוֹ הָאוֹרֵג אוֹתָן וְעֵשָׂה אוֹתָן אֲבָנִט^[=גזורה רחבה] וְכִיּוּצָא בּוֹ; חוּץ

מִקְּלִיעָה שְׁעוֹשִׂין אוֹתָן הַצִּמְרִין^[=מוכרי צמר] לְקָשֹׁר בֵּה הַצִּמְרִי^ט, שֶׁהִיא טְהוֹרָה. הַקְּלַעִי^י שְׂבִית קָבֹול אֶבֶן שְׂבִיה אָרִיג אוֹ עוֹרִי^{יב}, מְקַבְּלֵת טַמְּאָה. נִפְסַק בֵּית אֲצָבָע שְׁלֵה^{יג}, טְהוֹרָה^{יד}; נִפְסַק בֵּית הַפְּקִיעַ שְׁלֵה בְּלִבְדִּי^{טז}, עֲדִין הִיא בְּטַמְּאָתָה^{טז}.

(ט) לפני אריגתו. (י) כי הנקבים שלה גדולים מאוד. (יא) כלי המשמש לקליעת אבנים למרחק. (יב) המקום בו מניחים את האבן לפני הקליעה עשוי מאריג או מעור. (יג) נחתך המקום בו הקולע מניח את האצבע בה הוא קולע את האבן, וכתוצאה מכך לא ניתן להשתמש בקלע. (יד) הקלע אינו מקבל טומאה. (טו) נחתך המקום בו הקולע מניח את ידו השנייה בשעת הקליעה. (טז) כי ניתן להשתמש בקלע.

הַמְּכַמְּרָאוֹת^[=מלכודות] וְהַרְשָׁתוֹת, מְקַבְּלִין טַמְּאָה^{יז}. וְהַחֲרָסִי^{יח} מְקַבֵּל^[טומאה], מִפְּנֵי הַזּוּטִי^{יט}, מִפְּנֵי הַחֲרָסִי אוֹתָהּ הַשֹּׁבְכָה^[=הרווח שבין החוטים] דִּקְיָן בְּיֹתֵר, וְהָרִי הוּא כְּבִגְדִי^כ.

(יז) כמו כל הקליעות. (יח) רשת המיועדת לצידת דגים, והנקבים שלה גדולים. (יט) כיס קטן בו מניחים מזון המשמש כפיתיון לדגים. (כ) הנקבים של הכיס קטנים ביותר בשונה מהחרס, וכתוצאה מכך החרס כולו מקבל טומאה.

הַעוֹשֶׂה בֶּגֶד מִן הַחֲרָס, טְהוֹרִי^{כא}; מִן הַזּוּטִי, מְטַמֵּא^{כב}.

(כא) כי יש בו נקבים גדולים ולא ניתן ללבוש אותו. (כב) כי יש בו נקבים קטנים.

ד. עֹשֶׂה חִלּוּק מִן הַמְּשֻׁמֶרֶת^[=מסננת] - אִם יֵשׁ בּוֹ שְׁלֹשָׁה עַל שְׁלֹשָׁה, מְקַבֵּל טַמְּאָה^{כג}.

(כג) כמו בגד, למרות שהוא גרם לביטול המשמרת.

ה. מְשֻׁמֶרֶת שֶׁל יַיִן שְׂבִילָת^[=בלחה] - אִם מְשֻׁמֶשֶׁת מַעֲיִן מְלֹאכְתָּהּ רְאוּנוּהָ^{כד}, טַמְּאָה; וְאִם לֹאוּ, טְהוֹרָה.

(כד) ניתן לסנן בה יין.

ו. מִטְּפָחוֹת הַסְּפָרִים הַמְּצִירוֹת^{כה} - אֵינָן מְקַבְּלוֹת טַמְּאָה, מִפְּנֵי שֶׁאֵינָן מְשֻׁמְשִׁי אָדָם; שֶׁהָרִי צִיּוֹרֵן מַעֲיֵד עֲלֵיהֶן, שֶׁלֹּסְפֵר נַעֲשׂוּי^{כו}. וְשֶׁאֵינָן מְצִירוֹת - מִטְּמָאוֹת בְּשָׂאֵר טַמְּאוֹת^{כז}, חוּץ מִטַּמְּאֵת מִדְרָס,

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בין על העור - אף על פי שיש בהן כשעור מ, טהורה מ. עשה להן מלגמא מ - על הפגד - אינו מקבל טמאה, שהרי נתלכלך ואינו ראוי מ; ועל העור - מקבל טמאה, מפני שהוא מתקנח מ וראוי למשכב מ.

(מב) השיעור המינימלי לקבלת טומאה. השיעור המינימלי של בגד קרוע המקבל טומאה הוא שלושה טפחים על שלושה טפחים כמבואר בתחילת הפרק, והשיעור המינימלי של עור המקבל טומאה הוא חמישה טפחים על חמישה טפחים כמבואר בפרק הבא בהלכה ג. (מג) כי השומן של התחבושת גורם שלא יהיה ניתן להשתמש בה כלל. (מד) תחבושת מתאנים, שאינה מלכלכת כמו תחבושת שומית. (מה) לשימוש, כי אף לכלוך קל מונע את השימוש בבגד. (מו) ניתן לנקות את העור. (מז) ולכן, העור נטמא אף בטומאת מדרס.

יב. מאימתי יקבל הפגד מ טמאה? משיארג בו שלש אצבעות על שלש אצבעות מ. וכל הפלים הנארגין במחט, כגון פיס [א-דנק] ואנפליא [ס-ג נעל] - אין מקבלין טמאה, עד שתגמר מלאכתן.

(מח) בד ארוך ארוג. (מט) אך בגד שלם מקבל טומאה אף אם הוא פחות משיעור זה, ובגד קרוע מקבל טומאה בשיעור שלושה טפחים על שלושה טפחים כמבואר בתחילת הפרק.

יג. וכל הפלים הנעשין על גבי מחט, כגון מצודה - כיון שעשה בהן בית קבול מלאכתן, מקבלין טמאה.

(נ) אשר בסוף אריגתם אורגים מסגרת סביבם על מנת שהאריגה לא תיפרם.

יד. שככה שמניחין הפנות בראשיהן - אם התחיל לעשות אותה מפיה [מ-שפתה] - אינה מקבלת טמאה, עד שיגמר קרקעיתה [שכרכו הראש]; ואם התחיל בה מקרקעיתה - אינה מקבלת טמאה, עד שיגמר את פיה. ושבים שלה נא מקבל טמאה בפני עצמו, והחוטין שלה חבור להטמא ולטמא.

(נא) בד מעוטר התפור על השבכה. (נב) אף אם הוא אינו מחובר לשבכה. (נג) שבהם קושרים את השבכה לראש. (נד) אם השבכה נטמאת כאשר החוטים מחוברים לה, אף הם נטמאים. (נה) אם החוטים נטמאים כאשר הם מחוברים לשבכה, אף היא נטמאת.

טו. ושככה שנקרעה - אם אינה מקבלת רב השער של ראש, טהורה.

מפני שאומרין לו: [כביכול, לזכר שעליה:] 'עמד, ונעשה מלאכתנו' [היא מיועדת למלאכה אחרת] כ, כמו שבארנו בענין משכב ומושבכט.

(כה) אבנטים של ספרי תורה, המעוטרים בעיטורים שונים. (כו) ודבר המשמש את הכלים אינו מקבל טומאה. (כז) כמו טומאת מת ושרץ. (כח) כאשר הזכר מעוניין להישען על מטפחות אלו, אומרים לו שעליו לעמוד ולא להישען על הכלי כי הוא מונע את עשיית המלאכה בכלי זה. כלומר: כלי זה אינו ראוי למדרס, ולכן הוא אינו נטמא בטומאת מדרס. (כט) בהלכות מטמאי משכב ומושב בסוף פרק ז.

ז. וקסת [כ-רית] הסבלין שמניחין על כתפיהם מפני המוט, מטמאה במדרס לא. ומשמרת של יין, אינה מטמאה במדרס לב.

(ל) על מנת שהמוט לא יכביד על הכתף. (לא) כי לעיתים הסבל יושב על כרית זו. (לב) מכיוון שהיא מלוכלכת מהשרים, היא לא מיועדת לישיבה כלל.

ח. פגד שחשב עליו לצורות, אינו מקבל טמאה; בטל מחשבתו, הרי זה מקבל טמאה. בעל הבית שעשה מטפחות [ו-ילנות] לחפות בהן פתלים ועמודים, אינן מקבלות טמאה לו.

(לג) לעטר אותו בעיטורים. (לד) כי לא נגמרה מלאכתו. (לה) ומעוניין להשתמש בבגד כפי שהוא ללא עיטורים. (לו) כי הם לא משמשים את האדם, והווילנות של הכתלים אף בטלים לגבי הכותל שהוא דבר המחובר לקרקע ואינו מקבל טומאה.

ט. חלוק שהוא עשוי פסבכה [כ-רשת] פדי לשחק בו לשותי שכר לו, אינו מקבל טמאה לח.

(לז) בחלוק זה היו משתמשים ליצינים המתהוללים לפני שותי שכר. (לח) כי רוב האנשים אינם לובשים חלוק כזה, וממילא הוא אינו נחשב בגד.

י. כפח [מ-מטפת] שנתנו על הספר, טהר מלקבל טמאת מדרס; אבל מטמא במת ובשאר טמאות מא.

(לט) כיסה בה ספר קודש. (מ) כי חלה עליה קדושה וממילא לא יושבים עליה. אך אם לא כיסה בה ספר, היא נטמאת בטומאת מדרס מכיוון שלעיתים האישה יושבת עליה. (מא) מכיוון שהאדם לא שינה דבר בגוף המטפחת, היא עדיין מקבלת טומאה. בכך דין המטפחת שונה ממטפחות ספרים מצורות שאינן מקבלות טומאה משום שהן מלכתחילה מיועדות רק לצורך הספר, כמבואר בהלכה ו.

יא. העושה אספגנית [תחבושת שומית], בין על הפגד

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

סה) שאינן עשויות מצמר או מפשתן. (סו) אך מטליות מצמר או מפשתן מקבלות טומאה אף בגודל שלוש אצבעות על שלוש אצבעות למרות שלא ייעד אותן לשימוש, כמבואר בתחילת הפרק. (סז) אלא אם כן מדובר בבגד שלם שנארג מלכתחילה בגודל קטן יותר, כמבואר בתחילת הפרק.

כב. [בגד] פחות משלשה טפחים על שלשה טפחים שהתקינו לפקק בו את [החור שבקיר] המרחץ^{סח}, ולנער -לטלטל] בו את הקדרה [הרותחת], ולקנח [לנקות] בו את הרחים, וכיוצא באלו - אם השליכו באשפה, אינו מקבל טמאה^{סט}. תלהו בכגדו או הניחו אחורי הדלת - הרי זה כמי שהניחו בתוך בגדיו, ועדין הוא חשוב אצלו, ומקבל שער טמאות חוץ מטמאת מדרס, שהרי הוא פחות משלשה טפחים^ע.

סח) על מנת לשמור על חום המרחץ. (סט) כי הוא לא מתכוון להשתמש בו. (ע) וממילא הוא אינו ראוי למדרס, כמבואר בתחילת הפרק.

כג. שלשה טפחים על שלשה טפחים שהיה משלך באשפה - אם היה בריא כדי לצרר בו רבע הקב מלח גס, ולא יקרע - הרי זה מטמא במדרס^{עא}; ואם לאו, אינו מטמא. אבל אם היה בפית - אם היה בריא [לא בלוי], אף על פי שאינו יכול לצרר בו מלח, או שהיה צורר [ניתן לצרר בו] מלח, ולא היה בריא [היה בלוי] - הרי זה טמא מדרס.

עא) מכיוון שמדובר בבגד חזק, מן הסתם מתכוונים להוציאו מהאשפה ולהשתמש בו.

כד. שלשה • על שלשה הרב"ד
שלשה על שלשה א"א לשון
התוספתא שבכה שנקרעה ונתנה
על הכסא וכו' ובשרו נוגע בכסא
טהורה וכן העור והמפץ שנקרעו
ונתנה על הכסא ומכאן הוציא
שלשה על שלשה.
שלשה טפחים על שלשה טפחים שהיה משלך באשפה - אם היה בריא כדי לצרר בו רבע הקב מלח גס, ולא יקרע - הרי זה מטמא במדרס^{עא}; ואם לאו, אינו מטמא. אבל אם היה בפית - אם היה בריא [לא בלוי], אף על פי שאינו יכול לצרר בו מלח, או שהיה צורר [ניתן לצרר בו] מלח, ולא היה בריא [היה בלוי] - הרי זה טמא מדרס.

עב) כי הקרעים נחשבים כנפרדים זה מזה.

כה. שלש אצבעות על שלש אצבעות שנמקה [התחלה] ממנו אפלו חוט אחד, או שנמצא בו קשר, או שני חוטין מתאימין^{עג} - הרי זה טהור.

עג) שני חוטי ערב היו ארוגים בחוט אחד של שתי, וממילא האריגה אינה טובה.

טז. חלוק של בגד, או של לבד, או של גיר - מאימתי הוא גמר מלאכתו? משיתפתח את פיו - הגדול לפי גדלו, והקטן לפי קטנו. ואם נטמא החלוק, מאימתי היא טהרה? משיתבלה, ואינו משמש מעין מלאכתו ראשונה^{נז}. נשתיר בו רבו למעלה, עדין הוא בטמאתו^{נח}; רבו מלמטה, טהור. ואם נקרע מבית פיו, טהור^{נח}.

נז) שפתו העליונה של החלוק בה מכניסים את הראש. נח) למרות שניתן להשתמש בו למלאכה אחרת. נח) כי ניתן ללוש אותו. נט) למרות שרוב החלוק מלמעלה נותר קיים, כי אנשים לא לובשים חלוק שנקרע במקום זה.

יז. העושה חגור מצדו של בגד, ומצדו [או מצדו] של סדין - אינו מקבל טמאה, עד שימלל [יחפור] שפתותיו^{סא}; עשהו מאמצע הבגד, ומאמצע הסדין^{סב} - אינו מקבל טמאה, עד שימלל [גם] מצדו השני.

ס) בצד הבגד או הסדין יש שפה תפורה, וממילא, קיימת שפה בצד אחד של חגור זה. סא) מהצד השני של החגור שהיה מחובר לבגד או לסדין. סב) וממילא, לא קיימת כלל שפה בחגור.

יח. חגור שבלו צדדיו [שפתותיו], ואמצעיתו קיימת - טמא^{סג}.

סג) כי הייתה לו שפה משני צדדיו, ואף לאחר בליית השפה ניתן להשתמש בחגור.

יט. שפה שפרשה מן הבגד, והתקינה לחגור בה את מתניו - מקבלת טמאה, מפני שהיא פאכנט. כ. טלית של עני שבלת - אם היו רב שפתותיה קימות - אף על פי שאין בה שלש [אצבעות] על שלש בריא [חזק], הרי זו מקבלת טמאה. אין שפתותיה קימות - אם יש בה שלש על שלש חזק ובריא, מקבלת טמאה^{סד}; ואם לאו, אינה מקבלת טמאה. וכן שאר בגדי עניים.

סד) כי עניים משתמשים גם בבגדים בגודל כזה.

כא. מטליות^{סה} שאין בהן שלשה טפחים על שלשה טפחים, אינן מקבלות טמאה^{סו}. ואם חשב עליהן והכינן [לשימוש] - מקבלות טמאה, עד שיהיו פחות משלש על שלש; שכל פחות משלש אצבעות על שלש אצבעות אינו מקבל טמאה כלל, ואף על פי שהכינו^{סז}.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כו. שְׁלֹשׁ אֲצָבָעוֹת עַל שְׁלֹשׁ אֲצָבָעוֹת שֶׁהִשְׁלִיכָה עַל הָאֶשְׁפָּה, טְהוּרָה עִי; הַחֲזִירָה, מְקַבֵּלֶת טֹמְאָה עִי.
לְעוֹלָם הִשְׁלַכְתָּהּ מִטְהַרְתָּהּ, וְהַחֲזִירָתָהּ מִטֹּמְאָתָהּ;
חוּץ מִשָּׁל אֲרָגְמָן וְשֵׁל זְהוּרִית [-סוג משי] טוֹבָה,
שֶׁאִפְלוּ הִתָּה עַל הָאֶשְׁפָּה - הִרִי הִיא מְקַבֵּלֶת
טֹמְאָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא חֲשׂוּבָה.

כז. שְׁלֹשׁ אֲצָבָעוֹת עַל שְׁלֹשׁ אֲצָבָעוֹת שֶׁנִּתְּנָה בְּכַדוֹר עִי, אוֹ שֶׁעֲשִׂיהָ כְּדוֹר בְּפָנֶי עֲצָמָה עִי - טְהוּרָה עִי; אֲבָל שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים עַל שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים שֶׁנִּתְּנוּ בְּכַדוֹר - הִרִי הִיא כְּמוֹת שֶׁהִי עִי, וּמִטֹּמְאָה

(עד) כי הוא לא מתכוון להשתמש בה. (ע) מכאן ולהבא, אך טומאתה הקודמת התבטלה לגמרי ואינה חוזרת.

כז. שְׁלֹשׁ אֲצָבָעוֹת עַל שְׁלֹשׁ אֲצָבָעוֹת שֶׁנִּתְּנָה בְּכַדוֹר עִי, אוֹ שֶׁעֲשִׂיהָ כְּדוֹר בְּפָנֶי עֲצָמָה עִי - טְהוּרָה עִי; אֲבָל שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים עַל שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים שֶׁנִּתְּנוּ בְּכַדוֹר - הִרִי הִיא כְּמוֹת שֶׁהִי עִי, וּמִטֹּמְאָה

השנת הראב"ד

ומטמא במדרס א"א אני אין לי אלא שאר טומאות אבל טומאת מדרס אין לו שהרי בטלו מתורת מדרס ואם עשאו כדור בפני עצמו אף משאר טומאות טהור מפני שהתפירה ממעטו והו"ל כפחות משלשה שהתקינו לפקוק בו את המרחץ שבתלו מתורת בגד וטהור.

(עו) קיפל את הבגד וכרך סביבו מטלית. (עז) קיפל את הבגד עצמו ככדור. (עח) כי הוא לא נחשב בגד. (עט) מכיוון שמדובר בבגד גדול, האדם עתיד להוציא אותו מהכדור ולהשתמש בו. (פ) אם הזב ישב על הכדור. (פא) וגודלו היה שלושה טפחים על שלושה טפחים בדיוק. (פב) וממילא הוא אינו ראוי למדרס, אך הבגד נטמא בשאר טומאות מכיוון שהוא גדול יותר משלוש אצבעות על שלוש אצבעות כמבואר בתחילת הפרק.

פֶּרֶק כג

טומאת שק, עור ומפץ; מקרים בהם הבגד נטהר מטומאתו.

א. הַמִּפֶּץ - הוּא הַמַּחְצֵלֶת שְׁאוּרֵגִין אוֹתָהּ מִן הַחֲבָלִים וּמִן [קנה] הַסּוּף וְהַגִּמָּא [-מין עשב] וְכִיּוּצָא בָּהֶן. וְאִין הַמִּפֶּץ בְּכָלל הַבָּלִים הָאֲמוּרִין בְּתוֹרָה, וְאֵף עַל פִּי כֵן מִטֹּמְאָה הוּא בְּמִדְרָס דִּין תּוֹרָה - שֶׁהִרִי רִבָּה הַבְּתוּבָה²¹ "כָּל הַמִּשְׁכָּב", וְזֶה [-המפץ] רָאוּי לְמִשְׁכָּב וְעֲשׂוֹי לוֹ.

(א) לגבי קבלת טומאה. (ב) לגבי טומאת מדרס.

וְכֵן מִטֹּמְאָה בְּמַת וּבִשְׁאָר טֹמְאוֹת מַדְבְּרִיָּהִם, כָּלל

ב. כָּבֵד בְּאַרְנוֹה, שֶׁהִבְגֵּד מִטֹּמְאָה [כשגודלן] בְּשֵׁלֶשׁ עַל שְׁלֹשׁ [אצבעות] בִּשְׁאָר טֹמְאוֹת, וּבְשֵׁלֶשָׁה טַפָּחִים עַל שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים לְמִדְרָס [-בטומאת מדרס].

(ה) בתחילת הפרק הקודם. הלכה זו היא כעין הקדמה להלכות הבאות העוסקות בשיעורים נוספים.

ג. הַשֶּׁק, שֶׁעוּרָו אֲרָבָעָה טַפָּחִים עַל אֲרָבָעָה טַפָּחִים; הָעוֹר, חֲמִשָּׁה עַל חֲמִשָּׁה; הַמִּפֶּץ, שֶׁשָּׂה עַל שֶׁשָּׂה - בֵּין לְמִדְרָס, בֵּין לִשְׁאָר טֹמְאוֹת. וּפְחוֹת מִכָּל הַשְּׁעוּרִין הָאֵלֶּה, טְהוּרִין מִכָּלֵם.

(ו) הארוג משיער. (ז) שיעור זה הוא השיעור המינימלי בו רגילים להשתמש בשק.

בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּקָרַע אֶחָד מֵהֶם שֶׁנִּקְרַע בְּלֹא כוֹנֵה. אֲבָל הַקּוֹצֵץ בְּכוֹנֵה וְקָצַץ אִפְלוּ טַפַּח עַל טַפַּח לְמוֹשֵׁב, אוֹ שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים עַל שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים לְמִשְׁכָּב - הִרִי זֶה מִטֹּמְאָה בְּמִדְרָס, בֵּין שֶׁהִי הַטַּפַּח עַל טַפַּח שֶׁהִקְצִיעַ [-חתך] אוֹ הִשְׁלִשָּׁה עַל שְׁלֹשָׁה, בְּגֵד אוֹ שֶׁק אוֹ עוֹר אוֹ מִפֶּץ. וְכֵן הַמִּקְצָע מֵאֶחָד מֵהֶם לְאַחֵיהֶם [-כפפה] כְּדִי שֶׁיֵּאָחֲזוּ בּוֹ בְּיָדוֹ, כְּדֶרֶךְ שְׁעוּשִׁין קוֹצֵצִי תֵּאָנִים שֶׁלֹּא יִזְקוּ אֲצָבָעוֹתֵיהֶן - הִרִי זֶה טֹמָא בְּכָל שֶׁהוּא;

וְהוּא, שֶׁלֹּא יִהְיֶה פְּחוֹת מִשְׁלֹשׁ אֲצָבָעוֹת - שְׁכָּל פְּחוֹת • מִשְׁלֹשׁ, טְהוֹר מִכָּלֵם.

השנת הראב"ד

פחות .. מכלום א"א זה כתב מדעתו שהרי אמרו ולאחיה כל שהוא ואולי במקצע לכן ולפיכך אפילו כל שהוא מפני שהוא ככלי או כבגד קטן.

(ח) על מנת להשתמש בדבר אותו הוא קוצץ. (ט) אך אם קצץ פחות מטפח על טפח לשיבה או פחות משלושה טפחים על שלושה טפחים לשיבה אינו מקבל טומאה, כי לא ניתן לשבת או לשכב עליו כלל. (י) בשיעור קטן יותר.

ד. הַמַּחְבֵּר שְׁנֵי טַפָּחִים מִן הַבְּגָדִי וְטַפַּח מִן הַשֶּׁק, שְׁלֹשָׁה מִן הַשֶּׁק וְאֶחָד מִן הָעוֹר, אֲרָבָעָה מִן הָעוֹר וְאֶחָד מִן הַמִּפֶּץ עִי - הִרִי זֶה טְהוֹר מִן

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ל' תשרי - ספר טהרה - הלכות כלים

קכה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שיהיה ניתן לשבת עליהם. (כח) כי לא ניתן לשבת עליהם בנחות. (כט) יחתוך ויחליק אותם. (ל) ייחשבו כמפץ המקבל טומאה.

ו. חלוק של קטן אינו מטמא במדרס^{לא}, עד שיהיה בו פשעור שלשה טפחים על שלשה טפחים; ונמדד כפול כביתו^{לב}. ואלו נמדדין כפולין: פגדים שמלבישין בהן על הרגלים, ועל השוקים, ואת הראש, והמכנסים, והפובע, וכיס של פגדה [=חגורה]. ומטלית שטליה [=תפרה] על השפה^{לג} - אם פשוטה^{לד}, נמדדת פשוטה; ואם כפולה, נמדדת כפולה.

(לא) למרות שהוא בגד שלם בפני עצמו. (לב) סדר התפירה של החלוק הוא אשר בסיום התפירה מקפלים את החלוק לשניים, וממילא, גודלו של הבד מצד עצמו הוא פי שניים מגודל החלוק. אך, לגבי קבלת טומאה יש למדוד את החלוק לאחר סיום תפירתו והכנתו לשימוש. (לג) על שפת הבגד על מנת שהשפה לא תיקרע. (לד) ולא מקופלת לשניים.

ז. הפגד שארג בו שלשה על שלשה^{לה}, ונטמא במדרס, ואחר כך השלים את כל הפגד - הפגד פלו^[טמא בטומאת] מדרס^{לו}; נטל חוט אחד מתחלתו^{לז}, טהור מן המדרס^{לא}, אבל טמא מגע מדרס^{לב}, והרי הוא ראשון^[לטומאה] ככלי שנגע במדרס. נטל חוט אחד מתחלתו^{לז}, ואחר כך השלים את כל הפגד - פל הפגד טמא מגע מדרס^{מא}.

(לח) טפחים בדיוק. (לו) כי הוא נחשב כחלק מהשלושה טפחים. (לז) משלושה הטפחים שנטמאו בתחילה. (לח) כי שלושה הטפחים הראשונים שגרמו את טומאת המדרס לא קיימים. (לט) כי נגע בדבר שנטמא במדרס. (מ) לאחר שלושה הטפחים נטמאו במדרס, וממילא השארית שלהם טמאה במגע מדרס בלבד. (מא) כמו השארית של השלושה טפחים.

וכן בגד שארג בו שלש אצבעות על שלש, ונטמא במת^{מב}, ואחר כך השלים עליו את כל הפגד - הפגד פלו טמא מת; נטל חוט אחד מתחלתו - טהור מטמא מת, אבל טמא מגע טמא מת^{מג}. נטל חוט אחד מתחלתו^{מז}, ואחר כך השלים את כל הפגד - הפל טהור.

(מב) ונעשה אב הטומאה. (מג) ונחשב ולד הטומאה. (מד) לאחר שלוש האצבעות נטמאו במת.

ולמה יהיה הפל טהור^{מז}? מפני שאמרו [חכמים]:

המדרס^י: אבל אם חבר חמשה טפחים מן המפץ^{יא} ואחד מן העור^{יב}, ארבעה מן העור^{יג} ואחד מן השק^{יד}, שלשה מן השק^{יד} ואחד מן הפגדי^{יז} - הרי זה טמא מדרס^{יז}. זה הפל: פל שהשלים שיעורו בחמור ממנו^{יח}, טמא; השלימו מן הקל, טהור.

(יא) ששיעורו לטומאה הוא שלושה טפחים, וממילא שני הטפחים הם שני שליש מהשיעור המקבל טומאה. (יב) ששיעורו לטומאה הוא ארבעה טפחים, וממילא הטפח הוא רבע מהשיעור המקבל טומאה. (יג) שהם שלושה רבעים מהשיעור המקבל טומאה. (יד) ששיעורו לטומאה הוא חמישה טפחים, וממילא הטפח הוא חמישית מהשיעור המקבל טומאה. (טו) שהם ארבע חמישיות מהשיעור המקבל טומאה. (טז) ששיעורו לטומאה הוא שישה טפחים, וממילא הטפח הוא שישית מהשיעור המקבל טומאה. (יז) ומשאר טומאות כמבואר בהלכה הקודמת, אך הבגד שיש בו שני טפחים טהור ממדרס בלבד ונטמא בשאר טומאות מכיוון שיש בו יותר משלוש אצבעות על שלוש אצבעות. החידוש בכך שצירופים אלו טהורים הוא למרות שבצירוף שני הסוגים יש גודל מינימלי של טפחים המקבלים טומאה כמו בצירוף הבגד והשק, למשל, אשר יש בהם שלושה טפחים שהם השיעור המינימלי של בגד המקבל טומאה. והטעם לכך הוא, מכיוון שבצירוף הבגד והשק, למשל, אין שיעור מינימלי משני הסוגים יחד כי בבגד יש שני שליש מהשיעור ובשק יש רבע מהשיעור, ושני שליש בתוספת רבע אינם שיעור שלם (וכן הוא בשאר המקרים המובאים בהלכה זו). אמנם, אם למשל האדם יחבר שני טפחים מן הבגד (שהם שני שליש משיעורו) וטפח ושליש מהשק (שהוא שליש משיעורו), בגד זה יקבל טומאה מכיוון ששני שליש בתוספת שליש הם שיעור שלם (וכן לגבי שאר המקרים המובאים בהלכה זו). (יח) שהם חמש שישיית מהשיעור המקבל טומאה. (יט) שהוא חמישית מהשיעור המקבל טומאה. (כ) שהם ארבע חמישיות מהשיעור המקבל טומאה. (כא) שהוא רבע מהשיעור המקבל טומאה. (כב) שהם שלושה רבעים מהשיעור המקבל טומאה. (כג) שהוא שליש מהשיעור המקבל טומאה. (כד) כי בצירוף שני הסוגים יחד ישנו שיעור מינימלי של טפחים כשיעור המינימלי הגדול יותר מבין שני הסוגים (כמו במפץ ועור, אשר בצירופם יש שישה טפחים כמו השיעור המינימלי של המפץ הגדול יותר משיעור העור), ואף שני החלקים יחד הם שיעור שלם (כמו במפץ ועור, אשר חמש שישיית בתוספת חמישית הם יותר משיעור שלם). (כה) בדבר ששיעורו המינימלי קטן יותר, כמו עור לגבי מפץ.

ה. פלוני נפה ויכברה^{כו} שהתקנן לשיבה^{כז}, טהורין^{כח}; ואין מקבלין טמאה עד שיקצצו אותם^{כט}, ואחר כך יהיו כמפץ^ל.

(כו) העשויים מגמי. (כז) עשה בהם תיקונים קלים על מנת

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(נו) הבגד נטמא רק בטומאת מדרס, אך הזב לא נגע בו וממילא לא טימא אותו אף בטומאת מגע. (נז) ואינם טמאים אף בטומאת מגע מדרס, כי הקרעים לא נגעו בבגד שיש בו שלושה על שלושה וממילא לא נגעו בבגד הטמא טומאת מדרס. (נח) ונותרו בבגד שלושה טפחים על שלושה טפחים, וממילא הוא עדיין טמא בטומאת מדרס. (נט) החלק הקרוע נגע בבגד הגדול ונטמא ממנו.

י. סדין שנטמא במדרס, ואחר כך עשהו פרכת - טהר מן המדרס. ומאימתי היא טהרתו מן המדרס? משקשר בו הלולאות שהוא נתלה בהן כשאר הפרוכות.

(ס) כי הפרוכות אינה ראויה למדרס. למעשה, סדין זה נטהר אף מטומאת מגע מדרס אך הוא נטמא בשאר טומאות למרות שהוא קבוע בכותל המחובר לקרקע. הטעם לכך הוא משום שלעיתים השמש מתעטף בחלק מהסדין על מנת להתחמם מעט.

יא. טלית שהיא מדרס, והטבילה, וקדם שיעריב שמשה התחיל לקרע ממנה קרע - פיון שנקרע בה רבה, שוב אינה חבור וטהרה פלה, אף על פי שעדיין נשתיר בה פדי מעפרות [בגד קטן] שלא נקרע, שהרי הוא נקרע והולך^א. במה דברים אמורים? בטבולת יום [שהוטבלה היום]; פיון שלא חס עליה להטבילה^ב, כך לא יחוס לקרע את פלה^ג, ולפיכך טהרה פלה.

(סא) האדם עתיד לקרוע את כל הבגד. (סב) ולא חשש שהמים יהרסו את הטלית. (סג) ולכן, אין חשש שהוא לא יקרע את כולה.

~ יום חמישי א' מרחשון ~

פרק בד

עורות וכלים הנטמאים במדרס.

א. אלו עורות מטמאין במדרס: עור שחשב עליו לשטחו [=לשבת עליו], ועור שמניחין על המטות מלמעלה לישן עליו, ועור שמניחין על החמור תחת המשאויב, ועור שמניחין בעפרס [=עריסה] תחת הקטן, ועור הפר, ועור הכסית.

(א) מעל החבילים המחוברים את חלקי המיטה. (ב) על מנת להגן על עור החמור. עור זה נטמא במדרס כי לעיתים האדם רוכב עליו.

שלוש על שלש [אצבעות] שנתמעטה, טהרה מקלום^י. אבל שלשה על שלשה [טפחים] שנתמעטה^ז - אף על פי שטהרה מן המדרס, הרי היא טמאה בכל הטמאות^ח.

(מה) והרי במקרה הראשון לגבי טומאת מדרס, הבגד כולו טמא מגע מדרס. (מו) ובמקרה השני מדובר בשלוש אצבעות על שלוש אצבעות שנתמעטו. (מז) כמו במקרה הראשון. (מח) כולל טומאת מגע מדרס.

ח. מטלית שהיא מדרס, וטלאה [=עשאה טלאי] על הקפה או על העור - נעשה הכל ראשון לטמאה^ט; הפריש את המטלית - הרי הקפה או העור ראשון, מפני שנגעו במדרס. והמטלית טהרה - שפיין שטליה והפרישה, בטלה^י.

(מט) בטומאת מגע מדרס. מכיוון שהמטלית בטלה לגבי הקופה או העור והן אינן ראויות למדרס, טומאת המדרס של המטלית מתבטלת. (נ) והיא לא נחשבת כלי כלל. בכך שונה דין המטלית מדין בגד שניטל ממנו חוט אחד והשלימו אשר טמא מגע מדרס כמבואר בהלכה הקודמת, מכיוון שהבגד עדיין ראוי ומיועד לשימוש.

ט. טליה על הבגד או על השק^{יא} - נעשה הכל מדרס, והרי הכל אב טמאה^{יב}. הפרישה - הרי הבגד או השק ראשון, שהרי נגע במדרס^{יג}; והמטלית אב טמאה כשהיתה, שאינה בטלה על האריג [לגבי הבגד והשק].

(נא) העשויים מדבר דומה לדבר שממנו המטלית עשויה. (נב) כי המטלית לא בטלה לגביהם. (נג) אך טומאת המדרס מתבטלת, כי המטלית נטמאה במדרס לפני שהייתה עליהם.

תפר המטלית על הבגד - כשטליה מרוח אחת או משתי רוחות כמין גס^{יד} - אינה חבור, ולא נעשה הכל אב אלא מגע מדרס בלבד; תפרה משתי רוחות זו כנגד זו - הרי היא חבורי^{טו}, ונעשה הכל אב.

(נד) ג' יוונית הדומה לאות ר'. (נה) כי תפירה משני צדדים מקבילים היא תפירה חזקה ומהודקת היטב.

ט. [בגד שגדול] שלשה על שלשה שנטמא במדרס^{יז}, ואחר כך נחלק - טהר מן המדרס; ואין בקרעים אלו טמאה פללי^{יח}, והרי הן כשברי פלי שנטמא. אבל בגד [גדול] שנטמא במדרס, וקרע ממנו שלש אצבעות על שלש אצבעות^{יט} - אותו הקרע טהר מן המדרס, אבל טמא במגע מדרס; שבעת פרישתו מן הבגד הגדול, נטמא במגעו^כ.

ה. מְנַעַל שֶׁעַל הָאָמוּם - אָף עַל פִּי שְׁעָדִין לֹא לְבָשׁוּ אָדָם, הָרִי זֶה מְטַמֵּא בַּמִּדְרָס; שֶׁכָּכֵר נִגְמְרָה מְלֻאכְתּוֹ, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ^א.

(י) התבנית עליה מייצרים את הנעל. (יא) בתחילת פרק ז.

ו. כָּל עוֹר הָרָאִי לְהִטְמֵא בַּמִּדְרָס^ב, וְאִינוּ חֹסֵר

מְלֻאכָה - הַמְחֻשְׁבָּה ^{השגת הראב"ד} וְאִם ... שֶׁלֹּחַן א"א כַּמְדוּמָה אֵין זֶה ^{מטמאתו^ג; ואם • חשב} הִיא קִטְבִּילִיא.

עָלָיו לְהִיטְּ עוֹר שֶׁלֹּחַן

וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, הָרִי זֶה מְטַמֵּא בַּמִּדְרָס. וְאִם חֹסֵר

מְלֻאכָה י - אֵין הַמְחֻשְׁבָּה מוֹעֵלֶת בּוֹ, עַד שֶׁתִּגְמַר

מְלֻאכְתּוֹ; חוּץ מִהָעוֹר שֶׁמְחַפֵּין בּוֹ הַמְרַכֵּב מִפְּנֵי

הָאֵבָק - שֶׁמְחֻשְׁבָּה מוֹעֵלֶת בּוֹ [להחשיבו מדרס], אָף עַל

פִּי שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלֻאכְתּוֹ^{טו}.

(יב) ניתן להשתמש בו למדרס. (יג) אף אם לא עשה בו

מעשה המכשירו לשימוש למדרס. (יד) וללא מלאכה זו,

לא משתמשים בעור למדרס. (טו) עור זה מקבל טומאה

למרות שלא חתכו אותו מכל צדדיו כראוי עבור השימוש

בו, כי רוב האנשים יושבים עליו אף לפני שחותכים אותו

כראוי.

בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּעוֹרוֹת בְּעַל הַבֵּית^{טז}; אֲכָל

עוֹרוֹת הָעֶבְדִּין, שֶׁשֶּׁתִּמָּן לְמַכִּירָה י - אֵין הַמְחֻשְׁבָּה

מְטַמֵּאתָּן, עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה בָּהֶן מַעֲשֶׂה וְיִכֵּין אוֹתָן

לְמִדְרָס^{יז}.

(טז) אנשים רגילים שלא מקפידים להימנע משימוש בעורות

לפני גמר מלאכתם. (יז) עורות של האומנים המעבדים

עורות על מנת למכור אותם, אשר מן הסתם כל העורות

שלהם מיועדים למכירה. (יח) מכיוון שהם מקפידים לא

למכור עורות לפני גמר מלאכתם.

ז. אֵין אָדָם מְטַמֵּא בַּמִּדְרָס מִשָּׁכֵב אוֹ מְרַכֵּב

שְׂאִינוּ שְׁלֹו, שֶׁנֶּאֱמַר^{22ט}: "וְהִנּוּגַע בְּמִשְׁכְּבוֹ". גִּזְלִי

מִשָּׁכֵב וְדָרַס עָלָיו בְּלֹא נִגְיָעָה^כ, הָרִי זֶה טְהוֹר^{כא};

וְאִם נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים^{כב}, טְמֵא^{כג}. גִּנְבִּי מִשָּׁכֵב, וְיֹשֵׁב

עָלָיו - הָרִי זֶה טְמֵא; שֶׁחֲזַקְתּוֹ שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים^{כד},

שְׂאִינָן יוֹדְעִין מִי גִנְבּוֹ. וְאִם יוֹדֵעַ שְׁעָדִין לֹא

נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים, הָרִי זֶה טְהוֹר.

(יט) לגבי טומאת מדרס. (כ) יש דבר החוצץ בין הזב לבין

המשכב או המרכב, ולכן הזב דרס עליו אך לא נגע בו.

(כא) אך אם הזב נגע במשכב או במרכב, הוא מטמא אותו

וְכֵן עוֹר שֶׁמְנִיחִין תַּחַת הַשְּׁלֶחָן בְּעַת הָאֲכִילָה כְּדִי

שֶׁיִּפְּלוּ עָלָיו הַפְּרוּרִין, מִפְּנֵי שֶׁהוּא [האדם] נִשְׁעָן עָלָיו

בְּרִגְלוֹ; וְעוֹר שֶׁחוֹגֵר הַחֹמֶר [=מוביל חמורים] עָלָיו, וְעוֹר

שֶׁחוֹגֵר נוֹפֵץ [=חובט] הַפִּשְׁתָּן עָלָיו בְּעַת שְׁנוּפִץ, וְעוֹר

שֶׁמְנִיחַ הַסֶּפֶל עַל כְּתָפוֹ בְּעַת שְׁסוּבִל [=סוחב משא],

וְעוֹר שֶׁמְנִיחַ הָרוּפָא עַל בְּרָכָיו בְּעַת שֶׁמִּפִּס הַשְּׁחִין

[=פותח מוגלה]; מִפְּנֵי שֶׁכָּל אֶלוֹ הָעוֹרוֹת, יוֹשֵׁב עֲלֵיהֶן^י.

(ג) האדם המשתמש בהם.

וְכֵן עוֹר הַלֵּב [סינר] שֶׁל קָטָן, שְׂרִיר [של הקטן] יוֹרֵד

עָלָיו כְּדִי שֶׁלֹּא יִפְסֹד [=יקלקל] בְּגָדָיו; וְעוֹר שֶׁעָשָׂהוּ

לְהִיטְּ נוֹתָנוּ עַל לְבָו בְּעַת הַקָּצִיר מִפְּנֵי הַשָּׂרֵב, וְעוֹר

שֶׁלּוּפְפִין [=כורכים] בּוֹ הַכְּסוֹת; וְעוֹר הַתְּפוֹר כְּמוֹ תִּבְּה

שֶׁמְנִיחִין בּוֹ הַבְּגָדִים - שֶׁכָּל אֶלוֹ מִתְּהַפְּכִין עֲלֵיהֶן

וְנִשְׁעָנִין עֲלֵיהֶן^י.

(ד) חלק מעורות אלו הם מלולככים ואינם ראויים לשיבה

וחלק מעורות אלו נקיים ולא יושבים עליהם כדי לא

ללכלכם, אך לעיתים הופכים אותם ויושבים על צידם השני.

ב. וְכָל הָעוֹרוֹת הַמְטַמֵּאוֹת בַּמִּדְרָס, אֵינָן מְטַמֵּאוֹת

עַד שֶׁיִּהְיֶה כְּשֶׁעוֹר חֲמִשָּׁה טְפָחִים.

וְאֵלוֹ עוֹרוֹת שְׂאִין מְטַמֵּאִין בַּמִּדְרָס: עוֹר שֶׁחוֹגֵר

סוּרֵק הַצֶּמֶר בְּעַת שְׁסוּרָק, וְעוֹר שֶׁלּוּפָף בּוֹ הַצֶּמֶר

הַסְּרוּק^ה, וְעוֹר שֶׁלּוּפָף בּוֹ הָאֲרָגְמָן וְעוֹר הַתְּפוֹר

שֶׁמְנִיחִין בּוֹ הָאֲרָגְמָן. וְכָל מְטַמֵּאוֹת בְּשָׂר טְמֵאוֹת.

(ה) עורות אלו אינם ראויים ומיועדים לשיבה, מכיוון שיש

בהם פירווי צמר העלולים להידבק בבגדי האדם. (ו) אף

עורות אלו אינם ראויים ומיועדים לשיבה כי הישיבה

עליהם עלולה לגרום להצטברות אבק על הארגמן שהוא בד

יקר מאוד, וכתוצאה מכך ייגרם הפסד גדול לבעל הארגמן.

ג. עוֹר שֶׁעָשָׂהוּ חֲפוּי [קבוע] לְכָלִים, טְהוֹר מִכָּלִים.

עָשָׂהוּ חֲפוּי לְמִשְׁקָלָת [אבני משקל] - מִקְבֵּל שָׂאֵר

טְמֵאוֹת, שֶׁהָרִי נַעֲשֶׂה לְקַבְּלָהּ^ח; וְאִינוּ מְטַמֵּא

בַּמִּדְרָס.

(ז) כמבואר בפרק ד הלכה ד. (ח) העור מיועד לשמירה על

המשקולת, וכאשר משתמשים במשקולת מסירים את העור.

ד. עוֹר שֶׁעָשָׂהוּ [מעין נעל] לְעֻקְבוֹ וּלְפָרְסָתוֹ - אִם

חוּפָה אֶת רֵב הָרִגְלָה, מְטַמֵּא^ט; וְאִם לֹא, טְהוֹר.

(ט) בטומאת מדרס, כמו כל נעל.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בהם דברים מבלי שהם יפלו. (לו) כמו כל פשוטי כלי עור
הטהורים מהתורה, כמבואר בפרק א הלכה י.

**אבל כלים שעקר עשייתן לקבלה בלבד, כגון החמת
והתרמילי - אם היו גדולים כדי שיהיו ראויין
לישב עליהן - הואיל ויושבין עליהן מפני גדלן,
הרי הם מטמאין במדרס כל זמן שהן שלמין.
נפחתו, ואף על פי שאפשר עדין לישב עליהן -
הרי אלו אין מטמאין במדרס; שעקר עשייתן
לקבלה בלבד, והואיל ובטלו מלקבלה, טהרו
מלהטמא לא בשאר טמאות ולא במדרס.**

(ז) המיועדים בעיקר לקבלת דברים, ורק לעיתים יושבים
עליהם. (ח) וממילא, לא ניתן להשתמש בהם לשימוש
העיקרי. (ט) כי הם אינם נחשבים ככלים.

וכמה הוא שעורן ויהיו ראויין למדרס? החמת,
שבעה קבין^ט; והילקוט, חמשת קבין; והקלסטר
[שק קטן] שתולין בה השעורין בראש הבהמה^{מא},
ארבעת קבין; והפרייתית [שק עור] שמעריין
[ממלאים] בה המים, סאה^{מב}. ופחות מן השעורין האלו - אינן
ראויין למדרס, ואין דרך העם לישוב עליהן.

(מ) אם היא יכולה להכיל שבעה קבין. (מא) על מנת שהיא
תאכל את השעורים המונחות בו. (מב) בסאה יש שישה
קבין.

**נפחתו, וצרר [קשר] מקום הפחת^{מג} - הרי הן
טהורין, וכאלו לא קשר מקום הפחת^{מד}. וכל
החמות שנפחתו וצררן - טהורות, חוץ משל
ערביים; מפני שקף הוא דרךן תמיד לצררן. וחמת
חלילין^{מה} - אינה מתטמא במדרס, שהרי אינה
ראויה למדרס.**

(מג) וממילא, הם ראויים לקבלה. (מד) כי לא משתמשים
בהם לאחר שהם נפחתו. (מה) כלי נגינה העשוי מעור
ודומה לחמת.

פרק בה

כלים נוספים הנטמאים בטומאת מדרס.

**א. כל פשוטי כלי עץ העשויין לשיבה או
לשיבה או לרכיבה - מטמאין במדרס, כגון
המטה והפסא וכיוצא בהן.**

(א) כלי עץ שאין להם בית קיבול, ואינם נטמאים בטומאות
אחרות מהתורה כמבואר בפרק א הלכה י.

אף אם הוא לא שלו. (כב) אם ידוע בוודאות שהבעלים
התייחסו מלמצוא את המשכב או המרכב, וממילא הגזלן
קנה אותם והם נחשבים ברשותו. (כג) כי המשכב והמושב
הם של הגזלן. (כד) וממילא יש סיכוי קטן יותר למצוא
את הגנב.

**לפיקה, גנב שגנב עור, וחשב עליו לשיבה -
המחשבה מועלת לו, ומטמא במדרס; אבל הגזלן
- אין מחשבתו מועלת, אלא אם נתאשו הבעלים.
ח. עור שנטמא במדרס, והתחיל לקרעו רצועות
- הרי הוא בטמאתו, עד שימעטנו פחות פחות
מחמשה טפחים.**

**ט. כל כלי עור שנטמא במדרס הזב, ושנהו לכלי
אחר - אם שנהו מן הפשוט לפשוט^{כז}, הרי הוא
בטמאתו^{כח}; שנהו מן הפשוט למקבל, ומן המקבל
לפשוט - טהור^{כט}. ובבגד, הכל טמא^ל.**

(כח) אם שינה כלי ללא בית קיבול לכלי אחר ללא בית
קיבול. (כז) וכן אם שינה כלי שיש לו בית קיבול לכלי
אחר שיש לו בית קיבול, כמבואר בסוף ההלכה. (כז) כי
הכלי שנוצר הוא כלי חדש. (כח) כי כל סוגי הבגדים
דומים זה לזה, וממילא הבגד שנוצר לא נחשב בגד חדש.

**פיצד? חמת^{כט} שעשהו שטיח, ושטיח שעשהו
חמת - טהור; אבל חמת שנטמאה במדרס, ועשהו
תרמיל [ילקוט], או תרמיל שעשהו חמת - הרי הן
מדרס כשהיו^{לא}.**

(כט) שק עור גדול. (ל) כי בחמת יש בית קיבול, ובשטיח
אין בית קיבול. (לא) כי בשניהם יש בית קיבול.

**י. פר של בגד [כב] שנטמא במדרס, ועשהו סדין^{לב},
או סדין שעשהו פר או פסת, בגד שעשהו מטפחת,
או מטפחת שעשהו פסת - הרי הן מדרס כשהיו^{לג}.**

(לב) פרם את התפרים של הכר והפך אותו לסדין. (לג) כי
בגד ששינה את צורתו לבגד אחר נשאר בטומאתו אף אם
שינה אותו מפשוט למקבל, כמבואר בהלכה הקודמת.

**יא. כלים [העשויים מעור] שעקר עשייתן לקבלה
ולמשכב כאחד, כגון כרים וכסתות^{לד} והשקין
והמרצופין [שקים גדולים] - אם נפחתו^{לה} - אף על פי
שטהרו מלהטמא במת ובשאר טמאות, מפני שאינן
כולין לקבלה, הרי הן מטמאין במדרס, שעדיין הן
ראויין למדרס.**

(לד) הממולאים בצמר או בנוצות. (לה) ולא ניתן להניח

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יג) ברצפת המרחץ יש נקבים אליהם נשפכים המים. לאחר שהמים נשפכים לנקבים מכסים את הנקבים בנסרים וכך ניתן לעמוד עליהם.

ז. הסל והפלפלה [סוג סל] שְׂמֹלֶאן תָּבֵן או מוֹכִין [צמר גפן] - אף על פי שֶׁהִתְקִינָן לִישִׁיבָתוֹ - אֵינָן מְקַבְּלִין טְמֵאָה מִדָּרְס; שְׂאִינָן רְאוּיִין לִישִׁיבָה יי. וְאִם סָרְגָן [תפרס] בְּגָמִי אוּ בְּמִשְׁיחָה עַל פִּיהֶן ט, הֲרִי אֵלּוּ מְטַמְּאִין בַּמִּדְרָס.

יד) כי התבן או המוכין נופלים מהם. טו) וכך התבן או המוכין לא יכולים ליפול.

ח. קוֹרֶת בֵּית הַבֵּד טו שְׁעֵשָׂה רֹאשָׁה הָאֶחָד פְּסָא יי - אֵינּוּ מְטַמְּא בַּמִּדְרָס, מִפְּנֵי שְׂאֹמְרִין לוֹ: 'עֲמוּד, וְנִעֲשָׂה מְלֻאכְתָּנוּ יי. אָבֵל אִם קָבַע אֶת הַפְּסָא [המכין] בְּקוֹרֶת בֵּית הַבֵּד, הַפְּסָא מְטַמְּא מִדָּרְס יי; וְאִם דָּרַס הִזָּב עַל הַקּוֹרֶה, לֹא נְטָמָא הַפְּסָא י.

טז) המשמשת לסחיטת זיתים. יז) חקק בראש הקורה מקום ישיבה. יח) כאשר הזב מעוניין לשבת על כיסא זה, אומרים לו שעליו לעמוד כי הוא מונע את סחיטת הזיתים שהיא הייעוד של הקורה. כלומר: קורה זו אינה ראויה ומיועדת למדרס, ולכן היא אינה נטמאת בטומאת מדרס. יט) כי הוא היה מיועד לישיבה לפני קביעתו בקורה, וקביעתו לא ביטלה ממנו את האפשרות להיטמא בטומאת מדרס. כ) כי הקורה לא נטמאת במדרס.

וכן אם קָבַע הַפְּסָא בְּקוֹרֶה גְּדוֹלָה. עֲשֵׂה רֹאשׁ הַקּוֹרֶה הַגְּדוֹלָה פְּסָא - אֵין טְמָא אֲלָא מְקוֹם הַפְּסָא בְּלִבְדָּא, וְשָׂאֵר הַקּוֹרֶה טְהוֹרָה יי. וְכֵן הִדִּין בְּכִסָּא שְׂקָבְעוּ בַּעֲרֵבָה, שֶׁהוּא טְהוֹר יי.

כא) בשונה מקורת בית הבד שעשה בה כיסא שאינה נטמאת כלל, כי קורה גדולה אינה מיועדת למלאכה המונעת מהזב לשבת עליה. כב) כי שאר הקורה אינו מיועד לישיבה. כג) אם נגעה טומאה בעריבה, הכיסא אינו נטמא.

ט. קָצֵת [קצת] הַקּוֹרֶה שְׂמֵתָקָן אוֹתוֹ הַמְּסַתָּה אֶת הָאֶבֶן לְהִיּוֹת יוֹשֵׁב עָלָיו יי, הֲרִי מְקוֹם יִשְׁיבָתוֹ מְטַמְּא בַּמִּדְרָס. מְקוֹם יִשְׁיבָה שְׂאֲחוּרֵי הַקְּרוֹן יי - טְהוֹר, שְׂאִינָה אֲלָא יִשְׁיבָת צַעֲרִי.

כד) במהלך עבודתו. כה) מרכבה המשמשת אנשים חשובים. מאחורי המרכבה היו עושים מקום ישיבה קטן עבור העבדים והמשרתים. כו) הישיבה במקום זה אינה נוחה ומצער את האדם היושב בו.

י. רֹאשֵׁי פְּלוֹנְסוֹת [קורות גדולות] שְׂהֶאֱמִינָן יוֹשְׁבִין

ב. הַמָּטָה וְהַכֹּר וְהַכֶּסֶת שֶׁל [המיועדים עבור] מֵת, וְכִסָּא שֶׁל פְּלָה, וּמִשְׁבֵּר [=כיסא] שֶׁל חֲזָה [=יולדת], וְכִסָּא שֶׁל כּוֹבֵס שֶׁהוּא כּוֹרֵס עָלָיו אֶת הַכְּלִים י, וְכִסָּא שֶׁל [ילד] קָטָן שֶׁיֵּשׁ לוֹ רַגְלִים אֵף עַל פִּי שְׂאִין בּוֹ גְּבֵה טַפַּח - כָּל אֵלּוּ מְטַמְּאִין בַּמִּדְרָס.

ב) מניח עליו בגדים רבים.

ג. כִּסָּא שֶׁל בְּרִזָּל שְׁעוֹשִׁין בְּבֵית הַכִּסָּא, וְהָעוֹר נִתּוֹן עָלָיו - הֲרִי הוּא [העור והברזל] מְטַמְּא בַּמִּדְרָס וּבְשָׂאֵר טְמֵאוֹת. הַפְּרִישׁ הָעוֹר • הַמְּחַפָּה עַל הַבְּרִזָּל - הָעוֹר מְטַמְּא בַּמִּדְרָס י, וְהַבְּרִזָּל מְטַמְּא בְּשָׂאֵר טְמֵאוֹת, אָבֵל לֹא בַּמִּדְרָס י.

ג) והאדם יושב על העור. ד) כי הם נחשבים ככלי אחד הראוי לישיבה. ה) כי ניתן לשבת על העור אף כאשר הוא לא מונח על הברזל. ו) כי אף אדם לא יושב על ברזל שאינו מכוסה בעור. ולכן, אם הכיסא נטמא במדרס ולאחר מכן הסיר את העור מהכיסא, הברזל נטהר מטומאת מדרס.

ד. טְרַסְקָל [סל קטן] שֶׁל גָּמִי וְכִיּוֹצָא בּוֹ הַמְּחַפָּה בְּעוֹר י, מְטַמְּא בַּמִּדְרָס י וּבְשָׂאֵר טְמֵאוֹת; הַפְּרִישׁ הָעוֹר מֵעָלָיו - הָעוֹר מְטַמְּא בַּמִּדְרָס, אָבֵל הַטְּרַסְקָל טְהוֹר מִכָּלֵם, שֶׁהֲרִי נִעֲשָׂה כְּשֶׁבְּרִי בָלִים י.

ז) הדפנות של הסל עשויות מקנים הרחוקים זה מזה, וממילא, לא ניתן להכניס דברים לסל מבלי שהם יפלו. ולכן, הסל נחשב כסל ללא בית קיבול והוא אינו מקבל טומאה מהתורה, כמבואר בפרק א הלכה י. ח) וכתוצאה מכך ניתן להכניס דברים לכלי מבלי שהם יפלו, והסל נחשב ככלי שיש לו בית קיבול. ט) כי ניתן להפוך את הכלי ולשבת על תחתיתו. י) מכיוון שלא ניתן לשבת עליו ולא ניתן להניח בו דברים.

ה. סְפָסְלִין שְׂבִימְרָחִין, שְׁשֵׁתִי רַגְלָיו שֶׁל סְפָסֶל שֶׁל עֵץ - מְטַמְּא בַּמִּדְרָס. הֵיִתָּה אַחַת שֶׁל עֵץ, וְאַחַת שֶׁל שִׁישׁ י טְהוֹר י.

יא) שאינו מקבל טומאה. יב) מכיוון שלא ניתן לשבת על הספסל בנוחות ללא הרגל העשויה משיש, הספסל כולו נחשב ככלי העשוי משיש שאינו מקבל טומאה כמבואר בסוף פרק ה.

ו. נְסָרִים שֶׁל מְרַחֵץ י שְׂשִׁגְמָן [חיבורס] - טְהוֹרִין; שְׂאִינָן עֲשׂוּיִין לִישִׁיבָה, אֲלָא כְּדִי שֶׁהִיוּ הַמִּים מְהֻלְכִין תַּחְתֵּיהֶן.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יד. ומחצלת שעשה [שהוסיף] לה קנים לארפה^{מד} - טמאה מדרס, שעדין ראוייה לשכיבה^{מה}; ועשאו^{אם} במין גס^{לן}, טהורה. עשה [הוסיף] קנים לרחפה - אם אין בין קנה לחברו ארבעה טפחים, טהורה^{מז}.

(מד) המחצלת מורכבת מקנים קשים הרחוקים זה מזה ומונחים לרוחב, וניתן לשכב עליה ברווח שבין קנה לקנה (והקנים הנמצאים בצידי האדם מונעים את נפילתו). אך כאשר האדם מוסיף קנים לאורך המחצלת, השכיבה עליה אינה נוחה כל כך. (מה) ניתן לשכב ברווח שבין הקנים המונחים לאורכה. (מו) ג' יונית הדומה לאות ר', וממילא הקנים מונחים משני צידי המחצלת ולא ניתן לשכב עליה. (מז) כי מקום שכיבה ממוצע הוא בגודל ארבעה טפחים, וכאשר הרווח בין הקנים פחות מארבעה טפחים השכיבה אינה נוחה.

נחלקה לרחפה^{מח}, עדין מקבלת טמאה^{מט}. נחלקה לארפה, ונשתירו בה שלשה מעדנים [קשרים ברוחב] של ששה טפחים^{נב} - עדין היא ראוייה למדרס^{נא}, ומטמאה; פחות מכאן^{נב}, טהורה. וכן אם התיר ראשי מעדנים, טהורה^{נב}. ואף טמאת מדרס לא תקבל המחצלת, עד שתגמר מלאכתה^{נז} ותתקנב, כמו שבארנו^{נח}.

(מח) נשברו הקנים המונחים לרחבה. (מט) כי ניתן לשכב עליה בין קנים אחרים למרות שהם מרוחקים יותר זה מזה. (נ) האומנים העושים את המחצלת היו קושרים אותה משני צדדיה על מנת שהיא לא תיפתח ותיקרע. קשרים אלו היו לכל אורך הצדדים במרחק שני טפחים זה מזה, וממילא שלושה קשרים מתפרשים על שישה טפחים. (נא) ניתן לשכב על מחצלת בגודל כזה. (נב) כי התרת הקשרים גורמת לפתיחת וקריעת המחצלת. (נג) יקשור אותה משני צדדיה. (נד) יחתוך את העשבים הבולטים בקצוות. (נה) בתחילת פרק ה.

טו. תבה שפתחה מלמעלן - טהורה מן המדרס, שאינה ראוייה לישיבה עליה; ומקבלת שאר טמאות^{נז}. ושפתחה מצדה - טמאה במדרס ובשאר טמאות. (נו) כי יש לה בית קיבול.

טז. עגלה של קטן [הליכין] - מטמאה במדרס, שהרי [הקטן] נשען עליה.

יז. מקל של זקנים - טהור מכלום^{נז}, שאינו אלא לסויע^{נח}.

(נז) למרות שהזקן נשען עליו. (נח) בהליכת הזקנים, וסיוע אינו נחשב כהישענות.

עליהם, ושפין את האבנים וכיוצא בהן - טהורין. וכן כפת של תמרה^{כז} שהוא יושב עליו - אפלו [אם יש לן] גבה טפח^{כח} - טהור, שאין זה פלי. וכן בול של עץ - אף על פי שסרקו וכרפמו^{כט} ועשהו פנים לשערל וכיוצא בו, אינו פלי; ולא מקבל טמאה, עד שיחזק בולא.

(כז) חתיכה עבה של עץ הנקרא תמרה. (כח) אף אם יש בו גובה טפח שהוא השיעור המינימלי של רגל ספסל הראוייה לישיבה, כמבואר בפרק הבא בהלכה ב. (כט) עיטר אותו בציורים וצבע אותו בצבע הדומה לכרכום. (ל) הניח אותו בחזית השער לנוי. (לא) יחקוק בו מקום ראוי לישיבה.

יא. ראשי פלונסות שהן חקוקין^{לב} - אם חקקן לדעת^{לד}, מקבלין טמאה. מצאן חקוקין - אם חשב עליהן^{לד}, מקבלין טמאה מפאן ולהפא; אם חשב עליהן חרש שוטה וקטן, או אדם שאינן שלו - טהורות. וכן כל פיוצא בהן מדברים שאינן מקבלין טמאה אלא במחשבה; שאין לה מחשבה מועלת. אלא מחשבת בעלים שהן בני דעה.

(לב) חקוק בהם מקום ישיבה. (לג) בכוונה על מנת לשבת עליהם. (לד) להשתמש בהם לישיבה.

יב. העושה כפה [=גוש] מן השאור^{לה}, ויבשה ויחדה לישיבה - הרי בטלה מתורת אכל^{לו}, ומטמאה במדרס; שהרי היא משמשת תשמישי העין^{לז}.

(לה) עיסה המשמשת להתפחת בצק. (לו) למרות שהיא עדיין ראוייה לאכילה. (לז) כיפת השאור נחשבת ככלי עץ המיועד לישיבה.

יג. מחצלת הקש, מטמאה במדרס^{לח}; ומחצלת הקנים ושל חלף [=מין עשב] - טהורה, מפני שאינה ראוייה למדרס^{לט}. ושאר המחצלאות - אם עשאה לשכיבה, מקבלת טמאה; עשאה לסכוף^מ, טהורה. עשאה סתם^{מא} - אם היתה גדולה, סתמה לסכוף^{מב}; והקטנה, סתמה לשכיבה^{מג}.

(לח) למרות שהיא אינה מתקיימת למשך זמן רב. (לט) מכיוון שהקנים והחלף הם עוקצניים, לא ניתן לשכב עליהם. (מ) להשתמש בה כסכך סוכה או כסיכוך לצריף כלשהו. (מא) מבלי לקבוע מה יהיה שימושה. (מב) מן הסתם היא מיועדת לסיכוך ולכן אינה מקבלת טומאה. (מג) מן הסתם היא מיועדת לשכיבה ולכן היא מקבלת טומאה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יח. סַנְדַּל שֶׁל סִידִין, וְהוּא סַנְדַּל שֶׁל עֵץ - מְטַמֵּא בַּמַּדְרָס, מִפְּנֵי שֶׁהַסִּיד פֻּעָמִים ^[לעיתים] מְטַיֵּל בּוֹ עַד שֶׁמִּגִּיעַ לְבִיתוֹ.

(נט) הסיידים נועלים אותו על מנת שהסיד לא ישרוף את העור של רגליהם. (ס) למרות שבדרך כלל הסנדל לא משמש להליכה.

יט. קב שֶׁל קִטְעָא שֵׁישׁ בּוֹ בֵּית קְבוּל כְּתִיתִין סב - מְטַמֵּא בְּשֶׂאֶר טְמָאוֹת, מִפְּנֵי בֵּית קְבוּלוֹ, וּמְטַמֵּא בַּמַּדְרָס, שֶׁהָיָה נִשְׁעָן עָלָיו.

(סא) רגל תותבת של קטוע רגליים. (סב) מקום המיועד להכנסת חלק הרגל האמיתי של האדם. (סג) כל גופו של האדם נשען עליו, ולכן הוא אינו דומה למקל שאינו נטמא כלל.

כ. וְאֵלּוֹ טְמָאִין מְשֻׁם מְרַכְבִּי: מַרְדֵּעַ ^[=כד שתחת האוכף] שֶׁל חֲמֹרֶס, וְטַפִּיטָן שֶׁל סוּס, וְכַר הַגָּמֶל,

וְאֶכָּף • שֶׁל נֶאֱקָה ^{השגת הראב"ד}, וְכָל

פִּיּוּצָא בִּהְיוֹת הַלּוֹחֹת שְׁמוֹנִיחִין עַל גְּבִי

הַחֲמֹר, וְאַחֵר כֶּף נִתְּנִין

עָלָיו הַמְשֻׁיט ^ט - טְהוּרֹת ^ט; וְאִם הָיְתָה רְאוּיָה לְמֶרְכָּב, טְמָאָה.

(סד) וטומאתם קלה יותר מטומאת דברים הנטמאים בטומאת משכב ומושב בכך שהנוגע במרכב טמא אינו מטמא כלים אחרים, כמבואר בהלכות מטמאי משכב ומושב פרק ו הלכה ב. (סה) בד שתחת האוכף של החמור. (סו) חפץ עליו מניח הרוכב את הרגליו בשעת הרכיבה. החידוש בכך הוא אשר חפץ זה נחשב כמרכב ולא כמושב למרות שלעיתים האדם עומד עליו. (סז) נקבת הגמל התקיפה יותר מהגמל, ולכן עושים עבורה אוכף חזק יותר. (סח) ולעיתים האדם הרוכב על החמור יושב עליהם. (סט) כי הם מיועדים בעיקר עבור הנחת המשאות.

פֶּרֶק בּו

מקרים בהם נטהרים כלים שונים מטומאת מדרס.

א. כָּלִי עֵץ הָרְאוּי לְמַדְרָס שֶׁקִּבְעוּ ^[במסמרים] בַּפֶּתֶל בְּתוֹךְ הַבִּנְיָן - קִבְעוּ וְלֹא בִּנְה עַל גְּבִיּוֹ, אוֹ בִּנְה עַל גְּבִיּוֹ וְלֹא קִבְעוּ - עֲדִין הוּא מְטַמֵּא בַּמַּדְרָס כְּשֶׁהָיְתָה; קִבְעוּ בְּמַסְמְרִים וּבִנְה עָלָיו - טְהוּרִי.

(א) לא בנה לבנים מעל הכלי. (ב) כי הכלי לא נחשב חלק מהבנין. (ג) כי הכלי נחשב כחלק מהבנין, ודבר המחובר לקרקע אינו מקבל טומאה.

(ד) של התקרה. המפץ היה מונח בין קורות התקרה הרחוקות

זו מזו, ומעליו היו מורחים טיט על מנת לאטום את התקרה. (ה) שכבת הטיט שמורחים על המפץ.

ב. סַפְסָל שֶׁנִּטַּל אֶחָד מֵרֵאשֵׁי ^[רגליו] - עֲדִין הוּא רְאוּי לְמַדְרָס; נִטַּל הַשֵּׁנִי, טְהוּר. וְאִם יָשׁ בּוֹ גִבָּה טַפְחִי, מְטַמֵּא בַּמַּדְרָס.

(ו) ברגל הספסל שניטלה. (ז) וממילא הרגל ראויה לשיבה.

ג. פֶּסֶא שֶׁל כֶּלֶה שֶׁנִּטְלוּ חַפְצֵיּוֹ, טְהוּר; וְאִם לֹא הָיָה חַפְצֵיּוֹ ^[קרשיו] יוֹצֵאִין, וְנִטְלוּ - עֲדִין הוּא רְאוּי לְמַדְרָס, שֶׁכֵּן דְּרָכּוֹ לְהִיּוֹת מִטְהוֹ עַל צִדּוֹ וְיוֹשֵׁב עָלָיו.

(ח) ריפוד מיוחד המונח עליו. (ט) כי לא ניתן להושיב בו כלות, ואנשים אחרים אינם יושבים על כיסא זה. (י) אם הכיסא הוא כיסא רגיל המחובר לרגליו באמצעות שלושה קרשים, והקרשים אינם בולטים מחוץ למושב הכיסא. (יא) מכיוון שהקרשים אינם בולטים מחוץ למושב הכיסא, ניתן להטות את הכיסא על צידו ולשבת עליו אף כאשר הקרשים מחוברים אליו. ומפני שהיו רגילים לעשות זאת פעמים רבות, הכיסא מקבל טומאה אף אם הקרשים ניטלו כי עדיין ניתן להטותו על צידו ולשבת עליו.

ד. פֶּסֶא ^י שֶׁנִּטְלוּ חַפְצֵיּוֹ, וְעֲדִין הוּא רְאוּי לְיִשְׁבִּיכָה ^{יד} - מְטַמֵּא; נִטְלוּ שְׁנַיִם מִחַפְצֵיּוֹ זֶה בְּצַד זֶה ^{טו}, טְהוּר.

(יב) אשר הקרשים שלו בולטים מחוץ למושב הכיסא, וממילא, כאשר הם מחוברים לכיסא לא ניתן להטותו על צידו ולשבת עליו. (יג) ניטל רק הקרש האמצעי (הגדול יותר משני הקרשים החיצוניים), או שניטלו שני הקרשים החיצוניים. (יד) כי נותרו קרש אחד או שניים המחוברים אותו לרגליו. (טו) וממילא, לא ניתן להעמיד את הכיסא על רגליו. (טז) למרות שניתן להטות את הכיסא על צידו ולשבת עליו, כי כאשר הקרשים היו מחוברים אליו לא היה ניתן לעשות זאת מכיוון שמדובר בקרשים הבולטים מחוץ למושב הכיסא.

ה. שֶׁהָיָה שֶׁנִּטַּל ^[המושב] הָעֲלִיּוֹן שֶׁלָּה - טְמָאָה, מִפְּנֵי הַתַּחְתּוֹן שֶׁהוּא רְאוּי לְמַדְרָס; נִטַּל הַתַּחְתּוֹן - טְמָאָה, מִפְּנֵי הָעֲלִיּוֹן שֶׁהוּא רְאוּי. נִטְלוּ הָעֲלִיּוֹן וְהַתַּחְתּוֹן - הָרִי הַדְּפָנִים ^[=הדפנות] טְהוּרִין.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(ז) מרכבה עם שני מושבים הנמצאים זה מעל זה.

ו. תבה"י שנתפחה מצדה"י - מטמאה במדרס פשאר טמאות, מפני שהיא ראויה אף לשיבה והכל יושבין עליה. נפחתה מלמעלן - טהורה מן המדרס, שהרי אינה ראויה לשיבה; ומתטמאה פשאר טמאות, שעדין היא מקבלת.

(ח) שיש לה דפנות מכל צדדיה, מעליה ומתחתיה. (ט) נשבר אחד מדפנותיה. (כ) בהן היא נטמאת מכיוון שהיא ראויה לקבלה.

נפחתה מלמעלן - טהורה מכל טמאה, אף על פי שאפשר לישב עליה בכסא, מפני שעקר מעשיה לקבלה, וכבר בטל העקרא; והמגורות [=מגירות] שלה כמטמאות, ואינן חבורות לה.

(כא) מכיוון שהיא לא ראויה לשימוש העיקרי, היא לא נטמאת בטומאת מדרס. (כב) אשר הדפנות שלהן בולטות מחוץ לתיבה, וממילא, פותחים את המגירות מבחוץ. (כג) למרות שהתיבה נפחתה מלמטה, כי הן נחשבות ככלי בפני עצמו כמבואר בפרק ג הלכה ו. (כד) אם התיבה נטמאת המגירות לא נטמאות, אף אם התיבה לא נפחתה כלל.

וכן משפלת כה שנתפחה מלקבל רמונים כי - אף על פי שהיא ראויה למדרס, הרי היא טהורה מקלות; מפני שעקר מעשיה לקבלה, והואיל ובטל העקר, בטלה הטפלה.

(כה) סל גדול המיועד לאיסוף אשפה, ויש בצידו מקום ישיבה. (כו) הסל נקרע ולא ניתן להניח בתוכו רימונים מבלי שהם יפלו, וממילא הוא נטהר מטומאתו כמבואר בפרק ו הלכה ב לגבי כלי עץ. (כז) כי יש בה מקום ישיבה. (כח) השימוש הטפל שלה, שהוא מקום הישיבה, לא נחשב לשימוש.

ז. ערבה של עץ שמגבלין [=מערכבים] בה הבנאין את הגביסין [=גבס] - אף על פי שמקבלת שאר טמאות, אינה מטמאה במדרס. ערבה של עץ שלשין בה הפצק, שהיא מחזקת משני לגין ועד תשעת קבין, שנסדקה עד שאינו יכול לרחץ בה רגלו אחת מפני הסדק לא - הרי זו מטמאה במדרס; שסתמה שהוא פופה [=הופך] אותה ויושב עליה, לפי גדלה וסדק • שלה.

השנת הראב"ד
וסדרק שלח א"א אין דרך התוספתא
כן אלא שנסדקה ולא ניקבה
במוציא זית עדיין טמאה טומאת
מת ואם חישוב עליה לשיבה טמאה

אף מדרס כדעת רבי ואם ניקבה כמוציא רמון אע"פ שחישוב עליה טהור מכלום עד שיעשה בה מעשה לשיבה דלא כרבי ודלא כר"ע ואם היתה מחזקת יותר מתשעה קבין צריך שיקצע בה לשיבה ודלא כר"ע והקיצוע הוא מעשה גדול להפנות ישיבה זו היא דרך התוספתא ושאר דבריו רוח.

בעריבה אפילו רגל אחת, וממילא לא ניתן ללוש בה את הבצק. (לב) מכאן ולהבא. (לג) כאשר מיצרים את העריבה, מייעדים אותה מלכתחילה לשיבה במידה ויהיה בה סדק. מטעם זה, הישיבה נחשבת חלק מהייעודים של העריבה ולכן היא נטמאת במדרס.

הניחה בגשמים עד שנתפחה, ונסתם הסדק - אינה מטמאה במדרס, שהרי היא ראויה ללוש בה, ותחלת מעשיה ללוש בה; ומקבלת שאר טמאות. חזר והניחה בקדים, ונפתח הסדק - חזרה לקבל טמאת מדרס, וטהורה משאר טמאות.

(לד) מי הגשמים גורמים להתפחת העץ של העריבה. (לה) הייעוד הראשון של העריבה הוא הלישה. (לו) רוח מזרחית חמה המייבשת את העריבה וגורמת שהיא תיסדק.

ח. ערבה גדולה שהיא מחזקת יתר על תשעה קבין, שנתפחה מלקבל רמונים, והכינה לשיבה, הרי זו טהורה אף מטמאת מדרס עד שיקציע; שאין המחשבה מועלת בערבה גדולה שנתפחה, עד שיעשה בה מעשה. עשיה אבוס מא לבהמה - אף על פי שקבוצה בפתל, טמאה בכל הטמאות.

(לז) וממילא היא אינה מקבלת טומאה, כמבואר בפרק ו הלכה ב. (לח) התכוון להשתמש בה לשיבה. (לט) יתחנך את הקצוות שלה על מנת שהיא תהיה נוחה לשיבה. (מ) כי לא מייעדים אותה מלכתחילה לשיבה. (מא) כלי בו מניחים חבילות קש ועשבים גדולות, והבהמה אוכלת ממנו. (מב) לאחר שנפחתה, ושינה את גוף העריבה עבור זה. (מג) מקבלת טומאה מכאן ולהבא מכיוון שהיא ראויה לשימוש. החידוש בכך הוא אשר קביעתה בכותל אינה מחשיבה אותה כדבר המחובר לקרקע שאינו מקבל טומאה, והטעם לכך הוא מכיוון שהקביעה בכותל היא לא חלק מייעודי העריבה מלכתחילה משום שניתן להשתמש בה כאבוס אף ללא קביעתה בכותל.

ט. מטה שנטלו ארפות שלה מדרס אחר שנטמאת, ועשה לה חדשות, ולא שנה את הנקבים, ונשתברו החדשות - עדין היא בטמאתה; נשתברו הישנות - טהורה, שהכל הולך אחר הישנות.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מחוברת למיטה בשעה שהדופן השניה נשברה (ורק טומאת המדרס עצמה מתבטלת), ולכן טומאת הדופן הראשונה מתפשטת לכל המיטה המתוקנת אף לאחר תיקון הדופן השניה. נח המיטה עצמה נטהרה לגמרי מכיוון ששתי הדפנות נשברו לפני שתקנו את הראשונה, וממילא, אף הדפנות המתוקנות לא נטמאו כלל כאשר הן מתחברות למיטה ולכן המיטה טהורה.

יב. מטה שהיתה טמאה מדרס, או בשאר טמאות, ונגנב חציה או אבר, או שחלקיה אחיזט או שתפין - הרי זו טהורה, שהרי זו בכלי שושברס. החזירה, מקבלת טמאה מכאן ולהבא^{סב}. למה זה דומה? לעושה פלי אחד -חדש] משברי פלי שנטמא - שהוא טהור, ומקבל טמאה להבא^{סג}.

(נט) שקיבלו את המיטה בירושה. (ס) אף אם המיטה נותרה שלימה. (סא) ולא מתכוונים כלל להרכיב שוב את החלקים שלו. (סב) מכיוון שלא התכוונו כלל להרכיב שוב את חלקי המיטה, היא נחשבת כמיטה חדשה אף אם אכן הרכיבו שוב את חלקיה. (סג) אלא אם כן מדובר בכלי מתכת, כמבואר בתחילת פרק יב.

יג. מטה [טהורה] שנתפרקו אבריה - אם נשאר ארפה ושתי פרעים, או קצרה ושתי פרעים - הרי אלו מטמאין^{סד}, מפני • שראויין לסמכן^{השגת הראב"ד} זה לדעת רבי נחמיה ודלא כרבנן עיין במשנה פ"ח ועוד קשה דרייה אדרייה ולמעלה לא כתב כן.

(סד) מקבלים טומאה מכאן ולהבא. (סה) אולם, מיטה טמאה שנתפרקה באופן כזה נטהרה מטומאתה כי היא נחשבת כמיטה חדשה כמבואר בהלכה י, ואם ישעינו אותה על הכותל היא תקבל טומאה מכאן ולהבא.

יד. ומטה שנטמאת פלה^{סו} - אם הטבילה אברים אברים^{סז}, טהורה^{סח}.

(סו) כאשר היא הייתה שלימה. (סז) פירק אותה לחלקים והטביל כל חלק בפני עצמו. (סח) הטבילה נחשבת טבילה מועילה.

טו. המפרק את המטה להטבילה - הנוגע בחבליה^{סט}, טהור^ס.

(סט) המונחים בתחתית המיטה, ועליהם מניחים את המצעים. (ע) לפני פירוק המיטה החבלים נחשבים כחלק ממנה וטמאים בטומאתה, אך לאחר פירוק המיטה החבלים נטהרו מטומאתם ואף אין צורך להטבילם מכיוון שהם אינם מקבלים טומאה, ולכן הנוגע בהם טהור.

(מד) שתי הדפנות המונחות לאורך המיטה ניטלו ממנה אך לא נשברו. צורת המיטה מבוארת בהרחבה בפרק ד הלכה ב, ועל פיה ניתן להבין היטב את ההלכות הבאות. (מה) החריצים בהם תחובות הדפנות. (מו) כי ניתן להחזיר לחריצים את הדפנות הישנות. למעשה, אף אם לא עשה כלל דפנות חדשות למיטה היא נותרת בטומאתה, והחידוש הוא אשר אף אם עשה לה דפנות חדשות אין הדבר מהווה הוכחה לכך שהוא לא מתכוון להחזיר את הדפנות הישנות.

י. מטה שהיתה טמאה מדרס^{מז}, ונטלה קצרה^{מח} ושתי פרעים^{מט} - עדן היא בטמאתה, שעדן צורת המטה עומדת; נטלה ארפה ושתי פרעים, טהורה^{נא}.

(מז) או טומאות אחרות. טומאת מדרס היא הטומאה המצויה ביותר במיטה מכיוון שהיא מיועדת לשכיבה, ולכן הוזכרה בהלכה טומאה זו. (מח) הדופן המונחת לרוחב המיטה. (מט) שתי רגלי המיטה משני צדדיה. (נ) וניתן לשכב עליה, למרות שהשכיבה לא תהיה נוחה כל כך. (נא) כי לא ניתן להעמיד את המיטה ביציבות על הקרקע, וממילא לא ניתן לשכב עליה כלל.

יא. קצץ שתי לשונות של מטה באלכסון^{נב}, או שקצץ שתי פרעים טפח על טפח באלכסון^{נג}, או שמעטן פחות מטפח^{נד} - הרי זו נשברה וטהורה.

(נב) חתך את המיטה לשני חלקים באלכסון, וממילא, בכל חלק יש דופן אחת שהייתה מונחת לאורך המיטה ודופן אחת שהייתה מונחת לרוחב המיטה. (נג) חתך טפח על טפח משתי רגליים של המיטה, וכל רגל הייתה בזווית אחרת של המיטה באופן ששתייה היו זו כנגד זו באלכסון. מכיוון ששתי רגליים נחתכו ושתי רגליים נותרו בגודלן, המיטה כולה מתנגדת ואינה יכולה לעמוד ביציבות על הקרקע. (נד) חתך את כל רגלי המיטה ונותר מהן גובה הפחות מטפח. כתוצאה מכך, המיטה אינה מתנגדת אך היא נמוכה מאוד ולכן לא ניתן להשתמש בה לשכיבה.

נשברה ארפה^{נה}, ותקנה - עדן היא אב טמאה פשהיתה; נשברה הארפה השניה, ותקנה - טהורה מן המדרס^{נו}, אבל טמאה מגע מדרס^{נז}. לא הספיק לתקן את הראשונה עד שנשברה השניה - טהורה^{נח}.

(נה) ולפני השבירה, המיטה נטמאה בטומאת מדרס. (נו) מכיוון שנשברו שתי הדפנות המונחות לאורך המיטה, המיטה המתוקנת נחשבת כמיטה חדשה שלא נטמאה במדרס. (נז) כאשר האדם תיקן את הדופן הראשונה שנשברה, היא נטמאה אף בטומאת מגע מדרס מכיוון שהיא נגעה במיטה הטמאה מדרס. טומאה זו לא מתבטלת כאשר הדופן השניה נשברה מכיוון שהדופן הראשונה הייתה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

~ יום שישי ב' מרחשון ~

פָּרָק בּו

כלים שיש בהם שלושה סוגים: סוג הנטמא במדרס, סוג הנטמא בשאר טומאות וסוג הטהור לגמרי.

א. שְׁלֹשׁ תְּבוֹת הֵן: תֵּבָה שֶׁפֶתְחָהּ מִצָּדָה, טִמְאָה מִדְּרָס; פֶּתַחַה מִלְמַעְלָה, טִמְאָה טִמְאָה מֵת; וְהַפֶּאֶה בְּמִדָּה, טְהוֹרָה מִכָּלֵם.

(א) וכן בשאר טומאות. (ב) בשאר טומאות אך לא בטומאת מדרס, כי לא ניתן לשבת עליה כמבואר בפרק הקודם בהלכה ו. (ג) תיבה המיועדת בעיקר לאחסון חפצים, והיא יכולה להכיל ארבעים סאה משקין. (ד) כי אין אפשרות להשתמש בה לייעודה העיקרי מכיוון שלא ניתן לטלטל אותה כאשר היא מלאה, כמבואר בפרק ג. אולם, אם תיבה זו מיועדת לשכיבה או לשיבה, היא מקבלת טומאה אף אם לא ניתן לטלטל אותה כאשר היא מלאה.

ב. שְׁלֹשׁ עֲרֻבוֹת הֵן:

עֲרֻבָה מִשְׁנֵי לֶגֶן וְעֵד תְּשַׁעַת קַבִּין שֶׁנִּסְדָּקָה, טִמְאָה מִדְּרָס; וְשִׁלְמָה,

טִמְאָה טִמְאָה מֵת; וְהַפֶּאֶה בְּמִדָּה, טְהוֹרָה מִכָּלֵם.

(ה) כמבואר בפרק הקודם בהלכה ז.

ג. שְׁלֹשׁ עֲגָלוֹת הֵן: הָעֲשׂוּיָה בַּקֶּתֶדְרָה, טִמְאָה מִדְּרָס; וְהָעֲשׂוּיָה בַּמָּטָה, טִמְאָה טִמְאָה מֵת; וְשִׁלְ אֲבָנִים, טְהוֹרָה מִכָּלֵם.

(ו) כמו כיסא גדול ורחב המוקף מחיצות משלושה צדדים. (ז) כי היא מיועדת לשיבה. (ח) עגלה צרה וארוכה המיועדת להובלת משאות ואינה מיועדת כלל לשיבה. (ט) המיועדת להובלת אבנים גדולות. (י) כי תחתית עגלה זו בנויה מקורות הרחוקות זו מזו, וממילא לא ניתן לשבת עליה כלל ולהשתמש בה לדברים אחרים.

ד. שְׁלֹשָׁה תְּרִיסִין [=מגיני מלחמה] **הֵן: תְּרִיס הַכַּפּוּף, טִמְאָה מִדְּרָס; וְשֶׁמֶשְׁחָקִין בּוֹ בַּקֶּמְפוּן, טִמְאָה טִמְאָה מֵת; וְדִיצַת הָעֲרֻבִים, טְהוֹרָה מִכָּלֵם - לְפִי שֶׁהִיא עֲשׂוּיָה לְצִנּוּרָה** [=למשחק] **בְּלֶבֶד, וְאֵינָה מִמְשַׁמְשֵׁי אָדָם, וְכָל כָּלִי שֶׁאֵינוֹ מִמְשַׁמְשֵׁי אָדָם, אֵינוֹ מִקְבֵּל טִמְאָה כָּל עֶקֶר** [=כלל].

(יא) מגן מעוגל המקיף את הגוף משלושה צדדים. (יב) כי לעיתים החיילים שוכבים עליו במהלך המלחמה. (יג) מגן ישר המשמש את החיילים באימונים. (יד) מגן קטן ביותר המשמש כמשחק ילדים.

ה. שְׁלֹשָׁה תְּרַבּוּסִין

[=משטחים]

הֵן: שְׁל עוֹר הֵן: שְׁל סָפָרִים, טִמְאָה מִדְּרָס; וְשִׁל אֲכָלִין שֶׁאֵינוֹ מֵת; עֲלִיו, טִמְאָה טִמְאָה מֵת; וְשִׁשׁוּטְחִין עֲלִיו הַיָּדִים, טְהוֹר מִכָּלֵם - לְפִי שֶׁאֵינוֹ מִמְשַׁמְשֵׁי אָדָם.

השנת הראב"ד

לפי .. אדם א"א זה הטעם מצא חן בעיניו ותולה בו כל הדברים ובכאן אינו אלא מפני שאינו עשוי אלא כדי שלא יתלכלכו עצבותיו בשמן העורות ודומה לו קסיה של צבעים ושל נפחים שהיא טהורה מפני שהוא לקבל את הזיעה ולא לקבלה אחרת.

(טו) שעליו יושבים האנשים המסתפרים. (טז) ולא טומאת מדרס, כי הוא אינו מיועד לשיבה אלא לאכילה.

ו. שְׁלֹשׁ בְּסִיסוֹת הֵן: שְׁלִפְנֵי הַמָּטָה, וְשִׁלְפָנֵי הַסּוּפְרִים, טִמְאָה מִדְּרָס; וְשִׁל שְׁלִחָי, טִמְאָה טִמְאָה מֵת; וְשִׁל מִגְדָּל, טְהוֹר מִכָּלֵם - לְפִי שֶׁהוּא כְּמוֹ קֶצֶת הַמִּגְדָּל, וְצוּרָתוֹ מוֹכַחַת עֲלָיו.

(יז) כלים המשמשים כבסיס, ומניחים עליהם דברים אחרים. (יח) כלי שעליו מניח האדם היורד מהמיטה את רגליו, על מנת שלא יעמוד על הקרקע או על הרצפה הקרה. (יט) כלי שעליו מניח הסופר את רגליו בעת עבודתו. (כ) שולחן בר המיועד להנחת מאכלים ואינו מיועד לשיבה. (כא) בסיס שמעמידים עליו מגדל גדול היכול להכיל ארבעים סאה משקין. (כב) ומגדל זה אינו מקבל טומאה, כמבואר בפרק ג. (כג) שהוא חלק מהמגדל.

(יח.) שְׁלֹשׁ פְּנִקְסִיּוֹת [לוחות] **הֵן: הָאֶפִּיפִירִין שֶׁמְנִיחִין עֲלָיו הַסּוּפְרִים, טִמְאָה מִדְּרָס; וְשִׁשׁ בּוֹ בֵּית קְבוּל שְׁעוּהָ, טִמְאָה טִמְאָה מֵת; וְחִלְקָהּ, טְהוֹרָה מִכָּלֵם - לְפִי שֶׁאֵינוֹ עֲלִיו צוּרַת כָּלִי, וְאֵינוֹ רָאוּי לְמִדְּרָס.**

(כד) שני לוחות המשמשים כשולחן מתקפל. כאשר הסופר מעוניין לכתוב ספרים הוא פותח את השולחן, יושב עליו, מניח עליו את הספר וכותב. (כה) כי הם מיועדים גם לשיבת הסופר. (כו) המיועדת לשימוש הסופר על מנת שיוכל לכתוב על גבי הלוח, כפי שהיה נהוג בעבר. (כז) ולא טומאת מדרס, כי לוח זה הוא קטן ואינו ראוי לשיבה. (כח) לוח קטן שטוח.

ז. שְׁלֹשׁ מִטּוֹת הֵן: הָעֲשׂוּיָה לְשִׁכְיָה, טִמְאָה מִדְּרָס; וְשִׁל זָגִין שֶׁנּוֹתְנִין בָּהּ כָּלִי זְכוּכִית, טִמְאָה טִמְאָה מֵת; וְשִׁל סְרִיגִין [=אורגים] **שֶׁמְסַרְגִּין עֲלֶיהָ אֶת הַסִּבְכוֹת** [=רשתות], **טְהוֹרָה מִכָּלֵם - לְפִי שֶׁאֵינָה מִמְשַׁמְשֵׁי אָדָם.**

(כט) ואינה מיועדת לשיבה.

ח. שְׁלֹשׁ מְשַׁפְּלוֹת [=סלים גדולים] **הֵן: שְׁל זִבְלִי,**

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי ב' מרחשון - ספר טהרה - הלכות כלים קלה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

**תְּכַרְכִּי הַמֵּת וְשֶׁל נָכְלִי בְּנִי לְיִמָּט, טְהוֹרָה מִכְלוֹם
- לְפִי שְׂאִינָן מִמְּשֻׁמְשֵׁי אָדָם.**

מה) מטפחת שמנגבים בה את הידיים. (מו) כי לעיתים האדם מניח אותה על הכרית וישן עליה. (מז) מטפחת שעוטפים בה ספרי תורה. (מח) כי לעיתים האדם עושה מהמטפחת בית קיבול ומחמם בה את ידיו. (מט) מטפחת שהלויים בבית המקדש עוטפים בה את כלי הנגינה שלהם.

**יד. עוֹר [-כפפה] הָעֲשׂוּי כְּמוֹ יָד, שֶׁמְכַנִּיטִין בּוֹ הַיָּד
וְהָאֲצָבָעוֹת מִפְּנֵי הַצָּנָה וְהַהֲזָק וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, וְהוּא
הַנִּקְרָא 'פְּרָקָלִים'; וְשֶׁלֹּשָׁה פְּרָקָלִימִין הֵן: שֶׁל צִידִי
חֵיה וְעוֹף, טָמֵא מִדֶּרֶס - שֶׁהָרִי נִשְׁעָן עָלָיו^א; וְשֶׁל
צִידִי^ב חֲגָבִים, טָמֵא טָמֵא מֵת - מִפְּנֵי שְׁנוֹתָנִין בּוֹ אֶת
הַחֲגָבִים; וְשֶׁל קִנְצִין [-קוטפי פירות] שֶׁמְקַנְצִין בּוֹ
הַפְּרוֹת, טְהוֹר מִכְלוֹם - לְפִי שְׂאִינָן מִמְּשֻׁמְשֵׁי
אָדָם^ג.**

נ) האוחזים באמצעות הכפפה עופות גדולים הצדים עופות אחרים הקטנים מהם. כפפה זו חזקה ורחבה ונועדה להגן על היד מפני שריטת העופות. (נא) כאשר הצייד רוצה לנוח, הוא נשען על עץ. על מנת שהעץ לא ילכלך את הצייד, הוא מניח את הכפפה בינו לבין העץ, וממילא הוא נשען על הכפפה. (נב) כי כפפה זו רק גורמת שיד האדם לא תתלכלך מהפירות, ואין בכך צורך ממשי עבור האדם.

**טו. שֶׁלֹּשׁ סִבְכוֹת [-רשתות לראש] הֵן: שֶׁל יִלְדָּה^א,
טָמֵא מִדֶּרֶס^ב; וְשֶׁל
זִקְנָה^ג, טָמֵא טָמֵא
מֵת^ד; וְשֶׁעוֹשִׂין • לְצֹחֵק
בָּהּ לְשׁוֹתֵי שָׂכָר, טְהוֹרָה
מִכְלוֹם - לְפִי שְׂאִינָה
מִמְּשֻׁמְשֵׁי אָדָם^ה.**

השנת הראב"ד
ושעושיין לצחק בה א"א לשון
המשנה ושל יוצאת החוץ טהורה
מכלום והם הזונות שמראות את
שערן והנקבים גדולים מאד ואין
עליהם תורת בגד שאינה ראויה
אלא לזונות והרי היא כמי שנקרעה
ואינה מקבלת רוב השער והכי
איתא בתוספתא.

**טז. שֶׁלֹּשָׁה סִנְדְּלִין הֵן: שֶׁל אָדָם, טָמֵא מִדֶּרֶס;
שֶׁל מִתְּקַת וְשֶׁל בְּהֶמְהָה^א, טָמֵא טָמֵא מֵת^ב; שֶׁל
שֶׁעַם וְשֶׁל צִפְרִיה^ג, טְהוֹר מִכְלוֹם^ד.**

נח) סנדל של מתכת המיועד לבהמות החיילים בשעת המלחמה. (נט) כי לעיתים החיילים משתמשים בסנדלים אלו. (ס) סנדל של בהמה העשוי משעם או מצפירה. שעם הוא עץ רך, וצפירה הוא סוג גומי. (סא) כי החיילים לא משתמשים בסנדלים אלו.

**טמאה מדרס; שֶׁל תֵּבֶן^א, טמאה טמא מת;
והפחלץ שֶׁל גְּמָלִים^ב, טהור מכלום - לְפִי
שֶׁהַחֲבָלִים שָׁלוּ קָשִׁים בְּיוֹתֵר וְעֵבִים וְאִינוּ רְאוּי
לִישֹׁב עָלָיו, וְעֵינֵי שִׁבְכִים^ג רַחֲבִים הִרְבֵּה וְאִינוּ
רְאוּי לְקַבֵּל תֵּבֶן וְכִיּוֹצֵא בּוֹ^ד, וְנִמְצָא שְׂאִין עָלָיו
תּוֹרַת כָּלִי, אֲלֵא חֲבָלִים בְּלִבָּהּ.**

ל) סל גדול המיועד לאיסוף אשפה, ויש בצידו מקום ישיבה. (לא) סל המיועד לאיסוף תבן, ואין בו מקום ישיבה. (לב) רשת העשויה מחבלים עבים. (לג) הרווחים שבין חבלי הרשת. (לד) וממילא, הכלי אינו ראוי לקבלה.

**ט. שֶׁלֹּשָׁה מִפְּצִין הֵן: הָעֲשׂוּי לִישִׁיבָה, טָמֵא
מִדֶּרֶס^א; וְשֶׁל צִבְעִין שֶׁמְנִיחִין בּוֹ הַכָּלִים^ב, טָמֵא
טָמֵא מֵת^ג; וְשֶׁל גְּתוֹת שְׁנוֹתָנִין עָלָיו עֲנָבִים וּמִחְפִּין
בּוֹ, טְהוֹר מִכְלוֹם - שְׂאִינָן מִמְּשֻׁמְשֵׁי
אָדָם.**

לה) כמבואר בתחילת פרק כג. (לו) וכורכים אותם במפץ. (לז) ולא בטומאת מדרס, כי הוא לא מיועד לשיבה.

**י. שֶׁלֹּשׁ חֲמִתוֹת [-שקי עור] הֵן, וְשֶׁלֹּשָׁה תִּרְמָלִין
[-ילקוטים] הֵן: הַמְּקַבְּלִין פֶּשְׁעוֹר, טָמֵא מִדֶּרֶס^א; וְכִמָּה
שְׁעוֹרָן? הַחֲמֵת אֲרֻבַּעַת קַבִּין, וְהַתִּרְמָל חֲמִשָּׁת
קַבִּין. וְשְׂאִינָן מִקַּבְּלִין פֶּשְׁעוֹר^ב, טָמֵא מֵת^ג; וְשֶׁל
עוֹר הַדָּג, טְהוֹרוֹת מִכְלוֹם^ד.**

לח) כמבואר בפרק כד הלכה יא. (לט) ואינם מיועדים לשיבה. (מ) כמבואר בפרק א הלכה ג.

**יא. שֶׁלֹּשָׁה עוֹרוֹת הֵן: הָעֲשׂוּי לְשִׁטְיָה, טָמֵא
מִדֶּרֶס^א; וְהָעֲשׂוּי לְתִכְרִיף [-לכיון בו כלים], טָמֵא טָמֵא
מֵת; וְשֶׁל רְצוּעוֹת וְשֶׁל סִנְדְּלִין^ב, טְהוֹר מִכְלוֹם -
לְפִי שְׂאִין עָלָיו צוּרַת כָּלִי.**

מא) כמבואר בתחילת פרק כד. (מב) עור שמכניס ממנו רצועות וסנדלים.

**יב. שֶׁלֹּשָׁה סִדְיָנִין הֵן: הָעֲשׂוּי לְשִׁכְיָה, טָמֵא
מִדֶּרֶס; וְהָעֲשׂוּי לְפִרְכָּת, טָמֵא טָמֵא מֵת^א; וְשֶׁל
צוּרוֹת [-ציורים] שְׁעוֹשִׂין אוֹתוֹ פְּדִי שִׁיתְלַמֵּד מִמֶּנּוּ
הַרֹקֵם^ב, טְהוֹר מִכְלוֹם - לְפִי שְׂאִינָן מִמְּשֻׁמְשֵׁי אָדָם.**

מג) כי השמש מתעטף בו לעיתים, כמבואר בפרק כג הלכה י. (מד) וירקום סדינים באותה דוגמה.

**יג. שֶׁלֹּשׁ מִטְפָּחוֹת הֵן: שֶׁל יָדִים^א, טָמֵא
מִדֶּרֶס^ב; וְשֶׁל סָפְרִים^ג, טָמֵא טָמֵא מֵת^ד; וְשֶׁל**

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

**על אֲזַנֵּיהֶם, או על יְדוֹת
הַפְּלִים הַמְּקַבְּלִין - הָרִי •
זֶה מְנַבֵּן, וְטָהוּרֵי;
וְאֶפְלוּ אַחֲרֵי הַפְּלִי כְּלוּ,
לֹא נִטְמָאוּ.**

השגת הרמב"ד

הרי .. טהורין א"א תוכן טהור
ושאר אחוריים שאין היד מטמא מן
האונן ולא זה וזה מיהו לא ישתמש
בו עד שינגב שמא יגע במשקה.

(א) המטמאים רק מדרבנן. (ב) מקום בו האדם מניח את
אצבעו כאשר הוא מרים את הכלי. (ג) כל הכלי טהור, כי
חכמים גזרו שמשקין יטמאו את הכלים רק כאשר הם
נוגעים בגופם.

**ב. אֶחָד כְּלֵי הַשֶּׁקֶ, כְּגוֹן הַשִּׁקִּין וְהַמְּרַצוּפִין [=שקים
גדולים], או כְּלֵי הָעוֹר, כְּגוֹן הַפָּרִים וְהַפְּסָתוֹת, וְאֶחָד
כְּלֵי הָעֵץ, אֶפְלוּ קִפּוֹת
וּמִשְׁפָּלוֹת [=סלים גדולים] -
אִם נִטְמָאוּ אַחֲרֵיהֶן
בְּמִשְׁקִין, לֹא • נִטְמָא
תוֹכָן.**

השגת הרמב"ד

לא נטמא תוכן א"א ואף לא
אחוריהן ומ"ש אינו מחזור עיין
בבכורות.

(ד) החידוש בכך הוא אשר אף בכלים אלו שניתן להפוך
אותם ולגרום שתוך הכלי יהיה גב הכלי וגב הכלי יהיה תוך
הכלי, יש חילוק בין תוך הכלי לאחוריה הכלי.

**ג. פְּשׁוּטֵי כְּלֵי שֶׁטֶף שְׁאִינָן רְאוּיִין לְמַדְרָס, כְּגוֹן
הַשִּׁלְחָן וְהַטֹּבֵלָה [-לוח] שְׁאִין לָהּ דִּפָּן [=מסגרת] -
הוֹאִיל וְאִין מְקַבְּלִין טִמְאָה מִן הַתּוֹרָה - אִם נִטְמָאוּ
אַחֲרֵיהֶן בְּמִשְׁקִין, לֹא נִטְמָא תוֹכָן.**

(ה) כלי עץ או עור הניתנים לטהרה במקווה ואין להם בית
קיבול. (ו) כמבואר בפרק א הלכה י. (ז) הצד התחתון
שלהם. (ח) הצד העליון שלהם.

**אָבֵל פְּשׁוּטֵי כְּלֵי שֶׁטֶף הָרְאוּיִין לְמַדְרָס - כְּגוֹן
הַמִּטָּה, וְהָעוֹר שִׁישְׁנִים עָלָיו, וְהַפֶּסֶא, וְכִיּוּצָא בֵּהֶן
- אִין לָהֶן אַחֲרִים וְתוֹף ט; אֵלָּא [-ולכן] בֵּין שְׁנֵגְעוּ
מִשְׁקִין בֵּהֶן מִתּוֹכָן, או מֵאַחֲרֵיהֶן - נִטְמָא הַפְּלִי
כְּלוּ.**

השגת הרמב"ד

על .. בולן א"א הא דלא כהלכתא
דר' יהודה היא דאמר הכי ור' מאיר
ור"ש פליגי עליה והוה ליה רבי
יהודה יחיד אצל רבים.

על .. בולן א"א הא דלא כהלכתא
דר' יהודה היא דאמר הכי ור' מאיר
ור"ש פליגי עליה והוה ליה רבי
יהודה יחיד אצל רבים.

**כְּלָלוּ שֶׁל דִּבְרִי: כָּל כְּלֵי שְׁאִינָן רְאוּיִין לְמִשְׁכָּב או
לְמִרְכָּב, או שְׁהוּא רְאוּיִין וְלֹא נַעֲשֶׂה לְכַף אֵלָּא
לְמַלְאכָה אַחֶרֶת - הָרִי הוּא טָהוֹר מִן הַמְּדָרָס. נַעֲשֶׂה
לְמַלְאכָה אַחֶרֶת וּמִשְׁמֹשׁ עִמָּה [גם] אֶת הַיְשִׁיבָה, כְּגוֹן
הַטְּלִית וְהָרִידִי [-צעיף] - מִטְמָא בְּמִדְרָס; וְכָל
הַמִּטְמָא בְּמִדְרָס, מִטְמָא בְּמֵת. וְיֵשׁ שְׁמִטְמָא בְּמֵת
וְאִינוּ מִטְמָא בְּמִדְרָס, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹסֵי. וְכָל הַמִּטְמָא
בְּמֵת - מִטְמָא בְּשָׂר אֲבוֹת הַטְּמָאוֹת, בֵּין אֲבוֹת שֶׁל
תּוֹרָה בֵּין שֶׁל דִּבְרֵיהֶם [-דרבנן]; וּמִטְמָא בְּמִשְׁקִין ט.**

(סב) בכל הכלים המבוארים בפרק זה. (סג) למרות שהם
אינם אב הטומאה אלא ולד הטומאה.

השגת הרמב"ד

במוציא .. טהורות א"א ולא
נתחזור אצלי זה הטעם למה
שתיהן טהורות והלא תיקנה
בשטלאה עליה ונראין דבריה הרב
היוני ז"ל שפירש הולכין אחר
הברייתא שאם הוא טמא אף
המהווה טמא וכן כולן וכן דרך
התוספתא ואי קשיא לך הא דתנן
פי"ח כרע שהיתה טמאה מדרס
וחיברה למטה כולה טמאה מדרס
הרי שנוסף מביא טומאה על
העיקר וכאן אמרו שהולכין אחר
העיקר לא דמי התם הכרע צורך
המטה שאין תשמיש למטה בלא
הכרע אבל הכא טלוי על גבי כלי
ואחר עיקר הולכין בין
שהניח הטלוי מבפנים או מבחוץ
אבל שתיהן טהורות אחר
הפנימית.

**יז. שֶׁלֶשׁ קִפּוֹת הֵן:
מִהוּהָה שֶׁטְלִיָּה עַל
הַבְּרִיאָה ט, הוֹלְכִין אַחֵר
הַבְּרִיאָה ט; קִטְנָה עַל
הַגְּדוּלָּה ט, הוֹלְכִין אַחֵר
הַגְּדוּלָּה. הֵיוּ שְׁתֵּיהֶן
שְׁוֹת, הוֹלְכִין אַחֵר
הַפְּנִימִית; פִּיצֵד הוֹלְכִין
אַחֲרֶיהָ? שְׁאֵם נִקְבָּה
בְּמוּצִיא • רְמוּן ט,
שְׁתֵּיהֶן טָהוֹרוֹת ט.**

(סד) קופה בלוייה שהשתמש בה כטלוי על מנת לכסות את
הנקב שנוצר בקופה הבריאה והטובה. (סה) כמבואר בסוף
ההלכה. (סו) קופה קטנה שהשתמש בה כטלוי לקופה
גדולה, ושתי הקופות בלויית או בריאות. (סז) לאחר חיבור
הקופה מעליה. (סח) כי הקופה המשמשת כטלוי טפלה
לגבי הקופה שתחתיה.

יח. - על פי נוסחאות כתבי היד המדויקים הלכה זו הורפסה בהמשך
להלכה ו.

פֶּרֶק כח

דיני כלים שנטמאו במשקין.

**א. כָּל הַפְּלִים שִׁישׁ לָהֶן בֵּית קִבּוּל, שְׁנוּטְמָאוּ
אַחֲרֵיהֶן בְּמִשְׁקִין - לֹא נִטְמָא תוֹכָן לְתַרוּמָּה, וְלֹא
הֶגְנִיָּהם [=שפתיהם], וְלֹא אֲזַנֵּיהֶם [=בליטות], וְלֹא יְדֵיהֶם
[=ידיות], וְלֹא מְקוֹם הָאֶצְבָּע הַשּׁוֹקֵעַ בְּשִׁפְת הַפְּלִי; וְ
נִטְמָא תוֹכוֹ שֶׁל כְּלֵי, נִטְמָאוּ כְּלֵין. נִפְּלוּ מִשְׁקִין
טְמָאִין עַל פְּנֵי [-בסיס] הַפְּלִים, או עַל הֶגְנִיָּהם, או**

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי ב' מרחשון - ספר טהרה - הלכות כלים קלו

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וְאַחֲרָיו טַמְאִים, וְהָרֵבַע וְאַחֲרָיו טְהוֹרִין. וְכִשְׁהוּא מְטָבִיל, מְטָבִיל אֶת הַפְּלִי.

(כה) חקק מקום המכיל רביעית קב בצד אחד של העץ, ומקום נוסף המכיל חצי רביעית בצד אחר של העץ. (כו) כי הם נחשבים כשני כלים נפרדים. (כז) כי לא ניתן להטביל את חלקו.

נְטָמָאוּ אַחֲרָיו הָרֵבַע, אוּ אַחֲרָיו חֲצֵי הָרֵבַע בְּמִשְׁקֵין - הָרִי אַחֲרָיו הַפֶּל טַמְאָה; שְׁאִין חוֹלְקִין אֶת הָאֲחֻרִּים.

(כח) הן אחורי הרביעית והן אחורי חצי הרביעית טמאים. (כט) כאשר הטומאה נוגעת באחורי הכלי, היא מתפשטת לכל אחורי הכלי בכל חלקיו.

ז. קְמָקוּמוֹס [=קומקום] שֶׁהָיוּ אַחֲרָיו טַמְאִין, וְהָיָה מִרְתִּיחַ [-רתח] - אֵין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא יֵצְאוּ מִשְׁקֵין מִתּוֹכוֹ וְנִגְעוּ בְּאַחֲרָיו וְחִזְרוּ לְתוֹכוֹ, אֲלֵא הָרִי הַמִּשְׁקֵין שֶׁבְּתוֹכוֹ טְהוֹרִין לְתַרּוּמָה.

(ל) וממילא, אף המשקין שבתוכו יהיו טמאים. (לא) כל החילוק בין תוך הכלי לאחוריו הוא רק לגבי תרומה, אך לגבי קדשים אין הבדל ביניהם וכאשר נטמאים אחורי הכלי במשקין נטמאים אף הקדשים הנמצאים בתוך הכלי.

בְּרִין וְחִמְנָא דְסִיעֵן

~ נקודות משיחות קודש ~

סמיכות הלכות כלים להלכות מקוואות.

בטעם הפנימי לסמיכות הלכות כלים להלכות מקוואות יש לומר:

"כלים" רומז על כל עניני העולם שהעבודה בהם היא לעשותם "כלים" לאלקות ע"ד הכלי שבטל לגמרי למה שבתוכו, היינו שפועלים בכל עניני העולם שיהי' ניכר בהם שאינם מציאות לעצמם וכל מציאותם היא אלקות, ואף שהכלים מצד עצמם אפשר שיקבלו טומאה, פועלים בהם מצב של טהרה "טהורין לתרומה".

ו"מקוואות" מרמז על שלימות הטהרה כי נוסף לזה שפועלים טהרה, הנה על ידי הטבילה במקוה פועלים שלימות וגמר טהרת הכלים - (עניני העולם), כי על ידי שמביאים במי הדעת פועל בהם גם שלילת הטומאה באופן שלא נשארת אפילו אפשרות למצב של היפך הטהרה כיון שמציאות כל הבריאה תהי' מכוסה ב"דעה את ה'" באופן של "כמים לים מכסים".

יין מלכות, ספר טהרה, סימן לא.

מתוך רמב"ם "פרדס המלך"

(י) כלים ששואבים בהם את השמן והיין מהחביות ומודדים בהם את כמותם. כאשר שואבים את המשקין מהחבית, שני הצדדים של הכלי מתרטבים מהמשקין. (יא) כלי שראשו האחד משמש ככף וראשו השני משמש כמזלג. (יב) שיש מאחוריהן בית קיבול המשמש את האדם. (יג) כי שני הצדדים של מידות היין והשמן מתרטבים באותה מידה, ובשאר הכלים ניתן להשתמש בשני צדדיהם באותה מידה.

ד. הַמִּרְדֵּעַ, וְהוּא הַמִּלְמָדִי - יֵשׁ לִשְׁנֵי קְצוֹתָיו אַחֲרִים וְתוֹף. פִּיצֵד? נָפְלוּ מִשְׁקֵין עַל הַחֲרָחוּרִי - לֹא נְטָמָא מִן הָעֵץ הַסְמוּךְ לְחֲרָחוּר אֲלֵא שִׁבְעָה טַפְחִים בְּלִבְדִּי, וְשָׁאֵר הָעֵץ טְהוֹר; וְכֵן אִם נָפְלוּ מִשְׁקֵין עַל הַדֶּרֶבֶן, לֹא נְטָמָא אֲלֵא אַרְבָּעָה טַפְחִים הַסְמוּכִין לְדֶרֶבֶן. נָפְלוּ חוּץ לְשִׁבְעָה וְחוּץ לְאַרְבָּעָה - הָרִי זֶה כָּלִי קָבוֹל שֶׁנִּגְעוּ מִשְׁקֵין בְּאַחֲרָיו, וְלֹא נְטָמָא אֲלֵא מִמָּקוֹם מִגְעוֹ וְלִחוּץ.

(יד) מוט המכוון את הבהמה בשעת החרישה, כמבואר בפרק יא הלכה כג. (טו) הקצה התחתון של המרדע. (טז) שהם נחשבים כתוכו של החרחור, כי יש בהם צורך עבורו. (יז) הקצה העליון של המרדע. (יח) שהם נחשבים תוכו של הדרבן, כי יש בהם צורך עבורו. (יט) חלק הכלי הרחוקים יותר משבעה טפחים מהחרחור, וחלקי הכלי הרחוקים יותר מארבעה טפחים מהדרבן.

ה. פִּיס [של עור] בְּתוֹף פִּיס, שֶׁנְטָמָא אֶחָד מֵהֶן בְּמִשְׁקֵין - לֹא נְטָמָא חֲבֵרָיו. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּשְׁהָיוּ שִׁפְתוֹתֵיהֶן שׁוּין. אֲבָל אִם הָיָה הַחִיצוֹן עוֹדֶף, וְנְטָמָא הַפְּנִימִי - נְטָמָא הַחִיצוֹן; נְטָמָא הַחִיצוֹן, לֹא נְטָמָא הַפְּנִימִי. וּבִשְׁרִי כֵּן - בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף - אִם נְטָמָא אֶחָד מֵהֶן, לֹא נְטָמָא חֲבֵרָיו.

(כ) כי הכיס שנטמא נחשב כגבו של הכיס השני. (כא) בולט מעל הפנימי. (כב) כי הכיס הפנימי נחשב כתוכו של הכיס החיצון, והכיס החיצון נחשב כגבו של הכיס הפנימי. (כג) המטמא מהתורה. (כד) לכאורה, הדין צריך להיות אשר שני הכיסים נטמאים מכיוון שבטומאת שרץ אין הבדל בין תוך הכלי לאחוריו. ואכן, כתבו המפרשים שיש לגרוס אשר 'אם נטמא אחד מהם, נטמא חברו'.

ו. הַחוּקֵק רֵבַע וְחֲצֵי רֵבַע בְּעֵץ אֶחָדִי, וְנְטָמָא אֶחָד מֵהֶן בְּמִשְׁקֵין - לֹא נְטָמָא הַשְּׁנִי, אֲף עַל פִּי שֶׁהֵן עֵץ אֶחָדִי. פִּיצֵד? נִגְעוּ מִשְׁקֵין טַמְאִין בְּתוֹף הָרֵבַע - הָרֵבַע וְאַחֲרָיו טַמְא, וְחֲצֵי הָרֵבַע וְאַחֲרָיו טְהוֹר; נִגַּע בְּחֲצֵי הָרֵבַע מִתּוֹכוֹ - חֲצֵי הָרֵבַע

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הלכות מקוואות

מִצְוֹת עֲשֵׂה אַחַת, וְהָיָה שְׂטֵבֶל כָּל טָמֵא בְּמֵי מִקְוֵה וְאַחֲרֵי כֵן יִטְהַר. וּבְיָאוֹר מִצְוָה זוֹ - בְּפָרְקִים אֵלּוּ.

פָּרָק א

דינים עיקריים בטבילה

א. כָּל הַטָּמֵאִין - בֵּין אָדָם, בֵּין בְּלִים, בֵּין שְׁנֵטְמָאוּ בְּטָמְאָה חֲמוּרָה שֶׁל תּוֹרָה, בֵּין שְׁנֵטְמָאוּ בְּטָמְאָה שֶׁל דְּבָרֵיהֶם [=של חכמים] - אֵין לָהֶם טְהָרָה, אֲלָא בְּטַבִּילָה בְּמֵים הַנִּקְוִין [=מתאספים] בְּקֶרְקַע.

ב. כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה רְחִיצַת בֶּשֶׁר וְכַבּוּס בְּגָדִים מִן הַטָּמְאוֹת, אֵינֶן אֲלָא טַבִּילַת כָּל הַגּוֹף בְּמִקְוֵה; וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר בְּזִבּוֹ "וַיִּדְּיוּ לֹא שֵׁטָף בְּמֵים"^א, כְּלוּמַר שְׂטֵבֶל גּוּפּוֹ. וְהוּא הַדִּין לְשַׁאֵר הַטָּמְאוֹת, שָׂאֵם טָבֵל כְּלוֹ חוּץ מִרֹאשׁ אֲצָבְעוֹ הַקְּטָנָה, עֲרִין הוּא בְּטָמְאוֹתוֹ. וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה - אֵף עַל פִּי שֶׁהֵם מְפִי הַשְּׁמוּעָה [ממשה רבינו], הָרִי נֶאֱמַר^ב "בְּמֵים יוֹבֵא וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב"; בְּנֵן אֵב [-לימוד] לְכָל הַטָּמְאִים, שְׂיָבוֹאוּ בְּמֵים^ג.

(א) ומכך יכול להשתמע ששטיפת ידיים בלבד כבר מטהרת.
(ב) את כל חלקי הגוף הנראים לעיניים כמו הידיים.
(ג) שעליהם לטבול את כל גופם במים.

ג. כָּל הַבְּלִים שְׁנֵטְמָאוּ - יֵשׁ לָהֶן טְהָרָה בְּמִקְוֵה, חוּץ מִכְּלִי חֶרֶשׁ וּכְלִי זָכוּכִית; וְכֵן הַמֶּפֶץ [=מחצלת]. וּכְלִי חֶרֶשׁ, נֶאֱמַר בּוֹ "וְאֹתוֹ תִשְׁבְּרוּ" - אֵין לוֹ טְהָרָה אֲלָא שְׂבִירָה. אֲפִלוּ חֲבָרוֹ בְּקֶרְקַע, וְאֲפִלוּ קִבְעוֹ בְּמִסְמָר, וְאֲפִלוּ מִלְּאָהוּ סִיד אוֹ גִּבְסִים [=גבס] - הָרִי הוּא כְּמוֹת שְׂהִיָּה [-טמא], עַד שְׂשִׁשְׁבֵּר. וּכְלִי זָכוּכִית, כְּכִלִּי חֶרֶשׁ עֲשָׂאוֹם [חכמים] בְּדָבָר זֶה.

ד. הַמֶּפֶץ אֵינוֹ בְּכָלֵל הַבְּלִים הַמְּקַבְּלִים שְׂאָר כָּל הַטָּמְאוֹת; לְפִי שֶׁאֵינוֹ כְּלִי קַבּוּל, אֵינוֹ בְּכָלֵל כְּלִי עֵץ הָאֲמוּרִין בַּתּוֹרָה; וְהוֹאִיל וְהוּא רְאוּי לְמִשְׁכָּב, נִתְרַבָּה לְטָמְאָת מִדְּרָס [חוב, המטמאו ע"י דריסה] בְּלִבְד דִּין תּוֹרָה^ה; וְכֵינֵן שֶׁאֵין לוֹ טָמְאָה וְלֹא טְהָרָה בְּפִירוּשׁוֹ, וְנִתְרַבָּה לְטָמְאָה - לֹא יִתְרַבָּה לְטָהַר בְּמִקְוֵה, שֶׁאֵין

השגת הראב"ד

אלא .. בתורה א"א הרבה דברים ועדיין לא השלים שהכלים האמורים בתורה לא נתפרשו לענין משכב ומושב אלא כל הראוי למשכב מטמא במדרס ואם מטמא לא יטהר בטבילה כשאר טמאים והלא לא נאמרה שבירה אלא בכלי חרס אבל היה לו לומר שלא נתנה תורה טבילה בין למדרס בין לשאר טומאות אלא לכלים או לאריג

מִטְהַר בְּמִקְוֵה אֲלָא •

הַבְּלִים הָאֲמוּרִין בַּתּוֹרָה.

וְאֵין לְמִפְּץ טְהָרָה אֲלָא

קְרִיעָתוֹ, עַד שְׂשִׁשְׁבֵּר

פְּחוֹת מִשְׁשֵׁה טְפָחִים

עַל שְׂשֵׁה טְפָחִים.

שהרי בטומאת חוב כתיב וכל כלי עץ יטשף במים וכן במת בפרשת מדין וכן בשרצים ובכולן כלים כתיב הילכך פשוטי כלי העץ הראויים למדרסות ונותרו לשאר טומאות מקל וחומר מפנים קטנים כיון שנותרו לטומאה נותרו לטהרה דון מינה ומינה אי נמי פשוטי כלי עץ הראויים למדרסות אין צריך להביאם מקל וחומר אלא מגופא דקרא דכלי חרס אשר יגע בו חוב ישבר וכל כלי עץ יטשף במים אלמא מקבל טומאה כל שהוא כלי בטומאת חוב ואפילו במגעו מיהו מדוכתיב בהדי משכב ומושב בעינן שיהא ראוי למדרס אבל מפץ שאינו כלי אתי מקל וחומר לטומאה אבל לטהרת מים לית ליה שאינו כלי שהרי למדרסות טהרות במים שהרי הן בכלל וכל כלי עץ יטשף במים אבל מפץ שאינו כלי ולא בגד ולא מעשה עדים לא בא לכלל זה זה טעם העיקר.

(ד) חוץ מטומאת מדרס, כמבואר להלן. (ה) אבל מדרבנן הוא מקבל את כל סוגי הטומאה. (ו) דין טומאתו וטהרתו לא נאמר במפורש בתורה.

ה. הַזֵּב - אֵין לוֹ טְהָרָה אֲלָא בְּמַעֲיָן, שֶׁהָרִי נֶאֱמַר

בּוֹ^א "בְּמֵים חַיִּים"; אֲבָל הַזֵּבָה וְשַׁאֵר הַטָּמְאִין, בֵּין

אָדָם בֵּין בְּלִים - טוֹבְלִין אֵף בְּמִקְוֵה [המלא במי גשמים].

ו. כָּל חֲבִי טַבִּילוֹת, טַבִּילְתָּן בְּיוֹם^ב - חוּץ מִנְּדָה

וְיוֹלָדָת, שֶׁטַבִּילְתָּן בְּלִילָה^ג, כְּמוֹ שֶׁבֶּאֱרָנוּ בְּעִנְיָן

נָדָה. וּבַעַל • קָרִי טוֹבֵל

וְהוֹלֵךְ כָּל הַיּוֹם כְּלוֹ,

מִתְחַלֵּת הַלִּילָה^ד -

שֶׁנֶּאֱמַר^ה: "וְהָיָה לַפְּנוֹת

עֶרֶב, יִרְחֵץ בְּמֵים",

מִלְּמַד שֶׁטוֹבֵל וְהוֹלֵךְ מִתְחַלֵּת הַלִּילָה עַד הָעֶרֶב

שֶׁמֶשׁ [-השקיעה]^א.

השגת הראב"ד

ובעל .. הלילה א"א וכן לטמא שרץ ולכל הטמאים שאין טעונין ספירת שבעה נקיים שהרי אף בטומאת מת שנינו טבל את האזוב ביום והזהר בלילה או שטבל בלילה והזהר ביום פסול אבל הוא עצמו טובל בלילה ומזה ביום.

(ז) ביום האחרון לטומאתם, ואינם צריכים להמתין ללילה שאחריו אך גם אינם רשאים לטבול בלילה שלפניו.
(ח) בלילה שאחרי סיום ימי טומאתם. (ט) אם ראה קרי בלילה, ביכולתו לטבול אפילו לפני הנץ החמה.
(י) מתחילת הערב. (יא) לאחר היום.

ז. כָּל הַטּוֹבֵל, צְרִיךְ שְׂטֵבֶל כָּל גּוּפוֹ כְּשֶׁהוּא

עֹרֵם, בְּכַת אַחַת. וְאֵם הָיָה בַּעַל שְׁעָר, יִטְבִּיל כָּל

שְׁעָר רֹאשׁוֹ; וְהָרִי הוּא כְּגוּפוֹ, דִּין תּוֹרָה. וְכָל

1. ויקרא-מצורע, טו, יא. 2. ויקרא-שמיני, יא, לב. 3. ויקרא-שמיני, יא, לג. 4. ויקרא-מצורע, טו, יג. 5. דברים-כיתצא, כג, יב.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי ב' מרחשון - ספר טהרה - הלכות מקוואות קלט

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מהם הדברים החוצצים. (כ) עומדת וכפופה מעט, כמו צורת העמידה שלה כשהיא אורגת או מניקה.

יא. אשה אינה טובלת בנמל^א, מפני שמחבישת מפני אדם ואינה טובלת בהגן; ואם הקיף לה מפץ [כילוף] וכיוצא בו כדי להצניעה^ב, טובלת בנמל. ולא תטבל על גבי פלי חרש או סל וכיוצא בהן, מפני שהיא מפחדת [ולא תטבל כראוי] ולא תעלה לה טבילה.

כא. במקום בו הספינות עוגנות. (כב) כך שהאנשים הנמצאים בנמל לא רואים אותה.

יב. אחד האדם ואחד הפלים, לא יהיה דבר חוצץ בינם לבין המים; כגון שהיה פצק או טיט מדבק על פשר האדם או על גוף הפלי - הרי זה טמא כשהיה, ולא עלתה להם טבילה.

דבר תורה, אם היה דבר החוצץ חופה [מכסה] את רב האדם או רב הפלי - לא עלתה להם טבילה. והוא [בתנאי] שהיה האדם מקפיד עליו, ורוצה להעבירו; אבל אם אינו מקפיד עליו, ולא שם אותו על לב בין עבר בין לא עבר - אינו חוצץ, ואף על פי שהוא חופה את רבו. וכן אם היה חופה מעוטו - אינו חוצץ, אף על פי שהוא מקפיד עליו. מדברי סופרים, שכל דבר שהוא חוצץ - אם היה מקפיד עליו - לא עלתה לו טבילה, אף על פי שהוא על מעוטו; גזירה, משום רבו. וכל דבר החוצץ - אם היה חופה את רבו - לא עלתה לו טבילה, אף על פי שאינו מקפיד עליו; גזירה, משום רבו המקפיד עליו.

נמצאת אומר, שאם היה על פשר האדם או על גוף הפלי דבר מדברים החוצצים, כגון פצק וזפת וכיוצא בהן - אפלו טפה פתרדל, והוא מקפיד עליה - לא עלתה לו טבילה; ואם אינו מקפיד עליה - עלתה לו טבילה, אלא אם כן היה חופה את רב הפלי או רב האדם, כמו שבארנו.

הטמאין שנטבלו בבגדיהן, עלתה להן טבילה - מפני שהמים באין בהם^י, אינן חוצצים. וכן הנדה שטבלה בבגדיה, מתרת לבעלה.

(יב) הבגדים סופגים ומעבירים את המים לגוף.

ח. כל הטובל צריך להתפונן לטבילה; ואם לא נתפונן, עלתה לו טבילה לחלין [ולא לקדשים]. אפלו נדה שטבלה בלא פונה, כגון שנטלה לתוך המים או ירדה להקרי^י - הרי זו מתרת לבעלה; אבל לתרומה וקדשים - אינה טהורה, עד שתטבל בכונה.

יג. טבלה במים כדי להתקרב ולא התכוונה להיטהר מטומאתה.

ט. הכופת [=קושר] ידיו ורגליו, וישב לו באמת המים^י - אם נכנסו מים דרך פלו^ט, טהור. הקופץ לתוך המקנה, הרי זה מגנה [לא נראה שטובל לשם מצוה]. והטובל פעמים במקנה, הרי זה מגנה. והאומר לחברו: 'כבש' [=הנח בחורקה] ירך עלי במקנה^{טו}, הרי זה מגנה.

(יד) כלומר, נכנס למקווה כשגופו בצורת ישיבה. (טו) כשאדם נכנס למים בצורה רגילה - בעמידה, יש לשער שאכן כל גופו התכסה במים, אך כאשר אדם נכנס למים בצורה לא שגרתית, יש לוודא שאכן כל גופו טבל. (טז) כדי שייכנס כולו למים.

י. בית הסתרים^י ובית הקמטים, אינן צריכין שייבואו בהן המים, שנאמר: "וידיעו לא שטף במים", אברים הנראין בלבד^י. ואף על פי כן צריכין להיות ראויין שייבואו בהן המים, ולא יהיה דבר חוצץ^י. לפיכך אמרו חכמים: 'לעולם ילמד אדם בתוך ביתו, שתהיה אשה מדיחה קמטיה במים ואחר כך תטבל'. האשה טובלת פדרף גדילתה כאורגת, וכמניקה את בנה^י.

(יז) המקומות בגוף שאינם מגולים כשהאדם נמצא במצב רגיל. (יח) הדומים לידיים שהן גליות. (יט) בין אותם חלקים בגוף לבין המים אם יגיעו לשם. בפרק הבא יבואר

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

~ שבת קודש ג' מרחשון ~

פָּרָק ב

דיני חציצה וחפיפה

א. אֱלוֹ חוּצָצִין בְּאֶדָם: לְפָלוּף [=ליחת העין] שְׁחוּץ לְעֵין [-שנדבקה מחוץ לעין], וְגִלְדָּה [=ליחת פצע] שְׁעַל גְּבִי הַמִּכָּה, וְסֵם [=חומר רפואי] יָבֵשׁ שְׁעַל גְּבִי הַמִּכָּה, וְהִרְטִיָּה שְׁעָלֶיהָ, וְגִלְדִּי צוּאָה שְׁעַל בְּשׂוּרָא, וּבְצֶק אוֹ טִיט שֶׁתַּחַת הַצִּפְרָן, וְהַמְלֻמּוּלִין [=שיירי לכלוך] שְׁעַל הַגּוּף, וְטִיט הַיָּדוּן [=עבה], וְטִיט הַיּוֹצְרִין [-יוצרי כלי חרס], וְטִיט שֶׁל דְּרָכִים הַנִּמְצָא שָׁם תָּמִיד אֶפְלוֹ בִּימֹת הַחֲמָה - כָּל אֱלוֹ חוּצָצִין. וְשָׂאָר כָּל הַטִּיט - כִּשְׁהוּא לַח - אֵינוֹ חוּצָץ, שֶׁהִרִי נִמְחָה בְּמִים; וּכְשֶׁהוּא יָבֵשׁ, חוּצָץ.

(א) צואה שנדבקה לגופו והתייבשה. (ב) טיט כזה מתייבש לגמרי ולא מתמוסס במים, ולכן הוא חוצץ בטבילה. (ג) מי המקווה גורמים לו להתמסס, וכך הם מגיעים לעור.

ב. הַדִּיּוֹ, וְהַדְּבֵשׁ, וְהַחֲלָב, וְהַדָּם, וְשֵׁרָף [=המורש מעץ] הַתּוֹת, וְשֵׁרָף הַתְּאֵנָה, וְשֵׁרָף הַשִּׁקְמָה [=דקל], וְשֵׁרָף הַחֲרוֹב - יָבֵשִׁין, חוּצָצִין; לַחִין, אֵינָן חוּצָצִין. וְשָׂאָר כָּל הַשֵּׁרָפִין - בֵּין לַחִין בֵּין יָבֵשִׁין, חוּצָצִין. וְהָדָם שֶׁנִּסְרַף [=נדבק] בְּבֶשֶׁר - אֶפְלוֹ לַח, חוּצָץ.

(ד) מכיוון שהם לא מתמססים במים. (ה) מכיוון שמי המקווה מצליחים לחזור דרכם ולהגיע לגוף. (ו) מכיוון שהם נחשבים לכלוך שאנשים מקפידים לנקות.

הָאֶבֶר וְהַבֶּשֶׂר הַמְדֻלְדָּלִים [=נחלשו מהגוף אך לא נפרדו], חוּצָצִין.

(ז) כלומר, הם נחשבים כשאר אברי האדם ועל הטובל להקפיד שלא יהיו עליהם דברים חוצצים.

ג. בֵּית הַסֵּתֵרִים בְּאִשָּׁה - חוּצָץ, עַד שֶׁתִּדְּחַ תַּחֲלָה; שֶׁהִזְעָה שָׁם תָּמִיד, וְהָאֶבֶק מִתְקַבֵּץ וְחוּצָץ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּנִשְׂאָהָ; אֲבָל בְּפִנוּיָה - הוֹאִיל וְאֵינָהּ מְקַפְּדָת, אֵינוֹ חוּצָץ.

(ח) לפני הטבילה עליה לרחוץ ולנקות את אותו המקום. (ט) שמקפידה שמקום זה יהיה נקי, כדי שלא תתגנה על בעלה. (י) אפילו אם יש שם לכלוך.

ד. הָאָגֵד [=תחבושת] שְׁעַל גְּבִי הַמִּכָּה, וְהַשִּׁקְשִׁין שְׁעַל גְּבִי הַשָּׁבֶר, וְהַשִּׁירִים [=שרשראות]

וְהַנְּזָמִים וְהַקְטָלִיּוֹת [=מחרוזות] וְהַטְּבָעוֹת - בְּזִמָּן שֶׁהֵן חֲזָקִין וְדְבוּקִין בְּבֶשֶׁר, חוּצָצִין; וּבְזִמָּן שֶׁהֵן רַפִּין, אֵינָן חוּצָצִין.

ה. חוּטֵי הַצֶּמֶר, וְחוּטֵי פֶשֶׁתָּן, וְהִרְצוּעוֹת שְׁקוּשְׁרוֹת הַנָּשִׁים עַל רִאשֵׁיהֶן לְנוֹאי - חוּצָצִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְבִדִּילִין בֵּין הַמִּים וּבֵין הַגּוּף. אֲבָל חוּטֵי שֶׁצֶר - אֵין חוּצָצִין, מִפְּנֵי שֶׁהַמִּים בָּאִין בָּהֶם אֶף עַל פִּי שְׂאִינָן רַפִּין.

ו. חוּטֵין שֶׁבְּצִנּוּר - אֵין חוּצָצִין, אֶפְלוֹ שֶׁל פֶּשֶׁתָּן^א; לְפִי שְׂאִין אִשָּׁה חוֹנֶקֶת [=מהדקת] עֲצָמָה בָּהֶן. אֲבָל חֲבָקִין שֶׁבְּצִנּוּר^ב, כְּגוֹן קְטָלִיּוֹת וְעֲנָקִים - חוּצָצִין; לְפִי שֶׁהִיא חוֹנֶקֶת עֲצָמָה בָּהֶן, כְּדִי שֶׁתִּרְאֶה בְּעֵלַת בֶּשֶׂר.

(יא) למרות שכשהם קשורים בראש הם חוצצים. (יב) תכשיטים של מתכת שחובקים את הצוואר.

ז. שֶׁצֶר שְׁעַל הַלֵּב שֶׁנִּתְקַשֵּׁר וְנִעֲשֶׂה קִלְקִין^ג, וְכֵן קִלְקֵי הַזָּקֵן - חוּצָצִין.

(יג) השערות הסתבכו ונדבקו אחת לשנייה על ידי זיעה ואבק.

ח. חֵץ שֶׁהוּא תָּחוּב בְּאֶדָם - בְּזִמָּן שֶׁהוּא נִרְאָה^ד, חוּצָץ^ה; וּבְזִמָּן שֶׁאֵינוֹ נִרְאָה - טוֹבֵל וְאוֹכֵל בְּתְרוּמָתוֹ לְעֶרֶב, אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא חֵץ טָמֵא. וְכֵן מִי שֶׁפָּלַע טְבַעַת טָמְאָה, וְטָבַל - הִרִי זֶה טָהוֹר; וְאִם הִקִּיָּאָה אַחֵר שֶׁטָּבַל, נִטְמָא בְּמַגְעָהּ^ו; שֶׁכֹּכֶר בְּאֶרְנוֹ, שֶׁכָּל הַבְּלוּעִים בְּגוּף הַחִי, אֵינָן מְטַמְּאִין וְלֹא מְטַמְּאִין.

(יד) שלא נכנס כולו לתוך הבשר. (טו) מכיוון שהחץ נדבק קצת לעור הגלוי וחוצץ. (טז) כי הרי הוא נגע בה כשהקיא אותה.

נִכְנָסוּ צְרוּרוֹת [=רגבי אדמה] וְקִיסְמִין בְּסִדְקֵי רִגְלָיו מִלְמַטָּה, חוּצָצִין^ז.

(יז) מכיוון שדין הסדקים הוא כבית הסתרים, שאין חובה שייכנסו שם בפועל מים אך הם צריכים להיות ראויים שיוכלו להיכנס לשם מים ללא חציצה.

ט. אֶסְפָּלָנִית, מְלוּגְמָא, וְרִטְיָה [=מיני תחבושות] שְׁעַל בֵּית הַסֵּתֵרִים - חוּצָצִין; אֶף עַל פִּי שְׂאִינוֹ צָרִיף שֶׁיִּכְנָסוּ הַמִּים, צָרִיכִין לְשִׁיחֵיו רְאוּוִין וְלֹא יִהְיֶה עֲלֵיהֶן דְּבַר חוּצָץ, כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרְנוֹ.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מִקְפִּיד עָלֶיהָ; אָבֵל אִם אֵינוּ מְקַפֵּיד עָלֶיהָ, עֲלֶתָהּ לוֹ טְבִילָה, עַד שִׁיְהִיָּה רַב שְׁעָרוֹ קְשׁוּרִיכָה, נִימָא [חוט] נִימָא בְּפָנֵי עֲצָמָה. בְּזָה הוּרוּ הַגָּאוֹנִים.

וַיִּרְאֶה • לִי, שֶׁשְּׁעָרוֹ שֶׁל וַיִּרְאֶה .. שִׁיעַר א"א כְּדִבְרֵי הַגָּאוֹנִים הוּא הַעִיקָר.

לְעֻנָּן טְבִילָה, וְאֵינוּ

כְּגֹוֹף בְּפָנֵי עֲצָמוֹ כְּדִי שְׁנֹאמַר 'רַב הַשְּׁעָר'; אֲלֵא אִף עַל פִּי שֶׁכָּל שְׁעָר רֹאשׁוֹ קְשׁוּר נִימָא נִימָא - אִם אֵינוּ מְקַפֵּיד עָלֶיהָ, עֲלֶתָהּ לוֹ טְבִילָה, אֲלֵא אִם כֵּן נִצְטָרֵף לְחוּצָין אַחֵר עַל גּוֹפּוֹ^כ, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. וְאַחַד הַנְּדָה, וְאַחַד שְׁאָר הַטְּמֵאִין שֵׁישׁ בְּרֹאשׁ שְׁעָר.

כח) הַתְּבֵאֵר לַעֲלֵל פֶּרֶק א הַלְכָה יב, שֶׁדִּבֶּר שֶׁהָאֵדָם אֵינוּ מְקַפֵּיד עָלֶיהָ לֹא נִחְשָׁב חֲצִיצָה כִּשְׁהוּא פְחוֹת מְרֹוב. כו) כְּלוּמַר, גַּם אִם רֹוב גּוֹפוֹ שֶׁל הָאֵדָם מְכֻסָּה לֹא מְסוּג אֶחָד שֶׁל חֲצִיצָה, אֲלֵא מְסוּגִים שׁוֹנִים שֶׁל חֲצִיצוֹת שֶׁהָאֵדָם לֹא מְקַפֵּיד עָלֶיהָ, הַחֲצִיצוֹת הַלָּלוּ מִצְטָרְפוֹת כְּדִי לִפְסוֹל אֶת הַטְּבִילָה.

טז. תְּקַנְתָּ עֲזָרָא הִיא, שֶׁתְּהִיָּה הָאִשָּׁה חוֹפֶפֶת שְׁעָרָה^כ, וְאַחֵר כֶּךָ תְּטַבֵּל; וְאִם אֶפְשָׁר לָהּ לְחוּף בְּלִילָה וְתִטְבֵּל מִיָּד, תִּכְף לְחִפְפָּה - הִרִי זֶה מְשַׁבַּח. וּבִשְׁעַת הַדְּחִיקָה, אוֹ מִפְּנֵי הַחֲלִי - חוֹפֶפֶת אֶפְלוֹ בְּעֶרֶב שַׁבָּת, וְטוֹבֵלֶת לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת^{כט}.

כז) מִסְרַקָת, כְּדִי לְהַפְרִיד אֶת הַשְּׁעָרוֹת. כח) כְּגֹוֹן אִם הִיא יוֹדַעַת שֶׁלֹא תִמְצָא מִיָּם חֲמִים סְמוּךְ לַטְּבִילָתָה. כט) כְּלוּמַר, אִפְּלוֹ בַּהֲפָרֵשׁ שֶׁל יוֹם בֵּין הַחִפְפָּה לַטְּבִילָה.

יז. טְבִילָה וְעֲלֶתָהּ, וְנִמְצָא עָלֶיהָ דְּבַר חוּצָין - אִם • בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁחִפְּפָה טְבִילָה, אֵינָה צְרִיכָה לְחוּף לְחוּף פַּעַם שְׁנִיָּה, אֲלֵא חוֹזֶרֶת וְטוֹבֵלֶת בְּלִבָּד. וְאִם לֹא, צְרִיכָה לְחוּף פַּעַם שְׁנִיָּה וְלִטְבֵּל.

ל) מִכְיוּן שֶׁחֹוֹשִׁים שִׁישָׁן חֲצִיצוֹת נוֹסְפוֹת שֶׁהִיא לֹא שִׁמָּה לֵב אֲלֶיהָ.

יח. לֹא תִחַף אִשָּׁה בְּנִתְרָלָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְקַטֵּף [מִנְתָן] אֶת הַשְּׁעָרֶיךָ, וְלֹא בְּאֶהְלָה [חֹמֶר כִּיבּוּס], מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְסַרֵף [מִסְבָּךְ] אֶת הַשְּׁעָר; אֲלֵא בְּחִמִּין, וְאֶפְלוֹ בְּחִמִּי חֲמָה [מִיָּם שֶׁהִתְחַמְמוּ מִהַשֶּׁשׁ] - מִפְּנֵי שֶׁהִתְחַמֵּין מִיִּשְׂרִין אֶת הַשְּׁעָר וּמִסְלָסְלִין [מִפְּרִידִים] אוֹתוֹ. אָבֵל

הִיתָה בּוֹ שְׁעָרָה אוֹ שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת חוּץ לַמִּכָּה וְרֹאשָׁן מְדַבֵּק לַמִּכָּה, אוֹ שֶׁהָיוּ מְדַבְּקִין בְּטִיט אוֹ בְּצוּאָה, אוֹ שֶׁהָיוּ בּוֹ שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת [קְשׁוּרוֹת] בְּרִיסִי עֵינָיו מְלַמְעָלָה - הִרִי אֵלָיו חוּצָין.

י. לֹא יִטְבֵּל אָדָם בְּעֶפֶר שֶׁעַל רִגְלָיו^י; וְאִם טְבֵּל, אֵינוּ חוּצָין.

יח) שֶׁנִּדְבַק בּוֹ אַחֲרֵי שֶׁהִלֵּךְ יַחַף.

יא. הָאוֹחֹז בְּאָדָם וּבְכֵלִים, וְהַטְּבִילָן - הִרִי הֵן בְּטְמֵאָתָן, וְאִף עַל פִּי שְׂרָפָה יָדָיו עַד שֶׁבָּאוּ בְּהֵן הַמַּיִם; גִּזְרָה, שֶׁמָּא לֹא יִרְפָּה. וְאִם הִדִּיחַ יָדָיו בְּמַיִם תַּחֲלָה, עֲלֶתָהּ לְהֵן טְבִילָה^ט.

יט) מִכְיוּן שֶׁהַמַּיִם שֶׁעַל יָדָיו מִתְחַבְּרִים עִם מִי הַמְּקוּוֹה וְכֵאֵילוֹ נִכְנָסוּ שֶׁם מִי הַמְּקוּוֹה.

יב. הַמְּפָשֶׁלֶת בְּנָה לְאַחֲרִיָּה [נוֹשֶׁאת עַל גְּבָה], וְטְבִילָה - לֹא עֲלֶתָהּ לָהּ טְבִילָה; שֶׁמָּא טִיט הִיָּה בְּרִגְלֵי הַתֵּינוֹק אוֹ בִּידוֹ, וְנִדְבֵּק בְּאִשָּׁה בְּשַׁעַת טְבִילָה, וְחֻצָּין, וְאַחֵר שֶׁעֲלֶתָהּ נָפֵל.

יג. נָדָה שֶׁנִּתְנָה שְׁעָרָה בְּפִיָּה, אוֹ שֶׁקְּפָצָה [הִידִקָה] יָדָה, אוֹ שֶׁקְּרָצָה בְּשִׁפְתוֹתֶיהָ [הִדְבִּיקָתָן זוֹ לְזוֹ בַּחוּץ], אוֹ שֶׁנִּמְצָא בְּצֶאֱק בְּשִׁפְתוֹתֶיהָ, אוֹ שֶׁנִּמְצָא עֲצָם בֵּין שְׁנֵי - כְּאֵלוֹ לֹא טְבִילָה. וְכֵן שְׁאָר הַטְּמֵאִים. נִתְנָה מְעוֹת בְּפִיָּה, וְיִרְדָּה וְטְבִילָה - טְהוֹרָה מִטְּמֵאָת נָדָה^כ, וְהִרִי הִיא טְמֵאָה עַל גֵּב רִקְהָ^{כא}; וְנִמְצָאֶת רֹאשׁוֹן לְטְמֵאָה^{כב}, כְּמִי שֶׁנִּגְנַע בְּרִק הַנְּדָה. וְכֵן הַדִּין בְּזָב.

כ) וְהִיא כַּעַת טְהוֹרָה לְבַעֲלָהּ וְגַם לֹא מִטְמֵאֶת אָדָם וְכֵלִים כְּנִידָה. כא) נִטְמָאָה מִחֲדָשׁ מִהֶרֶק שֶׁלֹא שֶׁנִּדְבֵּק לְמִטְבַּעוֹת לִפְנֵי שֶׁטְבִילָה. כב) וּמִטְמֵאֶת מֵאֲכֵלִים וּמִשְׁקָאוֹת.

יד. וְאֵלָיו שְׁאִין חוּצָין בְּאָדָם: קָלְקִי הָרֹאשׁ וּבֵית הַשְּׁחִי וּבֵית הַסִּתְרִים שְׁבִאִישׁ, וְלִפְלוֹף שְׁבָעִין, וְגִלְד שֶׁהֶעֱלֵת הַמִּכָּה, וְלִכְלוּכֵי צוּאָה שֶׁעַל בְּשָׂרוֹ, וְצוּאָה שֶׁתַּחַת הַצִּפּוֹרִין^{כג}, וְצִפּוֹרֵן הַמְּדַלְדֵּלֶת^{כד}, וְכִשּׁוֹת [פְּלוּמָה] הַקֶּטָן, וְהוּא הַשְּׁעָר הַדֵּק שֶׁעַל בְּשָׂרוֹ [שֶׁל יֶלֶד קֶטָן] - כָּל אֵלָיו אֵין חוּצָין.

כג) בַּחֲלֵק הַצִּפּוֹרִין שֶׁרְחוּק מִבֶּשֶׂר הָאֶצְבַּע. כד) צִפּוֹרִין שְׂרֹובָה נִתְלַשָּׁה.

טו. שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת אוֹ יֶתֶר שֶׁהָיוּ קְשׁוּרִין בְּאַחַת קְשָׁר אֶחָד - אֵינָן חוּצָין, מִפְּנֵי שֶׁהַמַּיִם בָּאִין בְּהֵן. וְשְׁעָרָה אַחַת שֶׁנִּקְשְׂרָה, חוּצָצָה; וְהוּא, שִׁיְהִיָּה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מְדַבְּרֵיהֶם, וְלַעֲנֵן טְהָרוֹת גָּזְרוּ, לַעֲנֵן בְּעִלְיָה לֹא גָזְרוּ. וְכָל הַחוּצָן בְּנֵדָה לְטְהָרוֹת - חוּצָן בְּשָׂאָר טְמָאוֹת לַעֲנֵן טְהָרוֹת, (וְחוּצָן • בְּגֵר בְּשַׁעַת טְבִילָה) לֹט וְחוּצָן בְּבִגְד בְּשַׁעַת טְבִילָה.

השנת הראב"ד

וחוצין בגר בשעת טבילה א"א אף זה תמה גר למה הקישו לטבילת טהרות.

לט) בטבילה שעליו לטבול כחלק מהליך הגיור שלו.

כג. מִי שֶׁטָּבַל, וְעָלָה, וְנִמְצָא עָלָיו דָּבָר חוּצָן - אִף עַל פִּי שֶׁנִּתְעַסַּק בְּאוֹתוֹ הַמִּין כָּל הַיּוֹם [לאחר הטבילה], הָרִי הוּא בְּטִמְאָתוֹ, עַד שֵׁיאָמַר: 'יִידַע אָנִי בּוֹדָאי שֶׁלֹּא הָיָה זֶה עָלַי קֹדֶם טְבִילָה'; הוֹאִיל וְהַחֲזַק טָמֵא^א, הַעֲמֵד טָמֵא עַל טְמָאָתוֹ, עַד שֶׁתֵּדַע בּוֹדָאי שֶׁטָּהַר.

(מ) מכיוון שלפני הטבילה הוא היה בוודאי טמא.

פֶּרֶק ג

דיני טבילת כלים והחציצה בהם

א. וְאֵלּוּ חוּצָצִין בְּכָלִים: הַזֵּפֶת, וְהַחֲמֶר, וְכִיּוּצָא בֶּהֶן. הַזֵּפֶת שֶׁבְּכּוּס וְשֶׁבְּצִלּוּחִית - מֵתוֹכָן [בתוכן], חוּצָצִין; וּמֵאֲחוּרֵיהֶן, אֵינָן חוּצָצִין. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? מִבֵּית הָאָמֶן; אֲבָל מִבְּעַל הַבֵּית - בֵּין מֵתוֹכָן בֵּין מֵאֲחוּרֵיהֶן, חוּצָצִין.

(א) מכיוון שהאדם מקפיד שהם לא יימצאו בתוך הכלים. (ב) כלים שנמצאים בבית האומן שהכין אותם, והוא אינו מקפיד שיהיה עליהם זפת וחמר מבחוץ. (ג) מכיוון שבעל הבית מקפיד שכליו יהיו נקיים גם מבחוץ.

הַזֵּפֶת שֶׁבְּתַמְחֻי [קערה גדולה] וְשֶׁבְּקַעֲרָה - בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף, בֵּין מִבְּעַל הַבֵּית בֵּין מִבֵּית הָאָמֶן - חוּצָצִין.

(ד) מכיוון שמשתמשים בהם לדברים חמים שכתוצאה מהם גם זפת וחמר הדבוקים מבחוץ יכולים להתמסמס וללכלך את הכלים, ולכן גם האומן מקפיד בכלים אלו שיהיו נקיים מבחוץ.

ב. הַמֵּר [מין בושם] וְהַקּוּמוֹס [אחד ממרכיבי דין] - בֵּין בְּכּוּס וְצִלּוּחִית בֵּין בְּתַמְחֻי וְקַעֲרָה, בֵּין מִבְּעַל הַבֵּית בֵּין מִבֵּית הָאָמֶן, בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף - חוּצָצִין.

(ה) מכיוון שגם האומנים מקפידים שהם לא יהיו על הכלים.

הָיָה זָפֶת או חֲמֶר וְכִיּוּצָא בֶּהֶן עַל הַטְּבִילָה, וְעַל הַשְּׁלָחַן, וְעַל הַדְּרָגָשׁ [שרפרף] - אִם הָיָה נְקִיִּים -

הַצּוֹנִין מִקְבָּצִין אֶת הַשָּׁעַר, וּמִבְּלָלִין אוֹתוֹ וּמִתְקַשְּׁרִים.

(לא) אבן רכה מאוד, שהיו משתמשים בה לרחיצת השיער והבגדים. (לב) והשערות המנותקות חוצצות.

יט. נֵדָה שֶׁנִּתְּנָה תְּבִשִּׁיל לְבִנְיָה, וְטְבִילָהּ - לֹא עָלְתָה לָּהּ טְבִילָה, מִפְּנֵי הַשְּׁמֹנוּנִית שֶׁעַל יָדָהּ.

(לג) ולא רחצה את ידיה קודם.

השנת הראב"ד

מפני .. המכה א"א זה שיבוש שהרי שנינו גלד שעל המכה אינו חוצץ ועוד ג' ימים למה הלא דבר הנראה לעינים הוא אם הגלד אם לא הגלד שלא אמרו במחט ג' ימים אלא לפי שאינו נראה לעינים ואין הדבר ברור אלא עד ג' ימים אבל כאן שנראה הולכין אחר הראייה ואולי למד שריטות מריבדא דכוסילתא דאמרי עד תלתא יומי לא חייצי וכו' ומאן לימא לן שהשריטות דומה לריבדא שמושך הדם וכל ג' ימים שופע דם אבל שריטה אחרת בתוך ג' ימים מגלד וחוצץ ודוקא חוץ למכה אבל ע"ג מכה אינו מקפיד.

כ. שְׂרִטָה בְּשָׂרָה

וְהוֹצִיָּאָה דָּם, וְטְבִילָה -

בְּתוֹף שְׁלֹשָׁה יָמִים. אֵין

מְקוֹם הַשְּׂרִיטוֹת

חוּצָצִין; לְאַחַר שְׁלֹשָׁה

יָמִים, הָרִי מְקוֹם

הַשְּׂרִיטוֹת חוּצָצִין, מִפְּנֵי •

שֶׁהָדָם קוֹפֶה (=נקרש) שָׁם,

בְּגִלְד שֶׁעַל גְּבִי הַמִּפְּתָח.

(לד) מכיוון שבשלושת

הימים הראשונים לאחר

הפציעה, הדם עדיין רך והוא נחשב חלק מהבשר.

(לה) כלומר, הדם שנקרש מסביב למכה חוצץ, אך הגלד

שעל גבי המכה עצמה הדין הוא שאינו חוצץ.

וְכֵן לְפָלוֹף שֶׁבְּעֵין - אֵינוֹ חוּצָצִין. אִם הָיָה יָבֵשׁ,

וְהוּא שֶׁהִתְחִיל לְהוֹרִיק [צבע ירוק], חוּצָצִין בְּנֵדָה.

(לו) לעיל בהלכה א למדנו שלפלוף מחוץ לעין חוצץ בין

לח ובין יבש, אך כאן מדובר בליפלוף שבתוך העין שהוא

אינו חוצץ אם הוא עדיין לח.

כא. כִּחַל שֶׁבְּעֵין^א, אֵינוֹ חוּצָצִין; שֶׁעַל גְּבִי הָעֵין,

חוּצָצִין. וְאִם הָיָה עֵינִיָּה פּוֹרְחוֹת [=עוצמת ופוחתת תמיד], אִף

עַל גְּבִי הָעֵין אֵינוֹ חוּצָצִין.

(לז) איפור בצבע כחול שהנשים מאפרות בו את העיניים.

(לח) מכיוון שתנועת העפעפיים מורידה את הכוחל, ונשאת

רק שכבה דקה מאוד שאין בה ממש ואינה חוצצת.

כב. פִּתְחָה עֵינִיָּה בְּיוֹתֵר, או שֶׁעֲצָמָה עֵינִיָּה בְּיוֹתֵר

- לֹא עָלְתָה לָּהּ טְבִילָה.

בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? לַעֲנֵן טְהָרוֹת; אֲבָל לְהִתִּירָה

לְבַעֲלָהּ, מִתֵּרָת. אִף עַל פִּי שֶׁנִּתְּנָה תְּבִשִּׁיל לְבִנְיָה, או

שֶׁהָיָה בָּהּ שְׂרִט יָשָׁן, או שֶׁהָיָה עַל גֵּב עֵינִיָּה כִּחַל,

וּבֵין פִּתְחָה עֵינִיָּה או עֲצָמָה אוֹתָן - הָרִי זֶה מִתֵּרָת

לְבַעֲלָהּ; שֶׁכָּל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ וְכִיּוּצָא בֶּהֶן אֵינָן אֵלָּא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

המבכשין [=דבוקים] - בין מתוכן בין מאחוריהן, בין מלמטן בין מן הצדדין - אינן חוצצין, מפני שהמים מעבירין אותם. אבל לכלוכי שמרים שבכוס ושבצלוחית, והמוך [=פיסת צמר] שבשירי ושפוזג [=פעמון] י"ח, והטיט והבצק שעל יד [=קת] הקרדס ושעל יד המגרפה - חוצצין.

(ז) שיר הוא תכשיט חלול, ורגילים למלא אותו במוך. (יח) שמים בתוכו מוך, כדי שלא יצלל.

י. דבר ברור הוא, שכל מקום שאמרנו בזפת ובחמר וכיוצא בהן שאינן חוצצין בכלים, מפני שאינן מקפיד עליהן. לפיכך, אם היה רב הפלי חפוי בזפת או בחמר וכיוצא בהן - לא עלתה לו טבילה, כמו שבארנו, אף על פי שאינו מקפיד. ואין בדבר זה הפרש בכלי מן הכלים, אלא כל הכלים שוין בדבר זה.

(יט) לעיל בפרק א הלכה יב, שאם רוב הכלי מכוסה, אפילו דברים שלא מקפידים עליהם נחשבים חציצה.

יא. כל ידות הכלים שהן חלולין שהכניסן שלא פדרפן [-והמים לא נכנסים לתוכן], או שהכניסן פדרפן ולא מרקן, או שהיו של מתכת ונשברו כא - לא עלתה להן טבילה.

(כ) כלומר, לא הכניסם באופן שהמים ישטפו אותם בכל אורכם ורוחבם. (כא) התעקמו בצורה שהמים לא מגיעים לכל חלקיהם.

יב. כלי שהפך פיו [כלפי] למטה, והטבילו - פאלו לא טבל, מפני שאין המים נכנסין • בכלי. היה בו מקום שאינן נכנסין בו עד שיטנו - לא עלתה לו טבילה, עד שיטנו על צדו.

(כב) מכיוון שלאוויר שבכלי אין לאיפה לצאת והוא מונע מהמים להיכנס.

יג. כלי שהוא צר מפאן ומפאן, ורחב מן האמצע - אינו טהור, עד שיטנו על צדו.

יד. צלוחית שפיה שוקע - אינה טהורה, עד שיטנה על צדה.

חוצצין, מפני שהוא מקפיד עליהן; ועל הפלוסין [=מלוכלכים] - אינן חוצצין, מפני שאינן מקפיד עליהן. (ו) לוח שאוכלים עליו.

ג. היו [הזפת והחמר] על מטות בעל הבית, חוצצין; ועל של עני, אינן חוצצין. ועל אפך בעל הבית, חוצצין; ועל של זקקין [=יוצרי נדרות עור], אינו חוצצין. על המרדעת מפני צדדין ט, חוצצין.

(ז) מכיוון שעניים לא רגילים להקפיד כל כך על הניקיון. (ח) סוג של אוכף שמניחים על החמור. ט אם הזפת והחמר נספגו במרדעת ולכלכו אותה מעבר לעבר.

ד. היה זפת או חמר וכיוצא בהן על בגדי תלמידי חכמים - אפלו מצד אחד חוצצין, מפני שהן מקפידין על מלבושן להיות נקי. על בגדי עמי הארץ - משני צדדין, חוצצין; מצד אחד, אינו חוצצין.

(י) מכיוון שתלמידי חכמים מחויבים להקפיד שבגדיהם יהיו נקיים.

ה. היו על מטפחות של זפתין יא, ושל יוצרין יב, ושל מפסלי אילנות [=כורתי ענפים] - אינן חוצצין י.

(יא) מוכרי זפת. (יב) יצרני כלי חרס. (יג) מכיוון שמטפחותיהם תמיד מלוכלכות ואינם מקפידים.

ו. טבח [=שוטח] שהיה דם על בגדו - אינו חוצצין, מפני שאינו מקפיד.

ז. מוכר רבב [=שומן] שהיה רבב על בגדו, אינו חוצצין; וכן כל פיוצא בזה. היה הטבח מוכר רבב, והיה על בגדו דם ורבב - הרי זה ספק אם חוצצין, מפני שהם שנים מקפיד, או אינו חוצצין, שהרי מלאכתו היא ואינו מקפיד.

ח. היה הזפת או החמר וכיוצא בהן על הסנדל מתוכו - מלמעלה [-בחלקו העליון], חוצצין; ומלמטה [-בסוליה], אינו חוצצין ט. על הספסל - מלמעלה או מן הצדדין, חוצצין ט; מלמטה, אינו חוצצין.

(יד) מכיוון שהאדם מקפיד שלא יתלכלך החלק העליון של רגליו. טו מכיוון שאינו מקפיד על לכלוך בחלק התחתון של הרגל, שאינו נראה. טז מכיוון שמקפידים שהחלקים הללו יהיו נקיים, כדי שלא יתלכלכו בגדי היושב על הספסל.

ט. לכלוכי צואה שבכסא ושבתתרה [=כיסא מכובד]

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

השנת הראב"ד פיו טיט טופח [=לח], והיה הטיט שוקע א"א לישנא דתוספתא אם היו מים שוקעין בטיט והטבילו טהור כלומר שהטיט אינו עב.

טהורלי; ואם היתה טיט

הינן [=עבת] וכיוצא בו, כאלו לא טבל. וכן טבעת שנתנה בלבנה של טיט טופח, והטבילה - טהורה לה; ואם היתה טיט יון, כאלו לא טבלה.

(לג) כלומר, הטיט היה סופג לתוכו מים. (לד) מכיוון שהמים חודרים דרך הטיט ומגיעים לכלי. (לה) אפילו שהטבעת שקועה כולה בתוך הטיט.

כא. אלו שאין צריכין שיבואו המים בהן: סתם בגדי עניים; ואם הקפיד עליהן, חוצצין. וקשרי בגדי בעלי בתים, סתמן חוצצין לה; ואם אינו מקפיד על הקשרים, אינן חוצצין. וקשרי נימי הבגדים [=בשפת הבגד] שנקשרו מאליהן, וקבטלט הסנדל, ותפלה [=תפילין] של ראש בזמן שהקציצה [=כית התפילין] דבוקה עם הרצועה בבית הרצועה שלה וחזקה, ותפלה של זרוע בזמן שאינה עולה ויורדת [=אינה זוח], ואזני [=ידיות] החמת [=גוד] ואזני התרמל [=ילקוט], וכל פיוצא כאלו מקשרים ותפרים שאינם עתיד להתירן.

(לו) שנקרעו ובמקום הקרע עשו קשר - גם אם מי המקווה לא מגיעים לחלקי הבגד שבתוך הקשר, אין זו חציצה מכיוון שהעניים מתכוונים שהקשר יישאר כך לתמיד, והדין הוא שכל דבר המחובר באופן קבוע אינו חוצץ. (לז) אם העני ביטא את רצונו לתקן את הבגד ולא להשאיר כך את הקשר. (לח) מכיוון שבדרך כלל אנשים רגילים תופרים בחזרה את קרעי בגדיהם ולא משאירים אותם רק קשורים. (לט) הלולאה המחוברת לסנדל שבה משחילים את הרצועה.

כב. ואלו שהן צריכין שיבואו המים בהן: הקשרים שבפתחי החלוקה שהם עשויין בלולאות, וכן קשרי לולאות שבפתח מא, ושפה של סדין צריך למתחמ, ותפלה של ראש בזמן שאינה פרצועה, ושל זרוע בזמן שהיא עולה ויורדת, ושנץ [=רצועה] של סנדל, וקשרי נימי הבגדים שקשר אותן, וכן כל פיוצא כאלו במקומות שהוא עתיד לגלותן ולמתחן מג.

טו. קלמריין [=כלי לדין] - אינה טהורה, עד שיקבנה מצודה כדי שיפנסו המים לעקמומית שבה.

טז. בהמה שהיה השיר [=תכשיט] עליה רפויכג ונטמא, מטבילין אותו במקומו [=בצווארה].

(כג) לא מהודק לצוואר, והמים יכולים להגיע לכל חלקיו.

יז. ולא יטביל את הקמקמוס [=קומקום] בפחמין שבויד, אלא אם פן שפשהכה.

(כד) כשיש בו פחמים. (כה) החזיק בידו את הפחמים בזמן הטבילה.

יח. פלי שהוא מלא משקין, והטבילו - כאלו לא טבילו. היתה מלא מים, והטבילו - הרי המים כה והפלי טהורין פאחת, מפני שהמים יש להן טהרה, כמו שבארנו בטמאת אכלין ומשקין.

(כו) נוזל שאינו מים. (כז) מכיוון שהמשקים חוצצים בין מי המקווה והכלי. (כח) שהיו בכלי ונטמאו בנגיעתם בו.

היתה הפלי מלא מי רגלים, רואין אותו כאלו הן מים. היתה בו מי חטאת - אם היתה רב הפלי פנוי, כדי שירבו מי מקוה על מי חטאת שבתוכו - הרי זה טהור; ואם לאו - עדין הוא בטמאתו, וכאלו הן שאר משקין שחוצצין בין גוף הפלי ובין מי המקוה.

(כט) מים שעירבו בהם אפר פרה אדומה כדי להזות על טמאי מת. (ל) מכיוון שכאשר הם רוב תכולת הכלי הם חשובים בפני עצמם מפאת קדושתם.

יט. פלי • שתוכו טהור וגבו טמא לא, והיה מלא יין לבן או חלב, והטבילו - הולכין אחר הרב: אם היתה רב הפלי פנוי, כדי שירבו המים בתוכו - טהור, מפני שטמאתו מדבריהם [=של חכמים]. אבל אם היתה בו יין אדם או שאר משקין, לא עלתה לו טבילה.

(לא) כגון שנגעו משקים טמאים בגב הכלי. (לב) שהצבע שלהם לא בולט כאשר מתערבים בהם מים.

כ. לגין [=כד] שהוא מלא מים טמאין, ונתן על

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - שבת קודש ג' מרחשון - ספר טהרה - הלכות מקוואות קמה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

נ) מכיוון שרק באמצעות פתח בגודל כזה, המים שנמצאים בתוך הכלי הגדול כאשר הוא מוטא על צידו נחשבים מחוברים למי המקוה.

וְכֵן אִם הָיָה הַכְּלִי טָהוֹר, וְנָתַן לְתוֹכוֹ פְּלִים טָמְאִים, וְהִטְבִּילָן - לֹא עָלְתָה לָהֶן טְבִילָה, עַד שֶׁיְהִיָּה פִּי רֹחֵב כְּשֹׁפֶרֶת הַנּוֹד.

בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? לְתוּמָה. אֲבָל לְקַדְשִׁים - אֵין מְטַבִּילִין פְּלִים בְּתוֹף פְּלִים טָהוֹרִין כָּלֵל, וְאֶפְלוּ הָיָה בְּסֵל אוֹ בְּקֶפֶה [=שק גדול]^{נא} כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּב.

נא) שפיהם רחב יותר משפופרת הנוד. נב) בהלכות שאר אבות הטומאות פרק יב הלכה א.

פֶּרֶק ד

המים הכשרים לטבילה.

א. דִּין תּוֹרָה, שֶׁכָּל מַיִם מְכַנְסִין^א, טוֹבְלִין בָּהֶן - שְׁנֵאֲמַר^ב: "מְקוּה מַיִם", מְכַל מְקוּם. וְהוּא, שֶׁיְהִיָּה בָּהֶן פְּדִי לְהַעֲלוֹת טְבִילָה בָּהֶן לְכָל גּוֹף הָאָדָם בְּבַת אַחַת; שְׁעָרוֹ חֲכָמִים, [שטח של] אֲמָה עַל אֲמָה בְּרוּם שְׁלֹשׁ אַמּוֹת^ב; וְשֶׁעוֹר זֶה הוּא מְחֻזָּק אֲרֻבָּעִים סָאָה^ב מַיִם, בֵּין שְׁאוּבִין בֵּין שְׁאִינָן שְׁאוּבִין.

א) אפילו שאובים. ב) אמנם אמה היא 48 סנטימטר וגובהו של אדם ממוצע הוא יותר משלוש אמות, אבל חכמים שיערו שהוא יכול לטבול על ידי הרכנת הראש. ג) כ-330 ליטר.

~ נקודות משיחות קודש ~

"דין תורה, שכל מים מכנסין, טובלין בהן - שנאמר: 'מקוה מים' בו".

וממשיך בהלכה ב' "מד"ס שהמים שאובין פסולין לטבילה". ובעבודת האדם ענין הטבילה בכללות, הוא להביא נפשו במי הדעת ובוה יש חילוק בין מעין שהוא "בידי שמים" שהם הענינים המפורשים בתורה, לבין בור שהוא "בידי אדם" (שכולו מים שאובים) היינו הענינים שלא התפרשו בתורה ואדם פונה לגדול ממנו שורה לו דרך תשובה ומורה לו ע"פ מה שמתקבל על דעתו שצריך לנהוג.

מדין תורה "כל מים מכנסין טובלין בהם" וגם בבור שכולו בידי אדם, ובעבודה הוא כשפונה לגדול ממנו לקבל דרך תשובה ומשיב לו כפי שמתקבל על דעתו

מ) שקושרים איתם את פתח הצוואר, לאחר לבישת החלוק. מא) בחלוקים שקשירת פתח הצוואר שלהם היא על ידי לולאות שנמצאות על הכתף. מב) סדין רחב שהקצוות שלו מתקפלות כשמטבילים אותו במקוה, וצריך למתוח אותן כדי שהמים יגיעו אליהן. מג) כשישתמש בהם, ולכן צריך לגלותם ולמותחם לפני הטבילה.

הַסְלִין שֶׁל גֵּת [=בית היין] וְשֶׁל בֶּד [=בית השמן] - אִם הָיָה חֲזָקִים מִי, צָרִיף לְחַטֹּט [=לשפשף]; וְאִם הָיָה רַפִּים, צָרִיף לְנַעַר. הַפֶּר וְהַפֶּסֶת שֶׁל עוֹר, צָרִיכִים שֶׁיּוּבְאוּ הַמַּיִם בָּהֶן [-בתוכם] מה.

מד) אם הענפים הדקים שמהם עשויים הסלים מהודקים בחוזק. מה) מכיוון שלפעמים מוציאים מה שבתוכם.

כג. פֶּסֶת עֲגֻלָּה מִי, וְהַפְדוֹר [-של משחק], וְהָאֲמוֹם [=צורת נעל דחוסה בבר], וְהַקְמִיעַ מִי, וְהַתְפִּלָּה [=תפילין] - אֵינָן צָרִיכִין שֶׁיּוּבְאוּ בָּהֶן הַמַּיִם לְחַלֵּץ. זֶה הַכָּלָל: כָּל שְׂאִין דְּרִכּוֹ לְהַכְנִים וְלַהֲצִיא, טוֹבֵל סְתוּם.

מו) כרית עגולה שמניחים על גבי הבהמה כדי לרכב עליה. מז) קלף קטן שכותבים עליו פסוקים לשמירה, ומניחים אותו בתיק קטן של עור או בד ותופרים אותו.

כד. הַמְטְבִּיל בְּגָדִים כְּשֶׁהֵן מְכַבְּסִין [ועדיין רטובים], צָרִיכִין שֶׁיִּכְנָסוּ בָּהֶן הַמַּיִם עַד שֶׁיִּבְעָבוּעוּ^{מח}; הַטְבִּילָן נְגוּבִין [=יבשים], עַד שֶׁיִּבְעָבוּעוּ וְיִנְחוּ מִבְּעָבוּעוֹ^{מט}.

מח) הבעבוע מוכיח שמי המקוה נספגו לתוך חלק מהבגד והתחברו למים הספוגים בתוכו, ובאמצעותם טיהרו את כל הבגד. מט) וכך בוודאי הגיעו מי המקוה לכל חלקי הבגד.

כה. כָּל יְדוֹת הַפְּלִים שֶׁהֵן אֲרִכִּין יָתֵר מִצָּרְפָן, וְעֵתִיד לְקוּצָן [=לחתוך אותן] - מְטַבִּילִין עַד מְקוֹם הַמִּדָּה [שצריך לה]. פִּיּוּצָד? שֶׁלְשָׁלֹת דָּלִי גְדוֹל [מידתה] - אֲרֻבָּעָה טַפָּחִים, וְקָטָן - עֶשְׂרֵה; מְטַבִּיל מִן הַשְּׁלֹשָׁת עַד מִדָּה זֹו בְּלִבָּד, וְהַשָּׂאָר טָהוֹר.

כו. כָּלִי טָמֵא שֶׁנָּתַן בְּתוֹכוֹ פְּלִים אֲחֵרִים, וְהִטְבִּיל הַכֵּל - עָלְתָה לָהֶן טְבִילָה, אֲף עַל פִּי שְׁפִי הַכְּלִי צָר בְּיוֹתֵר; שֶׁהָרִי הַמַּיִם נִכְנָסִין לוֹ, וּמִתּוֹף שֶׁעָלְתָה טְבִילָה לְכָלִי הַגְּדוֹל, עָלְתָה טְבִילָה לְכָלִי שֶׁבְּתוֹכוֹ. וְאִם הִסְתֵּהוּ עַל צִדּוֹ, וְהִטְבִּיל - לֹא עָלְתָה לָהֶן טְבִילָה, עַד שֶׁיְהִיָּה פִּי רֹחֵב כְּשֹׁפֶרֶת הַנּוֹד [-כ-4

ס"מ]^{נא}.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

לְהֵן גִּשְׁמִים וְנִתְמַלְאוּ - אָף עַל פִּי שְׁהִיא עֹנֶת
הַגִּשְׁמִים^ח, הָרִי זֶה יִשְׁפֹּר הַנִּקְנָנִים אוֹ יִכְפֹּה [=יחפון]
אוֹתָן, וְהַמִּים הַנִּקְנָנִים כְּשֶׁרִים לְטְבִילָה, וְאָף עַל פִּי
שֶׁכָּל הַמִּים הָאֵלּוּ הֵיוּ בְּכָלִים, שְׁהִרִי לֹא מְלָאן
בִּידוֹ. לְפִיכֹךְ, אִם הַגְּבִיחַ הַנִּקְנָנִים, וְהָעֶרָה אוֹתָן -
הָרִי כָּל הַמִּים שֶׁבָּהֶן שְׁאוּבִין^א.

(ח) והוא היה צריך לחשוב על האפשרות שהם יתמלאו
במים. (ט) המים הנאספים מהם בקרקע. (י) והוא גם לא
העמיד את הכלים בגג מתוך כוונה לקבל בהם מי גשמים.
(יא) מכיוון שפעולת מילוי המקווה נעשתה על ידי כוח
האדם, ובעקבות זאת המים נחשבים שאובים.

ד. הַמִּנִּיחַ פְּלִים תַּחַת הַצִּנּוֹר תָּמִיד בְּכָל עֵת וּבְכָל
זְמַן^ב, אֶחָד פְּלִים גְּדוֹלִים וְאֶחָד פְּלִים קְטָנִים, אֶפְלוּ
כָּלִי אֲבָנִים וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן מַפְלִים שְׁאִינָן מְקַבְּלִין
טַמְאָה, וְנִתְמַלְאוּ מִי גִשְׁמִים - הָרִי אֵלּוּ פְּסוּלִין^ג.
וְאִם כְּפֶנֶן עַל פִּיהֶן, אוֹ שֶׁבָּרֶן - הַמִּים הַנִּקְנָנִים מֵהֶם
כְּשֶׁאוּבִין לְכָל דָּבָר, שְׁהִרִי לְדַעְתּוֹ [=לרצונו] נִתְמַלְאוּ;
שְׁחִזְקַת הַצִּנּוֹר לְקַלַּח מַיִם. וְאֶפְלוּ שֶׁכַּח הַפְּלִים
תַּחַת הַצִּנּוֹר^ד, פְּסוּלִין - גְּזָרוּ עַל הַשּׁוֹכֵחַ, מִפְּנֵי
הַמִּנִּיחַ.

(ב) כלומר, גם בזמן שלא אמור לרדת גשם. (ג) שמכיוון
שכוונתו בהנחת הכלים מתחת לצנור הייתה מלכתחילה
כדי שיתמלאו במים שיזרמו בצנור כאשר ירד גשם.
(ד) שהניח אותם שם לרגע מתוך כוונה לקחת אותם, ושכח
והשאירם שם.

וְכֵן הַמִּנִּיחַ אֶת הַפְּלִים בְּחֶצֶר^{טו} בְּעֵת קִשּׁוֹר עֲבִים
[=התאסף העננים לקראת גשמים], וְנִתְמַלְאוּ - הַמִּים שֶׁבָּהֶן
פְּסוּלִין, שְׁהִרִי לְדַעְתּוֹ נִתְמַלְאוּ^{טז}. וְכֵן גְּזָרוּ עַל
הַשּׁוֹכֵחַ בְּחֶצֶר בְּשַׁעַת קִשּׁוֹר עֲבִים, מִשּׁוּם מִנִּיחַ.

(טו) לא מתחת לצנור. (טז) אנו מניחים שהוא התכוון
שירדו גשמים לתוך הכלים.

הַנִּיחָן בְּחֶצֶר בְּשַׁעַת פְּזוּר עֲבִים, וּבָאוּ עֲבִים,
וְנִתְמַלְאוּ - הָרִי אֵלּוּ כְּשֶׁרִין, כְּמוֹ שֶׁהַנִּיחָן בְּרֹאשׁ
הַגִּג לְנִגְבָּן. וְכֵן אִם הַנִּיחָן בְּשַׁעַת קִשּׁוֹר עֲבִים,
וְנִתְפָּזְרוּ, וְחִזְרוּ וְנִתְקַשְּׁרוּ, וְנִתְמַלְאוּ - הָרִי אֵלּוּ
כְּשֶׁרִין^י. וְאִם שֶׁבָּרֶן אוֹ כְּפֶנֶן, הַמִּים הַנִּקְנָנִים מֵהֶם
כְּשֶׁרִין.

ואפשר לסמוך על דבריו שהם בבחינת "מי הדעת".
אבל מד"ס גזרו שהמים השאובין (בידי אדם) פסולין
לטבילה, כי לאחר ירידת הדורות הוצרכו לגזירות
וסייגים, שלא כולם מתקבלים על דעתו של אדם - ידי
אדם - ואמרו חכמים שאין לסמוך כלל על דעתו של
אדם לענין שיחשב כמי הדעת.

ולאידך, גם מד"ס אין צריך להיות כולו בידי שמים
"אלא אם יש בו תפיסת יד אדם כשר" כי ההוראות
בעניני תורה ומצוות צריכות להיות באופן של
התלבשות ובמדידה והגבלה, ובזה יכול וצריך להיות
"תפיסת יד אדם" מצד המעלה שבעבודת המטה.

דוגמא לדבר - "עשה לך רב" שמצד אחד ענינו של
הרב שהוא למעלה ממנו ומורה לו כיצד לנהוג, וביחד
עם זאת עשיית הרב צריכה להיות על ידו דוקא ואין זה
באופן שבית דין מכריחים אותו ומצווים עליו, כי אם
שהוא מעצמו ומרצונו הטוב, עושה לעצמו רב (גם אם
צריך לכפות עצמו לשם כך), ובזה מודגשים שני
הקצוות הנ"ל: שמחד גיסא הוא "בידי שמים" ולאידך
גיסא יש בו גם "תפיסת יד אדם".

יין מלכות, ספר טהרה, סימן לג.

מתוך רמב"ם "פרדס המלך"

ב. וּמִדְּבָרֵי סוּפְרִים^י, שֶׁהַמִּים הַשְּׁאוּבִין פְּסוּלִין
לְטְבִילָה; וְלֹא עוֹד, אֶלָּא מִקְּנֵה מַיִם שְׁאִינָן שְׁאוּבִין,
שֶׁנֶּפֶל לְתוֹכָן שְׁלֹשֶׁת לִגִּין מַיִם^{יב} שְׁאוּבִין - פְּסָלוּ
הַכָּל. אָף עַל פִּי שֶׁפְּסוּל מַיִם שְׁאוּבִין מִדְּבָרֵי
סוּפְרִים, לְמִדּוּהוּ בְּהֶקֶשׁ [=דיוק בפסוקים]; שְׁהִרִי הוּא
אוֹמֵר^{יג}: "אֶף מַעֲנֵן וּבּוֹר מִקְּנֵה מַיִם, יִהְיֶה טָהוֹר" -
הַמַּעֲנֵן אֵין בּוֹ תַּפּוּסַת [=התערבות] יַד אָדָם כָּלָל, וְהַבּוֹר
כָּלוּ בִּידֵי אָדָם, שְׁהִרִי כָּלֵן מַיִם שְׁאוּבִין; אֲמָרוּ
חֲכָמִים: הַמִּקְּנֵה לֹא יִהְיֶה כָּלוּ שְׁאוּב כְּבוֹר, וְאִינוּ
צָרִיךְ לְהִיטֵר כָּלוּ בִּידֵי שְׁמַיִם כְּמַעֲנֵן, אֶלָּא אִם יֵשׁ
בּוֹ תַּפּוּסַת יַד אָדָם, כְּשֶׁרִי.

(ד) תקנת חכמים. (ה) קצת יותר מליטר מים. (ו) מדובר
כשהיה חסר למקווה שלושה לוגים להשלים את 40 סאה,
ונשפכו למקווה שלושה לוגים שאובים והשלימו את
השיעור, אבל מקווה שיש בו 40 סאה מים שאינם שאובים,
אינו נפסל על ידי הוספת מים שאובים (ראה לקמן הלכה
ו). (ז) בהלכות הבאות יבואר, באיזה מקרים המקווה כשר
למרות שיש במילואו התערבות של מעשה ידי אדם.

ג. כִּיצַד? הַמִּנִּיחַ נִקְנָנִים בְּרֹאשׁ הַגִּג לְנִגְבָּן, וְיִרְדּוּ

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בשלשלת לגין, עד שיפלו לתוך המקנה מן הפלי; אבל אם נגררו [על הקרקע] המים השאובין חוץ למקנה, ונמשכו וירדו למקנה - אינן פוסלין המקנה, אלא עד שיהיו מחצה למחצה; אבל אם היה רב מן הפשרים, המקנה פשר.

פיצד? מקנה שיש בו עשרים סאה ומשהו מים פשרין, והיה ממלא ושואב חוץ למקנה, והמים נמשכין ויורדין למקנה - בין שהיו נמשכין על הקרקע, או בתוך הסילון [=צינור] וכיוצא בו מדברים שאינן פוסלין את המקנה - פשר, ואפלו השלימו לאלף סאה; שהשאובה שהמשיכוה [-שאובין שנגררו למקנה] פשרה, אם היה שם רב ארבעים סאה^{כז} מן הפשר.

(כו) כלומר, 20 סאה וקצת.

וכן גג שהיה בראשו עשרים סאה ומשהו מים גשמים, ומלא בכתפו [ובכלי] ונתן לתוכו פחות מעשרים, שנמצא הכל פסול, ופתח הצנור ומשכו הכל למקום אחד - הרי זה מקנה פשר; שהשאובה שהמשיכוה פלה - פשרה, הואיל והיה שם רב פשר. וכיוצא בזה.

ט. הורו מקצת חכמי מערב [-צפון אפריקה] ואמרו: הואיל ואמרו חכמים 'שאובה שהמשיכוה פלה טהורה', אין אנו צריכין שהיה שם רב מים פשרין; וזה שהצריך רב והמשיכה, דברי יחיד הן, וכבר נדחו, שהרי אמרו בסוף 'שאובה שהמשיכוה פלה טהורה'. ולפי דבר זה - אם היה ממלא בכלי ושופך, והמים נזחלין והולכין למקום אחד, הרי זה מקנה פשר. וכן כל אמבטי שבמרחצאות שלנו מקוות פשרין, שהרי כל המים שבהן שאוב שנמשך הוא. ומעולם לא ראינו מי שעשה מעשה בדבר זה.

י. מי גשמים ומים שאובין שהיו מתערבין בחרצר, ונמשכין ויורדין לעוקה [=גומא] שבחרצר, או שהיו מתערבין על מעלות [=מדריגות] המערה, ויורדין למערה - אם רב מן הפשרי, פשריכ; ואם רב מן הפסול, פסול; מחצה למחצה, פסול.

(כז) כלומר, אם יש רוב שיעור מקוה - 20 סאה וקצת - של מי גשמים. (כח) המים המעורבים שבעוקה או במערה, הם מקוה כשר.

(יז) מכיוון שכאשר התפזרו העננים, התבטלה מחשבתו הראשונה לקבל לתוך הכלים מי גשמים.

ה. הפסדי^{כח} ששכח עצין במקנה^{כט}, ונתמלא מים - אף על פי שלא נשאר במקנה אלא מעט, והרי העצין יש בו רב המקנה - הרי זה ישר את העצין במקומו, ונמצא המקנה פלו פשר.

(יח) שהגיע למקוה כדי לטיח ולסוד אותו. (יט) שכח את הכלי שבתוכו נמצא הסיד, על קרקעית המקוה שהיו בו כבר מים כשרים.

וכן המסדר את הקנקנים בתוך המקנה, כדי לחסמן^{לא}, ונתמלאו מים^{לב} - אף על פי שבלע המקנה את מימיו, ולא נשאר שם מים כלל אלא מים שבתוך הקנקנים - הרי זה ישר הקנקנים, והמים הנקוין מהם מקנה פשר.

(כ) מי המקוה הכשרים, נכנסו לתוך הכלי. (כא) לסיים את תהליך הייצור שלהם, על ידי שדפנותיהם יספגו מים ולא יבלעו אחר כך את המשקים שימלאו בהם. (כב) הקנקנים התמלאו במי המקוה.

ו. פיצד פוסלין המים השאובין את המקנה בשלשלת לגין^{לד}? שאם היה במקנה פחות מארבעים סאה, ונפלו לו שלשלת לגין והשלימוהו לארבעים סאה - הרי הכל פסול. אבל מקנה שיש בו ארבעים סאה מים שאינן שאובין, ושואב בכד, ושפך לתוכו כל היום פלו - הרי זה פשר.

(כג) כדין שהובא לעיל הלכה ב.

ז. אלא מקנה עליון שיש בו ארבעים סאה מים פשרין, והיה ממלא בכלי ונותן לתוכו עד שרבו המים, וירדו למקנה תחתון ארבעים סאה - הרי התחתון פשריכ.

(כד) אפילו שלא היו בו לפני כן מים כשרים אחרים, מכיוון שהמים השאובים שנפלו לעליון שיש בו 40 סאה הפכו לכשרים.

ז. מקנה שיש בו ארבעים סאה מכוננות [=בדיק], ונתן לתוכו סאה מים שאובין, ונטל אחר כך ממנו סאה - הרי זה פשר; וכן נותן סאה ונטל סאה, והוא פשר - עד רבוי^{לה}.

(כה) אך אם הוציא מהמקוה 21 סאה, נפסל.

ח. אין המים השאובין פוסלין את המקנה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

כט) זורמים על גבי הקרקע כשהם מעורבים. (ל) זורמים ישירות לתוך המקווה, מבלי שיימשכו לפני כן על גבי הקרקע. (לא) כדין כל מקווה שנפלו לתוכו שלושה לוגים של מים שאובים.

אִמָּתִי? בְּזֶמֶן שֶׁמִתְעַרְבִין עַד שְׁלֹא [=לפני ש] יִגְיעוּ לַמִּקְוֶה, וְנִמְשְׁכִין וְיִוָּרְדִין^{כט}. אָבֵל אִם הָיָה הַפְּשָׁרִין וְהַפְּסוּלִין מִקְלָחִין לַתּוֹךְ הַמִּקְוֶה^ל - אִם יָדוּעַ שֶׁנִּפְּל לַתּוֹכָו אַרְבָּעִים סָאָה מִמֶּנּוּ כְּשֶׁרִין עַד שְׁלֹא יָרְדוּ לַתּוֹכָו שְׁלֹשֶׁת לָגִין מִמֶּנּוּ שְׁאִיבִין, כְּשֶׁר; וְאִם לֹא, פְּסוּל^{לא}.

שיעורי רמב"ם - פרק אחד ליום

שאין לך בידיו". (11) נשבע על העץ שהוא אבן וכדומה. [רבינו בהלכות שבועות (פ"א ה"ד, ה, ו, ז) מונה ארבעה סוגים של שבועת שוא. ראה שם]. (12) רבינו כתב סתם שבועת ביטוי, משמע בין שבועה על להבא בין על לשעבר. אולם רש"י שם מו: כתב שחילול שבועה על להבא – אינו פוסל לשבועה. וטעם ההבדל בין לשעבר ובין להבא, הוא: בשבועה להבא, אנו אומרים שבשעה שנשבע היה בדעתו לקיים השבועה אלא שתקפו יצור ועבר עליה, אבל אינו חשוד להוציא שבועת שקר מפיו. [רבינו ורש"י נחלקו בפירוש דברי הגמרא שם מו: שאלו שם: למה לא מנתה המשנה בין החשודים גם את העובר על שבועת ביטוי. ותירצו, שהמשנה מונה רק את השבועות שבשעה שנשבע הן שקר, ואינה מונה (בגמרא: לא קתני) שבועה שאעשה או שלא אעשה, שבשעה שנשבע התכוון לקיימה (ושבועת ביטוי על שעבר, כלולה בשבועת שוא שנמנתה במשנה). ופירש רש"י שלא מנאוה במשנה מפני שלא נפסל לשבועה על-ידה, ורבינו מפרש שהגמרא אומרת שמשנתנו אינה עוסקת בסוג שבועות כאלו, אבל להלכה אין הבדל ביניהן]. (13) חכמים פסלו אותם לעדות. (14) משנה, שם. בגמרא סנהדרין כה. נאמרו שני פירושים: א. הימור, בעל היונה שתקדים את יונת חבירו בפריחה למטרה מסוימת יקבל סכום כסף; ב. יונים מלומדות לצוד יונים של בני אדם אחרים, ולהביאן לבית בעליהן.

ג. אין אדם נעשה חשוד עד שיבואו עליו עדים שהוא עבר עברה שנפסל בה; אבל המודה מפי עצמו¹⁵ שהוא חשוד¹⁶ ושעבר עברה שנפסל בה, אף על פי שחוששין לו ואין ראוי לעשותו עד פתחלה, אם נתחייב שבועה - משפיעין אותו¹⁷. שהרי אומרים לו: אם אמת אתה אומר - השבע, ולא מפני שעברת עברה אסור לך להשבע באמת; ואם שקר אתה אומר - הודה לבעל דינך. אבל הנחשד בעדים - אין אנו מאמינים אותו שישבע.

(15) רבא אומר בסנהדרין ט: שאדם קרוב אצל עצמו, וקרוב פסול לעדות מן התורה. רבא אמר זה בענין פסולי עדות, וממנו למד רבינו לפסולי שבועה. וכן פסק רב האי גאון,

~ יום ראשון כ"ז תשרי ~

הלכות טוען ונטען

פרק שני

(1) מבאר דין חשוד על השבועה, ודין שניהם חשודים.

א. כל חשוד² על השבועה³ - אין משפיעין אותו לא שבועת התורה ולא שבועה מדבריהם⁴ ולא שבועת הסתם⁵. ואפלו רצה התובע - אין שומעין לו⁶.

(2) משנה, שבועות מד: (3) לקמן יבאר מי נקרא חשוד על השבועה. (4) שבועה בנקיטת חפץ של מצוה. (5) למד זה מדין שניהם חשודים, שלא הטילו שבועת היסת על הנתבע. (6) יתבאר לקמן בה"ז, שבשבועת היסת לא תיגנו חכמים "שכנגדו ישבע ויטול", ואם כן בוודאי רוצה התובע שהנתבע ישבע ולא ייפטר בלא כלום, ואף-על-פי-כן אמרו, שאין משיעים את החשוד שבועת היסת.

ב. אחר⁷ הנשבע לשקר שבועת בטיי⁸, או שבועת עדות⁹, או שבועת הפקדון¹⁰, או שבועת שוא¹¹ - הרי הוא חשוד על השבועה¹². וכן כל הפסול לעדות משום עברה, בין פסלנות של תורה, כגון בעלי רבית ואוכלי נבלות וגזלנים, בין פסלנות של דבריהם¹³, כגון מושק בקוביא ומפריחי יונים¹⁴ - הרי הוא חשוד על השבועה, ואין משפיעין אותו.

(7) אחד... או = בין... ובין. (8) מלשון הכתוב (ויקרא ה, ד): "נפש כי תשבע לבטא בשפתים". פירוש, אדם הנשבע לעשות איזה דבר - ולא עשה, או שלא לעשות - ועשה. וכן אם נשבע על לשעבר, כגון שבועה שעשיתי או שבועה שלא עשיתי - ושיקר. (9) אמר לשנים, בואו והעידו לי שפלוגי חייב לי כך וכך, והשיבו: שבועה שאין אנו יודעים לך עדות, או שאמרו: אין אנו יודעים לך עדות, ואמר: משביעני עליכם, וענו - אמן (משנה, שבועות לא:). (10) "אמר לו: תן לי פקדוני שיש לי בידך, (וענה) שבועה

**שְׁפָרְעוּ, וְאָמְרוּ: ²⁹ יִשְׁבַּע לִי - הָרִי הַנִּתְבָּע נִשְׁפָּע
הַסֵּת וְיִפְטָר³¹ מִן הַשְּׁטָר.**

(25) במשנה, שבועות מד: נמנו כל אלה הנשבעים ונוטלים מתקנת חכמים: שכיר, נגזל, נחבל, שכנגדו חשוד על השבועה וחנווני על פנסקו; ונתבאר על-ידי רבינו כל אחד במקומו. (26) נלמד מקל-וחומר מחשוד מודה במקצת שתיקנו חכמים שכנגדו ישבע ויטול, ומכל-שכן שלא יטול החשוד בלא שבועה (מגיד-משנה). ואפשר להסביר גם באופן אחר: מן התורה אין כל אלה נוטלים בשבועה והנתבע פטור, אלא חכמים תיקנו שישבעו ויטלו, ואין הדבר מתקבל על הדעת שיתקנו לחשוד תקנה מרחיקה לכת – שיטול בלי שבועה. (27) מלוח שהורה שקבל חלק מהלוואתו. נתבאר למעלה בפ"ד מהל' מלוה ולווה ה"א, שאם טען הלווה פרעתי כולה, צריך המלוה להישבע. (28) תביעות שמדין תורה היה נוטל בלי שבועה, וחכמים הטילו עליו שבועה, כגון הנפרעים מנכסי יתומים. (29) הלווה. (30) המלוה. בסמ"ע סי' צב ס"ק כה הקשה, הלא הפוגם שטרו מחייבים אותו בית-דין להישבע אפילו לא אמר הלווה. ולמה כתב רבינו "ואמר ישבע" ותיקן בדוחק. וב"טור' שם כתב בשם רבינו, שבפוגם את שטרו, או כשהלווה טוען השבע לי שלא פרעתיך, והמלוה חשוד – נשבע הלווה היסט ונפטר. ונראה שנוסחתו בדברי רבינו היא: "או אמר", ולא כנדפס בספרינו "ואמר" (ראה כסף-משנה ולחם-משנה). (31) חלקו עליו הראב"ד ורבינו מאיר הלוי בפוגם שטרו והדומה לו, ודעתם שהחשוד נוטל בלי שבועה, משום שמן התורה גם לא חשודים נוטלים בלי שבועה, וחכמים תיקנו שישבע – אנו אומרים, שלא תיקנו אלא כשאפשר לו להישבע, אבל כשאי-אפשר לו אין מפסידים אותו מעותיו, כשיש בידו שטר מקויים. ואין לדמות זה לשכיר ונגזל וכדומה, שמדין תורה אינם נוטלים כלל, וחכמים תיקנו שישבעו ויטלו, אנו אומרים: לא תיקנו אלא לאלה שיכולים להישבע. ויוצא מזה, שבפוגם את שטרו – יפה כח החשוד מכח בלתי חשוד. [בשו"ע שם סי' פב סעיף ח גבי נפרעים מן היורשים, פסק המחבר כהראב"ד ורמ"ה (ראה סמ"ע וש"ך שם), וסתר דברי עצמו בסי' צב סי"ב, רצ"ג].

ו. הִיָּה הַחֲשׂוֹד מִן הַנִּשְׁבָּעִין³² בְּטַעֲנַת סִפְקָא³³ - אֵינוֹ נִשְׁבָּע, וְאֵין שְׁכַנְגָדוֹ נִשְׁבָּע; לְפִי שְׁלֹא נִתְחַיֵּב זֶה שְׁבִיעָה מִן הַתּוֹרָה, וּלְפִי שְׁאֵין הַתּוֹבֵעַ טוֹעֵנוֹ טַעֲנַת וְדִאי³⁴ פְּדִי שִׁישְׁבַּע עַל טַעֲנָתוֹ.

(32) ונפטרים. (33) כגון שותפים ואריסים. (34) רבינו כתב כאן שני טעמים: א. שאין כאן שבועה מן התורה; ב. שהתובע אינו יכול לישבע. [ב"טור' שם מביא דברי רבינו, והשמיט את הנימוק שאין כאן שבועת התורה. דין זה כתבו כבר רבינו למעלה בה"ד בשומר שהיא שבועת התורה. ולא נתבאר לי למה נכתב כאן שנית בשבועה שהיא מתקנת חכמים? הרי כל-שכן הוא מדין שבועת התורה].

ז. נִתְחַיֵּב³⁵ הַחֲשׂוֹד שְׁבִיעַת הַסֵּת - אֵין שְׁכַנְגָדוֹ

ב'שער שבועות'. (16) וטוען שישבע זה שכנגדו ויטול. (17) ב'טור' חו"מ סי' צב כתב בשם רבינו מאיר הלוי, שאם אמר התובע מסכים אני להישבע וליטול – שומעים לו. וכתב עוד שם, שכל זה כשהנתבע טוען חשוד אני, אבל כשהתובע הוא מהנשבעים ונוטלים ואומר חשוד אני – מאמינים לו, משום שהודאת בעל-דין כמאה עדים, ולחשוד לא תיקנו חכמים שישבע ויטול, כמו שיתבאר לקמן הלכה ה, מה-שאין-כן בנתבע העומד וצוח: אינני חייב, ואומר: יישבע התובע ואשלם לו, אלא שהתובע אינו רוצה להישבע.

ד. תִּקְנַת הַחֲכָמִים הִיא¹⁸: שְׁפָל הַמַּחְיֵב שְׁבִיעָה מִן הַתּוֹרָה עַל טַעֲנַת וְדִאי, אִם הָיָה חֲשׂוֹד - הָרִי הַתּוֹבֵעַ נִשְׁבָּע מִדְּבָרֵיהֶם וְנוֹטֵל מִה שֶׁטָּעַן. הֵיוּ שְׁנֵיהֶם חֲשׂוֹדִין¹⁹ - חֲזָרָה שְׁבִיעָה לַמַּחְיֵב לָהּ, שֶׁהוּא הַנִּתְבָּע, וּמִתּוֹךְ שְׁאֵינוֹ יָכוֹל לִשְׁבַּע מִשְׁלָם²⁰. הִיָּה הַחֲשׂוֹד שׁוֹמֵר, וְטָעַן שְׁאֵבֵד הַפְּקָדוֹן אוֹ נִגְבֵּב - שְׁכַנְגָדוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לְהִשְׁבַּע וְלִטֹּל, שֶׁהָרִי אֵינוֹ טוֹעֵנוֹ וְדִאי שְׁאֵכְלוֹ²¹. לְפִיכֵךְ²², אִם טָעַן בְּעַל הַפְּקָדוֹן וְאָמַר: בְּפָנַי שָׁלַח יָד²³ בְּפָקְדוֹנִי אוֹ פָּשַׁע בּוֹ²⁴ - הָרִי הַתּוֹבֵעַ נִשְׁבָּע בְּתִקְנַת הַחֲכָמִים וְנוֹטֵל.

(18) משנה, שבועות מד: "ואלו נשבעין ונוטלין. . . ושכנגדו חשוד על השבועה". (19) משנה, שם מה: (20) במשנה שבידינו, וכן גם במשנה שבר"ף כתוב: "רבי יוסי אומר חזרה שבועה למקומה, רבי מאיר אומר יחלוקו", אולם בגמרא שם מז. אמרו בשם רב נחמן: רבי מאיר אומר חזרה שבועה למקומה, ורבי יוסי אומר יחלוקו. וקבע הלכה למעשה – יחלוקו, בהתאם לכלל שבידינו: רבי מאיר ורבי יוסי – הלכה כרבי יוסי (עירובין מז:). ורב האי גאון ב'שער שבועות' (מובא ברבינו נסים, שבועות שם) פסק כרב נחמן. והר"ף בהלכותיו כאן פסק שחזרה שבועה למקומה, וכפירושו של רבי אבא שם: "למקומה" היינו למחוייב לה (לנתבע), ומתוך שאינו יכול לישבע משלם, משום שרבי שם, וכן גם אב"י (שם לב:). הסכימו לדעת רבי אבא, וכלל בידינו שהלכה כבתרא (כאחרון). ורבינו פסק כר"ף רבו של רבו, כדרבו כמעט בכל מקום (ראה 'טור' ו'בית יוסף' חושן-משפט סי' צב, אות יוד). (21) ולא אמרו מתוך שאינו יכול לישבע – משלם אלא כשכנגדו טוען טענת ודאי והוא חשוד. [ב'טור' שם מביא דעתם של רבינו ישעיה ורבינו מאיר הלוי, שגם בזה אמרו מתוך וכו'. וב'בית חדש' שם מנמק שיטתם ושיטת רבינו]. (22) משום שנימוקו של הפטור הוא: שטענו 'שמא' (ראה סמ"ע שם ס"ק פד, וש"ך ס"ק יב). (23) השתמש בו לצרכו. (24) לא שמרו כראוי וכדומה, והרי כאן טענת ודאי. [נתבאר בפ"א מהל' שכירות ה"ד, שאפילו שומר חנם חייב בשליחות יד ובפשיעה].

ה. נִתְחַיֵּב הַחֲשׂוֹד שְׁבִיעָה מִדְּבָרֵיהֶם, אִם הָיָה מִן הַנִּשְׁבָּעִין וְנוֹטֵלִין²⁵ - אֵינוֹ יָכוֹל לְהִשְׁבַּע וְלִטֹּל, אֶלָּא הַנִּתְבָּע שְׁכַנְגָדוֹ יִשְׁבַּע הַסֵּת וְיִפְטָר²⁶. וְכֵן פּוֹגֵם שְׁטָרוֹ²⁷ וְכֵן פּוֹיָצָא בְּזָה²⁸ שֶׁהָיָה חֲשׂוֹד, וְטָעַן הַלּוֹה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יא. מִי שֶׁטָעַן⁴⁵ עַל חֵבְרוֹ, וְכָפַר בּוֹ וְנִשְׁפַּע, בֵּין שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה בֵּין שְׁבוּעַת הַסֵּת, וְאַחֵר כֹּף בָּאוּ עֲדִים וְהָעִידוּ עָלָיו שֶׁעַל שֶׁקָּרַ נִשְׁפַּע - הָרִי זֶה מְשָׁלִם⁴⁶, וְהַחֲזֹק חָשׂוּד עַל הַשְׁבוּעָה. וְכָבַר בְּאָרְנוּ בְּשְׁבוּעוֹת⁴⁷, שֶׁכָּל הַנִּשְׁפָּע עַל מָמוֹן חֵבְרוֹ וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה - חֵיב לְהוֹסִיף חֲמִשָּׁה⁴⁸.

(45) בבא קמא קו. (46) שם אמר רב הונא בשם רב, שפטור מלשלם, משום שהשבועה פוטרת מתשלומין, שנאמר (שמות כב, י): "שְׁבוּעַת ה' תְּהִיָּה בֵּין שְׁנֵיהֶם. . . וְלִקַּח בְּעַלְיוֹ וְלֹא יִשְׁלֹם". פירוש, כשלקח התובע את השבועה ונפטרה הנתבע מתשלומין, אולם רב נחמן שם חולק עליו. ופסק רבינו כרב נחמן, משום הוא אחרון. (47) פ"ז ה"א. (48) עליו לשלם את הסכום שכפר בו, ולהוסיף עוד אחד מארבעה שהוא אחד מחמשה מהסכום הכולל הקרן והתוספת (בלשון הגמרא: חומשא מלבר).

יב. טָעַן שֵׁשׁ לֹו חֹב אֲצִלּוֹ בְּעֲדִים וְקִנְיָן, וְאָמַר: כֵּן הִיָּה וּפְרָעְתִּיד, אוֹ שֶׁאָמַר: אֲנִי חֵיב לָךְ כָּלוּם, וְנִשְׁפַּע, וְאַחֵר כֹּף בָּאוּ עַדִי הַקִּנְיָן, אוֹ הוֹצִיא הַשְּׁטָר וְנִתְּנִים⁴⁹ - הָרִי זֶה מְשָׁלִם⁵⁰ וְאִינוֹ חָשׂוּד; שֶׁהָרִי לֹא הָעִידוּ שֶׁלֹא פָּרְעוּ⁵¹, וְלֹא אָמַר הַנִּתְּנִים: לֹא הָיָה דְּבָרִים מְעוֹלָם⁵². וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה⁵³.

(49) ובמלוה בשטר, וכן בעדי קנין - אין הלווה נאמר לטעון: פרעתני. (50) השבועה אינה פוטרת, כמבואר בהלכה הקודמת. (51) אף-על-פי שיפה כוחו של השטר לענין ממון - אינו פוסל את הטוען פרעתני. (52) ואלמלי טען כך היה מוכחש על-ידי העדים ונעשה חשוד. (53) כשהעדים אינם מכחישים את טענת הנשבע, אלא עדותם מחזקת טענת שכנגדו, ומתוך כך אין בית-דין מקבלים טענתו.

~ יום שני כ"ח תשרי ~

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

(1) מבאר דין שיעור הטענה והכפירה, ודין הודאה ממין הטענה.

א. אֵין מוֹדָה בְּמִקְצָת² חֵיב שְׁבוּעָה מִן הַתּוֹרָה עַד שְׁיֻדָּה בְּפִירוּטָה אוֹ יֵתֵר וְיִכְפֹּר בְּשָׁתִי מְעִין כֶּסֶף³ אוֹ יֵתֵר. וְכִמָּה הִיא פְּרוּטָה? מִשְׁקָל חֲצִי שְׁעוּרָה שֶׁל כֶּסֶף נָקִי⁴. וְכִמָּה הֵם שְׁתֵּי מְעִין? מִשְׁקָל שְׁתֵּים וְשָׁלִשִׁים שְׁעוּרוֹת⁵ כֶּסֶף מְזֻקָּה.

(2) משנה, שבועות לח: כפירושו של רב, שם לט: (3) במשנה כתוב: "הטענה שתי כסף, וההודאה בשוה פרוטה", ובגמרא (שם לט:) נחלקו רב ושמואל בפירושה: רב אמר "כפירת טענה - שתי כסף". פירוש, אינו חייב שבועה אלא כשכפר שתי כסף. ולפי זה, הטענה עצמה צריכה להיות שתי כסף ופרוטה, ושמואל אמר: "טענה עצמה - שתי כסף, אפילו לא כפר אלא בפרוטה". ופסק

נִשְׁפַּע וְנוֹטֵל. שְׁשְׁבוּעַת הַסֵּת עֲצָמָה תִּקְנָה הִיא, וְלֹא עָשׂוּ לָהּ תִּקְנָה אַחֲרָת³⁶ שֶׁיִּשְׁבַּע הַתּוֹבֵעַ, אֲלֵא הָרִי הַנִּתְּנֵעַ נִפְטָר בְּלֹא שְׁבוּעָה.

(35) שבועות מא. (36) תקנה לאותה תקנה. לשון הגמרא: "תקנתא לתקנתא לא עבדינן (אין אנו עושים)".

ח. מִי שֶׁנִּתְּחַיֵּב³⁷ שְׁבוּעַת הַסֵּת, וְהָיָה הַתּוֹבֵעַ חָשׂוּד - אֵין הַנִּתְּנֵעַ יָכוֹל לְהַפֵּךְ עָלָיו הַשְׁבוּעָה³⁸, שֶׁהָרִי אֵין יָכוֹל לְהִשְׁבַּע³⁹, אֲלֵא יִשְׁלֹם אוֹ יִשְׁבַּע הַסֵּת. וְאֵין שׁוּמְעִין לָזֶה לְתִלּוֹת בְּדָבָר שֶׁאֵי אִפְשָׁר. וְהָרִי זֶה כְּמִי שֶׁהָפֵךְ שְׁבוּעָתוֹ עַל הַקֵּטָן, שֶׁאֵין שׁוּמְעִין לוֹ, אֲלֵא אוֹ יִשְׁבַּע הַסֵּת אוֹ יִשְׁלֹם.

(37) אין לדין זה מקור מפורש, וסברת עצמו היא. (38) נתבאר בפ"א ה"ז, ששבועת היסט מהפכים. (39) ואין הנתבע יכול לטעון: מכיון שהוא אינו יכול להישבע, אפטר בלי שבועת היסט, כמו בנתבע חשוד (ראה ההלכה הקודמת).

ט. מִי שֶׁנִּתְּחַיֵּב⁴⁰ שְׁבוּעָה, בֵּין שֶׁל תּוֹרָה בֵּין שֶׁל דְּבָרִיהֶם, וְנִשְׁפַּע וְנוֹטֵל אוֹ נִשְׁפַּע וְנִפְטָר, וְאַחֵר כֹּף בָּאוּ עָלָיו עֲדִים שֶׁהוּא חָשׂוּד - אֵין שְׁבוּעָתוֹ שֶׁנִּשְׁפַּע כָּלוּם, וְיֵשׁ לְבַעַל דִּינוֹ לְהוֹצִיא מִיָּדוֹ מַה שֶׁנִּטְלָה⁴¹, אוֹ יִשְׁבַּע זֶה שֶׁכִּנְגְּדוֹ יִטֵּל מִמֶּנּוּ⁴².

(40) גם דין זה סברת עצמו. (41) אם היה החשוד מהנשבעים ונוטלים. [למעלה בה"ה הבאנו שיטת הראב"ד והרמ"ה שחשוד הפוגם את שטרו, וכן הנפרע מנכסי יתומים - נוטל בלי שבועה (ראה שם נימוקם). וברור, שאם נשבע ונודע שהוא חשוד - אינו מחזיר מה שנטל. רבינו לשיטתו שם שאינו נוטל, ולפיכך כתב סתם: מי שנתחייב]. (42) כשהחשוד נשבע ונפטר.

י. לְעוֹלָם⁴³ בְּזָה דְּנִין לַחֲשׂוּד, עַד שֶׁיִּלְקָה בְּבֵית דִּין. אִם הָיָה עָלָיו עֲדִים שֶׁלְקָה וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה⁴⁴ - יִחְזֹר לְכַשְׁרוֹתָו בֵּין לְעֵדוֹת בֵּין לְשְׁבוּעָה.

(43) יש כמה נוסחאות להלכה זו, והנוסח שלפנינו הוא לפי דפוס ויניצא. (44) משמע שמלקות בלבד אינן מחזירות אותו לכשרותו, עד שיעידו עדים שעשה תשובה. אולם בפ"ב מהל' עדות ה"ג, כתב רבינו: "ובאו שנים והעידו שעשה תשובה וחזר בו או שלקה - הרי זה כשר", משמע שמלקות לבד וכן תשובה לבדה מכשירות אותו. ובה"ד שם כתב: כל מי שנתחייב מלקות, בין שעשה תשובה, בין שלקה בבית-דין - חזר לכשרותו. [דין מלקות בלי עדי תשובה, נלמד מדרשת המשנה (מכות כג.): "כיוון שלקה - הרי הוא כאחרי"]. הרי לפנינו סתירה גלויה בין שתי הלכות אלו. ואין טעם לחלק בין פסולי עדות לפסולי שבועה, בענין חזרה לכשרותו. ורבינו כותב כאן בפירוש, "בין לעדות ובין לשבועה". ובלחם-משנה כאן כתב: ושםא הך "ועשה תשובה" שכתב רבינו ז"ל, רצה לומר או שעשה תשובה.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ג. שְׁתִּי מְעִין¹⁰ וּפְרוּטָה יֵשׁ לִי בְיָדְךָ, אֵין לָךְ בְּיָדִי אֶלָּא פְרוּטָה - חֵיב; אֵין לָךְ בְּיָדִי אֶלָּא שְׁתִּי פְרוּטוֹת - פְּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁכֶּפֶר בְּפָחוֹת מִשְׁתִּי מְעִין. מִנָּה לִי בְיָדְךָ, אֵין לָךְ בְּיָדִי אֶלָּא חֲצִי פְרוּטָה - פְּטוּר; שְׁפָל הַמּוֹדָה בְּפָחוֹת מִפְרוּטָה - בָּאֵלוֹ לֹא הוֹדָה כְּלוּם.

(10) נתבאר למעלה בהלכה א.

ד. מֵאָה תְּמָרִים יֵשׁ לִי בְיָדְךָ, אֵין לָךְ בְּיָדִי אֶלָּא תְּשָׁעִים - רוֹאִים: אִם הָיוּ שְׁוִין שָׁם הֶעָשָׂר שֶׁכֶּפֶר בָּהֶן שְׁתִּי מְעִין - נִשְׁבָּע; וְאִם לֹא - פְּטוּר¹¹. חֲמִשָּׁה אוֹ שֵׁשָׁה¹² אֲגוּזִים יֵשׁ לִי בְיָדְךָ, אֵין לָךְ [בְּיָדִי] אֶלָּא אֲגוּז אֶחָד - רוֹאִין: אִם שָׁוָה הָאֶחָד פְּרוּטָה - נִשְׁבָּע; וְאִם לֹא - פְּטוּר¹³. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה.

(11) שהכפירה פחותה מנשי כסף. משום שאמרו (שם מ:): שבטענו שני כלים, אפילו אינם שווים פרוטה – נשבע (ראה ה"ה), מלמדנו רבינו שפירות דינם ככסף ולא ככלים. (12) בדפוס רומא (ר"מ) כתוב "חמשה וששה". ובמשנה למלך כאן הגיה וכתב "צ"ל חמשה וששים, והחשוב מדוקדק". וחשובנו הוא מדויק להפליא. אמרנו למעלה (ה"א) ששתי מעין משקלן 32 שעורות שהן 64 פרוטות. וששים וחמש פרוטה הן שתי מעין ופרוטה. ויוצא מזה, שאם הודה באגוז אחד וכפר בששים וארבע – יש כאן כפירה בשתי מעין והודאה בפרוטה. (13) שאין כאן הודאה בפרוטה. (בדפוס ונציא כתוב: מאה אגוזים).

ה. בָּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים¹⁴ בְּכֶסֶף אוֹ בְּמִנֵּי סְחוּרוֹת וּפְרוֹת וְכִיּוּצָא בָּהֶן; אֲבָל בְּכָלִים - אֵין מְשַׁעְרִין אֶת דְּמִיתָהּ, וְאֶפְלוּ הֵן עָשָׂר מַחְטִין בְּפְרוּטָה, וְטַעֲנוּ שְׁתִּי מַחְטִין, הוֹדָה בְּאַחַת וְכֶפֶר בְּאַחַת - חֵיב¹⁵; שְׁנָאֵמֶר: כֶּסֶף אוֹ כָלִים - כָּל הַכָּלִים בְּכֶסֶף¹⁶. טַעֲנוּ כֶּסֶף וְכָלִים¹⁷, וְהוֹדָה בְּכָלִים וְכֶפֶר בְּכֶסֶף: אִם יֵשׁ בְּכֶפֶרִיהָ שְׁתִּי מְעִין - חֵיב; וְאִם לֹא - פְּטוּר¹⁸. הוֹדָה בְּכֶסֶף וְכֶפֶר בְּכָלִים, אִם הוֹדָה בְּפְרוּטָה - חֵיב¹⁹. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה.

(14) שם. (15) בגמרא שם: "אמר רב ענן אמר שמואל, טענו שתי מחטין והודה לו באחת מהן – חייב, לפיכך יצאו כלים למה שהן". פירוש, כתוב בתורה "כסף או כלים", והרי כסף כולל גם שוה כסף, ולמה כתבה תורה "כלים"? אלא ללמד, שעל כלים נשבעים אפילו שוויים נמוך מאוד (אמנם אמרו שם שהמילה "כלים" באה ללמד שאין נשבעים על טענה פחותה משתיים, אבל אפשר היה לכתוב "כספים" לשון רבים, ואין רבים פחות משניים (רש"י שם). הרמב"ן והרא"ש חולקים על רבינו, ודעתם שאין כפירה פחותה מפרוטה, ואין הודאה פחותה מפרוטה אפילו בכלים, ומסתמכים על הירושלמי שבועות פ"ו ה"א. נאמר שם: "שמואל אמר, טענו שתי מחטין והודה לו באחת מהן – חייב. אמר רב חננא, והן שיהו שוות שתי פרוטות, שיהא הטענה פרוטה וההודאה פרוטה". והם מפרשים מה שאמרו

רבינו כרב – נגד הכלל שבידינו, שהלכה כשמואל בידינו ממונות. והטעם, משום ששנה רבי חייא (שם מ.) סיוע לשיטת רב. וכן כתב הר"ף בסוגיא שלנו. ובשיעור ההודאה, הכל מודים שבפחות מפרוטה אין משיעור, כמבואר לקמן בה"ג. (4) בלי תערובת מתכת אחרת. [בר"ף קידושין אות תקכט כתב, שפרוטה היא משקל "חצי חכה", ופירש רבינו נסים שם: משקל חצי שעורה]. (5) קידושין יב. שנינו בברייתא, שארבעה איסרים במעה, והאיסר שמונה פרוטות. יוצא, שמעה היא שלושים ושתים פרוטות שהן שש עשרה שעורות. [בבית חדש חו"מ סי' פח כתב, שמצא במדרש הארוך בשם הר"ף בשערים, ששתי מעין הן שש עשרה שעורות, נמצא שפרוטה היא רביע השעורה].

ב. כָּל כֶּסֶף⁶ הָאֲמוּר בְּתוֹרָה הוּא שְׁקָל הַקֹּדֶשׁ, וְהוּא עֹשָׂרִים מְעָה. וְכָל כֶּסֶף שֶׁל דְּבָרֵיהֶן - מִמִּטְבַּע יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהִיא הַסֵּלַע שֶׁלָּהֶן אֶחָד מִשְׁמוֹנָה בּוֹ כֶּסֶף וְהַשָּׂאֵר נְחֹשֶׁת, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ⁷, אֲבָל הַמְּעָה הִיא הֵיתָה כֶּסֶף נָקִי אֲפִלוּ בִּירוּשָׁלַיִם, וְהִיא כֶּסֶף שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם. וְלִפִּי שׁוֹא שֶׁהַצְרִיכּוֹ לְהִיּוֹת כְּפִירַת הַטַּעֲנָה שְׁתִּי כֶּסֶף הִיא מִדְּבָרֵיהֶם⁸, עָשׂוֹ אוֹתָהּ שְׁתִּי כֶּסֶף שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהֵן שְׁתִּי מְעִין, וְלֹא עָשׂוֹ אוֹתָהּ שְׁנֵי שְׁקָלִים בְּשְׁקָל הַקֹּדֶשׁ. זֶהוּ הַדָּבָר הַנִּרְאֶה בְּשַׁעוֹר כְּפִירַת הַטַּעֲנָה, וְרִבּוּתִי הוּרִי, שֶׁכְּפִירַת הַטַּעֲנָה הִיא מִשְׁקָל תִּשְׁעֵי עֶשְׂרֵה שְׁעוֹרוֹת וְחֲצִי שְׁעוֹרָה⁹ מִן הַכֶּסֶף. וַיֵּשׁ לִי בָּמָה רֵאיוֹת לְסַתֵּר אוֹתָהּ הַדָּרָךְ שֶׁתִּפְסוּ עַד שֶׁיּוּצָא לָהֶם זֶה הַחֲשׁוֹב, וְיִרְאֶה לִי שֶׁהוּא טָעוּת.

(6) שם יא. "אמר רב יהודה אמר רב אסי, כל כסף האמור בתורה: כסף צורי, ושל דבריהם: כסף מדינה" (כסף צורי, משקלו כשקל הקודש. וכסף מדינה = אחד משמונה בכסף צורי). (7) בפ"ג מהל' חובל ומזיק ה"י. (8) במגיד-משנה מעיר שבגמרא שם עמוד ב למדו מן הכתוב (שמות כב, ו): "כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים וכו'" מה כלים – שנים, אף כסף – שנים. ויש להוסיף עוד, שבירושלמי שבועות פ"א ה"א אמרו: "מעה סוף מטבע" פירוש, מעה היא מטבע של כסף הנמוך ביותר שנזכר בתורה (גרה = מעה). נמצא, שסתם כסף שבתורה היא מעה, ומההיקש למדנו שהכוונה לשתי מעין. ולמה כתב רבינו שזה מדבריהם? ידועה דרכו של רבינו להגדיר כ"דברי סופרים" או "מדבריהם" דברים שנלמדו באחת משלוש-עשרה מדות (ראה יד מלאכי' כללי הרמב"ם אות ז). (9) [בכסף-משנה מבאר שיטתם: הם מפרשים מה ששנינו "שתי כסף", הכוונה לשני דינרי כסף מדינה, היינו חצי שקל, שהוא עשר גרה או עשר מעין, ומפני שבכסף מדינה רק החלק השמיני שבו הוא של כסף, הרי כאן מעה ורביע, שהן עשרים שעורות (המעה 16 שעורות), תוריד מזה חצי שעורה להודאה בפרוטה – נשארו 19 וחצי. וישנן תמיהות רבות בחשבון זה, ורמז עליהן רבינו כאן. ראה לחס-משנה].

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

השומרים: "אפילו היה הדבר המושאל או המופקד או המושכר שזה פרוטה - הרי זה השומר נשבע עליו". וכן כתב רבינו כאן בהלכה הקודמת (מסיפא של אותה הלכה לא קשה, כמו שביארנו שם על-פי הלחם-משנה), והרי הר"י מיגש וההולכים בשיטתו מדמים שומרים לנשבעים ונוטלים, שאלה ואלה נתמעטו מאותו הנימוק שכתב הר"י מיגש "האי דינא במודה במקצת בלחוד הוא". נאמרו כמה ישובים בזה. והש"ך בחושן-משפט סי' פט סק"ב דחה כולם, ופירש שרבינו כאן התכוון לומר, שבתחילה צריכה כפירה שתי כסף, ואז מחייבים בית-דין את התובע לישבע, אבל כשהתובע ישבע רק על פרוטה - נוטל אותה, וכשאין כפירה בתחילה על שתי כסף - אין בית-דין משיערים ואינו נוטל כלום (אמנם הסגנון בש"ך הוא מעורפל קצת, אבל כוונתו ברורה). אין להתעלם מן הדוחק שבפירוש זה, ואם נקבל פירושו - יוכל כל תובע להערים ולתבוע יותר מן המגיע לו, ואחר-כך ישבע על פרוטה ויטול (ראה השלמות).

ח. אין²⁷ מודה במקצת חייב שבועה עד שתהיה הודיה ממין הטענה. כיצד? כור²⁸ חטים יש לי בידך, אין לך בידך אלא לתך²⁹ חטים - חייב. אבל אם אמר לו: אין לך בידך אלא פור של שעורים - פטור³⁰; שהמין שטעננו לא הודה לו בו, והמין שהודה לו בו לא טעננו. דינר זהב³¹ יש לי בידך פקדון, לא הפקדת אצלי אלא דינר כסף; מעה כסף הפקדתי אצלך, לא הפקדת אצלי אלא פרוטה - פטור³²; שטעננו מין אחד, והודה לו במין אחר. וכן אם אמר לו: עשרה דינרים מצריות הפקדתי אצלך, לא הפקדת אצלי אלא עשרה צוריות³³ - פטור³⁴. וכן כל פיוצא בזה.

(27) שם לח: (28) שלשים סאה. (29) חצי כור. (30) לקמן ה"י יתבאר שפטור אפילו מדמי שעורים. ראה שם טעמו של דבר. (31) דוגמא ראשונה היא בזהב וכסף, ושניה בכסף ונחושת. (32) במשנה, שם - אמרו: "שתי כסף יש לי בידך - אין לך בידך אלא פרוטה פטור". והקשו בגמרא (שם ט:): מזה על שמואל שסובר שבטוען שתי מעות כסף והנתבע מודה בפרוטה - חייב, ותיצו ששמואל מפרש את המשנה כשטען כסף משקל שתי מעין כסף, וזה הודה בפרוטה שהיא נחושת, ואינו נשבע משום שטעננו בחטים והודה לו בשעורים. ולרב, הסובר שהכפירה לבדה צריכה להיות שתי כסף חוץ מהפרוטה של ההודאה, תתפרש המשנה בשוה (כלומר, לאו דוקא מתכת כסף, אלא מטבע בשווי שתי מעין) ופטור משבועה, משום שלא כפר שתי כסף מלאות. ולכאורה משמע, ששני הדינים האלה - כפירת שתי כסף מחד - ומאידך משמעותו של "כסף" סתם - מתכת כסף דוקא או שוויו, תלויים זה בזה. אולם רבינו פסק כאן כשמואל, שדווקא משמע. ולמעלה בהלכה א פסק כרב, שכפירה שתי כסף. ברור, שלדעתו אין הדינים תלויים זה בזה, וגם לשיטת רב אפשר לפרש את המשנה כשתבעו כסף דווקא (רבינו נסים כאן בשם הרשב"א. עיין שם).

בבבלי "למה שהן", הכוונה שאין צריכים שווי של שתי מעין, ומספיקה פרוטה. ורבינו נסים על הרי"ף כתב, שרב האי גאון מפרש כל שהן ממש, אפילו פחות מפרוטה, ועל דעתו מסתמך רבינו. נכתבאר כבר כמה פעמים, שרבינו ורבותיו מכריעים בבבלי נגד הירושלמי בכל מקום שנחלקו בהלכה. (16) כל כלי שהוא דינו לענין שבועה כמו כסף האמור בתורה, שמשמעותו שתי מעין. (17) מימרא של רב פפא, שם. (18) משום שהכפירה היא כסף, צריכה להיות שתי מעין. (19) אף-על-פי שהכפירה כל שהיא, משום שכפר בכלים.

ו. העיד עליו עד אחד²⁰, אפלו לא כפר אלא פרוטה - הרי זה נשבע; שכל מי ששנים מחייבים אותו ממוין - אחד מחייבו שבועה²¹. כיצד? פרוטה או שוה פרוטה יש לי בידך, אין לך בידך כלום, ועד אחד מעיד שיש לו - הרי זה נשבע. וכן בשבועת השומרים, אפלו הפקיד אצלו פרוטה או שוה פרוטה, וטען שאבדה - נשבע²². וכל פחות מפרוטה - אינו ממוין, ואין בית דין נזקקין לו. וכן כל הנשבעין ונוטלין - נשבעין ונוטלין מפרוטה ומעלה²³.

(20) מימרא של שמואל, שם מ. (21) ראה למעלה פ"א ה"א. (22) המדובר בשומר חנם, שפטור מגניבה ואבידה. מובן שהוא-הדין בשומר שכיר שטען שנגזלה ממנו באונס. פסק כרבו רבינו יוסף מיגש, בפירושו לשבועות שם (ראה הלכות שכירות פ"ב ה"ח). (23) כלומר, לא בפחות מפרוטה ואין בזה כל מחלוקת, ובהלכה הבאה תתבאר שיטת רבינו שצריכה כפירת שתי כסף (על-פי לחם-משנה כאן).

ז. הורו רבותי²⁴: שהנשבעין ונוטלין אינן צריכין טענת שתי כסף²⁵. ואני אומר: שצריך הנתבע שיכפר בשתי מעין, ואחר כך ישבע התובע בתקנת חכמים ויטל²⁶. שהרי הנשבעין בטענת ספק - צריך שיהיה ביניהם כפירת שתי מעין, ואחר כך ישבע מפסק.

(24) נכתבאר כבר, שבכל מקום שכתב רבינו "הורו רבותי", התכוון לרבינו יוסף מיגש, ורבו רבינו יצחק אלפי (הרי"ף). ובהלכות שאלה ופקדון פ"ה ה"ו, כתב בפירוש: רבותי הרב ר' יוסף הלוי ורבו ז"ל. (25) הר"י מיגש בפירושו לשבועות מ. כתב: האי דינא (שאינן נשבעים על כפירה פחותה משתי כסף) במודה במקצת בלחוד (בלבד) וכו' הוא, אבל במידי אחרינא (בענינים אחרים) מיחייב שבועת התורה, ואף-על-גב דלית ביה (שאינן בה) בכפירה שתי כסף. והוא מבאר שם, שגם בשבועת השומרים נשבעים על פרוטה. (26) רבו התמיהות בהלכה זו, שהרי רבינו סותר דברי עצמו בהלכות שכירות פ"א ה"א, שכתב שם בדין שכיר ש"אפילו היה שכרו פרוטה אחת, לא יטול אלא בשבועה". ובפרק ב הלכה ח שם כתב גבי שבועת

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

כלום, ומה שאמרת שיעורים - משטה הייתי כך, אבל כשהוא עומד בהוראתו - חייב לשלם מה שהודה (ראה 'בית יוסף' ו'בית חדש' שם); ד. 'בעל התרומות' - מובא בהגהות מיימוניות כאן - כותב, שאם ענה התובע: נכון הדבר שמגיע לי ממך גם שיעורים, אלא שלא רציתי לתבוע הכל בבת אחת - חייב; ה. מה דינה של שבועת היסט? צריכה כפירה שתי כסף או לא? - רבינו נסים בשבועות פ"ו כתב שצריכה שתי מעין כסף, כעין שבועה דאורייתא, וכן דעת רבינו ישעיה (מובא ב'בית יוסף' חו"מ ס"ו פח), ונימוקם: כל מה שתיקנו חכמים - כעין דאורייתא תיקנו, ולא מצאנו שבועה של תורה בפחות מזה, חוץ משבועה נגד עד אחד, שממנה אין ללמוד, משום ששבועה זו היא יוצאת מן הכלל, ונלמדה ממה שאמרה תורה (דברים יט, כו): "לא יקום עד אחד וכו'". מכל אלה הפרטים לא השמיענו רבינו דבר. בענין שבועת היסט, יש להעיר שלדעת רבינו בהלכה ו, ששומרים נשבעים על פרוטה - בטל נימוקם של הר"ן והר"י.

יא. הטוען⁴⁴ את חברו שני מינין, והודה באחד מהן - הרי ההודיה ממין הטענה ונשבע. כיצד? בגון פור חטין וכור שיעורין יש לי פיך, אין לי פיך אלא פור חטין - חיב. התחיל הטוען ואמר: פור חטין יש לי פיך, וקדם שישלים דבריו ויאמר: פור שיעורים יש לי פיך, אומר לו הנטען: אין לי פיך אלא פור שיעורים, אם נראה לדנין שהנטען הערים⁴⁵ - חיב שבועה⁴⁶; ואם לפי תמו - פטור.

(44) שבועות לט: מימרא של שמואל. (45) מיהר להודות בשעורים לפני שהתובע ישלים טענתו, מתוך כוונה שלא יתחייב שבועה. (46) שם מ:

יב. פור חטין יש לי פיך, אומר לו: הן, וכור שיעורים, אומר לו: אין לי פיך שיעורין - הרי זה פטור; ואין זה מודה במקצת, עד שיאמר לו בבת אחת⁴⁷: כור חטין וכור שיעורין יש לי פיך, ויאמר לו הנטען: אין לי פיך אלא פור שיעורים. וכן כל פיוצא בזה.

(47) זה דומה להאמור בהלכה י"א "ואם לפי תומו - פטור". והטעם, שהכפירה וההודאה צריכות להיות בבת אחת על מה שטען התובע.

יג. מלוא עשרה פדין שמן⁴⁸ יש לי פיך, אין לי פיך אלא עשרה פדין בלא שמן - פטור; שהרי טענו שמן, והודה לו בתרסין. עשרה פדין שמן יש לי פיך, אין לי פיך אלא עשרה פדין ריקנין - חיב שבועה; שהרי טענו הפדין והשמן, והודה לו בפדין⁴⁹. וכן כל פיוצא בזה.

(48) ולשון זה משמע שלא תבע כדים, אלא כמות שמן כמדת עשרה כדים (כתובות קח:). (49) והרי זה כטענו חטים והודה לו בשעורים. [בהגהות מיימוניות כאן כתב

[בלחם-משנה מביא דעת הרמב"ן, שרב חולק על שמואל גם בזה, וסובר "שוה שנינו", והלכה כרב. וכל זה בהלוואה, אבל בפקדון מודה רב שדווקא תבע. ומלשונו של רבינו כאן יש ללמוד, שדעתו כרמב"ן, שהרי הדגיש כאן שהמדובר בפקדון]. (33) של מדינת צור. (34) כשתבע "מצריות" גילה דעתו שדווקא אמר, ולפיכך אף-על-פי שההודאה היא באותה המתכת שתבע - הרי זה כטענו חטים והודה לו בשעורים.

ט. מנורה³⁵ גדולה יש לי פיך, אין לי פיך אלא מנורה קטנה - הרי זה פטור³⁶. אבל אם טענו מנורה בת עשר ליטרים, והודה לו במנורה בת חמש ליטרים - הרי זה מודה במקצת³⁷, מפני שיכול לגררה ולהעמידה על חמש³⁸. וכן אם טענו אזור גדול, ואמר לו: אין לי פיך אלא אזור קטן - פטור³⁹. אבל אם טענו יריעה בת עשרים אמה, והודה לו ביריעה בת עשר אמות - הרי זה נשבע, מפני שיכול לחתכה ולהעמידה על עשר⁴⁰. וכן כל פיוצא בזה.

(35) ברייתא שם מג. (36) גדולה וקטנה אינן דומות זו לזו. (37) שם. (38) והמנורה לא תשנה את תבניתה, אלא תהיה דקה. כרב אבא בר ממל שם. (39) שאם יחתוך חלק ממנו משתנה מקום החתך, שהרי ראשי האיזור ניכרים (רש"י שם). [דעת רבינו, שלפי מסקנת הסוגיא שם, אין כל הבדל בין איזור למנורה גדולה וקטנה, והברייתא נקטה מנורה, וממנה נלמד איזור]. (40) נראה שהמדובר בחתיכת בד, שקצותיה פתוחות ללא תפר (ראה לחם-משנה).

י. כור חטים⁴¹ יש לי פיך, אין לי פיך אלא כור שיעורים - פטור אף מדמי שיעורים; שהרי אומר לו: אין לי פיך שיעורים⁴², ונמצא זה דומה למי שאמר לחברו בבית דין: מנה לי פיך, ואומר לו האחר: אין לי פיך - שאין בית דין מחיבין אותו לתן לו כלום. ואם תפס התובע דמי השעורים - אין מוציאין מדיו⁴³.

(41) בבא-קמא לה: (42) והודאה זו מבטלת הודאת הנתבע (ב'תוספות' שם ד"ה לימא, מפרשים: משום שמחל לו על השעורים). (43) הרי"ף בהלכותיו שם מוכיח דין זה מן הגמרא. [נאמרו בפוסקים עוד כמה דינים שרבינו לא גילה דעתו בהם. א. ה'טור' בחו"מ ס' פח בשם 'בעל התרומות' מוסיף, שאפילו באו עדים והעידו על שעורים - פטור מדמי שעורים, שהודאת בעל-דין כמאה עדים; ב. הרא"ש שם כתב, שהמדובר כשאמר הלוויתן חטים ביום זה וזה ובשעה זו וזו, והנתבע טוען: שעורים היו, ולפיכך אנו אומרים, שאלמלי הלווה לו באותה שעה עצמה גם שעורים, היה טוען חטים ושעורים, אבל כשתבע סתם ולא מסר שעת ההלוואה המדויקת - אין לראות בזה הודאה שלא הלווה שעורים, שלפעמים אין אדם תובע בבת אחת כל תביעותיו; ג. הרא"ש שם כותב בשם רבינו מאיר הלוי, שלא אמרו פטור אלא כשהנתבע טוען אחר-כך: לא מגיע לך

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

— חייב. אולם הרמב"ן והרשב"א סוברים, שבפקדון אפילו לא אמר הילך — הרי זה כאילו אמר, משום שפקדון הוא ברשותו של המפקיד בכל מקום שהוא נמצא (מגיד-משנה. ראה כסף-משנה). (53) מדין גלגול שבועה. למעלה (פ"א הי"ב) למדנו, שגם בשבועת היסת מגלגלים. (54) מדין טענו חייטים ושעורים, והודה לו באחד מהם. משמענו כאן, שאף-על-פי שנותן לו כלי אחר תמורת הפקדון — אין זה כהילך.

~ יום שלישי כ"ט תשרי ~

פרק רביעי

(1) מבאר שאין מודה במקצת חייב שבועה עד שיטעון דבר שבמידה ובמשקל ובמניין, ודין משיב אבידה בהודאתו, ודין מודה במקצת והשאר אמר איני יודע, ודין מחוייב שבועה ואינו יכול להישבע וכל כיוצא בזה.

א. אין² מודה במקצת חייב שבועה מן התורה עד שיטענו³ בדבר שבמידה או במשקל או במנין⁴ ויודה לו⁵ בדבר שבמידה או שבמשקל או שבמנין. כיצד? עשרה דינרין יש לי בידך, אין לך בדי אלא חמשה; פור חטים יש לי בידך, אין לך בדי אלא לתך; שתי ליטרין של משי יש לי בידך, אין לך בדי אלא רוטל - הרי זה חייב. וכן כל פיוצא בזה. אבל אם אמר לו: כִּיס מְלֵא דִּינָרִין מִסְרָתִי לָךְ, לא מסרת לי אלא חמשים⁶; מאה דינרין מסרתי לך, לא מסרת לי אלא צרור של דינרין⁷, ולא מנית אותן בפני⁸, ואיני יודע מה היה בו, ומה שהנחת אתה נוטל - הרי זה פטור. וכן כל פיוצא בזה.

(2) משנה שבועות מב: וגמרא שם מג. (3) שיתבע. (4) יגדיר היקף התביעה: המשקל, או המידה או המניין. (5) במשנה כתוב: "אין נשבעין אלא על דבר שבמידה ובמשקל ובמניין" ואפשר לפרש, שהכפירה בלבדה, שעליה נשבעים צריכה להיות מסויימת ולא ההודאה, אולם בכרייתא שם כתוב: "לעולם אינו חייב אלא עד שיטענו בדבר שבמשקל ובמניין ויודה לו בדבר שבמשקל ובמניין. (6) ההודאה היא מסויימת והטענה לא. (7) הטענה מסויימת וההודאה לא. (8) כנראה נתת בי אימון מלא.

ב. בית מלא תבואה מסרתי לך, והלה אומר: לא מסרת לי אלא עשרה פורין; עשרה פורין מסרתי לך, איני יודע כמה הם, שהרי לא מידדתם בפני, אלא מה שהנחת אתה נוטל - פטור⁹.

(9) משנה שם מב: "בית מלא (תבואה) ... והלה אומר איני יודע, אלא מה שהנחת אתה נוטל - פטור". במקרה זה שתיהן - הטענה וההודאה - אינן בדבר מסויים, ומכיוון שלמדנו למעלה (הלכה א) שאינו נשבע אלא כששתיהן מסויימות, שינה רבינו מלשון המשנה וכתב שתי בבות. ואולי הוא מפרש כך את המשנה עצמה ומחלקה לשתי

שפסק כאדמון במשנה (שבועות לח:): נגד דעת חכמים, משום שרכן גמליאל אמר: רואה אני את דברי אדמון. ודבריו תמוהים קצת, שהרי רבן גמליאל מחייב גם בטענו חייטים והודה לו בשעורים. ולפיכך אין כל ראייה מדבריו להסוברים שבזה פטור. ואולי כוונתו, שרכן גמליאל תומך בשיטתו של אדמון, שיש בלשון זה (עשרה כדים שמן) גם תביעת הכדים].

יד. מנה לי אצלך הלואה, לא היו דברים מעולם⁵⁰ ולא לוייתי ממך, אבל חמשים דינרין יש לך בדי פקדון או משום נזק וכיצא בו - הורו רבותי: שזה מודה במקצת, וישבע. שהרי טענו שהוא חייב לו מאה, והודה לו שהוא חייב חמשים, ומה לי בתחייב לו משום הלואה או משום פקדון או משום נזק? ולזה דעתי נוטה⁵¹.

(50) טענת הנתבע. (51) חלקו עליו הראב"ד והרשב"א, ודעתם שמלוה ופקדון שני מינים הם, ומסתמכים על הגמרא בבא-מציעא צח: בדין שאל פרה ושכר פרה ומתה אחת מהן, וטען המשאיל: שאולה מתה ושואל חייב באונסין, והנתבע טוען: שכורה מתה ושוכר פטור מאונסין. ושנינו במשנה (שם צז:): "ישבע ששכורה מתה". ושאלו בגמרא: "ואמאי (למה)? מה שטענו — לא הודה לו, ומה שהודה לו — לא טענו?". מוכח מזה ששאלה ושכירות נידונות כשני מינים, והרי זה דומה למלוה ופקדון. ובספר התרומות (שער שביעי ח"ב אות כז) דחה ראייה זו, שהרי שם לא הודה הנתבע כלום, וכופר הכול פטור משבועה. ופירש שם בארוכה כוונת הגמרא (עייין שם). והביא עוד כמה ראיות של המשיגים על רבינו, ודחה כולם, והעלה להלכה כדעת רבינו. [הראב"ד בהשגותיו כאן כתב, שגם טענו מנה מלוה ומנה פקדון, והודה באחד מהם — פטור. וב'בית יוסף' ח"ו"מ ס' פח מבאר בשם הרשב"א, שאין זה דומה לטענו חייטים ושעורים, והודה לו באחת מהן שחייב שבועה, משום שחייטים ושעורים דיניהן שווים, ולפיכך נידונות כתביעה אחת, אבל פקדון ומלוה אין דיניהם שווים, ויש כאן שתי תביעות שונות, ואין הודאה במקצת תביעה. מובן, שלדעת רבינו חייב שבועה, שהרי הוא מגדיר את שתיהן כתביעה אחת].

טו. מנה וכלי יש לי בידך, אין לך בדי אלא הפלי והא לך - הרי זה פטור⁵², ונשבע הסת שאין לו אצלו אלא זה. אמר בעל הפלי: אין זה הפלי - כולל בשבועתו⁵³ שזה פליו. הודה הנטען שאין זה פליו ונתחלף לו באחר - הרי זה חייב שבועה⁵⁴. כל מקום שנאמר בענין זה פטור - הרי זה פטור משבועת התורה, וחייב שבועת הסת, כמו שבארנו כמה פעמים.

(52) למעלה (פ"א ה"ג) למדנו ש"הא לך" דינו ככופר הכל ופטור משבועה, וכפל דין זה כאן כעין מבוא לבבות הבאות. מלשוננו משמע, שאם לא אמר הילך — חייב. אולם הרמב"ן והרשב"א סוברים, שבפקדון אפילו לא אמר הילך

ה. שְׁטָר¹⁶ שֶׁכְּתוּב בוֹ סְלָעִים, וְלֹא הִזְכִּיר מִנְיָן, מְלִוָּה אוֹמֵר: חֲמֵשׁ סְלָעִים שָׁיֵשׁ לִי בְּיָדְךָ הֵם הַכְּתוּבִים בוֹ, וְהִלָּוָה אוֹמֵר: אֵין לְךָ בְּיָדִי אֲלָא שְׁלֹשׁ וְהֵם הַכְּתוּבִים בְּשִׁטָּר, אֵף עַל פִּי שְׂאִין מַחֲזִיקִין אוֹתוֹ בְּשִׁטָּר זֶה אֲלָא בְּשִׁטִּים¹⁷, וְהָרִי הוֹדָה בְּסִלְעַ שְׂאֵפְשָׁר לְכַפֵּר בָּהּ - הָרִי זֶה פְּטוּר¹⁸; מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמֹשִׁיב אֲבָדָה, וְתִקְנַת חֲכָמִים הִיא: שֶׁפֶל שֵׁשִׁיב אֲבָדָה - לֹא יִשְׁבַּע¹⁹, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּמִקְוָמוֹ²⁰. וְכֵן²¹ הָאֹמֵר לְחִבְרוֹ: אָמַר לִי אָבָא שָׁיֵשׁ לִי בְּיָדְךָ מְנָה, וְהִלָּה אוֹמֵר: אֵין לְךָ בְּיָדִי אֲלָא חֲמִשִּׁים - הָרִי זֶה מְשִׁיב אֲבָדָה²², וּפְטוּר²³ אֵף מִשְׁבֻּעַת הַסֵּת²⁴. וְאֵין צָרִיף לֹמַר, אִם הוֹדָה מֵעַצְמוֹ וְאָמַר: מְנָה הָיָה לְאֲבִיךָ בְּיָדִי, וְנִתְּתִי לוֹ חֲמִשִּׁים דִּינָרִין, וְנִשְׁאַר לוֹ חֲמִשִּׁים שָׁנָה פְּטוּר אֵף מִשְׁבֻּעַת הַסֵּת. אָכֵל יוֹרֵשׁ שִׁטְעָן וְאָמַר: אֲנִי יוֹדֵעַ בְּיָדִי שֵׁשׁ לְאֲבִי בְּיָדְךָ אוֹ בְּיָד אֲבִיךָ מְנָה, וְהוּא אוֹמֵר: אֵין לוֹ בְּיָדִי אֲלָא חֲמִשִּׁים, אוֹ אֵין לוֹ בְּיָד אֲבִי אֲלָא חֲמִשִּׁים - הָרִי זֶה מוֹדָה בְּמִקְצָת, וְשִׁבַּע²⁵.

(16) ברייתא בבא מציעא ד. (17) אין משגיחים כלל בטענת המלוה שתובע חמש, מכיוון שלא דקדק לכתוב בשטר מניין מדויק, מסתבר שהכוונה לשתיים (מובן שיכול לתבוע עוד שלוש כמלוה על פה). (18) פסק כרבי עקיבא, שהלכה כמותו בכל מקום נגד דעת יחיד. (19) כשבעל האבידה טוען מצאת יותר ממה שאתה משיב לי. (20) בפרק י"ג מהלכות גזילה ואבידה הלכה כ. ונימקו, שאם נחייבהו להישבע יימנע מלהגביה מציאה, כדי שלא יטילו עליו שבועה. (21) משנה שבועות לח: (22) משום שהיה יכול לכפור הכל. כשתבעו המלוה עצמו אמרנו (בבבא מציעא ג.) שאין אדם מעיז כל כך לשקר בפני בעל חובו, אבל בפני בנו - מעיז (כתובות יח:). (23) דין זה שנוי בברייתא (כתובות יח.) רבי אליעזר בן יעקב אומר חייב וחכמים פוטרים. והרי"ף בשבועות פרק ו אות אלף קסב פסק כרבי אליעזר בן יעקב מפני שאמרו (עירובין סב:). משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי. ורבינו נטה כאן משיטתו כנראה מפני שסתם משנה היא כשיטת חכמים. [האריכו בזה בעלי הכללים אם הלכה כרבי אליעזר בן יעקב גם נגד סתם משנה ואין כאן מקום להאריך בזה]. ובמגיד משנה מבאר, שהרי"ף התכוון לירוש שטוען ברי: אני יודע שאתה חייב לאבי מנה, ובברי גם רבינו מודה (ראה הבבא האחרונה בהלכה זו). (24) בבבא הקודמת כתב רבינו: "הרי זה פטור", וסתם פטור האמור בידינו מודה במקצת משמעותו פטור משבועת התורה אבל נשבע היסת, וכאן פטור גם מהיסת. ובמגיד משנה מבאר נימוק ההבדל: גבי סלעים אינו משיב אבידה ממש, שהרי המלוה טוען טענת ברי, ולפיכך מחייבים אותו היסת, אבל היורש שהוא מסתמך על מה ששמע מאביו - הרי זה טענת שמא, ולא קשה לנתבע להעזיז לכפור הכל - הרי זה משיב אבידה ממש ופטור לגמרי. ובכסף משנה מוסיף נופך ואומר שרבינו רמז זה באמרו גבי סלעים

בבות: א. טענה בלתי מסוימת. ב. הודעה בלתי מסוימת (ראה לחם משנה).

ג. בית זה¹⁰ מלא עד הדין¹¹ מִסְרָתִי לְךָ, וְהִלָּה אוֹמֵר: עַד הַחֲלוּן - חֵיב¹². וְכֵן פֶּל פִּיּוּצָא בְּזָה.

(10) משנה שם. (11) חלק הקורה הבולט מחוץ לכותל הבית. (12) אף על פי שלא מסר בדיוק כמה כורים - הרי זה נקרא דבר מסוים. רבינו לשיטתו, שגם בפיקדון צריך שהנתבע ימסור ליד התובע ויאמר הילך ולפיכך כאן חייב אפילו בפיקדון מכיוון שלא אמר הילך. [בתוספות שם דיבור המתחיל זה פירשו, שהמדובר כשהפירות אינם בעין, ומשום כך אין כאן הילך. אנו צריכים לתירוץ זה לשיטת הרשב"א (ראה למעלה פרק ג הלכה א) שפיקדון אפילו לא אמר הילך דינו כהילך (לחם משנה). במשנתנו כתוב סתם: "זה אומר עד הדין וזה אומר עד החלון חייב", ולא הזכירה שהמדובר באמר "בית זה": ומסתברים דברי רבינו, שהרי "בית סתם" דבר שאינו מסוים הוא, משום שישנם בתים גדולים ובתים קטנים].

ד. אין מודה במקצת¹³ חֵיב שְׁבוּעָה עַד שְׁיִוְדָה בְּדָבָר שְׂאֵפְשָׁר לוֹ לְכַפֵּר בוֹ. פִּיּוּצָא? מִי שִׁטְעָן חִבְרוֹ וְאָמַר: מָאָה דִּינָרִין יֵשׁ לִי אֲצִלְךָ, חֲמִשִּׁים שְׁבִשְׁטָר זֶה וְחֲמִשִּׁים פְּלָא שְׁטָר, אֵין לְךָ בְּיָדִי אֲלָא חֲמִשִּׁים שְׁבִשְׁטָר - אֵין זֶה מוֹדָה בְּמִקְצָת; שֶׁהִשְׁטָר לֹא תוֹעִיל בוֹ כְּפִירְתּוֹ, וְהָרִי פֶל נִכְסִיו מִשְׁעָבְדִין בוֹ, וְאֵפְלוּ כְּפָר בוֹ הָיָה חֵיב לְשֵׁלֶם. לְפִיכָךְ נִשְׁבַּע הַסֵּת¹⁴ עַל הַחֲמִשִּׁים¹⁵.

(13) רי"ף בבא מציעא פרק א אות רמח. (14) מתקנת רב נחמן בלי נקיטת חפץ. (15) ברי"ף שם מנמק דין זה, משום שאין נשבעים על כפירות והודאות שעבוד קרקעות (ראה לקמן פרק ה הלכה ג). ורבינו הוסיף כאן נימוק "שהשטר לא תועיל בו כפירתו". ונראה, שכל נימוק בפני עצמו מספיק כדי לפטור משבועת מודה במקצת. [וכן כתב בלחם משנה. והוא מבאר שאין נשבעים על זה משום שמלוה בשטר הוא כגבוי, והרי זה כהילך. ודעתו שגם הפטור של שעבוד קרקעות הוא מטעם הילך, וקשה לקבל דבריו, שהרי בשבועות מב: ובכמה מקומות למדנו שאין נשבעים על הקרקעות מכלל ופרט וכלל] ומנימוקו של רבינו יוצא, שאם הוציא התובע כתב ידו של הנתבע על חמישים וכתוב בו שהמלוה יהיה נאמן לומר לא נפרעתי והוא תובע עוד חמישים שהלווה בלי כתב - גם כן פטור, ואף על פי שאין נכסיו משועבדים, שהרי אינו יכול לכפור (ראה ש"ך חושן משפט סימן נא). וכתב במגיד משנה, שאם הוציא כתב ידו של הלווה שאין בו נאמנות או כשהלוואה היא בעדים ואם כן יכול הלווה לטעון פרעתי את החוב. אף על פי שהלווה אינו יכול לטעון לא לויתתי, חייב המלוה שבועה, ונראה שהתכוון לומר אפילו אם טען: לא לויתתי אלא חמישים, שאם טען פרעתי חמישים פשיטא שחייב (ראה שם).

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

וְהַנִּטְעָן אָמַר: כֵּן הוּא, אֲבָל אַתָּה חַיֵּב לִי כִּנְגָד אוֹתוֹ מִנָּה - הֲרִי זֶה מַחֲבִיב שְׂבוּעָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לְשַׁבַּע, וּמִשְׁלָם³⁹. וּמִפְּנֵי מָה אֵינוֹ יָכוֹל לְשַׁבַּע? שֶׁהֲרִי הוּא מוֹדֶה בְּמָה שֶׁהָעֵיד בּוֹ הָעֵד, וְאֵין הַנִּשְׁבָּע בְּהַעֲדָאתוֹ עַד אֶחָד נִשְׁבָּע עַד שִׁיכְחִישׁ אֶת הָעֵד וְיִכְפֹּר בְּעֵדוּתוֹ וְיִשְׁבַּע עַל כְּפִירָתוֹ. לְפִיכָף: שֶׁטֶר שִׁישׁ בּוֹ עַד אֶחָד, וְטָעַן שֶׁפָּרַע⁴⁰; וְכֵן בְּפָרֶן⁴¹ שֶׁבָּא עָלָיו עַד אֶחָד, וְטָעַן שֶׁפָּרַע אוֹ הַחֲזֹרְתִי לִף הַפְּקָדוֹן - הֲרִי זֶה מַחֲבִיב שְׂבוּעָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִשָּׁבַע, וּמִשְׁלָם. מַעֲשֵׂה בְּאֶחָד⁴², שֶׁחֲטָף לְשׁוֹן כֶּסֶף מִחֲבֵרוֹ בְּפָנָיו עַד אֶחָד, וְאָמַר אַחֵר כֵּן: חֲטַפְתִּי וְשָׁלִי חֲטַפְתִּי; וְאָמְרוּ חֲכָמִים⁴³: הֲרִי זֶה מַחֲבִיב שְׂבוּעָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִשָּׁבַע, וּמִשְׁלָם. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה.

(38) מקור הדינים שבהלכה זו הוא בבבא בתרא לד. וידוע בגמרא ובפוסקים בשם: "נסכא דרב אבא". (39) המדובר כשהנתבע אינו יכול לטעון פרעתי, כגון שהוא תוך זמן פירעון או כשהעד מעיד שלא זזה ידו מיד התובע או הנתבע משעת ההלוואה עד עכשיו, אבל כשאין אחד משני המקרים האלו - נאמן הנתבע במיגו שהיה יכול לטעון פרעתי, שהרי אפילו לוהו בפני שני עדים נאמן לטעון פרעתי שלא בעדים, כמו שנתבאר בפרק י"א מהלכות מלוה ולווה הלכה א. ואין לדמות מיגו זה למיגו שהיה יכול להכחיש את העד, משום ששבועה נגד עד אחד למדנו (בשבועות מ.). מן הכתוב (דברים יט, טו): "לא יקום עד אחד באיש לכל עוון ולכל חטאת" - אבל קם הוא לשבועה. ובקשר לזה אמרו בבביתא: "כל מקום ששניים מחייבים אותו ממון - עד אחד מחייבו שבועה" ולפיכך אי אפשר לפוטרו בלי שבועה נגד העד, אבל בנידון שלפנינו, אין שני עדי הלוואה מחייבים אותו ממון כשהוא טוען פרעתי ומשום כך אין על הנתבע חובת שבועה זו (מגיד משנה). ולמה לא האמין רב אבא את החוטף מכוח מיגו שיכול לטעון: החזרתי? משום שהגזול בעדים אינו נאמן לטעון החזרתי שלא בעדים. (40) ואילו היו שני עדים לא היה נאמן לומר פרעתי, כשטר מקויים ביד התובע. (41) כגון שטען לא לויתתי ובא אחד והעיד שלוה וחזר הלווה וטען: לויתתי ופרעתי (ראה במגיד משנה וסוף משנה). (42) שם. (43) רב אבא שם והסכימו אחרים לדעתו ונקראה הלכה זו על שמו: "נסכא דרב אבא" (נסכא = לשון כסף מהותך).

ט. מִנָּה הִלִּיתִיךָ⁴⁴, לֹא הָיוּ דְּבָרִים מַעֲוָלִים, הִבִּיא עַד אֶחָד שָׁלוֹה מִמֶּנּוּ בְּפָנָיו, הוֹאִיל וְאֵלּוֹ הָיוּ שְׁנַיִם הָיָה מִחֲזָק בְּפָרֶן וּמִשְׁלָם, כְּמוֹ שִׁיתְּבָאָר⁴⁵ - הֲרִי זֶה נִשְׁבָּע עַל פִּי עַד אֶחָד; שֶׁכָּל מְקוֹם שֶׁשְׁנַיִם מַחֲבִיבִין אוֹתוֹ מִמּוֹן - אֶחָד מַחֲבִיב שְׂבוּעָה. חֲזַר וְאָמַר: פִּרְעֵתִי - מִשְׁלָם בְּלֹא שְׂבוּעָה⁴⁶, כְּמוֹ שֶׁבָּאָרְנוּ⁴⁷.

(44) כל הלכה זו באה לבאר דין כפרן שבהלכה הקודמת. (45) לקמן פרק ו הלכה א. (46) התובע אינו מחוייב שבועה. (47) בפרק י"ד מהלכות מלוה ולווה הלכה י"א.

"כמשיב אבידה" וביורש כתב "משיב אבידה" בלי כ"ף (ולכאורה סברתו מופרכת מלשון המשנה שכתבה "כמשיב" גבי יורשים, אולם אין מכאן פירכא, משום שבתקופת המשנה טרם תוקנה שבועת היסט ומשום כך לא הברילו בין "משיב" ל"כמשיב"). (25) בזה גם רבי אליעזר בן יעקב מודה (מגיד משנה, כמו שביארנו למעלה. ראה ש"ך חושן משפט סימן עה סעיף קטן פב).

ו. מִנָּה²⁶ לִי בִּידֶךָ עַל מִשְׁכּוֹן זֶה, אֵין לִךְ בִּידֵי עָלְיוֹ אֶלָּא חֲמִשִּׁים - הֲרִי זֶה מוֹדֶה בְּמִקְצַת²⁷, וְאִם אֵין הַמִּשְׁכּוֹן שְׁוֶה אֶלָּא חֲמִשִּׁים אוֹ פָּחוֹת - הֲרִי זֶה נִשְׁבָּע, וּמִשְׁלָם הַחֲמִשִּׁים שֶׁהוֹדָה בָּהֶן²⁸. הִנֵּה הַמִּשְׁכּוֹן שְׁוֶה מָאָה אוֹ יֵתֵר, הוֹאִיל וְהַמְּלוּה יָכוֹל לְטָעַן עָלָיו עַד כְּדֵי דְמִיּוּ²⁹ - הֲרִי הַמְּלוּה נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל³⁰ מִדְּמֵי הַמִּשְׁכּוֹן. הִנֵּה שְׁוֶה שְׁמוֹנִים - נִשְׁבָּע הַמְּלוּה שֶׁאֵין לוֹ פָּחוֹת מִשְׁמוֹנִים, וְנוֹטֵל מִן הַמִּשְׁכּוֹן, וְנִשְׁבָּע הַמְּלוּה מִן הַתּוֹרָה עַל הָעֲשָׂרִים שֶׁפָּרַח בָּהֶן³¹. כֶּפֶר בְּכָל וְאָמַר: אֵין זֶה מִשְׁכּוֹן אֶלָּא פְּקָדוֹן, וְאֵין לוֹ אֶצְלִי כְּלוֹם - נִשְׁבָּע הַמְּלוּה שֶׁאֵין לוֹ פָּחוֹת מִשְׁמוֹנִים³², וְנִשְׁבָּע הַמְּלוּה הֶסֶת עַל הָעֲשָׂרִים³³.

(26) במשנה שבועות מג. נשנו דינים דומים באבד המשכון ולווה תובע את ההפרש בין שווי ובין המלוה. ורבינו סובר שמשכון אינו כהילך, ומכאן מסתעפים כל הדינים שבהלכה זו. (27) בבא זו משמיעה דין כללי, שמשכון אינו כהילך, ובבבות הבאות יתבארו הדינים המפורטים הנובעים מדין כללי זה. והמדובר בהם כשתבעו מנה והודה בחמישים. (28) פשוט. (29) יכול לטעון שהלווה סכום עד כדי שווי של המשכון, משום שהוא מחזיק בו. (30) והלווה אינו יכול לפטור עצמו על ידי שבועת מודה במקצת. (31) ואין ביד המלוה משכון עליהם. (32) כמו בבבא הקודמת. (33) משום שהוא כופר הכל. למעלה פרק א הלכה ג למדנו, שכופר הכל פטור משבועת התורה וחכמים תיקנו שיישבוע היסט.

ז. מִנָּה לִי בִּידֶךָ³⁴, וְהִלָּה אָמַר: חֲמִשִּׁים וְדָאִי יֵשׁ לִךְ בִּידֵי, אֲבָל הַחֲמִשִּׁים אֵינִי יוֹדֵעַ אִם חַיֵּב בָּהֶן אוֹ לֹא - הֲרִי זֶה מַחֲבִיב שְׂבוּעָה, מִפְּנֵי שֶׁהוֹדָה בְּמִקְצַת, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִשָּׁבַע בְּמִקְצַת שֶׁכָּפַר בּוֹ, שֶׁהֲרִי אֵינוֹ יוֹדֵעַ, לְפִיכָף מִשְׁלָם הַמִּנָּה בְּלֹא שְׂבוּעָה³⁵. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה. וְיֵשׁ לוֹ לְהַחֲרִים³⁶ עַל מִי שֶׁטָּעַן עָלֵי דְּבַר שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּדָאִי שֶׁאֵין חַיֵּב בּוֹ³⁷.

(34) מימרא של רבא בבבא מציעא צח. (35) כלל זה מנוסח בגמרא: "מתוך שאינו יכול לישבע משלם" (ראה ההלכה הבאה). (36) מתקנת הגאונים. (37) והחרם הוא בלי הזכרת שמו של התובע.

ח. מִנָּה³⁸ לִי בִּידֶךָ, וְהֲרִי עַד אֶחָד מַעֲדֵד עָלָיו,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

והנָטַעַן אומר: לא היו דברים מעולם, בין שהביא הטוען עד אחד בין שלא הביא - הרי זה נשבע הסת ונפטר. וכן החופר¹⁴ בשדה חבירו בורות שיחין ומערות והפסידוה, והרי הוא חייב לשלם¹⁵, בין שטענו שחפר, והוא אומר: לא חפרתי, או שטענו שחפר שתי מערות, והוא אומר: לא חפרתי אלא אחת, או שהיה שם עד אחד שחפר, והוא אומר: לא חפרתי כלום - הרי זה נשבע הסת על הכל¹⁶.

(12) הלכה זו מבארת את האמור בהלכה הקודמת. (13) בבא הקודמת מבארת דין מודה במקצת, ובבא זו דין שבועה נגד עד אחד. (14) שם ה. (15) מה שהפסיד. (16) הראב"ד מחלק בין תבעו למלאות את הבורות, שזו תביעת קרקע, ובין תבעו ממון בערך הנזק, שהיא תביעת ממון ממש. ורבינו אינו מחלק בכך, ובשתי התביעות פטור - לדעתו - משבועת התורה, משום שתביעת הממון באה מקלוקל הקרקע (מגיד-משנה).

ג. טענו¹⁷ פלים וזקקעות, בין שהודה בכל הקרקעות וכפר בכל הפלים¹⁸, בין שהודה בכל הפלים וכפר בכל הקרקעות, בין שהודה במקצת הקרקעות¹⁹ וכפר במקצתן עם כל הפלים - בכל אלו נשבע הסת. אבל אם הודה במקצת פלים וכפר במקצתן עם כל הקרקעות - מתוך שהוא חייב שבועה על מקצת הפלים שפפר בהן²⁰, נשבע אף על הקרקעות שטענו עמיהן, שהכל טענה אחת²¹. וכן הדין בטענו פלים ועבדים או פלים ושטרות, הכל דין אחד הוא.

(17) משנה, שבועות לח: (18) והרי כאן כפירה בדבר שחייב עליו שבועה, והודאה בדבר הפטור. (19) ויש כאן כפירה בדבר הפטור, והודאה בדבר החייב. (20) משום שיש כאן כפירה והודאה בכלים. (21) במשנתנו: "שהנכסים שאין להן אחריות (מטלטלין) זוקקים (קושרים) את הנכסים שיש להן אחריות להישבע עליהן". ומבאר רבינו שאין זה מדין גלגול שבועה, אלא דין מיוחד מנומק בסברא: שהכל (פירוש, הקרקעות והכלים) נידון כטענה אחת, ויש בה כפירה והודאה בדבר המחייב. ואלמלי התכוון לגלגול, הרי כל נימוקו מיותר, משום שגלגול מחייב אפילו תביעות שאין להן כל קשר לתביעה העיקרית, כמו שנתבאר למעלה בפ"א הי"ב, שהתובע יכול לגלגל עליו אפילו שבועה שלא נמכר לו לעבד עברי. וההבדל בין גלגול לבין האמור כאן הוא, שבנידון כאן - בית דין עצמו מטיל על הנתבע את השבועה על הקרקעות, אבל בגלגול אין משיבעים אלא כשהתובע טוען: ישבע לי גם על זה ועל זה. ורבינו שם כתב בפירושו: "מגלגל עליו המשיבע". וב"טור" חו"מ סי' זה כתב: "מגלגלים עליו שבועה על הקרקעות". נראה שלא קיבל סברתו של רבינו "שהכל טענה אחת".

ד. טענו עבדים²² העומדות לבצר ותבואה יבשה העומדת להקצר, והודה במקצתן וכפר במקצתן -

י. מנה לי בידך⁴⁸, אין לך בידי כלום, והעדים מעידין עליו שעדיין יש לו אצלו חמשים - פסקו כל הגאונים הלכה, שישלם חמשים וישבע על השאר; שלא תהא הודנית פיו גדולה מהעדאת עדים⁴⁹.

(48) בבא מציעא ג. (49) אם הודאת פיו בחמישים מחייבת שבועה על החמישים שכפר, כל שכן שהעדאת עדים כזו מחייבת שבועה (שם, תני רבי חייא).

~ יום רביעי ל' תשרי ~

פרק חמישי

(1) מבאר כל הדברים שאין נשבעים עליהם מן התורה, כגון קרקעות ועבדים ושטרות והקדשות, ודין טענו כלים עם אחד מהדברים שאין נשבעים עליהם, ושואין נשבעים על טענת חרש שוטה וקטן.

א. ואלו דברים² שאין נשבעין עליהן מן התורה³: הקרקעות והעבדים והשטרות וההקדשות. אף על פי שהודה במקצת, או שיש עליו עד אחד, או ששמר וטען טענת השומרין⁴ - הרי זה פטור. שנאמר: כי יתן איש אל רעהו - פרט להקדש⁵; כסף או כלים - פרט לקרקעות ולעבדים שהקשו⁶ לקרקעות⁷; וכן יצאו שטרות, שאין גופן ממון ככסף וככלים, ואינן אלא לראיה שבהן⁸. ועל כלן נשבע שבועת הסת⁹, אם היתה שם טענת ודאי; חוץ מן ההקדשות, שאף על פי שאינו חייב עליהם שבועה מן התורה, תקנו חכמים שישבע עליהם בעין של תורה¹⁰, כדי שלא יזלזלו בהקדשות¹¹.

(2) משנה, שבועות מב. (3) כל שבועה שהיא. (4) שומר חנם שטען: נגנב הפקדון או נאבד, שומר שכיר - נאנס. (5) למעט הקדש, שאינו רעהו של בן אדם. (6) הושוו. (7) כתבה תורה (ויקרא כה, מ): "והתנחלתם אותם (את העבדים) לבניכם אחריכם לרשת אחוזה", ודרשו (שם) שעבדים דינם כאחוזה, היינו כקרקע. (8) ואפילו אם נגרם הפסד ממון למפקיד על-ידי אבידת השטר - פטור. (9) ראה לקמן ה"ו. (10) בנקיטת חפץ. (11) בבא-מציעא נח. [ב"טור' חו"מ סי' זה, כתב בשם רב האי גאון, שעל הקדשות אין נשבעים אפילו היסת (ב'בית חדש' שם מבאר, שלא אמרו "נשבעין לגזברין" אלא בשבועה שלא פשע בשמירה, ורב האי גאון מתכוון לשבועה שאינה ברשותו). ורבינו ישעיה מחלק בין ממונה על הקדשות שהוא פטור, ובין אדם אחר שגזל מן ההקדש].

ב. שתי שדות¹² מכרת לי, לא מכרתי לך אלא אחת; שני עבדים או שני שטרות יש לי בידך, אין לך בידי אלא שטר אחד או עבד אחד - הרי זה נשבע הסת. וכן אם טען¹³ ואמר: חצר זו או עבד זה או שטר זה שיש בידך שלי הוא ואתה מכרתו לי,

והי"ב, שדיני שומרים נאמרו רק כשהנתבע מודה שקיבל עליו השמירה, אבל כשאינו מודה כלל בזה - דינו ככל כופר הכל בתביעה רגילה (ראה מגיד-משנה וכסף-משנה שם) ולפיכך פטור משבועת שומרים וחייב היסת. (31) הנתבע טען: ישבע התובע ואשלם לו. נתבאר למעלה פ"א ה"ו ששבועת היסת מהפכים. (32) אינו יכול לגבות את החוב, משום שאין בידו שטר - ושכנגדו מכחיש תביעתו. (33) ודינו כשומר, והתורה פטרה את השומר שטרות. (34) בפ"ז שם ה"ט כתב רבינו: "השורף שטרותיו של חברו חייב לשלם כל החוב שהיה בשטר. . . ובלבד שיודה לו המזיק, ששטר מקויים היה (בית-דין אישר על גבי השטר את חתימות העדים) וכך וכך היה כתוב בו. . . אבל אם לא האמינו (לא הודה לו על כך) - אינו משלם לו אלא דמי הנייר בלבד". ומפרש המגיד-משנה, שהמדובר כאן בשאינו מאמינו, וטוען שמסר לו נייר חסר ערך ופטור גם משבועת היסת, משום שהתובע אינו טוען 'ברי' שפשע, ולא תיקנו חכמים שבועה על טענת 'שמא'. [פירוש זה דחוק מאוד מכמה טעמים: א. אם המדובר באינו מאמינו, למה כתב רבינו: "אפילו פשע בו"? היה לו להדגיש, שאפילו הזיק בידים ממש, כגון ששרפו - פטור; ב. כאן אנו עוסקים בדיני שמירה בשטרות, ודין זה אין לו קשר לענין שמירה; ג. למה לא פירש רבינו שהמדובר כשאינו מאמינו, ונתן מקום לטעות? ברור שהמגיד-משנה וכל ההולכים בעקבותיו נכנסו לדוחק זה, משום שלדעתם סובר רבינו ששטרות לא נתמעטו מחיוב פשיעה, והסתמכו על מה שכתב בפ"ב מהל' שכירות ה"ג. אולם בהשלמות שלנו לאותה הלכה, הוכחנו שרבינו קיבל דעת רבו הר"י מיגש, שישנם שני סוגי פשיעה: א. פשיעה בשמירה, שלא שמר שמירה מעולה ונגנב הפקדון, מפשיעה כזו פטרתו תורה בשטרות והדומה להם; סוג ב. פשיעה הדומה למזיק, והחיוב הוא לא מדיני שמירה אלא מדין מזיק, ולפיכך אין לזה כל ענין למה שמיעטה תורה מדין שמירה. ולפי ביאורנו זה, תתפרש יפה כל הלכה זו. בבא א באומר להד"ם נתפרשה כבר למעלה, שאין לו דין שומר (ונרמזה שם כבר שיטתם של רבינו ורבו), ובבא זו מתפרשת גם במאמינו, ומנמק רבינו יפה, שאפילו פשע בו פשיעה רגילה שהשומר חייב בה, כאן בשטרות - פטור. ומה שמסיים כאן "כמו שבארנו בהל' חובל" נמשך לבבא הקודמת שחייבו לשלם כל הכתוב בשטר מדין גורם הזיק אף-על-פי שאיבד פיסת נייר בלבד, כדעת רפרם בבבא-קמא צח: נגד דעת רבה]. ולמה אין מאמינים בלא שבועה לטוען להד"ם (ראשי-תיבות "לא היו דברים מעולם") ב'מיגו' שיכול לטעון קיבלתי השטר ואבד? משום שאין אומרים 'מיגו' לפטור משבועה אלא לפטור מתשלומין (רבינו בפ"ב מהל' שכירות ה"ח). [הראב"ד משיג על רבינו, ואומר שהשומר חייב שבועה שאינו ברשותו. והאריכו בזה הלחם-משנה ובמשנה-למלך, ואין תאן מקום להאריך בזה].

(27) הדינים שבהלכה זו, אין להם מקור מפורש בגמרא ובגאונים, ומיסודים הם על פרטים שונים שכבר נתבאר. (28) השטר היה הוכחה, שמגיע לי מפלוני עשרה דינרים. (29) תשובת הנתבע. (30) נתבאר בפ"ב מהל' שכירות הי"א

158 רמב"ם - פרק אחד ליום • יום רביעי

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

נִשְׁבָּעִין הַסֵּת עַל טַעֲנָתוֹ.⁵¹ שְׁלֹא יִהְיֶה זֶה נוֹטֵל מִמּוֹנוֹ כְּשֶׁהוּא קֵטָן וְיִלָּךְ לוֹ בְּחֻנָּם. וְלִזֶּה דַעֲתִי נוֹטָה, וְתִקְוֶן עוֹלָם הוּא. נִמְצָאת לָמַד: שֶׁהַקֵּטָן שֹׁטֵעַן עַל הַגָּדוֹל, בֵּין שְׁהוּדָה בְּמִקְצֵת בֵּין שֶׁפֶר כָּלל, בֵּין שֶׁהִיָּה שָׁם עַד בֵּין שְׁלֹא הָיָה שָׁם עַד - הָרִי זֶה נִשְׁבָּע הַסֵּת. וְאִינוּ יָכוֹל לְהַפֵּךְ עַל הַקֵּטָן, שְׁאִין מְשִׁיעִין אֶת הַקֵּטָן כָּלל, וְאִפְלוּ חֶרֶם סֵתם אִינוּ מְקַבֵּל, לְפִי שְׁאִינוּ יוֹדֵעַ עֲנֵשׁ הַשְּׁבוּעָה.⁵²

(48) הר"י מיגש. (49) לא התכוון לומר שאין נשבעים שום שבועה של תורה על טענת קטן, שהרי בהלכה הקודמת כתב בפירוש שנשבעים לקטן שבועת שומרים, וכן שבועת שותפים ואריסים, וכוונתו: במקום שאמרו אין נשבעים לקטן - לא אמרו אלא בשבועה של תורה, אבל היסט נשבעים. (50) בדין זה הודו לו הרמב"ן והרא"ש וה'טור' שם. (51) חלקו עליו הרמב"ן והרא"ש, ודעתם שאין משביעים על טענת קטן שלא הגיע לעונת הפעוטות, ואינו בקי בטיב משא ומתן. (52) בהגהות מיימוניות כאן אות ט כתב בשם גאונים, שאין משביעים אשת איש, אלא מוסרים פסק-דין ביד התובע, שאם תתאלמן או תתגרש - תישבע. והרא"ש לא קיבל דעתם (ראה 'טור' שם ו'בית יוסף' אות כ).

י.א. קֵטָן שֹׁטֵעַן הַגָּדוֹל.⁵³ אִם טַעֲנוּ בְּדָבָר שֵׁשׁ לוֹ הִנֵּה לְקֵטָן. כְּגוֹן עֶסֶק מִשָּׂא וּמִתָּן, וְהוּדָה הַקֵּטָן - נִפְרָעִין מִנִּכְסָיו.⁵⁴ וְאִם אֵין לוֹ - יִמָּתִין עַד שִׁיְהִיָּה לוֹ יִשְׁלֵם. וְאִם כָּפָר הַקֵּטָן - מִמִּתְּנִין עַד שִׁיְגָדִיל, וְיִשְׁבָּע הַסֵּת. וְאִם טַעֲנוּ בְּדָבָר שֵׁאִין לְקֵטָן הִנֵּה, כְּגוֹן נִזְקִין וְחִבְלוֹת,⁵⁵ אָף עַל פִּי שְׁמוּדָה וְאָף עַל פִּי שֵׁשׁ לוֹ מִמָּה יִשְׁלֵם - פֶּטוּר, וְאִפְלוּ לֵאחֹר שֶׁהִגְדִּיל. וְאִם הָיָה הַתּוֹבֵעַ מִן הַנִּשְׁבָּעִין וְנוֹטֵלִין, כְּגוֹן הַשֹּׁכֵר וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, שֵׁשׁ הִנֵּה לְקֵטָן שִׁישְׁתָּכָר לוֹ שֹׁכֵר - הָרִי זֶה נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל מִן הַקֵּטָן. אָבֵל חֲנוּנִי שֹׁנֵשֶׁבַע עַל פִּנְקָסוֹ.⁵⁶ - אִינוּ נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל מִן הַקֵּטָן; שְׁאִין לְקֵטָן בָּזָה הִנֵּה, שֶׁהָרִי חֵיב לָתֵן לְפֹעֲלָיו וְנִשְׁבָּעִין וְנוֹטֵלִין מִמֶּנּוּ, וְזֶה הַחֲנוּנִי הַפֶּסֶד עַל נִפְשׁוֹ שֶׁנָּתַן מִמּוֹנוֹ עַל פִּי קֵטָן. וְכֵן כָּל פִּיּוֹצֵא בָּזָה.

(53) בהלכות הקדמות, מדובר כשהתובע הוא קטן. והלכה זו עוסקת בנתבע קטן. (54) נתבאר בפכ"ט מהל' מכירה, שקטן מבין שש ולמעלה הבקי בטיב משא ומתן מקחו וממכרו קיימים במטלטלין (משנה וגמרא גיטין כט). תקנת חכמים היא, כדי לאפשר לקטן להתפרנס, שלא ימנעו אנשים מלמכור לו וליקח ממנו. (55) קטן שהזיק ממון או חבל באדם, פטור - שנינו בבבא-קמא פז. "חרש שוטה וקטן - פגיעתן רעה, החובל בהן חייב, והם שחבלו באחרים - פטורין". משמע שגם שלאחר שיגדיל - פטור. ואת הניגוד: שבין משנה זו למשנה בגיטין הנ"ל, הסבירו הגאונים: שמכריעה העובדה אם הענין מביא הנאה לקטן או לא, שדברים שאין לקטן בהם הנאה - דומים לנזקין וחבלות.

(35) כתוב בו משהו לזכותו. (36) להביא את השטר לבית-דין.

ח. טַעֲנוּ שֶׁאֲבָד הַשֹּׁטֵר - מִחֲרִימִין אוֹתוֹ חֶרֶם סֵתם.³⁷ טַעֲנוּ זֶה, שֶׁהוּא יוֹדֵעַ בּוֹדָאי שֶׁהַשֹּׁטֵר שֵׁשׁ לוֹ בּוֹ זְכוּת אֲצִלוֹ - הָרִי זֶה נִשְׁבָּע הַסֵּת שְׁאִינוּ אֲצִלוֹ וְשֶׁאֲבָד מִמֶּנּוּ.³⁸ וְכִזָּה הוֹרִי רַבּוֹתִי.

(37) נתבאר כמה פעמים, שכל החרמות הם תקנות הגאונים, וחרם סתם היינו בלי להזכיר שם בעל הדין. (38) כשאנו טוען ידוע לי בוודאי שהשטר בידך - אין משיעין אותו, משום שאין משביעים על טענת 'שמא'.

ט. אִין³⁹ נִשְׁבָּעִין⁴⁰ עַל טַעֲנַת חֶרֶשׁ שׁוֹטָה וְקֵטָן, אֶחָד הָבָא בְּטַעֲנַת עֲצָמוֹ⁴¹ אוּ בְּטַעֲנַת אֲבִיו⁴²; לְפִי שֶׁזֶה הַמִּקְצֵת שְׁהוּדָה בּוֹ לְקֵטָן אִינוּ אֵלָּא כְּמִשְׁבִּיב אֲבִדָּה.⁴³ וְכֵן אִם כָּפָר כָּלל, וְכֵן עַד אֶחָד וְהָעִיד לְקֵטָן - אִינוּ נִשְׁבָּע; שֶׁזֶה עַד אֶחָד, וְאִין שָׁם תּוֹבֵעַ, שֶׁתְּבִיעַת קֵטָן אֵינָה תְּבִיעָה גְּמוּרָה.⁴⁴ נִמְצָאת אוֹמֵר: קֵטָן שֹׁטֵר לְגָדוֹל: מִנָּה לִי בִּידֶךָ, אוּ אֲבֵא הָיָה לוֹ בִּידֶךָ, וְהִלָּה אוֹמֵר: אִין לָךְ בִּידִי אֵלָּא חֲמִשִּׁים, אוּ אִין לָךְ בִּידִי כָּלום וְעַד אֶחָד מְעִידוֹ שֵׁשׁ לוֹ - הָרִי זֶה פֶּטוּר מִשְׁבוּעַת הַתּוֹרָה.⁴⁵ אָבֵל אִם שָׁמַר לְקֵטָן וְטַעֲנוּ שֶׁאֲבָד - הָרִי זֶה נִשְׁבָּע שְׁבוּעַת הַשּׁוֹמְרִין, לְפִי שְׁאִינוּ נִשְׁבָּע מִחֻמַּת טַעֲנָה.⁴⁶ וְכֵן אִם הוּדָה שֶׁהִיָּה שִׁתָּף לְקֵטָן אוּ אֲפוֹטְרוּפּוֹס עָלָיו - יַעֲמִידוּ בֵּית דִּין אֲפוֹטְרוּפּוֹס לְקֵטָן, וְיִשְׁבָּע הַשִּׁתָּף.⁴⁷ וְכִיּוֹצֵא בּוֹ בְּטַעֲנַת שְׁמָא.

(39) משנה, שבועות לח: (40) שבועת מודה במקצת. (41) לקחת ממני מנה. (42) מנה לאבא בידך. (43) נתבאר למעלה פ"ד ה"ה. (44) ודינה כטענת 'שמא'. (45) נראה, שבירוש קטן, אפילו אמר ברי לי שאתה חייב מנה לאבא והודה במקצת או עד אחד מאשר התביעה - פטור, ומה שאמר רבינו (שם בסוף ההלכה) שאם טען אני ידוע בוודאי - חייב, המדובר בירוש גדול (ראה הגהות מיימוניות כאן אות ז). (46) שכל שבועת שומרים אינה מחמת טענה, שהרי המפקיד טוען שמא פשעת או שמא הפקדון לא נגנב והוא בידך, ואף-על-פי-כן הטילה התורה שבועה על השומר, ולפיכך נשבע גם על טענת קטן. וכן דעת הר"י מיגש. (47) משום שבועת שותפים ואפוטרופוסים תוקנה על טענת 'שמא' (ראה למעלה פ"א ה"ב). [הרא"ש שם פ"ו אות כב כתב בשם הרמב"ן, שאין נשבעים לקטן שבועת שומרים, מפני שטענת קטן נתמעטה (שם מב.) מהכתוב (שמות כב, ז): "כי יתן איש אל רעהו וכו'", וקטן אינו איש, ופסוק זה נאמר בשבועת שומרים. וכן פסק ב'טור' חר"מ סי' צו].

י. הוֹרִי רַבּוֹתִי⁴⁸: שְׁאִין נִשְׁבָּעִין עַל טַעֲנַת קֵטָן שְׁבוּעָה שֶׁל תּוֹרָה,⁴⁹ אָבֵל שְׁבוּעַת הַסֵּת - נִשְׁבָּעִין.⁵⁰ וְאִפְלוּ הָיָה קֵטָן שְׁאִינוּ חֲרִיף לְעֻנְיָ מִשָּׂא וּמִתָּן -

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

דָּנִין בְּמִתּוֹךְ שֶׁיָּכֹל לִזְמַר בְּכָל מְקוֹם⁴. וְכֵן אִם טָעַן הַטּוֹעֵן וְאָמַר: זֶה חַיֵּב לִי מִנֶּה, אוֹ מִנֶּה יֵשׁ לִי אֶצְלוֹ - אוֹמְרִים לוֹ: מָאִי זֶה פְּנִים? הַלּוֹיֹת אוֹתוֹ, אוֹ הַפְּקִידָה אֶצְלוֹ, אוֹ הַזִּיק מִמּוֹנֶךָ? אָמַר הַיֹּאֲדָה נִתְחַיֵּב לָךְ. שֶׁהָרִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּדְמָה לוֹ שֶׁהוּא חַיֵּב לוֹ, וְהוּא אֵינוֹ חַיֵּב. כְּגוֹן שֶׁחֲשָׁדוֹ שֶׁגָּנְבוּ, אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ: שְׂאֵתָן לָךְ מִנֶּה, וְכִיזָא בְּזֶה. הָרִי שֶׁטָּעַן עָלָיו שֶׁהִלְוִהוּ מִנֶּה, וְהָשִׁיב זֶה וְאָמַר לוֹ: לֹא הָיוּ דְּבָרִים מַעֲוֹלִים, וְאַחֲרֵי כֵן הֵבִיא הַטּוֹעֵן עֲדִים שֶׁהִלְוִהוּ בְּפִנְיָהֶם, וְחִזַּר הַנִּטְעֵן וְאָמַר: כֵּן הָיָה וְלוֹיֹתִי וּפְרַעְתִּי - אֵין מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ⁵, אֲלֵא הַחֲזֹק בְּפָרֶךְ⁶ וּמִשְׁלָם⁸. אָבֵל אִם הָשִׁיב: אֵינִי חַיֵּב, אוֹ אֵין לָךְ בִּידֵי פְלוֹם, אוֹ שֶׁקָּר אֶתָּה טוֹעֵן, וְכֵן כָּל פִּיזָא בְּזֶה, וְהִלְךְ הַתּוֹכֵעַ וְהֵבִיא עֲדִים שֶׁהִלְוִהוּ בְּפִנְיָהֶם, וְאָמַר הַנִּתְבָּע: כֵּן הָיָה, אָבֵל הַחֲזָרְתִּי לוֹ פְּקֻדּוֹנוֹ אוֹ פְּרַעְתִּי חוּבוֹ - לֹא הַחֲזֹק בְּפָרֶךְ⁹, וְנִשְׁבַּע הֵסֵת וְנִפְטָר.

(2) למד דין זה מבדיקת העדים, ששנינו (סנהדרין כט.) שבית-דין אומרים לעד: "אמור האֵיךְ אתה יודע שזה חייב לזה", מפני החשש שמא הוא טועה בדין, וכל-שכן שבעל-דין צריך לפרש, שהרי אין אדם רואה חובה לעצמו. [בהגהות מיימוניות כאן אות א, מביא ראיות מכמה מקומות בגמרא שמשביעים על טענה סתמית, ומבאר שאחר חתימת הגמרא, משרבו הרמאים - תיקנו הגאונים לדרוש ביור הטענות, ומסיים שגם רבו (הר"מ מרוטנבורג) פסק כן בסוף ימיו]. (3) ויודע לפסוק הלכה. (4) קשה להבין כוונת רבינו. בלחם-משנה מפרש, שלפעמים מפחד הנתבע לברר טענתו האמיתית משום שחושש הוא שמא בית-הדין לא יאמין לו, כגון שטענתו היא: לווייתי ופרעתי, וטענה זו אינה חזקה כמו טענת להד"ם, ולפיכך מעדיף הוא שלא לפרש, וכדי להוציא מלבו חשש זה, אומרים לו: "שהרי אנו דנים במתוך וכו'", פירוש אנו מאמינים לטענת פרעתי ב'מיגור' שיכול לטעון להד"ם. אולם גם פירוש זה אינו מניח את הדעת, שהרי חכם גדול יודע גם דיני 'מיגור'. ואולי התכוון לומר שנימוק זה נמשך לעיקר הדין, למה אין מקבלים הכחשה סתמית, וטעם הדבר שדורשים גם מחכם גדול הוא, שאין לקבוע גבולות מי נקרא חכם גדול ומי לא. (5) מימרא של רבי יוחנן, בבבא-מציעא יז. (6) אין מאמינים לו כלל. (7) בגמרא שם כתוב "הוחזק כפרן לאותו ממון". משמע, אבל לא לתביעות אחרות. (8) בלי שבועת התובע (ראה לקמן ה"א). ואין זה דומה לחשוד על השבועה, שאמרנו (למעלה בפ"ב ה"ד) שהתובע נשבע ונוטל, משום שתוקף טענתו נתרעער על-ידי שקרנותו באותה תביעה ('נמוקי יוסף' שם בשם הרו"ה והרשב"א) ודעת רש"י שם, שהתובע צריך להישבע. (9) יכול לפרש טענתו הראשונה "אין לך בידי כלום" שהתכוון לומר: פרעתי. וכן כתב בהגהות מיימוניות בשם רב האי גאון. [בגמרא שם אמרו: "והלה אמר אין לך בידי כלום... הוחזק כפרן". ולכאורה דברי רבינו מנוגדים לשיטת הגמרא. עמד

(56) שנינו בשבועות מח. שחנווני על פנקסו נשבע ונוטל, ורבינו בפט"ז מהל' מלוה ולוה ה"ה, מביא ומבאר משנה זו: בעל הבית שאמר לחנווני תן לפועל שלי כך וכך, וטען החנווני: נתתי, ותובע מבעל הבית, והפועל אומר לא קיבלתי - שניהם נשבעים ונוטלים מבעל-הבית (ראה שם נימוק דין זה). ומלמדנו רבינו כאן, שלא עשו חכמים תקנה זו לחנווני כשהנתבע הוא קטן.

יב. החרש⁵⁷ והשוטה - אין נזקקין להן⁵⁸ לכל טענה, לא לטענתן על אחרים ולא לטענת אחרים עליהן, לא לשבועה קלה ואין צריך לומר שבועה חמורה או תשלומין⁵⁹. אָבֵל הסומא - הרי הוא כבריא לכל דבר⁶⁰ בענינים אלו, ונשבע כל מיני שבועות, ונשבעין על טענתו.

(57) סתם חרש האמור בכל מקום משמעות: אינו שומע ואינו מדבר. (58) בית-דין אינו נכנס לדין. (59) ואף-על-פי שחרש מקחו וממכרו קיימים, כמבאר בפכ"ט מהל' מכירה פכ"ט ה"ב. (60) לענין תביעות ממון, אבל פסול להעיד ולדון (ראה הל' עדות פ"ט ה"ב, ופ"ב מהל' סנהדרין ה"ט).

~ יום חמישי א' מרחשון ~

פרק ששי

(1) מבאר הוחזק כפרן בטענתו או לא הוחזק כפרן, ודין משטה אני כן ושאין אדם עשוי להשביע עצמו או בניו.

א. בַּעֲלֵי דִינֵין שֶׁבָּאוּ לְבֵית דִּין, טָעַן הָאֶחָד וְאָמַר: מִנֶּה יֵשׁ לִי אֶצְלוֹ זֶה, שֶׁהִלְוִיתִי, אוֹ שֶׁהַפְּקִידָה אֶצְלוֹ, אוֹ שֶׁגָּזַל מִמֶּנִּי, אוֹ שֶׁיֵּשׁ לִי אֶצְלוֹ בְּשִׁכְרִי, וְכֵן כָּל פִּיזָא בְּזֶה, וְהָשִׁיב הַנִּטְעֵן וְאָמַר: אֵינִי חַיֵּב פְּלוֹם, אוֹ אֵין לָךְ בִּידֵי פְלוֹם, אוֹ שֶׁקָּר אֶתָּה טוֹעֵן - אֵין זֶה תְּשׁוּבָה נְכוּנָה; אֲלֵא אוֹמְרִים בֵּית דִּין לְנִטְעֵן: הָשִׁיב עַל טִעְנָתוֹ, וּפְרַשׁ הַתְּשׁוּבָה? כְּמוֹ שֶׁפִּרְשׁ זֶה טִעְנָתוֹ, וְאָמַר אִם לֹוִית מִמֶּנּוּ אִם לֹא לֹוִית, הַפְּקִיד אֶצְלוֹ אוֹ לֹא הַפְּקִיד, גְּזַלְתּוֹ אוֹ לֹא גְזַלְתּוֹ, שִׁכְרָתוֹ אוֹ לֹא שִׁכְרָתוֹ, וְכֵן שָׁאֵר הַטִּעְנוֹת. וּמִפְּנֵי מֶה אֵין מְקַבְּלִים מִמֶּנּוּ תְּשׁוּבָה זוֹ? שֶׁמָּא טוֹעֵה הוּא בְּדַעְתּוֹ, וְיָכוֹל לְהִשְׁבַּע עַל שֶׁקָּר. שֶׁהָרִי אֶפְשָׁר שֶׁהִלְוִהוּ כְּמוֹ שֶׁטָּעַן, וְהַחֲזִיר זֶה אֶת הַחוּב לְבָנוֹ אוֹ לְאִשְׁתּוֹ, אוֹ שֶׁנָּתַן לוֹ בְּמִתְנָה כְּגֹוֶה הַחוּב, וְיִדְמָה בְּדַעְתּוֹ שֶׁנִּפְטָר מִן הַחוּב. לְפִיכָף אוֹמְרִים לוֹ: הַיֹּאֲדָה תֹּאמַר אֵינִי חַיֵּב פְּלוֹם, שֶׁמָּא אֶתָּה מִתְחַיֵּב מִן הַדִּין לְשִׁלּוֹם וְאֵין אֶתָּה יוֹדֵיעַ אִם אֲלֵא הוֹדַע לְדִינֵין פְּרוּשׁ הַדְּבָרִים, וְהֵם יוֹדֵיעוּךָ אִם אֶתָּה חַיֵּב אוֹ אֵין אֶתָּה חַיֵּב. וְאֶפְלוּ הָיָה חֶכֶם גְּדוֹל³, אוֹמְרִים לוֹ: אֵין לָךְ הַפְּסָד שֶׁתִּשְׁבַּע עַל טִעְנָתוֹ, וְתוֹדִיעֲנוּ פִּיזָד אֵין אֶתָּה חַיֵּב לוֹ, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיוּ דְּבָרִים מַעֲוֹלִים אוֹ מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ וְהַחֲזָרָה לוֹ, שֶׁהָרִי אָנוּ

וְזֶה אֵינוֹ פֶּתַח יְדִי, אִם הַחֲזֹק פֶּתַח יְדִי בְּבֵית דִּין אִוֵּי שִׁבְאוֹ עֲדִים שֶׁהוּא פֶּתַח יְדִי - הֲרִי זֶה הַחֲזֹק בְּפָרֶן וּמִשְׁלֵם.¹⁸

(12) שבועות מא: (13) כרבא, שם. (14) שאם לא לזה - למה פרע. (15) שלא נפרע. (16) הלווה. (17) רי"ף סוף בבא-בבא אות תתקסב. (18) דעת רבינו, שבכל מקום שהנתבע הוחזק כפרן - נוטל התובע בלא שבועה, כמו שביארנו למעלה בהלכה א הערה ז. נלמד זה מהנידון כאן, שאם נאמר שהתובע חייב שבועה, למה בנידון כאן משלם? הרי התובע אינו יכול לישבע, משום שעדים מכחישים טענתו? [כתב בלחם-משנה, שאם שינה הלווה טענתו אחר העדאת העדים וטען שלווה ופרע, המלוה מחוייב שבועה שלא פרע, ומכיון שאינו יכול להישבע נגד עדים - אינו נוטל, ולזה נתכוון רבינו באמרו: "שכל האומר לא לויתי ובאו עדים שלווה, כאומר לא פרעתי דמי", כלומר, מדובר כשהוא עומד בטענתו זו, ועדים מכחישים טענתו. ובהסתמך על דבריו אלה, נראה לי ליישב השגתו של הראב"ד על נימוקו של רבינו: "שהרי הוחזק זה כפרן", שכתב: "אין צורך לזה הטעם". ברור שהתכוון לומר, שבלי טעם זה אין התובע נשבע, משום שעדים מכחישים אותו. ולפי דברי הלחם-משנה אין מקום להשגה זו, שהרי אם הנתבע אינו כפרן, היה התובע מחוייב שבועה, ומשום שאינו יכול להישבע - אינו נוטל].

ד. מִנָּה¹⁹ הַלְוִיתִיךָ וְהוּא לִי בִידְךָ, אָמַר לוֹ הַנִּטְעָן: וְהִלּוֹא פִּרְעָתִיךָ בְּפָנַי פְּלוּנִי וּפְלוּנִי, וּבָאוּ עֲדִים²⁰ וְאָמְרוּ: לֹא הָיוּ דְבָרִים מַעֲוֹלָם - לֹא הַחֲזֹק בְּפָרֶן; שְׁאִין הָעֲדִים זֹכְרִין אֵלָּא דָּבָר שֶׁהֵם עֲדִים בּוֹ?²¹ לְפִיכָּךְ לֹא הַחֲזֹק בְּפָרֶן, וְיִשְׁבַּע הַלֹּוֹה הֵסֵת וְיִפְטֹר. פִּיּוּצָא בּוֹ²²: תָּן לִי מִנָּה שֶׁהַלְוִיתִיךָ וְאֵתָּה עֲמַדְתָּ בְּצַד עֲמוּד זֶה, וְאָמַר הַנִּטְעָן: לֹא עֲמַדְתִּי בְּצַד עֲמוּד זֶה מַעֲוֹלָם, וּבָאוּ עֲדִים שֶׁעֲמַד - לֹא הַחֲזֹק בְּפָרֶן; שְׁאִין אָדָם מְשִׁים דַּעְתּוֹ לְדְבָרִים שְׁאִין בִּהֵן מְשִׁשׁ. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.

(19) שבועות, שם. (20) צ"ל העדים, כלומר אותם העדים [בכח"י תימן: ובאו פלוני ופלוני]. (21) בגמרא שם: "אמר רבא: מילתא דלא רמיא עליה דאינש - לאו אדעתיה (בעברית: דבר שאינו מוטל על האדם לזכרו - אינו שם לב אליו)". ופירש רש"י שהכוונה ללווה, שלא שם לב כל-כך אם היו עדים בשעה שפרע או לא, מפני שהמלוה את חבירו בעדים - אינו צריך לפרעו בעדים, ולפיכך אפשר שטעה. אולם רבינו מפרש שהכוונה לעדים. ונראה שהתכוון לומר שהעדים שמים לב רק לדברים שהטילו עליהם להעיד (ראה הלכה ו). (22) שם לד: [במגיד-משנה מציין, שפסק כרב נחמן שהלכה כמותו בדיני ממונות. ודבריו תמוהים, שהרי בלשון אחרון שם אמר רב נחמן הוחזק כפרן, ודרכו של רבינו להעדיף לשון אחרון. ונראה שרבינו פסק כרבא, משום שהוא אחרון לגבי רב נחמן. ועוד, שבלשון ראשון - גם רב נחמן סובר כך].

על זה המגיד-משנה וביאר, שרבינו מפרש דברי רבי יוחנן, כשהעדים מעידים שהוא חייב לו עכשיו בשעת התביעה בבית-הדין, כגון שלא זזה ידם מידו ולא ראו שפרע, וכן משמע מלשונו של רבי יוחנן: "והעדים מעידים אותו שיש לו", ומכיוון שהוחזק כפרן לאותו ממון, אין מאמינים לו בשבועה אם יטעון פרעתי לו אחר שבית-הדין חייב אותו לשלם, אבל אם העדים מעידים רק שלווה מנה - אין עדותם מכחישה טענתו הסתמית של הנתבע: "אין לך בידי כלום", שהרי אפשר שלווה ופרע, ומשום כך לא הוחזק כפרן, ואם יטעון פרעתי אחר שחייב אותי בית-דין לשלם - נאמן (על-פי ביאורו של הלחם-משנה). וב'ספר התרומות' שער יב חלק א (מובא ב'טור' חו"מ סי' עט) כתב, שגם בטוען אין לך בידי כלום ועדים מעידים שלווה, ואחר העדאתם טען פרעתי אחר שטענתי אין לך בידי כלום - הוחזק כפרן, משום שהודה בעצמו ששיקר כשאמר אין לך בידי כלום. ובלחם-משנה מסביר דעתו של המגיד-משנה, שאין אדם נעשה כפרן על-פי עצמו אלא על-ידי העדאת עדים, וכאן אין העדים מכחישים טענתו שאינו חייב כלום, שהרי אפשר שפרע, אלא הוא מכחיש את עצמו].

ב. רְאוּהוּ עֲדִים¹⁰ שֶׁמֶנֶה לוֹ מַעוֹת וְלֹא יָדְעוּ מֶה הָיוּ, וְתִבְעוּ בְּדִין וְאָמַר לוֹ: תָּן לִי מַעוֹתִי שֶׁהַלְוִיתִיךָ, וְאָמַר: מִתֵּנָה נָתַתְּ לִי אוֹ פִּרְעוֹן הָיוּ - הֲרִי זֶה נֶאֱמָן, וְנִשְׁפָּע הֵסֵת וְנִפְטֹר. אָמַר: לֹא הָיוּ דְבָרִים מַעֲוֹלָם, וְאַחֲרֵי כֵן בָּאוּ עֲדִים שֶׁמֶנֶה לוֹ בְּפָנֵיהֶם - הַחֲזֹק בְּפָרֶן. וְלַעוֹלָם אֵין אָדָם מִחֲזֹק בְּפָרֶן עַד שִׁיקְפֹר בְּבֵית דִּין¹¹ וְיִבְאוּ שְׁנֵי עֲדִים וְיִכְחִישׁוּהוּ בְּמֶה שֶׁקָּפַר.

(10) שבועות לד: (11) בבא-בבא רבא. "והיכא דאישתעי מילי אבראי ולא טען, ואתא לבי דינא וטען - דחוזר וטוען, מאי טעמא? עביד אינש דלא מגלי טענתיה אלא לבי דינא" (בעברית: כשסיפר דברים מחוץ לבית-דין ולא טען שם טענותיו, ובא לבית-דין וטען (דברים שלא אמרם בחוץ) - טענותיו מתקבלות. ולמה? דרכו של אדם לא לגלות טענותיו אלא לבית-דין). [וב'טור' חו"מ שם (הובא ב'בית יוסף' שם) כתב, שאם אמר "אתם עדי" אפילו שלא בפני בית-דין אינו יכול לחזור בו ולטעון פרעתי, שכל האומר לא לויתי - כאומר לא פרעתי, שאם לא לווה - למה פרע. אבל נאמן לטעון פרעתי אחר-כך, משום שלא הוחזק כפרן אלא כששיקר בפני בית-דין].

ג. מִנָּה הַלְוִיתִיךָ¹², כָּפַר בְּבֵית דִּין וְאָמַר: לֹא הָיוּ דְבָרִים מַעֲוֹלָם, וּבָאוּ שְׁנֵי עֲדִים שֶׁלֹּוֹה מִמֶּנּוּ מִנָּה וּפִרְעוֹ, וְהַמְלִיחַ אוֹמַר: לֹא נִפְרַעְתִּי - הֲרִי זֶה חֵיב לְשֵׁלֶם¹³; שֶׁכָּל הָאוֹמֵר לֹא לוֹיְתִי, וּבָאוּ עֲדִים שֶׁלֹּוֹה - כְּאוֹמֵר לֹא פִרְעָתִי דְּמִי¹⁴, וְנִמְצָא הַלֹּוֹה אוֹמַר לֹא פִרְעָתִי, וְהָעֲדִים מַעֲדִים אוֹתוֹ שֶׁפִּרְעוֹ - הוֹדָאת בְּעַל דִּין כְּמֵאָה עֲדִים דְּמִי. וְאֵין הַמְלִיחַ חֵיב שְׁבוּעָה¹⁵, שֶׁהֲרִי הַחֲזֹק זֶה¹⁶ בְּפָרֶן. וְכֵן¹⁷ אִם הוֹצִיא עָלָיו פֶּתַח יְדִי שֶׁהוּא חֵיב לוֹ, וְאָמַר: לֹא הָיוּ דְבָרִים מַעֲוֹלָם

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ה. תן לי²³ מנה שהליתיה וְהָרִי הָעֵדִים, וְאָמַר הַנִּטְעָן: פְּרַעְתִּיךָ בִּפְנֵי פְלוֹנִי וּפְלוֹנִי - אוֹמְרִין לָלוֹה: הִבֵּיאָם וְהַפְטָר²⁴. לֹא בָאוּ אוֹ שִׁמְתוֹ אוֹ שֶׁהָלְכוּ לַמְדִּינָה אַחֲרָת - יִשְׁבַּע הַסֵּת שִׁפְרָעוּ. שְׁאִין אָנוּ מַצְרִיכִים אוֹתוֹ לְהִבְיֹאן אֶלָּא לְבָרֵר דְּבָרֵינוּ וְלַהֲפָטֵר אֶף מִשְׁבּוּעָה; שֶׁהַמְלִיחַ אֶת חֲבֵרֵנוּ בְּעֵדִים - אֵינוֹ צָרִיךְ לְפָרְעוֹ בְּעֵדִים, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ²⁵.

ה. תן לי²³ מנה שהליתיה וְהָרִי הָעֵדִים, וְאָמַר הַנִּטְעָן: פְּרַעְתִּיךָ בִּפְנֵי פְלוֹנִי וּפְלוֹנִי - אוֹמְרִין לָלוֹה: הִבֵּיאָם וְהַפְטָר²⁴. לֹא בָאוּ אוֹ שִׁמְתוֹ אוֹ שֶׁהָלְכוּ לַמְדִּינָה אַחֲרָת - יִשְׁבַּע הַסֵּת שִׁפְרָעוּ. שְׁאִין אָנוּ מַצְרִיכִים אוֹתוֹ לְהִבְיֹאן אֶלָּא לְבָרֵר דְּבָרֵינוּ וְלַהֲפָטֵר אֶף מִשְׁבּוּעָה; שֶׁהַמְלִיחַ אֶת חֲבֵרֵנוּ בְּעֵדִים - אֵינוֹ צָרִיךְ לְפָרְעוֹ בְּעֵדִים, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ²⁵.

(23) בבא-בבא קע. (24) מעשה שהיה, ואמר רב יצחק נפחא (שם) "יבואו פלוני ופלוני ויעידו", ובמסקנא (שם) עמוד ב) ביאר רבי יצחק: "אנא נמי לברר קאמינא (גם אני התכוונתי להביא את העדים כדי לברר)". ומפרש רבינו, שאם לא יברר - צריך להישבע שפרע, והביור יועיל לפטרו משבועה. [וברשב"ם שם פירש בשם רש"י, שאם לא יברר בעדים - יפסיד]. מלשוננו של רבינו שכתב: "לא באו או שמתו או שהלכו למדינה אחרת" משמע, שאם באו והכחישוהו - חייב לשלם. ולכאורה זה מנוגד לדבריו בהלכה הקודמת. ומבאר במגיד-משנה, שרבינו מחלק בין מלוה בעדים לבין שלא בעדים, או בין "והלא פרעתיך" לבין "פרעתיך". ובכסף-משנה כתב, שאפילו באו ואמרו לא פרע בפנינו - ישבע היסת ויפטור, בהתאם להאמור בהלכה הקודמת (ראה 'בית יוסף' חו"מ ס' ע שהאריך בזה). (25) בפ"א מהל' מלוה ולוה ה"א.

ו. אָמַר לִי²⁶ בִּפְנֵי עֵדִים: מָנָה לִי בִּידֶךָ, אָמַר לוֹ: הֵן, לְמַחֵר תִּבְעוּ בְּדִין וְהִבֵּיא עֵדִים, וְאָמַר: מִשְׁטָה הֵייתִי בְּךָ²⁷ וְאֵין לִךְ בְּיָדִי כְּלוֹם - פְּטוּר, וְנִשְׁבַּע הַסֵּת שְׁאִין בִּידִי כְּלוֹם. וְאָפְלוּ אָמַר: לֹא הָיוּ דְּבָרִים מְעוּלָם²⁸. שֶׁהָרִי לֹא אָמַר לָהֶם: אַתֶּם עֲדִינִי²⁹, וְדָבָר שְׁאִינוֹ עֲדוּת אֵין אָדָם זֹכְרוֹ³⁰, וְלִפְיָכָּךְ אִם אָמַר: לֹא הָיוּ דְּבָרִים מְעוּלָם - לֹא הִחִזֵּק בִּפְרָן³¹.

(26) סנהדרין כט. (27) בצחוק אמרתי "הן", כתשובה לטענה מצחיקה. (28) לא אמרתי: הן, והרי אם כן הוא מוכחש על-ידי עדים. (29) העדים אינם מעידים שבשעת ההלוואה אמר להם הנתבע: אתם עדי. (30) כמו שנתבאר בהלכה הקודמת. (31) שאין לשלול האפשרות שהעדים טעו. [ה'טור' חו"מ ס' פא כתב, שחייב להישבע שהתכוון לשטות בו. וכן כתוב בהגהות מיימוניות כאן בשם הר"מ מרוטנבורג שהסתמך על רבי סעדיה גאון].

ז. וְלֹא עוֹד³², אֶלָּא אָפְלוּ הַטְּמִין לוֹ עֵדִים אַחֲרֵי הַגְּדִיר³³, וְאָמַר לוֹ: מָנָה לִי בִּידֶךָ, אָמַר לוֹ: הֵן, רְצוֹנֶךָ שִׁיעִידוּ בְּךָ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי? אָמַר לוֹ: לֹא, שִׁמְא תִּכְפְּנִי בְּדִין לְמַחֵר וְאֵין לִי מָה אֶתֶן לָךְ, וְלִמְחֵר תִּבְעוּ בְּדִין בְּאֵלוֹ הָעֵדִים, בֵּין שִׁטְעָן וְאָמַר: מִשְׁטָה הֵייתִי בּוֹ, בֵּין שֶׁאָמַר: לֹא הָיוּ דְּבָרִים מְעוּלָם - הָרִי זֶה נִשְׁבַּע הַסֵּת וְנִפְטָר. שְׁאִין כָּאן עֲדוּת, עַד שִׁיאֲמַר הַלּוֹה: אַתֶּם עֲדִי, אוֹ יֹאמַר הַמְּלוֹה בִּפְנֵי הַלּוֹה וְיִשְׁתַּק הַלּוֹה, אֲבָל בְּעֲדוּת הַזֶּה לֹא הִחִזֵּק בִּפְרָן.

(32) שם. (33) והנתבע לא ידע שהם שומעים את השיחה שבינו ובין התובע. (34) שם עמוד ב. (35) מלא קב (מדה גדולה) חובות. "אשר ישה ברעהו" (דברים טו, ב) מתרגם אונקלוס: "די ירשי בחבריה". ובגמרא (בבא-קמא מו:): "ממרי רשותך פארי אפרע". (36) שם. (37) עשיר גדול. (38) בלשון תמיהה: האם לא הייתי פורע מה שאני חייב להם. (39) נימוק לדין קב רשו. (40) נימוק לבבא שניה. לשון הגמרא: אדם עשוי שלא להשביע את עצמו, ורבי חייא מוסיף: שלא להשביע את בנו. [בפרק הבא יתבאר שלא אמרו אדם עשוי שלא להשביע את עצמו אלא כשהודה מעצמו, אבל אם תבעו חבירו והודה לו בפני עדים בנוכחות התובע - אין מקבלים טענה זו.

ח. אֶף עַל פִּי שֶׁהִמְטִמִּין עֵדִים - אֵינָה עֲדוּת, וְכֵן הַמּוֹדָה מַעֲצָמוֹ וְעֵדִים שׁוֹמְעִין אוֹתוֹ, וְכֵן הָאוֹמֵר לְחֲבֵרֵנוּ בִּפְנֵי עֵדִים: מָנָה לִי בִּידֶךָ, וְאָמַר לוֹ: הֵן - בְּכָל הַדְּבָרִים וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, כְּשִׁיבֹאוּ לְבֵית דִּין, אוֹמְרִין לְנִתְבַּע: לָמָּה לֹא תִתֵּן מָה שֶׁיֵּשׁ לּוֹ אֶצְלָךְ? אָמַר: אֵין לוֹ אֶצְלִי כְּלוֹם - אוֹמְרִים לוֹ: וְהִלּוּ אַתָּה אֲמַרְתָּ בִּפְנֵי אֵלֶּיךָ וְכָךְ, אוֹ הוֹדִית מַעֲצָמְךָ! אִם עָמַד וְשָׁלַם - מוֹטָב; וְאִם לֹא טַעַן - אֵין טוֹעֲנִין לוֹ⁴¹. אֲבָל אִם טַעַן וְאָמַר: מִשְׁטָה הֵייתִי בּוֹ, אוֹ לֹא הָיוּ דְּבָרִים מְעוּלָם, אוֹ שֶׁלֹּא לְהִשְׁבִּיעַ אֶת עַצְמִי נִתְפַּנְנִתִּי - פְּטוּר וְנִשְׁבַּע הַסֵּת, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

(41) אין בית-דין אומרים לתובע: הבא ראיה שלא התכוון להשטות בך (סנהדרין כט.). שם אמרו דין זה לגבי טענת משטה, ורבינו סובר שגם טענת להשביע אין טוענים לו. וב'תוספות' שם ד"ה כך, כתבו שטוענים לנתבע "שלא להשביע", שהרי בגמרא שם אמרו: "אמר רב נחמן, אדם עשוי שלא להשביע את עצמו", ולא נרמז שהנתבע טען כך. [בהגהות מיימוניות כאן אות ס כתב שדעתו כ'תוספות'. כנראה גירסא אחרת היתה לו בדברי רבינו].

~ יום שישי ב' מרחשון ~

פֶּרֶק שְׁבִיעִי

(1) מבאר דיני הודאה ("אודיתא" בלשון הגמרא), ודין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אָבֵל אֵין פּוֹתֵבִין¹¹, אָלֵא אַם פֿן אָמַר לָהֶם: כְּתָבוּ וְחַתְמוּ וְתָנוּ לִי¹². וְצָרִיכִין לְהַמְלִיךְ בּוֹ¹³, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ¹⁴. וְכֵן אִם הוֹדָה בְּבֵית דִּין אַחֵר שֶׁשָּׁלְחוּ לוֹ, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר¹⁵ - הָרִי אֵלֹי פּוֹתֵבִין. וְהוּא שֶׁהָיָה בֵּית דִּין מְפִירִין¹⁶ אֶת שְׁנֵיהֶם¹⁷, כְּדִי שֶׁלֹּא יַעֲרִימוּ שְׁנֵיהֶם לַחֵיב אִישׁ אַחֵר.

9) נִתְבָּאֵר בַּהֲלָכָה הַקּוֹדֶמֶת. 10) שְׁלוּשָׁה הֵם כְּבֵית דִּין. 11) שֹׁטֵר הוֹדָא. 12) שֵׁם כֹּט: 13) אַחֵר שֶׁכָּתְבוּ צָרִיכִים לְשֹׁאֵל שְׁנִית אֶת הַלוּוֹה אִם לְמִסּוֹר. 14) בִּפְרָק י"א מִהֲלָכוֹת מְלוּה וְלוּוֹה הִלְכָּה א. 15) בַּהֲלָכָה הַבָּאָה. 16) מִשְׁנָה בְּבֵא בְּתָרָא קסז: 17) הַמְלוּה וְהַלוּוֹה. לֹא נִתְבָּרַר מִזֶּה אִפְשָׁר לְהַעֲרִים כְּשֶׁאֵין מְכִירִים אֶת הַמְלוּה. רָאָה מִה שֶׁכָּתְבוּ בִּזְוָה בַּהֲלָכוֹת מְלוּה וְלוּוֹה פְּרָק כ"ד הִלְכָּה ג.

ג. בֵּית דִּין¹⁸ שֶׁל שְׁלֹשָׁה שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִין מַעֲצָמָן בְּמָקוֹם הַקְּבוֹעַ לָהֶן, וְכֹא הַתּוֹבֵעַ וְקָבֵל לִפְנֵיהֶם¹⁹, וְשָׁלְחוּ שְׁלִיחַ אֶצֶל הַנִּתְבָּע, וְכֹא וְהוֹדָה בִּפְנֵיהֶם - הָרִי אֵלֹי פּוֹתֵבִין וְנוֹתְנִין לְכַעַל דִּינֹו. אָבֵל אִם לֹא הָיָה קְבוֹעִין וְלֹא שָׁלְחוּ לוֹ, אָפְלוּ קִבֵּץ אוֹתָן וְהוֹשִׁיב הַשְּׁלֹשָׁה וְהוֹדָה בִּפְנֵיהֶן וְאָמַר לָהֶן: הָיוּ עָלֵי דִינִין, וְכֹא אַחֵר כֶּף הַתּוֹבֵעַ וְאָמַר: כְּתָבוּ לִי הוֹדָתִי - אֵין פּוֹתֵבִין²⁰; שְׁמָא יִתֵּן לִי²¹ וְנִמְצָא זֶה תּוֹבֵעַ אוֹתוֹ בְּשֹׁטֵר²². בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּמִטְלָטְלִין; אָבֵל²³ אִם הוֹדָה בְּקִרְקָעוֹת²⁴, אָפְלוּ בִּפְנֵי שְׁנֵים, אָף עַל פִּי שֶׁלֹּא קָנוּ מִיָּדוֹ וְלֹא אָמַר לָהֶם: כְּתָבוּ וְתָנוּ - הָרִי אֵלֹי פּוֹתֵבִים וְנוֹתְנִין; שְׁאֵין כָּאֵן לַחֵשׁ שְׁמָא יִתֵּן לוֹ וְנִמְצָא תּוֹבֵעַ פְּעַם שְׁנִיָּה²⁵.

18) סְנֵהֲרִין שֵׁם. 19) הַתְּלוּנָן שֶׁהַלוּוֹה לִפְלוּנִי כֶסֶף וְאִינוּ מִשְׁלֵם. 20) כְּמוֹ בֵּר רַב אִשִּׁי שֵׁם. וְכֵן פֶּסֶק הַרִי"ף שֵׁם וְהוֹסִיף, שְׁזוּ הָיָה גַם דַּעַת רַב הָאִי גֶאֻן. וְכֵן כָּתְבוּ בְּתוֹסְפוֹת שֵׁם דִּיבּוֹר הַמִּתְחִיל מִרַב בְּשֵׁם רַבִּינוּ חֲנַנְאֵל. (בִּפְרִירוּשׁוֹ שֶׁל רַבִּינוּ חֲנַנְאֵל הַנֶּדְפֵס בַּגְּמָרוֹת שֶׁלֵּנוּ כְּתוּב: "וְלִית הִלְכָּתָא כְּמוֹ בֵּר רַב אִשִּׁי (וְאֵין הִלְכָּה כְּמוֹ בֵּר רַב אִשִּׁי)" וּבַהֲגָהָה שֵׁם: "וְאוֹלֵי טַעוֹת סוֹפֵר הָיָה, וְצָרִיךְ לְהִיטֵר וּקִיָּמָא לֶן כְּמוֹ בֵּר רַב אִשִּׁי". 21) שְׁמָא יִשְׁלֵם לוֹ הַלוּוֹה שֶׁלֹּא בְּעֵדִים. 22) וְלֹא יִהְיֶה הַלוּוֹה נֶאֱמָן לְטַעֲנוֹ פְּרַעְתִּי, אָבֵל כְּשֶׁהוֹדָה בִּפְנֵי בֵּית דִּין, יֵשׁ לְהוֹדָא זֶה תּוֹקֵף שֹׁטֵר וְאִפְּלוּ לֹא יִכְתְּבוּ אִינוּ נֶאֱמָן לְטַעֲנוֹ פְּרַעְתִּי, וְלִפְיָכֵן אֵין הַלוּוֹה מִפְסִיד כְּלוֹם עַל יְדֵי הַכְּתִיבָה. 23) שֵׁם. 24) הִיָּה מוֹחֶזֶק בְּקִרְקַע וְהוֹדָה לְתוֹבֵעַ שֶׁקִּרְקַע זֶה הוּא רְכוּשׁוֹ שֶׁל הַתּוֹבֵעַ (רִשִּׁי שֵׁם). 25) שֶׁהָיָה תְּבַעוּ חֲלָקָה שְׂדֵה מְסוּיִמָּת.

ד. שֹׁטֵר הוֹדִיָּה²⁶ שֶׁיִּצְאָא²⁷, וְלֹא הָיָה כְּתוּב בּוֹ: אָמַר לָנוּ כְּתָבוּ וְחַתְמוּ וְתָנוּ לִי - הָרִי זֶה כְּשֶׁר; שֶׁחֲזָקָה הָיָה, שֶׁאֵלֹי לֹא אָמַר לָהֶם: כְּתָבוּ וְחַתְמוּ וְתָנוּ - לֹא הָיָה נּוֹתְנִין. הָיָה כְּתוּב בְּשֹׁטֵר: הוֹדָה פְּלוּנִי בִּפְנֵינוּ בֵּית דִּין, אִם אֵין כְּתוּב בּוֹ שֶׁהָיָה שְׁלֹשָׁה, אוֹ דְּבָרִים שֶׁשּׁוֹמְעִין מִכָּלָן²⁸ שֶׁהָיָה שְׁלֹשָׁה - חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא

נִתְחַיֵּב מִמּוֹן אוֹ שְׁבוּעָה וְצִוּוּהוּ בֵּית דִּין עַל כֵּךְ וְאָמְרוּ צֹא תָן לוֹ אוֹ הִשְׁבַּע לוֹ וִיצֵא וְחָזֵר וְאָמַר פְּרַעְתִּי אוֹ נִשְׁבַּעְתִּי, וְדִין טוֹעֵן וְחוֹזֵר וְטוֹעֵן טַעְנָה אַחֶרֶת.

א. הַמּוֹדָה בִּפְנֵי שְׁנֵים שֶׁיֵּשׁ לִפְלוּנִי אֶצְלוֹ מְנָה, וְאָמַר לָהֶן בְּדֶרֶךְ הוֹדִיָּה², לֹא דֶרֶךְ שִׁיחָה, אָף עַל פִּי שֶׁלֹּא אָמַר: אַתֶּם עָדִי, וְאָף עַל פִּי שֶׁאֵין הַתּוֹבֵעַ עִמּוֹ - הָרִי זֶה עֲדוּת³. תְּבַעוּ בְּדִין, אִם אָמַר: לֹא הָיָה דְּבָרִים מַעֲוֹלִם - אֵין שּׁוֹמְעִין לוֹ⁴, וּמִשְׁלֵם עַל פִּיהֶם. וְאִם הָיָה עַד אַחֵד - נִשְׁבָּע⁵. הוֹאִיל וְאָמַר דֶּרֶךְ הוֹדִיָּה⁶. טַעֲנָן כְּשֶׁבִּאֲרָנוּ אֵלֹי הָעֵדִים וְאָמַר: שֶׁלֹּא לְהַשְׁבִּיעַ אֶת עַצְמִי הוֹדִיָּה - נֶאֱמָן וְנִשְׁבָּע הֵסֵת. וְאִם כְּשֶׁהוֹדָה בִּפְנֵיהֶם הָיָה הַתּוֹבֵעַ עִמּוֹ - אִינוּ יָכוֹל לְטַעֵן וְלֹאמַר: כְּדִי לְהִרְאוֹת שֶׁאֵינוּ עֹשִׂים הוֹדִיָּה⁷; אָבֵל אִם טַעֲנָן שְׁנִיָּה⁸ - נֶאֱמָן וְנִשְׁבָּע הֵסֵת.

2) כְּגוֹן, שֶׁאִמַּר הָרִינִי מוֹדָה בִּפְנֵיכֶם. 3) כְּשֶׁאִמַּר אַתֶּם עָדִי אֵין אוֹמְרִים שְׁמָא אֵינִם זֹכְרִים כְּרֹאִי, מִפְּנֵי שְׁזֵה הִטִּיל עֲלֵיהֶם לְהַעֲדִי (רָאָה פְּרָק ו' הִלְכָּה ו'). 4) וְאִינוּ נֶאֱמָן לֹאמַר מִשְׁטָה הִיִּיתִי בֶּךְ. 5) לִפִּי הַכֹּלֵל, שֶׁכֹּל מָקוֹם שֶׁשְׁנֵים מִחִיבִים מִמּוֹן - אַחַד מִחִיבֵי שְׁבוּעָה (וְהוֹדָה בְּהַמְאוּרָה הַגְּדוּל סְנֵהֲרִין כֹּט. כְּתָב, שֶׁעַד אַחַד בְּהוֹדָא אִינוּ כְּלוֹם. רָאָה טוֹר חוֹשֵׁן מִשְׁפָּט סִימָן פֶּא). 6) שְׁנֵינוּ בְּסְנֵהֲרִין שֵׁם: "הוּא אָמַר לָנוּ שֶׁהוּא חַיִּיב לִפְלוּנִי מְנָה ... לֹא אָמַר כְּלוֹם עַד שִׁיאֲמַר: בִּפְנֵינוּ הוֹדָה לוֹ", וּמִפְּרָשׁ רַבִּינוּ שֵׁם: "שֶׁאִמַּר לָנוּ הוּא עָלֵי עֲדִים אוֹ אָמַר לָנוּ דֶּרֶךְ הוֹדָא וּמִסִּירַת עֲדִים". "אֲמַר" - מִשְׁמַע דֶּרֶךְ שִׁיחָה וְסִיפּוֹר דְּבָרִים. וְמִה שֶׁאִמַּר בְּגִמְרָא שֵׁם "מִסִּיעַ לִיָּה לְרַב יְהוֹדָה אָמַר רַב צְרִיךְ שִׁיאֲמַר אַתֶּם עָדִי". הֵינִי, כְּשֶׁלֹּא אָמַר הָרִינִי מוֹדָה בִּפְנֵיכֶם, אָבֵל דֶּרֶךְ הוֹדָא נִידוֹן כְּאַתֶּם עָדִי. וְכֵן כְּתָב הַטוֹר בְּשֵׁם רַבִּינוּ מֵאִיר הַלִּוי. וּבִכְסָף מִשְׁנָה מְבִיא הוֹכַחָה לְדִין זֶה מִירוּשְׁלַי סְנֵהֲרִין פְּרָק ג' (רָאָה שֵׁם). 7) טַעְנַת שֶׁלֹּא לְהַשְׁבִּיעַ מִתְקַבֵּל רַק כְּשֶׁהוֹדָה בִּפְנֵי הַתּוֹבֵעַ, אָבֵל לֹא כְּשֶׁתְּבַעוּ וְהוֹדָה. בְּתוֹסְפוֹת שֵׁם דִּיבּוֹר הַמִּתְחִיל כֶּךְ, הוֹכִיחוּ זֹאת מִמֶּה שֶׁאִמַּר בְּבֵא בְּתָרָא (קֶעֶה). אֵין אָדָם מִשְׁטָה בְּשַׁעַת מִיתָה, וּמִשּׁוֹם כֶּךְ אִם הוֹדָה בְּשַׁעַת מִיתָה מִחוּיִבִּים הַיּוֹרֵשִׁים לְשֵׁלֶם, וְקִשָּׁה לְמָה אֵין אוֹמְרִים שֶׁלֹּא לְהַשְׁבִּיעַ אֶת בְּנוֹ כֶּךְ. וּמִבְּאֵרִים בְּתוֹסְפוֹת שֵׁם שֶׁהַמְדוּבָר כְּשֶׁתְּבַעוּ. (בְּכִסָּף מִשְׁנָה סוֹף הִלְכָּה ו' מַעֲרִי שְׂרַבִּינוּ סוֹתֵר דְּבָרִי עֲצָמוּ בִּפְרָק הַקּוֹדֶם הִלְכָּה ח: "וְכֵן הָאוֹמֵר לְחַבִּירוֹ בִּפְנֵי עֲדִים: מְנָה לִי בִידֶךְ - וְאָמַר לוֹ: הֵן וְכו' אָבֵל אִם טַעֲנָן וְאָמַר מִשְׁטָה הִיִּיתִי בּוֹ וְכו' אוֹ שֶׁלֹּא לְהַשְׁבִּיעַ אֶת עַצְמִי נִתְכוּוֹנִת - פְּטוֹר וְנִשְׁבַּע הִסֵּת". וּמִיִּישׁ בְּדוּחַק, שֶׁדִּין שֶׁלֹּא לְהַשְׁבִּיעַ לֹא נֶאֱמַר עַל בְּבֹא "וְכֵן הָאוֹמֵר" וְנִמְשַׁכָּת רַק לְטוֹעֵן מִשְׁטָה אוֹ "לֹא הָיָה דְּבָרִים מַעֲוֹלִם" בְּלִבְדּוֹ). 8) פְּרַעְתִּי.

ב. כָּל הַמּוֹדָה⁹ בִּפְנֵי שְׁנֵים - אִינוּ יָכוֹל לְחַזֵּר וְלֹאמַר: מִשְׁטָה הִיִּיתִי בּוֹ, וְאֵין צְרִיךְ לֹאמַר אִם הוֹדָה בִּפְנֵי שְׁלֹשָׁה¹⁰, אָבֵל מְחִיבִין אוֹתוֹ לָתֵן בְּהוֹדָתוֹ פִּיּוֹ. שֶׁכָּל הָאוֹמֵר בְּדֶרֶךְ הוֹדִיָּה - הָרִי זֶה כְּאוֹמֵר: אַתֶּם עָדִי.

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

החזק בפָּרֶן; שָׁנָה נִשְׁמַט מִהֶן⁴⁹ עַד שִׁיחָקְרוּ דִּינוֹ⁵⁰. לְפִיכָּךְ, אִם חֹזֵר פָּעַם אַחֲרֵת וְטָעַן שֶׁפָּרְעוּ זֶה הַמָּמוֹן שֶׁנִּתְחַיֵּב בּוֹ בַּפְּנִיָּה, וְלֹא הָיוּ שָׁם עֲדִים שֶׁמְכַחֲשִׁין אוֹתוֹ פָּעַם שְׁנִיָּה - הָרִי זֶה נִשְׁבַּע הַסֵּת שֶׁפָּרְעוּ, וְנִפְטָר. לְפִיכָּךְ הָיוּ בְּקִיָּאֵי הַדַּעַת שֶׁבִּסְפָּרָד, כְּשִׁיחָדָה הַלֵּוֹה אוֹ כְּשִׁיחָיִיב שְׁבוּעָה בְּבֵית דִּין, אוֹמֵר לוֹ בְּפָנֵי בֵּית דִּין: הָיוּ עָלַי עֲדִים שְׁלֹא יִפְרַעְנִי אוֹ שְׁלֹא יִשְׁבַּע לִי אֶלָּא בְּפָנֵי עֲדִים⁵¹.

(44) גמרא שם. (45) בית הדין לנתבע. (46) מעידים, שלא זזה ידם מתחת יד התובע או הנתבע ולא ראו שפרע. (47) ואינו נאמן לומר פרעתי אחר שנתחייבתי שנית על ידי בית דין. (48) הודיעוהו את הדין ולא אמרו כלשון ציווי: תן לו. (49) כוונתו להשתמט ולדחות את הפירעון לפי שעה. (50) ימשיכו לעסוק במשפט זה, הואיל ולא הטילו עליו צו החלטתי, ואולי יזכוהו. (51) רבינו לשיטתו (בהלכות מלוה ולווה פרק ט"ו הלכה א), שאפילו לאחר מתן מעות מועיל תנאו של המלוה, שלא יפרע אלא בעדים (ראה הערות שם).

ז. מִי שֶׁהוֹדָה⁵² בְּבֵית דִּין: שְׁאֵנִי חַיֵּב לָזֶה הַתּוֹבֵעַ מִנֶּה, וְאַחֵר כֶּף אָמַר: נִזְכַּרְתִּי שֶׁפָּרַעְתִּי לוֹ חֹבּוֹ זֶה שֶׁהוֹדֵיתִי בּוֹ, וְהָרִי עֲדִים - הָרִי זֶה עֲדוֹת מוֹעֵלָת וְעוֹשִׁין עַל פִּיהֶם⁵³; שֶׁהָרִי לֹא הִכְחִישׁ עֲדִיו⁵⁴, וְאֵינוֹ כְּאוֹמֵר: לֹא לְוִיתִי מֵעוֹלָם⁵⁵.

(52) לא נמצא מקור מפורש בגמרא לדין זה, וסברת עצמו היא (מגיד משנה). (53) ואין אנו אומרים בזה הודאת בעל דין כמאה עדים דמי. (54) שהרי חזר בו לפני שהעידו העדים. (55) ובאו עדים שלוה ופרע שאמרנו בפרק הקודם הלכה ו, שהאומר לא לויתי כאומר לא פרעתי וחייב לשלם. [רבים ראו בדין זה סתירה לדברי עצמו (בפרק י"ד מהלכות מלוה ולווה הלכה ד) באומר פרעתי מחצה ועדים מעידים שפרעו כולו, שפסק שם שיישבע כמודה במקצת, ולמה לא יחזור בו ויטעון פרעתי כולו כדברי העדים? בשלמא כשהכחיש ואמר לא היו דברים מעולם - אינו נאמן לומר פרעתי משום שהחזק כפרן (ראה פרק ו הלכה ו) אבל כשטוען פרעתי מחצה הרי לא החזק כפרן? במגיד משנה מתרץ, שם המדובר כשהלוה עומד בטענתו, שפרע רק מחצה].

ח. וְיִשְׁ⁵⁶ לְטוֹעֵן⁵⁷ בְּבֵית דִּין לְחֹזֵר וְלִטְעֵן טַעְנָה אַחֲרֵת לְהִכְחִישׁ הַטַּעְנָה הָרִאשׁוֹנָה, וְסוֹמְכִין עַל טַעְנָתוֹ הָאַחֲרוֹנָה. וְאֵף עַל פִּי שְׁלֹא נָתַן אֲמִתְּלָא⁵⁸ לְטַעְנָה הָרִאשׁוֹנָה⁵⁹. וְאֵף עַל פִּי שֶׁיֵּצֵא מִבֵּית דִּין וְחֹזֵר - יִשׁ לוֹ לְחֹזֵר וְלִטְעֵן וְלַהֲפֹךְ כָּל הַטַּעְנוֹת שֶׁיִּרְצֶה, עַד שֶׁיִּבְאוּ עֲדִים. אֲבָל מֵאַחֵר שֶׁיִּבְאוּ עֲדִים וְיִכְחִישׁוּ טַעְנָתוֹ הָאַחֲרוֹנָה שֶׁסָּמַךְ עָלֶיהָ - אֵינוֹ יָכוֹל לְהִשְׁאִי⁶⁰ לְטַעְנָה אַחֲרָת, אֶלָּא אִם בֵּן נָתַן אֲמִתְּלָא לְטַעְנָה שֶׁסָּמַךְ עָלֶיהָ⁶¹, וְיִשׁ בְּמִשְׁמָעָה⁶² כְּמוֹ שֶׁהִשְׁאִי בְּזֹאת

שְׁנִים הָיוּ, וְטָעוּ וְדָמוּ שֶׁהוֹדָה בַּשְּׁנַיִם הוֹדָה בְּבֵית דִּין²⁹, וְלִפִּיכָּךְ אֵין דִּנְיָן בּוֹ דִּין שְׁטָר³⁰.

(26) שם. (27) מתחת יד המלוה וכתוב בו שההודאה הייתה בפני בית דין. (28) שיש להבין מהם. (29) במסקנא שם (ל): "חיישינן לבית דין טועין". (30) אין גובים בו הלקוחות ונאמן הלווה לטעון - פרעתי.

ה. כֶּכֶר בְּאַרְנָו³¹, שֶׁהוֹדָה בְּבֵית דִּין אוֹ עֲדוֹת בְּבֵית דִּין - כְּמִלּוֹה הַתּוֹבֵעַ בְּשְׁטָר³², וְלִפִּיכָּךְ כּוֹתֵבִין וְנוֹתְנִין לְבַעַל דִּינוֹ³³. בְּמָה דְּכָרִים אָמוּרִים? בְּשֵׁלֹא קָבַל אֶת הַדִּין עַד שֶׁשָּׁלַחוּ וְהִבִּיאוּהוּ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנָו³⁴; אֲבָל שְׁנַיִם שֶׁבָּאוּ לְדִין, וְתִבַּע אֶחָד מֵהֶן אֶת חֲבֵירוֹ וְאָמַר: מִנֶּה לִּי בְּיָדְךָ, וְאָמַר לוֹ הַנִּתְבָּע: הֵן יֵשׁ לְךָ בְּיָדִי, בֵּין שֶׁאָמְרוּ הַדִּנְיָן: חַיֵּב אַתָּה לָתֵן לּוֹ³⁵, בֵּין שֶׁאָמְרוּ: צֵא תָן לוֹ, וְיֵצֵא³⁶ וְאָמַר: פָּרַעְתִּי³⁷ - נֶאֱמָן³⁸, וְיִשְׁבַּע הַסֵּת שֶׁפָּרְעוּ. לְפִיכָּךְ, אִם הַתּוֹבֵעַ חֹזֵר לְדִנְיָנִים³⁹ וְאָמַר: כְּתַבּוּ לִי הוֹדְתִי - אֵין כּוֹתֵבִין לוֹ, שֶׁמָּא פָּרַעְתִּי⁴⁰. וְכֵן⁴¹ מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב שְׁבוּעָה בְּבֵית דִּין, וְיֵצֵא וְאָמַר: נִשְׁבַּעְתִּי - נֶאֱמָן, וְאֵין מְשַׁבְּעִין אוֹתוֹ שֶׁנִּשְׁבַּע⁴². הָיוּ הָעֲדִים⁴³ מְעִידִין אוֹתוֹ שְׁלֹא נִשְׁבַּע - הַחֹזֵק בְּפָרֶן לְאוֹתָהּ שְׁבוּעָה, וְאֵינוֹ נֶאֱמָן לְעוֹלָם לִזְכֹּר נִשְׁבַּעְתִּי, עַד שִׁיחָדָה לוֹ פָּעַל דִּינוֹ אוֹ יָבִיא עֲדִים שֶׁנִּשְׁבַּע בַּפְּנִיָּהם.

(31) בפרק י"א מהלכות מלוה ולווה הלכה א. (32) גובה מן הלקוחות ואין הלווה נאמן לומר פרעתי. (33) למלוה, שהרי השטר אינו מוסיף למלוה זכות יתירה. (34) בהלכה ג. (35) הודיעו לו את הדין, אבל לא ציוו עליו בפירוש לשלם. (36) וקיבל עליו את הדין (רי"ף). (37) אחר שחוייבתי בבית הדין. (38) כרב זביד בבבא מציעא יז. (39) ואין הנתבע עימו. (40) וכן פסק הרי"ף כאן. (41) בגמרא שם אמר רב יוחנן: "היה חייב לחבירו שבועה בבית דין ואמר נשבעתי, והעדים מעידים אותו שלא נשבע, וחזר ואמר נשבעתי (אחר שהוכחש על ידי העדים) - הוחזק כפרן לאותה שבועה וחייב להישבע (בפני עדים). במימרא זו דייק הרי"ף (בהלכותיו שם) שאם לא הוחזק כפרן לאותה שבועה - נאמן. (42) בנימוקי יוסף כאן כתב בשם רב האי גאון שהמדובר במחוייב שבועת היסת, אבל במחוייב שבועת התורה, כגון מודה במקצת, משיבעים אותו היסת שנשבע שבועת התורה. וכן דעת הרמב"ם והרשב"א. וכתב עוד שם שכל זה נאמר בנשבעים ונפטרים, אבל נשבעים ונוטלים - צריכים להביא ראיה שנשבעו. (43) מבואר בתחילת ההערה הקודמת.

ו. שְׁנַיִם⁴⁴ שֶׁבָּאוּ לְדִין, וְנִתְחַיֵּב הָאֶחָד לַשְּׁנִי, וְאָמְרוּ לּוֹ: צֵא וְתָן לוֹ, וְיֵצֵא, וְחֹזֵר וְאָמַר: פָּרַעְתִּי, וְעֲדִים מְעִידִים אוֹתוֹ שְׁלֹא פָּרַעְתִּי⁴⁵ - הַחֹזֵק בְּפָרֶן לְאוֹתוֹ מְמוֹן⁴⁷. אָמְרוּ לוֹ: חַיֵּב אַתָּה לָתֵן לּוֹ⁴⁸, וְיֵצֵא, וְחֹזֵר וְאָמַר: פָּרַעְתִּי, וְעֲדִים מְעִידִין אוֹתוֹ שְׁלֹא פָּרַעְתִּי - לֹא

לְהַשְׁאִיל וּלְהַשְׁכִּיר, כְּגוֹן בְּגָדִים וּפְרוֹת וְכָל תְּשׁוּמֵי הַבֵּית וְדְבָרִים שֶׁל סְחוּרָה וְכִיּוּצָא בָּהֶן; אֲבָל דְּבָרִים הָעֲשׂוּיִין לְהַשְׁאִיל וּלְהַשְׁכִּיר, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן תַּחַת יָדוֹ שֶׁל זֶה, וְאֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִשְׁאִילוֹ כְּלִי זֶה וְלֹא הִשְׁכִּירוֹ לוֹ בְּעֵדִים - הֲרִי הֵן בְּחֻזְקַת בְּעִלְיָהֶן¹⁰. בִּיּוֹצֵד? רְאוּבֵן שֶׁהָיָה לוֹ כְּלִי הָעֲשׂוּי לְהַשְׁאִיל וּלְהַשְׁכִּיר, וְיֵשׁ לוֹ עֵדִים שֶׁהוּא יָדוּעַ לוֹ, וְהֲרִי אוֹתוֹ הַכְּלִי תַּחַת יָד שְׁמַעוֹן, וְרְאוּבֵן טוֹעֵן שֶׁהוּא שָׂאוֹל אוֹ שְׂכוּר, וְשְׁמַעוֹן טוֹעֵן: אֲתָה מְכַרְתּוֹ לִי, אֲתָה נִתְּתוֹ לִי בְּמִתְנָה, אֲתָה מְשַׁכְּנָתוֹ בְּיָדִי - אֵינוֹ נֶאֱמָן¹¹; אֲלֹא רְאוּבֵן נוֹטֵל כְּלָיו, וְנִשְׁבַּע הֶסֶת עַל טַעֲנַת שְׁמַעוֹן. וְאֶפְלוּ מִתְּשַׁמְעוֹן - הֲרִי רְאוּבֵן נוֹטֵל כְּלָיו¹². וְהוֹרוּ הַגָּאוֹנִים: שִׁישְׁבַּע הֶסֶת¹³, שְׁטוּעֲנִין לְיִירוּשָׁ.

(9) שם. (10) כדעת הרי"ף שם ב'שער השביעי', והסתמך על מה ששלח רב הונא בר אבין (גמרא שם): "דברים העשויין להשאיל ולהשכיר ואמר לקוחין הן בידי - אינו נאמן". (11) שהרי העדים מעידים שהם של התובע, ואין לסמוך על החזקה האמורה בראש הלכה זו, מפני שמתקבלת על הדעת טענתו של התובע שהשאיל או השכיר. ומה שאמרו (בבא־בטרא מה.): "אומן אין לו חזקה" אבל אחר יש לו חזקה, מדובר כשאין לתובע עדים שראו כלי זה ביד הנתבע, ולפיכך נאמן ב'מיגור' שיכול לטעון להד"ם (הגהות מיימוניות כאן אות א). (12) שם: "רבא אפיק מיתמא זוגא דסרבלא וספרא דאגדתא (הוציא מידי יתומים זוג מספרים של עושי סרבל (ראה ה"י) וספר אגדה) בדברים העשויים להשאיל ולהשכיר". (13) אף־על־פי שאין היורש טוען לקוחים הם בידי המוריש. לקמן פ"ט ה"ה כותב רבינו, שאין דעתו נוטה לזה (ראה שם).

ד. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים¹⁴? כְּשֶׁהָיָה כְּלִי זֶה נִרְאָה וְעוֹמֵד¹⁵ בְּיַד שְׁמַעוֹן; אֲבָל אִם רְאוּבֵן טוֹעֵן וְאָמַר לְשְׁמַעוֹן: כְּלִי פְלוֹנִי יֵשׁ לִי בְּיָדְךָ וְשְׂכוּר הוּא, הוֹצִיאֵנִי אֵלַי, וְהֲרִי יֵשׁ לִי עֵדִים שֶׁהוּא יָדוּעַ לִי, וְאָמַר לוֹ שְׁמַעוֹן: אֲתָה מְכַרְתּוֹ לִי, אֲתָה נִתְּתוֹ לִי בְּמִתְנָה - נֶאֱמָן, וְנִשְׁבַּע שְׁמַעוֹן הֶסֶת וְנִפְטָר. מִתּוֹךְ שֶׁיִּכּוֹל לוֹמַר: לֹא הָיָה דְּבָרִים מְעוֹלָם¹⁶ וְאֵין בְּיָדִי כְּלוּם¹⁷, נֶאֱמָן לוֹמַר: שִׁישְׁנִי אֲצִלִּי וְאֲתָה מְכַרְתּוֹ לִי.

(14) בבא־בטרא מה: (15) ראו עדים אותו עכשיו. (16) לא שאלתי ולא שכרתי. (17) שאלתי והחזרת. לקמן פ"ט ה"ב כתב רבינו בפירושו, שאפילו אומן נאמן לטעון קניתי, ב'מיגור' של החזרתי.

ה. אֵין¹⁸ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ אֲמוּרִים אֲלֹא שֶׁהָיָה בְּעַל הַכְּלִי טוֹעֵן: אֲנִי הִפְקַדְתִּיו אֲצִלְךָ אוֹ הִשְׁאִלְתִּיהוּ אֲצִלְךָ; אֲבָל אִם טוֹעֵן: שְׁכָלִי זֶה הָיָה שְׁלִי וְנִגְנַב אוֹ אֶבֶד אוֹ נִגְזַל, וְהִכִּיָּא עֵדִים שֶׁהוּא יָדוּעַ לוֹ, וְזֶה שֶׁתַּחַת יָדוֹ אוֹמַר: אֵינִי יוֹדֵעַ¹⁹, אֲבָל אַחֲרֵים מְכָרוּהוּ לִי אוֹ נִתְּנוּהוּ לִי בְּמִתְנָה, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מְדָבְרִים

הַטַּעֲנָה הָאֲחֵרָה. וְהוּא שֶׁלֹּא יֵצֵא מִבֵּית דִּין; אֲבָל אִם יֵצֵא מִבֵּית דִּין - אֵינוֹ יָכוֹל לַחְזֹר וְלִטְעֵן אַחֵר שְׂבָאוּ עֵדִים; שְׂמָא אֲנָשִׁים רְעִים לְמַדְוָהוּ טַעֲנוֹת שֶׁל שְׁקָרִי⁶³. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֶה.

(56) רשאי. (57) בבא בתרא לא. (58) הסבר למה טען תחילה טענה אחרת. [=אמתלא - אמת לא]. (59) בגמרא שם המדובר כשנתן אמתלא. ובר"ף שם כתב בפירושו: "והוא דיהיב אמתלא לטענתיה". אולם רבינו מפרש, שאין צורך באמתלא, אלא כשבאו עדים והכחישו טענתו הראשונה כמו במעשה שהובא בגמרא שם, אבל כל זמן שלא הוכחשה טענתו הראשונה על ידי עדים יכול לחזור בו מטענתו. וכתב בנימוקי יוסף שם, ששיטת רבינו זהה עם דעת רבו הרי"מ יגאש, שכל ההגבלות שנאמרו בגמרא שם, נאמרו רק כשהוכחשה טענתו על ידי עדים. (60) פירושו, להפנותו (ראה משנה עבודה זרה כט: "השיאו לדבר אחר" ותוספות שם לד: דיבור המתחיל השיאו). (61) כרי"ף שהבאנו למעלה. (62) של הטענה הקודמת. במעשה בגמרא שם טען אחד שדה זו של אבותי היא, ובאו עדים שהיא רכושם של אבות בעל דינו, ופירש הראשון, שהתכוון לומר: אני בטוח כל כך בבעלותי על שדה זו כאילו ירשתי אותה מאבותי. (63) גמרא שם.

~ שבת קודש ג' מרחשון ~

פֶּרֶק שְׁמִינִי

(1) מבאר דיני חזקה במטלטלין העשויים להשאיל ולהשכיר ושאנם עשויים לכך.

א. כָּל הַמְטַלְטְלִין² בְּחֻזְקַת זֶה שֶׁהֵן תַּחַת יָדוֹ, אֵף עַל פִּי שֶׁהִכִּיָּא הַתּוֹבֵעַ עֵדִים שֶׁהַמְטַלְטְלִין הָלְלוּ יְדוּעִין לוֹ³. בִּיּוֹצֵד? בְּגֵד זֶה אוֹ כְּלִי זֶה שֶׁבְּיָדְךָ אוֹ שֶׁבְּתוֹךְ בֵּיתְךָ שְׁלִי הוּא, אוֹ הִפְקַדְתִּיהוּ אֲצִלְךָ אוֹ הִשְׁאִלְתִּיהוּ⁴ לָךְ, וְהֲרִי הָעֵדִים שֶׁהֵן יוֹדְעִין אוֹתוֹ מִקֵּדָם בְּרִשּׁוֹתִי, וְהַנִּתְבָּע אוֹמַר: לֹא כִי, אֲלֹא אֲתָה מְכַרְתּוֹ לִי אוֹ נִתְּתוֹ לִי בְּמִתְנָה - הֲרִי זֶה הַנִּתְבָּע נִשְׁבַּע הֶסֶת וְנִפְטָר⁵.

(2) שבועות מז: (3) ידוע הדבר שהם שלו. (4) או טען השאלתיהו. (5) בהלכות הבאות תבארנה כמה הגבלות לדין זה.

ב. טוֹעֵן⁶ שֶׁהוּא מְשַׁכּוֹן בְּיָדוֹ - יָכוֹל לִטְעֵן עַד כְּדִי דְמִי⁷, וְנִשְׁבַּע בְּנִקְיִית חֶפֶץ וְנוֹטֵל, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ⁸.

(6) המחזיק בחפץ. (7) שוויי של המשכון. (8) בפ"ג מהל' מלוה ולווה ה"ג, שהמחזיק במשכון נשבע כעין של תורה, ונוטל ב'מיגור' שיכול לטעון: לקוח הוא בידי. ולמה אין פוטרים אותו משבועה חמורה ב'מיגור' זה עצמו וישבע היסט? ביאר רבינו שם שאין אומרים 'מיגור' לפטור משבועה אלא לפטור מממון, היינו מהחזרת המשכון.

ג. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים⁹? בְּדְבָרִים שֶׁאֵינֶן עֲשׂוּיִין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בַּמִּתְנֶה - אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָן מִיָּדוֹ³². אֶפְלוּ הִבִּיא זֶה עֲדִים שֶׁהֵיוּ יְדוּעִין לוֹ. שְׂאֵדָם עָשׂוּי לְמִכּוֹר אֶת בְּלִי³³.

(30) בהלכה זו מדובר, כשלא יצא לו שם גניבה, והתובע אינו טוען השאלתים או השכרתים לך, אלא נגנבו. ואפילו טוען השאלתים לאדם אחר, הרי זה כטוען גנובים, שהמוכר כלי שאול בידו - כאילו גנבו. (31) שהיו שלך. (32) נתבאר למעלה, שאחזוקי אינשי בגנבי - לא מחזיקין. (33) מלשונו משמע, שכל אדם עשוי למכור כלי, ובכל הדינים שבפרק זה לא הבדיל אף פעם בין אדם העשוי למכור כלי ובין אדם שאינו עשוי לכך, אולם בשבועות מו: בדין יצא וכלים טמונים תחת כנפיו, הבדילו בין שני אלה. וכן פסק רבינו (לקמן פ"ט ה"ג). וקשה להסביר למה לא אמרו הבדל זה בדינים שבפרק שלפנינו (ראה ראב"ד ומגיד-משנה).

ח. טַעַן זֶה עָלָיו וְאָמַר: שְׂאֵנִי הַשְּׂכָרְתִּים לָךְ אוֹ הַשְּׂאֲלָתִים לָךְ³⁴ - מוֹצִיאִין אוֹתָן מִיָּדוֹ³⁵. וְאִם הָיוּ מִדְּבָרִים שְׂאֵיִן עָשׂוּיִן לְהַשְׂאִיל וְלְהַשְׂכִּיר - הָרִי זֶה³⁶ נִשְׁבַּע הֶסֶת שְׁלֹא הַשְׂאִיל לוֹ וְלֹא הַשְׂכִּיר לוֹ, אֶלָּא מִפְּלוֹנִי לָקַח, וַיַּעֲמִיד בְּלִי בִּידוֹ³⁷.

(34) הלכה זו היא המשך ההלכה שלפניה, ומדובר בדברים העשויים להשאל ולהשכיר, והנתבע מודה שהכלים היו של התובע - וטוען שקנאם מאדם אחר. (35) זה פשוט, וכל-שכן הוא, מטוען: ממך קניתם שבהלכה ג. (36) הנתבע. (37) כמו בטוען אתה מכרתם לי.

ט. אַל תַּטְעֶה בֵּין דְּבָרִים הָעָשׂוּיִן לְהַשְׂאִיל וְלְהַשְׂכִּיר לְדְּבָרִים שְׂדִרְכָן לְהַשְׂאִיל וְלְהַשְׂכִּיר³⁸, כְּמוֹ שֶׁטַעַן רַבִּים וְגִדּוּלִים. שֶׁכָּל הַדְּבָרִים רְאוּיִן לְהַשְׂאִיל וְדִרְכָן לְהַשְׂאִיל, אֶפְלוּ חֲלוּקוֹ שֶׁל אָדָם וּמַצְעוֹ וּמִטָּתוֹ רְאוּיִן לְהַשְׂאִיל; אֲבָל דְּבָרִים הָעָשׂוּיִן לְהַשְׂאִיל וְלְהַשְׂכִּיר הֵם הַכֵּלִים שֶׁבָּנִי אוֹתָהּ מְדִינָה עוֹשִׂין אוֹתָן מִתְחַלֵּת עֲשִׂיתָן כְּדִי לְהַשְׂאִילָן וְלְהַשְׂכִּירָן וְלִטְל שְׂכָרָן³⁹, וְהָרִי הֵן לְבַעֲלֶיהֶן. כְּמוֹ קֶרֶקַע, שְׂאוּכָל פְּרוּתִיָּה וְהַגּוֹף קִיָּם, כִּף אֱלוּ הַכֵּלִים עָקֵר עֲשִׂיתָן כְּדִי לְהַנּוֹת בְּשִׂכְרָן. כְּגוֹן הַיּוֹרוֹת הַגְּדוּלוֹת שֶׁל נַחֲשֶׁת שְׂמִבְשָׁלִין בֵּהֶן בְּבִית הַמִּשְׁתָּאוֹת, וְכְּגוֹן כָּלִי נַחֲשֶׁת הַטּוֹת בְּזֶהָב שְׂשׂוֹכְרִין אוֹתוֹ לַפְּלֶה לְהַתְקַשֵּׁט בּוֹ. שֶׁעֲשִׂיתָ אֱלוּ הַכֵּלִים אֵינָן לְמַכִּירַת עֲצָמָן, וְלֹא לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בֵּהֶן בַּעַל הַבֵּית בְּבִיתוֹ, אֶלָּא לְהַשְׂאִילָן לְאַחֲרִים כְּדִי לְהַנּוֹת כְּגִגְדָן, אוֹ לְהַשְׂכִּירָן וְלִטְל שְׂכָרָן. וְכֵן אִם הָיָה לְאָדָם מִשְׁאָר הַכֵּלִים, וַיֵּשׁ לוֹ עֲדִים שֶׁהוּא מִשְׁכִּירוֹ תַּמִּיד וּמִשְׁאִילוֹ, וְהַחֲזֹק לוֹ שֶׁהוּא לְהַשְׂאִיל וְלְהַשְׂכִּיר - הָרִי הֵן כְּכֵלִים הָעָשׂוּיִן לְהַשְׂאִיל וְלְהַשְׂכִּיר.

(38) אל תחשוב שכוונת המשפט: "עשויים להשאל

שֶׁעָשׂוּיִן לְהַשְׂאִיל וְלְהַשְׂכִּיר - מַעֲמִידִין אוֹתוֹ בִּיד זֶה שֶׁהוּא בִּידוֹ²⁰, וְאִינוּ נִשְׁבַּע כָּלָל, שֶׁהָרִי אֵין לוֹ טוֹעֵן²¹.

(18) משנה בבא-קמא קיד: (19) אם נגנבו ממך כלים אלה. (20) ואפילו אם התובע טוען השאלתים או השכרתים לאחר והוא מכרם לך, ואפילו כשאינו עשוי למכור כלי. ונימוק העיקרי של דין זה מבואר ברי"ף שבועות ראש פ"ז בשער הששי: "אחזוקי אינשי בגנבי - לא מחזיקין (אין אנו מחזיקים אנשים בגנבים)", וכל זמן שאין הוכחה שיד גנב באמצע - אין מקבלים טענת גניבה. (21) טענתו של התובע אינה נוגעת לזה שהכלים בידו, שהרי הוא מודה שלא השאילים ולא השכירם לו, וטענת גניבה אינה מתקבלת (ראה מגיד-משנה ולחם-משנה).

ו. יֵצֵא לְבַעֲלִים הָרִאשׁוֹנִים חֲזָקָה מִכְּלִיָּהֶן שֶׁנִּגְנְבוּ²² - יִשְׁבַּע זֶה²³ בְּנִקִּיטַת חֲפִיץ²⁴ כְּמָה הוֹצִיא וְיִטְל²⁵, וְיַחֲזֹר הַכֵּלִי לְבַעֲלִים הָרִאשׁוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרְנוּ בַּהֲלֹכוֹת גִּנְבָּה²⁶. טַעַן: אֶתָּה מִכְּרָתוֹ לִי אוֹ נָתַתוֹ לִי בַּמִּתְנֶה, אִף עַל פִּי שֶׁיֵּצֵא לוֹ שֵׁם גִּנְבָּה, אִם לֹא הָיָה מִדְּבָרִים הָעָשׂוּיִן לְהַשְׂאִיל וְלְהַשְׂכִּיר²⁷ - הָרִי זֶה נִשְׁבַּע הֶסֶת, וַיַּעֲמִיד הַכֵּלִי בִּידוֹ. מִכָּאֵן אֶתָּה לְמַד לְכָל מִי שֵׁיֵשׁ לוֹ מִטְּלָטְלִין בִּידוֹ, אִף עַל פִּי שֶׁיִּכּוֹל לִוְמֹר: שְׂלִקְוִיחִין הֵן בִּידִי, וַיִּשְׁבַּע הֶסֶת וַיִּפְטֹר, אִם אָמַר²⁸: שְׁלֹךְ הֵן, אֲבָל חֵיב אֶתָּה לִי כִּף וְכָף - יִשְׁבַּע בְּנִקִּיטַת חֲפִיץ²⁹ וְאַחֲרֵי כֵן יִטְל, כְּדִין כָּל הַנִּשְׁבָּעִין וְנוֹטְלִין.

(22) ידוע הדבר שנגנבו כלים של התובע, והנתבע טוען: אדם אחר מכר לי הכלים שאתה תובע אותם. (23) הנתבע. (24) ככל נשבע ונוטל. (25) התובע יחזיר לו הדמים שהוציא. (26) פ"ה ה"ב. (27) ואפילו כשאינו עשוי למכור כלי. רבינו מדגיש כאן את ההבדל בין טוען מפלוני קנתי, לבין טוען: אתה מכרת לי. בטענת קניה מאחרים, יחזיר לתובע את הכלים ויקבל חזרה הדמים ששילם, שהרי ידוע הדבר שנגנבו כלים מהתובע, ומתקבל על הדעת שזה קנה מיד הגנב, ואולי לא ידע שהכלים גנובים. אבל כשטוען אתה מכרת לי, ואף-על-פי שהתובע אינו רגיל למכור כלי - הרי זה נאמן. (מגיד-משנה). [מדברי רבינו משמע, שבדברים העשויים להשאל ולהשכיר - אינו נאמן לומר מכרת לי, כשזה טוען: נגנבו. ויש לעיין בזה, מה הוא ההבדל בין עשויים לבין אינם עשויים, כשהתובע טוען: גנובים? (ראה למעלה הערה יט בלא יצא שם גניבה). ואולי התובע נאמן ב'מיגור', שיכול לטעון: השאלתי או השכרתי לך. וצ"ע]. (28) לא טען כך, אלא אמר. (29) ואינו נפטר בשבועת היתת הקלה, ב'מיגור' שיכול לטעון: לקוחים בידי. נתבארה כבר כמה פעמים שיטת רבינו, שאין אומרים 'מיגור' לפטור משבועה אלא לפטור מממון.

ז. מִי שֶׁהָיוּ בִּידוֹ³⁰ דְּבָרִים הָעָשׂוּיִן לְהַשְׂאִיל וְלְהַשְׂכִּיר, אִף עַל פִּי שֶׁהוֹדָה וְאָמַר לוֹ: יוֹדַע אֲנִי שֶׁהֵם שְׁלִי³¹, אֲבָל פְּלוֹנִי מִכְּרָם לִי אוֹ נָתַנָּם לִי

מתוך מהדורת חזק

(40) בבבא-מציעא קטז. אמר רבא, שבני אדם מקפידים שלא להשאיל סכין של שחיטה, משום שהיא נפגמת. (41) כמה פעמים. (42) החזקה שאין משאילים אותם. (43) שאינם עשויים להשאיל ולהשכיר. (44) זה נמשך לעיקר המשמעות של עשויים להשאיל ולהשכיר שבהלכה הקודמת, ולא לדין הפסד מרובה משכרו. (45) שם. (46) זוג מספריים מיוחד לעשיית סרבל (מלבוש עליון חשוב). (47) לשון הגמרא: "רבא אפיק זוגא דסרבלא וספרא דאגדתא מיתמי, בדברים העשויים להשאיל ולהשכיר". ומזה שהדגישו: "בדברים העשויים להשאיל ולהשכיר" מדייק רבינו, שדברים אלה בדרך כלל אינם כלולים בסוג עשויים להשאיל ולהשכיר, אלא שבמקרה זה ידוע היה לרבא שאביהם דרכו היה להשאיל (ב'תוספות') שבועות מו: פירשו גם כן, שרבא ידע זאת). ומכאן מוכיח רבינו שני הדינים שבהלכה ט: א. דברים הראויים להשאיל ולהשכיר ואינם עשויים לכך לכתחילה - אינם כלולים בסוג "עשויים"; ב. אם יש הוכחה לכך, שבעל הכלים רגיל היה להשאיל כלים אלה, שעליהם נידונים - הרי דינם כ"עשויים". לפי הסבר זה, אין כל צורך ליחס לרבינו גירסא אחרת בסוגיא שלנו כדברי מגיד-משנה.

ולהשכיר" היא - דרכם להשאיל ולהשכיר. (39) דברי רבינו ברורים, ואינם צריכים ביאור נוסף.

י. וכלי שהפסדו מרבה משכרו, ובני אדם מקפידין עליו⁴⁰ שלא ישאילוהו - הרי הוא בחזקת שאינו עשוי להשאיל ולהשכיר, כגון סכין של שחיטה. לפיכך, אפילו באו בני אדם והעידו שהשאילו או השפירו זה⁴¹ - אין מבטלין בהן חזקתן⁴², אלא הרי הן ככל הכלים⁴³. ראיה לדברינו⁴⁴: שהרי רבא הוציא⁴⁵ זוג שעושים בו הסרבל⁴⁶ וספר הגדה בדברים העשויין להשאיל ולהשכיר⁴⁷, ולולי שנתברר לו בעדים שהן מדברים העשויים להשאיל לא הוציא מתחת ידי יתומים. הא שאר הזוגות ושאר הספרים - אינן בכלל דין זה, אף על פי שהן ראויין להשאיל ולהשכיר. ודבר זה עקר גדול בדין, והוא דבר של טעם שראוי לסמך עליו ולדון בו, וברור הוא למוציא דעת, וראוי לדון לשום אותו לנגד עיניו ולא ללז.

שיעורי רמב"ם - ספר המצוות

~ יום רביעי ל' תשרי ~

מצות עשה קד.

המצוה הק"ד - הצווי שנוצטוינו להיות הנזב מטמא, ומצוה זו כוללת כל-דיני הדברים שבהם הוא נעשה זב, ובאיזה אופן הוא מטמא לזולתו.

~ יום חמישי א' מרחשון ~

מצות עשה צו.

המצוה הצ"ו - הצווי שנוצטוינו להיות הנבלה מטמא, ומצוה זו כוללת טמאת נבלה וכל-דיניה. והנני מזכיר לך עתה הקדמה, אשר ראוי שתזכרנה בכל מה-שיזכר לקמן ממיני הטמאות, והוא: זה שאנו מונים כל-מין ומין מן-הטמאות כמצות עשה, אין ענינו שאנו חייבים להטמא בטמאה זו, וגם לא שאנו מזכרים מלהטמא בה, עד שיהיו (או בכלל) מצות לא-תעשה, אלא זה שהתורה אמרה כי הנוגע במין זה נטמא, או שדבר

~ יום ראשון כ"ז תשרי ~

מצות עשה צט.

המצוה הצ"ט - הצווי שנוצטוינו להיות הנדה טמאה [מטמאה]. ומצוה זו כוללת טמאת נדה וכל-דיניה.

~ יום שני כ"ח תשרי ~

מצות עשה ק.

המצוה המשלמת מאה - הצווי שנוצטוינו להיות היולדת טמאה. ומצוה זו כוללת כל-דיני היולדת.

~ יום שלישי כ"ט תשרי ~

מצות עשה קו.

המצוה הק"ו - הצווי שנוצטוינו להיות זבה מטמאה, ומצוה זו כוללת הלכות הדברים שבהם היא נעשית זבה, ואיך מטמאה וזולתה אחר שנעשתה זבה.

מתוך מהדורת חזק

שהוא טהור, אלא שאין טהרתו שלמה עד שיעריב שמשו (שתשקע השמש ביום הטבילה). וכן בא גם בפרוש המקביל, שצריך לטבל וגופו ערום נוגע בשטח המים. אמרו (עירובין ד:): "כל-בשרו" – שלא יהא דבר חוצץ בינו ובין המים". הגה נחבאר לך, שמצוה זו – והיא מצות טבילה – כוללת דיני המקנה ודיני התציצה ודיני טבול יום (זה שטבל ועדיין לא העריב – שקעה – שמשו). ומצוה זו מבארת במסכת מקנאות ובמסכת טבול יום.

~ שבת קודש ג' מרחשון ~

מצות עשה קט.

המצוה הק"ט – הצווי שנצטוינו לטבול במי מקנה ואז נטהר מכל-מין ממיני הטמאה שנטמאנו בו, והוא אמרו יתעלה: "ורחץ במים את-כל-בשרו" (ויקרא טו, טז), ובא בקבלה (ספרא פרשת מצורע): "מים שכל-בשרו עולה בהם והוא שעור מקנה", אלא אם היו מים נובעים (ממעין), שלהם אין שעור, כמו שיתבאר בהלכות מצוה זו (הלכות מקוואות). ומתנאיה, שהזב בלבד יהיו המים שיטהר בהם נובעים, כמו שאמר בו הכתוב: "במים חיים" (שם, יג). ואין הפננה באמרנו שהטבילה מצוה עשה, שכל-טמא חייב לטבול בהכרח, בדרך שכל-המתעטף בטלית חייב לעשות ציצית, או שכל-מי שיש לו בית חייב לעשות מעקה – אלא פננתי בכך לדין טבילה שאנו נצטוינו שכל-הרוצה להטהר מטמאתו לא יתכן דבר זה אלא בטבילה במים, ואז יטהר. ולשון ספרא (פרשת אחרי מות): "ורחץ במים, יכול גזרת מלך (הקדוש ברוך הוא, ללא טעם) תלמוד לומר: ואחר זבא אל המהנה – מפני הטמאה". הריהו רומז לכלל הזה שבארתי לך: שזה דין בלבד למי שרוצה להטהר שיעשה-כך – ודין זה הוא המצוה; אבל לא שנתיבהו טבילה דוקא, אלא הרוצה להשאר בטמאתו ולא יפגס למחנה שכינה (מעורת ישראל שבבית המקדש ולפנים) אינה זמן – רשאי. וכבר באר ספר האמט ("ספר התורה") שכל-מי שנטמא וטבל שהוא טהור, אלא שאין טהרתו שלמה עד שיעריב שמשו (שתשקע השמש ביום הטבילה). וכן בא גם בפרוש המקביל, שצריך לטבל וגופו ערום נוגע בשטח המים. אמרו (עירובין ד:): "כל-בשרו" – שלא יהא דבר חוצץ בינו ובין המים". הגה נחבאר לך, שמצוה זו – והיא מצות טבילה – כוללת דיני המקנה ודיני התציצה ודיני טבול יום (זה שטבל ועדיין לא העריב – שקעה – שמשו). ומצוה זו מבארת במסכת מקנאות ובמסכת טבול יום.

זה מטמא באפן כזה, למי שנגע בו – מצות עשה, כלומר: דין זה שנצטוינו בו הוא מצוה, הינו שאנו אומרים שהנוגע בדבר פלוני באפן כזה נטמא; ואם הוא במצב אחר, אינו נטמא. אף עצם ההטמאות הוא דבר של רשות: אם רוצה מטמא ואם לאו אינו מטמא. ולשון ספרא (פרשת שמייני): "ובגבלתם לא תגעו" (ויקרא יא, ח) – "יכול אם נגע אדם בגבלה ילקה ארבעים? תלמוד לומר: "ולאֵלה תטמאו" (שם יא, כד): יכול אם ראה אדם גבלה ילך ויטמא לה? תלמוד לומר: "ובגבלתם לא תגעו", הא כיצד? הוי אומר: רשות". אם כן המצוה היא – הדין אשר נצטוינו בדינים אלו ונאמר לנו שהנוגע בזה נטמא ונעשה טמא וחיוב בכל-חייבי הטמאים: לצאת חוץ למחנה שכינה (מעורת ישראל שבמקדש ופנימה) ושלא לאכל קדש ולא לנגע בו וכיוצא בזה – וזהו הצווי, כלומר: שנעשה טמא אם נגע בדבר זה, או אם היה בקרבתו באפן כזה. וזכור ענין זה בכל-מין ממיני הטמאה.

~ יום שישי ב' מרחשון ~

מצות עשה קט.

המצוה הק"ט – הצווי שנצטוינו לטבול במי מקנה ואז נטהר מכל-מין ממיני הטמאה שנטמאנו בו, והוא אמרו יתעלה: "ורחץ במים את-כל-בשרו" (ויקרא טו, טז), ובא בקבלה (ספרא פרשת מצורע): "מים שכל-בשרו עולה בהם והוא שעור מקנה", אלא אם היו מים נובעים (ממעין), שלהם אין שעור, כמו שיתבאר בהלכות מצוה זו (הלכות מקוואות). ומתנאיה, שהזב בלבד יהיו המים שיטהר בהם נובעים, כמו שאמר בו הכתוב: "במים חיים" (שם, יג). ואין הפננה באמרנו שהטבילה מצוה עשה, שכל-טמא חייב לטבול בהכרח, בדרך שכל-המתעטף בטלית חייב לעשות ציצית, או שכל-מי שיש לו בית חייב לעשות מעקה – אלא פננתי בכך לדין טבילה שאנו נצטוינו שכל-הרוצה להטהר מטמאתו לא יתכן דבר זה אלא בטבילה במים, ואז יטהר. ולשון ספרא (פרשת אחרי מות): "ורחץ במים, יכול גזרת מלך (הקדוש ברוך הוא, ללא טעם) תלמוד לומר: ואחר זבא אל המהנה – מפני הטמאה". הריהו רומז לכלל הזה שבארתי לך: שזה דין בלבד למי שרוצה להטהר שיעשה-כך – ודין זה הוא המצוה; אבל לא שנתיבהו טבילה דוקא, אלא הרוצה להשאר בטמאתו ולא יפגס למחנה שכינה (מעורת ישראל שבבית המקדש ולפנים) אינה זמן – רשאי. וכבר באר ספר האמט ("ספר התורה") שכל-מי שנטמא וטבל

נביאים

עמום פרקט יא"ט

יא ביום ההוא אקים את־ספת דוד הנפלת וגדרתי את־פריציהן והרסתיו אקים ובניתיה בימי עולם:
 יב למען יירשו את־שארית אדום וכל־הגוים אשר־נקרא שמי עליהם נאם־יהוה עשה זאת: (פ)
 יג הנה ימים באים נאם־יהוה ונגש חורש בקציר ודרך ענבים פמושך הזרע והטיפו ההרים עסים
 וכל־הגבעות תתמוגגנה: יד ושבת־י את־שבות עמי ישראל ובנו ערים נשמות וישבו ונטעו כרמים
 ושתו את־ינם ועשו גנות ואכלו את־פריהם: טו ונטעתים על־אדמתם ולא ינתשו עוד מעל אדמתם
 אשר נתתי להם אמר יהוה אלהיך: (פפפ)

רש"י

בציר ובציר ישיג את זרע (ויקרא כו) לא יספיקו לחרוש
 עד שיבא הקציר ולא יספיקו לבצור עד שיבא עת
 הזרע: תתמוגגנה. תרגם יונתן יתפלחן, קרקע עבודה
 מתמוגגת בבא גשמים: עסים. יין טוב ומתוק:

(יא) ביום ההוא. אחרי בא עליהם כל אלה יבא יום
 ההוא המוכן לגאולה ובו אקים סוכת דוד הנופלת, י"ת
 מלכותא דבית דוד: (יב) למען יירשו. ישראל את
 שארית וגו' ואת כל העכו"ם כי נקרא שמי עליהם:
 אשר. כמו כי: (יג) ונגש חורש בקוצר. והשיג דיש את

מצודת ציון

(יא) וגדרתי. ענין בנין: פריציהן. ענין שבר חומה:
 והריסותיו. מל' הריסה ונתיצה: (יב) למען. ענינו כמו באופן
 כמו למען ינוח שורך (שמות כג): (יג) ונגש. ענין הקרוב
 והדבוק: ודורך. הדרך לדרוך על הענבים להוציא היין:
 במושך. מל' משיכה והולכה: והטיפו. ענין הזולה: עסיס. כן
 יקרא היין וכן על עסיס כי נכרת מפיכם (יואל א): תתמוגגנה.
 מל' המגה והמסה: (יד) ושבת־י. ענין השקט ומרגוע כמו
 בשובה ונחת תושעון (ישעיה ל): שבות. מלשון שבי הגולה:
 נשמות. מלשון שממון: (טו) ינתשו. ענין עקירה כמו לנתוש
 ולנתון (ירמיה א):

מצודת דוד

(יא) ביום ההוא. כאשר יתמו הפושעים: אקים וגו'. ר"ל
 אחזיר המלוכה לבית דוד אשר נפלה והושפלה בימי הגולה:
 וגדרתי וגו'. את הפרצה שהיה בה אגדור או ר"ל אז לא
 ימלך מלך אחר על אפרים להיות פרצה מה במלכות בית
 דוד: והריסותיו. מה שהיה הריסה במלכות בית דוד כל ימי
 הגולה שלא מלכו כלל הנה אז אקים אותה ואבננה להיות בנוי
 ומתוקן כימי עולם ר"ל כמו שהיתה מאז בימי דוד עצמו:
 (יב) למען יירשו וגו'. הוא הפוך כאשר אמר למען יירשו
 אשר נקרא וכו' ר"ל הממשלה תהיה באופן שיירשו העם אשר
 שמי נקרא עליהם להיות נקראים עם ה' הם יירשו את
 השארית הנשאר מכל העכו"ם להיות להם לעבדים: עושה

זאת. העושה הטובה ההיא: (יג) ונגש חורש בקוצר. ר"ל הרבה תבואה תצמח ויהיו עוסקים בקצירה עד זמן החרישה והחורש
 והקוצר יגשו ויפגשו זה בזה וכן יפגש דורך ענבים במי שמושך ומוליך התבואה לזריעה כי ירבו הענבים ויהיו עוסקים בדריכת
 הענבים עד הזריעה: והטיפו. הרבה ענבים יגדלו בהרים ויהיה היין נוטף מהם והוא ענין מליצה: תתמוגגנה. ר"ל יהיה מרעה
 שמן והחלב יזוב מן הצאן וכאלו נמסו הגבעות משפע הזלת החלב: (יד) ושבת־י. אעמיד בהשקט ומרגוע את בני השבי של
 עמי ישראל: ערים נשמות. שהיו שוממות בעת הגולה: וישבו. בהערים ההם ישבו ולא יגלו עוד מהן: ושתו. הם ישתו היין
 ולא יבואו עוד עכו"ם לשתותה: ועשו גנות. יתקנו גנות ויזרעו: (טו) ונטעתים. יהיו משורשים כאילן הנטוע: ולא ינתשו.
 ולא יהיו נעקרים עוד מעל אדמתם אשר נתתי להם מאז ר"ל לא יגלו עוד ממנה כי שמה ישבו עד עולם:

זיכור העולם שנעשה על־ידי המבול – הוא עניין תנועת

התשובה

משיחת פרשת נח ה'תשכ"א

כתובים

תהלים פרק י"ד

א לִמְנִיחַ לְדֹר אֶמֶר נָבֵל בְּלִבּוֹ אֵין אֱלֹהִים הִשְׁחִיתוּ הַתְּעִיבוּ עָלַיְלָה אֵין עֲשֵׂה־טוֹב: ב יְהוָה מִשְׁמִי־
הַשְׁקִיף עַל־בְּנֵי־אָדָם לְרֹאוֹת הַיֵּשׁ מִשְׁפִּיל דָּרֵשׁ אֶת־אֱלֹהִים: ג הַכֹּל סָר יַחְדּוֹ נֶאֱלָחוּ אֵין עֲשֵׂה־טוֹב אֵין
גַּם־אַחֵר: ד הָלֹא יָדְעוּ פֶּל־פְּעָלֵי אֲנֹן אֲכָלִי עָמִי אֲכָלוּ לֶחֶם יְהוָה לֹא קָרָאוּ: ה שֵׁם | פָּחַדוּ פָּחַד
כִּי־אֱלֹהִים בְּדֹר צַדִּיק: ו עֲצַת־עֲנִי תִבְיָשׁוּ כִי יְהוָה מַחְסֶהוּ: ז מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יִשְׁעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוֹב יְהוָה
שְׁבוֹת עָמּוֹ יִגַּל יַעֲקֹב יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל:

רש"י

חשבוהו ולא זכרו נפלאותיו ונוראותיו במשתיהם
ונשתמשו בכליו, ורבותינו פירשו כל שלא היה גזול
את ישראל לא היה טועם טעם ערב במאכלו, אוכלי
עמי נדמה להם כאוכלי לחם שטעמו טעם מאכל ערב:
(ה) שם פחדו פחד. שנשתלם גמולו לבלשצר וכו': כי
אלהים בדור צדיק. בדורו של יכניה שהיו צדיקי:
(ו) עצת עני תבישו. אתם אומרי' שעצתם של ישראל
בושה על שהם בוטחי' בה' כי ה' מחסהו: (ז) מי יתן.
אז יקרב היום שיתן מציון ישועת ישראל ואז יגל יעקב
ישמח ישראל:

(א) אמר נבל בלבו וגו'. שני מזמורים אמר דוד בספר
זה בענין א' הראשון על נבוכדנצר והשני (לקמן ג) על
טיטוס הרשע זה נתנבא על נבוכדנצר שעתיד ליכנס
להיכל ולהחריבו ואין א' מכל חיילותיו מוחה בידו:
אין אלהים. ואעלה על במתי עב (ישעי' יד): השחיתו
התעיבו עליה. מעללים: (ג) הכל סר וגו'. אין איש
בחיילותיו מוחה בידו: נאלחו. נהפכו לקלוקל:
(ד) הלא ידעו. הלא סופם ידעו מה שעלתה בהם:
אוכלי עמי. זרעו של נבוכדנצר. אכלו לחם. עשו משתה
(דניאל ה) בלשצר מלכא עבד לחם רב: ה' לא קראו. לא

מצודת ציון

(א) נבל. אדם פחות ושפל: עליה. פעולה: (ב) השקיף.
ענין הבטה: (ג) נאלחו. נבאשו כמו נתעב ונאלח (איוב ט"ו):
גם. הוא כענין אפילו: (ז) בשוב. ענין ההשקט כמו בשובה
ונחת (ישעי' ל'): שבות. מלשון שבי:

למחות בדבר: דורש. להיות דורש וחוקר את אלהים ר"ל לדעת שיש אלהים שופטים: (ג) הכל סר. כולם סרו מדרך הטובה:
יחדיו. כולם יחד קלקלו מעשיהם: (ד) הלא. ר"ל איך יאמרו אין אלהים הלא יש לדעת לפעלי האון שמה שאוכלים את עמי
כמו שאוכל את הלחם הוא בעבור אשר עמי לא קראו לה': (ה) שם. שהרי שם בירושלים עצמה בעת בוא עליה סנחריב הלא
פחדו שם פחד כי נפלו פגרים מתים וארז"ל שנבוכדנצר עצמו היה עמהם והיה מאותם שנשתיירו: כי אלהים. הפחד ההוא
היה על כי ה' היה בהדור ההוא שהיה דור צדיק אבל בימי נבוכדנצר היו רשעים ולמה לא עזרם ה' אבל אין דבר נופל
במקרה: (ו) עצת עני. אתם מביישים עצת עם עני שאומר בעצתו אשר ה' מחסהו כי תכחשו לומר אין אלהים: (ז) מי יתן.
הלואי שתבוא מהרה תשועת ישראל מהשוכן בציון: בשוב. בעת אשר ישקט ה' את בני השבים ר"ל שיהיה ניכר לכל אשר
ה' השקיטם: יגל. אז ישמחו כי הצליחו בעצתם לחסות בה' ובעל כרחך יודו להם:

מצודת דוד

(א) אמר נבל. נבזוראדן המחריב את בית המקדש אמר בלבו
אין אלהים הכל לפי המקרה: השחיתו. הוא ועמו ואמר הכל
בלשון עבר כי במראה הנבואה רואה כאלו כבר עשוי:
התעיבו עליה. עשו מעשים תעובים ואין בהם מי שיעשה
טוב: (ב) השקיף. לראות במעשה העם ההוא: היש משכיל.

נוסח הפסוקים בתפילה הוא, כמובן ככתוב בתנ"ך, אלא
לפעמים ישנם כמה נוסחאות..

ממכתב כ"ד מר-חשוון, תש"כ

משניות מסכת מנחות

ז הרי עלי תודה ושלמים – יביא כבש. פירשתי מן הקקר, ואיני יודע מה פירשתי – יביא פר ופרה, עגל ועגלה. מן ההמה, ואיני יודע מה פירשתי – יביא פר ופרה, עגל ועגלה, איל ורחל, גדי וגדיה, שעיר ושעירה, מלה וטלה.

ח הרי עלי שור – יביא הוא ונסכו במנה. עגל – יביא הוא ונסכו בחמש. איל – יביא הוא ונסכו בשתיים. כבש – יביא הוא ונסכו בסלע. שור במנה – יביא במנה, חוץ מנסכו. עגל בחמש – יביא בחמש, חוץ מנסכו. איל בשתיים – יביא בשתיים, חוץ מנסכו. כבש בסלע – יביא בסלע, חוץ מנסכו. שור במנה, והביא שנים במנה – לא יצא, אפלו זה במנה חסר דינר, וזה במנה חסר דינר. שחור, והביא לבן; לבן, והביא שחור; גדול, והביא קטן – לא יצא. קטן, והביא גדול – יצא. רבי אומר: לא יצא.

פירוש ברטנורא

ז תודה ושלמים. תודה או שלמים: יביא כבש. פחות שבתודה ושלמים: יביא פר ופרה. תודה ושלמים איכא לספוקי בוכרים ונקבות: ורחל. נקבה בת שתי שנים: גדי. בן שנה מן העזים: שעיר. עז בן שתי שנים: טלה. כבש בן שנתי:

ח יביא הוא ונסכו במנה. כך נתפרש דינו בתורה שבעל פה שיהא ערך השור עם נסכו מנה: עגל יביא הוא ונסכו בחמש סלעים: אומר הרי עלי שור במנה. יביאנו במנה חוץ מנסכו שהרי כך קבעו: שור במנה והביא שנים במנה לא יצא. שהרי קבע שור במנה: קטן והביא גדול יצא, רבי אומר לא יצא. משום הכי תנא פלוגתא דרבי ורבנן הכא בסיפא, לפרוש, דרישא לאו דברי הכל היא אלא רבי היא ולא רבנן ואין הלכה כרבי:

משניות מבוארות – קהתי

~ יום ראשון ~

באור משנה ז

שור במנה – האומר: הרי עלי שור במנה, יביא במנה, חוץ מנסכו – יביא שור ששווה מאה דינר חוץ מנסכו. עגל בחמש – האומר: הרי עלי עגל בחמש סלעים, יביא בחמש, חוץ מנסכו – האומר: יביא עגל ששווה חמש סלעים חוץ מנסכו. איל בשתיים – האומר: הרי עלי איל בשתי סלעים, יביא בשתיים, חוץ מנסכו – יביא איל בשתי סלעים חוץ מנסכו. כבש בסלע – האומר: הרי עלי כבש בסלע, יביא בסלע, חוץ מנסכו – האומר: הרי עלי כבש בסלע חוץ מנסכו. שור במנה – נדר שור במאה דינר, והביא שנים במנה – והביא שני שוורים במאה דינר, לא יצא – ידי חובתו, שהרי נדר שור במנה, אפלו זה במנה חסר דינר, וזה במנה חסר דינר – שכל אחד משני השוורים שווה מנה חסר דינר, לא יצא, עד שיביא שור במנה כפי שנדר. שחור – נדר שור שחור, והביא לבן – שור לבן; או שנדר שור לבן, והביא שחור – שור שחור; או שנדר גדול – שור גדול, והביא קטן – שור קטן, לא יצא – ידי חובתו, וחייב הוא להביא מה שנדר. אבל אם נדר קטן – שור קטן, והביא גדול – שור גדול, יצא – ידי חובתו, שיש בכלל מרובה מועט. רבי אומר: לא יצא – ידי חובתו, שחייב הוא להביא מה שנדר. בגמרא מבואר, שמשנתנו מביאה בסיפא מחלוקתם של רבי וחכמים, כדי להשיענו, שכל מה ששינונו לעיל, במשניות ו-ז, לדעת רבי הוא, אבל חכמים חולקים עליו וסוברים שהמתנדב קטן והביא גדול יצא; ומכאן – האומר: פירשתי מן הבקר ואיני יודע מה פירשתי, אינו מביא – לדעת חכמים – פר ועגל, אלא פר בלבד, ויוצא ידי חובתו, שיש בכלל מרובה מועט; וכן בשאר הדברים שנישנונו לעיל, סוברים חכמים שמביא את הגדול, ויוצא ידי חובתו. והלכה כחכמים.

~ יום שני ~

באור משנה ט

כבר הזכרנו (בהקדמה למשנה א פרק יב), שאם אדם הקדיש בהמה לקרבן, ונפל בה מום, הרי הוא פודה אותה, ומביא בדמיה בהמה אחרת קרבן תחתיה. משנתנו דנה,

האומר: הרי עלי תודה ושלמים – שנדר להביא קרבן תודה או קרבן שלמים, יביא כבש – שהוא הפחות שבקרבנות תודה ושלמים. האומר: פירשתי מן הקקר, ואיני יודע מה פירשתי – שזוכר הוא, שבשעת נדרו פירש בהמה מן הבקר, שייכא לתודה או לשלמים, אלא ששכח את הבהמה שפירש, יביא פר ופרה, עגל ועגלה – שתודה ושלמים באים גם מן הזכרים וגם מן הנקבות. אם אמר: פירשתי מן ההמה, ואיני יודע מה פירשתי – שזוכר הוא, שנדר בהמה לתודה או לשלמים, ושכח איזו בהמה נדר, יביא פר ופרה, עגל ועגלה – כמבואר במשנה הקודמת, איל ורחל – כבש וכבשה בשנתם השנייה, גדי וגדיה – כמבואר במשנה הקודמת, שעיר – תיש בן שתי שנים, ושעירה – עז בת שתי שנים, טלה וטלה – כבש וכבשה בשנתם הראשונה; שהואיל וכל אלו (הזכר והנקבה של כל מין) ממין הבהמה הם, שהתודה והשלמים באים מהם, חייב הוא להביא את כולם.

באור משנה ח

האומר: הרי עלי שור – שנדר שור לקרבן עולה, או לקרבן שלמים, יביא הוא ונסכו במנה – יביא שור עם מנחת נסכו (הסולת והשמן והחין) בשווי מאה דינר. רש"י מבאר: כך נתפרש דינו בתורה שבעל פה. והרמב"ם כותב: "אלו הדמים הם הדמים הבינונים לאלו הדברים באותו זמן באותן ארצות". עגל – אם נדר עגל לעולה או לשלמים, יביא הוא ונסכו בחמש – יביא עגל עם מנחת נסכו בשווי של חמש סלעים, שהן עשרים דינר. איל – הנודר איל לעולה או לשלמים, יביא הוא ונסכו בשתיים – יביא איל עם מנחת נסכו בשתי סלעים, שהן שמונה דינרים. כבש – אם נדר כבש לעולה או לשלמים, יביא הוא ונסכו בסלע – שהיא ארבעה דינרים.

י' הָרִי עָלַי עוֹלָה – יִקְרִיבָנָה בַּמִּקְדָּשׁ; וְאִם הִקְרִיבָה בְּבֵית חוּנּוֹי – לֹא יֵצֵא. שְׂאִקְרִיבָנָה בְּבֵית חוּנּוֹי – יִקְרִיבָנָה

ט ונסתאב. שנפל בו מום. רבעל מום אקרי מנא כדכתיב (ויקרא כ"ז) ואם כל בהמה מנא אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה', ובבעלי מומין שיפור הכתוב מדבר, כדפרשנין בפרקין דלעיל: **אם רצה יביא בהמיו שנים.** ולא דמי לרישא דאמרין שור במנה והביא שנים במנה לא יצא, דהתם דאמר הרי עלי שור במנה חייב עד שיביאנו, אבל הכא בשור זה ונסתאב שאני, דכיון דאמר שור זה אקריב עולה ונסתאב, אול ליה נדריה, דתו לא מצו לקיומיה: **רבי אומר.** לכתחלה. אבל אם הביא יצא. דכיון דאמר זה, אינו חייב באחריותו. ואין הלכה כרבי: **הבינוני שבחן הקדש.** אף הבינוני שבחן הקדש. וכי יש לו שנים, הגדול הקדש, שהמקדיש בעין יפה מקדיש ומסתמא מוטב שבחן הקדש דכתיב (דברים י"ב) מבחר נדריכם. וכי יש לו שלשה, חוששין אף לבינוני, דלא ידעינן אהי מינייהו חל ההקדש, אי אנדול דהוי עין יפה, אי אבינוני דהוי עין יפה לגבי קטן, הלכך תרוייהו אסירי. מיהו לא קרב למובח אלא חד מינייהו. והכי עביד נלשצא דמינייהו, ממתין לבינוני עד שיומם, ומחלל אותו אנדול. דממה נפשך, אי אבינוני חל ולא אנדול, הרי נפל בו מום וחללו. ואי אנדול חל מעיקרא, נלשצא בינוני חלוק מעיקרא: **פירשתא.** איהו ממן ולא ידעתי איהו הוא: **אי שאמר לו אבא.** בשעת מיתתו, אחד משווריו הפשתי להקדש ואינו יודע על איהו מהו אמר לי: **הגדול שבחן הקדש.** דהכיבא דאמר פירשתי ליכא ספיקא דודאי הגדול פירש:

התכונן אליו, הרי הוא חולין מעיקרו. והוא הדין אם הומם הגדול, שמחללו על הבינוני, אלא שצריך להביא קרבן נוסף בדמים היתירים שבגדול על הבינוני (תוספות יום טוב). אם אמר: **פֶּרֶשְׁתִּי** — איזה מכבשי או משוורי יהיה הקדש, **וְאֵינִי יוֹדֵעַ מִה פֶּרֶשְׁתִּי** — ששכחתי איזה מהם הקדשתי, או **שֶׁאֲמַר: אָמַר לִי אֲבֹא** — לפני מותו, שהקדיש אחד מן הכבשים, או אחד מן השוורים, **וְאֵינִי יוֹדֵעַ מִה** — איזה מהם הקדיש, **הַגְּדוֹל שֶׁבֵּהֶן הִקְדַּשׁ** — שהואיל ופירש, מן הסתם מיטב שבהם הקדיש, כמו שכתוב (דברים יב, יא): "מבחר נדריכם" (רש"י).

אם מותר לו להביא בדמי הבהמה שהוממה שתי בהמות, וכן אם מותר לו להביא בהמה ממין אחר, כגון איל תחת כבש וכדומה.

172 משניות מסכת מנחות

במקדש; ואם הקריבה בבית חונוי – יצא. רבי שמעון אומר: אין זו עולה. הריני נזיר – יגלה במקדש; ואם גלה בבית חונוי – לא יצא. שאגלה בבית חונוי – יגלה במקדש; ואם גלה בבית חונוי – יצא. רבי שמעון אומר: אין זה נזיר. הפהנים ששמשו בבית חונוי – לא ישמשו במקדש בירושלים. ואין צריך לומר לדבר אחר, שאומר (מלכים ב כג, ט): "אף לא יעלו פהני הבמות אל־מזבח ה' בירושלם, כי אם־אכלו מצות בתוך אחיהם" – הרי הם כבעלי מומין; חולקין ואוכלין, אבל לא מקריבין.

פירוש ברטנורא

שהיה בקי ורגיל בעבודה יותר משמעיו אחריו. ולא קבל עליו חנוי להיות כהן גדול לפי שהיה שמעי אחיו גדול ממנו שתי שנים ומחצה. ונתמנה שמעי כהן גדול תחת אביו. לימים נתקנא חנוי בשמעיו אחריו, אמר לו בא ואלמדך סדר עבודה הלכישו כתובת בד דקה שלובשות הנשים על בשרן ועליה אזור צר קטן והעמידו אצל המזבח, יצא ואמר לאחיו הכהנים ראו מה נדר זה וקיים לאהובתו, אותו היום שאתמנה לכהן גדול אלבש כתובת שליבי ואחורו באזור שליבי. בקשו אחיו הכהנים להרגו, סח להם כל המאורע, בקשו להרוג את חנוי, רץ מפניהם לבית המלך. ועדיין כל הרואה אותו אומר זה הוא, הלך לו לאכסנדריא של מצרים שהיו בה רכבות מישראל ועשה שם מקדש ובנה מזבח והעלה עליו לשם ה'. ועל אותו מזבח נתבאר ישעיה (י"ט) ביום ההוא יהיה מזבח לה' בתוך ארץ מצרים. ועמד הבית ההוא קרוב למאחיים שנה ונקרא בית חנוי על שמו. והכל מודים שהקרבנות שהיו קרבים שם אינן קרבו. לפיכך מי שאמר הרי עלי עולה והקריבה שם לא יצא ידי נדרו: **שאקריבנה בבית חנוי.** נעשה כאומר הרי עלי עולה על מנת שאהרגנה ולא אתחייב באחריותה, הלכך אם הקריבה בבית חנוי יצא ידי נדרו אבל חייב כרת משום שוחט בחוץ, שהרי קרא עליה שם עולה: **רבי שמעון אומר אין זו עולה.** והרי היא חולין גמורים. שאין שם הקדש חל עליה כלל כשאמר שאקריבנה בבית חנוי. ואין הלכה כר' שמעון: **ואם גלה בבית חנוי לא יצא.** אלא יהוור ויגלה במקדש בירושלים, ושם יביא קרבנותיו: **שאגלה בבית חנוי אם גלה בבית חנוי יצא.** דהאי גברא שנדר בניור כדי שיגלה בבית חנוי, לצעורי נפשיה נתכוין, ומפני שהיה קרוב לבית חנוי ורחוק מארץ ישראל, אמר אי סניא בבית חנוי טרחנא, טפי לא מצינא לאצטעורי, ולא חל שם נזירות עליו, אבל נעשה כמו שנשבע שלא לשתות יין עד זמן פלוני: **רבי שמעון אומר.** אינו נזיר כלל ומותר לשתות יין. ואין הלכה כר' שמעון: **ואין צריך לומר לדבר אחר.** אם שמשו לעבודה זרה שלא ישמשו עוד בירושלים: והרי הן כבעלי מומין. שחולקים ואוכלים בקדשים:

משניות מבאורות – קהתי

מבואר, שכאן אין לומר הטעם כמו בעולה, שנעשה כאומר "על מנת שלא אתחייב באחריות קרבנותי", שהרי כיון שקיבל עליו נזירות, בעל כורחו הוא חייב באחריות של הבאת קרבנותיו, אלא הטעם הוא, שאדם זה שנדר נזירות על מנת שיגלה בבית חנוי, לצער את עצמו נתכוון, וכיון שהיה קרוב לבית חנוי ורחוק מירושלים, אמר: אם אפשר להקריב בבית חנוי, אטרח ואביא, יותר איני רוצה להצטער ולטרוח; הלכך לא חל עליו שם נזירות, ולא נתחייב כלל בגילוח ובקרבנות; ומכאן שאינו חייב גם משום שחוט חוץ. אבל מכל מקום לצער עצמו ולהניזר משתיית יין הוא חייב, לא בתורת נזירות אלא בתורת נדר; וזהו ששינוי כאן: אם גילה בבית חנוי יצא, דהיינו שיצא ידי נדרו, שהרי הוא כמי שנשבע שלא ישתה יין זמן ידוע שחייב לקיים. – ויש מוסיפים לבאר, שהנזירות תלויה ועומדת – לדעת חכמים – בתנאי, שיש במשמעות לשונו גם נזירות גמורה בגילוח במקדש, וגם קבלה לצער עצמו מן היין; ואם גילה במקדש נתברר הדבר שלנזירות גמורה נתכוון, ואם גילה בבית חנוי נתברר, שלצער עצמו נתכוון (תוספות נזיר יא, א). **רבי שמעון אומר: אין זה נזיר – לא חלה עליו נזירות כלל, ומותר לו לשתות יין.** ואין הלכה כרבי שמעון לא בעולה ולא בניור. **הפהנים ששמשו בבית חנוי, לא ישמשו במקדש בירושלים** – אסור להם לשמש בעבודת הכהונה בבית המקדש בירושלים. בתוספות מבואר (בשם תשובת רש"י), שמשנתנו נקטה "בירושלים" להשמיענו, שדווקא במקדש אסורים לשמש, אבל בנוב ובגבעון היו מותרים לשמש, וכל שכן בזמן הזה שכשרים לעלות לדוכן ולקרות בתורה תחילה. **ואין צריך לומר לדבר אחר** – שאם שימשו לדבר אחר, היינו לעבודה זרה, אין צריך לומר שפסולים הם לשמש במקדש, **שאמר: "אף לא יעלו פהני הבמות אל־מזבח ה' בירושלם"** (הכהנים שהקטירו בבמות לעבודה זרה לא יעלו עוד לשרת על מזבח ה'). **פי אם־אכלו מצות בתוך אחיהם** – כלומר שבדבר זה לא יצאו מכהונתם, שהיו אוכלים מנחות, האפות מצות, והוא הדין לשאר קדשים, שכן הרי **הם כבעלי מומין** – דינם כדון כהנים בעלי מומין (עיי' משנה זבחים יב, א). **חולקין ואוכלין** – נוטלים חלק בקרבנות ואוכלים, אבל לא מקריבין – קרבנות, שלעבודת הכהונה פסולים הם.

קרבנות של ישראל, אלא לבני נח היה מעלה נדרים ונדבות שלהם (תוספות מנחות קט, ב). ויש סוברים, שחנוי עבר באמת על איסור "שחוט חוץ", והקריב שם קרבנות של ישראל, אלא שהוא לימד גם את המצרים איך להקריב, ואף הם היו עובדים שם לה', ובוזה נתקיימה נבואת ישעיה: "ביום ההוא יהיה מזבח לה' בתוך ארץ מצרים" (פירוש המשניות להרמב"ם). – משנתנו דנה במי שנדר עולה והקריב בבית חנוי, או שנדר מלכתחילה להקריבה בבית חנוי.

האומר: הרי עלי עולה – דהיינו שנדר להביא קרבן עולה, **יאקריבנה במקדש** – חייב הוא להקריב את העולה בבית המקדש בירושלים; **ואם הקריבה בבית חנוי** – כמבואר לעיל בהקדמה למשנתנו, **לא יצא** – ידי חובת נדרו, שקרבנו שהקריב בבית חנוי אינו קרבן. **שאקריבנה בבית חנוי** – אם אמר: הרי עלי עולה שאקריבנה בבית חנוי, **יאקריבנה במקדש** – שכיון שאמר "הרי עלי עולה" נתחייב להביא עולה בבית המקדש, ותנאו להקריבה בבית חנוי אינו תנאי, שאין אדם יכול לידור עולה להקריבה בבית חנוי; **ואם הקריבה בבית חנוי** – כפי שהתנה בנדרו, **יצא** – ידי חובת נדרו. בגמרא מבואר, שאף על פי שקרבנו אינו קרבן והרי זה כאילו הגר שם את המזבח, מכל מקום יצא ידי נדרו, שהאומר "הרי עלי עולה שאקריבנה בבית חנוי" נעשה כאומר: "הרי עלי עולה על מנת שלא אתחייב באחריותה אם אהרגנה", וכיון שהקריבה ("שהרג אותה") בבית חנוי, הרי קיים נדרו. מכל מקום כיון שחל עליה שם קרבן, הריהו חייב משום השוחט מחוץ לעזרה. **רבי שמעון אומר: אין זו עולה** – שהואיל ואמר "שאקריבנה בבית חנוי" אין נדרו נדר, ולא חלה על הבהמה שם קדושה כלל, ומותר למכרה ולאכלה. **האומר: הריני נזיר** – שקיבל עליו נזירות (וסתם נזירות – שלוששים יום), **יגלה במקדש** – לאחר שהשלים ימי נזירותו חייב הוא לגלה שער ראשו ולהביא קרבנותיו, כמפורש בתורה (במדבר ו, יג-יח), בבית המקדש; **ואם גלה בבית חנוי** – כלומר שהביא ביום תגלחתו את קרבנותיו בבית חנוי, **לא יצא** – ידי חובתו, וחייב לחזור ולגלה ולהביא קרבנותיו בבית המקדש. **שאגלה בבית חנוי** – אם אמר: הריני נזיר שאגלה בבית חנוי, **יגלה במקדש** – שכיון שנדר נזירות נתחייב לגלה שער ראשו ולהביא קרבנותיו, בגמר ימי נזירותו, בבית המקדש, ותנאו "שאגלה בבית חנוי" אינו כלום, כמו שבארנו בענין עולה. **ואם גלה בבית חנוי** – כמו שהתנה בנדרו, **יצא** – בגמרא

יֵאָמַר פְּעוּלַת הַבְּהֵמָה (ויקרא א, ט): **"אִשֶּׁה רֵיחַ-נִיחֹחַ"**, וּבְעוּלַת הָעוֹף (שם שם, יז): **"אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ"**, וּבְמִנְחָה (שם ב, ב): **"אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ"**, לְלֶמֶד: שְׁאֶחָד הַמִּזְבֵּחַ וְאֶחָד הַמִּמְעִיט, וּבְלֶכֶד שִׁכּוֹן אֲדָם אֶת דַּעְתּוֹ לְשִׁמּוּם.

משניות מסכת חולין

פרק ראשון

א הכל שוחטין, ושחיטתן כשרה, חוץ מחרש, שוטה וקטן, שְׂמָא יקלקלו בשחיטתן. וכלן ששחטו ואחרים רואין פירוש ברטנורא

מסכת חולין

א **הכל שוחטין**. בגמרא פריך, הכל שוחטים לכתחלה, ושחיטתן כשרה דיעבד. דמרישא משמע דהאי דמריבין מוכל שוחטין לכתחלה, ובסיפא משמע דכי מריבין מוכל, דיעבד מריבין ליה אבל לכתחלה לא אתריב. והא ליכא למימר כולה מתנינן לכתחלה וחדא קתני, דכיון דתנן הכל שוחטין פשיטא דכשרה. ובמסקנא מפרשא מתנינן בגמרא הכי, הכל שוחטין, כל המומחים היודעים הלכות שחיטה שוחטין, ואע"פ שאין מוחזקין, שלא שחטו לפנינו שלשה פעמים לראות אם יש בהן כח שלא יתעלפו בשחיטה ויבואו לידי שהיה. במת דברים אמורים דחשבי מומחים, בזמן שאלו המוסרים לו לשחוט יודעים ומכירים בו שיועד הלכות שחיטה, אבל אם אין יודעים בו אם יודע הלכות שחיטה, לא ישחוט. ואם שחט, בודקין אותו, ואם יודע הלכות שחיטה שחיטתו כשרה: **חוץ מחרש שוטה וקטן**. דאפילו דיעבד יודעים הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתן. דתמיד הן מוחזקין לקלקל, שאין בהן דעת: **וכולן ששחטו**. מדלא קתני ואם שחטו, אלא וכולן ששחטו, משמע דלאו אחרש שוטה וקטן גרידא קאי אלא אף אשאי יודעים בו אם יודע הלכות שחיטה דרישא קאי, בבודקין אותו. ואי ליתיה קמן דלבדקיה, ושחט ואחרים רואין אותו, שחיטתו כשרה. ולית הלכתא כי האי מתנינן. אלא אף על גב דאין אחרים רואין אותו

משניות מבוארות – קהתי

העביר את הסכין הלוח (ושבו); ג. חלדה – כגון שהכניס את הסכין בין סימן לסימן וחתך את הסימן העליון מלמטה למעלה; או אפילו שחט את הסימן התחתון מלמעלה למטה, שהיא דרך שחיטה, וחזר והוציא הסכין ושחט את הסימן העליון (לשון "חלדה" מלשון חולדה המסתתרת בחורים); ד. הגרמה – ששחט למעלה או למטה ממקום השחיטה, כפי שיבואר במשנה ג בפרקנו (לשון "הגרמה" היינו הטיית הסכין חרץ למקום שחיטה); ה. עיקור – כגון שעקר אחד הסימנים (לפי רש"י). או כגון שנעקר מאליו אחד הסימנים ממקום חיבורו קודם גמר שחיטה (לפי הרמב"ם). – וכן אמרו בגמרא (חולין ט, א): כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו, ואלו הן הלכות שחיטה: שהייה, דרסה, חלדה, הגרמה ועיקור. ואמנם פרטי הלכות אלו, וכן שאר דיני שחיטה, מפורשים הם בשני הפרקים הראשונים של מסכתנו.

הכל שוחטין – בגמרא מבואר: כל המומחים, הבקאים בהלכות שחיטה, מותרים לשחוט לכתחילה, אף על פי שאינם מוחזקים, שלא שחטו עדיין לפנינו שלוש פעמים לראות אם יש בהם כוח שלא יתעלפו בשחיטה ויבואו לידי שהייה, שאין חוששים לעילוף כלל. אבל אם אין אנו יודעים אם בקאים הם בלילות שחיטה, שוחטין, אסור להם לשחוט לכתחילה, ו**שחיטתן פלגה** – כלומר שאם שחטו, בודקין אותם, ואם יודעים הם הלכות שחיטה, שחיטתם כשרה. **חוץ מחרש שוטה וקטן** – שאינו שומע ואינו מדבר, **שוטה** – שאינו שפוי בדעתו, **וקטן** – שאינו חייב במצוות; שאפילו יודעים הם הלכות שחיטה, אין מוסרים להם לשחוט, אף באחרים עומדים על גביהם. **שְׂמָא יקלקלו בשחיטתן** – על ידי שהייה או דרסה או חלדה; וכן בדיעבד אם שחטו ולא עמדו אחרים על גביהם, שחיטתן פסולה, ש**מא** קלקלו בשחיטתן. **וכלן** – בין חרש שוטה וקטן, ובין מי שאינו יודע לנו אם בקי הוא בהלכות שחיטה, ואינו לפנינו שנוכל לבדוק אותו, **ששחטו** – בדיעבד, **ואחרים רואין אותן** – שעמדו על גביהם וראו ששחטו כהלכה, **שחיטתן כשרה** – ביום, ההלכה היא, שרוב המצויים אצל שחיטה מומחים הם, ואף לכתחילה מותר להם לשחוט, אף על פי שאין אחרים רואים אותם. אבל חרש שוטה וקטן אפילו בדיעבד, אם אחרים לא עמדו על גביהם, שחיטתם פסולה. **שחיטת נכרי** – אפילו כהלכתה וישראל עומד על גביה, **נבלה** – שהואיל והנכרי אינו בתורת שחיטה, לפיכך כששחט את הבהמה הרי היא כמתה מאליה (הר"ף), ויש מבארים הטעם, לפי שכתוב (דברים יב, כא): **"וּבַחַת וּבְאֵלֶּה"**, ולא שזבח הנכרי (תוספות); ענין **"תוספות יום טוב"**, ו**מטמאה במשא** – כדין כל נבילה (ויקרא יא, מ). ביום, מותרת היא בהנאה, ואין אנו אומרים שסתם מחשבתו לעבודה זרה, ותקרובת

~ יום שלישי ~

באור משנה יא

משנתנו מסיימת את מסכת מנחות בדברי מוסר, שכל המקריב קרבן צריך שיכוון את דעתו ולבו להקב"ה, ואז קרבנו, שמביא כפי מידת יכלתו, יתקבל לרצון לפני ה'.

נֵאָמַר פְּעוּלַת הַבְּהֵמָה: "אִשֶּׁה רֵיחַ-נִיחֹחַ" – "עולה אשה ריח ניחוח לה", **וּבְעוּלַת הָעוֹף: "אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ"** – "עולה הוא אשה ריח ניחוח לה", **וּבְמִנְחָה** – נאמר: **"אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ"** – "והקטיר הכהן את זאכרתה המזבחה אשה ריח ניחוח לה", **לְלֶמֶד: שְׁאֶחָד הַמִּזְבֵּחַ וְאֶחָד הַמִּמְעִיט** – בין העשירי שמרבה בקרבנותיו כפי עשרו, ובין העני שמביא קרבן מועט כפי יכלתו, כקרבן מנחה, שניהם שווים לפני ה', שקרבנותיהם מתקבלים לפניו לרצון, **וּבְלֶכֶד שִׁכּוֹן אֲדָם אֶת דַּעְתּוֹ לְשִׁמּוּם** – לקיים את מצוות ה'. וכן אמרו (מנחות קד, ב): "מפני מה נשתנית מנחה שנאמר בה נפש ("ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה" – ויקרא ב, א) ? אמר הקדוש ברוך הוא: מי דרכו להביא מנחה? עני, מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו לפני. ועוד אמרו (שם): "מה נשתנית מנחה שנאמר בה חמישה מיני טיגול הללו (סולת, מחבת, מרחשת, מאפה-חלות ומאפה-דריקים; כל מה שיש בו שמן קורא טיגול – רש"י) ? משל למלך נטר דם שנעשה אוהבו טעודה, ויודע בו שהוא עני, אמר לו: עשה לי מן חמישה מיני טיגול כדי שאהנה ממך (כלומר שתקבל לפני בהן – רש"י).

מסכת חולין

באור משנה א

שחיטת הבהמה והעוף, המכשרת בשרם לאכילה, פירושה: חיתוך סימני הצואר, שהם: הרושט (הצינור שדרכו עובר המזון מבית הבליעה לקיבה), והקנה (הגרגרת, הדיינו צינור הנשימה, הנמשך מן הגרון אל הריאה והעשוי טבעות). בברייתא בגמרא (חולין כח, א) מובא: רבי אומר: "וּבַחַת... כאשר צויתך" (דברים יב, כא) – מלמד שנצטווה משה על (שחיטת) הרושט ועל (שחיטת) הקנה ועל רוב (סימן) אחד בעוף (ששחיטת העוף כשרה ביום סימן אחד), ועל רוב שניים (שני הסימנים) בבהמה. ברייתא זו באה ללמדנו שהלכות שחיטה נמסרו על פי הקבלה. יש דורשים חיבת "כאשר" בדרך נוטריקון: אל"ף – אחד בעוף, שייך – שניים בבהמה, ריש – רובו של אחד כמזה, היינו ראשי תיבות של "כאשר" (תוספות). – עיקר הלכות שחיטה הם חמישה דברים הפוסלים את השחיטה: א. שהייה. דהיינו שהפסיק בשחיטתו כדי שחיטת בהמה אחרת ואחר כך גמרה; ב. דרסה – כגון שדחק את הסכין על הצואר בכוח ופסק את הסימנים בלא הולכה והבאה (שלא

אותן – שְׁחִיטַת בְּשָׂרָה. שְׁחִיטַת נְכָרִי – נְבִלָה, וּמִטְמֵאָה בְּמִשָּׁא. הַשּׁוֹחֵט בְּלִילָה, וְכֵן הַסּוֹמֵא שִׁשְׁחַט – שְׁחִיטַת בְּשָׂרָה. הַשּׁוֹחֵט בְּשֶׁבֶת, וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים, אֵף עַל פִּי שְׁמַתְחִיב בְּנִפְשׁוֹ – שְׁחִיטַתוֹ בְּשָׂרָה. בַּהֲשׁוֹט בְּמַגֵּל יָד, בְּצוּר, וּבִקְנָה – שְׁחִיטַתוֹ בְּשָׂרָה. הַכֹּל שׁוֹחֲטִין, וְלַעֲלוֹם שׁוֹחֲטִין, וּבְכָל שׁוֹחֲטִין, חוּץ מִמַּגֵּל קָצִיר, וְהַמְגֵּרָה, וְהַשְּׂנִים, וְהַצֶּפְרָן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן חוֹנְקִין. הַשּׁוֹחֵט בְּמַגֵּל קָצִיר בְּדֶרֶךְ הַלִּכְתָּה – בֵּית שְׁמַאי פּוֹסְלִין,

פירוש ברטנורא

וליתיה קמן דלברקיה שחיתו כשרה, דרוב מצויין אצל שחיטה מומחים הן, ואף לכתחלה שוחטין אע"פ שאין אחרים רואין אותן: שחיטת נכרי. אפילו כהלכתה וישראל עומד על גביו, נבלה. אבל אינה אסורה בהנאה, דרוקא שחיטת מין האדוק לעבודה זרה אסורה בהנאה, דסתם מחשבת מין לעבודה זרה, אבל נכרי האמור כאן הוא מאותן שמעשה אבותיהן בידיהן: ומטמאה במשא. כדכתיב (ויקרא י"א) והנושא את נבלתה וגו', ואעפ"י שלא נגע, ולא היה צריך למתני, דכיון דנבילה היא בידיו שנבילה מטמאה במשא, אלא לומר לך, זו מטמאה במשא בלבד, ויש לך אחרת שמטמאה אפילו באוהל, ואי זו זו תקרובת עבודה זרה: השוחט בלילה וכן הסומא. תנא שוחט בלילה דומיא דסומא, מה סומא באפילה אף השוחט בלילה באפילה, ובהאי הוא דתנא השוחט דיעבד אין לכתחלה לא, אבל כשאבוקה כנגדו אפילו לכתחלה שוחטים בלילה: השוחט בשבת. אע"פ שאם היה מויד היה מתחייב בנפשו, שחיטתו כשרה. ומיהו אסורה באכילה ליממה, דלחכי תני בשבת וביום הכפורים, לאקשיי שבת ליום הכפורים, מה יום הכפורים אסורה באכילה כל אותו היום משום עינוי, אף שבת אסורה באכילה כל אותו היום. ולמוצאי שבת מותרת בין לו בין לאחרים. והשוחט לחולה בשבת דבהתירא קא שחט, מותר לבריא לאכול ממנו באותו שבת כשר חי, אבל לא מבושל, שמא ירבה בשבילו:

ב מגל יד. יש לה שתי פיות, האחת חלקה כסכין והאחרת יש בה פגיונות, ובצד שהיא חלקה אין שוחטים לכתחלה, גזירה שמא ישחוט בצד הפגיון. ולחכי תנא השוחט דמשמע דיעבד אין לכתחלה לא. ושמענין מהא, דסכין פגיונה ויש בה כדי לשחוט מן הפגם ולחלן, אסור לשחוט בה לכתחלה, אלא א"כ כרך הפגם כנגד או כנגמי דהשתא ליכא למגור דלמא אתי לשחוט במקום הפגם: בצור ובקנה. מתנין מיירי בצור ובקנה שהיו תלושים ולכסוף חבון ושחט בהן כשהן מחוברים, ודיעבד אין לכתחלה לא. אבל במחבר מעיקרו, אפילו דיעבד פסול. ותלוש נמור אפילו לכתחלה שרי: צור. סלע מחודד. ולשון מקרא הוא (שמות ד), ותקח צפורה צור ותכרות: הכל שוחטים. לאתויי ישראל מומר לעבירה אחת, או אפילו לעבירות הרבה שמותר לאכול משחיטתו. והוא שלא יהיה מומר לעבודה זרה או מחלל שבתות בפרהסיא. ובודק ישראל כשר הסכין ונותן לו, מפני שחוקתו שאינו מורח לבדוק, ואחר כך שוחט אפילו בינו לבין עצמו, ותחור ישראל ובודק סכינו לאחר שחיטה, אם היא יפה שחיטתו כשרה. ואלו הצדוקין שאנו קורין להן קראים שאין מאמינים בתורה שבעל פה, שחיטתן פסולה. אלא אם כן ישראל עומד ורואה השחיטה מתחלה ועד סוף: ולעולם שוחטים. בין ביום, בין בלילה לאור האבוקה, בין בראש הגג, ולא חיישנין שמא יאמרו לצא השמים עלה לשחוט. וכן שוחטים בראש הספינה, דמוכחא מלתא דלנקר ספינתו הוא צריך ולא לשר נים קשחית: ובכל שוחטים. בין בזכוכית בין בקרומית של קנה שהוא עשב הגדל באגם שחותר כסכין. אבל בקנה עצמו אין שוחטין בו לכתחלה, מפני נימין שפורשים ממנו ונוקבים הסימנים ואתי למעבד חלדה: מגל קציר. שקוצרים בה התבואה. שפגמיותה נוטות כולן לצד אחד בשפוע: מגירה. סכין מלא פגיונות, ויש לכל פגימה מורשא מכאן ומכאן דחינו אגורות: שינים. התחוכים בלחי של בהמה. ודוקא כשהן שנים או יותר: והצפורין. המחבורות: שהן חונקין. שאין חותכין, אלא קורעין מחמת הפגיונות. והאי חונקים, אשארא קאי ולא אצפורן, דטעמא דצפורן משום מחובר הוא: מגל קציר. ראשיה כפופים מאד ודרך הליכתה אינה קורעת: בית שמאי אומרים נבילה. ומטמאה במשא. דגורי הולכה אמו הובאה. ובית הלל לא גזרי, דאפושיו טומאה לא מפשינן משום גזירה.

משניות מבוארות – קהתי

תלושים מותר לשחוט אף לכתחילה; ואם היו מחוברים מעיקרם – אף בדיעבד שחיטתו פסולה, אלא שבמשנתנו מדובר בצור ובקנה שהיו תלושים ולכסוף חברים, ובאה המשנה ללמד, שלכתחילה אסור לשחוט בהם, אבל בדיעבד שחיטתו כשרה. **הכל שוחטין** – כמו ששינוי במשנה הקודמת. בגמרא מבואר שמשנתנו באה לרבות ישראל מומר (חז"ק ממומר לעבודה זרה ולחילול שבת בפרהסיא). שמותר לתת לו לשחוט, אלא שצריך לבדוק את הסכין לפני השחיטה ולאחריה, ו**לעולם שוחטין** – בין ביום, בין בלילה לאור האבוקה, כמו שלמדנו במשנה הקודמת, ו**בכל שוחטין** – בין בצור ובין בקנה, כמבואר לעיל, וכן גם בזכוכית ובכל דבר חד, ובלבד שאין בו פגיונות, **חוץ מִמַּגֵּל קָצִיר** – שקוצרים בו התבואה, ולהבו משונן (שיש בו שיניים הנוטות כולן לצד אחד). ו**הַמְגֵּרָה** – מין מסור, ו**הַשְּׂנִים** – שבלחי של בהמה; ודווקא כשהן שתיים ויותר, שיש פגימה בין שן לשן, ו**הַצֶּפְרָן** – המחבורת לגוף; השוחט בכל אלו שחיטתו פסולה, **מִפְּנֵי שֶׁהֵן חוֹנְקִין** – שמחמת הפגיונות שבהן קורעים הם את סימני הצואר ואינם חותכים אותם, הלכך אף בדיעבד שחיטתו פסולה. בגמרא מבואר שטעם זה אינו מוסב על "הצפורן", אלא הטעם בצפורן הוא משום שהיא מחוברת, וכבר הזכרנו לעיל שהשוחט בדבר שהוא מחובר מעיקרו, שחיטתו פסולה אף בדיעבד. **הַשּׁוֹחֵט בְּמַגֵּל קָצִיר בְּדֶרֶךְ הַלִּכְתָּה** – כבר הזכרנו לעיל, שהשינויים במגל קציר משפיעות הן ונטות כולן לצד אחד, היינו לצד בימי היד, ובאה המשנה ללמד שאם שחט בדרך הולכה בלבד, שבדרך זו אין הפגיונות מביאות לידי קריעת הסימנים, **בֵּית שְׁמַאי פּוֹסְלִין** – את השחיטה, גזירה שמא ישחט בדרך הבאה, ו**בֵּית הַלֵּל מְקַשְׁרִין** – בגמרא מבואר שאף בית הלל מודים שהבהמה אסורה באכילה, שגזורים בהולכה משום

עבודה זרה הרי אסורה בהנאה, שכן מדובר כאן בנכרי שאינו מעובדי עבודה זרה אלא מעשה אבותיו בידיו (גמרא). **הַשּׁוֹחֵט בְּלִילָה** – באפילה, שלא לאור הנר, **וְכֵן הַסּוֹמֵא שִׁשְׁחַט** – אף שלא עמדו אחרים על גבו, **שְׁחִיטַתוֹ בְּשָׂרָה** – בדיעבד. ברם, לאור האבוקה מותר לשחוט בלילה אף לכתחילה (גמרא). **הַשּׁוֹחֵט בְּשֶׁבֶת, וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים** – בשוגג, **אֵף עַל פִּי שְׁמַתְחִיב בְּנִפְשׁוֹ** – שאילו שחט במזיד היה חייב בשבת סקילה וביום הכפורים כרת, **שְׁחִיטַתוֹ בְּשָׂרָה** – ומכל מקום אסורה באכילה עד למוצאי שבת; והוא שנקט התנא שבת ויום הכפורים – להקיש שחיטת שבת לשחיטת יום הכיפורים, מה שחיטת יום הכפורים אסורה באכילה כל אותו היום משום הצום, אף שחיטת שבת אסורה באכילה כל אותו היום; ולמוצאי שבת מותרת בין לו ובין לאחרים, הואיל ושחט בשוגג.

~ יום רביעי ~

ב א ו ר מ ש נ ה ב

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת מי מותר לשחוט ובאיזה זמן מותר לשחוט, מוסיפה משנתנו ללמד כמה מותר לשחוט. והלכה היא שאסור לשחוט כסכין שיש בה פגיונות (שהלכה שלזה פגוס ואינו חלק). לפי שהפגימה גורמת לקריעת הסימן, ואין זו שחיטה כשרה.

הַשּׁוֹחֵט בְּמַגֵּל יָד – מגל קטן לקציר עשבים, שיש לו להבים משני הצדדים, מצד אחד להב חלק כמו סכין, ומצד שני להב עם פגיונות (שיש בו שיניים כמו במסור); ואמנם לכתחילה אסור לשחוט במגל יד, בצדו החלק, גזירה שמא ישחט בצדו הפגום, אלא שבדיעבד אם שחט בו, בצדו החלק, וכן אם שחט **בְּצוּר** – באבן חדה, ו**בִּקְנָה** – או בקנה של עץ, **שְׁחִיטַתוֹ בְּשָׂרָה** – בגמרא מבואר, שבצור ובקנה

ובית הלל מכשירין. ואם החליקו שנייה – הרי היא פספין.

ג. השוחט מתוך הטבעת ושייר בה מלא החוט על פני פלה – שחיטתו פשרה. רבי יוסי בר יהודה אומר: מלא החוט על פני רפה.

ד. השוחט מן הצדדין – שחיטתו פשרה. המולק מן הצדדין – מליקתו פסולה. השוחט מן הערף – שחיטתו פסולה. המולק מן הערף – מליקתו פשרה. השוחט מן הצואר – שחיטתו פשרה. המולק מן הצואר – מליקתו פשרה.

פירוש ברטנורא

אבל באכילה מודו דאסורה, גזירה הולכה אטו הוכאה:

ג. **השוחט מתוך הטבעת.** בטבעת הגדולה שהיא עליונה לכולן קאמר: ושייר בה מלא החוט על פני פולה. לצד הראש. שלא הטה לסכין לצאת מן הטבעת לצד הראש עד שגמר כל הטבעת כולה, כשרה: מלא החוט. כלומר כל דהו. אבל אם קודם שגמר את כולה הגרים את הסכין לצד הראש. ויצא מן הטבעת וגמר את השחיטה למעלה מן הטבעת שאינו מקום שחיטה, שהיא הגרמה, אף על פי שנשחט רוב הקנה במקום שחיטה, פסלי רבנן, הואיל וגמרו בפסול: רבי יוסי בר יהודה אומר מלא החוט על פני רובה. אם שייר בה מלא חוט השערה מן הטבעת לצד הראש על פני רוב הטבעת, כלומר שחתך רוב הקנה בתוך הטבעת ובמיעוט הגרים ויצא ממנה לצד הראש וגמר השחיטה למעלה ממנה, כשרה, דברובא אתכשרה לה שחיטה, ואידך כי קא שחט מחתך בשר בעלמא הוא. ופסק הלכה, השוחט למעלה מטבעת הגדולה, משפוי כובע ולמעלה, מריפה. משפוי כובע ולמטה, כשר. והיינו דשייר בחיט, ששחט באותן שני חטיין של בשר שהן למעלה מטבעת הגדולה ולמטה משפוי כובע, ושייר בהן כל שהוא לצד הראש:

ד. **השוחט מן הצדדים.** צדי הצואר: שחיטתו כשרה. ואפילו לכתחילה נמי. ואידי דבעי למתני סיפא המולק מן הצדדים, תני נמי השוחט בדיעבד: המולק מן הצדדים מליקתו פסולה. דבמליקה כתיב (ויקרא ה') ממול ערפו, דהיינו מאחוריו: **השוחט מן העורף שחיטתו פסולה.** והני מילי שלא החזיר הסימנים אחורי העורף אלא חתך המפרקת עד שהגיע לסימנים, דקודם שהגיע לסימנים נטרפה בשבירת המפרקת. ואע"ג דבמליקה כשרה, התם הוא דכולה מתחלה ועד סוף היו מן המליקה והיו כשאר שוחט שנוקב את החוט מעט מעט עד שגמר שחיטתו. אבל שחט מן העורף, כיון דשחיטה לאו הכי נגמרי, לא הוי שבירת המפרקת מן השחיטה, ואיטרפה לה. והשוחט מן הצדדים דקתני רישא, אפילו בדלא אחר הסימנים. דהא מישחטי סימנים שפיר קודם חתיכת המפרקת: **המולק מן העורף.** לאו עורף ממש דהיינו מה שיש משפוי הקדקוד מאחוריו כל דבהדי פרצוף, דהא כתיב ממול ערפו, אלא מול הרואה את העורף דהיינו אחורי הצואר מלק בצפון וחתך בשר ומפרקת עד שהגיע לסימנים. מליקתו כשרה. דו היא מצות מליקתו לכתחילה. ואידי דתנא השוחט

משניות מבוארות – קהתי

~ יום חמישי ~

באור משנה ד

משנתנו ממשיכה בענין מקום השחיטה והיא באה ללמד, באיזה צד מן הצואר השחיטה כשרה. אגב, מוסיפה המשנה להשיעור, מה ההבדל בין שחיטה למליקה עופות קרשים.

השוחט מן הצדדין – בצירי הצואר, **שחיטתו פשרה** – יש סוכרים, שאפילו לכתחילה מותר לשחוט בצירי הצואר, אלא משום "המולק" שבסיפא נקט התנא גם "השוחט" בדיעבד (וש"י). ויש חולקים על כך וסוכרים, שלכתחילה אין לשחוט בצירי הצואר, מחשש שמא תישבר המפרקת קודם שחיתת הסימנים, או משום שחתך גם המפרקת ויש צער בעלי חיים, ולא באה המשנה אלא להשיעור, שהשוחט מן הצדדים בדיעבד שחיטתו כשרה, אבל לכתחילה מצוה לשחוט באמצע הצואר (וה"ר). **המולק מן הצדדין** – שחטת העורף או עולת העורף, **מליקתו פסולה** – שבמליקה כתיב (ויקרא ה' ח'): "ומלק את ראשו ממול ערפו", דהיינו מאחורי הצואר. **השוחט מן הערף** – כלומר ממול העורף, דהיינו מאחורי הצואר, **שחיטתו פסולה** – שהרי קודם שהגיע לסימנים נטרפה בחתיכת המפרקת ורוב בשר שבה. בגמרא מבואר, שמדובר כאן כשלא החזיר הסימנים לאחורי הצואר, אבל אם החזיר הסימנים לשם ושחטם קודם שהגיע למפרקת, שחיטתו כשרה. **המולק מן הערף** – ממול העורף כמבואר לעיל, **מליקתו פשרה** – שכן היא מצוותה של מליקה לכתחילה, נועץ צפרנו ודורס וחותר עצם המפרקת ואחריה הסימנים (עין זבחים ו, ד). ונקט כאן התנא לשון דיעבד אגב "השוחט" שברישא, שכן השוחט מן העורף שחיטתו פסולה אפילו בדיעבד. **השוחט מן הצואר, שחיטתו פשרה** – וכך היא מצוותה לכתחילה, ולא נשנתה פיסקה זו אלא אגב העניינים שברישא. **המולק מן הצואר, מליקתו פסולה** – ואפילו החזיר הסימנים אחורי העורף וחתך מפרקת תחילה, המליקה פסולה, שהרי התורה אמרה: "ממול ערפו"; **שכל הערף פשר למליקה** – כל מול העורף דהיינו אחורי הצואר, כשר למליקה בחטאת העורף ובעולת העורף, וכל הצואר פשר לשחיטה –

הבאה, ולא נחלקו בית שמאי ובית הלל אלא לענין טומאה, שביט שמאי סוכרים, שהבהמה נבילה היא ומטמאה במשא, ובית הלל סוכרים, שאינה נבילה, שאין להרבות טומאה משום גזירה. ואם **החליקו שנייה** – שהסירו את שיני המגל ועשו את להבה חלק, **הרי היא פספין** – ומותר לשחוט בה, ואין גזורים משום מגל שלא החליקו שניה.

באור משנה ג

משנתנו דנה בענין מקום השחיטה בקנה לצד הראש. ענין זה שייך לדין הגרמה כמו שבארנו בהקדמה למשנה א (עין שם). בעל "תפארת ישראל" מעיר, שלא הזכיר התנא כל שיעורי השחיטה שבקנה ושבושט, שכן שיעורים אלה ברורים הם, וכל המצויים אצל שחיטה בקיאים בהם. אמנם מבוארים הם בגמרא (חולין מד, א).

השוחט מתוך הטבעת – הגרגרת עשויה טבעות טבעות מראשה לסופה, והטבעת הראשונה הסמוכה לצד הראש נקראת טבעת גדולה, שכן היא רחבה יותר מן הטבעות האחרות; ועוד, מפני שהיא מקיפה כל הקנה, ושאר הטבעות אין מקיפות כל הקנה, אלא כעין קרום חזק מחבר מאחורי הגרגרת את הטבעות מכאן ומכאן; ובאה משנתנו ללמד, שאם שחט בתוך הטבעת הגדולה, **וישייר בה מלא החוט** – שלא הטה את הסכין לצאת מן הטבעת לצד הראש, אלא חתך בתוכה עד גמר השחיטה, באופן ששייר לפחות כמלא חוט השערה **על פני פלה** – על פני כל הטבעת, **שחיטתו פשרה** – אבל אם קודם שגמר את כל הטבעת הטה את הסכין ויצא ממנה לצד הראש וגמר את השחיטה מחוץ לטבעת, שאינו מקום שחיטה, הרי זו "הגרמה". ושחיטתו פסולה; ואף על פי שנשחט רוב הקנה במקום שחיטה, הואיל וגמר שלא במקום שחיטה, שחיטתו פסולה. **רבי יוסי בר יהודה אומר: מלא החוט על פני רפה** – אפילו לא שייר כמלוא חוט השערה מן הטבעת לצד הראש אלא על פני רוב הטבעת, כלומר שחתך רוב הגרגרת בתוך הטבעת, והגרים (הטה הסכין הצידה) במיעוט חוץ לטבעת לצד הראש, שחיטתו כשרה, שכיין ששחט ורוב של הסימן הרי כבר הוכשרה השחיטה, ומה שהמשיך מחוץ למקום השחיטה לא היה אלא כמחתך בשר בלבד.

פסול; שפל הערף פֿשר למליקה, וְכָל הַצֹּאֵר פֿשר לְשִׁחְיָתָהּ. נִמְצָא, פֿשר בְּשִׁחְיָתָהּ – פֿסול בְּמַלְיקָה; פֿשר בְּמַלְיקָה – פֿסול בְּשִׁחְיָתָהּ.

ה פֿשר בתורין פסול בבני יונה; פֿשר בבני יונה – פסול בתורין. תחלת הצהוב – בזה ובה פסול.

ו פֿשר בפרה – פסול בעגלה; פֿשר בעגלה – פסול בפרה. פֿשר בבהנים – פסול בלויים; פֿשר בלויים – פסול בבהנים. טהור בכלי חרש – טמא בכלי חרש. טהור בכלי עץ – טמא בכלי מתכות; טהור בכלי מתכות – טמא בכלי עץ. החיב בשקדים המרים – פטור במתוקים; החיב במתוקים – פטור במרים.

פירוש ברטנורא

מן העורף פסולה ואפילו ברעב, תנא נמי המולק ברעב: השוחט מן הצואר. תחת הגרון קרי צואר. והוא דרך רוב השחיטות: שכל העורף. כל מול הרואה את העורף:

ה כשר בתורין פסול בבני יונה. בתורים משמע גדולים ולא קטנים. בני יונה קטנים ולא גדולים. דלא לשחט קרא ולכתוב מן בני התורים או מן היונה, ומדכתב ככולהו תורים ובני יונה שמע מינה לעבד: תחלת הצהוב. כשמתחיל להביא נוצה יפה צהובה סביב לצוארו, פסולים בזה ובה. בבני יונה פסולין משום גדלן, ובתורים משום קטנן. דיצאו מכלל קטנים, ולכלל גדולים לא באו. ומיהו בני יונה הקטנים ביותר, ששומטין כנף מהם ואין דם יוצא ממנו, פסולים מרוב קטנן:

ו כשר בפרה פסול בעגלה. פרה אדומה ועגלה ערופה שתיהן נעשים בחיין. אלא שפרה אדומה בשחיטה כשרה, בערפה פסולה. עגלה ערופה, בערפה כשרה בשחיטה פסולה. נמצא הכשר בפרה פסול בעגלה, והכשר בעגלה פסול בפרה: פֿשר בבהנים פסול בלויים. כהנים, במומין פסולים, בשנים כשרים. לויים, במומין כשרים בשנים פסולים, דכתיב (במדבר ח') ומבן חמישים שנה ישוב מצבא העבודה. ובשילה עולמים שלא היה שם משא בכתף, אין השנים פסולים בלויים אלא הקול בלבד, והקול אינו פסול בבהנים לעולם. נמצא, בין במדבר בין בשילה ובכית עולמים, הכשר בבהנים פסול בלויים, הכשר בלויים פסול בבהנים: טהור בכלי חרש טמא בכלי חרש. אור כלי חרש טמא, שאם הגיעה טומאה לאוירו ולא נגעה בו, נטמא הכלי חרש, דכתיב ביה (ויקרא י"א) אשר יפול מהם אל תוכו. ובגב טהור, שאפילו נגעה טומאה בגבו לא נטמא בכך. אור כל הכלים טהור, כל זמן שלא נגעה בהן הטומאה אף על פי שנתלית באוירן. ובגן טמא, שאם נגעה טומאה בגבן נטמאו. נמצא, הטהור בכלי חרש, טמא בכלי חרש. וטהור בכלי חרש, טמא בכלי חרש: טהור

משניות מבוארות – קהתי

כשרה ולא בשחיטה, כמו שכתוב בה (דברים כא, ד): "וערפו שם את העגלה בנחל"; פֿשר בעגלה, פסול בפרה – ערפה כשרה בעגלה ופסולה בפרה. פֿשר בבהנים, פסול בלויים – הכהנים כשרים לעבודה במקדש משהביאו סימני נערות, וכל ימיהם כשרים הם לעבודה, אפילו כשזיקנו; ואילו הלויים אינם כשרים לעבודה אלא מבן שלושים ועד בן חמישים שנה (במדבר ד, א). אמנם בבית המקדש, שלא היה שם משא בכתף, לא היו הלויים נפסלים מחמת שנים, אלא משנתקלקל קולם, ואילו בבהנים אין הקול פסול לעולם (גמרא). ברם, לדעת הרמב"ם, אפילו משנתקלקל קולם אין הלויים נפסלים אלא לומר שירה, אבל כשרים הם להיות שווערים (הל' כלי המקדש ג, ח); פֿשר בלויים, פסול בבהנים – לויים בעלי מומים כשרים לעבודתם, ואילו כהנים בעלי מומים פסולים לעבודתם. טהור בכלי חרש, טמא בכלי חרש – אם נגעה טומאה בגבו של כלי חרש אינו נטמא, ואילו שאר הכלים נטמאים שנגועת בהם טומאה בין בגבם בין בתוכם; טהור בכלי חרש, טמא בכלי חרש – שאם הגיעה טומאה לאויר שבתוך כלי חרש ולא נגעה בו, הריהו נטמא, שכתוב בו (ויקרא י"א, ג): "וכל כלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו. כל אשר בתוכו יטמא", אבל שאר הכלים אינם נטמאים כשטומאה תלויה באוירם ואינה נוגעת בהם. טהור בכלי עץ, טמא בכלי מתכות – פשוטי כלי עץ, דהיינו כלי עץ שאין להם בית קיבול, אף על פי שהם כלים גמורים וראויים למלאכתם, אינם מקבלים טומאה, ולמדים זה מן המקרא; אבל בכלי מתכות, אף פשוטיהם, כגון שפודים ודומיהם, מקבלים טומאה; טהור בכלי מתכות, טמא בכלי עץ – גולמי כלי מתכות, היינו כלים שלא נגמרה מלאכתם אבל ראויים הם לתשישם, אינם מקבלים טומאה, מפני שדרך כלים אלו שנעשים לכבוד ולהתכבד בהם לפני אורחים, ולפיכך אין משתמשים בהם עד שתגימר כל מלאכתן; אבל גולמי כלי עץ מקבלים טומאה, מפני שכלים אלו עיקרם לשמוש בני אדם שאינם מקפידים על ההידור, וכשהם ראויים לתשישם, אף שלא נגמרה מלאכתם, כבר משתמשים בהם, לפיכך דינם ככלים גמורים. החיב בשקדים המרים, פטור

בבהמות ועופות של חולין ובבהמות של קדשים. נִמְצָא, פֿשר בְּשִׁחְיָתָהּ, פֿסול בְּמַלְיקָה – בגמרא מבואר שפיסקה זו באה להשמיענו, שהמחזיר סימנים לאחריו העורף כשר בשחיטה ופסול במליקה, כפי שכבר הזכרנו לעיל. פֿשר בְּמַלְיקָה, פֿסול בְּשִׁחְיָתָה – כמבואר לעיל. ולא נשתנה פיסקה זו אלא אגב הפיסקה הקודמת.

באור משנה ה

אגב הכלל המסיים את המשנה הקודמת ("כשר בשחיטה פסול במליקה. כשר במליקה פסול בשחיטה"), מובאות בפרקנו הלכות שונות, שאף בהן ישנו הכלל, שהכשר באחד פסול בחבירו.

פֿשר בתורין, פסול בבני יונה – בקרבנות העופות נאמר: "מן התורים או מן בני היונה", ודרשו מן הכתוב, שהתורים אינם כשרים לקרבן אלא כשהם גדולים, והיונים אינם כשרים אלא כשהם קטנים, ומכאן – כשר בתורים פסול בבני יונה. פֿשר בבני יונה, פסול בתורין – בני יונה כשרים כל זמן שאם עוקר מהם כנף מתמלא מקום עיקרו דם, והתורים אינם כשרים אלא משיזהיבו (שיריו כנפי גופם גדולים ואדומים ומזהיבים כוהב. גמרא ורש"י חולין כב, ב). תחלת הצהוב, בזה ובה פסול – כשמתחילה הנוצה שבצואר להצהיב יצאו מכלל קטנים ולכלל גדולים לא באו, ולפיכך פסולים גם בתורים וגם בבני יונה. בפירוש המשנה לאלבן מבואר: "משהגיעו הגוזלות לשלושה חדשים בקירוב נזשרות מהם נצוניהם, תחילה מן הגוף ובסוף מן הצואר ומן הראש. משנשרו כל הנוצות עולות בהם נצויות חדשות, ושעל הצואר מצהיבות בראשית גידולן. ומשמתחיל הצהיב יצאו הגוזלות מכלל קטנים, ולכלל גדולים אינם באים עד שיהפך הצהיב כולו כרק צהוב".

~ יום ששי ~

באור משנה ו

פֿשר בפרה – האדומה, דהיינו שחיטה, כמו שכתוב (במדבר יט, ג): "ושחט אותה לפניו", פסול בעגלה – הערופה, שדווקא בערפה

ז התמך, עד שלא החמיץ – אינו נקח בכסף מעשר, ופוסל את המקנה; משחמיץ – נקח בכסף מעשר, ואינו פוסל את המקנה. האחין השתפין, בשחיבין בקלבון – פטורין ממעשר בהמה; בשחיבין במעשר בהמה – פטורין מן הקלבון. כל מקום שיש מכר – אין קנס; וכל מקום שיש קנס – אין מכר. כל מקום שיש מאון – אין חליצה;

פירוש ברטנורא

בבלי עין טמא בבלי מתכות. גולמי כלי עץ, דהיינו כלים שלא נגמרה כל מלאכתן. אבל נגמרה חקיתן וראוין הן לתשישן, טמאים. ופשוטו כלי עץ טהורים אפילו נגמרה כל מלאכתן, דאתקש כלי עץ לשק, דכתיב (שם) מכל כלי עץ או בנד או עור או שק, מה שק מוטלטל מלא וריקן, אף כל מוטלטל מלא וריקן. גולמי כלי מתכות טהורים, הואיל ולכבוד עשוין לא חשיבי כלי למלתייהו עד שתגמור כל מלאכתן. פשוטיהו טמאים, דלא אתקיש לשק בבלי עץ. נמצא, הטהור בבלי עץ טמא בבלי מתכות, הטהור בבלי מתכות טמא בבלי עץ: החייב בשקדים המרים. שקדים המרים, קטנים חייבין במעשר, שדרכן לאכלן בקטנן קודם שיהיו מרים, גדולים פטורים, שאין ראויין לאכילתן. מתוקים, גדולים חייבין, שנגמרו פריין, קטנים פטורין, שאין דרך אכילתן כן. נמצא, החייב בשקדים המרים פטור במתוקים, והחייב במתוקים פטור במרים:

ז התמך עד שלא החמיץ. עד השתא איירי בתרתי מילי ודבר הנוהג בוה אינו נוהג בוה, והשתא איירי בחדא מלתא ובזמן שדבר זה נוהג בה אין דבר זה נוהג בה: תמך. מים שנותנים על החרצנים והוגים וכשמחמיץ ותוסם נעשה יין, או על השמרים וקולטים אותן המים טעם היין, ובזמן שנתן שלשה חלקים מים והוציא ארבעה, לכולי עלמא יין מעליא הוא. והכא מיירי כגון שלא הוציא אלא כמו שנתן, או פחות או מעט יותר: עד שלא החמיץ. מים בעלמא הוא ואינו נקח בכסף מעשר. דין הוהר בקחת כסף מעשר (דברים י"ד) ונתת הכסף בכל אשר תאוו נפשך וגו', מה הפרט מפורש פרי מפרי וגדולי קרקע אף כל פרי מפרי וגדולי קרקע: ופוסל את המקנה. דשלשה לוגין מים שאובין פוסלין את המקנה אם נפל לתוכו קודם המשתכח ארבעים סאה, ויין אינו פוסל את המקנה אלא בשינוי מראה: משחחמיץ. חשוב יין. ונוהג בו קחת מעשר, ואין נוהג בו פסול מקנה: האחין השותפין. האחין שהן שותפין בירושתן: בשותפיהם בקלבון פטורין ממעשר בהמה. האחין שחלקו ולבסוף נשתתפו, חייבין בקלבון, וכשמביאין שקליהן מכיבין שני חצאי שקלים ונותנים שני קלבונות. והקלבון הוא לשון הכרע, שחייבין להכריע שקליהן, ואם נתנו בין שניהם שקל שלם נותנים שני קלבונות, שהיה להן לשקול לחצאין. ופטורים ממעשר בהמה מכל הנולדים להם כל ימי שותפותן, שהשותפות פטור ממעשר בהמה, כדאיתא בבכורות בפרק בתרא (דף כ"ז), יהיה לך, ולא של שותפות. והתם מוקים ליה להאי קרא במעשר, ואע"ג דבבכור כתיב: וכשחייבין במעשר בהמה. כגון אם לא חלקו מעולם חייבין במעשר בהמה, לעשר כל הנולדים להם כל ימי שותפותם. דאמר התם, יכול אפילו קנו בתפוסת הבית, תלמוד לומר יהיה, מכל מקום: ופטורין מן הקלבון. לגמרי. ששוקלין בין שניהם שקל שלם, שבזמן אביהם בחוקתו עומד. והאב השוקל על בניו או על אחד מבני עירו ופטור בשלל, פטור מן הקלבון, דנתן בשקלים (פ"א) השוקל בשביל העני או בשביל שכנו או בשביל בן עירו פטור, ובניו נמי אין מצות שקליהם עליו והיו להו כשכנו וכן עירו: כל מקום שיש מכר. שאדם יכול למכור את בתו. דהיינו כשהיא קטנה: אין קנס. אם נאנסה או נתפתתה אין לאביה חמישים כסף. דנערה כתיב, (דברים כ"ב) ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמישים כסף: וכל מקום שיש קנס. דהיינו כשהיא נערה: אין מכר. שאין אדם מוכר את בתו לאחר שהביאה סימני נערו. ומתניתין ר' מאיר היא, דאמר קטנה מבת יום אחד עד שתביא שתי שערות יש לה מכר ואין לה קנס. משתביא שתי שערות עד שתבגר יש לה קנס ואין לה מכר. אבל חכמים אומרים, קטנה

משניות מבוארות – קהתי

במתוקים – השקדים המרים ראויים לאכילה רק בעודם קטנים, ואילו השקדים המתוקים אינם ראויים לאכילה אלא כשהם כבר גדולים; לפיכך הקטנים שבשקדים המרים חייבים במעשרות, אבל הקטנים שבשקדים המתוקים פטורים ממעשרות, לפי שאינם ראויים עדיין לאכילה: הַחֵיב בַּמֶּתוּקִים, פֶּטוּר בַּמֵּרִים – הגדולים שבמתוקים חייבים במעשרות, שנגמרו פריים וראויים הם לאכילה, אבל הגדולים שבמרים פטורים ממעשרות, והואיל ואינם ראויים לאכילה כמות שהם עד שיתמתקו על ידי האש.

באור משנה ז

במשניות הקודמות הובאו הלכות שונות של שני דברים, שהנוהג בדבר אחד אינו נוהג בשני. משנתנו מביאה עניינים שונים, שבכל אחד מהם הדינים מתחלפים לפי זמנו, שבזמן שנוהג בו דין אחד אינו נוהג בו דין אחר.

הַתֵּמֶךְ – מים שנותנים על החרצנים והוגים של ענבים שנסחטו, וכשמחמיץ ותוסם נעשה משה שיש בו טעם של יין (עיי' ברטנורא ריתוספות יום טוב); עַד שְׁלֹא הִחְמִיץ – קודם שהחמיץ התמך, אֵינוֹ נִקְחַ בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר – שני, שכן המחלל מעשר שני שלו על כסף, מעלה את הכסף לירושלים ומוציאו שם על מיני מאכל ומשקה, כמו שכתוב (דברים יד, כו): "ונתת הכסף בכל אשר תאוו נפשך בבקר ובצאן וביין ובשכר...", אבל התמך עד שלא החמיץ אינו אלא מים בלבד ואסור לקנותו בכסף מעשר. ופוסל את המקנה – שכל מקנה שאין בו ארבעים סאה, אם נפל לתוכו שלושה לוגים מים שאובים, פוסלים הם את המקנה, אבל אם נפל לתוכו יין או משקה אחר, אינו פוסל את המקנה אלא בשינוי מראה; והתמך עד שלא החמיץ, דינו כמים, ואם נפלו ממנו שלושה לוגים למקנה, כמבואר לעיל, פוסלים אותו: מִשְׁחַחְמִיץ – לאחר שהתמך החמיץ ונעשה יין, נִקְחַ בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר – שני, ואֵינוֹ פּוֹסֵל אֶת הַמֶּקְנָה – אלא בשינוי מראה, שדינו כיון גמור. הָאֲחִין הַשְּׁתֵּפִין – שהם שותפים בירושתם,

בשחיבין בקלבון, פטורין ממעשר בהמה – קלבון היא תוספת מטבע שהיו מוסיפים על מחצית השקל למקדש, ושנינו במסכת שקלים (א, ז), שהשוקל בשביל עני או בשביל שכנו בחורת מתנה, פטור מן הקלבון, והוא הדין לאב ששוקל מנכסיו בשביל בניו בחורת מתנה, שפטור מן הקלבון. ברם, השותפים השוקלים את חצאי שקליהם כאחד חייבים בקלבון (או – לדעת אחרים – בקלבונות כמספר השותפים). בענין מעשר בהמה הלכה היא, שהשותפים פטורים ממעשר בהמה, מכל הולדות שנוולו להם בשותפות. משנתנו באה ללמד, שאם האחים, שירשו את אביהם, חלקו בנכסי הירושה, וחזרו ונשתתפו, הואיל ודינם כשותפים, שחייבים בקלבון, פטורים הם ממעשר בהמה, כמו שבארנו לעיל: בַּשְּׁחִיבִין בְּמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה, פֶּטוּרִין מִן הַקְּלָבֹן – כגון אם לא חלקו האחים בנכסי הירושה מעולם, שנחשבים הנוכסים כאילו עדיין הם ברשות אביהם, הואיל ואין דינם כשותפים, וחייבים הם במעשר בהמה מהוולדות שנוולו להם מבהמות הירושה, פטורים הם מן הקלבון, כדין האב ששוקל בשביל בניו, כמו שבארנו לעיל. כָּל מְקוֹם שִׁישׁ מֶכֶר – לאב בבתו, שהוא זכאי למכור אותה לאמה, דהיינו כשהיא קטנה, אֵין קָנָס – אין לאב בבתו קנס, כלומר שהמאנס או המפתה אותה אינו חייב לשלם לאביה קנס חמישים כסף האמורים בנערה (דברים כב, כט); וְכָל מְקוֹם שִׁישׁ קָנָס – דהיינו כשהיא נערה (שהביאה סימני נערו) לאחד ששלל לאה שתיים-עשרה שנה ויום אחד, שהמאנס או המפתה אותה חייב לשלם לאביה קנס, אֵין מֶכֶר – אין אביה זכאי למכרה (עיי' משנה כתובת ג, ח). – משנה זו היא לדעת רבי מאיר, אבל חכמים אומרים, שקטנה מבת שלוש שנים ויום אחד עד שתביא סימני נערו יש לה מכר ויש לה קנס; והלכה כחכמים. כָּל מְקוֹם שִׁישׁ מֶאֱוֹן – יתומה קטנה שהשיאוה אמה ואחיה מדעתה, יכולה היא למאן בבעלה עד שתביא סימני נערו ולומר שאינה רוצה בו, והיא יוצאת ממנו בלא גט, אֵין חֲלִיצָה – שקטנה אינה ראויה לחליצה, אם נפלה לייבום; וְכָל מְקוֹם שִׁישׁ

וְכָל מָקוֹם שֵׁשׁ חֲלִיצָה – אֵין מֵאוּן. כָּל מָקוֹם שֵׁשׁ תְּקִיעָה – אֵין הַבְּדֵלָה; וְכָל מָקוֹם שֵׁשׁ הַבְּדֵלָה – אֵין תְּקִיעָה: יוֹם טוֹב שֶׁחָל לְהוֹיֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת – תּוֹקְעִין וְלֹא מְבַדְּלִין; בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת – מְבַדְּלִין וְלֹא תּוֹקְעִין. בֵּיצֵד מְבַדְּלִין? הַמְבַדֵּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְקֹדֶשׁ. רַבִּי דֹּסָא אָמַר: בֵּין קֹדֶשׁ חֲמוּר לְקֹדֶשׁ הַקָּל.

פ ר ק ש נ י

א הַשּׁוֹחֵט אֶחָד בְּעוֹף, וְשְׁנַיִם בְּבִהֵמָה – שְׁחִיטָתוֹ בְּשֶׁרָה. וְרַבּוֹ שֶׁל אֶחָד כְּמוֹהוּ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: עַד שֵׁשִׁשְׁחַט אֶת הַוִּירְדִין. חֲצִי אֶחָד בְּעוֹף, וְאֶחָד וְחֲצִי בְּבִהֵמָה – שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. רַב אֶחָד בְּעוֹף וְרַב שְׁנַיִם בְּבִהֵמָה – שְׁחִיטָתוֹ בְּשֶׁרָה.

פירוש ברטנורא

מכת שלש שנים ויום אחד עד שחביא שתי שערות. יש לה מכר ויש לה קנס. והלכה כחכמים. ונמצא שהבת מיום שנולדה עד שתראה לכיאה יש לה מכר ואין לה קנס. ומשתביא סימניו, יש לה מכר ויש לה קנס. ואין לה מכר. ואין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים: כל מקום שיש מוצאין. יתומה שהשיאה אמה ואחיה ואפילו לדעתה, יכולה למאן ויוצאה בלא גמ, עד שחביא סימניו. וכל ימי קטנותה אינה ראויה לחליצה אם יבמה היא, דאיש כתיב בפרשה (שם כ"ה) ואם לא יחפזן האיש, ומקשינן אשה לאיש. ומשנראת לחליצה אינה יכולה למאן: כל מקום שיש תקיעה. בערבי שבתות וימים טובים תוקעים שלש תקיעות להבטיל את העם ממלאכה ובין השמשות תוקע ומריע ותוקע ושוכת: אין הברלה. לא על הכוס ולא בתפלה. שאין הברלה אלא במוצאי שבתות וימים טובים: יום טוב שחל להיות בערב שבת תוקעים. אע"פ שגם היום יום טוב היה ואין בו מלאכה, תוקעין להבטיל ממלאכה אוכל נפש: ולא מבדילין, מפני שהנכנס חמור מן היוצא: חל להיות במוצאי שבת מבדילין. לפי שהיוצא חמור מן הנכנס. ותקיעה אין כאן: ביצד מבדילין. בין שבת ליום טוב כשחל ליום טוב להיות במוצאי שבת: רבי דוסא אומר בין קודש חמור. ואין הלכה כר' דוסא דלא מוללינן ביום טוב לקרותו קודש הקל:

ב א השוחט אחד בעוף. משום דלכתחלה מיבעי לשחוט שני סימניו אפילו בעוף, תנא השוחט, דמשמע דאחד בעוף דיעבר אין לכתחלה לא. אבל שנים בבהמה לכתחלה הוי, דעד כמה לשחוט ולזויל. אי נמי, משום דבעי למתני רובו של אחד כמוהו דדוקא דיעבר, דלכתחלה צריך שיתכוין לשחוט כל הסימן כולו. ואחד בעוף נפקא לן דכשר, מקרא דכתיב (ויקרא י"א) זאת תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרוששת במים, הטילו הכתוב לעוף בין בחמה לדגים, לחיבו בשני סימניו אי אפשר שכבר הוקש לדגים, לפטרו בלא כלום אי אפשר שכבר הוקש לבהמה, הא כיצד, הכשרו בסימן אחד. ושחיטה מן הצואר ובשני סימנים. והמשה דברים הפוסלים את השחיטה, שהיה דרסה חלדה הגרמה ועיקור, כולו גמרא גמירי לה. דתנא, וזכת כאשר צויתך, מלמד שנצטוו משה בעל פה על הלכות שחיטה, על הושט ועל הקנה ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה: עד שישחוט את הוורידים. כמין חומין שעל שני צדי הקנה. ואעוף בלבד קאי רבי יהודה, כדי להוציא את דמו, הואיל וצולחו כולו כאחד. ושחיטה דקאמר רבי יהודה. לאו דוקא, אלא שניקב הוורידין בשעת שחיטה קודם שיקרוש הדם דתו לא נפיק אפילו ע"י מליחה. ואין הלכה כרבי יהודה: רוב אחד בעוף כו'. ואע"פ דתנן ברישא רובו של אחד כמוהו, הדר תנא הכא רוב אחד בעוף כו', חד בחולין וחד בקדשים. דאי אשמעינן בחולין הוה אמינא חולין הוא דסגי ליה ברובא משום דלאו הוא צריך, אבל קדשים דלדם הוא צריך לא תסגי ליה ברובא, קמשמע לן:

משניות מבוארות – קהתי

~ שבת קודש ~

באור משנה א

משנתנו חזרת לענייני שחיטה, והיא באה ללמד בשיעור שחיטת הסימנים, שהם הוושט והקנה.

הַשּׁוֹחֵט אֶחָד בְּעוֹף – סימן אחד בעוף, או הקנה או הוושט, וְשְׁנַיִם בְּבִהֵמָה – או השוחט שני הסימנים בבהמה, שְׁחִיטָתוֹ בְּשֶׁרָה – בגמרא מבואר, שמשנתנו נקטה לשון דיעבר, משום "השוחט אחד בעוף", שדווקא בדיעבר שחיטתו כשרה, אבל לכתחילה אף בעוף צריך לשחוט שני הסימנים; או הטעם הוא משום הפיסקה דלקמן. וְרַבּוֹ שֶׁל אֶחָד כְּמוֹהוּ – שאם שחט רוב הסימן הרי זה כאילו שחט כל הסימן. ברם, לכתחילה צריך שיתכוין לשחוט את הסימן כולו. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: עַד שֵׁשִׁשְׁחַט אֶת הַוִּירְדִין – היינו גידי הצואר שהם מלאים דם. בגמרא מבואר, שרבי יהודה לא נתכוון אלא לעוף, שצריך לחתוך את הוורידין בשעת שחיטתו, כדי להוציא את דמו, הואיל ודרכם של בני אדם לצלותו כאחד. וזה שאמר "עד שישחוט". לאו דווקא הוא, אלא די להם בנקיבה בלבד, מטעם שבארנו לעיל. חֲצִי אֶחָד בְּעוֹף, וְאֶחָד וְחֲצִי בְּבִהֵמָה – שחט חציו של סימן אחד בעוף, או סימן אחד כולו ועוד חציו של הסימן השני בבהמה, שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה – והוא הדין לשוחט חציו של כל אחד משני הסימנים בעוף, ששחיטתו פסולה (תוספות). רַב אֶחָד בְּעוֹף וְרַב שְׁנַיִם בְּבִהֵמָה – אבל השוחט רובו של סימן אחד בעוף או רובו של כל אחד משני הסימנים בבהמה,

חֲלִיצָה – דהיינו משהביאה סימני נערות, שראויה היא לחליצה, אֵין מֵאוּן – מאז אינה יכולה עוד למאן. כָּל מָקוֹם שֵׁשׁ תְּקִיעָה – שכן בערבי שבתות היו נוהגים לתקוע שש תקיעות: ראשונה – לבטל מחרישה ושאר מלאכות שבשדה, והיא נעשתה במנחה; שנייה – לנעול החנויות; שלישית – קרוב לשקיעת החמה, לסלק קדירות מעל גבי הכירה ולהתמין ולהדליק, ושוהה אחריה כשיעור צליית דג קטן או כדי הדבקת פת בתנור, ותוקע ומריע ותוקע ושוכת; ובאה המשנה להשמיענו, שאף ביום טוב שחל להיות ערב שבת היו תוקעים, כדי להבדיל את העם ממלאכה אוכל נפש, וכשיש תקיעה אֵין הַבְּדֵלָה – דהיינו שבערב שבת אין אומרים "הבדלה" לא בתפילה ולא על הכוס; וְכָל מָקוֹם שֵׁשׁ הַבְּדֵלָה – דהיינו במוצאי שבת, אֵין תְּקִיעָה – כמו שמשנתנו מפרשת והולכת: יוֹם טוֹב שֶׁחָל לְהוֹיֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת, תּוֹקְעִין – כדי להודיע לעם שאסור מעתה לעשות מלאכה אוכל נפש המתורת ביום טוב, כמו שהזכרנו כבר לעיל, וְלֹא מְבַדְּלִין – מפני שקדושת שבת הנכנסת חמורה מקדושת יום טוב היוצאת; בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת – יום טוב שחל להיות במוצאי שבת, מְבַדְּלִין וְלֹא תּוֹקְעִין – לפי שקדושת שבת היוצאת חמורה מקדושת יום טוב הנכנסת. בֵּיצֵד מְבַדְּלִין – ביום טוב שחל להיות במוצאי שבת? הַמְבַדֵּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְקֹדֶשׁ – בגמרא מבואר, שבחתימת הברכה אומרים "המבדיל בין קודש לקודש", אבל בפתיחתה אומרים "המבדיל בין קודש לחול". רַבִּי דֹּסָא אָמַר: בֵּין קֹדֶשׁ חֲמוּר לְקֹדֶשׁ הַקָּל – ואין הלכה כרבי דוסא. שאין לזלזל ביום טוב לקרותו "קודש הקל".

ב השוחט שני ראשין באחד – שחיטתו כשרה. שנים או חזין בפסין ושוחטין, אפילו אחד למעלה ואחד למטה – שחיטתו כשרה.

פירוש ברטנורא

ב שנים או חזין בפסין ושוחטין. בהמה אחת: אפילו אחד למעלה ואחד למטה. שזה או חזו בקצה אחד של פסין וחבירו בצדו השני:

משניות מבוארות – קהתי

נקטה המשנה לשון דיעבד אלא משום שחיטת קדשים, שדווקא בדיעבד שחיטתו כשרה, אבל לכתחילה אסור לשחוט שני ראשים כאחד. שנים או חזין בפסין ושוחטין – בהמה אחת, אפילו כשהם עומדים זה מול זה, שאחד או חזו בראש הסכין והשני בקת, ומוליכים ומביאים, ובשעה שזה מוליך זה מביא ובשעה שזה מביא זה מוליך, אפילו אחד למעלה ואחד למטה – כלומר שאו חזין את הסכין באלכסון, זה כלפי הראש וזה כלפי הגוף, שחיטתו כשרה – ואין חוששים שמא יבואו לידי דרסה (עיין הקדמה למשנה א בפרק א).

שחיטתו כשרה – כמו ששינונו לעיל: "רובו של אחד כמוהו". בגמרא מבואר, שמשנתנו חוזרת על אותה הלכה פעמיים, להשמיענו שבין בשחיטת חולין ובין בשחיטת קדשים, כשרה השחיטה ברוב אחד בעוף וברוב שניים בבהמה.

באור משנה ב

השוחט שני ראשין באחד – בבת אחת, שחיטתו כשרה – בגמרא מבואר, שאף לכתחילה מותר לשחוט שני ראשין כאחד, ולא

המשך ביאור למס' זבחים ליום שני עמ' 1

1 נפסל הקרבן מחמת פסול אחר, לא נעשה פיגול, והאוכל ממנו
2 אינו חייב כרת.

משנה

3 רוב הקרבנות הקרבים על המזבח החיצון טעונים דמן שתי זריקות
4 על המזבח. חוץ מקרבן חטאת שטעון ארבע מתנות על ארבע
5 קרנות המזבח. המשנה דנה באופן שלא נתן את כל המתנות, האם
6 הקרבן כשר, ובאיוזה מתנה נפסל הקרבן אם נעשה במחשבה
7 פסולה: בית שמאי אומרים, כל הקרבנות הניתנים על מזבח החיצון
8 – שדמן טעון זריקה על המזבח החיצון, שנתן במתנה אחת – אם
9 לא נתן אלא זריקה אחת, הקרבן כשר ובישר על הבעלים.
10 ובחמא, שלכתחילה טעונה ארבע מתנות, אם נתן שתי מתנות
11 הקרבן כשר, אך אם נתן רק מתנה אחת מבין ארבעת המתנות,
12 הקרבן פסול. ובית הלל אומרים, אף חמא שנתנה מתנה אחת,
13 הקרבן כשר ובישר על הבעלים.

14 לפיכך – מאחר שבמתנה אחת הקרבן כשר, לפי בית הלל בין
15 בחטאת ובין בשאר זבחים, ולפי בית שמאי רק בשאר זבחים, אם
16 נתן את המתנה הראשונה בתיקנה – כדינה, דהיינו שלא חשב
17 בשעת נתינתה מחשבה הפוסלת, ואת המתנה השנייה נתן
18 במחשבת חוץ למתנה, הקרבן כשר ובישר על הבעלים, שמאחר
19 שאין צריך למתנה השנייה בכדי להחיר את הבשר, אין מחשבת
20 פסול שחושב במתנה זו פוסלת את הקרבן.

21 ואם נתן את המתנה הראשונה במחשבת חוץ למתנה, ואת המתנה
22 השנייה נתן במחשבת חוץ למקומה, נעשה הקרבן פיגול, ותיקין
23 עליו פרת על אכילתו, ואף שמלבד מחשבת הפיגול יש בו פסול
24 נוסף בכך שחשב גם לאכול חוץ למקומו, מכל מקום מאחר שכבר
25 נגמרו כל העבודות המתירות את הקרבן על ידי מתנה הראשונה,
26 כבר הוקבע הקרבן באיסור פיגול, ואין מחשבת חוץ למקומו
27

28 שחשב בשעת מתנה השנייה מוציאה מידי פיגול.
29 כל הקרבנות הניתנים על המזבח הפנימי – שנותנים מדמן על
30 המזבח הפנימי, הדין הוא, שאם חיסר אחת מן המתנות, באילו לא
31 בישר והקרבן פסול, לפיכך – מאחר שאין הקרבן כשר אלא על ידי
32 כל המתנות, לכן, אפילו אם נתן פולין – את כל המתנות בתיקן –
33 כדין, שלא חישב בהן מחשבה הפוסלת את הקרבן, ואחת מן
34 המתנות, ואפילו אם רק את המתנה האחרונה נתן שלא בתיקנה,
35 כגון במחשבת חוץ למקומה, או במחשבת חוץ לזמנה, פסולה –
36 הקרבן פסול, כיון שלא ניתר הקרבן אלא על ידי כל המתנות, אם
37 כן מחשבה פוסלת בכל אחת מהן, ואף שהקרבן נפסל בכך שנתן
38 אחת מן המתנות במחשבת חוץ לזמנו, מכל מקום אין בו פרת
39 באכילתו, מפני שלא נעשה הקרבן פיגול על ידיה, והטעם, משום
40 שאין מפגלין בחצי מתיר, כלומר, אין קרבן נעשה פיגול כאשר
41 מחשבת הפיגול נעשתה רק בחצי ממתיירו, וכיון שאין הקרבן
42 ניתר על ידי מתנה זו בלבד, אלא על ידי כולן, אין מחשבת הפסול
43 שחישב בה קובע את הקרבן להיות פיגול.

גמרא

44 הגמרא מבררת מהיכן למדים שאף אם לא נתן אלא מתנה אחת
45 הקרבן כשר: תנו רבנן בברייתא, מנין לקרבנות שדמן ניתנים על
46 מזבח החיצון, שאם נתן במתנה אחת, שבישר והקרבן כשר, תלמוד
47 לומר ודם זבחיך ושפך' (דברים יב כז), שמשמע שפיכה אחת, ולמדים
48 מכאן, שבדיעבד אם נתן רק מתנה אחת הקרבן כשר.
49 מקשה הגמרא: והא ליכא להכי הוא דאמא – וכי האם הכתוב של ודם
50 זבחיך ישפך' בא ללמדנו את דין זה, שאם נתן מתנה אחת הקרבן
51 כשר, והלא האי מביעי ליה לכדתנא – כתוב זה נצרך ללמדנו את
52 הדין ששינונו בברייתא דלהלן,
53

עין יעקב - מסכת ברכות

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה - עוז והדר"

דף סג עמוד א. שנינו במשנה: **כָּל חֻזְתָּמֵי בְּרָכוֹת שֶׁבִּמְקָדָשׁ וְכו' ראשון** היו אומרים, 'ברוך אתה ה' אלוהי ישראל עד העולם', ובמקדש שני שקילקלו הצדוקים שהיו כופרים בעולם הבא ואומרים שאין אלא עולם אחד, תיקנו שיהיו אומרים בחתימת הברכה 'מן העולם ועד העולם'. הגמרא תבאר מדוע הוצרכו לתקן שיאמרו כן. שואלת הגמרא: **כָּל כֶּךָ לָמָּה** – למה הוצרכו לתקן שיאמרו 'מן העולם ועד העולם', אם משום המינים שהיו אומרים שאין עולם אלא אחד, הרי משמע שלא בא הקילקול אלא משום שהיו אומרים 'מן העולם', שמשמע שאין אלא עולם אחד, ואם כן טוב יותר היה שיתקנו לקצר ולא לומר 'מן העולם' ולא יהיה כאן קילקול.

משיבה הגמרא: **לְפִי שֶׁאֵין עֲוִינִין אִמֵּן בִּמְקָדָשׁ** אחר המברך, אלא עונים 'ברוך שם מלכותו לעולם ועד', וכיון שכן אף אם יתקנו שלא לומר כלל 'מן העולם' לא יהיה מזה תועלת, כי עדיין יאמרו המינים אין אלא עולם אחד, מפני נוסח 'ברוך שם מלכותו לעולם ועד' שגם בו מזכירים עולם אחד, לכך הוצרכו לתקן שיאמרו 'מן העולם ועד העולם', שבוה נתברר שיש עולם חדש ובטלו דברי המינים, ואז אף על פי שאומרים 'ברוך שם מלכותו לעולם ועד' לא יבאו לומר שאין אלא עולם אחד.

הגמרא מביאה ברייתא (סוטה מ): הדורשת מהפסוק שאין עונים אמן במקדש: **וּמִזֵּין שֶׁאֵין עֲוִינִין אִמֵּן בִּמְקָדָשׁ, שְׁנֵאמַר (נחמיה ט ה) 'קוֹמוּ בְּרָכוּ אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם מִן הָעוֹלָם עַד הָעוֹלָם**, שהמברך אומר 'ברוך ה' אלוהי ישראל מן העולם ועד העולם', **וְאָמַר (שם) 'וַיְבָרְכוּ (אֵת) שֵׁם כְּבוֹדָךְ וּמְרוֹמֶם עַל כָּל בְּרָכָה וְתִהְיֶה, שהעונים אומרים 'ברוך שם מלכותו לעולם ועד'. יָבוֹל הֵייתִי לומר שְׁכָל הַבְּרָכוֹת בּוֹלֵן תִּהְיֶה לְהַן תִּהְיֶה אֶחָת**, שבסוף הברכה האחרונה יאמרו פעם אחת על כל הברכות 'ברוך שם מלכותו לעולם ועד'. תִּלְמוּד לומר – מלמדנו הכתוב, **וּמְרוֹמֶם עַל כָּל בְּרָכָה וְתִהְיֶה, עַל כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה** בפני עצמה הֵן לוֹ תִּהְיֶה.

שנינו במשנה: **הַתְּקִינוּ שִׁיחָא אָדָם שׂוֹאֵל בְּשָׁלוֹם חֵבְרוֹ וְכו' בשם השם, שנאמר (רות ב ד) 'הִנֵּה בָעָז בָּא מִבֵּית לָחִם וַיֹּאמֶר לְקוֹצְרִים ה' עִמָּכֶם, וַיֹּאמְרוּ לוֹ יְבָרְכֶךָ ה'', ואומר (שופטים ו יב) 'ה' עִמָּךְ גִּבּוֹר הַחַיִּל', ואומר (משלי כג כב) 'וְאַל תִּבּוֹז בִּי זִקְנָה אִמָּךְ', ואומר (תהלים קיט קכו) 'עַתָּה לַעֲשׂוֹת לָהּ הִפְרוּ תוֹרָתְךָ'. הגמרא תבאר מדוע הוצרכה המשנה להביא ראיה מכל הפסוקים. שואלת הגמרא: **מָאִי וְאָמַר** – מדוע הוצרכה המשנה להביא פסוק נוסף, הרי כבר למדנו כן ממה שנאמר בבוועז. משיבה הגמרא: כך היא כוונת המשנה, **וְכִי תִימָא בְּעִז מִדַּעְתִּיהָ דִּנְפִשִּׁיהָ קְאָמַר** – ואם תאמר שבוועז ששאל בשם השם עשה כן על דעת עצמו, ואין ללמוד ממנו, **תָּא שְׁמַע** – בא ושמע ראיה לדבר מפסוק אחר, שהמלאך שבא לגדעון בן יואש אמר לו **ה' עִמָּךְ גִּבּוֹר הַחַיִּל, וְכִי תִימָא מִלֵּאךְ הוּא דְקָאמַר לִיהָ לְגִדְעוֹן** – ואם תדחה גם ראיה זו ותאמר שהמלאך לא בא לשאול בשלומו של גדעון ולא לברכו אלא אמר לו כן בשליחות הקב"ה לברשו שהשם עמו, **תָּא שְׁמַע** – בא ושמע ראיה לדבר מפסוק אחר, שכתוב **'אַל תִּבּוֹז בִּי זִקְנָה אִמָּךְ'** – אל תבוזה את בועז ותאמר שמדעתו עשה, אלא למד מזקני ישראל, כי יש להם על מי שיסמכו, **וְאָמַר, עַתָּה לַעֲשׂוֹת לָהּ הִפְרוּ תוֹרָתְךָ**, ועל פסוק זה סמך בועז לשאול בשם השם.**

מתרץ רבי יהודה את דבריו: אף אני לא אומר שיהיה ממלא מדם
התערובת אלא כשתקבל הדם בכלי לפני שנשפך על הרצפה.
שואלת הגמרא: והוא גופי מנא ידע - ורבי יהודה עצמו מזהין
ידע שנתקבל הדם בכלי. משיבה הגמרא: בזהנים וריון בעבודתם
הם, ומקבלים את כל הדם, וגם מה שנשפך על הארץ ודאי נתקבל
תחילה בכלי. ואין להקשות לפי זה, אם כהנים זריזים הם, איך
יתכן שנשפך הדם, כיון שהיה הנותנת, מתוך שזריזים הם ועבדין
היא - ועושים עבודתם במהרה, וימשתפסין - ומתוך כך נשפך
הדם.

הגמרא ממשיכה להקשות לדברי רבי יהודה. מקשה הגמרא: והלא
דם התמצית שיוצא אחר מיתת הבמהה ופסול לזריקה מעורב בו
- בדם שהנפש יוצאת בו, שכשר לזריקה, וכיון שדם התמצית הוא
מכל הקרבנות, אף שיש גם דם כשר מאותו קרבן שכל דמו נשפך,
הרי הוא מיעוט ובטל ברוב.

מתרצת הגמרא: רבי יהודה למעמיה - לשיטתו דאמר, שדם
התמצית קרי דם לגבי איסור אכילתו, דתניא, האוכל דם התמצית,
באזהרה - באיסור לא תעשה, רבי יהודה אומר, בברית. ואם כן גם
לגבי קרבן סובר רבי יהודה שדם התמצית קרי דם, וכשר לזריקה.
דוחה הגמרא: והאמר רבי אלעזר, מודה רבי יהודה לענין כפרה,
שדם התמצית אינו מכפר, שאמר (ויקרא יז יא) (כי הדם הוא הנפש)
[כי הדם הוא הנפש] ויש לדרוש שרק דם שהנפש יוצאת בו
קרי דם, אבל דם שאין הנפש יוצאת בו אין קרי דם לענין כפרה.
וכיון שאף לרבי יהודה דם התמצית פסול, איך מועילה וריקתו.
הגמרא מתרצת באופן אחר: אלא, רבי יהודה למעמיה, דאמר, אין
דם מכיל דם משום שהם מין אחד ומין במינו לא בטל, ולכן אין
דם התמצית שפסול לזריקה פוסל את הדם הכשר שהוא מעורב
בו, וכיון שהוא נשאר בכשרותו מועילה וריקתו.

הגמרא מביאה את המשך הברייתא, בה מביא רבי יהודה ראייה
לדבריו: אמר להם רבי יהודה לחכמים, לדבריהם שלא היו זורקים
מהם שנשפך, למה היו פוקקין (10-סותמים) את העזרה בערב הפסח
שלא יצאו הדמים דרך האמה לנחל קדרון, ודאי זהו כדי שיוכלו
לזרוק אחר כך מהדם שנשפך. אמרו לו חכמים לרבי יהודה, אין
זה הטעם, אלא משום ששכח הוא לבני אהרן, שיהלכו עד
ארכובותיהן (1-ברכיהם) בדם.

הגמרא מבררת את דברי חכמים שבברייתא. מקשה הגמרא: כיצד
אמרו חכמים ששכח הוא לכהנים שילכו עד ברכיהם בדם, והא -
והרי דם הוי חציצה, והוציפה בין הרצפה לבין רגלי הכהנים פוסלת
את עבודתם (לעיל טו). מתרצת הגמרא: דם זה לא הוא, ולא הוי
חציצה. (דתנן) [דתניא], דם זה הוי חציצה וזה חציצה, כשהם יבשין,
חוצצין, אך כשהם לחין, אין חוצצין.

ממשיכה הגמרא ומקשה: והא קא מיתוין מאניהו - והרי
מתלכלכים בגדיהם בדם, (ותנן) [ותניא], הוי כגדי של הכהן
מטושטשין - מלולכלכים בטיט, ועבד, עבודתו פסולה. וכי תימא -
ואם תרצה לומר ולתרוץ דמלול לחו - שהיו הכהנים מגביהים את
גביהם שלא יתלכלכו בדם, והתניא, נאמר בתורה (ויקרא א יא) 'ולבש
הכהן מדו בד', ויש לדרוש מתיבת 'מדו' שיהא הבגד כמדתו, שלא
יחסר ושללא יותיר, ולא היו הכהנים יכולים להגביה את בגדיהם.
מתרצת הגמרא: אין כוונת חכמים שהיו הולכים הכהנים בדם
בזמן העבודה הצריכה לבישת בגדי כהונה, אלא בזמן הולכת
אברים לכבש כדי להקטירם, דלא עבדוהי, ואינה צריכה בגדי
כהונה.

נמהה הגמרא: ולא - האם הולכת אברים לכבש אינה עבודה,
והתניא, נאמר בתורה (שם א יא) 'והקריב תבחן את הכל', זו הולכת
אברים לכבש, ואינה כשרה אלא בכח ובבגדי כהונה. מתרצת
הגמרא: אלא, מה שהיו הכהנים הולכים בדם, היינו בזמן הולכת
עצים למערקת, דלא עבדוהי, ואינה צריכה בגדי כהונה.

מבררת הגמרא, אם כן שבכל העבודות היה אסור שילכו הכהנים
בדם, ולעבודה היכי אולי - איך היו הכהנים מהלכים בזמן
העבודה שצריכה בגדי כהונה, כאשר היתה האמה סגורה והיתה
העזרה מלאה בדם. משיבה הגמרא: אולי אאיצטבי - היו הכהנים
מהלכים בזמן העבודה על איצטבאות שהיו גבוהות מן הרצפה,
אך היו עשויות בני אבנים כדי שיהיו חלק מהרצפה, ויכולים
הכהנים לעבוד כשהם עומדים עליהם.

משנה

נתבאר בפרק הקודם (כו) שהשוטח [או העושה אחת משאר
העבודות המתירות] על מנת לאכול מבשר הזבח או להקטיר
מאימוריו חוץ לזמנו או חוץ למקומו, פוסל את הזבח. משנה זו
מוסיפה פרטים נוספים בענין זה.

השוטח את הזבח על מנת לאכול חוץ לזמנו או חוץ למקומו דבר
שאין דברו לאכול, והיינו אימורים שדינם להיות מוקטרים,
ולתקטיר חוץ לזמנו או למקומו דבר שאין דברו לתקטיר, וכגון בשר
שלמים, הקרבן כשר, שכיון שחישב בדבר שאינו ראוי בטלה דעתו
אצל כל אדם ואין זו מחשבה. ורבי אליעזר פוסל, שלדעתו
מחשבים מאכילת אדם לאכילת מזבח ומאכילת מזבח לאכילת
אדם.

המשנה מבארת מהו השיעור של מחשבת פסול: השוטח על מנת
לאכול חוץ לזמנו או חוץ למקומו דבר שדברו לאכול (ובשר) וכן
השוטח לתקטיר דבר שדברו לתקטיר (אימורים) פחות מפיגול, כשר.
לאכול כחצי וזה לתקטיר כחצי וזה, כשר, שאין אכילה ותקטירה
מצטרפין.

מחשבות נוספות שאינן פוסלות: השוטח את הזבח לאכול בזה מן
העזר, וכן הרזק, והוא מרק שנתבשל בו בשר, וכן תקיפה -
תערובת של תבלין וחתיכות דקות של הבשר הנמצאים בשולי
הקדרה, וכן האלל - גיד הצואר, שהוא קשה ואינו ראוי לאכילה,
ומן העצמות ומן הגידין ומן התרנים ומן הפלפים, חוץ לזמנו וחצי-או
חוץ למקומו, הקרבן כשר, שכיון שאינם ראויים לאכילה, מחשבת
אכילה בהם אינה פוסלת. ואין חייבין עליהן משום פיגול, שאם
נעשה הזבח פיגול על ידי שחישב על בשרו או על אימוריו
מחשבת חוץ לזמנו ונתפגל, האוכל מהדברים האלה פטור מכתת,
ואין חייבים על אכילתם משום נזתר, שאם נותרו לאחר הזמן
הראוי לאכילת הקרבן, ואכל מהם פטור מכתת, ואין חייבים
עליהם משום טמא, שאם אכלם בטומאת הגוף פטור מכתת.

השוטח את המוקדשין על מנת לאכול שליל - עובר שבמעיה או
שיליא - נרתיק המתהווה מסביב לעובר בחוץ למקומו או לזמנו לא
פיגול את הקרבן, והוא כשר. והטעם משום ששילי ושיליא מאוסים
אצל בני אדם ואין דרך לאוכלם.

המולק את התזרין על מנת לאכול ביציהן בחוץ למקום או חוץ זמן
לא פיגול, משום שאינן מגוף הקרבן.
חלב של מוקדשין וביצי תזרין אין חייבין עליהן משום פיגול שאם
נעשה הקרבן פיגול על ידי שחישב בו מחשבת חוץ לזמנו, ושתה
חלב של הקרבן או אכל את ביציו, פטור, משום שאינם מגוף
הקרבן ולא נתפגלו עמו, וכן אינו חייב על אכילתם משום נזתר.
ואינו חייב משום טמא ואם אכלם בטומאת הגוף.

רבי אלעזר מביא דין מענין דברי המשנה: אמר רבי אלעזר, פיגול
בזבח, והיינו ששחטו על מנת לאכול או להקטיר חוץ לזמנו, נתפגל
אף השליל, והאוכל ממנו חייב כרת, והטעם, משום ששילי הוא
מגוף הזבח ומאחר שחל שם פיגול על הזבח אף השליל בכלל.
אבל אם פיגול בשליל, ששחט על מנת לאכול מן השליל חוץ
לזמנו, לא נתפגל הזבח, וכמו ששינוי במשנתנו שאם חישב לאכול
שליל לא פיגול, והטעם בזה, משום שרוב בני אדם אינם אוכלים

אין דם מבטל דם. ודם התמצית זרק להם מים כרבי אליעזר דפ' התערבות ולקמן דף עז. דאית ליה רואין אי סבר לה כרבי אליעזר דאמר נתערב בדם התמצית כשר: **והתניא** מדו כמדתו. הק פירכא אליבא דרמ"ד אבנט מיגו גיזו לעיל בפרק שני (דף תז): **פיגול** בזה נתפגל שליל. כיון דאיכא אינשי דאכלי ליה חייב כרת דירך אמו

הוא כר שאין דרכו לאכול כר כך פי' בקונטרס וכענין זה גבי מוראה דלא חזיא לאכילה דפירכא בעלמא ולא הלכך מחשבה דירה לא מופגלא ומיהו היכא דנתפגל העוף ע"י דבר אחר כיון דאיכא אינשי דאכלי חייב עליו כרת ושם דחק בהם דאפילו חזיא כשאר בשר אינה מפגלת את העוף דמוראה אבית הדשן ואין בה לא אכילה אדם ולא אכילה מזבח ודיינו שטמא דחשבו בפרים לא נתפגלו אימורים אבל בשליל לא אפשר לומר כך דאע"ג דבפ' כיצד מערמין (תמורה דף כה) גבי שוחט את החטאת ונמצא בה בן ארבעה חי חגי חזא נאכל לכל אדם ובכל מקום ולעולם וא"כ הייתי יכול לומר דהיינו לפרש השטע כמו שפי' בקונט' ויש דוחקים דלאו גופיה דויבחת הוא אבל ע"כ ר"א סבירא ליה דגופיה דויבחת הוא דהא אמר פיגול בזה נתפגל שליל וסבר לה כאידך ברייתא דתניא דהם דאין נאכל אלא לזכרי כהונה ליום ולילה לפנים מן הקלעים והתם נמי משני לזו הלכך צריך לפרש השטע כמו שפי' בקונט' ויש דוחקים כאן לפרש משום דדרשינן בתורת כהנים בפרשת צו גבי נותר חובב פטל לשליל ולשליא ועל כרחין שייך נותר בשליל כדאיכא בתמורה בפרק כיצד מערמין (גם זה שם) גבי שליל שבתוכה דאין נאכל אלא ליום ולילה והלכך אם אינו ענין לנותר נהו ענין למחשבת נותר ואין נראה פירושו זה דנמא ליה לתנא דהא דלמא אינטרין לגופיה למעוטי שליא מותר ונראה דמדין שריפה קממטט שליל ושליא דשריפה כתיבא בקרא: **פיגול** באלל נתפגלה מוראה. בפ' העור והדורס (חולין דף קכא) מודו ברע דפלטתו סבין היינו אלל בהזוא מיירי חבא ודעלה איירי שקודר להסיי דמוראה בנצחת דאי אפשר שלא יקח מן הושט עם המוראה: **באכילת** פרים ובשריפתן לא עשה ולא כלום. דמחשבת אכילה לא מהניא בהו דדבר שאין דרכו לאכול הוא ומחשבת שריפה נמי לא דאמחשבת אכילה מזבח קפיד רחנאז אבל שריפה לאו לשון אכילה הוא ואע"ג דאמרינן בפיסקין לעיל (דף לא) דחשב שתאכלוהו אש למחר הני מילי דרשב"ש בלשון חזק כדאוקמנא דהם כך פירש בקונטרס ובזהם דחק לדעול מיירי במידי דראוי לאכילה אדם ומחשב שתאכלוהו האש דהוי פיגול אבל האי לא שייך ביח לא אכילת אדם ולא אכילת מזבח: וש"מ

אֵלָּל. פִּיגֹל בְּאִימורֵיו, נִתְפַּגֵּל פְּרִים. בְּפָרִים, לֹא נִתְפַּגֵּל אִימורֵיהֶם. לִימָא מְסִיעֵה לֵיהּ, וְשׁוֹם, שְׁאֵם חִישַׁב בְּאִכִּילת פְּרִים, וּבִשְׂרִיפָתָהּ, לֹא עָשָׂה וְלֹא כָלוּם. מָאִי לָאו, הָא חִישַׁב בְּאִימורֵיהֶם, נִתְפַּגֵּל פְּרִים. לֹא

או לשרוף בבית הדשן כדילכתו למחר לא עשה כלום דמחשבת אכילה לא מהניא בהו דדבר שאין דרכו לאכול הוא ומחשבת שריפה נמי לא דאמחשבת אכילה מזבח קפיד רחנאז אבל שריפה לאו לשון אכילה הוא ואע"ג דאמרין בפירקין דלעיל חשב שתאכלוהו אש למחר פיגול ה"מ דחשיב בלשון אכילה כדאוקי הדם: **מאי** לאו. הא דפליגי רבנן דאמרי פיגול נוגז בהם בבשר דפרים עצמו קאמר דאם חשב באימורין להקטיר למחר דחשיב כי אורחיהו ואכילת מזבח נתפגל בשר הפרים ליענש כרת על אכילתו:

אימורין

אֵף אֲנִי לֹא אִמְרֵתִי אֶלָּא בְּנִתְקַבֵּל בְּכָל: וְהוּא נִזְיָה. רבי יהודה מנא ידע שנתקבל בכל: ורזין הן, ומקבלי לכולהו: חייא. מהרה: באזהרה. ה' לאוין כתיבי בדם חד לדם התמצית כדאמרין בביריות בפ' (דף דף): ר' יהודה אומר בברית. התם יליף טעמא: אין דם מבטל דם. דמין במינו לרבי יהודה לא בטיל ולקמן תנן לה בפ' כל הזבחים שנתערבו (דף עז). למא פוקקין את העזרה. ערבי פסחים

שלא יצאו הדמים דרך אמה לנחל קדרון: והא קא הויא חציצה. בין גליהם לרצפה ותנן עומד על גבי כלים כר' פסול (לעיל דף טז): הוי בגדי פשוטשטין. לעיל בפרק ב' תניא לה: בחולבת אברים לכבש. הא דקתני שבה הוא לבני אהרן כר' בחולבת אברים קאמר ולקמן פריך ובהולבת דם הכי אולי: **אאיצטב.** איצטבאות גבודין היו שם בנין אבנים ואינן חרצצין דמן הרצפה הן: **מתני'** לאכול דבר שאין דרכו לאכול. חוץ למקומו או חוץ לזמנו: קיפא. מפרש בהערה והרובע (חולין דף קכ). תבלין ודוקת הבשר השוכנת בשולי קדרה: **אלל.** גיד הצואר שהוא קשה ואין ראוי לאכילה: ואין חייבין עליהן משום פיגול. אם היה חובב פגול שחישב על בשרו או על אימוריו חוץ לזמנו נתפגל האוכל מאלו פסוטה וטמא. אם אבל בטמאת הגוף מאחת מאלה חובב כשר: את המוקדשין. כל הכיב דנקט האי לשנא מיירי בנקבות: לאכול שליל. שבמיעוטה: לא פגול. את החובב דלאו גופיה דויבחת הוא: חלב המוקדשין. חלב שברדיה: אין חייבין עליהן משום פיגול. אם פיגול בזה ואכל מחללה לא מחייב כרת דלאו ויבחת הוא: **גמ'** פיגול בזה. שחטו ע"מ לאכול או להקטיר חוץ לזמנו: נתפגל השליל. האוכל מהשליל חוץ בשליל. ששחט את חובב ע"מ לאכול מן השליל חוץ לזמנו: לא נתפגל חובב. קסבר רבי אלעזר שליל גופיה דויבחת הויא דשבר ירך אמו הוא ומיהו אין מחשבתו מפגלת חובב דדבר שאין דרכו לאכול הוא דרובא דאינשי לא אכלי ליה ושליל עצמו לא נתפגל מדקתני מתני' לאכול שליל או שליא בחוץ לא פיגול: **אלל.** של עוף ראו לאכילה הוא דרכיו. מוראה. לא חזי לאכילה דפירשא בעלמא הוא הלכך מחשבה דידה לא מפגלת ומיהו היכא דנתפגל העוף ע"י דבר אחר כיון דאיכא אינשי דאכלי חייב עליו כרת: **פיגול באימורין.** שחט פרים ונשרפים ע"מ להקטיר אימוריהן חוץ לזמנו: נתפגלו פרים. והאכל מבשרן חייב: חישב בפריים. ששחט ע"מ לאכול מבשרן חוץ לזמנו: לא נתפגלו אימורין. להתחייב כרת האוכל מכליות או מיותרת הכבר שלהם וכל שכן דלא נתפגלו פרים עצמן שדרי חישב לאכול דבר שאין דרכו לאכול ואידי דנקט פיגול באימורין נקט נמי לא נתפגלו אימורין: **לימא מסייע** ליה. לי' אלעזר דאמר מתפגל ואע"פ שאין מפגל כגון שליל ומוראה ובשר הפרים: ושיוין. ר"ש וחכמים שנחלקו בפ' בש' (ולקמן גז) דרבנן אמרי פיגול נוגז בפריים הנשרפים ור"ש אמר כל שאינו על מזבח החיצין אין חייבין עליו משום פיגול ושיוין שאם חישב באחת מעבודות הדם לאכול מן הפרים למחר

או לשרוף בבית הדשן כדילכתו למחר לא עשה כלום דמחשבת אכילה לא מהניא בהו דדבר שאין דרכו לאכול הוא ומחשבת שריפה נמי לא דאמחשבת אכילה מזבח קפיד רחנאז אבל שריפה לאו לשון אכילה הוא ואע"ג דאמרין בפירקין דלעיל חשב שתאכלוהו אש למחר פיגול ה"מ דחשיב בלשון אכילה כדאוקי הדם: **מאי** לאו. הא דפליגי רבנן דאמרי פיגול נוגז בהם בבשר דפרים עצמו קאמר דאם חשב באימורין להקטיר למחר דחשיב כי אורחיהו ואכילת מזבח נתפגל בשר הפרים ליענש כרת על אכילתו:

וש"מ מינו דפסלה בה לינה פסלה בה מחשבה. תימה ודלשני כדמשני לקמן פרק טבול
 יום (דף קד) דלמא מחשבה לא פסלה לינה פסלה וי"ל משום דלא בעי למפשט את
 דבעי ר' ירמיה פ' טבול יום לינה מהו שותעיל בפרים הנשרפים ועוד י"ל דקסבר הש"ס דאי
 לינה מועלת מועיל פיגול לענין דאם פגול באימורים פיגול הבשר לכל הפחות:

לאכול שילי או שיליא בחוץ לא פיגול. הוא

הדין למהו:

הא שילי ושיליא חייבין אלא ש"מ כאן מחמת
 זבח כו'. וא"ת אכתי נותר וטמא קשיא
 דמשמע הכא (דוקא) ודוקא) דאשילי ושיליא
 חייבין משום נותר וטמא וברייתא דלעיל קתני
 ואין חייבין עליהם משום פיגול נותר וטמא וי"ל
 דלעולם אין חייבין אשילי ושיליא משום נותר
 וטמא הואי (דשירייה) ודשירייהו) משום פיגול:
אלא בדוקן שבעין הואיל ובשרים בעופות.
 לאו דוקא דוקן שבעין דהיה שאר מומין שאינן
 מותרים אבר כדאמר בפרק קמא דקדושין (דף
 כד) דוקא יבש גפה ונסמית עניה אי נמי שאר
 מומין פסלי מדרבנן ומה שפי' בקונטרס דמותר
 אבר פסול בעוף משום הקריבהו נא לפתחך בחנם
 פירש דבהדיא דריש לה בקדושין (ג"ז שם)
 מדכתיב מן העוף ולא כל העוף:
 תרי

משום פיגול, נותר, וטמא, והמעלה מהן בחוץ פטור. מאי לאו, לא מפגלן הזבח, ולא
 מתפגלן מחמת זבח. לא, לא מפגלן את הזבח, ולא מתפגלן מחמת עצמן. אי הכי, הא
 דקתני סיפא, בולן לא מפגלן ולא מתפגלן, הא תו למה לי. וליתעמיד, אין חייבין עליו
 משום פיגול, הא תו למה לי. אלא, אידי דבעי למיתנא נותר וטמא, תנא פיגול. הכא נמי,
 אידי דבעי למיתנא המעלה מהן בחוץ, תנא נמי וכולן לא מפגלן ולא מתפגלן. רבא אמר,
 אף אגן נמי תנינא, השוחט את המוקדשין לאכול שילי או שיליא בחוץ, לא פיגול. והמולק
 את התורים לאכול בציציהם בחוץ, לא פיגול. והדר תני, חלב המוקדשין וביצי תורים, אין
 חייב עליהן משום פיגול נותר וטמא. הא שילי ושיליא, חייבים. אלא לאו, ש"מ מזה, כאן
 מחמת הזבח, כאן מחמת עצמן. ש"מ מזה: תנן התם, ובעלי מומין, רבי עקיבא מכשיר
 בבבלי מומים. אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן, לא הכשיר רבי עקיבא אלא ברוקין
 שבעין, הואיל ובשרים בעופות, והוא שקדם הקדשין את מומן. (אמר רבי חייה בר אבא)
 ומודה רבי עקיבא בעולת נקבה, דכמאן דקדם מומה להקדישה דמי. מתיב רבי יודא, המעלה
 מהן בחוץ, פטור. הא מאימון, חייב, והכי משכחת לה, בעולת נקבה. אי אמרת בשלמא,
 קסבר רבי עקיבא, עולת נקבה, אם עלתה לא תרד, הא מני, רבי עקיבא היא. אלא אי
 אמרת, אם עלתה תרד, הא מני. אימא, המעלה מהן בחוץ, פטור. הא מאימורי אימון,
 חייב. והא 'מהן' קתני, ואימון דומיא דידהו. אלא אימא, המעלה מאימוריהן בחוץ, פטור.
 הא מאימורי אימון, חייב: **משנה** שחטו על מנת להניח את דמו או אימוריו למחר, או
 להוציאן לחוץ, רבי יהודה פוסק, וחכמים מכשירין. על מנת ליתן על גבי הכבש, שלא
 פגגה היסוד, וליתן את הניתנים למען למפיה, ואת הניתנים למפיה למעלן, ואת הניתנים

הא חישב באימורין, נתפגלו אימורין עצמן: תא
ש"מ, פרים הנשרפים וישעירים הנשרפים, מועלין
בהן משהוקדשו. נשחטו, הוכשרו ליפסל בטבול יום
ובמחוסר כיפורים ובלילה. מאי לאו לינה בשר, וש"מ
מזה, מנו דפסלה בלינה, פסלה בה מחשבה. לא,
לינה אימורים. הא מוקדשני סיפא, בולן מועלין בהן
על בית הדין עד שיתקד הבשר, מכלל דרישא, לינה
בשר. מידי אידיא, הא כדאיתא והא כדאיתא, רישא
אימורים וסיפא בשר. מתיב (רבא) [רבה], ואלו
שאין מפגלן, ואין מתפגלן. צמר שבראשי כבשים,
ושער שבין תישיש, והעור והרמב, והקפה, והאלל,
והמוראה, והעצמות, והגידן, והקרניים, והתלפים,
והשלי, והשליא, וחלב המוקדשין, וביצי תורין,
[בולן] לא מפגלן ולא מתפגלן, ואין חייבין עליהן

אימורין עצמן. יוותר הכבר והכליות אבל לא בשר שאין מתפגל בדבר שהוא גופו [ושל]
 זבח אלא דבר המפגל דכיון דלא חשיב אכילה לענין פיגול לא חשיב נמי אכילה לענין
 איפגולה הוכשרו. נתקנו לקבוע פסולין הללה בבבול יום ובמחוסר כיפורים. אם נגעו בהן:
 מדפסלה לינה. פסלה נמי מחשבת לינה: **מאי לאו לינה בשר.** קתני שאם לן נפסל והיה
 לדמחשבת לינה שפוסלת בבשר נגד נמי דרישא
 דחישב אכשר עצמן לא תדע מינה דהא
 מחשבה בדבר שדרכו לאכול בעי וברייתא
 לעיל נמי תניא בהדיא ושון שאם חשיב לאכול
 פרים לא עשה כלום אפילו לפסול מיהו הא
 דייקין מינה דמחשבת לינה אימורים מפגלת
 הבשר כרבי אלעזר: **לא לינה אימורים.** דקתני
 דפסלה האימורים נפסלים בלינה קתני ודכוותה
 פשוט מינה דמחשבת לינה אימורים מפגלת
 באימורין: **עך שיתן את הבשר.** רסין מבס'
 מעילה ול"ג משיחין דא"כ הוה ליה דבר
 שעשית מצותו ואין מועלין בו אבל עד שיתקד
 דאכתי אין בהו צורך עבודת גבוה קרי בהו
 מקדשי ה': **ולא מתפגלן.** לקמיה מפרש ליה
 צמר בראשי בבשים ושער שבין תישיש.
 איצטרך לאשמועינן דלא מהניא מחשבה בהו
 משום דעור הראש קרב עם הראש שאנו בכל
 הפשט דכדתיא בהשוחט (חולין דף כו). מכל
 לרבות הראש שכבר הותרו ומהניא ביה מחשבת
 הקטרה בהך מיהא לא מהניא מחשבה אם
 חישב להקטיר למחר דלאו דרכו להקטיר הוא
 דגבי אם עלו ירדו קא תני להו פה המובח לקמן
 דההיא: **והמוראה.** של עוף והואיל ג' בחמה
 והעובר ל"ג דהיינו שילי: וחלב המוקדשין. חלב
 שברדי נקבה: הכי גרסי' לברייתא הכא
 ובתוספתא כך שנויה כולן לא מפגלן ולא
 מתפגלן ואין חייבין עליהן משום פיגול נותר
 וטמא והמעלה מהן בחוץ פטור: ד"ג ארסא
 דגמ' מאי לאו לא מפגלן את הזבח ולא
 מתפגלן מחמת הזבח לא לא מפגלן את הזבח
 ולא מתפגלן מחמת עצמן אי הכי הא דקתני
 סיפא כולן לא מפגלן ולא מתפגלן הא תו
 למה לי וליתעמך אין חייבין עליהן משום פיגול
 תו למה לי אלא אידי דבעי למיתנא נותר וטמא
 תנא פגול ה"נ אידי דבעי למיתנא המעלה מהן
 כו'. אין חייבין עליהן משום פיגול אם חישב
 פטור פיגול ואכל מאלו והמעלה מהן בחוץ
 בשר דאין ראויין לפתח אהל מועד [והפס] מאי
 לאו אין מפגלן את הזבח אם זרק ע"מ לאכול
 או להקטיר מאלו חוץ לזמנא הזבח כשר: **ולא**
מתפגלן מחמת הזבח. אם חישב לאכול מבשר
 הזבח או להקטיר (מחמת) אימורין חוץ לזמנא
 ולא נתפגלו אלו ליעש באכילתו כרת ותיתבא
 דר"א דהבא שילי ומוראה תנן: **מחמת עצמן.**

אם זרק ע"מ לאכול לאלו חוץ לזמנא אין מתפגלן שאין מחשבתו מחשבה: הא תו למה לי. לא לאיתוי דאף מחמת זבח אין מתפגלן: וליתעמך אין חייבין עליהם משום פיגול. פעם
 שלישית למה לי למיתנא הא מאי חיתו לאשמועינן לדידך אלא על כרחך משנה לאו דוקא אלא אגררא דטמא נותר נסבה לרבי אלעזר נמי משנה שניה לא תיקשי דאגררא דהמעלה
 מהן בחוץ נסבה: **אף אגן נמי תנינא.** כרבי אלעזר דשילי ושיליא מתפגלן ולא מפגלן: **לא פיגול.** משמע לא את עצמן ולא את הזבח: **הא שילי ושיליא חייבין.** עליהן משום פיגול
 אלא מחמת מומין. אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן, לא הכשיר רבי עקיבא אלא ברוקין שבעין, הואיל ובשרים בעופות, והוא שקדם הקדשין את מומן. (אמר רבי חייה בר אבא)
 ומודה רבי עקיבא בעולת נקבה, דכמאן דקדם מומה להקדישה דמי. מתיב רבי יודא, המעלה מהן בחוץ, פטור. הא מאימון, חייב, והכי משכחת לה, בעולת נקבה. אי אמרת בשלמא,
 קסבר רבי עקיבא, עולת נקבה, אם עלתה לא תרד, הא מני, רבי עקיבא היא. אלא אי אמרת, אם עלתה תרד, הא מני. אימא, המעלה מהן בחוץ, פטור. הא מאימורי אימון,
 חייב. והא 'מהן' קתני, ואימון דומיא דידהו. אלא אימא, המעלה מאימוריהן בחוץ, פטור. הא מאימורי אימון, חייב: **משנה** שחטו על מנת להניח את דמו או אימוריו למחר, או
 להוציאן לחוץ, רבי יהודה פוסק, וחכמים מכשירין. על מנת ליתן על גבי הכבש, שלא פגגה היסוד, וליתן את הניתנים למען למפיה, ואת הניתנים למפיה למעלן, ואת הניתנים
 אם זרק ע"מ לאכול לאלו חוץ לזמנא אין מתפגלן שאין מחשבתו מחשבה: הא תו למה לי. לא לאיתוי דאף מחמת זבח אין מתפגלן: וליתעמך אין חייבין עליהם משום פיגול. פעם
 שלישית למה לי למיתנא הא מאי חיתו לאשמועינן לדידך אלא על כרחך משנה לאו דוקא אלא אגררא דטמא נותר נסבה לרבי אלעזר נמי משנה שניה לא תיקשי דאגררא דהמעלה
 מהן בחוץ נסבה: **אף אגן נמי תנינא.** כרבי אלעזר דשילי ושיליא מתפגלן ולא מפגלן: **לא פיגול.** משמע לא את עצמן ולא את הזבח: **הא שילי ושיליא חייבין.** עליהן משום פיגול
 אלא מחמת מומין. אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן, לא הכשיר רבי עקיבא אלא ברוקין שבעין, הואיל ובשרים בעופות, והוא שקדם הקדשין את מומן. (אמר רבי חייה בר אבא)
 ומודה רבי עקיבא בעולת נקבה, דכמאן דקדם מומה להקדישה דמי. מתיב רבי יודא, המעלה מהן בחוץ, פטור. הא מאימון, חייב, והכי משכחת לה, בעולת נקבה. אי אמרת בשלמא,
 קסבר רבי עקיבא, עולת נקבה, אם עלתה לא תרד, הא מני, רבי עקיבא היא. אלא אי אמרת, אם עלתה תרד, הא מני. אימא, המעלה מהן בחוץ, פטור. הא מאימורי אימון,
 חייב. והא 'מהן' קתני, ואימון דומיא דידהו. אלא אימא, המעלה מאימוריהן בחוץ, פטור. הא מאימורי אימון, חייב: **משנה** שחטו על מנת להניח את דמו או אימוריו למחר, או
 להוציאן לחוץ, רבי יהודה פוסק, וחכמים מכשירין. על מנת ליתן על גבי הכבש, שלא פגגה היסוד, וליתן את הניתנים למען למפיה, ואת הניתנים למפיה למעלן, ואת הניתנים
 אם זרק ע"מ לאכול לאלו חוץ לזמנא אין מתפגלן שאין מחשבתו מחשבה: הא תו למה לי. לא לאיתוי דאף מחמת זבח אין מתפגלן: וליתעמך אין חייבין עליהם משום פיגול. פעם
 שלישית למה לי למיתנא הא מאי חיתו לאשמועינן לדידך אלא על כרחך משנה לאו דוקא אלא אגררא דטמא נותר נסבה לרבי אלעזר נמי משנה שניה לא תיקשי דאגררא דהמעלה
 מהן בחוץ נסבה: **אף אגן נמי תנינא.** כרבי אלעזר דשילי ושיליא מתפגלן ולא מפגלן: **לא פיגול.** משמע לא את עצמן ולא את הזבח: **הא שילי ושיליא חייבין.** עליהן משום פיגול
 אלא מחמת מומין. אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן, לא הכשיר רבי עקיבא אלא ברוקין שבעין, הואיל ובשרים בעופות, והוא שקדם הקדשין את מומן. (אמר רבי חייה בר אבא)
 ומודה רבי עקיבא בעולת נקבה, דכמאן דקדם מומה להקדישה דמי. מתיב רבי יודא, המעלה מהן בחוץ, פטור. הא מאימון, חייב, והכי משכחת לה, בעולת נקבה. אי אמרת בשלמא,
 קסבר רבי עקיבא, עולת נקבה, אם עלתה לא תרד, הא מני, רבי עקיבא היא. אלא אי אמרת, אם עלתה תרד, הא מני. אימא, המעלה מהן בחוץ, פטור. הא מאימורי אימון,
 חייב. והא 'מהן' קתני, ואימון דומיא דידהו. אלא אימא, המעלה מאימוריהן בחוץ, פטור. הא מאימורי אימון, חייב: **משנה** שחטו על מנת להניח את דמו או אימוריו למחר, או
 להוציאן לחוץ, רבי יהודה פוסק, וחכמים מכשירין. על מנת ליתן על גבי הכבש, שלא פגגה היסוד, וליתן את הניתנים למען למפיה, ואת הניתנים למפיה למעלן, ואת הניתנים
 אם זרק ע"מ לאכול לאלו חוץ לזמנא אין מתפגלן שאין מחשבתו מחשבה: הא תו למה לי. לא לאיתוי דאף מחמת זבח אין מתפגלן: וליתעמך אין חייבין עליהם משום פיגול. פעם
 שלישית למה לי למיתנא הא מאי חיתו לאשמועינן לדידך אלא על כרחך משנה לאו דוקא אלא אגררא דטמא נותר נסבה לרבי אלעזר נמי משנה שניה לא תיקשי דאגררא דהמעלה
 מהן בחוץ נסבה: **אף אגן נמי תנינא.** כרבי אלעזר דשילי ושיליא מתפגלן ולא מפגלן: **לא פיגול.** משמע לא את עצמן ולא את הזבח: **הא שילי ושיליא חייבין.** עליהן משום פיגול
 אלא מחמת מומין. אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן, לא הכשיר רבי עקיבא אלא ברוקין שבעין, הואיל ובשרים בעופות, והוא שקדם הקדשין את מומן. (אמר רבי חייה בר אבא)
 ומודה רבי עקיבא בעולת נקבה, דכמאן דקדם מומה להקדישה דמי. מתיב רבי יודא, המעלה מהן בחוץ, פטור. הא מאימון, חייב, והכי משכחת לה, בעולת נקבה. אי אמרת בשלמא,
 קסבר רבי עקיבא, עולת נקבה, אם עלתה לא תרד, הא מני, רבי עקיבא היא. אלא אי אמרת, אם עלתה תרד, הא מני. אימא, המעלה מהן בחוץ, פטור. הא מאימורי אימון,
 חייב. והא 'מהן' קתני, ואימון דומיא דידהו. אלא אימא, המעלה מאימוריהן בחוץ, פטור. הא מאימורי אימון, חייב: **משנה** שחטו על מנת להניח את דמו או אימוריו למחר, או
 להוציאן לחוץ, רבי יהודה פוסק, וחכמים מכשירין. על מנת ליתן על גבי הכבש, שלא פגגה היסוד, וליתן את הניתנים למען למפיה, ואת הניתנים למפיה למעלן, ואת הניתנים

57 ששנה התנא דין פיגול בפעם השניה, אידי דכעי למיתני - אגב
58 שרצה לשנות את הדין שהפעלה מהן בחוץ פטור, תנא נמי וכולן
59 לא מפגלין ולא מתפגלין.
60 רבא מוכיח כרבי אלעזר: דכא אמר, אף אנו נמי תנינא במשנתנו
61 ששליל ושלילא מתפגלים ולא מפגלים, ששנינו השחט את
62 המוקדשין לאכול שליל או שלילא בחוץ לא פיגול, והמולק את
63 התורים לאכול ביצייהם בחוץ לא פיגול. ותרד תני - וחור ושנה, חלב
64 המוקדשין וביצי תורים אין חייב עליהן משום אכילת פיגול נותר
65 וטמא, ומשמע הא שליל ושלילא חייבים עליהם משום פיגול אם
66 נתפלג הובה, אלא לאו שמע מינה ששליל ושלילא מתפגלים, ומה
67 ששנינו בברייתא לעיל שאינם מתפגלים, החילוק הוא, שפאן
68 שמתפגלים, היינו מהמת הבה, ופאן שאינם מתפגלים, היינו מהמת
69 מחשבת עצמן. שמע מינה.
70 הגמרא מביאה נידון השיך בברייתא דלעיל: תנן היתם (לקמן פד),
71 שאף שהמזבח מקדש את הפסולים, שאם עלה עליו דבר פסול,
72 לא ירד אלא יוקטר, ישנם פסולים שלא נאמר בהם דין זה, אלא
73 אפילו אם עלו על המזבח ירדו ממנו, וכגון הרובע והנרבע וכן
74 בעלי מומין, דברי חכמים, אבל רבי עקיבא מכשיר בעלי מומין,
75 שאם עלו על המזבח, לא ירדו. ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי
76 יוחנן, לא הקשיר רבי עקיבא בכל המומים אלא בדיוקן שבעין -
77 קרום המכסה את העין, הואיל וקשרים לכתחילה בעופות, ולכן
78 אף שבבהמה הוא מום גמור, אבל אם עלו על המזבח לא ירדו.
79 רבי יוחנן מוסיף: והוא שקדם קדישין את מוקן, אבל אם היו בעלי
80 מומים לפני שהוקדשו, מודה רבי עקיבא שירדו, משום שלא חלה
81 עליהם קדושת מזבח מעולם. (אמר רבי חייא בר אבא) ומוזהר רבי
82 עקיבא בעולת נקבה דכמאן דקדם מוזהר להקדישה דמי, ותרד, ואף
83 שנקבה כשרה בעולת עוף, לגבי בהמת נקבה שהקדישה לעולה
84 נחשב כקדם מומה להקדשה, שאין לך מום גדול מזה, שהרי אין
85 עולה באה אלא מזכרים.
86 רבי זירא מקשה על רבי יוחנן: מתיב רבי זירא, בברייתא לעיל
87 שנינו לגבי שליל הפעלה מהן בחוץ פטור, ומשמע שדווקא על
88 שליל (והוא העובר) פטור, משום שאינו ראוי להקדשה, הא מאימין
89 - אבל על אמו, חייב, ותיבי משפחת לה שהמקטיר מבשר האם
90 חייב, בעולת נקבה, שהרי רק בעולה הבשר מוקטר. אי אמרת
91 בשלמא קסבר רבי עקיבא עולת נקבה אם עלתה לא תרד, אם כן
92 יש לומר, הא מני - לשיטת מי נשנית ברייתא זו, רבי עקיבא היא,
93 שכיון שסובר שאם עלתה על המזבח לא תרד, נמצא שראויה היא
94 להקרב בפנים, ולכן אם הקטיר בחוץ חייב, אלא אי אמרת רבי
95 עקיבא מודה שעולת נקבה אם עלתה תרד, קשה, הא מני, והרי
96 כולם מודים שאין שום בשר נקבה שמוקטר בפנים אפילו בדיעבד,
97 ומדוע חייבים עליו בחוץ.
98 מתרצת הגמרא: אימא - באר את הברייתא כך, הפעלה מהן בחוץ
99 פטור, הא מאימורי אימין חייב, ומדובר בשלמים או חטאת שבאות
100 נקבה. דוחה הגמרא: והא 'מהן' קתני, ומשמע שמקטיר מבשר
101 השליל, ואימין דומיא דידהו - וכשבאים לדייק לגבי הקטרת אמו
102 יש לדייק באופן הדומה, שמקטיר את בשרה ולא את אימוריה,
103 ואם כן על כרחך מדובר בעולה. הגמרא מתקנת את התירוץ: אלא
104 אימא ובאר את הברייתא, הפעלה מאימוריהן (חלבים של שליל)
105 בחוץ פטור, משום שאימורי השליל אינם קרבים בפנים, הא
106 מאימורי אימין - אבל אם הקטיר מהאימורים של אמו חייב, ומדובר
107 בחטאת או שלמים, שהם באים מנקבה.

משנה

108 המשנה עוסקת בדין המחשב בשעת העבודה לעשות בקרבן שאר
109 דברים אסורים: שחטו על מנת להניח את כל דמו או את כל
110

1 ניתן לדייק באופן אחר, שדווקא אם חישוב בבשר לא פיגול הא
2 חישוב מאימורין להקטירם למחר, נתפגלו אימורין עצמן, אבל
3 הבשר לא נתפגל, שאין מתפגל אלא דבר שהוא יכול לפגול, אבל
4 בשר הפרים שאין אכילתו נחשבת אכילה לענין לפגול, אינה
5 נחשבת אכילה אף לענין להתפגל, ודלא כרבי אלעזר.
6 הגמרא מביאה ראייה לרבי אלעזר: תא שמע, שנינו במשנה (מעילה
7 ט, פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים מועלין מהן משהוקדשו,
8 וכשנשחטו, הוקשרו - הוכנו לפסול כמגעו של מכל יום - אדם
9 שהיה טמא וטבל, שאינו נטהר לגמרי עד צאת הכוכבים וכמגעו
10 של מחוסר ביטורים - זב או מצורע שלא נטהר לגמרי עד שיביא
11 את הקרבנות האמורים בו, וכלינה - על ידי שעבר עליהם הלילה
12 ולא נעשתה מצותם עד הבוקר. מדרקת הגמרא: מאי לאו - וכי
13 אין הלינה הוא לינת בשר, שאם לן נפסל, ושמע מינה מגו דפסלה
14 בלינה - כיון שנפסל הבשר בלינה פסלה בה מחשבה - נפסל גם כן
15 במחשבתו, ליהו, והיינו במחשבת חוץ למגעו של אימורים, שאם
16 חישוב להקטירם למחר נתפגל בשר הפרים.
17 דוחה הגמרא: לא, מדובר בלינת אימורים, ולא בלינת בשר הפרים,
18 ולכן אין ללמוד מכאן שיכול לחול בבשר זה מחשבת פיגול.
19 הגמרא מקשה על הדחיה: והא מדקתני בפיפא של משנה זו שכולן
20 (פריש) ושעירים הנשרפים מועלין מהן על בית הקדש - במקום
21 שריפתם מחוץ לעיר עד שיופת הקשר - עד שישורף הבשר ויעשה
22 פחמים, שאז כבר נעשתה מצותו ושוב אין מועלים בו, מפלג
23 דרישא - ומתוך כך נלמד שגם הרישא שמדברת בענין לינה, היינו
24 לינת בשר ולא לינת אימורים.
25 משיבה הגמרא: מדי אימורא - וכי ראייה היא, הא בדיאיתא והא
26 בדיאיתא - כל חלק של המשנה מתפרש כפי ענינו, ורישא באימורים
27 ופיפא בקשר.
28 רבה מקשה על דברי רבי אלעזר ושליל ושלילא מתפגלים עם
29 הובה: מתיב (רבא) [בה], שנינו בברייתא, ואלו שאין מפגלין,
30 שאם חישוב לאוכלם או להקטירם לאחר זמנם אינו מפגל את
31 הובה, ואין מתפגלין - ואין חל עליהם פיגול, צמר שקראשי קבשים,
32 ושער שפונן תישים, והעור, והרוקב שנתבשל בו בשר, והקיפה -
33 תערובת של תבלין וחתכיכות דקות של הבשר הנמצאים בשולי
34 הקדרה, והאלל - גיד הצואר של בהמה, שהוא קשה ואינו ראוי
35 לאכילה, והמורא - זפק של העוף, והעצמות והגידין והקננים
36 והתלפים והשליל והשלילא ותלב המוקדשין - חלב שבדדי הנקבה
37 וביצי תורים, [כולן] לא מפגלין ולא מתפגלין, ואין חייבין עליהן
38 משום פיגול (אם נעשה הובה פיגול ואכל מדברים אלו פטור
39 מכרת), ונותר, שאם נותרו לאחר הזמן הראוי, ואכל מהם פטור
40 מכרת, וטמא, שאם אכלם בטומאת הגוף פטור מכרת, והפעלה -
41 המקטיר מהן בחוץ - מחוץ לעזרה פטור מכרת. מאי לאו - וכי אין
42 הפירוש שלא מפגלין את הובה, ולא מתפגלין מהמת וכן - אם
43 נתפגל הובה לא נתפגלו אלו להיענש באכילתם כרת. והיא
44 סתירה לדברי רבי אלעזר, שאמר ששליל ושלילא ומורא
45 מתפגלים כשנתפגל הובה.
46 מתרצת הגמרא: לא, פירוש הברייתא הוא, שלא מפגלין את הובה,
47 ולא מתפגלין מהמת עצמן, שאם חישוב באלו חוץ לזמנו, אינם
48 מתפגלים, שאין זו מחשבה כלל. אמנם אם נתפגל הובה, גם הם
49 בכלל. מקשה הגמרא: אי הכי קשה הא דקתני בפיפא של ברייתא
50 זו, כולן לא מפגלין ולא מתפגלין, הא תו למה לי - מדוע הוסיף
51 התנא זאת, הלא כבר שנינו ברישא, ואלו שאין מפגלים ואין
52 מתפגלים. אלא על כרחך בא היתור ללמד שאינם מתפגלים לא
53 על ידי עצמם ולא על ידי הובה. מתרצת הגמרא: ולישעמך שבת
54 לדקדק בלשון הברייתא, מה ששנינו אין חייבין עליו משום פיגול,
55 הא תו למה לי בפעם שלישית. אלא אידי דכעי למיתנא - אגב
56 שרצה התנא לשנות דין נותר וטמא תנא גם פיגול, והכא נמי, מה

בבביתא, אמר להם רבי יהודה לחכמים, אי - וכי אין אתם מודים
 שאם הניחו לדם למחר שהוא ו-הקרבת פסול, שדם נפסל בשקיעת
 החמה, ואין כאן זריקה כשרה להחזיר את הקרבן, ומאחר שכן
 סברא היא שאף חישב להניחו למחר, פסול. מסיקה הגמרא: אלא
 מעמא דרבי יהודה סברא הוא.
 בהמשך המשנה שנינו שאם חישב לזרוק את הדם שלא במקומו,
 או שיאכלוהו טמאים ועוד כמה אופני מחשבות בדברים האסורים
 בקרבנות, אין הקרבן נפסל, ואף רבי יהודה מודה בזה. הגמרא
 מקשה, מדוע לא שייכת בזה סברתו של רבי יהודה: ונפלוז נמי
 רבי יהודה בנולוהו - ומדוע לא יחלוק רבי יהודה בכל הדברים
 המנויים במשנה, שהרי סברא היא שכל שחישב לעשות דבר
 הפוסל את הקרבן, נפסל הקרבן במחשבה זו.
 מתרצת הגמרא: בתי נפלוז - במה יחלוק, כלומר בכל אחד ואחד
 מהדברים המוזכרים במשנה, ישנה סיבה שמחמתה לא פסל רבי
 יהודה. והולכת הגמרא ומבארת: אם דעתך שראוי לרבי יהודה
 שיחלוק בשובר עצמות הפסח ולאכול ממנו נא, ויבא נופיה מי
 מיפסיל - וכי הובח נפסל על ידי ששובר את עצמותיו או אוכל
 ממנו נא, הרי ודאי שאינו נפסל, ולפיכך אף המחשב לעשות כן
 אינו פוסלו במחשבה זו.
 ואם בעל מנת שיאכלוהו טמאים את בשרו ושיקריבוהו ערלים את
 אימוריו, ויבא נופיה מי מיפסיל, והרי כבר נזרק הדם כהלכתו
 ונתכפרו הבעלים בכך, ואין הקרבן נפסל למפרע מלרצות על ידי
 שעשה שלא כדינו בבשרו או באימוריו. וכיון שכן, גם המחשבה
 אינה פוסלת.
 ואם בשיאכלוהו ערלים את בשרו ושיקריבוהו ערלים את אימוריו,
 גם בזה ויבא נופיה מי מיפסיל.
 תירוצו נוסף: לישנא אחרינא, כל במיניה - וכי בידו הדבר, הרי לא
 ישמענו לו כהנים טמאים וערלים להקריב למזבח בעבירה או
 לאכול קדשים בעבירה, לפיכך אין מחשבתו מחשבה בדבר התלוי
 באחרים.
 ואם תאמר שראוי שיחלוק רבי יהודה בלעכר דמן דרם הפסולין,
 רבי יהודה למעמיה, דאמר (למקן עת) אין דם מכביל דם, שמין במינו
 אינו בטל, ולכן אף אם נתערב מעט דם כשר בתוך כלי גדול של
 דם פסול, לא נתבטל, והרי תעורבת זו כשרה לזריקה. וכיון
 שעירוב הדם אינו פוסל, אף מחשבת עירוב אינה פוסלת.
 ואם תאמר שיחלוק בלייתן את הדמים הניתנין למעלה למטה,
 ובניתנין למטה למעלה. רבי יהודה למעמיה, דאמר לעיל (כו) שלא
 למקומו נמי מקומו קרינא ביה - וזיקת הדם במזבח במקום שאינו
 ראוי נחשבת כזריקה במקומה הראוי, כיון שעל כל פנים הגיע
 הדם למזבח.
 מקשה הגמרא: וליפלוז - ויחלוק רבי יהודה בניתנין בפנים שניתנין
 בחוץ וניתנין בחוץ שניתנין בפנים, שאף על פי שזריקה שלא
 במקומה כבמקומה היא, אך עדיין יש לפסול בדמים הניתנים בחוץ
 שנתנם בפנים מטעם אחר, שהרי אם היה זה קרבן חטאת, והכניס
 את דמה להיכל, נפסל הקרבן, כמו שכתוב (ויקרא כג) וְיָלַךְ חֲטָאתָ
 אֲשֶׁר יוֹבָא מִדְּמָה אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ לֹא תֹאכַל בָּאֵשׁ
 תִּשְׂרֹף.
 מתרצת הגמרא: קסבר רבי יהודה שבענין מחשבת חוץ למקומו
 בענין שהקום שמחשב עליו שיהא משולש בדם בפשר ובאימוריו,
 כלומר שתהיה מצות שלושתם נודהת בו, ואין בכלל זה אלא
 מקום של חוץ לעזרה, שבשעת היתר במות ראוי הוא לזריקת הדם
 לאכילת בשר ולהקטרת אימורים, אבל המחשב לזרוק את הדם
 או להקטיר אימורים בהיכל, אף שהוא 'חוץ למקומו', אין מחשבה
 זו פוסלת.
 הגמרא מנסה לדחות את התירוצו: ומי אית ליה - וכי יש לו לרבי
 יהודה האי סברא שצריך מקום משולש ומשום כך המחשב להכניס

בפנים - במזבח הפנימי (שבהיכל) בחוץ - במזבח החיצון, וכן את
 הניתנין בחוץ בפנים, או חישב שיאכלוהו כהנים טמאים את בשרו,
 או שיקריבוהו כהנים טמאים את אימוריו, או שיאכלוהו כהנים
 ערלים את בשרו, וכן אם חישב שיקריבוהו כהנים ערלים את
 אימוריו, או לשובר עצמות של קרבן הפסח, או לאכול חמנו
 ו-מהפסחו נא - אינו צלוי כל צורכו, וכן אם חישב לעכר דמו של
 הובח דרם זבחים הפסולים, בכל אלו הקרבן בשר, שאין מחשבה
 פוסלת אלא בחוץ לזמנו וחיוץ למקומו, והפסח והחטאת שחישב
 בהם שלא לשמן, אלא עשה את עבודתו לשם קרבן אחר.

גמרא

שנינו במשנתנו שאם חישב להניח את דמו או את אימוריו למחר,
 או להוציאם לחוץ, חכמים מכשירים ורבי יהודה פוסל. הגמרא
 מבררת את מקורו של רבי יהודה: מאי מעמא דרבי יהודה שפוסל
 במחשבת הינות. אמר רבי אלעזר, הרי קראי בתיבי - שני פסוקים
 כתובים בנזח, בנזח אחר אומר בענין קרבן פסח לא תותירו ממנו
 עד בקר (שמות יב ט) וכתוב אחר אומר גבי קרבן תודה לא יניח ממנו
 עד בקר (ויקרא י טו), ומדוע נכפלה אזהרה זו, אלא אם אינו ענין
 להניח, כלומר, אם אין הפסוק השני נצרך לגופו של הענין, ללמד
 שאסור להניח מהקרבן למחר, תהיה ופרשהו לענין מחשבת הינות,
 שבא ללמד על המחשב להניח ממנו למחר, שהוא פוסל את
 הקרבן במחשבה זו.
 הגמרא מקשה שאין הפסוק השני מיותר: וכי אפשר לומר שלרבי
 יהודה האי קרא לא יניח ממנו עד בוקר (ויקרא טו) להכי הוא
 דאיתא, האי מיבעי ליה - הלא נצרך הוא לכתניא בברייתא, נאמר
 (ויקרא טו) וְכֹשֶׁר וְכֹהֵן תֹּודַת שְׁלָמֵיו בְּיוֹם קָרְבָּנוֹ יֹאכַל לֹא יִנִּיחַ מִמֶּנּוּ
 עד בקר מפשטות המקרא למדנו לתודה שצאכלת ליום ולילה
 בלבד, שאולת הברייתא: תליפין של תודה (והוא שהפריש בהמה
 לקרבן תודה, ונאבדה, והפריש אחרת תחתיה, ואחר כך נמצאת
 הראשונה, השניה נקראת 'חליפי תודה' וקרבה למזבח), וולדות
 של תודה, תפירות תודה, שכל אלו קרבים למזבח, מנין שדינם
 להיאכל ליום ולילה בלבד, תלמוד לומר וְכֹשֶׁר, ומילה זו מיותרת
 היא, שהרי מספיק היה לכתוב ותותרו ביומו יאכל, ובאה לדרשה
 הנל. ממשכיה הברייתא: חטאת ואשם מנין שאינם נאכלים אלא
 ליום ולילה, תלמוד לומר וְכֹהֵן, שגם מילה זו מיותרת היא, ומנין
 לרבות שלמי נזיר ושלמי פסח - חגיגת יום ארבעה עשר, תלמוד
 לומר וְכֹשֶׁר, שגם מילה זו באה לדרשה. להכי תודה וחתול
 וקרבים שפגור מנין שאינם נאכלים אלא ליום ולילה, תלמוד לומר
 וְכֹשֶׁר, מסיימת הברייתא: בולן קורא אני בהן לא יניח ממנו עד
 בקר.
 מתרצת הגמרא: אם כן, שאין הפסוק השני בא אלא ללמד על זמן
 אכילתם של שאר קרבנות, לימא קרא לא תותירו' כמו שכתוב
 בשאר הנזרים, מאי - ומדוע שינה את לשונו ואמר לא יניח,
 אלא נאמר כן לשם דרשה, שאם אינו ענין להינות ממש תהיה ענין
 למחשבת הינות, שאם חישב להניח ממנו למחר, פוסלו במחשבה
 זו.
 הגמרא דוחה את הדרשה הקודמת: התינה - אכן מיושב הדבר
 לגבי מה שאמר רבי יהודה שאם חישב להניח למחר פוסל את
 הקרבן, שניתן לדרוש זאת מהפסוק לא יניח (ויקרא י טו), וכדלעיל,
 אבל לגבי המחשב להוציא דמו או אימוריו חוץ למקומם, שגם בזה
 פסל רבי יהודה במשנתנו, מאי אכא למימר, הרי אין זה מענין
 אותו הפסוק בכל.
 הגמרא מוסיפה להקשות: ועוד, שהרי באמת מעמא דרבי יהודה
 מסברא הוא ואינו מריבי הפסוק, אלא סובר שכיון שאם הניח או
 הוציא נפסל הקרבן, נפסל גם במחשבת הינות או הוצאה, דתניא

נמ' תרי קראי כתיבי בנותר. חד בפסח וחד בתודה חליפין. מפרשי תודתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה היא חליפי תודה וקריבה וולדות תפורה. ולר' תודה ותמורת תודה וכולן קריבין כדאמר' בבבורות (דף יד:) רק קדשין אלו התמורות אשר יהיה לך אלו הוללות בכולן אני קרא בהן תשא ובאת וגו' ת"ל ובשר. דהוה ליה למכתב ותודתו כימנו יאכל הזה ליה קרא ויתירא לדרשא: שלמי נזיר. איל נזיר הטען להם כמותא: ושלי פסח. חגיגת ארבעה עשר אבל שלמים בעלמא לא מצי לרבויה דהא כתיב בהדיא בהו שני ימים ביום ובחכם יאכל וממחרת: ה'ג א"כ לימא קרא לא תותיר. כדכתיב בכל שאר הנותרים לשון נותר: ועוד פעמא דר' יהודה ע"כ סברא הוא. ולא מריבא דקרא אלא ס"ל דהוה ונפסיל בהוצאה ובהינות מפיסיל נמי במחשבת הוצאה והנותר שם הניח למחר שהוא פסול. דם נפסיל בשקיעת חמה: ונפלו נמי ר' יהודה בבולחה. הואיל וטעמא מהאי סברא הוא נפלוג בבולחה הך דמתני' דקתני בשר ומשנינן בדי מנייהו נפלוג: מי קא מפיסיל. אם היה שובר את העצמות או אוכל נא: שיקריבוהו טמאים מי קמיפסיל. והאי קריבוהו באימורין קאמר דומיא דאכלוהו בבשר וכן אם יאכלו טמאים או ערלים וזב שנוק דמו כהלכתו מי פסיל הקרבן למפרע מלצרות: ה'ג ליטא אחרת: כל בטיניה. מי ישמע לו להקריבו בפסול הכהנים טמאים לא ישמעו לו וכן הערלים להקריבו למזבח בעבירה או לאכול קדש בעבירה הלכך אין מחשבתו מחשבה בדבר התלוי באחרים: לערב דמן ב"כ. כולי האי משיניא כלומר ואי אפילו בלערב דמה ב"כ אין דם מבטל דם וכיון דעירוב לא פסיל מחשבת עירוב (נמו) לא פסיל: ליתן את הניתנין ב'. ליפלוג מחשבה שלא במקומו: ר' יהודה לשעיהו. דאמר אפילו היבה חוץ למקומו לא מפיסיל וזבחה מלצרות דשלא במקומו במקומו דמי בפ"ב (לעיל בזו) דאוקמנא מתניתין דחישב ליתן את הניתנין למטה למעלה ב' דס"ל לחנא דשלא במקומו במקומו דמי דמקנא מיד דהוה אמוחבת הניח ואליבא דר' יהודה: ולפלוג בליתן את הניתנין בפנים בחוץ. והניתנין בחוץ שחשב ליתן בפנים קאמר דהוא ר' יהודה ור' יהודה חטאת החיצונה בפנים מפיסיל דכתיב וכל חטאת אשר יזבא וגו' (ויקרא ו): קסבר רבי יהודה מחשבה ליתן את הניתנין בחוץ בפנים לא פסלא דבי מחשבת חוץ לזמנו כתוב שלישי ודרשינן שיהא אותו חוץ משולש בדם ובשר ואימורין דהיינו חוץ לעזרה ממש שבשעת היתר הבמות נשתלש בכל אלה הלכך גזירת הכתוב דפסול חוץ למקומו אבל להכניסו לפנים לאו מחשבה היא: דבר רע. לא תובא לה' אלהיך שור ושה אשר יהיה בו מום וגו' ריבה כאן אוהרה כהן שיחוט הוצאת בדרום: והמאת שנכנס דמה לפנים ב'. כלומר לא תובאנו ע"מ להכניס דמה לפנים ולא בהכנסה ממש קמזרח ליה אלא במחשבת הכנסה דהא בוביחא קאי וקא קרי ליה דבר רע אלמא מפיסיל: הכנים בשוגג כשר. בפרק כל הוביחם שנתערבו וקימא לן הים בגמרא בשילהי פירקין דהא דדייקא מוזר פסול בשכיפר בשנתן ממנו על מזבח הפנימי הוא דקפסיל רבי יהודה ולא מפיסיל בהכנסה: והשאת ומה ב'. דאיכא למשמע מניה דכל שכן דמחשבת הכנסה לא פסיל: ידא

נמ' תרי קראי כתיבי בנותר. חד בפסח וחד בתודה חליפין. מפרשי תודתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה היא חליפי תודה וקריבה וולדות תפורה. ולר' תודה ותמורת תודה וכולן קריבין כדאמר' בבבורות (דף יד:) רק קדשין אלו התמורות אשר יהיה לך אלו הוללות בכולן אני קרא בהן תשא ובאת וגו' ת"ל ובשר. דהוה ליה למכתב ותודתו כימנו יאכל הזה ליה קרא ויתירא לדרשא: שלמי נזיר. איל נזיר הטען להם כמותא: ושלי פסח. חגיגת ארבעה עשר אבל שלמים בעלמא לא מצי לרבויה דהא כתיב בהדיא בהו שני ימים ביום ובחכם יאכל וממחרת: ה'ג א"כ לימא קרא לא תותיר. כדכתיב בכל שאר הנותרים לשון נותר: ועוד פעמא דר' יהודה ע"כ סברא הוא. ולא מריבא דקרא אלא ס"ל דהוה ונפסיל בהוצאה ובהינות מפיסיל נמי במחשבת הוצאה והנותר שם הניח למחר שהוא פסול. דם נפסיל בשקיעת חמה: ונפלו נמי ר' יהודה בבולחה. הואיל וטעמא מהאי סברא הוא נפלוג בבולחה הך דמתני' דקתני בשר ומשנינן בדי מנייהו נפלוג: מי קא מפיסיל. אם היה שובר את העצמות או אוכל נא: שיקריבוהו טמאים מי קמיפסיל. והאי קריבוהו באימורין קאמר דומיא דאכלוהו בבשר וכן אם יאכלו טמאים או ערלים וזב שנוק דמו כהלכתו מי פסיל הקרבן למפרע מלצרות: ה'ג ליטא אחרת: כל בטיניה. מי ישמע לו להקריבו בפסול הכהנים טמאים לא ישמעו לו וכן הערלים להקריבו למזבח בעבירה או לאכול קדש בעבירה הלכך אין מחשבתו מחשבה בדבר התלוי באחרים: לערב דמן ב"כ. כולי האי משיניא כלומר ואי אפילו בלערב דמה ב"כ אין דם מבטל דם וכיון דעירוב לא פסיל מחשבת עירוב (נמו) לא פסיל: ליתן את הניתנין ב'. ליפלוג מחשבה שלא במקומו: ר' יהודה לשעיהו. דאמר אפילו היבה חוץ למקומו לא מפיסיל וזבחה מלצרות דשלא במקומו במקומו דמי בפ"ב (לעיל בזו) דאוקמנא מתניתין דחישב ליתן את הניתנין למטה למעלה ב' דס"ל לחנא דשלא במקומו במקומו דמי דמקנא מיד דהוה אמוחבת הניח ואליבא דר' יהודה: ולפלוג בליתן את הניתנין בפנים בחוץ. והניתנין בחוץ שחשב ליתן בפנים קאמר דהוא ר' יהודה ור' יהודה חטאת החיצונה בפנים מפיסיל דכתיב וכל חטאת אשר יזבא וגו' (ויקרא ו): קסבר רבי יהודה מחשבה ליתן את הניתנין בחוץ בפנים לא פסלא דבי מחשבת חוץ לזמנו כתוב שלישי ודרשינן שיהא אותו חוץ משולש בדם ובשר ואימורין דהיינו חוץ לעזרה ממש שבשעת היתר הבמות נשתלש בכל אלה הלכך גזירת הכתוב דפסול חוץ למקומו אבל להכניסו לפנים לאו מחשבה היא: דבר רע. לא תובא לה' אלהיך שור ושה אשר יהיה בו מום וגו' ריבה כאן אוהרה כהן שיחוט הוצאת בדרום: והמאת שנכנס דמה לפנים ב'. כלומר לא תובאנו ע"מ להכניס דמה לפנים ולא בהכנסה ממש קמזרח ליה אלא במחשבת הכנסה דהא בוביחא קאי וקא קרי ליה דבר רע אלמא מפיסיל: הכנים בשוגג כשר. בפרק כל הוביחם שנתערבו וקימא לן הים בגמרא בשילהי פירקין דהא דדייקא מוזר פסול בשכיפר בשנתן ממנו על מזבח הפנימי הוא דקפסיל רבי יהודה ולא מפיסיל בהכנסה: והשאת ומה ב'. דאיכא למשמע מניה דכל שכן דמחשבת הכנסה לא פסיל: ידא

כפר לא. הקא דחשיב חשוב, לא כל שכן. תרי תנאי, ואליבא דרבי יהודה. וקסבר רבי יהודה, חטאת ששחטה בדרום יהא חייב, והתניא, רבי יהודה אומר, וכול חטאת ששחטה בדרום ידא

שיאכלוהו

טמאים. לא דמי לאכילת כלבים דבטמאים מיפסיל קודם אכילת משעת נגיעה ואפי' תחב לו חבירו מ"מ בוך (מחשבת אכילה) דבר אחר גורם לו שבלא אכילה יוכל לפסולו בנגיעה: **בשר** פסח שלא הוצלה. הא דתניא בהקומץ רבה (מנחות דף כה) דשאן נותר לטהורים אין חייבין עליו משום טומאה היינו בדבר שצריך היתר מובח כגון בשר שנטמא לפני זריקה ולא דמי לבשר פסח שלא הוצלה ולחמי תודה שלא הורמו וצריך לדקדק דהבא דרשנין אשר לה לרבות אימורי קדשים קלים לטומאה והתם מוקמינן ליה לרבות לן וירצא:

הדרן עלך כל הפסולין

מנין לניתנין על מזבח החיצון שנתנן מתנה אחת כיפר כו'. לכאורה אתיא כבית שמאי דבית הלל כיון דמכשרי בחטאת לקמן וכפר אע"פ שלא נתן אלא אחד לא צריך קרא לשאר קרבנות וכן משמע בסוף שמעתי דקאמר וכל הך תנאי דמפסי ליה להאי דרם ובזכר ישפר לדרשא אחרינא כל הניתנין על מזבח החיצון שנתנן במתנה אחת שכיפר מנא להו סברי לה כבית הלל דאמרי אף חטאת שנתנה במתנה אחת כיפר וילפי כלולה מחטאת ונראה דאתיא אפי' כ"ה וקסבר האי תנא דלא ילפינן מחטאת משום דשתי מתנות שזן ארבע דשאר קרבנות ילפי' בפ' איזוהי מקומן (לקמן דף נג) מדכתיב סביב הוזה אמנא שתיים עשאו הכתוב במתנה אחת ולא כיפר אי נמי משום דטובא סביב כתיבי ושנה לעכב ולקמן נמי אמרי' וכפר וכפר מפני הדין כו' מה דמיס האמורים למטה שנתנן מתנה אחת כיפר אף דמיס שלמעלה כו'

והא חייב, תלמוד לומר 'לא תזבח לה' אלהיך שור ושה וגו' כל דבר רע', על דבר רע אתה מחייבו, ואי אתה מחייבו על חטאת ששחטה בדרום. תרי תנאי אליבא דרבי יהודה. אמר רבי אבא, ומוצה רבי יהודה שחזור וקובעו לפיגול. אמר רבא, תדע דפיגול לפני זריקה, לא כלום הוא, ואיתאי זריקה וקבעה לה בפיגול. ולא היא, התם הוא חרף מחשבתה היא. הכא תרי מחשבות. איתיהיב רב הונא לרבי אבא, ליתן את הניתנין למעלה למטה, למטה למעלה, לאלתר בשר. חזר וחישוב חוץ למקומו, פסול ואין בו פרת. חוץ לזמנו, פיגול וחיבין עליו פרת. למחר, פסול. חזר וחישוב בין חוץ לזמנו בין חוץ למקומו, פסול ואין בו פרת. תיובתא דרבי אבא, תיובתא. אמר רב חסדא אמר רבינא בר סילא, חישוב שיאכלוהו טמאים למחר, חייב. אמר רבא, תדע, דבשר לפני זריקה, לא חזי, וכי מחשב ביה מיפסיל. ולא היא, התם זריק ומיחזי, הכא לא מיחזי כלל. אמר רב חסדא, מרגלא בפומיה דרב דימי בר חיננא, בשר פסח שלא הוצלה, ולחמי תודה שלא הורמו, חייבין עליהן משום טומאה. אמר רבא, תדע דתניא 'אשר לה', לרבות אימורי קדשים קלים לטומאה. אלמא, אף על גב דלאו בגי אכילה נינהו, חייבין עליהן משום טומאה. הכא נמי, אף על גב דלאו בגי אכילה נינהו, חייבין עליהן משום טומאה. ולא היא, התם אימורי קדשים קלים חזו לגבוה, לאפוקי בשר פסח שלא הוצלה, ולחמי תודה שלא הורמו, דלא חזו לא לגבוה ולא להריוט, (לישנא אחרינא, הא אימורין לא חזו. ולא היא, הנהך חזו למולתיהו, והני לא חזו בכל):

הדרן עלך כל הפסולין

בית שמאי אומרים, כל הניתנין על מזבח החיצון שנתן במתנה אחת, כיפר. ובחטאת, שתי מתנות. ובית הלל אומרים, אף חטאת שנתנה מתנה אחת, כיפר. לפיכך, אם נתן את הראשונה בתיקנה ואת השנייה חוץ לזמנה, כיפר. ואם נתן את הראשונה חוץ לזמנה, ואת השנייה חוץ למקומה, פיגול, וחיבין עליו פרת. כל הניתנין על המזבח הפנימי שאם חיפר אחת מן המתנות, כאילו לא כיפר, לפיכך נתן כולן בתיקנה, ואחת שלא בתיקנה, פסולה ואין בו פרת: **גמרא** תנו רבנן, מנין לניתנין על מזבח החיצון, שנתנן במתנה אחת, שכיפר, תלמוד לומר 'ודם זבחיך ישפך'. והאי, להכי הוא דאתא. האי, מיבעי ליה לבדתניא, מנין

בשתיקה ואת השניה במחשבת אכילת בשר חוץ לזמנו כיפר וכשר הקרבן שכבר נותר הקרבן ליקרב על ידי מתנה ראשונה ואין השניה מותרת את הבשר לפיכך אינה מפגלת: פיגול וחיבין עליו ברת. שאין מחשבת חוץ למקומו דשניה מוציאתו מידי פיגול שכבר הוקבע בראשונה שכבר קרבו כל מתיריה שחיסר אחת מכל המתנות לא כיפר. כדילף בברייתא בגמרא: לפיכך. האילו וכולן מתיריות אין זו מתרת בלא זו ואין זו מפגלת בלא זו ואם נתן כולן בתקנן בשתיקה ואחת שלא בתקנה כגון שנתנה במחשבת חוץ למקומו או חוץ לזמנו פסול שלא נותר בראשונה ואין בו ברת שאין האחרונה מפגלתו דקסבר אין מפגלין בחצי מתירי: **גמ'** ישפך. שפיכה אחת משמע דלא כתיב סביב דילפינן מיניה שתי מתנות שזן ארבע בפרק אידוהי מקומן:

והא חייב. מלקות: דבר רע. מום בגלוי שהוא מגונה קרי דבר רע בבכורות בפרק על אלו מומין (דף לו). וטורה רבי יהודה. בחישוב על מנת להניח שחזור וקובעו לפיגול אם חזר וחישוב בעבודה שניה על מנת לאכול חוץ לזמנו ולא אמר' כבר נפסל במחשבת הינות: **אמר רבא** תדע. דמחשבת הינות לרבי יהודה לאו במחשבת חוץ למקומו ושלא לשמו דהא לאפוקי מידי פיגול דהא פיגול דשוחט על מנת לזרוק את דמו למחר לפני זריקה לאו כלום היא ואין המחשבה מועלת עד שיוקם הדם היום דבעינן קרב כל מתיריו ומיזה מחשבה קמיתא מחשבת הינות הוי וכי זריק ליה אתיא זריקה וקבעי ליה ולא אמרי' הואיל ומעיקרא פיגול לא חיילא איפסיל ליה במחשבת הינות וכי זריק ליה או בפיגול או בשתיקה לא ליחול פיגול: התם חד מחשבה. דלא שניה מחשבתו הראשונה ודאא דיתה לשם פיגול: תרי מחשבות. והאחד שם פסול לה ולא שם פיגול: בשר. כדאמרין במתני' לדברי הכל: למחר פסול. חישוב ליתן למחר את הניתנין למטה למעלה ואוקי בפרק שני משום מחשבת הינות כרבי יהודה ולא משום מחשבת נתינת מחר דא"כ פיגול מיבעיא ליה אלמא לא חזי פיגול דזריקה דלא כשר באכילה לא אתיא לידי פיגול וקתני חזר וחישוב בו אלמא לא מיקבע תו פיגול: חישוב שיאכלוהו טמאים למחר. פיגול ולא אמרינן לאו מחשבה היא דאכילה טמאים לא חזיא דהוי מחשבת מחשבת פסול: תדע. דמחשבת אכילת פסול לא מפקא מידי פגול בר מחשבת חוץ למקומו (ולזמנו) דהא בשר לפני זריקה לא חזי לאכילה וכי מחשב ביה בשחיטה ע"מ לאוכלה למחר מפגיל דחטאת אכילה פסולה היא בלא שום פיגול: התם זריק ומיחזי. ואשתבח דלמחר אי לא משום פיגול הוה חזיא לאכילה: שלא חורמה. ד' חלות הנתרמות לכוון מארבעה מינין שבה דכתיב והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה וגו' (ויקרא ז) משום שומא. אם אכלן בטומאת הגוף ואע"ג דקד"ל שאין נותר לטהורים אין חייבין עליו משום טומאה הא כיון דאיוורק בן נותר לטהורין קרינן ביה ואע"ג דאין פסח נאכל אלא עלי חלות התורה עד שיומרה ה"א אשר לה' לרבות אימורי קדשים קלים לטומאה. והנפש אשר תאכל מבשר זבח השלמים אשר לה: לטומאה. להתחייב ברת האוכלן בטומאת הגוף דאשר לה' יתירא הוא למידרש ביה דבר שהוא עולה לגבוה:

הדרן עלך כל הפסולין

בית שמאי אומרים. מתנה אחת. זריקה אחת כיפר אע"פ שזובן טעונים שתי מתנות שזן ארבע: ובחטאת שתי מתנות. מתנות אצבע ממש ובגמרא יליף טעמא: לפיכך. חטאת וכל זבחים לבית הלל ולבית שמאי שאר זבחים חוץ מחטאת: נתן את הראשונה בתקנה. מתנה אחת. זריקה אחת. זריקה אחת כיפר. כדילף בברייתא בגמרא: לפיכך. האילו וכולן מתיריות אין זו מתרת בלא זו ואין זו מפגלת בלא זו ואם נתן כולן בתקנן בשתיקה ואחת שלא בתקנה כגון שנתנה במחשבת חוץ למקומו או חוץ לזמנו פסול שלא נותר בראשונה ואין בו ברת שאין האחרונה מפגלתו דקסבר אין מפגלין בחצי מתירי: **גמ'** ישפך. שפיכה אחת משמע דלא כתיב סביב דילפינן מיניה שתי מתנות שזן ארבע בפרק אידוהי מקומן:

100

פרק רביעי - בית שמאי

101
102
103
104
105
106
107

יָהּ חַיִּים מַלְכוּת, וְהַתְּנִיחַ בְּבְרִייתָא, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, יְכוּל תְּחַטָּא
שֶׁשֶׁחֲשָׁה בְּקִדּוּם יָהּ חַיִּים מַלְכוּת, תִּלְמִיד לֹאֲמַר וְשֶׁאֵין הַדָּבָר כֵּן? לֹא
תִּבְחַל לָהּ? לֹאֲמַר שׁוֹר וְשֶׁה וְגו' אֲשֶׁר יִדְּוּהוּ בּו מוֹם כָּל דָּבָר דָּעַ (דְּבָרִים
ז' ק) עַל דָּבָר רַע – עַל מוֹם גְּלוּי אֲתָה מְחַיִּיבו אִם שִׁחַט בַּעַל מוֹם
כּוּחַ, וְאֵין – וְאֵין אֲתָה מְחַיִּיבו עַל חֲטָאת שֶׁשֶׁחֲשָׁה בְּקִדּוּם.
מֵתַרְצַת הַגְּמָרָא: שְׁתֵּי הַבְּרִייתוֹת הַסּוּתוֹרוֹת הֵן שִׁטּוֹת שֶׁל תְּרֵי תַנָּאי
אֲלִיבָא דְרַבִּי יְהוּדָה, שֶׁנַּחֲלָקוּ בַּדְּעוּתוֹ הָאֵם הַשּׁוֹחֵט חֲטָא בְּדִירוֹם
עוֹבֵר עַל לֹא.
כָּלל הוּא שֶׁאֵין הַקֶּרֶבֶן נַעֲשֶׂה פִּיגוּל אִלָּא כְּשֶׁחִישֵׁב מִחֲשַׁבְתּוֹ חוּץ
לִזְמָנוֹ וְלֹא עֵירֵב בְּסֹדֶר הָעֲבוּדָה מִחֲשַׁבְתּוֹ פְּסוּל אַחֲרָת, אֲבָל אִם
חִישֵׁב בַּעֲבוּדָה הָרֵאשׁוֹנָה מִחֲשַׁבְתּוֹ חוּץ לִמְקוֹם, וּבַעֲבוּדָה הַשְּׁנִיָּה
חִישֵׁב מִחֲשַׁבְתּוֹ חוּץ לִזְמָנוֹ, אֵין זֶה פִּיגוּל. כָּלל זֶה מִפְּרֹשׁ (לַעֲלֵי טַט)
לְגַבִּי מִחֲשַׁבְתּוֹ חוּץ לִמְקוֹמוֹ וְכֵן מִחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁלֹּא לִשְׁמוּ בַּפֶּסֶח וְחֲטָא
וְשֶׁאֵם קִדְמוּ מִחֲשַׁבוֹת אֵלּוֹ לִמִּחֲשַׁבְתּוֹ חוּץ לִזְמָן, אִינוּ נַעֲשֶׂה פִּיגוּל.
הַגְּמָרָא דִּנְהָה הָאֵם גַּם מִחֲשַׁבְתּוֹ הַיְנוּחַ מוֹצִיאָה מִיַּד פִּיגוּל: אָמַר רַבִּי
אֲבָא, וְמוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה בְּחִישֵׁב הַלֵּינִיחַ אֶת הָדָם לִמְחַר שֶׁחֲחֹדֶר
וְקֹבְעֵהּ? וְאֵין פִּיגוּל? אִם חִישֵׁב בַּעֲבוּדָה שְׁנִיָּה עַל מִנֵּת
לֵאכּוֹל מִבְּשָׂרוֹ חוּץ לִזְמָנוֹ, וְלֹא אוֹמְרִים שֶׁכָּבֵר נִפְסַל הַקֶּרֶבֶן
בְּמִחֲשַׁבְתּוֹ הַיְנוּחַ וְלֹא תַחּוּל בּו מִחֲשַׁבְתּוֹ פִּיגוּל. וְכֹה שׁוֹנֵה מִחֲשַׁבְתּוֹ
הַיְנוּחַ מִשְׁאֵר מִחֲשַׁבְתּוֹ פְּסוּל.
רַבָּא מְבִיא רֵאזִיה לְדַבְּרִי רַבִּי אֲבָא: אָמַר רַבָּא, תִּדְּעַ שֶׁהַדָּבָר כֵּן,
דְּרַבִּי כִּפִּיגוּל שִׁחּוֹט עַל מִנֵּת לִזְרוֹק אֶת דָּמוֹ לִמְחַר, לִפְנֵי זִרְיָקָה
כָּלּוּם הָאֵם, כְּלוּמָר אֵין מִחֲשַׁבְתּוֹ הַיְנוּחַ [שְׁבִשְׁעַת חֲשִׁידָה] עוֹשֶׂה
רוּשָׁם עַד שִׁזְרוֹק הָדָם, שֶׁכֵּן חוֹבֵר פִּיגוּל, שֶׁאֵינוֹ נַעֲשֶׂה פִּיגוּל עַד
שִׁיקְרָבוֹ כָּל מִתִּירָיו (לַעֲלֵי כַח), וְלִפִּי זֶה לְכַאוּרָה יִשְׁנֵה מִחֲשַׁבְתּוֹ פְּסוּל
שְׁקוּדְמַת לִפִּיגוּל, שְׁהִי כְּשֶׁחִישֵׁב לִזְרוֹק אֶת דָּמוֹ לִמְחַר, כְּלוֹל
בְּמִחֲשַׁבְתּוֹ שִׁנִּיחַ אֶת כָּל דָּמוֹ לִמְחַר, וּמִחֲשַׁבְתּוֹ הַיְנוּחַ פְּסוּלָת,
וְנִמְצָא שֶׁכָּבֵר נִפְסַל הַקֶּרֶבֶן עוֹד לִפְנֵי שַׁחַל בּו פִּיגוּל, וְשׁוֹב כְּשִׁזְרוֹק
אֶת הָדָם לֹא יַחּוּל הַפִּיגוּל מֵאֲחָר שְׁהִיָּה בּו פְּסוּל אַחֵר לִפְנֵי כֵן, וְעַם
כֵּן כֹּה אֵין אוֹמְרִים כֵּן אֵלֶּא אֲמָרָא – בִּאֵה זִרְיָקָה וְקֹבְעָה לָהּ כִּפִּיגוּל,
וּמוֹכַח מִחֲשַׁבְתּוֹ הַיְנוּחַ אֵינָה כְּשֶׁאֵר מִחֲשַׁבְתּוֹ פְּסוּל.
הַגְּמָרָא דּוּחָה: וְלֹא חֵיָּא – אֵין זֶו רֵאזִיה, שִׁשׁ חֲלָק, הָתָם הוּא הָדָם
מְחַשְׁבָּה חֵיָּא – שֶׁם בַּנְּעִיץ מִחֲשַׁבְתּוֹ פִּיגוּל מִחֲשַׁבְתּוֹ אַחַת חֵיָּא, שֶׁחִישֵׁב
לִזְרוֹק אֶת דָּמוֹ לִמְחַר, וְאִף שֶׁכְּלוֹל בּוֹה שִׁנִּיחַ אֶת דָּמוֹ לִמְחַר אֵין
זֶו מִחֲשַׁבְתּוֹ נִפְרֶדֶת וְנִמְצָא שֶׁלֹּא שִׁנִּיחַ מִמִּחֲשַׁבְתּוֹ הָרֵאשׁוֹנָה, וְהִיא
הִיחָה לִשְׁם פִּיגוּל, אֲבָל הָקָא תְּרֵי מְחַשְׁבוֹת – אֲבָל כֵּאֵן שְׁבִשְׁחִיטָה
חִישֵׁב הַלֵּינִיחַ אֶת דָּמוֹ לִמְחַר וּבִקְבֵּלָה חִישֵׁב לֵאכּוֹל אֶת בְּשָׂרוֹ
לִמְחַר שְׁתֵּי מִחֲשַׁבְתּוֹ הֵן, הָרֵאשׁוֹנָה חֵיָּא מִחֲשַׁבְתּוֹ פְּסוּל וְלֹא
מִחֲשַׁבְתּוֹ פִּיגוּל, וְיַחַד שֶׁלֹּא תַחּוּל מִחֲשַׁבְתּוֹ פִּיגוּל שֶׁחֲחֹדֶרִיה.
רַב הוֹנָא דּוּחָה אֶת דַּבְּרֵי רַבִּי אֲבָא: אִיתִּיבֵיהּ רַב הוֹנָא לְרַבִּי אֲבָא,
שֶׁנִּינוּ בְּבְרִייתָא, חִישֵׁב לִיתֵּן אֶת הַדָּמִים הַנִּתְּנִין לְמַעְלָה (מַחֲוֹת
הַסִּיקָרָא) לְמַטָּה, אוֹ אֶת הַנִּתְּנִים לְמַטָּה לְמַעְלָה, אִם חִישֵׁב לַעֲשׂוֹת
כֵּן לֹאֲמַרְתָּ וְכְלוּמָר, בּו בְּיוֹם, הַקֶּרֶבֶן כָּשֵׁר, וְכִמוֹ שֶׁשִּׁנִּינוּ בְּמִשְׁנֵינוּ
לְדַבְּרֵי הֶכָל, וְאִם אַחֵר כֵּךְ חוֹר וְחִישֵׁב בַּעֲבוּדָה הַשְּׁנִיָּה לֵאכּוֹל אֶת
בְּשָׂרוֹ חוּץ לִמְקוֹמוֹ, הַקֶּרֶבֶן פְּסוּל וְאֵין בּו בְּרָת, וְאִם חִישֵׁב בַּעֲבוּדָה
הַשְּׁנִיָּה לֵאכּוֹל אֶת בְּשָׂרוֹ חוּץ לִזְמָנוֹ, הַקֶּרֶב

הנולד מבמהמה טהורה, 'אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז
 וגו' את דמם תזרק על המזבח ואת חלבם תקטיר' וגו' (במדבר יח יז),
 למדנו מכאן לכבד שטעונו מתן דמים ואימורים לגבי - על גבי
 המזבח, אולם מעשר בזמנה, ופסח, מנין שגם הם צריכים מתן דמים
 והקטרת אימורים על המזבח, תלמוד לומר 'ודם זבחיך יושפך' כל
 הזבחים במשמע, מכאן שגם המעשר והפסח צריכים מתן דמים
 על המזבח, ומאחר שנצרך הפסוק לכתוב, איך אפשר ללמוד את
 הדין שבמתנה אחת הקרבן כשר.
 מתרצת הגמרא: התנא שלומד מ'ודם זבחיך יושפך' שבמתנה
 אחת הקרבן כשר, לא נצרך לו פסוק זה ללמדנו מתן דמים
 למעשר ופסח, משום דכבר לה ברבי יוסי הגלילי שלומד דין מתן
 דמים למעשר ופסח מכתוב אחר, דתנא בברייתא, רבי יוסי
 הגלילי אומר, כתוב בפסוק (שם), 'אך בכור שור וגו' את דמם
 תזרק על המזבח ואת חלבם תקטיר' וגו', דמו לא נאמר בלשון
 יחיד, אלא דמם, בלשון רבים, וכן חלבם לא נאמר בלשון יחיד,
 אלא חלבם, בלשון רבים, ומאחר שהפסוק מדבר רק על בכור,
 היה צריך לכתוב בלשון יחיד, 'דמו' ו'חלבו', וממה שכתוב
 בלשון רבים, משמע שבא לרבות קרבנות אחרים חוץ מבכור,
 ולומר על בכור, מעשר ופסח, שטעונו כל אחד מקרבנות הללו
 מתן דמים ואימורים לגבי מנחה, ומאחר שלא נצרך לו 'ודם זבחיך
 יושפך' ללמד על מתן דמים ואימורים של מעשר ופסח, שוב יכול
 ללמוד הימנו שבמתנה אחת הקרבן כשר.
 מקשה הגמרא: ורבי ישמעאל, האי קרא - פסוק זה של 'ודם זבחיך
 יושפך' מסיק ליה להכי ומסיק ליה להכי - האם הוא דורש אותו
 ללמוד ממנו שני דברים, האחד, שדם פסח דינו בשפיכה, ועוד
 שכל הדמים הניתנים בזריקה שנתן בשפיכה יצא. שהרי בברייתא
 שדורשת מ'ודם זבחיך יושפך' שכל הדמים שנתן בשפיכה יצא, אי
 אפשר להעמידה כרבי עקיבא, שאם כן יוצא שדעת רבי עקיבא
 ששלמים בכלל פסח הם, שאף הן יוצאים ידי חובה בשפיכה
 כפסח, ומדוע הוא אומר שאין ברכת הפסח פוטרת את של זבח,
 ובהכרח שברייתא זו הוסברה שכל שנתנם בשפיכה יצא, רבי
 ישמעאל היא, וקשה, כיצד רבי ישמעאל דורש שתי דרשות
 מכתוב אחד.
 מתרצת הגמרא: תרי תנאי אליבא דרבי ישמעאל - שתי הברייתא
 נשנו על ידי שני תנאים שונים, וכל אחד שונה כפי גרסתו בדעת
 רבי ישמעאל. התנא ששנה את הברייתא שדורשת מ'ודם זבחיך
 יושפך' שדם פסח בשפיכה, אינו דורש שכל הדמים שנתן בשפיכה
 יצא, ואינו סובר בדעת רבי ישמעאל שברכת הפסח פוטרת את
 הזבח, שכיון ששלמים בזריקה, ואינו יוצא ידי חובתו בשפיכה, אם
 כן אין זבח שלמים בכלל פסח, ומודה לרבי עקיבא שברכת הפסח
 אינה פוטרת את הזבח. והתנא של המשנה (פסחים קכא) שסובר
 שרבי ישמעאל חולק על רבי עקיבא. ואומר שברכת הפסח פוטרת
 את הזבח, אינו דורש מ'ודם זבחיך יושפך' שדם פסח דינו בשפיכה,
 אלא סובר כרבי יוסי הגלילי, שדם פסח דינו בזריקה כשלמים,
 ואת הפסוק 'ודם זבחיך יושפך' דורש הוא רק לענין זה שהניתנים
 בזריקה שנתנם בשפיכה יצא.
 מקשה הגמרא: בשלמא לפי רבי ישמעאל, המוקים לה בוליה בכבור
 - שמעמיד את הפסוק 'אך בכור שור או בכור כשב' וגו' שכולו
 מדבר רק בבכור, ומה שכתוב 'דמם וחלבם' בלשון רבים, הוא
 משום שהזכיר שלשה מיני בכורות, שור, וכשב ועז, היינו דקתיב
 בפסוק שלאחריו (שם יח) 'ובשרם יזיח' בלשון רבים, שכן הוא
 דינו של כל אחד מסוגי הבכור שבשרו ניתן לכהן, אלא לפי רבי
 יוסי הגלילי דמוכי ליה נמי - שמעמיד את הפסוק גם כמעשר
 בהמה ופסח, ולדבריו קשה, הרי מעשר ופסח, הנקלים של הקרבן
 הם מקבלי ליה לבשר הקרבן, ואינם מתנה לכהן, ואם כן מאי - מה
 זה שכתבה התורה 'ובשרם יזיח' בלשון רבים, הרי מה שאמרה
 תורה 'ובשרם יזיח' שיש ליתן את הבשר לכהן, אינו מדבר
 אלא בבכור לבד, והיה לה לכתוב בלשון יחיד.
 מתרצת הגמרא: מה שכתוב בלשון רבים, משום שמדובר בשני
 מיני בכורות, אחד בכור תם ואחד בכור בעל מום,

מבררת הברייתא: מנין לכל הדמים של כל הקרבנות שטעונו מתן
 דם ליסוד - שצריך לשפוך את הדם הנשאר בכלי לאחר שזרק
 מתנותיו אל יסוד המזבח. משיבה הברייתא, תלמוד לומר, 'ודם
 זבחיך יושפך', מכאן שיש לשפוך את כל דם הזבח, ומאחר שנצרך
 הכתוב ללמדנו דין זה, קשה, איך אפשר ללמוד את הדין שבמתנה
 אחת הקרבן כשר.
 מתרצת הגמרא: דין זה שצריך לשפוך את שיירי הדם ליסוד, נפקא
 ליה מדרבי - למודה הברייתא מדברי רבי, דתנא בברייתא, רבי
 אומר, כתוב בתורה בדין חטאת העוף 'והזה מדם החטאת וגו'
 והנשאר בדם ימצא אל יסוד המזבח' וגו' (ויקרא יד), שאין תלמוד לומר
 'בדם' - לא היה צריך הכתוב לכתוב 'בדם' פעם שנייה, שכבר
 הוזכר בתחילת הפסוק, ומה תלמוד לומר 'בדם' פעם נוספת,
 מבאתר הברייתא, לפי שלא למדנו מן הכתוב, אלא ליתנין מתן
 ארבע מתנות כגון חטאת, שטעונו מתן דמים שיהיו נשפכים ליסוד
 המזבח, אולם שאר דמים של שאר הקרבנות, מנין שגם בהם
 צריכים לשפוך השיירים אל היסוד, תלמוד לומר, 'והנשאר בדם
 ימצא, שאין תלמוד לומר 'בדם', ומה תלמוד לומר 'בדם', למד
 הכתוב על כל הדמים של כל הקרבנות שטעונו מתן דמים ליסוד.
 ומאחר שלמדנו מתן דמים ליסוד מכתוב אחר, מיותר הכתוב 'ודם
 זבחיך יושפך' ללמד שאם נתן מתנה אחת הקרבן כשר.
 מקשה הגמרא עוד: ואמתי להכי הוא דאמא - עדיין יש לשאול, האם
 הכתוב 'ודם זבחיך יושפך' בא ללמדנו שאם נתן מתנה אחת הקרבן
 כשר, והלא מביע ליה לכדתנא - פסוק זה נצרך ללמדנו הדין
 ששנינו בברייתא, שכן שנינו, מנין לקרבנות שדמן ניתנין בזריקה,
 והיינו שעומד הכהן רחוק מן המזבח וזורק מן הכלי אל המזבח,
 שאם נתנין בשפיכה, דהיינו שעומד סמוך למזבח אצל היסוד, ושופך
 בנחת אל קיר המזבח, שיצא ידי חובתו והקרבן כשר. משיבה
 הברייתא, תלמוד לומר 'ודם זבחיך יושפך', שמשמעו שכל הזבחים
 שנתן את דמן בשפיכה יצא. וקשה, מאחר שנצרך הכתוב ללמדנו
 דין זה, איך אפשר ללמוד את הדין שבמתנה אחת הקרבן כשר.
 מתרצת הגמרא: התנא של הברייתא שלומד מ'ודם זבחיך יושפך'
 שבמתנה אחת הקרבן כשר, לא נצרך לו פסוק זה ללמוד שכל
 הזבחים שנתן את דמן בשפיכה יצא, משום דכבר לה ברבי עקיבא,
 דאמר לא זריקה היא בכלל שפיכה, וקרבן שטעונו זריקה, אם נתן
 את דמו בשפיכה לא יצא, ולא שפיכה היא בכלל זריקה, וקרבן
 שטעונו שפיכה, אם נתן את דמו בזריקה לא יצא. ומאחר שלא
 נצרך לו 'ודם זבחיך יושפך' ללמד שכל הזבחים שנתן בשפיכה
 יצא, יתכן ללמוד הימנו שבמתנה אחת הקרבן כשר.
 ומצינו שכן היא דעת רבי עקיבא שאין זריקה בכלל שפיכה, דתנן
 במשנה (פסחים קכא), כרד מתחילה על הקרבן פסח ברכת הפסח,
 פסח בברכה זו את הברכה על של זבח, וכשבא לאכול הזבח, אין
 צריך לברך עליו ברכת הזבח, אבל אם בירך מקודם על של זבח,
 לא פסח בברכה זו את הברכה שעל הפסח, וכשבא לאכול הפסח,
 צריך לברך עליו ברכת הפסח, דבר רבי ישמעאל. רבי עקיבא
 אומר, לא זו פוטרת זו, ולא זו פוטרת זו - אין ברכת הזבח פוטרת
 את ברכת הפסח, ואין ברכת הפסח פוטרת את ברכת הזבח.
 וסוברת הגמרא ששורש מחלוקתם הוא בדין זה, האם זריקה היא
 בכלל שפיכה או לא. רבי ישמעאל סובר שזריקה בכלל שפיכה
 היא, והניתנים בזריקה שנתן בשפיכה יצא, ולכן בברכה שעל
 הפסח שהוא בשפיכה, פוטרת את הברכה שעל הזבח שהוא
 בזריקה, אבל שפיכה אינה בכלל זריקה, והניתנים בשפיכה שנתן
 בזריקה לא יצא, ולכן בברכה שעל הזבח שהוא בזריקה, אינו
 נפטר מברכה שעל הפסח שהוא בשפיכה. ורבי עקיבא סובר
 ששפיכה אינה בכלל זריקה וזריקה אינה בכלל שפיכה, ולכן אין
 ברכת האחד פוטרת את השני, הרי שומעים אנו ממשנה זו, שסובר
 רבי עקיבא שאין זריקה בכלל שפיכה.
 עוד מקשה הגמרא: אמתי להכי הוא דאמא - עדיין יש לשאול,
 האם הכתוב 'ודם זבחיך יושפך' בא ללמדנו שבמתנה אחת הקרבן
 כשר, והלא מביע ליה לכדתנא - פסוק זה נצרך ללמדנו את הדין
 ששנינו בברייתא, רבי ישמעאל אומר, מתוך שנתן אצל בכור

1 כן ולמטה מנא לן אם לא מודם ובחין ישפר אלמא דבית הלל נמי דרשי ליה ומיהו יש
2 לדרות ונראה לי (תוספת) דשאר זבחים ידע מולא שנה בהן לעבב אבל חטאת לא נבשר
3 מטעמא דלא שנה אלא פשיטא ליה דגמר חטאת חיצון מחטאת פנימי לעבב אי לא אשכח
4 בעלמא דרמזין למיגמר מיניה דמתנה אחת כיפר א"כ על כרחך לבי"ע הכא מניין דנגמר
5 מחטאת דבעי שתי מתנות אע"ג דחטאת חמירא

6 גילוי מילתא היא ללמוד סתום מן המפורש דאי
7 לבית הלל מאי בעי מניין הא לא שנה לעבב ומתאי
8 טעמא לא מצי למיבעי היא כהנהו בדיעבד בולא
9 כלום דכפרה בכדי לא אשכחן בריך ע"כ:

10 **מתן** דם ליסוד ת"ל דם ובחין ישפר. אע"ג
11 דלא כתיב יסוד מצינו שירים שנשפכין

12 ליסוד דכתיב בחטאת ואת דמה ישפר אל יסוד
13 המזבח: **תרי** תנאי ואליבא דרבי ישמעאל.

14 דמאן דילף ליה לפסח בשפיכה לית ליה פסח
15 פוטר את החוב ולא פליג ר' ישמעאל אדרי

16 עקיבא דכיון דפסח בשפיכה מהאי קרא ותו לית
17 לן למילף מניה ניתנן בוריקה כשרין בשפיכה

18 מאלא דאית ליה פלוגתא לית ליה פסח בשפיכה
19 אלא בוריקה בשלמים ומיהו פסח עיקר חוב

20 טפל לו הלכך אין זבח פוטר לפסח אבל פסח
21 פוטר זבח ובפסחים ירושלמי האי טעמא אמר

22 בה כן פ' בקונט' ויש תימה מסוגיא דסוף ע"פ
23 (פסחים קכא.) גבי בירך ברכת הפסח פטר את

24 של זבח דקאמר עלה כשתמיצי לומר לדברי ר'
25 ישמעאל וזריקה בכלל שפיכה ולא שפיכה בכלל

26 זריקה ולדברי ר' עקיבא לא שפיכה בכלל וזריקה
27 ולא וזריקה בכלל שפיכה אלמא ר' ישמעאל

28 אית ליה תרתי דפסח בשפיכה וזריקה בכלל
29 שפיכה ועוד קשה לפירוש הקונטרס מסוגיא

30 דשמעתין דקאמר לעיל סבר לה כ' עקיבא
31 ולא סבר לה כותיה לגמרי דרבי עקיבא סבירא

32 ליה דפסח בשפיכה ותנא דבריייתא סבר בוריקה
33 ועוד מאי האי דפריך סבר כ"ע דאמר פסח

34 בשפיכה הלא מאן דאמר פסח בשפיכה היינו
35 מודם ובחין ישפר דתנאי ר' ישמעאל אמר

36 כ'ר אבן כן לא אייתר קרא למתנה אחת כיפר
37 ע"כ ועוד קשה דאמר בפסחים פרק האשה

38 (דף פח.) גבי חמשה שנתערבו עורות פסחים
39 והא שלמים בוריקה ופסח בשפיכה ומשני מאי

40 נפקא מינה דתנאי מנין לניתנין בוריקה שנתנן
41 בשפיכה שמיצא אלמא אית ליה תרתי דפסח

42 בשפיכה וניתנן בוריקה שנתנן בשפיכה שיצא
43 ועוד מודקתני בבריייתא מנין לניתנין בוריקה כ'

44 מכלל דאיכא שפיכה ואי פסח בוריקה אבן כן כולהו בוריקה ניהו ועוד קשה דאמר

45 בספרי ר' יאשיה אומר קודש הם למה נאמר להביא את המעשר ואת הפסח ששענו

46 שפיכה אחת שלא שענו להם בכל התורה כולהו ורבי יצחק אומר אין צריך שדרי כבר

47 נאמר דם ובחין ישפר להביא את המעשר ואת הפסח ששענו שפיכה ומה תלמוד לומר

48 קודש הם להביא את המעשר ששענו הקטר חלבים שלא מצינו בכל התורה כולה משמע

49 דרבי יאשיה שפיכה דרבי יצחק קאמר ואע"ג דרדשי ליה מקרא דכתיב גבי בבור בוריקה

50 דלמא מדאיתו מירביא ולא כתבינהו בהדיא קרישי ובי פריך והתם אבא נתן למה נאמר

51 ומה שאר קדשים שלא הושוו במתן דמים היינו דאיתא למעוטי חטאת דבאצבע ונראה

52 דרבי ישמעאל (דפסחים) קסבר דפסח בשפיכה מקרא אחרינא ולא מודם ובחין ובי פריך

53 הבא האי מיבעי ליה לכדתניא רבי ישמעאל אומר מתוך הוה מצי למימר דקסבר פסח

54 בשפיכה מקרא אחרינא ולא מודם ובחין אלא משום דאשכח ברייתא דרבי יוסי הגלילי

55 נקשה ורבינו שמואל בשם רבינו שלמה פ' בענין אחר האי דרבי פסחים (דף קכא.)

56 כשתמיצי לומר לדברי רבי ישמעאל וזריקה בכלל שפיכה כלומר מתוך דרבי רבי ישמעאל

מנין לכל הדמים ששענוים מתן דם ליסוד, תלמוד

לומר, ודם ובחין ישפר. ונפקא ליה מדרבי, דתניא,

רבי אומר, והנשאר בדם ימצה, שאין תלמוד לומר

בדם, ומה תלמוד לומר בדם, לפי שלא למדנו

אלא לניתנין מתן ארבע, ששענוים מתן דמים ליסוד.

שאר דמים, מנין. תלמוד לומר, והנשאר בדם ימצה,

שאין תלמוד לומר בדם, ומה תלמוד לומר בדם,

לימד על כל הדמים ששענוים מתן דמים ליסוד.

ואפתי, להכי הוא דאחא. מייבצי ליה לכדתניא, מנין

לניתנין בוריקה, שנתנן בשפיכה, יצא, תלמוד לומר

ודם ובחין ישפר. סבר לה דרבי עקיבא, דאמר

לא וזריקה בכלל שפיכה, ולא שפיכה בכלל וזריקה.

דתנן, בירך ברכת הפסח, פטר את של זבח. של

זבח, לא פטר את הפסח, דכרי רבי ישמעאל. רבי

עקיבא אומר, לא זו פוטרת זו, ולא זו פוטרת זו.

אפתי, להכי הוא דאחא. מייבצי ליה לכדתניא, רבי

ישמעאל אומר, מתוך שנאמר אך בכור שור או

בכור פֶּשֶׁב או בכור עֵז וגו', למדנו לבכור ששענו

מתן דמים ואימורים לגבי מזבח. מעשר ופסח, מנין.

תלמוד לומר ודם ובחין ישפר. סבר לה דרבי יוסי

הגלילי. דתניא, רבי יוסי הגלילי אומר, דמו' לא נאמר

אלא דמים, חלבו' לא נאמר אלא חלבים, לימד

על בכור, מעשר ופסח, ששענו מתן דמים ואימורים

לגבי מזבח. ורבי ישמעאל, האי קרא מפיק ליה להכי,

ומפיק ליה להכי. תרי תנאי, אליבא דרבי ישמעאל.

בשלמא דרבי ישמעאל, דמוקים לה פוליה בבכור,

היינו דכתיב וזבשם יהיה לך. אלא לרבי יוסי, דמוקי

ליה נמי במעשר ופסח, מעשר ופסח, בעלים אכלי

ליה, מאי וזבשם יהיה לך. אחר תם ואחר בעל מום,

לימד

1 מנין. שכל הדמים של כל הקרבנות ששענוים מתן דם ליסוד אם נשאר מן הדם בכלי

2 לאחר שזרק שתי מתנותיו שצריך לשופכו ליסוד ואע"פ שלא נאמר שפיכה שיריים אלא

3 בחטאת: והנשאר בדם וגו'. בחטאת העוף כתיב והנשאר ימצה הוה ליה למכתב: ומה

4 תלמוד לומר בדם כ'ר אלא על הניתנין מתן ארבע. היינו חטאת ששענה ארבע מתנות

5 על ארבע קרנות ובחטאת כתיבי שירים

6 לשפיכה: לימד על כל הדמים. שנשאר בהן

7 כלום לאחר עיקר וזריקתן שישפר הנשאר ליסוד:

8 מנין לניתנין בוריקה. כל הדמים שכתב בהן

9 זריקה כגון עולה ושלמים ואשם דכתיב בהו

10 וזרקו ובכור דכתיב ביה ואת דמו תזרוק

11 (במדרש יח) וכל זריקה מרחוק משמע שזרק מן

12 הכלי למזבח למרחוק: שפיכה. עומד אצל היסוד

13 ושופר: ודם ובחין ישפר. כל זבחים שכתב בהן זריקה

14 בירך ברכת הפסח פטר את של זבח. חגיגת

15 ארבעה עשר שבאה עם הפסח כשהחבורה

16 מרובה ושנינו בתוספתא דפסחים על הפסח הוא

17 אומר בירך אשר קדשנו במצותיו וצונו לאכול

18 הפסח ותל חובב הוא אומר אשר קדשנו

19 במצותיו וצונו לאכול את החובב ואם בירך על

20 הפסח פטר את החובב: על חובב לא פטר את

21 הפסח. וקס"ד ובפסחים נמי הכי מפורש דקסבר

22 רבי ישמעאל וזריקה בכלל שפיכה כדאמר לעיל

23 מנין לניתנין בוריקה הניתנין בשפיכה יצא הלכך

24 מתן דם שלמים שכתב בה וזריקה בכלל מתן דם

25 פסח שכתב בה שפיכה כדאמרין לקמן וכי בירך

26 על הפסח פטר את החובב שהחובב בכלל פסח

27 אבל בירך על חובב לא פטר את הפסח שלא

28 מצינו לניתנין בשפיכה שכשרין בוריקה הלכך

29 אין פסח בכלל שלמים ר'. עקיבא אומר אין זו

30 פוטרת את זו. דלית ליה לניתנין בוריקה שנתנן

31 בשפיכה יצא דהא דפסח בשפיכה מודם ובחין

32 ישפר נפקא לן לקמן ותרתי לא דרשת מינה

33 ולקמן פריך לרבי ישמעאל הכי דרשת ליה

34 להכי ולחכי ותנא דבריייתא קמיייתא סבר לה

35 כרבי עקיבא בהא דאין וזריקה בכלל שפיכה

36 אבל בפסח בשפיכה לא סבירא ליה כותיה

37 דהא לא מיייתר ליה קרא דמביעיא ליה לכל

38 הניתנין במזבח החיצון שנתנן במזבח אחת כיפר

39 והכי אמרינן בשמעתין: סבר לה כרבי יוסי

40 הגלילי. דאמר פסח בוריקה ונפקא ליה מואת

41 דמו' דלא כתיב דמו' דליק אבכור לחודיה: ור'

42 ישמעאל האי קרא. דודם ובחין ישפר: מפיק ליה

43 להכי ולהכי. בתמיה דרשי ליה לניתנין בוריקה

44 שנתנן בשפיכה דעל כרחך כ"ע לא אחיא דאם כן אמאי אין פסח פוטר את החובב הואיל

45 ושלמים בכלל פסח ואי נמי סבירא ליה לר' עקיבא פסח בוריקה כ'ר יוסי הגלילי כל שכן

46 דשניהם פוטרין זה את זה וקדריש להו תו לפסח דבשפיכה: תרי תנאי אליבא דר'

47 ישמעאל. דמאן דילף ליה לפסח בשפיכה לית ליה פסח פוטר את החובב ולא פליג רבי

48 ישמעאל אדר' עקיבא בהאי כיון דפסח בשפיכה מהאי קרא יליף תו לית לן למילף מינה

49 ניתנין בוריקה כשרים בשפיכה ומאן דאית ליה פלוגתא לית ליה פסח בשפיכה אלא

50 בוריקה בשלמים ומיהו פסח עיקר חובב טפל לו הלכך אין זבח פוטר לפסח אבל פסח

51 פוטר את החובב ובפסחים ירושלמי האי טעמא אמר בה: בשלמא רבי ישמעאל. דמפיק מתן

52 פסח מודם ובחין ישפר והאי לשון רבים דרמם וחללב כולהו בבכור מוקי לך ובשור ובשע

53 ועו וזו דנקט לשון רבים והאי נמי דקאי לשון רבים דבשרם יהיה לך דסמך ליה אבכור

54 שור ובכור כשב ובכור עז: אלא לרבי יוסי הגלילי. דאית ליה בכור לשון יחיד וקרא דנקט

55 לשון רבים משום מעשר ופסח נקט לה ומעשר ופסח פשיטא לן שאינה מתנה לבחן אלא

56 בעלים אכלי ליה: מאי ובשרם. דקאי' ר' חננאל לאחור: ומשני אחד תם ואחד בעל מום.

57 כלומר לשולם לשון רבים דנקט קרא קמא לאו אמייני דבכורות קאי דכולן בלשון חד בכור

58 מופיק להו ודמם וחללב לרבות מעשר ופסח ולשון רבים דבשרם אבכור קאי ולא אשלשת מיני בכור דקרא דתימא דחללב ודמם נמי עלייהו קאי אלא אבכור דחד מינא נמי שייך

59 למימר ובשרם אתם ובעל מום:

1 תוכל לדקדק דוריקה בכלל שפיכה דכין קדמור דבירך על הפסח פטר את הזבח אם כן
2 סבירא ליה דמתנותיהם שוין ואף פסח בוריקה הוא דובח א פטר פסח משום דובח טפל לו
3 וכיון דפסח בוריקה אם כן אייתר ליה דם ובחור ישפר ומצי למידרש מינה לומר דוריקה
4 בכלל שפיכה ולא גריס ולא שפיכה בכלל דוריקה דלהאי תנא דרבי ישמעאל כולוהו בוריקה
5 ולדברי ר"ע דלא זה פטר את זה אם כן אין

6 מתנותיהם שוות דפסח בשפיכה מקרא ודם ובחור
7 ישפר ואם כן לא דוריקה בכלל שפיכה ולא שפיכה
8 בכלל דוריקה הוא ודם ובחור איצטריך ליה
9 לדידה לומר דפסח בשפיכה ולחאי פירושא קשה
10 מכל מקום מהחייא דהאשה (פסחים דף טז.) ועד
11 מנא ליה לרבי ישמעאל דוריקה בכלל שפיכה
12 משום דמיתרי ודם ובחור ישפר דלמא אתא לכל
13 היתנין על מנחם החיצון שנתן במתנה אחת כיפר
14 הד"ר חיים אומרי דבספריים ישנים גרסין
15 כשתמיצי לומר לרבי רבי ישמעאל דוריקה בכלל
16 שפיכה ושפיכה בכלל דוריקה דהכל אחד דכל
17 הקרנות בוריקה לרבי ישמעאל ואין לחוש אם
18 בוריקה אם בשפיכה היינו כשיטת רבינו שפיכה
19 וכל מה שחקשתי עליו קשה גם לפי זה ולכולהו
20 לישני קשה אי פסח בשפיכה (לרבי עקיבא) אם כן
21 דריש לקרא דדמו רבי ישמעאל ובשרם דהך
22 (קאמר) רבי ישמעאל ואחד הם ואחד בעל מום
23 נפקא ליה מיהיה לך ולקמן בסוף אידוהו מקומן (דף
24 נז.) פליגי רבי עקיבא ארבי ישמעאל ומוקי לך
25 לקרא דובשרם אחד הם ואחד בעל מום כרבי וסי
26 הגלילי דהבא:

27 **אחד** הם ואחד בעל מום. אע"ג דיהיו לך כחזה
28 התנופה ושוק התרומה מוקמינן ליה בסוף
29 אידוהו מקומן (שם) ובבבבבות (כז) בבכור הם
30 רישיה דקרא דבשרם לשון רבים נקט משום בעל
31 מום: **שלא** מצניו לו בכל התורה כולה. פירש
32 בקונטן שלא מצניו לו קרא אחד בכל התורה כולה
33 ונראה לפרש שלא מצניו בכל התורה כענין זה
34 דשאר פסולי המוקדשין אינו מתנה לכהן אלא
35 פדוהו ומקריב אחד תחתיו וזה מתנה לכהן ואוכלו
36 במזונו כי האי גוונא בפ' שתי מדות (מנחות צא):
37 שלא מצניו בכל התורה שיהא טפל חמור מן
38 העיקר יגבי את הכבש זו עולת יולדת האחד זו
39 אחד עשר של מעשר: **קודש** הם הם קריבין
40 ואין תמורתן קריבא. תימה דבפ' דתמורה (דף
41 ה) בין אביו מוקמי דם לכבוד ומעשר
42 שנתעברו בכל העולין שקריבין לגבי מזבח ואין
43 תמורתן קריבה נפקא להו מדכתיב לה' הוא קרב
44 ואין תמורתו קריבה ועד קשה דאבי גופיה דריש

45 ליה התם בפרק אלו קדשים (תמורה כא.) מקרא דהבא מדכתיב קודש הם: **שמעת**
46 תמורתן משום פסח עצמו דלא קרב לא קרבה תמורתו ועד איכא למאן דאמר התם דנמצא קודש שחיטה והמיר בו אחר שחיטה תמורתו קריבה שלמים אע"פ שהפסח רועה ואע"ג דדרשין
47 הוא קרב ואין תמורתו קריבה חבי קאמר הוא קרב כלומר פסח קרב ואין תמורתו קריבה כשהוא מימר בפסח דחיו ללשנא קמא דרבה דבפרק מי שזיה טמא (פסחים צו) אפילו המיר בו
48 לאחר שחיטה וללשנא בתרא היכא דהמיר קודש שחיטה וההוא לישנא לא קאי דאיתותב התם וקצת קשה הא דדרשין קודש הם אבכור מעשר ופסח הם קריבים ואין תמורתן קריבה דלא
49 הוי מעין אחד דגבי פסח אם המיר בפסח עצמו שקרב לשם פסח תמורתו נמי קריבה דאם איתא דלא קרב אמאי איתותב התם לשון שני של רבה לימא דברייאן בחבי מיירי ועוד דדרשין
50 התם אם כשב לרבות פסח שעברה שנתו ושלמים הבאים מחמת פסח לכל מצות שלמים ופירש התם בקונט' שלמים הבאין מחמת פסח דהיינו תמורת הפסח עצמו ובענין אחר לא מיתוקם
51 דפרישית לעיל פ"ק (דף טז.) ובכל מקום שהפסח קרב או לשם פסח או לשם שלמים גם התמורה קריבה כיון דלא אתיא מכח קדושה דחיה וצ"ע אם יכול להקריב התמורה לשם פסח קודם
52 שחיטתו דשמוא שי לדרוש הוא קרב לשם פסח ואין תמורתו קריבה לשם פסח אבל לשם שלמים קריבה כשקרב הוא לשם פסח: **הרי** כאן שני. וא"ת במשנן סוגי דלאחת לא איצטריך לכפרה
53 בכדי לא אשכחן וי"ל דדילמא ב"ש לית ליה האי טעמא: **למוטפות**. ואמר רבינו הם דבספרים מדויקים לא כתיב לטוטפות כלל בוי"ו לבסוף אלא וי"ו דולטטפת דריש ואפילו למאן
54 דלא דריש וי"ו ל"למ"ד דריש בדאמר גבי התורה פ' הערל (יבמות עב) ויש מפרשים דלטוטפת דריש דכתיב לטוטפת מלא בוי"ו דוי"ו דבין שני היתיקין דריש וקסבר גורעין ומוסיפין דורשין
55 ואומר רבינו הם דלא אמרינן גורעין ומוסיפין דורשין באמצע התיבה אלא בתחלת התיבה או בסוף כדאשכחן בפרק חזקת (ב"מ דף נד:) גבי חמישייתו וגבי דם מהפר' יקבלטו וגבי ונתתם את
56 נחלתו לשארור ביש נחלילן (ב"ב דף קיא): **מנא** בכתפי שתיים. וא"ת איכ' ליבעי תרי סרי בתי וי"ל כיון דמנין הוא אינך הו"ו ליה כפרשה שנאמרה ונשנית ולא דמו לקרנות שאין המנין כתוב
57 בפירוש הד"ר יהודה מקורביל מפרש דחד טטפת לגופיה ואיך תרתי אתו למנן בתים כשחן בתפי וכל' אפריק: **אלא** מעטה סככת בו. במס' סוכה (דף קי) דדרשין לדפנות און בפ' תמכיא
58 (ביצה ל:) גבי אין גטלים עיצים מן הסוכה אסרינן נמי מן הדפנות מדכתיב חג הסוכות דכשן שלח שם שמים על החגיגה כך חל על הסוכה ותימה דגבי אין מסכבין דברב דמקובל טומאה וגבי
59 תעשה ולא מן העשוי לא דרשין לדפנות:

1 לימור על בכור בעל מום, שניתן לכהן, שלא מצניו
2 לו בכל התורה פולה. ורבי ישמעאל, נפקא ליה מ'לך
3 יהוה' דסיפא. בשלמא לרבי יוסי הגלילי, דמוקי ליה
4 נמי במעשר ופסח, היינו דכתיב 'לא תפדה' (פי'
5 קדש' הם, 'הם' קריבין, ואין תמורתן קריבה, דתנן
6 תמורת בכור ומעשר, הן וולדן וולד וולד, עד סוף
7 כל העולם, הרי הן כבכור ומעשר, ויאכלו במומן
8 לבגלים. ותנן, אמר רבי יהושע, שמעתי שתמורת
9 פסח קריבה ותמורת פסח אינה קריבה, ואין לי
10 לפרש. אלא לרבי ישמעאל, דמוקי ליה פוליה כבכור,
11 מעשר ופסח דלא קריבה תמורתו, מנא ליה. מעשר,
12 נמו 'עברה' 'עברה' מנכור. פסח, בהדיא כתב ביה
13 'פשב', מה תלמוד לומר 'אם פשב', לרבות תמורת
14 הפסח אחר הפסח, שתקרב שלמים. יכול אף לפני
15 הפסח בן, תלמוד לומר 'הוא'. וכל הנך תנאי, דמפקין
16 ליה להאי דם ובחור 'שפך' לדרשא אחרת, האי
17 כל היתנין על מזבח החיצון שנתן מתנה אחת
18 שפיכה, מנא להו. סברי להו בבית הלל, דאמרי,
19 אף תמורת שנתנה מתנה אחת כיפר, וילפינן פוליהו
20 מחמת: ותחמאת שתי מתנות: אמר רב הונא, מאי
21 טעמא דבית שמאי, 'קרנות', 'קרנות', 'קרנות', הרי
22 כאן שש, ארבעה למצוה ושתיים לעכב. ובית הלל,
23 'קרנות', 'קרנות', 'קרנות', הרי כאן ארבע, שלש למצוה
24 ואחת לעכב. ואימא, פוליהו למצוה. כפרה בכדי,
25 לא אשפחן. ואיפשיט אימא, היינו טעמא דבית הלל,
26 אהני מקרא ואהני מסורת. אהני מקרא, למפויי חדא.
27 ואהני מסורת, לבצורי חדא. אלא מעטה 'למטפת',
28 'למטפת', 'למטפות', הרי כאן ארבע. אהני קרא ואהני מסורת, חמשה בתי בעי למיעבר.
29 סבר לה רבי עקיבא, דאמר 'טט' בפתפי שתיים, 'פת' באפריקי שתיים. אלא מעטה
30 'פספת', 'פספת', 'פספות', אהני מקרא ואהני מסורת, חמשה דפנותא בעי למיעבר.
31 התם

32 **שמעת** תמורתן פסח קריבה ותמורת פסח אינה קריבה. מפרש התם בפסח שנמצא קודם שחיטה ירעה וכן
33 תמורתן משום פסח עצמו דלא קרב לא קרבה תמורתו ועד איכא למאן דאמר התם דנמצא קודש שחיטה והמיר בו אחר שחיטה תמורתו קריבה שלמים אע"פ שהפסח רועה ואע"ג דדרשין
34 הוא קרב ואין תמורתו קריבה חבי קאמר הוא קרב כלומר פסח קרב ואין תמורתו קריבה כשהוא מימר בפסח דחיו ללשנא קמא דרבה דבפרק מי שזיה טמא (פסחים צו) אפילו המיר בו
35 לאחר שחיטה וללשנא בתרא היכא דהמיר קודש שחיטה וההוא לישנא לא קאי דאיתותב התם וקצת קשה הא דדרשין קודש הם אבכור מעשר ופסח הם קריבים ואין תמורתן קריבה דלא
36 הוי מעין אחד דגבי פסח אם המיר בפסח עצמו שקרב לשם פסח תמורתו נמי קריבה דאם איתא דלא קרב אמאי איתותב התם לשון שני של רבה לימא דברייאן בחבי מיירי ועוד דדרשין
37 התם אם כשב לרבות פסח שעברה שנתו ושלמים הבאים מחמת פסח לכל מצות שלמים ופירש התם בקונט' שלמים הבאין מחמת פסח דהיינו תמורת הפסח עצמו ובענין אחר לא מיתוקם
38 דפרישית לעיל פ"ק (דף טז.) ובכל מקום שהפסח קרב או לשם פסח או לשם שלמים גם התמורה קריבה כיון דלא אתיא מכח קדושה דחיה וצ"ע אם יכול להקריב התמורה לשם פסח קודם
39 שחיטתו דשמוא שי לדרוש הוא קרב לשם פסח ואין תמורתו קריבה לשם פסח אבל לשם שלמים קריבה כשקרב הוא לשם פסח: **הרי** כאן שני. וא"ת במשנן סוגי דלאחת לא איצטריך לכפרה
40 בכדי לא אשכחן וי"ל דדילמא ב"ש לית ליה האי טעמא: **למוטפות**. ואמר רבינו הם דבספרים מדויקים לא כתיב לטוטפות כלל בוי"ו לבסוף אלא וי"ו דולטטפת דריש ואפילו למאן
41 דלא דריש וי"ו ל"למ"ד דריש בדאמר גבי התורה פ' הערל (יבמות עב) ויש מפרשים דלטוטפת דריש דכתיב לטוטפת מלא בוי"ו דוי"ו דבין שני היתיקין דריש וקסבר גורעין ומוסיפין דורשין
42 ואומר רבינו הם דלא אמרינן גורעין ומוסיפין דורשין באמצע התיבה אלא בתחלת התיבה או בסוף כדאשכחן בפרק חזקת (ב"מ דף נד:) גבי חמישייתו וגבי דם מהפר' יקבלטו וגבי ונתתם את
43 נחלתו לשארור ביש נחלילן (ב"ב דף קיא): **מנא** בכתפי שתיים. וא"ת איכ' ליבעי תרי סרי בתי וי"ל כיון דמנין הוא אינך הו"ו ליה כפרשה שנאמרה ונשנית ולא דמו לקרנות שאין המנין כתוב
44 בפירוש הד"ר יהודה מקורביל מפרש דחד טטפת לגופיה ואיך תרתי אתו למנן בתים כשחן בתפי וכל' אפריק: **אלא** מעטה סככת בו. במס' סוכה (דף קי) דדרשין לדפנות און בפ' תמכיא
45 (ביצה ל:) גבי אין גטלים עיצים מן הסוכה אסרינן נמי מן הדפנות מדכתיב חג הסוכות דכשן שלח שם שמים על החגיגה כך חל על הסוכה ותימה דגבי אין מסכבין דברב דמקובל טומאה וגבי
46 תעשה ולא מן העשוי לא דרשין לדפנות:

לכתוב בְּשֵׁב בלא תיבת 'אם', מִה תלמוד לומר 'אם בְּשֵׁב', אלא
שבא לרבות תמורת הפסח שהמירה לאחר הפסח, שתקרב שלמים.
יכול הייתי לומר שאם המירה לפני הפסח יהיה הדין כן, שתהא
תמורתו קריבה, תלמוד לומר 'זבח פסח הוא לה' (שמות יב כז), דווקא
'הוא' כלומר הפסח עצמו קרב, ולא תמורתו.
הגמרא חוזרת לדון בדברי הברייתא שלמדה מ'דם זבחיך ישפך'
שבמתנה אחת הקרבן כשר. שואלת הגמרא: וְכָל הַנֶּהֱתָא -
התנאים הללו דְּמִפְקִי לֵיהּ לְחַאי - שדורשים את הפסוק 'דָּם זֶבְחֶיךָ
'ישפך' לְדִרְשָׁא אֲחֵרָנָא, הֵא - דִּין זֶה, שְׁכָל הַקִּרְבָּנוֹת הַנִּתְּנִין עַל
מִזְבֵּחַ הַחֵיצוֹן שָׁאם נִתְּנָן בְּמִתְנָה אַחַת שְׂכִיפָר, מָנָא לְהוּ - מדיחין הם
לומדים זאת.
משיבה הגמרא: קָרְיָי לְהוּ כְּכִית הֶלֶל, דְּאִמְרִי אֵהּ הַפֶּאֱתָה שְׁתַּתְּנָה
בְּמִתְנָה אַחַת בִּיפָר, וְלִפְיָי בּוֹלְהוּ - ולומדים כל שאר הקרבנות במה
מצינו מִתְּפִתָּא.
יש תיבות בתורה שנמסרו למשה מסיני שיהיו נכתבים באופן אחר
ממה שיהיו נקראים. ה'מקרא' הוא איך שהם נקראים וה'מסורה'
היא איך שנכתב בספר תורה. ופעמים שיש סתירה בין משמעות
התיבה כפי שהיא כתובה, לבין משמעות התיבה כפי שהיא
נקראת, ונחלקו התנאים איזה משמעות אנו דורשים לעיקר.
שנינו במשנה: בית שמאי אומרים וכו' וְהַתְּפִתָּא שְׁתֵּי מִתְּנִית, שחטאת אינה כשירה אלא אם נתן לכל הפחות שתי מתנות, ובית
הלל סוברים שגם חטאת רק מתנה אחת מעכבת בה.
מבשרת הגמרא: אִמְרֵי רַב הוּנָא, מָאִי מְעָמָא דְּבֵית שְׁמַאי. משיבה
הגמרא: מִנֵּין הַמַּתְנוֹת שֶׁל חֲטָאת אֲנוּ לְמִדִּים מִמָּה שֶׁנֶּאֱמַר בְּחֲטָאת
חֵיצוֹנָה 'קִרְנֹת', 'קִרְנֹת', 'קִרְנֹת' שלש פעמים, ובית שמאי סוברים
שהמקרא הוא העיקר, וכיון שקוראים 'קִרְנֹת' בלשון רבים, יש
ללמוד מכל אחד שתי מתנות, הֲרִי כָּאֵן שֶׁשׁ מַתְנוֹת, וכיון שאין
למזבח אלא ארבע קרנות, יש לדרוש שֶׁאֵדְכָּעָה מִזֶּה בְּאוֹ ללמד
שֶׁלְּמִצְוָה צָרִיךְ לַתֵּת עַל כָּל הָאֲרָבַע קִרְנוֹת, וְשִׁתִּים הֵיחָדִים שֶׁנִּשְׁנוּ,
בְּאוֹ ללמד עַל שְׁתֵּי מַתְנוֹת שֶׁהֵם לְעֵבֶב.
וטעמם של בית הלל שגם חטאת שנתנה במתנה אחת הקרבן כשר,
משום שסוברים שהמסורה היא העיקר, ומאחר שנכתב בתורה
שתי פעמים 'קִרְנֹת' 'קִרְנֹת' בלי וא'י שהוא לשון יחיד, ומשמע
מתנה אחת, ופעם אחת נכתב 'קִרְנֹת' עם וא'י שהוא לשון רבים,
ומשמע שתי מתנות, הֲרִי כָּאֵן רַק אֲרָבַע מַתְנוֹת, ודורשים שֶׁשֶּׁלֶשׁ
מִזֶּה בְּאוֹ לְמִצְוָה לְכַתְּחִילָהּ, וְאַחַת לְעֵבֶב.
הגמרא שואלת על הביאור בדעת בית הלל: וְאִימָא בּוֹלְהוּ - ונאמר
שכל הארבע מתנות הנזכרים בפסוק באו לְמִצְוָה לְכַתְּחִילָהּ, ולא
לעכב, שהרי הכתוב לא שנה על שנה אחת מהן, ואמור שבדיעבד
אפילו אם לא נתן שום מתנה הקרבן כשר.
מיישבת הגמרא: כְּפָרָה בְּכָדִי לֹא אֲשָׁכֵחַ - לא מצינו שקרבן יכפר
בלי שום מתן דמים, ובהכרח שמתנה אחת מעכבת.
תירוצ נוסף בטעם בית הלל: וְאִימָא דְּאִימָא - ואם תרצה אמור,
הֵינִי מְעָמָא דְּבֵית הֶלֶל שֶׁמַּתְנָה אַחַת מַעֲכֵבָת, משום שכשיש
סתירה בין משמעות המקרא למסורה, דורשים את שתיים
ואומרים, אֵהֵי מְקָרָא וְאֵהֵי מְסוּרָת - מועילה לנו משמעות אופן
קריאתו, ומועילה לנו גם משמעות אופן כתיבתו, אֵהֵי מְקָרָא
לְסַפְּרֵי חֲדָא - משמעות אופן קריאתו מועילה להוסיף אחד על
משמעות אופן כתיבתו, וְאֵהֵי מְסוּרָת לְבִצּוּרֵי חֲדָא - ומשמעות
אופן כתיבתו מועילה לפחות אחד מן משמעות אופן קריאתו,
נמצא שנרמזו כאן חמש מתנות, וארבע מהם נכתבו למצוה,
ומתנה אחת שנה עליה הכתוב לעכב.
מקשה הגמרא על תירוצ זה: אֵלָּא מְעָמָה לְדַרְבִּיךְ שֶׁכָּל שֵׁשׁ סְתִירָה
בין משמעות המקרא והמסורה דורשים את שתיים, הרי אצל
תפילין של ראש שצריכים ארבע פרשיות בארבעה בתים, ולמדו
כן ממה שנכתב בתורה שלש פעמים 'לְמִטְפֹּת' 'לְמִטְפֹּת' 'לְמִטְפֹּת',

לִימָד לָנוּ הַכְּתוּב כֵּאֵן, עַל כְּבוֹד שְׁהוּא פָּעַל מוֹם, שְׁנִיתָן לְבָחָן, שְׁלֹא
מְצִינוּ לוֹ פֶּסוּק אַחֵר בְּכָל הַתּוֹרָה בּוֹלָה לְלַמּוֹד מִמֶּנּוּ שִׁיתְנוּהוּ לְכַחַן.
מבארת הגמרא: וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל שֶׁמֶפֶרשׁ אֵת הַנֶּאֱמָר בְּפֶסוּק 'וְבִשְׂרָם
יהיה לך' בלשון רבים, על שלשת מיני בכור, דין זה שבכור בעל
מום ניתן לכהן, נִפְקָא לֵיהּ - לומד מ'לֶךְ יָהִי' דְּסִיפָא - שבסוף
הפסוק, שכתוב 'וְבִשְׂרָם יָהִי לָךְ וְגו' לָךְ יָהִי' (במדבר יח יח), שבא
לרבות בכור בעל מום שניתן לכהן.
נאמר בתורה איסור 'תמורה' (ויקרא כז), שאסור להחליף בהמת
קדשים בבהמת חולין, ואם עבר והמיר בהמת קדשים בחולין,
קדושת הקרבן חלה על התמורה, ומקריבים אותה לשם אותו
הקרבן. אמנם אם עשה תמורה בבהמת בכור, אף שקדושת הבכור
חלה על התמורה, אינה קריבה למזבח, אלא רועים אותה עד
שיפול בה מום ונאכלת לכהנים. ולמדו כן (תמורה כא.) ממה שכתוב
אצל בכור 'קודש הם' (במדבר יח יז), שבא למעט שרק הם עצמם
קריבים ולא תמורתן. וכן הדין בתמורת מעשר בהמה ותמורת פסח,
שאף שקדושת הקרבן חלה על התמורה אין התמורה קריבה. עתה
מבשרת הגמרא מהו המקור לכך שתמורת מעשר ופסח אינה
קריבה, ומתוך כך מקשה על רבי ישמעאל.
שואלת הגמרא: בְּשִׁלְמָא לְפִי רַבִּי יוֹסִי הִגְלִילִי, דְּמוֹקִי לֵיהּ נִמְי
בְּמִשְׁעָרֵי וְפֶסַח - שמעמיד את הפסוק 'אך בכור שור וגו' לא תפדה
קדש הם אֵת דָּמָם תִּדְּרֹק' וגו' (במדבר יח יז), שבא לרבות גם מעשר
ופסח ממה שאמר הכתוב 'דָּמָם' ו'חללכם' בלשון רבים, הֲרִינוּ דְּכָתִיב
- שֶׁלֶכַךְ נֶאֱמַר אֲצֵל בְּכוֹר (שם) 'לֹא תִפְדֶּה' (בִּי) קִדְשׁ הֵם' שֶׁמֶנֶּמֶנו
למדים אף על תמורת מעשר ופסח שאינם קרבים, שנאמר 'קדש
הם' ודורשים 'הם' - רק הקרבנות עצמם שהוקדשו לְרִיבּוֹן, וְאִין
תְּמוֹדָתָן קְרִיבָה, שהרי הפסוק מדבר אף על מעשר ופסח, לכן גם
הם נתמעטו תמורתן מהקריבה.
וכן שנינו שתמורת מעשר אינה קריבה: דִּתְּנָן בַּמִּשְׁנָה (תמורה כא.),
תְּמוֹרָת - בהמה שהחלפה תחת כְּבוֹד וּמִשְׁעָר, הֵן - התמורות
עצמם, וְיִלְדָן וְיִלְדָן, וכן הולדות הנולדים מאותן ולדות והלאה
עַד סוֹף כָּל הַעוֹלָם, הֲרִי הֵן כְּכָבוֹד וּמִשְׁעָר, שאין פודים אותם
כשנפל בהם מום, אמנם אין מקריבים אותם כשהם תמימים, אלא
ממתנים עד שיהא בהם מום וְיִאָּכְלוּ בְּמוֹמָן לְעֵלִים - והבעלים
אוכלים אותם כשיפלו בהם מום, הרי שמבואר במשנה שתמורת
מעשר אינה קריבה.
ואף לגבי פסח שנינו שתמורתה אינה קריבה: וְתִנֵּן בַּמִּשְׁנָה (פסחים
גז), אִמְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻעַ, שְׁמִיעָתִי מִרְבוּתִי, שֵׁשׁ תְּמוֹרָת פֶּסַח שְׁהִיא
עֲצָמָה קְרִיבָה לְמַזְבֵּחַ, וְיֵשׁ תְּמוֹרָת פֶּסַח שְׁהִיא עֲצָמָה קְרִיבָה,
וְאִין לִי לְפָרֶשׁ - ושכחתי על איזה שמעתי שקריבה, ועל איזה
שמעתי שאינה קריבה. והדין הוא, שאם המיר בה קודם הקרבת
הפסח שעומדת לשם פסח, אין תמורתה קריבה, שתמורת פסח
היא, ותמורת הפסח אינה קריבה, ואם המיר בה לאחר הקרבת
הפסח, תמורתה קריבה, שקרבן פסח לאחר שעבר הפסח שלמים
הוא, ואינה תמורת פסח אלא תמורת שלמים. מבואר עד כאן
שמעשר ופסח תמורתן אינה קריבה, ואכן לרבי יוסי הגלילי מובן
הדבר, שכן נתמעטו מן הפסוק 'קודש הם'.
אֵלָּא לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, דְּמוֹקִי לֵיהּ בּוֹלָיָה - שמעמיד את כל הפסוק
בְּכָבוֹד, ולא במעשר ופסח, אם כן מְעָרֵי וְפֶסַח דְּלֹא קְרִיבָה תְּמוֹדָתָן,
מָנָא לֵיהּ - מדיכן הוא לומד זאת.
מיישבת הגמרא: מְעָרֵי שֶׁאֵין תְּמוֹרָתָה קְרִיבָה, גָּמַר - לומד רבי
ישמעאל בגזירה שוה 'עֲבָרָה' 'עֲבָרָה' מְכָבוֹד, אֲצֵל בְּכוֹר נֶאֱמַר
'וְהִעֲבַרְתָּ כָּל פֶּטֶר דָּחָם' וגו' (שמות יג יב), ואצל מעשר נאמר 'כָּל
אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשֶּׁבֶט' (ויקרא כז לב), ולומדים, כשם שבכור אין
תמורתו קריבה, כך מעשר אין תמורתה קריבה.
וְפֶסַח שֶׁאֵין תְּמוֹרָתוֹ קְרִיבָה, בְּהִדְיָא - בפירוש קֶתֶב בְּיָהּ לְמַעֲט,
שנאמר אצל שלמים (ויקרא ג ז) 'אִם בְּשֵׁב הוּא מְקָרִיב' וגו', והיה די

הם חטאת, וטעונים ארבע מתנות על ארבע קרנות המזבח, ואל
 יזכיר חוץ - ולא נלמד חטאת מקרבנות החיצוניות, כיון שאינם
 דומים לו, שאין הקרבנות החיצוניות קרויים חטאת ואינם טעונים
 ארבע קרנות. ואם נלמד בדרך זו הרי שאם חיסר אחת מן המתנות
 הקרבן פסול.
 הברייתא מסיקה: כיון שאין להוכיח לדין חטאת החיצונה, תלמוד
 לומר: הוצרך הכתוב ללמדנו 'זכר' 'זכר' 'זכר' שלש פעמים,
 משמע שנתכפר לו מכל מקום (מפני הדין) - כדי שלא נלמד
 שאינו כן במה מצינו מחטאות הפנימיות, ומכאן למדים שאף אם
 לא נתן את הדם אלא על אחת מהקרנות כיפר והקרבן כשר, וכך
 למדים, מה שאמר הכתוב 'זכר' 'זכר' 'זכר' הראשון, בא ללמד, שאף על פי
 שלא נתן אלא שלש מתנות הקרבן כשר, 'זכר' השני בא להוסיף,
 שאף על פי שלא נתן אלא שתיים, גם כן כשר, 'זכר' השלישי בא
 להוסיף עוד, שאף על פי שלא נתן אלא מתנה אחת גם כן כשר,
 ומכאן לומדים בית הלל שחטאת שנתנה במתנה אחת הקרבן
 כשר.
 שואלת הגמרא: והא מביעי ליה לגופיה - והלא נצרכת תיבת
 זכיר ללמדנו את עצם הדבר שנתכפר לו על ידי הקרבן, ואינו
 מיותר לדרשה. משיבה הגמרא: אמר רבא בר אבא, חכם בשם מרי
 אבבה לי טעמו של דבר זה, אמר רבא 'זכר' עליו הכהן מחטאות
 ונשלח לו (ויקרא ד כח), ולשון כפולה היא, שהלא זו היא כפורה זו היא
 סליחה, ששניהם ענין כפרה, ואם כן הוכפרי מיותר לדרשה.
 שואלת הגמרא: מנין שהזכיר מלמד שחטאת כשרה במתנה
 אחת אף אם לא נתן את שאר המתנות כלל, אמור, שהפסוק
 בא ללמד רק על כך שאפילו אם נתן את המתנה למטה מחוט
 הסיקרא ולא למעלה על הקרנות הקרבן כשר, וכך תלמוד, 'זכר',
 אף על פי שלא נתן אלא שלש מתנות למעלה על הקרנות, ומתנה
 אחת למטה הקרבן כשר, 'זכר', אף על פי שלא נתן אלא שתיים
 למטה ושתיים למעלה גם כן כשר, 'זכר', אף על פי שלא נתן שום
 מתנה למעלה אלא למטה גם כן כשר, ועדיף יותר לדרוש כן, שבוה
 אין אנו עוקרים את המתנה לגמרי, ומנין לדרוש שאפילו אם לא
 נתן המתנה כלל הקרבן כשר. משיבה הגמרא: אמר רב אבא בר
 יצחק, אם כן שהפסוק בא ללמד שאף אם נתן את כל המתנות למטה
 מחוט הסיקרא כשר, נמצא שביטלה תורת ארבע קרנות, שבתם
 נכתבו קרנות אצל חטאת, שהרי גם אם נתן את כל המתנות למטה
 הקרבן כשר.
 שואלת הגמרא: ואי דחיקא אמר - ואם כך ציוה ה', שגם אם נתן
 את כל המתנות למטה הקרבן כשר, ליבטלו הקרנות,
 ומה בכך, ואמור שלא נכתבו הקרנות אלא למצוה לכתחילה,
 אבל בדיעבד גם אם נתן את כל המתנות למטה הקרבן כשר, ומנין
 לעקור המתנות לגמרי ולדרוש מ'זכיר' שאף אם לא נתן המתנות
 כלל הקרבן כשר. משיבה הגמרא: אמר רבא, לא יתכן לומר
 ש'זכיר' בא ללמד שאם נתן את כל המתנות למטה הקרבן כשר,
 שכן איתיה דבר שצריך לכתוב מחמתו רק שלש פעמים 'זכיר', הוי
 אומר שאלו הקרנות - למעט מנין הקרנות, שכל תיבת 'זכיר' בא
 למעט קרן אחת, ונשארה קרן אחת שהיא מעכבת, שאילו באו
 ללמד שאפילו אם נתן את כל המתנות למטה הקרבן כשר, היה
 צריך לכתוב ארבע פעמים 'זכיר' כדי להכשיר את כל הארבע
 מתנות אם נתנם למטה.
 שואלת הגמרא: אמר ר' אבא - אמור ש'זכר' השלישי בא ללמד שאף
 על פי שלא נתן אלא מתנה אחת למעלה ושלש מתנות למטה הקרבן
 כשר, ולכך לא כתבה התורה אלא שלש פעמים 'זכיר', משום
 שאכן מתנה אחת מעכבת שתינת דווקא למעלה. ועדיין יקשה
 מנין לעקור המתנה לגמרי, ולדרוש שאף אם לא נתן המתנה כלל
 שהקרבן כשר. משיבה הגמרא: לא מצינו דמים שצריך ניתנים
 למעלה על הקרנות, וצריך ניתנים למטה מחוט הסיקרא, ואם כן

מתרצת הגמרא: הרי אצל סוכה, חד קרא בוליה לגופיה - פסוק
 אחד נצרך בשביל ללמדנו את עצם מצות סוכה, ואינו פנוי
 לדרשה, וחד לקבבה - ופסוק אחד נצרך בשביל הסכך, נשארו אם
 כן רק שלשה פסוקים של 'בסכת' ומכאן למדים לשלש דפנות,
 אחת הלבית - באה הלכה למשה מסיני ונצטרחה - ומיעטה
 לשיעור אורכה של הדופן השלישית ואוקמה אפפה - והעמידה
 אותה על טפה, שאין צריך דופן שלישית שלימה אלא די ברוחב
 טפה, נשארו אם כן שתי דפנות שלימות, ודופן שלישית של טפה.
 עוד מקשה הגמרא: אלא מנחה לדברך שכשיש סתירה בין
 משמעות המקרא והמסורה דורשים את שניהם, אם כן, אצל
 יולדת נקבה, שכתוב 'ואם נקבה תלד וטמאה שבועים' (ויקרא יב ה),
 מאחר שנכתב 'שבועים' בלי וא' בין הבי' והע"ן, הרי משמעות
 אופן כתיבתו הוא 'שבועים', אמנם אופן קריאתו הוא 'שבועים'
 כאילו היה כתוב עם וא', אמור דאמרי קרא - שמשמעות אופן
 קריאתו מועיל לפחות ממשמעות אופן כתיבתו, ואמרי מסורת -
 ומשמעות אופן כתיבתו מועיל להוסיף על משמעות אופן קריאתו,
 ותוסיף הממוצע ביניהם שהוא עשרים ושמונה ימים, ואם כן
 ארבעים ותריין בעיא למיתב - תצטרך לשבת ולהמתין ארבעים
 ושנים ימי טומאה. מתרצת הגמרא: שאין הרי - שונה הדבר
 בטומאת יולדת, דכתיב (שם) וטמאה שבועים בנדה, ומזהפסוק
 משמע, שבא לקרב ימי טומאת יולדת לימי טומאת נדה, וכשאתה
 אומר 'שבועים', קרובים ימי טומאת יולדת לימי טומאת נדה,
 שהנדה שבוטע אחד והיולדת שני שבועות, אבל אם אתה אומר
 'שבועים', הרי רחוקים ימי טומאת יולדת מימי טומאת נדה הרבה.
 הגמרא מביאה מקור אחר לשיטת בית הלל שחטאת שנתנה
 במתנה אחת כשירה: ותנא של הברייתא דלהלן, מיתיה לה מהכא
 - מביא ללמוד את המקור לדין של בית הלל מכאן, שבתורה
 נאמר אצל הפרשיות של חטאות החיצוניות 'זכר' 'זכר' 'זכר',
 שלש פעמים, ללמדנו שנתכפר לו מכל מקום, ואפילו אם לא נתן
 את הדם אלא על אחת מהקרנות.
 והסיבה שנצרך לכך פסוק ללמדנו זאת, הוא מפני הדין - שהיה
 מקום ללמוד שכל מתנותיה של החטאת מעכבות וכפי שיבואר.
 שייכול הייתי לומר, והלא דין הוא שיש ללמוד שחטאת שנתנה
 במתנה אחת כשירה, שהרי נאמרו מתן דמים למטה מחוט הסיקרא,
 אצל שאר הקרבנות שזורקים את דמן על המזבח החיצון, ונאמרו
 מתן דמים למעלה מחוט הסיקרא, אצל חטאת שנותנים את דמה
 למעלה על הקרנות, ויש ללמוד דמים שלמעלה מדמים שלמטה
 בבנין אב, מה - כשם שמצינו אצל מתן דמים האמורים למטה, שאם
 נתנו במתנה אחת ביפר, אף מתן דמים האמורים למעלה, דהיינו
 חטאת, הדין הוא שאם נתנו במתנה אחת שביפר.
 דוחה הברייתא: או כלל - לך לדרך זו האחרת, ותלמוד להיפך, שאם
 חיסר אחת ממתנותיה פסולה, שהרי נאמרו מתן דמים בפנים -
 בחטאות הפנימיות, ונאמרו מתן דמים בפנים - בחטאת חיצונה, ויש
 ללמוד חטאת חיצונה מחטאות הפנימיות במה מצינו, מה - כשם
 שמצינו אצל דמים האמורים בפנים שאם חיסר אחת מן המתנות לא
 עשה ולא כלום, והקרבן פסול, אף מתן דמים האמורים בפנים, דהיינו
 חטאת חיצונה, אם חיסר אחת מן המתנות לא עשה ולא כלום.
 מבררת הברייתא מאיזה דרך נראה יותר ללמוד. דנה הברייתא:
 נראה לבי חטאת החיצונה דומה יותר, שהנה מסתבר לומר, דנין
 חוץ מחוץ - ללמוד חטאת שנעשית על המזבח החיצון, משאר
 קרבנות שגם הם נעשים על המזבח החיצון, ואין דנין חוץ מבפנים -
 ולא נלמד חטאת שנעשית על המזבח החיצון, מקרבנות שנעשים
 על המזבח הפנימי. ולדרך זו אם נתן מתנה אחת כשר הקרבן, או
 מצד שני מסתבר יותר לומר כלל לדרך זו, וללמוד חטאת החיצונה
 מחטאות הפנימיות, שכן דנין חטאת החיצונה שנקראת חטאת,
 וטעונה מתנות על ארבע קרנות המזבח, מחטאות הפנימיות, שגם

זבחים. פרק רביעי - בית שומאי - דף לח עמוד א - מותוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) קצה

תוספות

רש"י

התם חד לה לגופיה. פש להו ארבע. וחד לסכך. מאחר שהתחיל לפרש תבניתה פירש סכך עם דפנותיה פשו תלת: **אתאי** חילבא. שנאמרה למשה מסיני וגרעתה לשלישית כך נאמרה הלכה שהשלישית דייח בטפח היינו דתגן שתיים כהלכות שלישיית אפי' טפח וטפחא שבועים שבועים. כתיב נימא נמי אזני מסורת לטפרי פלגא דתוספ' שבועים על שבועיים ואזני מקרא לצבורי פלגא נמצאת

מוסיף על שבועי כ"ח חציו של נ"ה בעי' ליתב. ימי טומאה וילדת נקבה. שאני דבתים בנדרתה. משמע שלא ירד הכתוב למנן ימים אלא למנן שבועות שהגדה שבוע אחת והוילדת שבועים שאם אתה אומר שבועים הפלגת מתורת נדה הרבה אבל כשאתה אומר שבועים קרב' לתורת נדה. ונתנא. דמותי' לא מיייתי להא דבה כרב הונא אלא מבחב: **וכפר** **וכפר**. בשעיר נשיא ושעירה וכשבה שכולן על המזבח החיצון: **כפני** הדין. שחור חלילה ומלמד על החטאת החיצונה שכל מתנותיה מעבכות לכך נאמרו אלו להכשיר את חיסר: וחלא דין הוא. להכשירה במנות אחת וקרא למזה לי: נאמרו דמים למטה. מחוט הסיקרא כל הדמים חוץ מחטאת ונאמרו דמים למעלה מחוט הסיקרא חטאת מה תחתונים כפר במתנה אחת דכתיב דם ובחך ישפך ומידה חטאת מהאי קרא לא ליק' דלא שייכי ביה לשון שפיכה כי אם וזיקק שהיא במתנת אצבע אלא בבנין אב למד מן התחתונים דאף הוא כפר במתנה אחת: **כפני**. בחטאת הפנימיות: בחוץ. בחטאת החיצונה: לא עשה ולא כולם. בפירקן יליפני לה: חוץ מחוץ. חטאת מעלה: דגין חטאת החיצונה שהיא חטאת וכתבי בה ארבע קרנות כמו שאמרו למעלה קרנת קרנת קרנות מחטאת הפנימית שהיא חטאת ונאמרו בה ארבע קרנות כולקמן למעלה הוא אומר קרן קרנות כפר כהן משיח דרי שתיים למטה הוא אומר כפר העדה קרן קרנות ארבע: ולא יזכיר חוץ. דשאר דמים חוץ ולא נאמר בהן קרנות: **מיכני** ליה לגופיה. בכל חד וחד ללמדך שכפר על חטאת: **אימא** **וכפר**. כו'. אבל למעקרינהו לגמרי לא: **א"י**. דרשין כפר אע"פ שנתנן כולן למטה מן החוט: בשל תורת קרנות. הכתובים בחטאת וחד חנם כתיב בה קרנות והיינו למעלה: ופרכינן ויא' **המנא** אפר. לליבטול בדיעבד מוכפר ליבטול וכי כתבינהו למצה בתבינה: איזוה דבר שצריך שלשה. וכפר היו אומר אלו קרנות וכדאמרינן דכל חד וחד מיעט חרא קרן וקם ליה אקרן אחת לעכב דאי דקאמרת לאשמעינן דאי יתיב כולהו למטה כשר (למטה) ארבע וכפר הוה ליה למיכתב להכשיר ארבע המתנות למטה: **ויאמא** **וכפר** אף ע"פ שלא נתן אלא אחת למעלה ושלא למפן. ולהכי לא כתיבי ארבעה משום דהוא מיתא (לא) מעבבא בלמעלה ותלת איתכשרי למטה אבל למיעקרינהו לא: הוה פגמו. דמס פר יום הכפורים בסדר יומא: אחת למעלה ושבע למטה. כדכתיב על פני הכפרת קדמה ולפני הכפרת יזה שבע פעמים (ויקרא טז) וקא סיד אחת מחצי עביו של כפרת ולמעלה ושבע מחציה ולמטה: ומשני החוץ **במצליף**. כדמפרש ואיל: **כמגנרא**. כאדם המכה מלקות ארבעים בריצועו זו למטה מזו בסמוך ולא שכיון אחת מחציו ולמעלה והשאר מחציו ולמטה והא דקתני האחת חלוקה מהשבע לענין צידוד ידו קתני כדמפרש התם כשהוא מזה למעלה מצדד ידו למטה וכשהוא מזה למטה מצדד ידו למעלה: הוה על שחיר. והתנן התם הוה על שחיר על מזבח הפנימי כדכתיב והוה עליו מן הדם וגו' (גם זה שם):

התם, חד קרא פוליה לגופיה, וחד לסככה. **אתאי** **הלכתא** וגרעתה לשלישית, ואוקימתה אפפח. **אלא** **מעיתה**, **ומנא** **שבועים** **"שבועים"**, **אהני** **קרא ואהני** **מסורת**, **ארבעים** **ותרין** **פשיא** **למיתב**. **שאני** **התם**, **דכתיב** **"בנדרתה"**, **ותנא** **מיייתי לה מהכא** **"וכפר"** **וכפר** **"וכפר"**, **כפני** **הדין**. **שיכול** **והלא** **דין הוא**, **נאמרו** **דמים** **למטה**, **ונאמרו** **דמים** **למעלה**. **מה** **מתן** **דמים** **האמורים** **למטה**, **שנתנן** **במתנה** **אחת** **כפר**. **אף** **דמים** **האמורים** **למעלה**, **שנתנן** **במתנה** **אחת** **כפר**. **או** **פלך** **לדרך** **זו**, **נאמרו** **דמים** **כפני**, **ונאמרו** **דמים** **בחוץ**. **מה** **דמים** **האמורים** **כפני**, **חיסר** **אחת** **מן** **המתנות**, **לא** **עשה** **ולא** **כלום**. **אף** **דמים** **האמורים** **בחוץ**, **חיסר** **אחת** **מן** **המתנות**, **לא** **עשה** **ולא** **כלום**. **נראה** **למי** **דומה**, **דינן** **חוץ** **מחוץ** **ואין** **דינן** **חוץ** **מכפנים**. **או** **פלך** **לדרך** **זו**, **דינן** **מטאת** **וארבע** **קרנות**, **מחטאת** **וארבע** **קרנות**. **ואל** **יזכיר** **חוץ**, **שאין** **מטאת** **וארבע** **קרנות**. **תלמוד** **לומר** **"וכפר"** **"וכפר"** **"וכפר"** **(כפני** **הדין)**, **"וכפר"** **אף** **על** **פי** **שלא** **נתן** **אלא** **שלא**. **"וכפר"** **אף** **על** **פי** **שלא** **נתן** **אלא** **שתיים**. **"וכפר"** **אף** **על** **פי** **שלא** **נתן** **אלא** **אחת**. **והאי** **מיוכני** **ליה** **לגופיה**. **אמר** **רבא** **בר** **אדא**, **מרי** **אסברה** **לי**, **אמר** **קרא** **"וכפר"** **"ונסלה"**, **זו** **היא** **כפרה** **זו** **היא** **כליתה**. **אימא**, **"וכפר"** **אף** **על** **פי** **שלא** **נתן** **אלא** **שלא** **למעלה** **ואחת** **למטה**. **"וכפר"** **אף** **על** **פי** **שלא** **נתן** **אלא** **שתיים** **למטה** **ושתיים** **למעלה**. **"וכפר"** **אף** **על** **פי** **שלא** **נתן** **למעלה** **אלא** **למטה**. **אמר** **רב** **אדא** **בר** **יצחק**, **אם** **כן** **ביטלת** **תורת** **ארבע** **קרנות**. **ואי** **רמנא** **אמר**, **ליבטולן**. **אמר** **רבא**, **איזוה** **דבר** **שצריך** **שלא**, **היו** **אומר** **אלו** **קרנות**. **אימא**, **"וכפר"** **אף** **על** **פי** **שלא** **נתן** **אלא** **אחת** **למעלה** **ושלא** **למטה**. **לא** **מצינו** **דמים** **שחצין** **למעלה** **וחצין** **למטה**. **ולא**, **והתנן**, **הזה** **מקונו** **אחת** **למעלה**, **ושבע** **למטה**, **כמצליף**. **מאי** **כמצליף**, **מחוי** **רב** **יהודה**, **כמגנרא**. **הוה** **על** **טהרו** **של** **מזבח** **שבע** **פעמים**, **מאי**

מאי

התם חד קרא כולה לגופיה. לא דמי לקרנות ודרשין תחילות דקרנות משמע מניינא אבל סוכות לא משמע מניין דפנות אלא משמע שתי סוכות הלכך אין לנו לדרוש תחילות רצ"ע גבי אלהים (סנהדרין ג) דמשמע נמי מניין ולא דרשין תחילות:

ארבעין

ותרתין. חצי שבועים וחצי ארבעה עשר:

כדתנא

פי' ששנונו נדתה יש לך לחוסיק אנקבה יותר מן חובר ובפ' קמא דסנהדרין (דף ד.) לא מיייתי ליה להאי כנתת:

דינן

חטאת וארבע קרנות. תימא דאפילו חוץ מפנים בעי למילף משום חטאת וארבע קרנות כל שכן פנים מבפנים ולקמן מצריך קרא לכל הפנימים דמעבכי ולא ילפי מהדרי דרש לפר דהוה כהן המשיח להקישו לפר העלם דבר של ציבור לומר דמעבכי וביום הכפורים צריך קרא: **וכפר** אע"פ שלא נתן למעלה אלא למטה. תימא אבאי איפסק מסדר שהתחיל לדרוש דהוה ליה למימר וכפר אע"פ שלא נתן למעלה אלא אחת ושלא למטה וייל דלא משמע ליה לדרוש שיעשה למטה אלא בחיבור דמים דניתנין למטה ושתים למעלה וב' למטה דקאמר היינו שיעשה למטה אחת שהיא שתיים וכן וכפר אע"פ שנתן כולן למטה היינו כדון שאר דמים דניתנין למטה אבל אי אמרת אחת למעלה ושלא למטה הוי למטה אחת שהיא שתיים ואחת שהיא אחת פוסל חיינו תרי שניי שרובה למטה וגם האחת אינו כמשפט דמים של מטה אבל שלש במשפט אין קפידא כיון שדרוב למעלה ע"כ ומשני רבא איזוה דבר שצריך שלש וכפר הוי אומר זה קרנות פירוש לדינן בחי' וכפר סמי דכיון דלא בעינן קרא לאחת למעלה ושלא למטה לפי שאינו כדון דמים דניתנין למטה אם כן שלש למעלה ואחת למטה נמי אע"פ דרובן למעלה לא ליבעי קרא דאין זה כדון הניתנין למטה שכל הניתנין למטה ממתנות ארבע הויא אחת שהיא שתיים ופרקי ואימא וכפר אע"פ שלא נתן אלא אחת למעלה ושלא למטה ולא כולן למטה ולא אחש בסבאא זו דטוב להכשיר אחת למעלה מכולן למטה: (נהניא) תוספת דרברי רש"י ש לפרש דסבירא ליה כיון דוכפר שלישי אחי שלש למטה כיון דדרוב למטה כשר הוא הדין כולן למטה ומשני איזוה דבר שצריך שלש וכפר כי ולדברין ארבע וכפר היה לו ליכתוב והוא הדין שלך אינו טוב והדר פריך ודילמא שלש למטה דוקא כשר ולא כולן מיהו לישנא דצריך שלש דמשמע ולדברין אינו צריך שלש משמע כפי' התוס'. ע"כ הגהה) וצריך לדקדק אמאי לא דרשין לחצי וכפר אע"פ שלא נתן לקרנות כלומר בחודה וכפר אע"פ שלא נתן באצבע וכפר אע"פ שלא נתן ארבע מתנות אלא שתיים שחן ד' וזה אין להקשות דהבא דרשין וכפר לגמרי ואפילו בשר שרי באכילה ולעיל בפרק שני (דף כו) דרשין לכפרה נתתיו ולא לידבר אחר דיש חלק בין לכפר בין לזכור: **כמצליף**. תימא ומאי סיד דמקשה הא בהדיא קתני הכי כסיפא ביזמא פ' הוציא לו (דף גג) דתנן לא היה מתכוין לחוות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף וייל שבא לתרץ דהאי כמצליף כמגנרא והכל במקום אחד ובמו שמפורש בערוך כמגנרא שמריו ידו ואינו מכה עד שיוור ירושלמי מצליף כמטבר פ' בערוך ששטת ידו עד טיבורה: **מאי** לא אפליגי דמבוא. ואם כן מצינו דמים חצין למעלה וחצין למטה דמתחלה נתן אקרות ואחר כך לחצי המזבח. ותוספות. ורש"י מפרש בע"א:

וליתנייה

בבחים. פרק רביעי - בית שמאי - דף לח עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל" - (שטיינזלץ)

רעז"י

ולתנייה גבי קולי בית שמאי. פ' רש"י דסבר דשתי מתנות מפגלות ולא אחת דאין מפגלים בחצי מתיר וא"ת אימא מפגלות היינו באחת מהן ולבית הלל בראשונה דווקא ולכולהו מפגלין בחצי מתיר וא"כ אף בפיגול זימנין דהוי חומרא ל"ש אם נתן ראשונה בתקיעה ושניה חוץ לזמנה הוי פיגול ולב"ה אינו פיגול כדאמר במתני' ח"ל

במאי לאו, אפלויה דמוזבת, כדאמרי אינשי, מיהרא דיומא. אמר רבא בר שילא, לא, אגלויה, דכתיב 'כעצם השמים למזרח'. והאיפא שירים. שירים לא מעבכי. והאיפא שירים הפגומים, דאיפא דמאן דאמר מעבכי. בחד מקום קאמרינן: תנאי, רבי אליעזר בן עקב אומר, בית שמאי אומרים, שתי מתנות שבתפאט, ואחת שבכל הזבחים, מתירות ומפגלות. בית הלל אומרים, אחת שבתפאט, ואחת שבכל הזבחים, מתרת ומפגלת. מתקין לה רב אישאי, אם בן, ליתנייה גבי קולי בית שמאי וחומרי בית הלל. אמר ליה רבא, כי איתשיל, להתיירא איתשיל, דהוה ליה בית שמאי לחומרא: אמר רבי יוחנן, שלש מתנות שבתפאט, אינן באות בלילה, ובאות לאחר מיתה והמעלה מהן בחיין חיב. אמר רב פפא, יש במקוון בתחלתו, ויש מהן בסופו, חוץ ולילה, וזה יוכלי שרת, קרן ואצבע, פיבוס ושירים, בתחלתו. מיתה, לא שריא ולא מפלא, ולא עיילא לגנאי, בסופן. אמר רב פפא, מנא אמינא לה, דתנן, ניתו מן הצואר על תבגר, אינו טעון פיבוס. מן הקרן, ומן היסוד, אינו טעון פיבוס. הא מן הראוי לקרן, טעון פיבוס. ולמיטעמך, מן היסוד, אינו טעון פיבוס. הא מן הראוי ליסוד, טעון פיבוס. 'אשר יזה' כתיב, פרט לזה שבכר הוזה. הא מנא, רבי נחמיה. דתנן, רבי נחמיה אומר, שרי הדם, שהקריבן בחיין חיב. אימר דשמיטת ליה לרבי נחמיה, לענין תעלואה, מידי דהוי אאיברים ופדרים. לענין פיבוס, מי שמעית ליה, אין, ונתניא

הוצרך ראייה ופריך אימר דשמעת ליה לר' נחמיה לענג העלאה בו לענג כיבוס מי שמעת
 ליה ואם כן לא דייקנן האז מה דראי ליסוד הואו הדין ולא תידוק אתה מה דהראו לקרן ומשי
 ליה חתניתא בו וכולהו סוגיא לקוים סיעתא דרב פפא דף לבסוק דמשני אלא כי תנא ראייה
 בדמים הפנימים נדרשו דרביי (ונוסחת) וייתא ליה אמר רב פפא לקיים דרביי בטיא
 הפנימיות ולחכי מחשבה ומעלת בון ומיירי בשירים כדמשמע לישנא דברייתא נשפכים
 ליסוד ולא שלשל מתנות דכיון דראיירי בפנימיות כן שוה כמו מתנה ראשונה כיון דכל ארבע
 מעכבות לבולי עלמא ולא הוי קרי להו שפכין ליסוד וביספא לא מצי לפלוגי בדמים
 החיצונים דרבי נחמיה היא דחייב בשיריהם בתוך ואם כן לא מצי למיתני תלתא פטור:
הגה"ה ויש מפרש את המנ רבי נחמיה היא בו. ואתאי ספא דהא מן הראוי לומר כמו
 רבי נחמיה ורשעיה דהא מן הראוי לקרן כרבנן וספא כן היא ונתא בנ' שני
 הלחם (מנחת דף קצ"ה). דהנא ואפייתו בפנים אלמא תנור מקדש ואין דחיות את השבת
 איפסלי להו בלינה וכן ברייתא דריש טבול יום (לקמן דף ק) דיום שמועה כיום קבורה וכו'.
 ושקול וטור דע אל קרי בנאי היאה בשלש מתנות שבתא וטרס אלא בספרים מדויקים
 הוי סיעתא דרב פפא מדכן בתריתא ואלא מקמיתא ולפי שיטה זו יש ליישב כולה סוגיא
 ויבטורס פירש כולה שמעתא כ"א:

הא

דמים נינהו המעלן בחוץ חייב משום דחזו לפניו:

196 גמרא עם ביאור - מסכת זבחים

אינה מתרת לבדה, אנו יודעים גם שמתנה אחת אינה מפגלת
לבדה.
הגמרא מבארת כמה דינים שנוהגים בשלש מתנות האחרונות של
חטאת: **אמר רבי יוחנן, שלש מתנות האחרונות שבהן חטאת, אינן**
באות - אין נותנים אותם על המזבח בלילה, ואף על פי שלאחר
שכבר נתן מתנה אחת אינם מעבכים את כפרת הקרבן, ואינה
זריקה גמורה, מכל מקום הדם נפסל בשקיעת החמה, ולכתחילה
אין מעלים פסולים על המזבח. ובאות לאחר מיתה של בעליהם,
שאם מתו לאחר שנתן מתנה הראשונה, אין הדם נפסל משום
חטאת שמתו בעליה, שמאחר שכבר כיפר על ידי מתנה
הראשונה, שוב אין עליה עוד שם חטאת גמורה, שתיפסל משום
חטאת שמתו בעליה. והפסול מן הזרוע דמן בחיין חייב, שמאחר
וראויים הם להזרק על גבי המזבח בפנים, חייב עליה אם עשאה
בחיין.
הגמרא דנה עוד בדין מתנות האחרונות של חטאת: **אמר רב פפא,**
שלש המתנות האחרונות של חטאת, יש מן דברים שדין דמן
בתחלתו - כדן מתנה הראשונה, ויש מן דברים שדין דמן בסופו
- כדן השיריים הנשפכים אל היסוד.
אלו הדברים שדין דמן כדן דם מתנה הראשונה: חיין - הזורק
אותן חוץ לעזרה חייב כרת. ולילה - אסור ליתן על המזבח
בלילה. וזו חייב עליהן מיתה אם נתנם על המזבח. וכל שרת
צריך לתת אותם על המזבח מתוך כלי שרת. קרן - צריך לתת
אותם על קרנות המזבח. ואצבע - צריך לתת אותם על המזבח
באצבע. כיפוס - אם ניתו מדם החטאת על הבגד לאחר שנתן
מתנה הראשונה, הבגד טעון כיפוס. ושירים - חטאת שקיבל את
דמה בארבע כוסות, ונתן מתנה אחת מכל כוס, אף לדם שבכל
השלש כוסות של שלש מתנות האחרונות יש דין שיריים להשפך
אל היסוד. באלו הדברים דין דם שלש מתנות האחרונות הוא
בתחלתן - כדן דם מתנה הראשונה.
ואלו הדברים שדין דמן כדן דם השיריים: באות לאחר מיתה. לא
שירים - אינן מתירות את הבשר לאכילה, שכבר הותר על ידי
מתנה הראשונה. ולא מפגל את הקרבן אם חישב בהן מחשבת
פיגול. ולא עייל לזנוא - אין להן תורת פסול בכניסת פנים, שאם
נתן את המתנה הראשונה על המזבח הדיצון, ואת שאר הדם
הכניס להיכל, לא נפסל משום חטאת שנכנס דמה לפנים. באלו
הדברים דין דם שלש מתנות האחרונות הוא בסופן - כדן דם
השיריים.
רב פפא מביא הוכחה לדבריו: **אמר רב פפא, מנא אמרינן לה -**
מהיכן למדתי דבר זה, שדם שלש מתנות האחרונות של חטאת
טעון כיפוס, דתנן במשנה (להלן דף צג), ניתו דם מן הצואר של קרבן
חטאת על הפגד, אינו טעון כיפוס, שנאמר ו'אשר יזה מידמה על
הפגד אשר יזה עליה תכבס במקום קדוש' (ויקרא טו), וממה שכתוב
'אשר יזה' למדים (להלן דף צג) שבדם הראוי להזאה הכתוב מדבר,
למעט דם הניתן מן הצואר, שאינו ראוי להזאה, ואינו טעון כיפוס.
וכן אם ניתו על הבגד מן הדם שכבר ניתן על הפגד, וכן הדם
שנשפך אל היסוד, אינו טעון כיפוס, שכן 'אשר יזה' משמע שבדם
העומד להזאה בעתיד הכתוב מדבר, פרט לדם שכבר הוזח.
ומדברי המשנה שדם הניתן מן הקרן אינו טעון כיפוס, יש לדייק,
דוקא שכבר ניתן על הקרן, הא - אבל אם ניתו מן הדם הראוי
לזקן - העומד לניתן על הקרן, ועדיין לא ניתן, כיון שעדיין לא
נעשה מצוותו, טעון הבגד כיפוס, ומשמע מאיזה קרן שהוא,
ואפילו משלש מתנות האחרונות. ומוכח מכאן שדם מתנות
האחרונות טעון כיפוס.
תמזה הגמרא ודוחה את ההוכחה: **ו'למיתקיה - ולשיטתך, האם**
תדייק כך גם מן הסיפא, שכן שנינו, ניתו מן הדם שכבר ניתן על

ומבארת הגמרא מה הפירוש 'על טהרו של מזבח, מאי לאו - האם
אין פירושו, **אפליגיה דמזבח** - כנגד חצי גובהו של המזבח, ש'טהרו'
פירושו חצי, **בדאמרי אינשי** - כשם שאנשים רגילים לומר **מחר**
מחר, וכוונתם לומר בזה 'צהר הצהריים, והיינו שעבר ובא חצי
דיומא - של היום, ומאחר שאי אפשר לצמצם שיהיו כל ההזאות
באמצע ממש, נמצא שבהכרח יהיו לפעמים מקצתם למעלה
ומקצתם למטה, הרי שמצינו דמים שחציין למעלה וחציין למטה.
מתרצת הגמרא: **אמר רבא בר שילא, לא, 'על טהרו' אין פירושו**
כנגד חצי גובהו, אלא אפליגיה - על גילוי, דהיינו על גגו של
המזבח, ועל שם שהיה מגלה את גגו, בכך שמטהרו מתחילה מן
הדשן שעליו, נקרא הגג 'טהרו', דכתיב ו'יצרא את אלהי ישראל
וגו' ו'בעצם השמים לטהרו' (שמות כד ט), שהפסוק מתאר את מראה
ה' שראו בני ישראל במתן תורה, שהיה ברור וצלול כמו השמים,
הרי ש'טהרו' הוא לשון ברור וצלול. ומאחר שהיה נתן את הדם
על גג המזבח, לא מצינו שום דמים שחציין למעלה וחציין למטה.
עוד מקשה הגמרא: **והאיכא שירים - והרי יש את שירי הדם**
שנשפכים למטה ליסוד המזבח, לאחר המתנות הניתנים למעלה,
הרי מצינו דמים שחציין למעלה וחציין למטה. מתרצת הגמרא:
שפיכת השירים לא מעבכי את הכפרה של הקרבן, ומה שאמרנו
שלא מצינו חציין למעלה וחציין למטה, היינו בדמים המעבכים
את הכפרה.
עוד מקשה הגמרא: **והאיכא שירים של דם החטאות הפנימים שהיו**
נשפכים למטה אל יסוד המזבח החיצון, דאיכא דמאן דאמר להלן
(נב) דמעבכי את הכפרה, הרי שגם בדמים המעבכים את הכפרה,
מצינו חציין למעלה וחציין למטה. מתרצת הגמרא: פחד מקום
קאמרינן - על מזבח אחד הוא שאמרנו שלא מצינו דמים שחציין
למעלה וחציין למטה, וכאן אין הדמים ניתנים על מזבח אחד,
שהדמים שמלמעלה, היו ניתנים על המזבח הפנימי, ושפיכת
השיריים שמלמטה היו נשפכים אל יסוד המזבח החיצון.
הגמרא מביאה ברייתא, **רבי אלעזר בן עקיבא אומר, בית שמאי**
אומרים, שתי מתנות שבהן חטאת, ואחת מן המתנות שבכל הבהמות,
מתירות את האימורין להקטירן על המזבח, ואת הבשר באכילה,
ומתנות אלו מפגלות את הקרבן אם נתנם במחשבת פיגול. והטעם
שבחטאת רק אם נתן את שתי המתנות במחשבת פיגול נעשה
הקרבן פיגול, משום שאין קרבן נעשה פיגול כאשר מחשבת
הפיגול נעשתה רק בחצי ממתיירו, וכיון שחטאת אינה ניתרת
אלא בשתי מתנות, אין נקבע הקרבן לפיגול, עד שיפגל בשתי
המתנות. בית הלל אומרים, מתנה אחת שבקרבן חטאת, ומתנה
אחת שבכל הבהמות, מתרת את האימורין ואת הבשר, ומפגלת את
הקרבן, אם נתנה במחשבת פיגול.
מקשה הגמרא: **מתקוף לה רב אושעיא, אם כן, ליתנייה - היה לו**
לשנות מחלוקת זו במסכת עדיות (פד), גבי קולא בית שמאי וחומרי
בית הלל - עם שאר המחלוקות שסידרם התנא שם שבית שמאי
מקילים בהם ובית הלל מחמירים בהם, שהרי גם בזה בית שמאי
מקילים ובית הלל מחמירים, שלבית שמאי לא נעשה הקרבן פיגול
אלא אם חישב מחשבת פיגול בשתי מתנות, ולבית הלל נעשה
הקרבן פיגול אפילו אם חישב במתנה אחת. מתרצת הגמרא: אומר
ליה רבא לרב אושעיא, בי איתשיל - כאשר נשאלו על דין זה בבית
המדרש, להתיירא איתשיל - לענין היתר הבשר והאימורין שנשאלו,
שעמד השואל ושאל, אם נתן מתנה אחת בחטאת ונשפך הדם,
האם הותרו האימורין והבשר או לא, עמדו בית שמאי ופסלו
ועמדו בית הלל והכשירו, דהווי להו בית שמאי בפסק הלכה זו
לחומרא, ולכך לא שנו מחלוקת זו במסכת עדיות, אלא שמכל
מקום מתוך דבריהם אנו למדים גם קולא, שמאחר שמתנה אחת

57 שיריים הפנימיים, הרי יש לדייק שדווקא בשיירי דמים הפנימיים
 58 נוהגים דינים אלו, שטעונין כיבוס, ומחשבה מועלת, והמעלה
 59 בחוץ חייב, **אָכַל בְּשִׁירֵי דָמִים** של חטאות החיצונים, **מֵאֵי פֶטוּר**,
 60 כלומר ששלשת דינים אלו אינם נוהגים בהם, אם כן, **אֲדִינִי** -
 61 בעוד שהתנא בא ללמדנו בספא שדמים הנשפכין **לֹא־מֵאֵה** אין
 62 נוהגים בהם דינים אלו, **לִפְלֹג וְלִתְנֵי בְּדִידָה** - היה לו לתנא
 63 לשנות חילוק בדם השיריים עצמם, וכך היה לו לומר, **בְּמֶה דְּבָרִים**
 64 **אֲמֹרִים** שטעונים כיבוס ומחשבה מפגלת והמעלה בחוץ חייב,
 65 **בְּשִׁפְכֵת שִׁירֵי דָמִים הַפְּנִימִים**, **אָכַל בְּשִׁפְכֵת שִׁירֵי דָמִים**
 66 **הַחִיצוֹנִים**, **פֶּטוּר**.
 67 מתרצת הגמרא: **הָא מַנִּי** - מי הוא התנא השונה ברייתא זו, הלא
 68 **רַבִּי נַחֲמִינָה** היא, **דְּאָמַר שֶׁאֵף שְׁנֵי הָדָם** של קרבנות החיצוניות
 69 **שֶׁהִקְרִיבָן בַּחוּץ תֵּיב עֲלֵיהֶם כֶּרֶת**, ואילו היה נוקט בספא שפיכת
 70 שיריים החיצוניים, **לֹא מִתְנֵי לִיה תִּלְתָּא פֶטוּרִי לְבִהְיִי תִלְתָּא חִיבִי**
 71 - לא היה יכול לשנות שלשה פטורים כנגד שלשה החיובים
 72 שברישא, שלדעתו גם השיריים של קרבנות החיצוניים חייב אם
 73 מקריב מהם בחוץ, ואם כן, בשיריים החיצוניים לא היה יכול
 74 לשנות אלא שני פטורים, שאין טעון כיבוס, ושאין מחשבה מועלת
 75 בהן, ולכך עדיף לו לנקוט בספא דמים הנשפכים לאמרו, כדי
 76 שיוכל לשנות בהם כל שלשת הפטורים.
 77 לעיל (לח) הוכיח רב פפא מן המשנה שדם שלש המתנות טעון
 78 כיבוס, אך הגמרא דחתה זאת, עתה הגמרא חוזרת לקיים את
 79 ההוכחה: **רַבִּינָא אָמַר**, מה שהגמרא הקשתה על רב פפא, שלדבריו
 80 יש לדייק שגם דם העומד להישפך על היסוד טעון כיבוס, אינה
 81 קושיא, שמה ששנינו במשנה שדם מן הִקְרִין אינו טעון כיבוס,
 82 הכוונה לדם מן הקרן **מִמֶּשׁ**, ואכן דווקא הוא אינו טעון כיבוס,
 83 אבל דם העומד לינתן על הקרנות טעון כיבוס, וכדברי רב פפא,
 84 אבל מה ששנינו שדם מן הִסּוּד אינו טעון כיבוס, אין הכוונה מדם
 85 שעל היסוד ממש, שיהא אפשר לדייק ממנו שדם העומד להישפך
 86 אל היסוד טעון כיבוס, אלא 'מן היסוד' היינו מן הדם הִרְאִיו
 87 ו-שעומד להישפך לִסּוּד, ובהכרח כך הוא, שהרי מן היסוד ממש
 88 אין צריך ללמדנו שאינו טעון כיבוס, שאם דם שעל הקרן אינו
 89 טעון כיבוס, כל שכן בדם שעל היסוד, ואם כן, היטב מוכיח רב
 90 פפא מן הרישא שדם שלש המתנות טעון כיבוס.
 91 מקשה הגמרא: **אָמַר לִיה רַב תַּחְלִיפָא בִּר גִּזָּא לְרַבִּינָא**, מנין לך
 92 לפרש שהנאמר במשנה 'מן הקרן' הכוונה על הקרן ממש, ומה
 93 שהמשנה אומרת 'מן היסוד' הכוונה לדם העומד להישפך על
 94 היסוד, **אִמְרִי אִידִי רֵאוי הוּא** - אמור שבין 'מן הקרן' ובין 'מן
 95 היסוד', הכוונה על דם העומד לינתן עליהם, ומשמיענו התנא
 96 שיש דם העומד לינתן על הקרן שאינו טעון כיבוס, והיינו דם שלש
 97 מתנות אחרונות שבחטאת, ושלא כדוכחת רב פפא.
 98 מתרצת הגמרא: **הָאִי מֵאֵי** - מה קושיא היא זו, הרי אם תאמר שבין
 99 בדם שעל הקרן ובין בדם שעל היסוד, הכוונה על דם העומד
 100 לינתן עליהם, **הַשְּׁתָּא** - מעתה יש לתמוה, מאחר שבדם הִרְאִיו
 101 לִקְרִין כבר אָמַרְתָּ דלא טעון כיבוס, וכי בדם הִרְאִיו לִסּוּד מִיִּפְעִיָא -
 102 האם נצרך ללמדנו שאינו טעון כיבוס, הרי כל שכן הוא, אם דם
 103 הראוי לקרן אינו טעון כיבוס, כל שכן דם הראוי ליסוד, שכבר
 104 נגמרו כל מתנותיו, שאינו טעון כיבוס, **אִלָּא** בהכרח, מה שהמשנה
 105 אומרת 'מן הקרן' שאינו טעון כיבוס, היינו מן הקרן **מִמֶּשׁ**, אבל דם
 106 הראוי לינתן על הקרן שעדיין לא גמר מתנותיו, טעון כיבוס, ומה
 107 שהמשנה אומרת 'מן היסוד' שאינו טעון כיבוס, הכוונה מן הדם
 108 הִרְאִיו לִסּוּד, שגם הוא אינו טעון כיבוס, והיטב הוכיח רב פפא
 109 שדם שלש המתנות טעון כיבוס.
 110 שנינו במשנה: **כָּל הַנִּתְּנִין עַל מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי כו'** אם חסר אחת מן
 111 המתנות לא כיפר. **תְּנֵי רַבָּנִי** בברייתא, לאחר שפירשה התורה את
 112 עבודתו של פר העלם דבר של ציבור, נאמר בפסוק (ויקרא ד ט)

1 מוכיחה הגמרא שדם השיריים טעון כיבוס לפי רבי נחמיה: **וְהִתְנִיא**
 2 - וכך שנינו בברייתא, **דָּמִים הַטְּעוֹנִין שְׁפִיכָה** אל יסוד המזבח, כגון
 3 שיירי דם חטאת, אם ניתו מהם על הבגד **טְעוֹנִין כִּיבּוּס**, ו**מִחֻשְׁבָּה**
 4 שחשב בשעת שפיכת השיריים על מנת לאכול את הבשר למחר,
 5 **מוֹעֵלָת בָּהֶן** לפגל את הקרבן, **וְהַמְעֵלָה בָּהֶן** משיירי הדם בַּחוּץ
 6 לעזרה, תֵּיב מִשּׁוּם הַקֶּרֶת חוץ. **וְדָמִים הַפְּסוּלִים שֶׁנִּשְׁפְּכִין לֹא־מֵאֵה**
 7 של מים העוברת בעזרה, אם ניתו מהן על הבגד **אֵין טְעוֹנִין כִּיבּוּס**,
 8 ואם בשעת שפיכתן לאמרו חשב לאכול את בשרה למחר, **אֵין**
 9 **מִחֻשְׁבָּה מוֹעֵלָת בָּהֶן** לפגל את הקרבן, **וְהַמְעֵלָה בָּהֶן** בַּחוּץ פֶּטוּר,
 10 שמאחר שנפסל, אינו ראוי להקרבה בפנים, ואין חייבים על
 11 הקרבה בחוץ אלא בדבר הראוי להקריבו בפנים. מסיימת הגמרא
 12 את ההוכחה, שהרי **מֵאֵן** - מי הוא התנא דשָׁמַעַת לִיה דְּאָמַר
 13 **הַמְעֵלָה בָּהֶן** - שהמקריב מדם השיריים בַּחוּץ תֵּיב, הלא **רַבִּי**
 14 **נַחֲמִינָה** היא, והוא שנה ברייתא זו, ו**קָאָמַר** כאן עוד, שדם השיריים
 15 **טְעוֹן כִּיבּוּס**, הרי מכאן שדם השיריים טעון כיבוס לדעת רבי
 16 נחמיה.
 17 תמזה הגמרא ומתוך כך דוחה את הראיה: וכי יתכן לומר
 18 ש**מִחֻשְׁבָּה** של פיגול בשעת שפיכת שיריים **מוֹעֵלָת בָּהֶן** לפגל את
 19 הקרבן, **וְהִתְנִיא** בברייתא (לעיל ג), שרק מחשבת פיגול בשעת
 20 עבודה שמעכבת את הכפרה מפגלת, **אִינֵא** - נתמעטו שפיכת דם
 21 השיריים, **וְהַקֶּרֶת הַאִימֹרִי**, **שֶׁאֵין מַעֲבָדִין אֶת הַקֶּרֶת**, **שֶׁאֵין**
 22 **מִחֻשְׁבָּה מוֹעֵלָת בָּהֶן** לפגל את הקרבן, וקשה מכאן על הברייתא
 23 שאומרת שמחשבה מועלת בשפיכת השיריים, ומכאן קושיא זו
 24 מסיקה הגמרא, **כִּי תִּנְיָא הָהִיא** - שמה ששנינו בברייתא שדמים
 25 הטעונים יסוד מחשבה מועלת בהם, אין מדובר בדם השיריים,
 26 אלא בדם שֶׁלֹּשׁ מִתְּנוֹת אחרונות ש**בְּחַטָּאת**, ואם כן, גם הדין
 27 שטעון כיבוס, הוא בדם שלש המתנות, ואין להוכיח מהברייתא
 28 שדם השיריים טעון כיבוס.
 29 מקשה הגמרא: **אִי תִּבִּי** - אם הברייתא מדברת בדם שלש המתנות,
 30 מדוע נאמר בברייתא 'דמים הטעונים יסוד', הרי לִקְרִין אִילִי - על
 31 קרנות הנאמרים נותנים אותם ולא על היסוד. מתרצת הגמרא:
 32 באמת הברייתא מדברת בדם שלש המתנות, ואל תאמר 'דמים
 33 הטעונים יסוד', אלא **אִמְרָא** 'דמים הנימְעִנִין יסוד', שמצות טעינת
 34 יסוד עליהם, שלאחר מכן שופך את שייריהם אל היסוד.
 35 מוסיפה הגמרא להקשות: וכי **מִחֻשְׁבָּה** של פיגול בשעת נתינת
 36 שלש מתנות, האם **מוֹעֵלָת בָּהֶן** לפגל את הקרבן, ו**הַמְעֵלָת** לעיל
 37 (לח), שדם שלש מתנות אחרונות שבחטאת, **לֹא שְׁרִיָא** - אינן
 38 מתירות את הבשר לאכילה, **וְלֹא מַפְנֵלָא**, שאם נתנם במחשבת
 39 פיגול, לא נעשה הקרבן פיגול, **וְלֹא עֲיִילָא לְגִזָּא** - ואין להם תורת
 40 פסול בכניסה לפנים, שאם הכניסם להיכל, לא נפסל משום חטאת
 41 שנכנס דמה לפנים, שבכל הדברים הללו דין דם שלש מתנות
 42 האחרונות הוא **כְּסוּפִין** - כדין דם השיריים. הרי מבואר בברייתא,
 43 שדם שלש המתנות אינן מפגלות את הקרבן, ואם כן, לא יתכן
 44 להעמיד את הדין שמחשבה מועלת לפגל, בדם שלש מתנות.
 45 אִלָּא, חוזרת בה הגמרא ממה שהעמידה את הברייתא בדם שלש
 46 מתנות שבחטאת, ומבארת דכִּי תִּנְיָא הָהִיא - שמה ששנינו שדמים
 47 הטעונים יסוד מחשבה מועלת בהן, מדובר בדם השיריים, אמנם
 48 לא בשיירי דם חטאות החיצוניות, אלא בשיירי דמים של חטאות
 49 הַפְּנִימִים, והברייתא כדעת הסובר להלן (ג) ששפיכת דם השיריים
 50 הפנימיים מעכבים את הכפרה, וכיון שכן, מחשבת פיגול בשפיכתן
 51 מפגלת את הקרבן, ואם מקריב מהן בחוץ חייב, ואם הוזה מהן על
 52 הבגד טעון כיבוס, אבל שיירי דם חטאות החיצוניות, מאחר שאין
 53 מעכבים את הכפרה אין מחשבה מועלת בהן ואינן טעונין כיבוס,
 54 ואם כן, אין להוכיח מכאן שדם השיריים של חטאות החיצוניות
 55 טעון כיבוס.
 56 מקשה הגמרא: לפי דברך שהעמדת את הברייתא בשפיכת

הא מני רבי נחמיה היא. דאמר שירי הדם שהקריב בחוץ חייב ולא מתיני תלתא פטורי
בהדי תלתא חיובי כולה סוגיא דשמעתא משמע דרבי נחמיה מיירי בדמים החיצונים
והקשה דרבי רבי יעקב מאורליג"ש דלקמן בסוף השו"ט והמעלה (דף קיא.) אמרין והשתא
דאמר רב אדא בר אבהו מחלוקת בשירים הפנימים אבל בשירים החיצוני דברי הכל אין
מעבבין וכי קאמר ר' נחמיה בשירים הפנימים

ועוד קשה דקאמר וא"ר יוחנן ר' נחמיה דבריה
האמר שירים מעבבין והא אשכחן חיצונים
דמקריבין בחוץ חייב ואינן מעבבין דקאמר הכא
לר' נחמיה בדמים החיצונים תרי פטורי וחד חיובא
וכיון דאין מחשבה מועלת בהן ואין טעונן כיבוס
א"כ לא מעבבי ועוד דאי שירים הניתנין ליסוד
בדמים החיצונים מעבבי א"כ מצינו דמים חצין
למטה וחצין למעלה ובחד מקום לא ששכח
כדאמר לעיל ועוד מי עדיף משלש מתנות
שבחטאת ועוד אמרין בסוף השו"ט והמעלה
(לקמן דף קיב.) גבי חטאת שקיבל דמה בשתי
כוסות דמוק לה בר' נחמיה משל למדור בר ומוק
בשעיר נשיא אולמא ר"נ בחיצונות איירי
דמויא דשעיר נשיא מיהו הא לא קשיא אע"ג
דהמשל איירי בשעיר נשיא מ"מ ירשא לא הוי
בשעיר נשיא וצ"ל סוגיא דשמעתא אחיא דלא
בר' יוחנן וברייא לא קשיא לר' יוחנן דהא דלא
מפלגי בדריה משום דכולא בפנימים קמיייר
(תוס') ויש לפרש א"ר יוחנן ר' נחמיה מביד שירים
הפנימים מעבבי ואילו דיה עושה אותה בחוץ
חייב א"כ יש לחייב אף בחיצונים אע"ג דלא
מעבבי דגמרי' מאיברים ופודרים ואי פרכת מה
לאיברים ופודרים שכן תחילת עבודה שירים
פנימים יוכיחו ואי פרכת לא לשירים הפנימים
שכן מעבבין איברים ופודרים יוכיחו וצ"ע דהא
שירים הפנימים קורא אותן תחילת עבודה לקמן
(הנהגה) ר"ת השיב לו דאמת הוא דר' נחמיה אף
בשירים החיצונים מיירי מדקתיני שירי הדם חטמא
ל"ש פנימים ול"ש חיצונים והכי פי' דשמעתא
דסוף השו"ט והמעלה (ג'ו סה) והשתא דא"ר
אדא בר אבהו מחלוקת בשירים הפנימים אבל
חיצונים דברי הכל לא מעבבי וכי קאמר ר' יהודה
בשירים הפנימים פירוש כי קאמר דשירים מעבבי
מוכלא מכפר היינו בשירים הפנימים וכי תניא
היא בשירים החיצונים פי' היא דר' נחמיה ור'
עקיבא בשירים החיצונים כל זה מדבר רב אדא
ולדבריו דרבי עקיבא הש"ס קאמר דמה שאמר

ר"ע שירי הדם שירי מצה הן משמע ל"ש פנימים ולא שגא חיצונים לא קשיא לרב אדא
ד"ע לדברי עצמו השיב לך דפליג אדר' יהודה ואית ליה שירים אין מעבבין אפי' בפנימים
ורבי נחמיה ס"ל לעולם דפנימים מעבבין ושירים חיצונים אין מעבבין אפי' בחוץ ור'
יוחנן היה סובר דאף חיצונים מעבבין לר' נחמיה ובה לא היה מוקשה דמאן שום תנא דרבי
חיצונים מעבבין דודאי איכא שום תנא דאית ליה האי סברא חיצונים מעבבין אלא בה
איתותב דרבי נחמיה הוה ס"ל דחיצונים מעבבין וטעמא דר' נחמיה דמחייב בחוץ משום
עיובא הוא דהא ודאי ליתיה וק' לפרת' דע"כ ליכא שום תנא שאמר שירים החיצונים
מעבבין כדפריש' דלא מצינו דמים שחצין למטה וחצין למעלה ועוד דלא אפשר לומר כן
לר' נחמיה שירים החיצונים מעבבין כדמוכח בסוף הוציא לו (וזמא דס ס) דפליג ר' יהודה
ור' נחמיה בדברים העשין בגדי לכן בחוץ ולרבי יהודה לא מעבבי ולרבי נחמיה מעבבי
דמפרש ר' יוחנן דשניהם מקרא אחד דרשו דהיה זאת לכם וגו' ובתיב זאת ובתיב אחת לר'
יהודה חד למעטי בגדי לכן בחוץ וחד למעטי בגדי זחב בחוץ ולרבי נחמיה חד למעטי בגדי
זחב וחד למעטי שירים דלא מעבבי חתם פרי' (שפיר) דרבי יוחנן אדרבי יוחנן מנהיגא דלקמן דקאמר ר' יוחנן דתני ר' נחמיה לדברי האומר שירים מעבבין קשיא:

לפר כאשר עשה. פי' בקונט' בפר העלם דבר של צבור כתיב ומקרא שאינו צריך הוא שדרי כל עבודותיו נתפרשו בו חוץ מיותרת הכבר ושתי הכליות שהוא צריך ללמוד
מפר כהן דמשיח האומר למעלה

[והתניא. וביחודא דמים המענין יסוד. היינו שירים שטענן שפיכת יסוד: מחשבה מועלת
בהן. אם חושב בשפיכתן על מנת לאכול בשר לחומר ולקמן רמין עלה: ודמים הנשפכין
לאמה. שנפסלו ושופכין אותו לסילון שבעורה הנוציא לנחל קדרון: כי תניא. ההיא.
דמחשבה מועלת בהן: בשלש מתנות כו'. וכולה חדא מלתא היא דמסקנא דקשיא היא
ולאו שינויא כלומר לא תשמע מנייה דשירים

טעון כיבוס ואפי' לר' נחמיה דהך ברייתא
בשלש מתנות שבחטאת: נטענין יסוד. מצות
טענית יסוד עליהם ששופך שיריהם ליסוד: ה"ג
אלא כי תניא. ההיא בדמים הפנימיים. ולעולם
בשירים וכמ"ד לקמן שירים הפנימים מעבבי
הילכך חשיבי לפגל לענין חוץ ולענין כיבוס: ור'
נחמיה היא דאמר. אף שירים החיצונים
שוקריבין בחוץ חייב ומשום הכי לא מצי לפלוגי
בדידה דלא מתני ליה תלתא פטורי. בחיצונים:
לבהי תלתא חיובי. דהנא בפנימיות דבשלמא
כביבוס ובמחשבה מצי לפלוגי אבל בהעלאת
חוץ לא מצי למיתנייה: רבינא אמר. הא דפרכת
לעיל ולטעמין דהא דאין טענן כיבוס
הא מן הראוי ליסוד כו' לאו פירכא היא דמן
הקרן מן הקרן ממש קאמר דאין מן הראוי לקרן
כגון שלש מתנות שבחטאת טענן כיבוס כדבר
פפא ודא דתנן בהו מן היסוד לאו מן היסוד
ממש דתירוק מנייה הא מן הראוי ליסוד טענן
כיבוס ואין טענן כיבוס ואיזה זה שלשה מתנות
ואשמעינן דמשכלתה זריקה אין השירים טענן
כיבוס דאילו מן היסוד ממש לא איצטריכא ליה
דהשתא מן הקרן אמרת לא מן היסוד מיבעי:
ואיכא אידי ואידי דאוי. וקמ"ל דיש לר' ראי
לקרן ולכן טענן כיבוס ואיזה זה שלשה מתנות
שבחטאת: ראי לקרן אמרת לא. משנתן מתנה
ראשונה ממעטת לכוליה דם מכיבוס: ראי
ליסוד. דכבר נגמרו מתנותיו מיבעי ליה
למיתני בתמייה הא מקמייתא אידיה ליה
מכיבוס: אלא ודאי מן הקרן קרן ממש. אבל
הראוי לקרן כל זמן שלא נגמר מתנותיו טענן
כיבוס והדר אשמעינן דמן הראוי ליסוד אין טענן
כיבוס ולמעטי שירים דאין מן היסוד ממש לא
איצטריכא ליה: ועשה כאשר עשה. בפר העלם
דבר לאחר שפי' בו כל מתנות דמו שנה לכתוב
ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת וגו' ומקרא
שאינו צריך הוא שדרי כל עבודותיו נתפרשו
חוץ מיותרת הכבר ושתי הכליות שהוא צריך

ללמוד מפר כהן משיח האומר למעלה הימנו והא ליכא למימר דלהכי הדר ואקשינו
לחא מלתא דהאי קרא כתיב ביה כפרה וכפר עליהם וגו' ואימורין לא מעבבי כפרה אלא
כולא לדרשא וסורסור דע"כ לא מצי למימר כדכתיב כאשר עשה לדם הדר דמשמע
מאחרינא יליף חסר מיד דניכיע למילפיה אלא ועשה כאשר עשה לכפול באזהרת
האותו שלו והכי משמע כאשר עשה (לו) כאשר כתבתי לך כל עשיותי ושנה עליהם
לעכב שאם חסר כו' כן שמעתי במנחות: מתן שבע. על הפרכת שמעכבות בכל מקום
לקמן מפרש: מתן ארבע. שאין מעכבות בחטאת החיצונה כדאמרין לעיל מניין
שמעכבות בקרנות הפנימי ולקמן פריך למה לי קרא האי כפילא ועשה כאשר עשה נמי
עליות קאי דהא אינהו נמי בהדיא כתיב: תלמוד לומר כן יעשה לו. חזר וכפל ואם אינו
לענין מתן שבע תנודו לענין מתן ארבע: לפי' זה יום הכפורים. להשוותו לפר העלם
דבר ולקמיה מפרש למאי הילכתא:

כאשר

זחב וחד למעטי שירים דלא מעבבי חתם פרי' (שפיר) דרבי יוחנן אדרבי יוחנן מנהיגא דלקמן דקאמר ר' יוחנן דתני ר' נחמיה לדברי האומר שירים מעבבין קשיא:

ועשה

לפר כאשר עשה. פי' בקונט' בפר העלם דבר של צבור כתיב ומקרא שאינו צריך הוא שדרי כל עבודותיו נתפרשו בו חוץ מיותרת הכבר ושתי הכליות שהוא צריך ללמוד

מפר כהן דמשיח האומר למעלה

- הימנו והא ליכא למימר דלחכי הדר ואקשינוהו להא מילתא דהא קרא כפרה כתיב ביה
וכפר עליו ואימורין לא מעבבי כפרה משמע לפי דאי הוה מצינו לאוקומי לעבודת דם
לא הוה מוקמינא ליה לכפול בהזאות וקשה לר' שמעון בסמוך קמיבעי למימר דאיצטריך
כן יעשה למתן ארבע (אפי' מצי נמי לכפול בהזאה דועשה לכפול כל מה דאמר בענין
אתא) דלא כתב מתן ד' בהעלם דבר ומקורות
- דבין משיח למד ואם כן אימא איצטריך ועשה
כאשר עשה למתן ד' וא"כ מנא ליה לכפול
בהזאות לכך נראה דועשה לכפול לכל מה
שאמור בענין אתיא וא"כ מצי נמי קאי אמון
ד' לכפול בהזאות דועשה לכפול כל מה דאמר
בענין אתיא ויל דועשה לא משמע להוסיף כפר
העלם שתי מתנות הכתובות בבין משיח דאין
ניכר שהא חסר שום הזאה אלא הך שתיים דפר
העלם היינו אותן שתיים דמשיח וקשה דילמא
ועשה כאשר עשה אתי לאת בדם וטבילה דלא
כתיב בפר העלם וכתיב בפר כהן לפירוש רש"י
ולא לכפול בהזאות י"ל דאת בדם וטבילה אין זה
חסרון עבודה אלא חיקון עבודה ולא שייך בהו
ועשה כאשר עשה. בררין: **לפר** זה פר יום
הכפורים. לקמן אמר לא נצרכא אלא לאת בדם
וטבילה אבל לעכב לא איצטריך דחוקה כתיבא ביה וגם וכלה וכפר דרשין מיניה אם כלה
כפר ותימה ולמה ליה ועשה לכפול בהזאות תיפוק לי מדאיתקש לפר יום הכפורים ועוד
קשה דלרבי יהודה דריש לקמן וכלה מכפר אם כלה כיפר ואם לא כלה לא כיפר לומר
דמתנות יום הכפורים מעכבות תיפוק לי מהיקישא דפר העלם דבר ומיהו להזאה לישנא
דאמר בפרק איזוהו מקומן (לקמן דף נב:) ופרק הוציאו לו (יומא דף ס:) דלרבי יהודה שרים מעכבים נחא אבל להאי דאמר משמעות דורשין איכא בנייהו ושירים לא מעכבי לרבי יהודה
קשה דלעכב בהזאות לא צריך וכלה מכפר דמפר העלם נפקא ויש לומר דאיצטריך וכלה לשבע הזאות שעל טהרו דלינתו בפר העלם (תוספות עד ושעיר ראשי חדשים) ואם תאמר דהא
גופה נילף בפר העלם דבר בהיקשא וכו' דפר יום הכפורים הוא דאיתקש לפר העלם דבר ולא פר העלם לפר יום הכפורים הא ליתא דהא ילפינן יוהרת ושתי הכליות בפר העלם מפר
כהן משיח דאתו מיתורא דהאי קרא וכן לר' בסמוך ילפינן ארבע מתנות בהעלם מכהן משיח הכי נמי נילף עיכובא בהעלם מפר יום הכפורים החילק נראה לי ועשה דאתי לעיכובא
ללמד בבין משיח ושעיר עבודה וזה דכתיבי בהאי קרא מיתורא לומר דמתנותיהם מעכבי דקרבנות דאתי מריבויא דהאי קרא לא ילפינן זה מזה אבל לפירוש רש"י דלקמן אינו יכול
להיות תירוץ זה דפירש את בדם לא כתב בהעלם כי אם בבין משיח וילפינן יום הכפורים ממשיח וכו' דקרבנות דאתו מריבויא גמרינן מהדרי אם כן לישתוק מועשה וניגמר עיכובא מכולהו
מפר יום הכפורים מיהו פרש"י אין נראה לר' כדמפרש לקמן. בררין. ועוד נ"ל דהאי פר העלם לא ילפינן עיכובא מפר יום הכפורים שהרי אותן פרשיות דחוקות זו מזו אבל פר העלם
מפר כהן משיח ילפינן שפיר ליוהרת ושתי הכליות למתן ארבע שסמוכות הפרשיות זו אצל זו. בררין. לפירוש זה נחא דלחכי לא ילפינן שבע על טהרו מפר יום הכפורים לפי שהפרשיות
דחוקות זו מזו אבל לחכי מהני לפר דמיתורא למידרש יום הכפורים דילפינן ביה דינן של העלם ולפירוש רש"י נמי דילפינן פר העלם שפיר מפר כהן משיח הא דלא ילפינן שבע דעל טהרו
ושמונה דעל הפרכת בפר העלם מפר יום הכפורים היינו טעמא כיון דכתיב ביה וזהו שעל על הפרכת וגם נתן על קרנות אם הוספת לא נתקיים הפסוק ונראה הפסוק שקר אבל ארבע
דילפינן בקרנות ממשיח משום דקרנות משמע שפיר טובא לכל הקרנות אחת דהיינו ארבע ובשעיר עבודה וזה דילף מעלם והביטין שבע דעל הפרכת מהיקשא וכן שעירי הרגלים
אי לא מעטא משום דלא נכתב בהו כלל עבודת דם אלא כתובין סתם וא"כ אין זה סתירת פסוק ובאימורין דכתיב כל חלבו ואנן מוסיפין יוהרת ושתי כליות משום דליכא שום הקטרה
בלא יוהרת ושתי הכליות. בררין:
- ושעירי** ראשי חדשים. ואם תאמר והיאך יכול לרבותו והלא חטאת דראש חדש נאכל היה כדכתיב דרש דרש משה והנה שורף ויש לומר שעל זה הוא בא לדקדק דנידרשו משה מהבא
שיהא בשריפה כפנימים: **וכפר** אפי' שלא סמך. אפי' דלא מעכבא בעלמא הוה אמינא דמעכבא הכא כדפי' בקונטרס משום דועשה כאשר עשה עלייתו קאי ומיהו לחקטרת
אימורים לא איצטריך דלא מעכבי בשום מקום דאחר שהוכשר יחזור ויפסל ולא דמי לסמיכה דהויא קודם עבודת הדרם ושירים נמי עבודת הדרם נינהו ומעכבי לכמה תנאי: **ונסלח** אפי'
שלא נתן שירים. וא"ת תיפוק לי מזה דדרשנן בפרק איזוהו מקומן (לקמן דף נב:) בפר כהן משיח ואת כל הדרם ישפך נתקן הכתוב ועשאו שירי מצה לומר שירים אין מעכבין והי' נדרשו
ישפך דפר העלם ויש לומר דהני מילי בפר כהן משיח כדפרישית לקמן בקונטרס דדריש מדישנה בהחילוק לשונו שבכל העבודות של כהן משיח כתיב ולקח חוזה ונתן וכאן לא כתיב ושפך
את דמו (על) ואלו יסוד אלא בסתם ישפך שינה במשמעו לנתקן אבל הכא בפר העלם לא שינה הכתוב דהא כתב נמי יתן לחכי איצטריך ונסלח מדאיתקש פר כהן משיח לפר העלם לא מצי
למליף התם דלא מעכבי כיון דשינה עליו הכתוב כדקאמרת התם ק"ו לפר כהן משיח מעתה יכול יעכבו דמאי דכתב בגופיה הוי כאילו שנה לעכב כיון דאפילו לא הוה כתב אתי מק"ו וקשיא
לי דונסלח בפר העלם למא לי נילף מכהן משיח דשירים לא מעכבי וכי תימא לא ילפינן קולות הא ילפינן קולות בסמוך אמין דלא חיין. בררין:
- ומכשיר** אני בסמיכה ושירים שאין מעכבין בכל מקום. דלכל הפחות חטאות החיצונות מודו כולי עלמא דשירים לא מעכבי אבל לחזאות לא אשכחן בשום מקום שלא יעכבו ולפירוש
רבינו תם דאיכא תנא דאמר שירים החיצונים מעכבי קשה להזאת תנא מנא לן לפסול בהזאות ולהכשיר בשירים ושמואל לא דריש ונסלח תרע דלמאן דאמר נמי שירים הפנימים
מעכבי על כרחין בכל פנימים קאמר מדקאמר מחולקת בשירים הפנימים אבל בשירים החיצונים כו' ולא קאמר מחולקת בשירים דיוה"כ אבל בשאר פנימים לא מעכבי:
- מתן

תחליט בתוקף המתאים אשר לכשתינשא תנהג ביתה על
יסודי התורה והמצווה, בשמירת חוקי ודיני טהרת המשפחה,
שמירת שבת ואכילת כשר וכו', והשם יתברך הרואה ללבב
אשר החליטה באמת ובתוקף וגם תעשה כן, ימציא לה זיווגה
המתאים לפניה בגשמייות וברוחניות גם יחד

מומכתב י"ז מר-חשוון, תש"כ

25 על חטא הידוע לו, ומוציא – וממעט אני את אלו – שעירי רגלים
26 וראשי חדשים, שאין מקבלין על עבירת מצוה ידועה – שאין באים
27 לכפר על חטא הידוע לו, ואינם דומים בזה לפר העלם דבר של
28 ציבור.
29 ממשיכה הברייתא לבאר: מה שנאמר 'וְכִפֵּר' שמשמעו שנתכפר
30 להם מכל מקום, בא ללמד שאף על פי שלא סמכו – שלא סמכו
31 הזקנים את ידיהם על פר העלם דבר של ציבור נתכפר להם
32 בדיעבד, שהסמיכה אינה מעכבת את הכפרה. וממה שנאמר
33 'וְנִסְלַח', למדים שאף על פי שלא נתן השירים אל יסוד המזבח
34 החיצון נתכפר להם בדיעבד, ששפיכת השירים אינה מעכבת את
35 הכפרה.
36 שואלת הברייתא: ומה ראית לומר, שהפסוק 'ועשה כאשר
37 עשה' המלמד שמעכב הדינים האמורים בו בא לפסול בהואות,
38 שאם חיסר אחת מהואותיו שהקרבת פסול, והפסוק 'וכפר
39 ונסלח' המלמד שנתכפר מכל מקום בא להקשיר בקמיכה
40 ושירים, שאם לא עשה סמיכה ולא שפך השירים אל היסוד
41 שהקרבת כשר, שמא בא הכתוב ללמד להיפך מזה, שאם חיסר
42 אחת מהואותיו הקרבן כשר, ואם חיסר מצות סמיכה או מצות
43 שפיכת שירים הקרבן פסול.
44 משיבה הברייתא: אמרת, הטעם שפוסל אני בהואות הוא משום
45 שמצינו שמעבבות בכל מקום, ומסתבר לומר שגם כאן הם
46 מעבבות, ומכשיר אני בקמיכה ושירים, כיון שמצינו שאין מעבבות
47 בכל מקום, ולכן מסתבר לומר שגם כאן אינם מעבבות.

1 ממשיכה הברייתא לבאר: מה שנאמר 'בַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְפָר' זה בא
2 לרבות פר בהן המשיח, שלא נכפלו אצלו מתנותיו, ולכך בא
3 הכתוב כאן להקישו לפר העלם דבר של ציבור כדי ללמוד ממנו
4 שמתנותיו מעכבות.
5 מוסיפה הברייתא לבאר: תיבת 'הַחֲטָאת' באה לרבות חטאות
6 אחרות של ציבור, שגם הם יהיו כפר העלם דבר של ציבור, ואלו
7 שעירי עבודת כוכבים שלא נתפרשו הלכותיו במקומו (במדבר טו
8 כב-כו), ובא הכתוב כאן ללמד שיהא דינם כפר העלם דבר של
9 ציבור שטעונים הואה על הפרוכת ועל המזבח הפנימי ושיהיו
10 נשרפים חוץ לשלש מחנות. דנה הברייתא: כיון שהפסוק מרבה
11 שאר חטאות של ציבור, יכול הייתי לומר, שאין מרבה את כל
12 החטאות של ציבור, ואף שעירי הרגלים ושעירי ראשי חדשים יהיו
13 כחטאות פנימיות שצריכים הואה בפנים ההיכל ויהיו נשרפים,
14 תלמוד לומר 'כן יעשה לו', ותיבת 'לו' מיעוט הוא, שמשמעה לזה,
15 לפר העלם דבר, ולא לאחר, ונתמעט בזה שעירי הרגלים ושעירי
16 ראשי חדשים שאין דינם כחטאות פנימיות.
17 שואלת הברייתא: ומה ראית לרבות מתיבת 'החטאת' את אלו –
18 שעירי עבודת כוכבים, ולהוציא – ולמעט מתיבת 'לו' את אלו –
19 שעירי הרגלים ושעירי ראשי החדשים, מדוע לא נאמר להיפך,
20 שהפסוק בא לרבות שעירי רגלים וראשי חדשים, ולמעט שעירי
21 עבודת כוכבים. משיבה הברייתא: אחר שריבה הקתוב ומיעט
22 הכתוב, מסתבר לומר שפרבה אני את אלו – שעירי עבודת
23 כוכבים, שמקבלין על עבירת מצוה ידועה – שבאים לכפר על חטא
24 הידוע לו, ודומים יותר לפר העלם דבר של ציבור שגם הוא מכפר

אגרות קודש

ב"ה, ז"ך תשרי, תשי"ב
ברוקלין.

מר פנחס שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיום השלישי, וכיון אשר שמא מילתא היא ושייך לגזע רבנו
הזקן בעל התניא (פוסק בנסתר דתורה) והשולחן ערוך (פוסק בנגלה דתורה) תקותי חזקה אשר גזע
צור מחצבתו ניכר במעשה ובפועל, ז.א. אשר נוסף על הנהגה הנדרשת מכל אחד ואחד מבני ישראל
לדתו ותורתו, הרי בני משפחת הרב עליהם להוסיף ולהדר בזה כמובן, וזכות אבותיהם מסייעתם
למלאות גם את זה, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

אתעניין לדעת אם נשמר מהוריו (או ששמע) ומקרוביו איזה זכרונות ימי קדם, בכתב ידם
או רשימות מאחרים, ות"ח על ההודעה בזה.

בכבוד ובברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

לשאלתו סדר יחוסו במשפחה שניאורסאהן - מהנכון שיברר על אתר באה"ק ת"ו זהות
אביו ע"ה עם המובא בסי' תולדות משפחת הרב מליאדי - (למ.ש. סלוניס) חיים בן פנחס (נפטר
בירושלים תרס"ח) בן הר"ר נחום יוסף ושרה רבקה בת הרה"ח וכו' וכו' משה בן רבנו הזקן.

שואלת הגמרא: **וְרַבִּי שְׁמֵעוֹן** שארבעת המתנות נלמדות מ'קרנות'
הא' - פסוק זה 'בְּאֵהָל מוֹעֵד, מֵאֵי עֶבֶד לִי' - מה לומד ממנו.
 משיבה הגמרא: הפסוק **'בְּאֵהָל מוֹעֵד' מֵכַעֲנֵי לִי** ללמוד **שָׁאֵם**
נִפְתָּחָה תִּקְרָה שֶׁל הִיבֵל לֹא הָיָה מוֹדָה, משום שצריך שיהא עליו שם
אהל, וכשנפרץ הגג אינו נקרא אהל.
 שואלת הגמרא: **וְאִידֵךְ - ולרבי יהודה הרי גם נצרך הפסוק 'באהל**
מועד' ללמד שאם נפרצה הגג לא היה מזה, ומניין לו שצריך ליתן
את הדם על כל ארבעת הקרנות. משיבה הגמרא: לומד זאת
מתיבת 'אֶשֶׁר, שמיותרת היא, שנאמר בפסוק (שם) 'וּמִן הַדָּם יִתֵּן עַל
קֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ אֶשֶׁר לִפְנֵי ה' אֲשֶׁר בְּאֵהָל מוֹעֵד, והיה יכול לכתוב
'אשר לפני ה' באהל מועד, ומכאן שעל כל ארבעת הקרנות
שבאהל מועד היה נותן.
 שואלת הגמרא: **וְאִידֵךְ - ורבי שמעון מה דורש מתיבת 'אשר.**
 משיבה הגמרא: תיבת **'אֶשֶׁר' לא דריש.**
 הגמרא מיישבת את הברייתא גם לפי רבי יהודה: **אֲבֵי אָמֵר, לְרַבִּי**
יְהוּדָה נִמְי אֵיצְמִרְדָּךְ את הפסוק 'כֵּן יַעֲשֶׂה' ללמד שארבעת המתנות
מעכבות, דִּסְלָקָא דְעֵתָא אֲמִינָא - שהיה עולה בדעתך לומר, שאף
שנכפלו הארבע מתנות מיעשה כאשר עשה, מכל מקום אינן
מעכבות את הכפרה, מִיֵּד דִּהּוּ - כמו שמצינו אֲפִמִּיכָה - לענין
סמיכה וְשִׁנְיָ הָדָם של פר העלם דבר עצמו, דָּאף עַל גַּב דְּתִתִּיבִין
בפירוש וּבְפִלְיָן במה שנאמר 'ועשה כאשר עשה, בכל זאת לא
מַעֲבָבָא את הכפרה, ואם כן יש לומר שמתן אֲרַבְעָ נִמְי לא תתעבב
את הכפרה, קָא מְשַׁמַּע לָן הפסוק 'כֵּן יַעֲשֶׂה' שבחטאות הפנימיות
מעכבות הארבע מתנות.
 עוד שנינו בברייתא: **'לִפְר' וְה פֵר יוֹם הַכִּפּוּרִים. שואלת הגמרא:**
לְמֵאֵי הִילְכְתָּא - לאיזה דין הוקש פר יום הכיפורים לפר העלם
דבר, אִי לַעֲבָב - אם תאמר שבא ללמדנו שכל המתנות של פר יום
הכיפורים מעכבות כמו בפר העלם דבר, הלא זה פְּשִׁיטָא, שהרי
אצל פר יום הכיפורים 'הוֹקֵחַ' בְּתִיבָה בִּיה, וכל מקום שנכתב
'הוֹקֵחַ' הדין הוא שמעבב.
 משיבה הגמרא: **אָמֵר רַב נַחֲמָן בְּרִי יִצְחָק, לֹא נִצְרָקָא הברייתא**
להקיש פר יום הכיפורים לפר העלם דבר אֶלָּא לְפִי רַבִּי יְהוּדָה
דְּאָמֵר במסכת יומא (ס.) כִּי - שכל מה דְּתִיבָה 'הוֹקֵחַ' ללמדנו
שעבודתה מעכבת, אינו אלא אֲדָבָרִים - לגבי העבודות הנעשים
בְּבִגְדֵי לָנָן בְּגָדִים, בתוך קודש הקדשים, כגון הקטורת והזהאות
שעל הכפורת, ובא ללמד שָׁאֵם שִׁינָה וְהַקְדִּים מַעֲשֶׂה לְחִבּוּר, כגון
שהקדים השעיר להפר, לֹא עֲשָׂה וְלֹא בָלוֹם וְהִקְרִין פסול, אֶלָּא
דְּבָרִים הַנַּעֲשִׂים בְּבִגְדֵי לָנָן מִבְּחִינֵי לְקוּדֵשׁ הַקְדִּשִׁים, כגון המתנות
שעל הפרוכת שבחיכל, אם הקדים מַעֲשֶׂה לְחִבּוּר, מַה שְׁעֲשֶׂה עֲשׂוֹי
וְהִקְרִין כשר, אִימָא - והייתי יכול לומר מְדַבְּרִידֵין - כשם שהסדר
לֹא מַעֲבָבִי בעבודות שבחיכל הנעשים בחוץ, כִּךְ הִתְאַוֵּאת עצמם
נִמְי לֹא מַעֲבָבִי, ואף אם חיסר מזה כשר, קָא מְשַׁמַּע לָן ההיקש של
פר יום הכיפורים לפר העלם דבר שכל עבודותיה מעכבות.
 הגמרא דוחה את הביאור של רב נחמן בר יצחק ומבארת באופן
 אחר. מקשה הגמרא: מִתְקַנֵּה לָהּ רַב פִּשְׁאָ, וְיִמֵּי מִצֵּית אֲמֵרַת הָכִי -
 וכי אפשר לומר כן, שההיקש של פר יום הכיפורים לפר העלם
 דבר הוא לפי רבי יהודה, וכדי ללמד שכל המתנות מעכבות,
 וְהִתְנַיָּא בברייתא, נאמר בפסוק לאחר שנגמרו מתנות הפר
 והשעיר של יום הכיפורים (ויקרא טז ב), **'וְכִלָּה מִכְשַׁל אֶת הַתְּקוּדֵשׁ וגו'**
וְהִקְרִיב אֶת הַשְּׂעִיר הַחַיִּי, ופסוק מיותר הוא, שהיה לו לכתוב רק
'וְהִקְרִיב אֶת הַשְּׂעִיר הַחַיִּי, אלא שהפסוק בא ללמד, שאם בִּיפֵר את
הכפרות המעכבות בשאר מקומות, כגון שבע הזאות שעל
הפרוכת וארבע מתנות שעל ארבע קרנות המזבח, בִּילָה את הפרת
הקרבן, ואף על פי שלא שפך את השיריים אל יסוד המזבח
החיצוני, וְאִם לֹא בִיפֵר את כל הכפרות המעכבות בשאר מקומות,
לֹא בִילָה את הכפרה והקרבן פסול, דְּבָרִי רַבִּי עֲקִיבָא. אָמֵר לִי רַבִּי

הגמרא מבארת את הברייתא שהובאה לעיל: **אָמֵר מֵר, ממה**
 שנאמר **'ועשה כאשר עשה' אצל פר העלם דבר של ציבור, אִין לִי**
 ללמוד שיעכבו את הכפרה אֶלָּא לגבי מִתֵּן שֶׁכֶּב ההזאות שעל
 הפרוכת, שמצינו **שְׁמַעְעָבָת כָּבֵל מְקוֹם. מבררת הגמרא: הִיכָא -**
 היכן הם המקומות שמצינו בהם ששבע הזאות מעכבות. משיבה
 הגמרא: **אָמֵר רַב פִּשְׁאָ, בְּפִרְה אֲדוּמָה, וּבְנִעִינִי, כאשר בא המצורע**
 להסתר מנגעו, שאצל שניהם שבע ההזאות מעכבות.
 עוד שנינו בברייתא: מִתֵּן אֲרַבְעָ על קרנות מזבח הפנימי, מִנֵּין שגם
 הן מעכבות, תִּלְמוּד לומר 'כֵּן יַעֲשֶׂה'. שואלת הגמרא: **מֵאֵי שָׁאֵם מִתֵּן**
שֶׁכֶּב הזאות שפשוט היה לברייתא שמעכבות משום דְּתִתִּיבִין
וּבְפִלְיָן - שנכתבו בפרשה ושנה עליהם הכתוב 'ועשה כאשר
עשה' ללמד שמעבב, מִתֵּן אֲרַבְעָ נִמְי בְּתִיבִין וּבְפִלְיָן, שהרי הפסוק
מלמדנו לעכב על כל הנוכח בפרשה, וגם על הארבע מתנות,
ומדוע נצרך פסוק אחר לרבות שהם מעכבות.
 משיבה הגמרא: **אָמֵר רַבִּי יְרֵמְיָה, לֹא נִצְרָקָא - לא הוצרך הפסוק**
'כֵּן יַעֲשֶׂה' ללמדנו שארבעת המתנות מעכבות, אֶלָּא לְרַבִּי שְׁמֵעוֹן
שסובר שרק שתי מתנות נכתבו בפירוש אצל פר העלם דבר, ושתי
מתנות האחרות למדים מהיקש לפר כהן המשיח, ומאחר שלא
נכתבו כל הארבע בפירוש, לכך נצרך לפסוק 'כֵּן יַעֲשֶׂה' לרבות
שמעכבות.
 ומצינו בברייתא שכך דעת רבי שמעון, דְּתִנַּיָּא, בפרשה שֶׁלְמַעֲלָה
 אצל פר כהן המשיח הכתוב **אֲמֵר, 'וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן הָדָם עַל קֶרֶת**
מִזְבֵּחַ קִטְרֵת הַסַּמִּים' וגו' (ויקרא ד י), והיה יכול הפסוק לכתוב 'קֶרֶן'
שהוא לשון יחיד והיה משמע רק קרן אחת, וכתב 'קֶרֶת' לשון
רבים, שמשמע שְׁתֵּים - שתי קרנות, ובפרשה שֶׁלְמַעֲלָה אצל פר
העלם דבר הוא אֲמֵר 'וּמִן הָדָם יִתֵּן עַל קֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ' וגו' (שם ד יח),
והיה יכול לכתוב 'קֶרֶן', וכתב 'קֶרֶת' לשון רבים שמשמע שתי
קרנות, וכיון שהוקשו פר כהן המשיח ופר העלם דבר זה לזה,
למדים מנין הקרנות זה מזה, נמצאו אֲרַבְעָ קרנות אצל כל אחד
מהם, דְּבָרִי רַבִּי שְׁמֵעוֹן. רַבִּי יְהוּדָה אָמֵר, אינו צָרִיךְ היקש כדי
ללמוד את ארבעת הקרנות, כיון שאצל פר כהן המשיח ופר העלם
דבר עצמם נכתבו כל הארבע קרנות, שְׁהָרִי הוא אֲמֵר אצל פר
העלם דבר 'וּמִן הָדָם יִתֵּן וגו' בְּאֵהָל מוֹעֵד' (שם), ומיותר הוא, שהרי
ממה שכתוב 'עַל קֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ אֶשֶׁר לִפְנֵי ה', יודעים שעל המזבח
הפנימי שבאהל מועד היה נותן את הדם, אלא בא הפסוק ללמד
שיתן את הדם עַל כָּל הָאֲמֹר בְּאֵהָל מוֹעֵד, כלומר, על כל הקרנות
שבחוץ ההיכל.
 שואלת הגמרא: וְלִדְעַת רַבִּי יְהוּדָה, הפסוק **'כֵּן יַעֲשֶׂה' מֵאֵי עֶבֶד לִי**
 - מה הוא לומד הימנו. משיבה הגמרא: מִיֵּכָעִי לִיָּה - פסוק זה נצרך
 לְבִרְתִּינָא - ללמוד ממנו את הדין ששנינו בברייתא, שכך שנינו,
לִפִּי שְׁלֹא לְמַדְנֵי לְפֵר יוֹם הַכִּפּוּרִים להצריכו סְמִיכָה ולשפוך את
שִׁירֵי הָדָם אל יסוד המזבח, שלא תנפשו בו, וּמִנֵּין למדים זאת,
תִּלְמוּד לומר 'כֵּן יַעֲשֶׂה' האמור אצל פר העלם דבר שמיותר הוא,
ובא לרבות פר יום הכיפורים לסמיכה ולשפיכת שיריים.
 תמזהה הגמרא: וכי האם לִפִּי רַבִּי יוֹם הַכִּפּוּרִים לֹא לְמַדְנֵי כבר שטעון
 סְמִיכָה ושפיכת שיריים, קָא אֲמֵרַת לעיל (לשם), שֶׁלִּפְר' הכתוב
 בפרשת העלם דבר, וְה פֵר יוֹם הַכִּפּוּרִים, ואם כן כבר נתרבה אצלו
 סְמִיכָה ושפיכת שיריים בהיקש זה, ומדוע נצרך עוד לפסוק 'כֵּן
 יַעֲשֶׂה'.
 מתרצת הגמרא: **אֵיצְמִרְדָּךְ הפסוק 'כֵּן יַעֲשֶׂה, משום דְּסָלָקָא דְעֵתָא**
אֲמִינָא - שהיה עולה בדעתך לומר, הִנֵּי מִילֵי - מה שהוקש פר יום
הכיפורים לפר העלם דבר, אינו אלא לענין עֲבִידָה דְמַעֲבָבָא את
הַפִּירָה של הקרבן, אֶלָּא עֲבִידָה דְלֹא מַעֲבָבָא בְּפִרְה, כמו סמיכה
ושפיכת שיריים, אִימָא לֹא הוקש פר יום הכיפורים לפר העלם
דבר, קָא מְשַׁמַּע לָן הפסוק 'כֵּן יַעֲשֶׂה, שאף לענין סְמִיכָה ושפיכת
שיריים הוקש פר יום הכיפורים לפר העלם דבר.

מתן ארבע נמי חתיבין וכפילין אמר רבי ירמיה לא נצרכה בו. תימה כיון דבבתיבין וכפילין תליא מילתא אמאי תלי רבי טעמא דברייתא במה שמעכבות בכל מקום ויש לומר דלא תימא דנילף מתן ארבע ממתן שבע וא"ת מתן ששים לכל הפחות חתיבין וכפילין ואפילו לר"ש ואם כן נילף אינך ששים מינייהו (תוספת) נראה לו דאחת דרביה בעלמא ומינה לא נילף וזמן השנה דרביה לא נילף ששים הנוספות דהרתי מודאי לא נילפין ע"כ. **לא** נצרכה לר"ש דרנאי בו. פירש בקונטרס דר"ש אית ליה יש אם למקרא וכן ודאי שמעינן ליה בפ"ק דסנהדרין (דף ד.) גבי בסבת בסבת ודא דשמעינן בפ"ק דקדושין (דף יח.) דררשי תריוויה יש אם למקרא ולמסורת גבי בבגדו בה משום דההם אפשר לקיים שנייהם אבל כן א"י אפשר לדרוש שניהם אבל לר"ע קשה דלא דריש ההם תריוויה וכו' כל שעה (פסחים דף יז.) גבי על לחם עני דריש מקרא ומסורת וכו' לולב המול (סוכה דף לד.) תנן נמי ר"ע אומר כשם שלולב אחד ואחרונו אחד בו ודרוש בגמ' לולב אחד מודכתיב כפת וי"ל דנהי דר"ע ס"ל מקרא (ומסורת) עיקר מ"מ לדרשא פורתא דרשין ליה למסורת ומיהו קשה מר"ש דהבא סבירא ליה שי אם למקרא ובסוף כיצד צולין (פסחים דף פה.) גבי בבית אחד יאכל קסבר שי אם למסורת והוא דיוותן דומיא דכי יתן ועובר דומיא דעבר ישמעו ולא תשא ולא תשיא אומר ר"ת דבהנהו כ"ע מודו שהמקרא המסורת שניהם משמעותם א' ולא שייכי לפלוגתא (בין מקרא למסורת דשניהם משמעות אחת ולא שייכי לפלוגתא) דמקרא ומסורת: **למטה** הוא אומר קרן קרנת ארבע דברי ר"ש. וא"ת כיון דהוקשו בו ובו גבי חזאות נמי א"כ ניבעי אריבסר וי"ל דלא דמי דמתן ו' אשכחן אבל חזאות אריבסר לא אשכחן בשום מקום (תוספת) ועוד י"ל דקרנות טובא נמי משמעו ואם נאמר ארבע אין זה סתירת הפסוק אבל גבי חזאות חתיב וזהו שבע ולא יוחר: **לסמיכה** ושירי הים. בפ' איהו מקומן (לקמן דף גב.) דריש מדכתיב דהפ' (ולמוד) על פר יוה"כ שטעון מתן דמים ליתור ותימה להחיות תנא סמיכה מנא ליה וי"ל דבדורות בתנים דריש מדכתיב וספק על ראש דהפ' לרבות פר יוה"כ לסמיכה: ואפי' נפקא ליה להחיות תנא מוהקשא דהבא יוחרת ושתי הבלות אע"י דלא מעביי כפרה מ"מ שירים לא נפקי דגריעי כדאמר בסוף השוחט והמזבלה (לקמן דף קא.) דאימוריום תחילת עבודה ושירים חת עבודה: **אשר** לא דריש. לעיל פירשתי בריש פ"ב (דף יח.) דה' ואידך: **אבי** אומר לרבי יהודה נמי איצטריך. תימה הא שמעינן ליה לרבי יהודה דשירים הפנינים מעביי לחד אמורא בפרק איהו מקומן (לקמן דף גב.) ובפרק הוציאו לו (יומא דף סו.) דחק ברייתא קתני ונסלח אע"פ שלא נתן שירים על כרחין דלא כחותיה וכיון דשירים מעביין כל שכן מתן ארבע וכו' תימא דהני מילי בשיירים ידוה"כ דגלי קרא וכלה מכפר לא משמע הכי בדפרישית מולא אקמר מולוקת בשיירים של ידוה"כ אלא מפליג בין פנינים לחיצונים ובשום מקום לא מצינו שמחלק בפנינים ועוד קשה הא דקאמר לעיל ס"דא הני מילי עבודה דמעבבא כפרה בו הא על כרחין שירים לרבי יהודה מעביי כפרה ונראה דחק סוגיא אתא כרבי' לא דאמר משמעות דורשין איכא בינייהו ולית ליה לר' יהודה שירים מעביין ור' יוחנן דאית ליה לר' יהודה שירים מעביי איצטריך וכן עשה לסמיכה לבד:

אמר רב נחמן בר יצחק לא נצרכה אלא לרבי יהודה. כאבי ס"ל דר' ירמיה לעיל לא מיתוקמא בר' יהודה דר' יהודה דריש כן עשה לסמיכה ושירים וחק ברייתא: מוקמא ליה למתן ארבע:

לא נצרכה אלא לאת ברם ובטבילה. פי' בקונטרס דלא חתיב ברם בפר העלם אלא בפר כהן משיח חתיב וילפין מניה פר יוה"כ דאיתקש בהאי קרא

כפרה. וזהו אל נכח פני אהל מועד וגו' וכתב חזקיה לעיכובא: בנענים. בלוג שמן של מצורע וזהו מן השמן באצבעו וגו' וכתוב זאת תודה תורת המצורע (ויקרא יד) וכל הוויה עיכובא: דכתיבין. בהדיא: **וכפילין**. ועשה כאשר עשה: מתן ארבע נמי חתיבין בהדיא **וכפילין**. דרעשה כאשר עשה אכולה מילתא קאי ומוהיבא תיתי למעוטניה: **לא נצרכה** לר"ש. דאמר לא חתיב ביה אלא ששים ושתיא אחרות ופירקא דהאי קרא איתקש פר כהן משיח ופר העלם דבר כדאמרן לפר דף פ' כהן משיח הילכך א' לא דהדר בפליגיה לא הוו כפולין: למעלה. בפר כהן משיח: למטה. בפר העלם: קרן קרנות. מדמצי למיכתב קרן וכתב קרנות ששים דאית ליה לר"ש יש אם כן מקרא וחווריה ומלמדים זה מזה בהקשה: חיי הוא. אומר. בשניהם על קרנות מזבח קטרת סמים אשר לפני ה' אשר באהל מועד ודאי באהל מועד יתיירא הוא דהא חתיב אשר לפני ה' ולמודך על כל הקרנות שבתוך ההיכל צריך ליתן: סמיכה ושפכים שירים לא נאמר בהפרשת אחריו מות: ת"ל כן עשה. לרבות פר יוה"כ לסמיכה ושירים דהא פר יוה"כ בהאי קרא חתיב כדאמר לפר דף יוה"כ: והאשרת לפר בו. וכן דאיתקש להאי איתרבו לזו סמיכה ושירים בהיקשא ולמודה לי חו כן עשה: פ"ה אמינא. כי איתקש לעבודה דמעבבא כפרה חזק דאיתקש כדכתיב וכפר בהאי קרא ולרבויה ב' את ברם וטבילה כדמפרש לקמן: נפחתה. חקרת עלייתה וגו' חו לאו אהל הוא: מאשר. נפקא ליה ארבע קרנות מאשר דמצי למכתב אשר לפני ה' באהל מועד למה לי (למודיהו) למיכתב אשר אלא על כל הקרנות אשר באהל דהאי אשר בתרא משום מזבח לא איצטריך למיכתביה: לר' יהודה נמי. אע"י דחתיב מתן ארבע בהדיא וכפילין ברעשה כאשר עשה: איצטריך. כן עשה לרבויהו סמיכה: פ"ה מירי הנה אסמיכה ושירי הים. דפר העלם גופיה דחתיבין וכפילין ולא מעביי כדאוקימנא עילוייהו מיעוטא דוכפר ונסלח משום טעם דאין מעכבות ככ"מ: מתן ארבע. שאין מעכבות בחטאת החיצונה נמי לא ליבעבד מיעוטא נמי מוכרח ונסלח: קמ"ל. (דלענין סמיכה ושירים שאין מעביין בכ"מ ק"ל חשיב לזו כפרה) דאילו סמיכה ושירים אפילו עקרינהו לגמרי לא מעביי ואילו מתן ארבע חזא מינייהו מעבב בחטאת החיצונה הילכך מיתנין לכוליה לעיכובא מוכן עשה: למאי חילבתא לעבב. דהא לא חתיבין וכפילין ביה ואיצטריך לאקשויה: פשיטא. ולאן גרסינן גבי פר יוה"כ: לעבב. שיהו כל המתנות מעכבות: חוקה חתיב. בסוף פרשת אחריו מות ודיתה זאת לכם לחוקת עולם וגו': לרבי יהודה. בפ' הוציאו לו (יומא דף סו.) אמר דברים הנעשין בבגדי לבן מכפנים. מתנות וקטרת שעל בין הבדים: הקדים מעשה לחבירו לא עשה ולא כלום. דחוקה עלייהו חתיב: אבל דברים הנעשין בבגדי לבן כנחנין. כגון מתנות פר ושעיר שעל הפרכה. הקדים שעיר לפר מה שעשה עשוי. דחוקה לאו עלייהו חתיב והתם מפרש טעמיה: אימא מדכסדרן לא מעבבי. אלמא חוקה לאו עלייהו קיימא מנין חזאות גופיהו נמי לא ליבעב א חסר מהן: קמ"ל. דיקושא דהבא: ופי' מציא חזותי הדי'. דלר' יהודה עיכובא מהכא וליקף וכלה מכפר. קרא יתיירא הוא דלא הוה ליה למיכתב אלא והקריב את השעיר החי: אם כיפר. כפרה המעכבת בשאר מקומות כגון מתנת דמים מתן שבע ומתן ד': כילה. אע"פ שלא שפך שירים ליתור מזבח חיצון: מפני מה לא נדרוש. המקרא כסדר מכתבו ונאמר אם כילה הכל אפילו שפכת שירים כיפר: ואם לא כילה לא כיפר. והכי מפרש בסדר יומא דשירים מעביין איכא בינייהו אלא עיכוב לר' יהודה מכתבא נפקא. לא נצרכה. האי דמקיש פר יוה"כ לפר העלם דבר ולפר כהן משיח אלא לאת ברם ובטבילה. דבפר כהן משיח חתיב וטבל הכהן את אצבעו ברם ואי קשיא בהאי קרא

קרא

קרא וקשה לרבינו תם דאמר בשמעתא דאיצטריך לפר זה פר העלם דבר לאגמורי ויתרת הכבר ושתי הכליות לשעירי עבודה וזה דלא ליהוי דבר הבא מן הדיקש חזר ומלמד בדיקש ואי איתקש כל תהנו דכתיבי בהאי קרא אהדיי אם כן שיעיר עבודה וזה גופיהו דדרשינן מהחטאת נילף מפר בהן משיח גופיה דמפורשים בגופיה ויתרת הכבר ושתי כליות וגם תרווייהו שיעיר עבודה וזה ובהן משיח דכתיבי

בהאי קרא מרוביאי וכן בפרק אידוהו מקומן (לקמן) דף מט) דאיצטריך כאשר וירם למילף ויתרת בשעירי עבודה וזה שלא תאמר דפר העלם היו דבר הבא מן הדיקש וכן נמי אמרינן בשמעתין סד"א הני מילי הואות דכתיבי בגופיה אבל ויתרת ושתי הכליות לא כתיבין בגופיה אימא לא ואי הדיקש לפר בהן משיח הא כתיבי בגופיה כמו בפר יום הכפורים בדם וטבילה כן פ' רבינו יצחק בר' אברהם וצ"ל ומיהו יש ליישב לפרשיו הקונטרס דלא ידמי דפשתא דקרא ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת מקיש פר ראשון לפר אחרון דהיינו פר יום הכפורים לפר בהן משיח אבל לפר החטאת דמוקמה בפר כחן משיח ובשעירי עבודה וזה איך נחשב הדיקש כלל ומיהו קשה את ברם וטבילה בשעירי עבודה וזה מנין דמפר העלם לא הוי כמאן דכתיבי בגופיה כמו ביותרת דבסמוך ונחרא לרבי ישמעאל אלא לרבי דרדיש לפר זה פר יוה"כ מנא ליה דרשבמא ויתרת לא קשיא דנפקא ליה מכאשר וירם כדאימא בפ' אידוהו מקומן (ג') (שם) דאיתירי בפר כחן משיח למיהוי כמאן דכתיבי בגופיה דפר העלם אבל ברם וטבילה לא שייך ביה ונראה לר"ת דלא איתקש כולו אהדיי אלא כולו איתקש לפר העלם ופר העלם הדיקש לפר כחן משיח ובלפר העלם דלא כתיב ביה ברם את כתיב ביה וטבל אצבע מן הדם דמשמע שפיר שיהא בו שיעור טבילה מעיקרא כמו ברם הוא דנקט ברם לפי שזוהי תחילה בפרשה בפר כחן משיח וכי תימא הא איצטריך דהא דמסקינן בפ"ק דמנחות (דף ט) ולקמן בפרק דם חטאת (דף צג) מן הדם שבענין לא מוטבל ברם דרשינן אלא מן החזה מן הדם באצבעו דכתיבי בפר כחן משיח בטר וטבל תדע דהא מפרש למעוטי משיחיים שבאצבע שלא היה פעם שניה ומה ענין זה גבי וטבל ואם

תאמר ובחטאות החיצונות מנא לן את ברם וטבילה הלא אפילו פנימי מפנימי לא יליף אלא בדיקש ובפ"ק דמנחות (דף ט) משמע דאיתירי בכל חטאת דקאמר דקומץ אינו קדוש לחאצא משום דליפנין כחן שכן דאיתן דין מן מרם ולפי' רבינו תם ניהא דבחטאות החיצונות כתיב מן הדם דהוי כמו ברם וכתבי בהו ולקח דדרשינן שיעור לקיחה כי היכי דדרשינן וטבל שיעור טבילה ואת להכשיר אמן שבאצבע יליפנין מקל וחומר חיצונות מפנימיות ומיהו צריך לדקוק מכל מקום היכי יליפנין קומץ מרם דאפילו דם מרם לא יליף: (תוספת) וקשה דבפר העלם לא כתיב את ואי' להכשיר אמן מנא ליה בפר יום הכפורים ובכסותי כחב קדמא את תניינא לא כתב את כחן רבינו טעמיה בקרא דמן הדם לא כתיב את: **לאת** ברם וטבילה. הוה מצי לממר נמי לאוהל מועד לכדאמרן לעיל שאם נפתחה תקרה כו' ולקטורת סמים לכדאמר בסמוך שאם לא נתחנך המזבח כו': **תניא** כוהית דרב פפא כו'. משמע ליה דהא דקתני בברייתא לכל מה שאמור בענין דלאת ברם וטבילה קאמר דאי לא אתיא אלא לעכב לא הוה ליה למימר לכל מה שאמור בענין וליתורת ושתי הכליות ליכא למימר דהא בעבודת דם הדיקש ולשיריים נמי לא קאמר דרבי נפקא ליה מקרא אחרניא לקמן אידוהו מקומן (דף צג) ועוד ק"ו דרבי ישמעאל ומה במקום שלא

הושוו לא שייך אלא גבי את ברם וטבילה: **ומה** במקום שלא הושוו קרבן לקרבן כו'. ולקמן בפרק אידוהו מקומן (גם זה שם) ליה רבי ישמעאל מתן דם לסיוד בפר יום הכפורים מקל וחומר ומה אם מי שאין נכנס דמו לפני חובה טעון יסוד ההוא ק"ו לא הוה מצי לממר הבא משום את דהוי קולא להכשיר אמן שבאצבע והאי ק"ו דכבא לא מצי לממר מהם דלא איתנין מהאי ק"ו דבר חוש ליתן האמור של זה הוא דהוי חזין דחולקין בכמה דברים ולא יליפנין סתאי דינא אלא דלמאי דכתב בהו צריך שיהא זה כזה דבאותו ענין שיעשה הואות של זה יעשה הואות של זה והיינו לאת ברם וטבילה תדע מדלא פליג רבי ישמעאל אלפר זה פר כחן משיח לעכב דלמלא לי תיפוק לי מהאי קל וחומר ומה במקום שלא הושוו קרבן לקרבן בפר העלם ושעירי עבודה וזה הושוו מעשים למעשים דמעבדי מקום שהושוו קרבן לקרבן לא כל שכן דמעבדי ומיהו יש לדחות דמה לחנן שכן והשוו בציבור:

קרא פר יום הכפורים לפר העלם הוא דאיתקש דבדידיה קא מישתעי קרא ובפר העלם לא כתיב את ברם וטבילה הא אמרן כאשר עשה לפר זה פר כחן משיח אלמא לפר כחן משיח נמי איתקש ובפר יום הכפורים לא כתיב את ולא כתיב טבילה ולא כתיב ברם דהכי כתיב ולקח מרם הדם באצבעו ואקשין' להאי ללמד הימנו הילכות ריבויא של את והילכות ברם וטבילה כדמפרש: [להכשיר אמן.]

אָמִין שְׂבָאֲצֵבַע. 'בְּדָם' שִׁיחָא בְּדָם שִׁיעוּר מְכִילָה מַעֲיָקָרָא. 'וְטָבַל' וְלֹא מִסָּפֵּן. וְאִיצְטְרִיךְ לְמַכְתֵּב 'בְּדָם', דְּאִי פִתְּב רַחֲמָנָא 'וְטָבַל', הוּהוּ אָמִינָא, אָף עַל גַּב דְּלִיכָא שִׁיעוּר מְכִילָה מַעֲיָקָרָא. פִּתְּב רַחֲמָנָא 'בְּדָם', וְאִי פִתְּב רַחֲמָנָא 'בְּדָם', הוּהוּ אָמִינָא אֲפִילוּ מִסָּפֵּן. פִּתְּב רַחֲמָנָא 'וְטָבַל'. מוֹנָח קְטֹרֶת סָמִים, לְמַה לִּי. שְׂאֵם לֹא נִתְחַנֵּךְ הַמוֹנָח בְּקִטְרוֹת הַסָּמִים, לֹא הִיָּה מוֹנָה. תִּנְיָא קְוֹוֹתִיה דְּרַב פָּפָא, 'עֲשֹׂה' בְּאֲשֶׁר עֲשִׂה, מַה תִּלְמֹד לִמּוֹר 'לָפָר'. לְרִבּוֹת פֶּר יוֹם הַכִּפּוּרִים לְכָל מַה שְּׂאֲמֹר בְּעֵנֶן, דְּבָרֵי רַבִּי. אֲמַר רַבִּי יִשְׁמַעְיֵאל, קַל וְחֹמֶר, וְמַה בְּמִקּוֹם שְׂלֹא הוֹשִׁיעוּ קֶרֶן לְקֶרֶן, הִשְׁוֶה מַעֲשִׂים לְמַעֲשִׂים. מִקּוֹם שֶׁהוֹשִׁיעוּ קֶרֶן לְקֶרֶן, אֵינוֹ דִּין שִׁיעוּר מַעֲשֵׂה לְמַעֲשֵׂה. אֱלָא, מַה תִּלְמֹד לִמּוֹר 'לָפָר', זֶה פֶּר הָעֶלֶם דְּבָר שֶׁל צִבּוֹר. 'לָפָר', זֶה פֶּר כֶּהֱן מוֹשִׁיחַ. אֲמַר מֶר, וְמַה בְּמִקּוֹם שְׂלֹא הוֹשִׁיעוּ קֶרֶן לְקֶרֶן. מֵאִי, לֹא הוֹשִׁיעוּ קֶרֶן לְקֶרֶן. אִילִימָא, פֶּר יוֹם הַכִּפּוּרִים וְשִׁיעוּר יוֹם הַכִּפּוּרִים, אֵיכָא לְמִיפְרָךְ, מַה לְהִנָּךְ, שֶׁכֵּן נִכְנָס דָּמָם לִפְנֵי וְלִפְנֵים. אֱלָא, פֶּר הָעֶלֶם דְּבָר שֶׁל צִבּוֹר וְשִׁיעוּרֵי עֲבוֹדַת פּוֹכְבִּים, אֵיכָא לְמִיפְרָךְ, מַה לְהִנָּךְ, שֶׁכֵּן מְכַפְּרִין עַל עֲבֵרַת מִצְוֵה יְדוּעָה. אֱלָא, פֶּר הָעֶלֶם דְּבָר שֶׁל צִבּוֹר וְשִׁיעוּר שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים, וְהִכִּי קְאָמֵר, וְמַה בְּמִקּוֹם שְׂלֹא הוֹשִׁיעוּ קֶרֶן לְקֶרֶן, דִּהְיָ פֶר, וְהֵאִי שִׁיעוּר, הוֹשִׁיעוּ מַעֲשִׂים לְמַעֲשִׂים, לְמֵאִי דְכָתֵב בְּהוּ. מִקּוֹם שֶׁהוֹשִׁיעוּ קֶרֶן לְקֶרֶן, דִּהְיָ פֶר, וְהֵאִי פֶר, אֵינוֹ דִּין שְׁהוּשׁוּ

פר יום הכפורים ופר העלם ששניהם מין אחד אינו דין שיהא עבודותיהן שוות לעבודות שהצריך הכתוב לשנייה כגון הואות ושבמבנה וזו משיח עבודותיהן שוין לאת ברם וטבילה: **אלא** מה תלמוד לומר **לפר** זה פר העלם. ולקמן פריך מאי קאמר הא קרא בדידיה קא' **לפר**. כאשר עשה לפר זה פר כחן משיח לא להקישו לזה לפוסלו בחיסור מנחות כדפרישית לעיל בדפר כחן משיח לא נכפלו וצריך ללמוד מזה: **איליאם דפר** ושעיר של יום הכפורים. שלא הושוו הבהמות שזה פר וזה שעיר והושו מעשים של זה ומעשים של זה שכל עבודותיהן שוות מקום שהושוו קרבן לקרבן כגון פר כחן משיח ופר יוה"כ דשניהן מין אחד אינו דין כו': מה **לפר ושעיר** של יוה"כ. דין הוא שישוו מעשה עבודותיהן שהיו נכנס דם שניהם לפני ולפנים ואין חילוק ביניהם תאמר שישוו פר העלם ופר יום הכפורים בעבודות האמורות בהן שלא הושוו בכניסה לפני ולפנים שזה נכנס וזה לא נכנס: **אליא** פר העלם ושעירי עבודה וזה. שהושוו מעשיהם דאמרן לעיל החטאת לרבות שעירי עבודה וזה ואף על פי שלא הושוו קרבן לקרבן דהאי פר התי שיעיר: שכן שניהם **מכפרין על עבירות מצוה** ידועה. לפיכך הושוו מעשיהם תאמר שישוו מעשה פר העלם ומעשה פר יום הכפורים שכן לא הושוו בפרות כחן לפר עבירות מצוה שאינה ידועה וזה מכפר על ידיעה כדאמר בשבועות (דף ט). על שיש בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה לבסוף שכשנטמא ידע שנטמא ונעלמה ממנו טומאה ונכנס למקדש ושוב לא נודעה לו נביטוהו שיעיר הנעשה בפנים על ישראל ופר על בהנים תולה עד שיוודע לו ויביא בעולה ויורד:

הושוו
לאת
ברם וטבילה
תדע מדלא פליג רבי ישמעאל אלפר זה פר כחן משיח לעכב דלמלא לי תיפוק לי מהאי קל וחומר ומה במקום שלא הושוו קרבן לקרבן בפר העלם ושעירי עבודה וזה הושוו מעשים למעשים דמעבדי מקום שהושוו קרבן לקרבן לא כל שכן דמעבדי ומיהו יש לדחות דמה לחנן שכן והשוו בציבור:

קרא פר יום הכפורים לפר העלם הוא דאיתקש דבדידיה קא מישתעי קרא ובפר העלם לא כתיב את ברם וטבילה הא אמרן כאשר עשה לפר זה פר כחן משיח אלמא לפר כחן משיח נמי איתקש ובפר יום הכפורים לא כתיב את ולא כתיב טבילה ולא כתיב ברם דהכי כתיב ולקח מרם הדם באצבעו ואקשין' להאי ללמד הימנו הילכות ריבויא של את והילכות ברם וטבילה כדמפרש: [להכשיר אמן.]
תמן תנינן (חולין נה) היא האם היא טרפחת והיא שלפוחית וכל שלפוחית היא ושווא"ה כעין אותה של דג כדאמרין במסכת ע"ז בשליפוחה גבי עוברי דגים ואם של בהמה כולה עשויה באצבעות חשבות מורי: **את להכשיר אמן** **שכאצבע**. שאם עלתה לו אם באצבע שורקין ושווא"ה כמו ניטלה האם דאלו טרפיות (חולין ד' נה). לא דהיא חציצה אדיתריב' מאת אצבע את הטפל לאצבעה: **ברם שיהא ברם שיעור** **פבילה מעיקרא** גריסינ. משעת קבלה ראשונה למעוטי קבל פחות מבדי טבילה בבלי זה ופחות מבדי טבילה בבלי זה ועירבן והכי מפרש לה במנחות (דף ט) ולקמן בפרק דם חטאת (דף צג) וליף מברם מדרקין וטבל ברם ולא קרין ברם משמע ברם שהיה כבר משעה ראשונה: **ספספ**. מקנה בדופני הכלי כן שמעתי במנחות: הכי גריסין הוה **אמינא אף על גב דליכא שיעור** **פבילה מעיקרא**. אלא שיהא בו כעשוי: **אפילו** **דאשיעורא** בעלמא הוה דקפיד קרא: **מונח קטרת הסמים** למה לי. השתא דדרשת אשר באהל מועד על כל האמור כו' מונח קטרת הסמים מאי דרשת ביה דהאי יתירא דהא כתיב אשר לפני ה': **שאם** לא נתחנך כו'. אם אירע פר העלם בעוד המונח חדש שלא הקטירו עליו קטרת מעולם: **תניא** כוהית' **דרב פפא**. דהיקשא לאת ברם וטבילה אתא: **לכל האמור** **בענין**. הכל בכלל את ברם וטבילה: קל וחומר. כלומר אין צריך להביא פר יום הכפורים לכאן דמקל וחומר נפקא שכל דרכי פר העלם בו: ומה במקום **הושוו קרבן לקרבן**. שכן הבהמות ממין אחד ולקמן מפרש מאי היא: **הושוו מעשים למעשים**. מעשה עבודותיהן שוין של זה לשל זה: **מקום שהושוו קרבן לקרבן**. כגון

הושוו
לאת
ברם וטבילה
תדע מדלא פליג רבי ישמעאל אלפר זה פר כחן משיח לעכב דלמלא לי תיפוק לי מהאי קל וחומר ומה במקום שלא הושוו קרבן לקרבן בפר העלם ושעירי עבודה וזה הושוו מעשים למעשים דמעבדי מקום שהושוו קרבן לקרבן לא כל שכן דמעבדי ומיהו יש לדחות דמה לחנן שכן והשוו בציבור:

כלומר, שבעבודות הצריכים לשניהם, כגון הזאות שבהיכל ומתנות
שעל המזבח, יהיו הלכות עבודותיהן שוים, ואף בהלכות שנתרבו
ב'את בדם וטבילה', ומאחר שיש ללמוד בקל וחומר לא נצרך
הכתוב להקישם.
ממשיכה הברייתא: **אֵלָא**, מאחר שלא נצרך להקיש ללמוד על פר
יום הכיפורים, **מָה תִּלְמֹד לִזְמַן הַפֶּסֶק וְעֵשָׂה לְפָרִי**, משיבה
הברייתא: פסוק זה בא ללמד על **פֶּר הָעֵלֶם דָּבָר שֶׁל צִבּוֹר**, ומה
שנאמר בהמשך הפסוק **כֹּאשֶׁר עֲשָׂה לְפָרִי**, פסוק זה בא ללמד על
פֶּר כֹּהֵן הַמִּשְׁחָה, להקישו לפר העלם דבר של ציבור, ללמוד ממנו
שאים חסר אחת ממתנותיו הקרן פסול.
הגמרא מבארת את הקל וחומר שהובא לעיל בברייתא: **אֲמַר מֶר**,
וְמָה בְּמָקוֹם שֶׁלֹא הוֹשִׁיעַ קֶרֶן לְקֶרֶן, שואלת הגמרא: **מָה** – לאיזה
שני קרבנות נתכוונה הברייתא **שֶׁלֹא הוֹשִׁיעַ בָּהֶן קֶרֶן לְקֶרֶן**,
אֵילִימָא – אם נאמר שהכוונה **לְפָר יוֹם הַכִּיפּוּרִים**, וְשִׁעִיר יוֹם
הַכִּיפּוּרִים, וכך הוא הקל וחומר, מה מצינו בפר ושעיר של יום
הכיפורים, שאף על פי שאינן שוים בקרבנותיהן, שזה פר, וזה
שעיר, בכל זאת שוים בהלכות עבודותיהן, אם כן, במקום
שהקרנות שוים, כגון פר כהן המשיח ופר יום הכיפורים, ששניהם
מין אחד (פרים), ודאי שישוה הלכות עבודותיהן זה לזה, ולא נצרך
להקיש.
דוחה הגמרא: **אֵימָא לְמִיפָּדָה** – יש לפרוך קל וחומר זה, ולהשיב
מָה לְהֵנָּה – שמה שמצינו בפר ושעיר של יום הכיפורים ששוים
בהלכות עבודותיהן, דין הוא שיהא כך, **שֶׁכֵּן נִכְנַס דָּמָם לְפָנֵי**
וְלִפְנֵים – בקודש הקדשים, ומאחר שאין חילוק ביניהם בזה, דין
הוא שישוה גם בהלכות עבודותיהן, אבל פר יום הכיפורים ופר כהן
המשיח, מאחר שאינן שוים במקום זריקת דמן, שרק בפר יום
הכיפורים נכנס דמו לקודש הקדשים, יתכן שגם בשאר הלכות
עבודותיהן אינם שוים זה לזה, ומשום כך אי אפשר ללמוד פר יום
הכיפורים מפר העלם דבר של ציבור בקל וחומר.
מבארת הגמרא: **אֵלָא**, כוונת הברייתא **שֶׁלֹא הוֹשִׁיעַ קֶרֶן לְקֶרֶן**,
הוא **לְפָר הָעֵלֶם דָּבָר שֶׁל צִבּוֹר**, וְשִׁעִיר עֲבֹדַת כֹּוֹכְבִים, וכך הוא
הקל וחומר, מה מצינו בפר העלם דבר ושעיר עבודת כוכבים,
שאף על פי שאינן שוים בקרבנותיהן, שזה פר, וזה שעיר, בכל זאת
שוים בהלכות עבודותיהם, אם כן, במקום שהקרנות שוים, כגון
פר יום הכיפורים ופר כהן המשיח, ששניהם מין אחד (פרים), אינו
דין שישוה הלכות עבודותיהם, ואין נצרך לכך היקש.
דוחה הגמרא: אף קל וחומר זה **אֵימָא לְמִיפָּדָה**, שיש לומר, **מָה**
לְהֵנָּה – שמה שמצינו בפר העלם דבר של ציבור ושעיר עבודת
כוכבים ששוים בהלכות עבודותיהן, דין הוא שיהא כך, **שֶׁכֵּן**
שִׁנִּיהֶם מְכַפְּרִין עַל עֲבִירַת מִצְוָה יְדוּעָה, כלומר על עבירה שיש לו
ידיעה על כך שחטא בה, ומאחר שאין חילוק ביניהם בזה, דין הוא
שישוה גם בהלכות עבודותיהם, אבל פר יום הכיפורים ופר כהן
המשיח, מאחר שאינן שוים בכפרתן, שפר כהן המשיח מכפר על
עבירה שנודע לו שחטא בה, ופר יום הכיפורים בא על עבירה
שלא נודע לו שחטא בה, יתכן שגם בשאר הלכות עבודותיהם
אינם שוים זה לזה.
מבארת הגמרא: **אֵלָא** כשהברייתא אומרת **שֶׁלֹא הוֹשִׁיעַ קֶרֶן**
לְקֶרֶן, כוונתה **לְפָר הָעֵלֶם דָּבָר שֶׁל צִבּוֹר וְשִׁעִיר שֶׁל יוֹם הַכִּיפּוּרִים**,
וְהִיא קְאָמֵר לִלְמֹד אֶת הַקֵּל וְחֹמֶר, וְמָה מְצִינוּ בְּמָקוֹם שֶׁלֹא הוֹשִׁיעַ
קֶרֶן לְקֶרֶן, בפר העלם דבר של ציבור ושעיר של יום הכיפורים,
דְּהָא פֶּרִי וְהָאֵי שִׁעִיר, בכל זאת מצינו שהושוו **מַעֲשִׂים לְמַעֲשִׂים** –
שהלכות מעשה עבודותיהם שוים זה לזה **לְמָא דְּכִתְבָהּ בְּהוּ** – לגבי
הדברים שנאמרו בהם, אם כן, במקום שהשווה קֶרֶן לְקֶרֶן, כגון
פר יום הכיפורים ופר כהן המשיח, ששניהם מין קרן אחד, **דְּהָא**
פֶּרִי וְהָאֵי פֶּרִי, אֵינוֹ דִּין – וכי אין הדין נותן

אֵמִין – יבלת **שֶׁאֵצְבָעוּ**, שאם יש לכהן יבלת באצבעו אין זה
חציצה בין אצבעו לדם, ולמדים כן מ'את אצבעו' שמשמע את
הטפל לאצבעו, ואף אצבע עם יבלת הרי היא בכלל 'וטבל הכהן
את אצבעו בדם'.
וממה שנאמר **וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶת אֶצְבְּעוֹ בְּדָם** בניקוד 'פת"ח' תחת
ה'י"ת', ולא **בְּדָם** ב'ש"א', משמע בדם שהיה כבר בכלי
מתחילה, ללמוד שצריך שיהא בדם שבכלי **שִׁעִיר מְבִילָה מְעִיקָרָא**
– משעת קבלה ראשונה, ולמעט אם קבל פחות מכדי טבילת
אצבע בכלי אחד, ופחות מכדי טבילת אצבע בכלי שני, ועירבן
יחד, שכיון שלא היה בכלי שיעור טבילה משעת קבלה ראשונה,
פסול.
וממה שנאמר **וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶת אֶצְבְּעוֹ בְּדָם**, למדים שצריך לטבול
אצבעו בדם שבכלי, ולא שיהא **מִסְפָּג** – מקנה אצבעו בדם שעל
דופן הכלי, שאין זה נקרא טבילה.
מבארת הגמרא: **וְאִיִּצְבְּרִיד לְמַכְתָּב** – והוצרך הפסוק לכתוב **בְּדָם**
אף שכבר כתב **וְטָבַל**, **דָּא** **כְּתִיב דְּחִמָּא רַק וְטָבַל**, הִנֵּה אֲמִינָא אֵהּ
עַל גַּב דְּלִיכָא – שאין בכלי שיעור מְבִילָה מְעִיקָרָא – משעת קבלה
הראשונה, בכל זאת כשר, לכן **כְּתִיב דְּחִמָּא בְּדָם**, ללמד שיהא
בכלי שיעור טבילה משעת קבלה הראשונה, **וְאִי כְּתִיב דְּחִמָּא רַק**
בְּדָם, הִנֵּה אֲמִינָא שֶׁאֵפִילוּ אִם מִסְפָּג אצבעו בדם שבדופן הכלי
כשר, לכן **כְּתִיב דְּחִמָּא וְטָבַל**, שצריך לטבול אצבעו בדם, ולא
שיקנה בדם שבדופן הכלי.
הגמרא מוסיפה לדרוש עוד את הפסוק שנאמר אצל פר כהן
המשיח **וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן הַדָּם עַל קַרְנוֹת מִזְבֵּחַ קִטְרַת הַסַּמִּים לְפָנֵי ה'**
אֲשֶׁר בָּאֵהָל מוֹעֵד, וגו' (ויקרא ד, ז), שואלת הגמרא: מה שנאמר
בפסוק **מִמֶּנָּה קִטְרַת סַמִּים**, לָמָּה לִי – מדוע הוצרך לכותבו, הרי
ממה שנאמר **לְפָנֵי ה'** יודעים אנו שהפסוק מדבר במזבח הפנימי
שעליו מקטירים את קטורת הסמים.
משיבה הגמרא: הכתוב בא ללמדנו בזה, **שֶׁאִם** אירע פר העלם
דבר של ציבור בעוד שלא נתחנך המִזְבֵּחַ בְּמִזְבֵּחַ הַסַּמִּים, שהמזבח
הוא חדש ועדיין לא הקטירו עליו קטורת מעולם, **לֹא הָיָה מִנָּה** –
אינו כשר להזות עליו את ההזאות של הפר.
הגמרא מביאה ראייה לרב פפא שלא הוצרך הפסוק להקיש פר יום
הכיפורים לפר העלם דבר של ציבור אלא כדי ללמוד ממנו את
ההלכות שנתרבו מ'את בדם וטבילה': **תִּנְיָא בְּנוֹתֶיהָ דְּרַב פָּפָא** –
שנינו בברייתא כדברי רב פפא, נאמר בפסוק אצל פר העלם דבר
של ציבור (שם ד) **וְעֵשָׂה לְפָר כֹּאשֶׁר עֲשָׂה לְפָר הַחֹטָאֹת**, וביאורו
הוא, שיעשה לפר העלם דבר של ציבור כשם שעשה לפר
החטאת של כהן המשיח הנאמר בפרשה שלמעלה, ופסוק זה
מיותר, שהרי כל עבודותיו של פר העלם דבר של ציבור נתפרשו
אצלו ואין צורך ללמוד אותם מפר כהן המשיח, ומבררת
הברייתא: **מָה תִּלְמֹד לִזְמַן תִּיבַת 'לְפָר'**, משיבה הברייתא: לְרִבּוֹת
פֶּר יוֹם הַכִּיפּוּרִים לְכָךְ שִׁיחִיו נוֹהֲגִים גַּם בּו כָּל מָה שֶׁאֲמִיר בְּעֵצֵין פֶּר
העלם דבר של ציבור, דְּכִי רַבִּי. וממה שהברייתא אמרה **לכל מה**
שאמור בענין, משמע שההיקש בא ללמד על כל הדינים ואף
ההלכות שנתרבו מ'את בדם וטבילה', וכדברי רב פפא.
מביאה הברייתא דעה החולקת: **אֲמַר רַבִּי יִשְׁמְעֵאל**, לא הוצרך
הכתוב להקיש פר יום הכיפורים לפר העלם דבר כדי ללמוד ממנו
את ההלכות שנאמרו אצלו, שהרי יש ללמוד זאת בקל וחומר, וכך
נלמד, **וְמָה בְּמָקוֹם שֶׁלֹא הוֹשִׁיעַ קֶרֶן לְקֶרֶן** – שאין שני הקרבנות
שוים זה לזה, ששני מיני בהמות שונות הם, בכל זאת מצינו שהשווה
הכתוב **מַעֲשִׂים לְמַעֲשִׂים** – הלכות מעשה עבודותיהן זה לזה, אם כן,
בְּמָקוֹם שֶׁהוֹשִׁיעַ הַכֹּהֵן לְקֶרֶן לְקֶרֶן, כגון פר יום הכיפורים ופר כהן
המשיח, ששני הקרבנות שוים, ששניהם שוים, אֵינוֹ דִּין – וכי אין הדין
נותן שישוה מַעֲשִׂה לְמַעֲשִׂה – שישוה הלכות עבודותיהן זה לזה,

בהיקש שאינו חוזר ומלמד בהיקש: תנאי בנותיה דרב פפא - שנינו
בבביתא כדברי רב פפא, נאמר בפר העלם דבר של ציבור (ויקרא ד
) 'ועשה לפר באשר עשה לפר החטאת', שואלת הברייתא: מה
תלמוד לומר בתיבת 'לפר', משיבה הברייתא: לפי שנאמר אצל
שעירי עבודת כוכבים (במדבר טו כה) 'ונסלח להם כי שגגה הוא זהם
הביאו את קרבנם אשר לה' וגו' חטאתם לפני ה' על שגגתם, ופסוק
מיותר הוא, אלא בא פסוק זה לדרשה, וכך יש לדורשו, 'חטאתם',
אלו שעירי עבודת כוכבים שהפסוק מדבר בהם, 'שגגתם', זה פר
העלם דבר של ציבור, ובמה שכתבה התורה 'חטאתם על שגגתם',
הקישתה התורה ביניהם, בין שעירי עבודת כוכבים לפר העלם דבר
של ציבור, ואמרה תורה שחטאתם, שהוא שעירי עבודת כוכבים,
הרי היא לך בשגגתם, כפר העלם דבר של ציבור לענין הקטרת
אימוריהם, שכשם שבפר העלם דבר של ציבור מקטירים את
יותרת הכבד ואת שתי הכליות, כך גם בשעירי עבודת כוכבים
מקטירים את יותרת הכבד ואת שתי הכליות. אלא שיש להקשות
על לימוד זה, שהרי שגגתם - פר העלם דבר של ציבור עצמו מהיכן
למדת שמקטירים ממנו את יותרת הכבד ואת שתי הכליות, וכי לא
למדת כן בהיקש - בהיקש מפר כהן המשיח, ואם כן איך ילמד פר
העלם דבר של ציבור לשעירי עבודת כוכבים, וכי דבר הלקח
בהיקש חוזר וקלמך בהיקש, וכדי שלא יוקשה כן, תלמוד לומר
'לפר' שזה פר העלם דבר של ציבור, ותיבת 'לפר' שנאמרה שם זה
הכוונה לפר כהן המשיח, וחזר והקיש פר העלם דבר של ציבור
לפר כהן המשיח, ובכך ירא נחשד ההיקש השני כאילו כתוב אצלו
בפירוש דין הקטרת יותרת הכבד ושתי הכליות, כדי שיהא אפשר
ללמד ממנו לשעירי עבודת כוכבים ולא יהא פר העלם דבר של
ציבור דבר הלמד בהיקש שאינו חוזר ומלמד בהיקש. הרי
שמברייתא זו יש להוכיח כדברי רב פפא, שהתורה כתבה תיבת
'לפר' כדי שלא יהא פר העלם דבר של ציבור דבר הלמד בהיקש
שאינו חוזר ומלמד בהיקש.
אמר פר - הובא לעיל בבביתא, מה שנאמר 'חטאתם', אלו שעירי
עבודת כוכבים, וממה שנאמר 'חטאתם על שגגתם' הוקשו שעירי
עבודת כוכבים לפר העלם דבר של ציבור ללמד דין הקטרת
יותרת הכבד ושתי הכליות בשעירי עבודת כוכבים.
מקשה הגמרא: מדוע נצרך לכך היקש זה, תיפוס ליה - הרי יש
ללמוד דין זה מקרא קטן - מן הפסוק הראשון 'ועשה לפר באשר
עשה לפר החטאת' (ויקרא ד כ) שנאמר בפרשת פר העלם דבר של
ציבור, שהוקשו בו שעירי עבודת כוכבים לפר העלם דבר של
ציבור, דאמר פר בבביתא לעיל (טו), שתיבת 'חטאתם' שנאמרה
אצל פר העלם דבר של ציבור באה לרבות שעירי עבודת כוכבים,
שהוקשו לפר העלם דבר של ציבור, ואם כן אפשר ללמוד משם
גם דין הקטרת יותרת הכבד ושתי הכליות.
מתרצת הגמרא: אמר רב פפא, איצטרף - נצרך להיקש של
חטאתם על שגגתם, שבלא היקש זה פלגא דעתה אמרינא - היה
עולה בדעתך לומר, מה שהקישתה התורה שעירי עבודת כוכבים
לפר העלם דבר של ציבור בתיבת 'חטאתם', הני מילי - דברים אלו
אינם אמורים אלא לענין הקטרת דתיתן בגופיה - שכתובים
בפירוש בגוף פרשת פר העלם דבר של ציבור,

שהשוונו מעשים למעשים - שישוו הלכות עבודותיהן זה לזה, ואמא
ליה - ויש ללמוד את פר יום הכיפורים לענין ההלכות שלמדים
מאת בדם וטבילה' שיהיו נוהגים בו, על ידי קל וחומר מפר כהן
המשיח, ומאחר שיש ללמוד אותם על ידי קל וחומר, לא הוצרך
להקיש פר יום הכיפורים לפר כהן המשיח.
ואתי ליה - ויש ללמוד שעירי יום הכיפורים משעירי עבודת כוכבים
שהיו נוהגים בו ההלכות שנלמדים מאת בדם וטבילה' מן
והומר זה, שמה מצינו בפר העלם דבר של ציבור ושעיר יום
הכיפורים, שקרבנות שונים הם, שזה פר זה שעיר, ובכל זאת
השווה זה לזה בעבודות המפורשים בשניהם, כגון בהזאות
שבזיכל, אם כן במקום שהקרבנות שונים זה לזה, כגון שעיר יום
הכיפורים ושעירי עבודת כוכבים, ששניהם מין קרבן אחד (ושעיר),
ודאי שישוו גם הלכות עבודותיהן, וגם אצל שעיר יום הכיפורים
יהיו נוהגים ההלכות שנלמדים מאת בדם וטבילה'.
הגמרא תמחה על הלימוד של שעיר יום הכיפורים משעירי
עבודת כוכבים. מקשה הגמרא: וכי דבר הלקח בהיקש - שנלמד
על ידי היקש, חוזר וקלמך בקל וחומר - האם יכול לחזור וללמוד
על מקום אחר על ידי קל וחומר, וכאן בשעירי עבודת כוכבים
שלא למדנו בהם את ההלכות של 'את בדם וטבילה' אלא על ידי
היקש, איך יכולים לחזור וללמוד על שעיר של יום הכיפורים בקל
וחומר. מתרצת הגמרא: אמר רב פפא, קטבך תנא דבי רבי ישמעאל
התנא מבית מדרשו של רבי ישמעאל ששנה ברייתא זו סובר,
שדבר הלקח בהיקש - שנלמד על ידי היקש, חוזר וקלמך בקל
וחומר.
הגמרא מבארת את המשך דברי רבי ישמעאל שהובאו לעיל
בבביתא. שנינו לעיל (טו) בבביתא: 'לפר' זה פר העלם דבר של
ציבור. מקשה הגמרא: הא - הרי תיבת 'לפר', בפרשת פר העלם
דבר של ציבור גופיה - עצמו בתיבת, ומדוע הוצרך הפסוק להזכיר
שוב את תיבת 'לפר' להשיענו בזה את פר העלם דבר של ציבור.
מתרצת הגמרא: אמר רב פפא, הטעם שהוצרך להזכיר שוב פר
העלם דבר של ציבור הוא משום דבעי אנוכיה - שצריך שילמד פר
העלם דבר של ציבור את דין הקטרת יותרת הכבד ושתי הכליות
על ידי היקש לשעירי עבודת כוכבים, שהרי אצל שעירי עבודת
כוכבים לא נתפרש בתורה הקטרת יותרת הכבד ושתי הכליות,
אלא נלמדים על ידי היקש מפר העלם דבר של ציבור וכמו
שיתבאר להלן, ופר העלם דבר של ציבור בגופיה - אצל עצמו לא
בתיבת דין הקטרת יותרת הכבד ושתי הכליות, אלא בהיקש אמרינא
- הוא נלמד על ידי היקש לפר כהן המשיח, ולכך איצטרף לכתוב
אצל פר העלם דבר של ציבור תיבת 'לפר' לכפול ולדרוש זאת
לענין פר העלם דבר של ציבור, ובכך לחזור ולהקישו פעם שניה
לפר כהן המשיח ללמוד ממנו הקטרת יותרת הכבד ושתי הכליות,
וזאת בכדי למיהוי קמאן דתיבת ביה בגופיה - שיהא נחשב הדין
הנלמד בהיקש השני כאילו נכתב אצלו בפירוש, שיהא אפשר
ללמוד ממנו בהיקש לשעירי עבודת כוכבים, ולא ליהוי - ושלא
יהא פר העלם דבר של ציבור דבר הלקח בהיקש שאינו חוזר
וקלמך בהיקש.
הגמרא מביאה ראייה מברייתא לדברי רב פפא שהתורה כתבה
תיבת 'לפר' כדי שלא יהא פר העלם דבר של ציבור דבר הלמד

ואעוררו על ההכרח לקבוע לימוד בפנימיות התורה, אשר
בדורנו נתגלתה בתורת החסידות, שאם בכל הזמנים ובכל
המקומות היה הכרח בזה, על-אחת-כמה-וכמה בתקופתנו
ובמדינה זו ביחוד

ממכתב כ"ד מר-חשוון, תש"כ

הושוו מעשים למעשים דכתיב בהו. פ' בקנטרס מה שפירש הכתוב בחזאות
הכתובות בהן לא שניה את זו מזו אלו ואלו על הפרכת אלו ואלו על הקרנת
ואלו ואלו באצבעות ואע"ג דלא כתיב בשעיר את ברם וטבילה אין זה שנינו דאיכא למימר
לא פירש הכל דהא במאי דפריש לא שני ואם זה נכנס לפנים וזה לא נכנס וזה טען שמונה

לפנים וזה טען שמנה הזאות וזה טען שבע מיהו למאי דכתיב בהו לא
שני ואם ריבה עבודות בהו יותר מבזה מ"מ מעשה
עבודות שהצריך לשניהם לא שניה אלא שניה רבינו
שמואל דכל זה לא יתכן דאיכא למה לנו ללמוד פר
יח"כ (הא) משעיר יח"כ (הא) מההוא טעמא
דנפיק שיער ליפוך פר וחו מאי האי דאמרין לקמן
ואתא ליה שיער יח"כ מה צריך וזו בהאי ק"ו הרי
כבר למד מפר העלם וגם לא החכר בביתא
דלעיל שנצטרך ללמוד אלא הכי פירשו ומה
במקום שלא הושוו קרבן לקרבן דהאי פר העלם
האי שיער יח"כ דשני מיני בדמיון וזו אפילו הכי
הושוו מעשים למעשים לאת ברם וטבילה למאי
דכתיב בהו כלומר אותן עבודות שכתובות בהן
אע"פ שאין שוות בחשבון דבשעיר יש לפני
ולפנים ובהיכל אחת למעלה ושבע למטה מיהו
לאת ברם וטבילה הושוו כדליף לקמן שיער
יח"כ משעירי עבודה וזה בקי' מקום שהושוו
קרבן לקרבן דהאי פר והאי פר כי וקיימא לן
באיחו מקומן (לקמן דף ג) דדבר הלמד בקל
והומר חזר ומלמד בקי' דהיינו דמפרש לקמיה
ואתא ליה שיער יח"כ משעירי עבודה וזה
כלומר וכבר אתא ליה שיער יח"כ ויכול למד
על פר יח"כ כדאמרין עד כאן לשונו: **וקשיא**
הכי אתי שיער יח"כ משעירי עבודה וזה ופר
העלם מה לחנן שכן מכפרין על מצוה דירעו ועוד
שכתוב בספרים מפר יח"כ ושעירי עבודה וזה
ועל זה קשה היכי אתי בקי' ראשון פר יח"כ
משעירי יח"כ לאת ברם וטבילה הלא שיער יח"כ
גופיה לא קמה לו לאת ברם וטבילה בקי' אחרון
אלא מפר יח"כ הוא גופיה מנא ליה ונראה
לפרש קי' ראשון כמו רש"י ומה במקום שלא
הושוו קרבן לקרבן פר העלם ושעיר יח"כ הושוו
מעשים למעשים למאי דכתיב בהו השתא לא
קאמר דהושוו לאת ברם וטבילה דאכתי לא קמה

לו בשעיר יח"כ אלא הושוו ששניהם על הפרכת ועל מזבח הזהב מקום שהושוו קרבן לקרבן
אינו דין שישוו למאי דכתיב בהו אפילו לאת ברם וטבילה וכן הוי קי' דשעיר יח"כ וצריך
לדקדק אי שייך למימר דיי דהאי קי' דמה בפר העלם לא הוי את ברם וטבילה אלא בשבוע
הזאות אף פר יח"כ כן אבל הזאת שמינית לא ולהאי פירושא אתי שפיר דרבי חולק על קל
והומר זה שאינו פשוט דתחולת דינו דפר העלם דבר ושעיר יח"כ בקי' ראשון דהושוו
מעשים למעשים לא הוי מאת ברם וטבילה ולא תיקשי לרבי שיער יח"כ מנא ליה את ברם
וטבילה כיון דלית ליה האי קל והומר כיון דלרבי כתיב לפר (ולמדרש בהו) פר יח"כ לאת
ברם וטבילה איכא אתאי ליה שיער יח"כ בקי' ראשון מפר יח"כ ושעירי עבודה וזה דלא
הושווה קרבן לקרבן והושוו מעשים למעשים לאת ברם וטבילה כל שכן שיער (עבודה) וזה
ושעירי (יח"כ) ע"כ. ברין: **ואתא** ליה פר של יום הכפורים לאת ברם וטבילה מפר העלם
של צבור. בקנטרס גריס מפר כון משיח ביה היכי דלא ליהוי למד מלמד: **ואתא** ליה שיער
של יח"כ משעירי עבודה וזה מקי'. ואם תאמר רבי דלית ליה האי קי' מהיכא יליף ליה ובי
תימא משום דאתקשי פר ושעירי של יח"כ אהרדי דברקא לא אשכחן וזו היכי וזו דא"כ
(ל' ושמעאל נמי תיפוק לי מהיקשא דהא וזו מנא ליה הכא ובאיחו מקומן (לקמן ד' ג)
ל' ושמעאל דבר הלמד בהיקש חזר ומלמד בקל וחומר אימא איפכא דדבר הלמד בקל
והומר חזר ומלמד בהיקש דפר של יום הכפורים דהאי בקי' מפר כון משיח חזר ומלמד על שיער בהיקש ובפרק איחו מקומן (גם זה שם) משמע דקדוש יש לנו לומר דדבר הלמד בקל
והומר חזר ומלמד בהיקש דבר הלמד בהיקש חזר ומלמד בקל וחומר שיער של יום הכפורים משעירי עבודה וזה דלעיל דרשין חזאת אלו שיערי עבודה וזה אבל שיער
של יום הכפורים לא אתאי מהחזאת כי היכי דלא מוקמי ליה בשעירי רגלים כדאמר לעיל:

הושוו מעשים למעשים למאי דכתיב בהו. שפירש הכתוב בחזאות הכתובות בהן לא שניה
את זו מזו אלו על הפרכת אלו על הקרנת אלו על הקרנת אלו
באצבע ואלו באצבע ואע"ג דלא כתיב ביה בשעיר את ברם וטבילה אין זה שנינו דאיכא
למימר לא פירש את הכל דהא במה דפריש לא שני ואם זה נכנס לפנים וזה לא נכנס

לפנים וזה טען שמנה הזאות וזה טען שבע
מיהו למאי דכתיב בהו לא שניה אם ריבה
עבודות בהו יותר מזה מכל מקום מעשה
עבודות שהצריך לשניהם לא שניה: מקום
שהושוו קרבן לקרבן דהאי פר והאי פר אינו
דין. שישוו מעשה עבודות השוות בשניהם גוף
הזאות דפרכת ושל מזבח הזהב: ה"ג **ואתא** ליה
פר יח"כ לאת ברם וטבילה מפר משיח. בהאי
קי' כדאמרין: **ואתי** ליה שיער יח"כ נמי. לאת
ברם וטבילה משעירי עבודה וזה בקי' מה
במקום שלא הושווה קרבן לקרבן דפר העלם
ושעיר של יח"כ הושוו מעשים המפורשים
בשניהם שלא שניה בפי' עבודות השוות בהם
גוף הזאות ודיחיל מקום שהושווה קרבן לקרבן
גוף שיער יח"כ ושעירי עבודה וזה אינו דין
שישוו מעשים למעשים וילמד סתום מן
המפורש שיער של יח"כ משעירי עבודה וזה:
וכי דבר הלמד בהיקש. כגון שיערי עבודה וזה
לא למדנו בהן את ברם וטבילה אלא בהיקשא
שדוקשה לפר כון משיח ודחיון ומלמדן את
ברם וטבילה על שיער יח"כ כדאמר בקי' **אמר**
רב פפא. האי לפר דמוקי רבי ושמעאל בפר
העלם משום דלקמן בענין אנמורי פר העלם
ביותרת הכבד ושתי הכליות לשעירי עבודה
וזה בהיקשא דחזאתם על שגגתם ופר העלם
דבר בגופיה לא כתיב יותרת ושתי כליות אלא
ואת כל חלבו יקריב ממנו ובהיקשא (להאי קרא)
גמר ליה מפר כון משיח דכתיב ביה להכי
איצטרך לפר ויתירה לפר העלם לכפול
בהיקשא שניה דהא בלאו הכי איתקש דהאי
קרא ביה קאי וכתביב כאשר עשה לפר זה פר כון
משיח חזר ובפל ועשה לפר זה פר העלם
לכפול בהיקשו ללמד ממנו יותרת דליהוי האי
היקש שני במקום כתיבה בגופו דלא ניהוי דבר

הלמד בהיקש חזר ומלמד בהיקשא דקיימא לן לקמן באיחו מקומן (דף מט): דאין למדן
בדשים למד בהיקשא מן הלמד בהיקש: **וזה הביאו את קרבנם** וגו'. בפרשת קרבנות
עבודה וזה כתיב בשלח לך ומקרא ויתרא הוא לדרשא דמה לו לכתוב זאת ונסלח להם
כי שגגה היא והם הביאו את קרבנם לכתוב ונסלח להם ונשתוק אלא משום דבעי
עבודה וזה כתיב בשלח לך ומקרא ויתרא הוא לדרשא דמה לו לכתוב זאת ונסלח להם
לאקושי שיערי עבודה וזה דמשתעי ביה קרא לפר העלם להקטרת אימורים בדכתיב
קרבנם אשה לה' היינו אימוריהם ואקיש חזאתם לשגגה: **חזאתם** אלו שיערי עבודה וזה.
דעליהו קאי: **שגגתם** זה פר העלם. דכתיב ביה (ויקרא ד) ואם כל עדת ישראל ישגו
אמרה תורה חזאת עבדוהו וזה זו הרי כי כאשר שגגתם דשאר עבירות לענין אישים:
ושגגתם מוכיב לפי. הקטרת האישים שלה לא בהיקש מפר כון משיח בתמידי ודאיך
חזר ולמד בהיקש ת"ל ועשה לפר זה פר העלם חזר ובפל בהיקשן כדאמרן לעיל למיהו
במאן דכתיב בגופו: **תיפוק** ליה. יותרת הכבד לשעירי עבודה וזה: **מקרא קמא**. דאקשין
לעיל לפר העלם: **דאמר** פר החזאתם אלו שיערי עבודה וזה. למה לי וזו דחזאתם
על שגגתם: **מ"א** הני מילי. דאיתרבו שיערי עבודה וזה לדין פר העלם להזאות דכתיבן
בגופיה בהדיא אבל ליותרת וכלית לא:

והומר חזר ומלמד בהיקשא דפר של יום הכפורים דהאי בקי' מפר כון משיח חזר ומלמד על שיער בהיקש ובפרק איחו מקומן (גם זה שם) משמע דקדוש יש לנו לומר דדבר הלמד בקל
והומר חזר ומלמד בהיקש דבר הלמד בהיקש חזר ומלמד בקל וחומר שיער של יום הכפורים משעירי עבודה וזה דלעיל דרשין חזאת אלו שיערי עבודה וזה אבל שיער
של יום הכפורים לא אתאי מהחזאת כי היכי דלא מוקמי ליה בשעירי רגלים כדאמר לעיל:

קמ"ל. דחטאתם על שגגתם ודענין אשה לה' נמי איתקוש: והא תנא לרבות פה יו"ב
לכל הענין קאמר. אלמא כולה מילתא יליף מינה ואפילו עיכובא ואת אמרת לאת בדם
וטבילה תנאי. הוי תנא דבי ר' מרי. תבי. כל ד' ח' קרי תנא דבי ר' יהואי מחייא
לא מרבי ליה אלא לאת בדם וטבילה ועיכובא נפקא ידי מחוקה ולרבי יהודה כלה
כפר תנא דבי ר' שמעון. קרי תנא דברא

דאמר לכל האמור בענין מנחתין דבי רבי
שמעאל הוא ששנתי ונסדרה בבית מדרשו של
ר' שמעאל ויסדרו בה תנאים הדבה כמו
סדרו דרבי חיאי ור' אשינאי: **על אוהבו**. ציבור:
מיעט סברתו. **קצר** פתח **מנחת** **מנח** **מנח**
פירת הקדש. קצר בפר דכח במשיח תבית את בני
ירכת הקדש ובפר העדה תבית את בני הפרת:
פמליא שלו. כניסת חבורת עצמו ומחמסכים
לדעתו אשר דברי סתרי אליהם ואם רובה
סרחה אין פמליא שלו קיימת חזי הוא מסולק
מביתו ומכניסות במקצת ארץ לבו עז בן
בראשונה אין בין דרוב ציבור (סרחה) בכיולו
אין כאן קדושה: **פילג** **בקימן** **ולא בלבונה**.
בהקשרת המנחה שני מתחין יש הקומץ
וחלבוה ואם הקטיר את האחד במחשבת פילג
ואחד בשתיקה: **ר"מ** **אמר** **פילג**. כדמפרש
טעמו בתקנת: **בגון** שני **הא** **הקומץ** **במחשבת**
תחילה ואחר כך חלבוה בשתיקה **דבבא** אם נתן
לבונה במחשבת תחילה ואחר כך קומץ
בשתיקה וטעמא משום דעל דעת ראשונה עשה
ונמצא מפגל בכל המתיר ורובן סברי על דעת
ראשונה לא אמרין כאן אמרן אף בשני
וכל מחשבת קדשים מוציא בפא הוא אלא
ראשונה בשתיקה ושניה במחשבת דאין כאן
אלא מחשבת חצי מתיר (מודה ר"מ) דלא פילג
אלא פסל: **מריקני**. מנחתין: **ליפרי** **אם נתן**
בולן בתקן. וקסדי היינו שתיקה **ואחת** **יש**
במחשבת חצי לזמנא: **פסול** **אין** **בי כרת**.
של חשב אל חצי מתיר וכולן דעובדיו בו
ובולן מתירות ואין פיוגל עד שיפגל בבולן: **הא**
אחת **שלא** **בתיקת**. הראשונה במחשבת והשני
בשתיקה פיוגל דאמרין על דעת הראשונה
עשה ויהי לי מחשבת בכוליה מתיר: **הא**
אמרין **אין** **פסולין** **בחצי מתיר**. כדקניג בהדיא
עד שיפגל בכל המתיר ואפי' ראשונה במחשבת
ושניה בשתיקה משמע אלמא לית להו עד דעת
ראשונה עשה: **אפילו** **כתיקת** **נמי**. ראשונה
בשתיקה ואחרונה במחשבת ליתוי פיוגל אלמא
מדמינן ליה יחד ראשונה בשתיקה לראשונה
במחשבת שטעמא מניה טעמא משום דעשה על

דעת הראשונה הוא: בתיקנה לפיגול. הראשונות
במחשבות דחוך לזמנו ואשמעין דלא אמרין
על דעת הראשונה עשה: והא מרקתני ואחת
שלא בתקנה. ולא קתני כולן בתיקנן חוץ מאחת

[illegible]

הקומץ בשתיקה, וקסבר שגל העושה דבר בלא מחשבה, אנו
אומרים שעל הדעת הראשונה שהיתה עמו מתחילה הוא עושה את
מעשיו, ואף שלא חשב עתה כלל, ונמצא שההקטרה השניה
נעשתה על דעת ההקטרה הראשונה, ונחשב שפיגל בכל המתיר.
ריש לקיש מוכיח את דבריו מלשון משנתנו: **מאי** שכן היא דעת
רבי מאיר, **מקדמי** במשנתנו שבקרבנות שדמם ניתן בפנים
מעכבות כל מתנותיהם, ולפיכך **אם נתן כולו כתיקנה ואחת שלא**
כתיקנה אלא במחשבת פיגול, **פסול ואין בו כרת**, שכיין שכל
המתנות מעכבות בקרבן, כולן מתירות אותו, ונמצא שלא פיגל
בכל המתיר. ויש לדיק שדווקא אם נתן את זו שבמחשבת פיגול
בסוף פסול הקרבן ואין בו כרת, **הא** ו-אבלו אם נתן ממתנות הדם
מתנה אחת **שלא כתיקנה**, במחשבת פיגול, וכולו ו-השאר
כתיקנה, כלומר בשתיקה, **פיגול**, ואף שלא חשב מחשבת פיגול
בכל המתיר. ויש לשאול, משנתנו **מני** - כדעת מי היא, **אליבא**
כדעת רבנן, **הא אמרי רבנן שאין מפגילין בחצי מתיר**, שהרי אמרו
שאם פיגול בלבונה ולא בקומץ או בקומץ ולא בלבונה, לא עשה
כלום, ואף כאן אם נתן רק מתנה ראשונה במחשבת פיגול לא
פיגל. **אלא רבי מאיר** היא. **ואי מצינו דרבי מאיר משום דמפגילין**
בחצי מתיר הוא, ודי שיחשוב בקומץ לבדו או בלבונה לבדה, אם
כן **אפילו כדקדמי** שנתן את כל המתנות כתיקנה ואת האחרונה
במחשבת פיגול **נמי** יהיה פיגול. וממה שמבואר מדברי המשנה
שיש לחלק בין אם חשב מחשבת פיגול מתחילה לבין אם חשבה
לבסוף, לאו - האם אין מוכח מזה שטעמו **משום דקסבר שכל**
העושה על דעת ראשונה הוא עושה, ולפיכך אף שאם חשב
מחשבת פיגול רק במתנה אחת לא פיגל, אם היתה זו המתנה
הראשונה אנו אומרים שכל המתנות שלאחר מכן נעשו לדעת
מתנה זו והרי זה כאילו חשב בכולן מחשבת פיגול.
דוחה הגמרא: **אמר רבי שמואל בר יצחק**, לעולם אפשר שמשנתנו
רבנן **היא** הסוברים שאין מפגלים בחצי מתיר בכל אופן שהוא, וגם
אין אומרים שאם חשב בראשונה מחשבת פיגול נחשבת המתנות
שלאחר מכן כמי שנעשו על דעת הראשונה, אלא צריך שיחשוב
מחשבת פיגול בכל הפעולות המתירות את הקרבן בכדי שיהא
פיגול, ו**מאי** נתן כולו **כתיקנה** ואחת שלא **כתיקנה**, הכוונה היא
שנתן **כתיקנה** לפיגול, דהיינו באופן הנצרך שיתפגל הקרבן,
במחשבת חוץ לזמנו. ופירוש המשנה כך הוא, שכיין שכולן
מעכבות, על כן אף אם נתן את כל המתנות במחשבת פיגול, מכל
מקום אם מתנה אחת לא נתן מחשבה זו, פסול ואין בו כרת,
משום שלא פיגל בכל המתיר, ומשמעונו המחשבה באופן זה
ללמד דין זה גופו, שאף אין אומרים שכל העושה על דעת
ראשונה הוא עושה.
מקשה הגמרא: **והא מקדמי** במשנה **לפיכך אם נתן כולו כתיקנה**
ואחת שלא כתיקנה פסול ואין בו כרת, וכינתה המשנה את אותה
מתנה שנתנה בשתיקה שניתנה **שלא כתיקנה**, ולא אמרה **אם**
נתן כולו כתיקנה חוץ מאחת מהן או **אם נתן כולו כתיקנה ואחת**
בשתיקה, שהלא אין לומר על אותה מתנה שלא חשב בה דבר
שעשה **שלא כתיקנה**, שהרי לא קלקל בכך את מחשבתו
הראשונה לפגל, **מכלל** - יש ללמוד מכך **דתיקנה** האמור
במשנה, **להקשרה הוא דאחא** - שנתנה כהכשרה, ו**שלא כתיקנה**
הוא שנתנה שלא כהכשרה, ושלא בדברי רבי שמואל בר יצחק,
ושוב יש להוכיח שמשנתנו כרבי מאיר וכדברי ריש לקיש
שטעמו הוא משום שאומרים שהנתינות האחרות ניתנו על דעת
הנתינה הראשונה.
הגמרא משלימה את דברי רבי שמואל בר יצחק באופן המיישב
שאלה זו. לעולם **כתיקנה** האמור במשנה הוא כתיקנה לפיגול,
ומשנתנו כדעת רבנן וכדברי רבי שמואל בר יצחק, ומה שנאמר
במשנה שנתן את האחת **שלא כתיקנה**, אין הכוונה שנתנה

אבל דין הקטרת יותרת הכבד וישיה הכליות, **ולא כתיקנה בגופיה** -
בגוף הפרשה עצמה, אלא נלמדת בהיקש מפר כהן המשיח, **אמא**
שלגבי דין זה לא הוקשו זה לזה, **קא משמע לן** ההיקש של **חטאתם**
על שגגתם שגם לענין הקטרת האימורים שזה שעירי עבודת
כוכבים לפר העלם דבר של ציבור.
הגמרא מקשה מן הברייתא שהובאה לעיל (טז) לסייע לרב פפא
שמשמע ממנה שלא בדבריו: **אמר ליה רב הונא ברית דרב נתן לרב**
פפא, ו**הא התנא** של הברייתא (לעיל טז) שהגמרא הביאה את דבריו
לסיוע לדבריה, כאשר הוא בא ללמוד מתיבת **לפר** לרבות את פר
יום הכיפורים, אזי **פר יום הכיפורים לכל מה שאמר בענין קאמר**,
ומשמע שבא לרבות כל הדברים הנהגים אצל פר העלם דבר של
ציבור שינהגו אצל פר יום הכיפורים, וגם את הדין שכל הזאותיו
משלבים את הכפרה, ושלא כפי שאמרת שבא לרבות רק ההלכות
שעל יא'ת בדם וטבילה.
מתרצת הגמרא: **תנאי היא** - מחלוקת תנאים היא, **תנא דבי רב** -
התנא של ברייתא הראשונה (טז). השגורה בבית המדרש בפי
כולם **מריי הדי** - מרבה כך, רק את ההלכות של **א'ת בדם**
וטבילה, ו**תנא דבי רבי ישמעאל** - התנא של הברייתא השניה (טז)
ששנתה בבית מדרשו של רבי ישמעאל, **לא מריי הדי**, שהוא
לומד שתיבת **לפר** באה לרבות גם את הדין שהזאותיו מעכבים.
הגמרא מביאה ברייתות אודות השינויים שבין פרשת פר כהן
המשיח לפרשת פר העלם דבר של ציבור: **תנא דבי רבי ישמעאל**,
מפני מה נאמרו בפירוש בתורה דין הקטרת יותרת הכבד וישיה
הכליות כפר בהן המשיח, ולא נאמרו בפירוש **כפר העלם דבר של**
ציבור, **משל למלך כפר דם שועם על אוהבו**, ו**מיניט לספר בפרחיו**
- בחטאו **מפני חיבתו**, וכן כאן קיצרה התורה בענין פר העלם דבר
של ציבור שהם אהוביו של הקדוש ברוך הוא.
ותנא דבי רבי ישמעאל, **מפני מה נאמרה בתורה יזהר מן הדם**
שבע פעמים לפני ה' **את פני פרוכת הקודש** **כפר בהן המשיח** (ויקרא
ד ט), ולא נאמרה בתורה **פרוכת הקודש** **כפר העלם דבר של ציבור**,
אלא רק **יזהר שבע פעמים לפני ה'** **את פני פרוכת** (ויקרא ד טז).
משל למלך כפר דם שפרחה עליו מדינה ו-שחטאו אנשיה נגדו,
אם מיעוטה סרחה כנגדו, עדיין **פמליא שלו** - חבורת אנשי עצתו
מתקיימת וחזיתו עליהם, אבל **אם רובה סרחה אין פמליא שלו**
מתקיימת, והרי הוא מסולק מחיבתם ומחבורתם במקצת, ואין לבו
גם בהם כבתחילה, ועל כן כשהתורה עוסקת בפר העלם דבר של
ציבור שבא על חטא של רוב הציבור, כביכול אין כאן קדושה,
ולכן לא נאמר בו **פרוכת הקודש**.
שינוי במשנה (לז) אודות חטאות הפנימיות שכל מתנותיהן
מעכבות, ולפיכך אפילו **אם נתן את כולו** ו-כל המתנות **כתיקנה** בו
חוץ מאחת, נפסל הקרבן ואין חיוב כרת על אכילתו.
הגמרא מביאה משנה בענין זה: **תנן ה'תם במשנה (מנחות טז)** לגבי
מחשבת פיגול בעבודות המנחות, **פיגול** ו-חשב מחשבת פיגול
בעת הקטרת הקומץ ולא פיגל בעת הקטרת הלבונה אלא הקטירה
בשתיקה, או שפיגל בלבונה ולא פיגל בקומץ אלא הקטירו
בשתיקה, **רבי מאיר אומר**, המנחה **פיגול ותיבין עליו** ו-על
אכילתה) במזיד עונש כרת. **וה'תמים אומרים**, **אין בו** ו-באכילתו
כרת עד שיפגל ככל המתיר את המנחה, ועל כן עליו לפגל גם
בקומץ וגם בלבונה, ששניהם מתירי המנחה הם, ואם לא עשה כן
נפסלה בלבד.
הגמרא מבארת את דעת רבי מאיר: **אמר רבי שמעון בן לקיש**, **לא**
תימא שטעמא דרבי מאיר דקסבר שטעמין גם בחצי מתיר, ואין
צריך לחשוב מחשבת פיגול בכל המתיר, **אלא ה'תם מ'תמים** ו-עסקינו
בגון **שנתן** ו-הקטיר **את הקומץ כמחשבה לאכול** מהמנחה חוץ
לזמנה, והיא מחשבת פיגול, ו**את הלבונה הקטיר בשתיקה**, שלא
חשב כלום, או להיפך, שנתן את הלבונה במחשבת פיגול ואת

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

~ שולחן ערוך עם הערות וצינונים - הלכות שבת ~

ו הפורש מצודה ובשעת פרישתו נכנסה חיה לתוכה - חיב לב, אבל אם נכנסה אחר כך לתוכה - פמור, מפני שבשעת פרישתו אינו ידוע אם יצוד אם לאו⁴⁷, אבל אסור מדברי סופרים⁴⁸. ולפיכך, אסור להעמיד בשבת המצודה לצוד בה עכברים⁴⁹:

חלק ב, סימן שטז צידה האסורה והמתרת בשבת סעיף ו:

ביאורי הלכה

(לב) חייב - גם אם "צידה" באמצעות מצודה נחשבת כ"גרמא", אם ניצודה בעת מעשה פריסת המצודה - חייב⁴⁶.
(לג) אם לאו - אף אם הצידה מתייחסת ישירות למעשה הנחת המצודה ואינה "גרמא" בלבד⁴⁷, אין לחייב על מעשה הנחת המצודה משום "צידה" כל עוד לא ברור

צינונים והוספות

שם צידה להנחת המצודה אלא גרמא בלבד (ראה לעיל הערה מו) מכל-מקום חכמים גזרו על כל מצודה שהיא (מהלשון להלן "ולפיכך אסור להעמיד בשבת המצודה לצוד בה העכברים" (ועד"ז לשון המג"א ס"ק ט: "וג"ל דמה"ט אסור להעמיד בשבת המצודה לצוד בו העכברים") משמע שיטתו חידוש באיסור מצודת העכברים על מצודה אחרת, שבעוד שמצודה אחרת (פריסת רשת דייגים לדוגמא) ישנו חשש ממשי שיצוד בשעת פרישתה, במצודת עכברים אין חשש כזה (מצודה קטנה שמניחים (ולא פורסים), והעכברים שדרכם לברוח לעולם לא יכנסו בשעת הנחתה, ומכל מקום אסוריה חכמים); ודלא ככמה אחרונים שכתבו שאיסור פריסת מצודה מדברי חכמים רק בדבר שיכול לבוא לחיוב מן התורה (ראה ח"א כלל ל' סעי' ז, ועוד).
(50) מותר להעמיד לכתחילה בערב שבת כדי שיצוד בשבת (לעיל סי' רנב ס"א).

(51) צ"ע אם מותר להניח פתיון בתוך המצודה, כגון להניח גבינה במלכודת העומדת מערב שבת במטרה למשוך אליה עכברים (ועד"ז צ"ע אם מותר להניח אוכל בחצר שיוודע שימשוך לשם בעלי חיים, ומקווה שלא יצאו משם מעצמם), דאף שנתבאר לעיל שאסור להבריח בהמה למקום פתוח כשכוונתו לצידה, היינו משום שעצם הכנסתם (ישירות בעצמו) למקום כזה נחשב כחלק מפעולת צידה, משא"כ בנידו"ד שאולי יש לדמותו לרץ אחר בהמה עד שתתעייף ולא תוכל לזוז יותר שאינה פעולת צידה (ראה לעיל הערה כ).

(46) גרמא היא עשיית מלאכה האסורה בשבת בדרך לא ישירה ואיסורה מדרבנן אלא אם כן נעשתה המלאכה בשעת מעשהו (ראה סי' רסה ק"א ס"ק ג), אמנם לעניין מלאכת אפייה, הנחת פת בתנור לא נחשבת כ"גרמא" לאפייתה, שהרי זו הדרך הרגילה (והיחידה) לעשיית המלאכה, אבל במלאכת צידה היה מקום לומר ש"צידה כדרכה" היינו בידי דווקא ואילו באמצעות מצודה נחשבת כ"גרמא" (ראה אגלי טל (מלאכת חורש ס"א אות ג) דבחורש ע"י בהמה חייב כיון שזו עיקר דרך חרישה, אבל בזורע על ידי בהמה פטור כי דרך זריעה (ביד), וראה להלן הערה מז).

(47) לכאורה הצידה באמצעות מצודה אינה גרמא אלא פעולה ישירה שחייבים עליה גם אם נעשתה לאחר זמן, הן מצד שכך היא דרך הצידים (ראה לעיל הערה מו), והן מצד שבמשכן צדו על ידי מצודה כדלהלן ריש סי' שיז.

(48) כשם שבמלאכת אפייה, הנחת פת בתנור לא נקראת "אפייה" אם לא ידוע אם תיאפה או לא (גם אם האפייה לא נחשבת כ"גרמא"; בתהל"ד (ס"ק ד) הסיק שאם יודע ודאי בשעת הנחת המצודה שיצוד - חייב, ובשוע"ר אינו מוכרח כי ייתכן שעצם זה שהנחת מצודה בכל מקום לא מכריחה את הצידה (כפי שהנחת הפת בתנור דולק מכריחה בכל מקום את האפייה) גורם שלעולם אין לה שם "צידה" המחייב מן התורה.

(49) כיון שלפעמים יכול לבוא לידי חיוב חטאת, וגם במצודות שלא יכול לבוא לידי חיוב חטאת עדיין יש צידה על פריסת המצודה (כדלעיל הערה מז), וגם אם תאמר שאין

~ שו"ע רבנו הזקן לפי לוח "רב יומי" - הלכות תפילה ~

~ יום שני ~

ז היה עומד בתפלה וקראוהו לספר תורה אינו פוסק אפילו להאומרים שבקריאת שמע פוסק ועולה לספר תורה כמו שנתבאר בס' ס"ו:

ז אחר שסיים שמונה עשרה ברכות קודם אלהי נצור יכול לענות קדושה וקדיש וברכו כמו שיתבאר בס' קב"ב:

חלק א סימן קה דיין המתפלל שתי תפלות:

א המתפלל ב' תפלות זו אחר זו כגון שחרית ומוסף או ששכח ולא התפלל וצריך להשלימה בזמן תפלה שלאחריה ומתפלל שתיים זו אחר זו צריך להמתין בין זו לזו כדי שתהא דעתו מיושבת לערוך דבריו בלשון תחנון דהיינו כדי הילוך ד' אמות אפילו אינו רוצה לחזור למקומו אלא מתפלל שנית במקום שעומד שם כשפסע אחר תפלה הראשונה אבל לחזור למקומו אפילו אינו רוצה להתפלל שנית צריך להמתין כמו שיתבאר בס' קב"ג:

חלק א סימן קו מי הם הפטורים מתפלה וכו' ד' סעיפים:

א כל הפטורים מקריאת שמע פטורים מתפלה וכל שחייב בקריאת שמע חייב בתפלה חוץ מהמלוין את המת שאין למטה צורך בהן שאע"פ שחייבים בקריאת שמע פטורים מתפלה הואיל והיא מדברי סופרים ועוד שהיא בעמידה ואין יכולין לשהות כל כך אבל קריאת שמע עיקר כוונתה ועמידתה אינה אלא בפסוק ראשון ובקל יוכל לעמוד ולכוין:

ב נשים ועבדים אע"פ שפטורים מקריאת שמע חייבים בתפלה מפני שהוא מצות עשה שלא הזמן גרמא שזמני התפלה הם מדברי סופרים ועיקר מצות התפלה היא מן התורה שנאמר ולעבדו בכל לבבכם איזו עבודה שבלב זו תפלה אלא שאין לה נוסח ידוע מן התורה ויכול להתפלל בכל נוסח שירצה ובכל עת שירצה ומשהתפלל פעם אחד ביום או בלילה יצא ידי חובתו מן התורה.

ועל פי סברא זו נהגו רוב הנשים שאינן מתפללין י"ח בתמידות שחר וערב לפי שאומרות מיד בבקר סמוך לנטילה איזה בקשה ומן התורה יוצאות בזה ואפשר שאף חכמים לא חייבוים יותר.

אבל יש אומרים שעיקר מצות תפלה היא מדברי סופרים שהם אנשי כנסת הגדולה שתיקנו י"ח ברכות על הסדר להתפלל אותן שחרית ומנחה חובה וערבית רשות ואע"פ שהוא מצות עשה מדברי סופרים שהזמן גרמא והנשים פטורות מכל מצות עשה שהזמן גרמא אפילו היא מדברי סופרים כגון הלל וקידוש הלכנה אע"פ חייבו אותן בתפלה שחרית ומנחה הואיל ותפלה היא בקשת רחמים וכן עיקר.

~ יום ראשון ~

חלק א סימן קד שלא להפסיק בתפלה:

ד בכל מקום שפוסק אם שהה בהפסקתו מחמת אנסו כדי לגמור את כל התפלה מראשה לסופה חוזר לראש כמו שנתבאר בס' ס"ה ומשערין לפי המתפלל כמו שנתבאר שם.

ואם לא שהה כל כך חוזר לתחלת הברכה שפסק בה אם פסק בדבור באמצע איזו ברכה מ"ג ברכות אמצעיות אבל אם פסק בג' ראשונות חוזר לראש מפני שהן חשובות כברכה אחת ואם בג' אחרונות חוזר לרצה שהן חשובות ג"כ כאחת שג' ראשונות הן כעבד שמסדר שבח לפני רבו וג' אחרונות הן כעבד שקבל פרס מרבו ונטול רשות והולך לו.

במה דברים אמורים כשפסק בדיבור מחמת אונס או בשוגג אבל אם שח במזיד חוזר לראש בכל ענין (ועכשיו שרוב העולם אין נזהרין להשיח בברכות קריאת שמע חשובים שוגגים שאומר מותר שוגג הוא).

ואפילו אם הפסיק בדבור מחמת אונס או בשוגג באמצע איזו ברכה (מהאמצעיות) ולא חזר לתחלת הברכה אלא למקום שפסק וגמר תפלתו ועקר רגליו צריך לחזור לראש התפלה לפי שאותה ברכה שהפסיק בדבור באמצעה אינה עולה לו וכאלו לא אמרה כלל וי"ח ברכות מעכבות זו את זו לענין שאם דילג אחת מהן ולא נזכר עד שעקר רגליו צריך לחזור לראש כמ"ש בסימן קי"ט (אבל מי שאינו יודע להתפלל כולן אלא מקצתן יאמר אותן שיודע ואינן מעכבות זו את זו כמו שיתבאר בס' תקצ"ג).

אבל אם הפסיק בין ברכה לברכה גומר תפלתו על הסדר אפילו לכתחלה ואפילו שח במזיד (חוץ מג' ראשונות וג' אחרונות שהן חשובות כאחת לכל דבר).

(ו"א שאפילו שח במזיד באמצע ברכה יש לו תקנה לחזור לתחלת אותה ברכה מיד אחר השיחה אלא שאם אחר השיחה חזר למקום שפסק וגמר תפלתו) (או אפילו אותה ברכה ששח בה לברכה) אע"פ שעדיין לא עקר רגליו שאם היה שוגג היה חוזר לתחלת הברכה ששח בה עכשיו שהוא מויד צריך לחזור לראש.

וכן הדין אם הויד ולא הזכיר גבורות נשמים בתחיית המתים או שאלה בברכת השנים או של ראש חודש וחולו של מועד בעבודה:

ה אפילו לענות קדיש וברכו וקדושה לא יפסיק בתפלת י"ח אלא ישתוק ויכוין למה שאומר הש"ץ ויהיה כעונה בפיו ששומע כעונה בכל מקום ואע"פ אין בזה משום הפסק תפלה כיון שאינו מוציא בפיו וכשמגיע הש"ץ בקדיש ליתברך וישתבח חוזר הוא לתפלתו:

בל תוסיף שתפלת חובה היא במקום עולת התמיד ותפלת נדבה היא במקום עולת נדבה אבל אם מסופק אם התפלל אם לאו א"צ לחדש שום דבר בתפלתו הב' שכשחזור ומתפלל על הספק אין לך חידוש גדול מזה.

וע"י חידוש חוזר ומתפלל בנדבה כל הפעמים שירצה חוץ מתפלת מוסף שאין מתפללין אותה בנדבה אפילו מוסף ראש חודש כיון שאומר ומוספים כהלכתם והמוספים אינן קריבין אלא משל צבור ואין היחיד יכול להתנדב אותם ובשבת ויו"ט אינן מתפללין נדבה כלל לפי שאין נדרים ונדבות קריבין בהם:

ב אם התחיל להתפלל לשם חובה שהיה סובר שלא התפלל עדיין וזוכר בתוך התפלה שכבר התפלל צריך לפסוק אפילו באמצע ברכה ואפילו יכול לחדש בה דבר אינו יכול לגומרה לשם נדבה כיון שכבר התחיל בה לשם חובה ואי אפשר להביא קרבן שחציו חובה וחציו נדבה:

ג חידוש זה שאמרנו הוא שיחדש איזה דבר בכל ברכה מן האמצעות מעין הברכה ואם חידש אפילו בברכה אחת דיו כדי להודיע שהוא נדבה ולא חובה:

ד אין צבור מתפללים תפלת נדבה לפי שאין צבור מביאין קרבן נדבה אלא לקיץ המזבח כשהמזבח בטל וזהו דבר שאינו מצוי לכן אין להתפלל תפלת י"ח כנגד זה אבל יחיד יכול להתפלל תפלת נדבה אפילו בצבור:

ה הרוצה להתפלל תפלת נדבה צריך שיהא מכיר את עצמו וריו וזהיר ואומר בדעתו שיוכל לכון בתפלתו מראש ועד סוף אבל אם אינו יכול לכון יפה אנו קורין בו למה לי רוב זבחיכם וחלואי שיוכל לכון בג' תפלות הקבועים ליום:

~ יום חמישי ~

חלק א' סימן קח מי שלא התפלל לסיבת טעות או אונס:

א טעה או נאנס ולא התפלל שחרית צריך להתפלל מנחה שתים הראשונה לשם מנחה והב' לתשלומין שצריך להקדים תפלת המנחה שהיא חובת שעה לתפלת התשלומין ואם היפך שהיתה בדעתו שתהא הראשונה לתשלומין לא יצא ידי חובת תפלה שהיא לתשלומין וצריך לחזור אותה אחר התפלה שהוא חובת שעה (לפי שלא תקנו תשלומין אלא כשעוסק בתפלה שהיא חובת שעה שאו חוזר ומשלים מה שפסק בתפלתו ולא קודם לכן ולא אח"כ כמו שיתבאר) וכן הדין בכל מקום שצריך להתפלל תפלה לתשלומין.

ויש מפקקים לומר שא"צ לחזור ולהתפלל אלא א"כ גילה דעתו בפירוש בתפלתו שהשניה היא לשם חובה והראשונה לתשלומין וכגון שהוא מוציא שבת והבדיל בשניה ולא הבדיל בראשונה כמו שיתבאר ויש לחוש לדבריהם לחדש

אבל תפלת ערבית שהוא רשות אע"פ שעכשיו כבר קבלוהו עליהם כל ישראל לחובה מכל מקום הנשים לא קבלו עליהם ורובן אינן מתפללות ערבית במ"ש:

~ יום שלישי ~

ג קטנים שהגיעו לחינוך חייבים להנכם להתפלל י"ח ערב ובוקר ומכל מקום רשאי ליתן להם לאכול קודם תפלת שחרית ואסור לענותם כמו שיתבאר בס' רס"ט ושמו"ג לענין להאכילם קודם קידוש:

ד מי שתורתו אומנתו כגון רבי שמעון בן יוחאי וחביריו מפסיק לקריאת שמע ומברך לפניו ולאחריה אבל אינו מתפלל כל עיקר כיון שמבלעדי כן אינו מבטל מלימודו אפילו רגע גם בשביל התפלה לא יבטל ואף שצריך לבטל ולהפסיק לימודו לעשיית כל המצות אפילו של דברי סופרים מכל מקום תפלה הואיל ואינה אלא בקשת רחמים על עניני עולם הזה אין לו להניח חיי העולם ולעסוק בחיי שעה אבל אנו מפסיקין בין לקריאת שמע בין לתפלה כיון שמבלעדי כן אנו מבטלין הרבה.

ומכל מקום אם מלמד לאחרים ואם לא ילמדו עכשיו יתבטלו ולא יוכלו להתקבץ ללמוד אחר התפלה לא יפסק מלימודו עמהם אפילו אם יעבור זמן התפלה ומכל מקום פוסק וקורא פסוק ראשון של קריאת שמע כדי לקבל מלכות שמים בזמן קריאת שמע ויחזור אחר הלכה שיש בה יציאת מצרים כדי להזכיר יציאת מצרים בזמן קריאת שמע ואחר לימודו טוב שיגמור כל קריאת שמע ואע"פ שעבר זמנה לא הפסיד כאדם שקורא בתורה.

ואם אין השעה עוברת ויש לו שהות עדיין לקרות קריאת שמע ולהתפלל אינו פוסק כלל אפילו לימוד יחיד ואפילו התחיל ללמוד באיסור לאחר שכבר הגיע זמן קריאת שמע ותפלה שאסור לו להתחיל ללמוד עד שיתפלל תחלה אם אינו רגיל לילך לבית הכנסת כמו שנתבאר בס' פ"ט אעפ"כ אם התחיל אין צריך להפסיק ורשאי ללמוד כל זמן שיש שהות עדיין לקרות קריאת שמע ולהתפלל אח"כ:

~ יום רביעי ~

חלק א' סימן קז המסופק אם התפלל ודין תפלת נדבה:

א אם הוא מסופק אם התפלל י"ח אם לאו צריך לחזור ולהתפלל ומתנה ואומר אם לא התפללתי תהא לחובתי ואם התפללתי תהא לנדבתי ואע"פ שכל ספק מדברי סופרים להקל הצריכו לחזור ולהתפלל מפני שהלואי שיתפלל אדם כל היום בתורת נדבה אלא שאם ברי לו שהתפלל כבר וחוזר ומתפלל בתורת נדבה צריך לחדש איזה דבר בתפלתו כדי להודיע שהוא נדבה ולא יהא כמקריב ב' תמידין ועובר משום

מקום אם רוצה להתפלל אותן נדבה ושיחדש בהן דבר כמו שנתבאר בס' ק"ז הרשות בידו ונכון לעשות כן ולכן מי שהיה חולה או תפוס בתפיסה ולא היה המקום נקי נכון הדבר שכשיצא יתפלל כל התפלות שהפסיד ויחדש בהן דבר.

ואם יצא מתפיסה בראש חודש מזכיר בכולן יעלה ויבא. (אבל אם יצא בשבת לא ישלימן בנדבה עד למחר כמו שנתבאר בס' ק"ז):

י עבר כל היום ולא התפלל מוסף אין לה תשלומין שהאריך יקרא הקרבנות וכבר עבר זמן מוסף וגם לא תקנו ז' ברכות של מוסף אלא משום ונשלמה פרים שפתינו בלבד ובוה ודאי עבר זמנו במל קרבנו אבל שאר תפלות שהן בקשת הרחמים ולואי שיתפלל כל היום:

~ שבת קודש ~

יא לא תקנו תשלומין אלא לשונג או לאנוס אבל מי שהודיע ולא התפלל תפלה אחת אין לה תשלומין אפילו בתפלה הסמוכה לה ועליו נאמר מעוות לא יוכל לתקן וגו' ומכל מקום אם רוצה יתפלל אותו נדבה וא"צ חידוש שכיון שאם היה שונג היה חייב להשלימה בלי שום חידוש ועכשיו שהוא מתפלל בנדבה עושה מזיד כשונג ויש לו שכר תפלת תחנונים ובקשת רחמים אלא שאין לו שכר תפלת מצוה אלא שכר תפלת הרשות:

יב אינו נקרא מזיד אלא כשמבטל התפלה בשאט בנפש בלי שום טרדא אבל מי שהיה טרוד בצורך ממנו שלא יבא לידי הפסד ועל ידי כך הפסיד מלהתפלל אע"פ שעשה שלא כדיון שאסור לעבור זמן תפלה משום הפסד ממנו מכל מקום אינו נקרא מזיד ופושע לענין שלא יהא תשלומין לתפלתו.

וכן מי שהיה שכור ולא היה יודע הזמן חשוב אונס אע"פ שהתחיל לשנות אחר שהגיע זמן התפלה מפני שהיה סבור שיחיה לו שעות להתפלל לאחר שיפוג מן היין המועט שהתחיל לשנות בדיעה מיושבת ואח"כ נמשך לבו אחר המשתה ושכח על התפלה ונשתכר כל כך עד שלא נשאר שעות להסיר יינו מעליו טרם עבור זמן התפלה.

וכן מי שהיה מתעסק באיזה עסק ולא התפלל בעוד שהיה לו זמן להתפלל מפני שהיה סבור שעדיין ישאר לו זמן לאחר שיגמור אותו עסק שהוא מתעסק בו ובין כך ובין כך שכח על התפלה ונמשך בעסקו עד שעבר זמן התפלה אינו נקרא מזיד שהשוכח כאנוס הוא ויש לו תשלומין אפילו אם העסק הוא מהעסקים האסורים משהגיע זמן התפלה והוא התחיל בעסק זה באיסור כיון שלא ביטל התפלה בשאט בנפש אלא היה סבור להתפלל אחר שיגמור העסק ושכח אח"כ:

יג מי שבא לבית הכנסת סמוך לערבית וירד לפני התיבה והתפלל ערבית מבעוד יום ועדיין לא התפלל מנחה אין

איזה דבר כשהחזיר ומתפלל שאז אין חשש ברכה לבטלה לדברי הכל כמו שנתבאר בס' ק"ז סעיף א':

ב טעה או נאנס ולא התפלל מנחה צריך להתפלל ערבית שנים הראשונה לשם ערבית והב' לתשלומין ואע"פ שהתפלות הן כנגד הקרבנות אין אומרים כיון שעבר יומו במל קרבנו כיון שמכל מקום התפלות הן בקשת הרחמים וכל אימת שיתפלל יש לו שכר תפלה אלא שאין לו שכר תפלה בזמנה:

ג טעה או נאנס ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית שנים הראשונה לשם שחרית והשניה לתשלומין ואסור לאכול עד שיתפלל השניה ואם התחיל אין צריך להפסיק:

ד אבל קריאת שמע יש אומרים שאין לה תשלומין וברכות קריאת שמע לדברי הכל אין להן תשלומין כמו שנתבאר בסיומן נ"ח:

ה וטוב שלא יתפלל לתשלומין מיד אחר תפלת שחרית אלא יפסיק ביניהם באשרי (שאחר נפילת אפים) כדי לעמוד גם בתפלת תשלומין מתוך דברי תחנונים של תורה כמו שיתבאר בס' רל"ד סעיף ב'.

וכן כשמתפלל מנחה שנים או ערבית שנים טוב לומר אשרי בין תפלה לתפלה אע"פ שמן הדין די בשהייה כדי הילוך ד' אמות כמ"ש בס' ק"ה אך הוזהר הוזהר שלא לומר מזמור תהלה לדוד אחר מנחה או אחר ערבית אא"כ יאמרנו כקורא בתורה ולא בתורת חובה:

~ יום שישי ~

ו מי שצריך להתפלל שחרית שנים או מנחה שנים והוא ש"ץ יוצא במה שמחזיר התפלה בקול רם:

ז אין תשלומין לתפלה שהפסיד אלא בזמן תפלה (הסמוכה לה) אבל לא בשעה שאינה זמן תפלה כגון אם שהה הרבה אחר שהתפלל תפלה שהיא חובת שעה אינו יכול להתפלל עוד לתשלומי תפלה שהפסיד לפי שלא תקנו תשלומין לתפלה שהפסיד אלא בזמן שעוסק בתפלה שהיא חובת שעה שאז כיון שהוא עוסק בתפלה הוא חוזר ומשלים מה שפשע בתפלותיו:

ח לא תקנו תשלומין אלא לתפלה הסמוכה לה בלבד כגון אם טעה ולא התפלל שחרית ולא מנחה מתפלל ערבית שנים האחרונה לתשלומי מנחה שהיא תפלה הסמוכה לערבית אבל שחרית אין לה תשלומין וכן בשאר תפלות.

ומכל מקום אם טעה ולא התפלל שחרית בשבת מתפלל מנחה שנים אע"פ שכבר עבר מוסף לפי שאין ענין למוסף עם שחרית ומנחה שהם במקום התמידים ולכן הם נקראות סמוכות זו לזו אע"פ שהמוסף מפסיק ביניהם כיון שהוא ענין אחר לגמרי:

ט אע"פ שאין תשלומין אלא לתפלה הסמוכה לאותה תפלה ותפלות אחרות שהפסיד אין להם תשלומין מכל

לדמותו להויד ולא התפלל כיון שעדיין לא עבר זמן המנחה לפיכך צריך להתפלל מנחה מיד ואף אם תמצא לומר שאי אפשר לו להתפלל תפלת המנחה באותה שעה כיון שכבר עשאו לילה בתפלת ערבית מכל מקום לא יהא אלא ערבית

שנים והשניה לתשלומי מנחה.
ואם הוא ראש חודש יזכיר יעלה ויבא גם בשניה כיון שכבר קבל עליו ראש חודש:

~ 'תורה אור' פרשת נח - הפרשה החסידית ~

ויאמר ה' הן עם אחד¹

בינה - לבא כו'. וכל ספירה אית לה שם ידיעא כו'. ואנת לית לך שם ידיעא. אנת הוא חכים ולא בחכמה ידיעא, אנת הוא מבין ולא בבינה ידיעא.

דהנה תחלה הזכיר חכמה ובינה: "חכמה - מוחא" ו"בינה - לבא", ומהו שאמר אחר כך "אנת הוא חכים", דאין רצונו לומר "אנת הוא חכים" שמתלבש באותו בחינת חכמה שהזכיר תחלה, שהוא מהעשר ספירות; דמדקאמר "וכל ספירה אית לה שם ידיעא, ואנת לית לך שם ידיעא - אנת הוא חכים", זה מורה דפירוש "אנת הוא חכים" הוא גם כן בחינה "לית לך שם ידיעא"; ואלו בהתלבשות אור אינסוף ברוך הוא בעשר ספירות דאצילות, אזי נקרא הוא יתברך בשם, לפי הספירות שמתלבש בה; כמו שכתוב ב"פרדס" שער השמות באריכות, וכנ"ל "שם אל בחדס כו'". ואם כן, איך יתכן בחינת "אנת הוא חכים" וגם "לית לך שם ידיעא"?

אלא הפירוש, דמתחלה אמר "אנת הוא חד ולא בחושבן", ואף על גב דאפיקת עשר תקונין שהם עשר ספירות דתקון דאצילות, אשר כל ספירה היא בחינה מיוחדת מזהותה - חכמה, חסד כו', ואם כן הנה סלקא דעתך שגם בהעצמות יש חסידות וגם כן בחינות מיוחדות - חכמה, חסד כו', לזה אומר שאינו כן, כי בחינת "אנת הוא חכים" הוא "ולא בחכמה ידיעא".

"ויאמר ה' הן עם אחד ונשפה אחת וכלם כו', ונתנה לא יבצר מהם וגו'" (פרשתנו יא, ו):
ולכאורה תמויה: איך לא יבצר מהם נגד רצונו יתברך?

ומי זה אמר ותהי - אם ה' לא צוה?²
גם: מה הנה ממשבותם לעשות "מגדל וראשו בשמים"? (פרשתנו יא, ד) - שכל זה תמויה.
אך הנה ב"לקוטי תורה" להר"י ז"ל כתב בענין דור הפלגה: ש"כפונתם הנה להמשיך להם השפעת טובה בהכרח, בכח שמוש השמות, אף אם לא היו טובים כו'", עיין שם.³

וביאור הענין יובן במה שכתוב ב"כתבי האר"י"ל" וב"פרדס" בענין ו' שמות שאינן נמחקין: שם 'אל' בחדס, שם 'אלקים' בגבורה ושם 'הו"ה' בתפארת. ופירוש, דהיינו בהפלים דחג"ת. כי האור הוא בכלם ממש הו"ה ורק בהפלים הוא בחדס שם 'אל' כו', ובתפארת אפילו בהפלי מאיר שם הו"ה.⁴

ולהבין זה - מפני מה בתפארת הוא הפלי גם כן מבחינת שם הו"ה מה שאין כן בשאר הספירות?
ויש להבין מה שכתוב במאמר ד"פתח אליהו"⁵:
"אנת הוא דאפיקת עשר תיקונין וקרינן להון עשר טפירן [...] חסד - דרועא מינא כו', חכמה - מוחא [...].

5. (ועיין מה שנתבאר בפ' נח, בפסוק "בעצם היום הזה" (לקמן ס, א)).

6. (תקוני זוהר בהקדמה יז, א).

7. (שער כ).

8. (ראה פרדס שער ה (שער סדר האצילות) פרק ד. שער יא (שער התצפחות) פרק א ואילך. וראה גם עין חיים שער א (דרוש עגולים וי"ש) ענף ד. נתבאר לקמן חוספות וי"ח ק, סוף עמוד ב"ג. לקוטי תורה בחקונו מו, ג. וראה ספר הערכים חב"ד פרק ג עמוד רכה ואילך).

1. (תנח"ת פסוק קדושת אדמו"ר האמצעי נדפסה בספר מאמרי אדמו"ר תקנ"ז על פרישיות התורה בראשית שמות עמוד סא. וראה אור התורה נח (בראשית פרק ו) עמוד תרס"ב, ובאריכות - תורת חיים נח סג, ג).

2. (על פי איכה ג, לו: "מי זה אמר ותהי, אך לא צוה").

3. (לקוטי תורה מהאר"י"ל סוף פרשת נח).

4. (שבעות לה, א. א ב ובר"ף ורא"ש שם. רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ו הלכה ב. עין חיים שער מה פרק ג. וראה לקוטי שיעור חלק כא עמוד 195 הערה 60 ושם נסקן).

ולכן נקראים בשם "עשר ספירות הגנוזות".

ויוכן על דרך משל: כי הנה כחות הנפש המתלבשים באברי הגוף, הרי הם מתחלקים כל כח מהות בפני עצמו ובאבר מיוחד בפני עצמו – כח הראיה בעין, וכח השמיעה באוזן, וכח המעשה בידים; וכן כחות עליונים מהן – כח השכל במוח וכח המדות בלב.

והנה כל כחות אלו נמשכים ומתפשטים מן הנפש האחת שהיא עצם אחד. ואם כן, החילוקי כחות הנ"ל כשהיו עדיין כלולים בהנפש, ודאי היו כולם בהתפלגות אחת ממש בלי שום התחלקות; וכמו שהנפש היא עצם אחד – ואיך הוא זה? והלא אנו רואים ראייה ושמיעה הם שני בחינות שונות זו מזו?

אלא ודאי משום כשהיו בחינות כחות אלו בנפש, הם בבחינה דקה ורוחנית יותר לאין שיעור מפשרהם אחר כך בגוף החומרי, עד ששם הם כולם מיוחדים כאלו הם רק דבר אחד ממש.

ועל דרך זה יוכן הנמשל: שענין עשר ספירות דאצילות, שהם כל בחינה בכלי בפני עצמו: חכמה – בחינה בפני עצמה, וחסד בפני עצמה כו'; אבל בשרשן בבחינת עשר ספירות הגנוזות הם בעליו יותר דק ונעלה לאין קץ, עד ששם הם כולם רק דבר אחד ממש. והיו שהן "עקודים בכלי אחד" ממש. וזה שבאצילות חכמה וחסד הם שני דברים שונים זה מזה, היינו לפי שהחכמה דאצילות אינה בערך כלל מהות החכמה דעקודים, וכנ"ל שהיא הנקראת "חכמה ידעא".

והנה אחר כך נמשך בחינת עולם הנקודים, ושם כל ספירה בפני עצמה, והן עשר נקודות. והיינו שכבר ירדו בירידה גדולה ממדרגת עשר ספירות דעקודים שהן כולם דבר אחד כנ"ל, מה שאין כן בעשר ספירות דנקודים, והיו כמו בחינת "חכמה ידעא" כו'.

(והרי מוכן גודל הצמצום והירידה, כי מלבד זה שבעקודים ועשר ספירות הגנוזות היו בעליו רב יותר, עד שנקראו "חכים ולא בחכמה ידעא" כנ"ל, הרי עוד זאת, כי היום, כיון שכולן בכלי אחד ואין בהם שום התחלקות, אם כן בהמשכת בחינת חכמה על דרך משל, הרי יש בזה כל העשר ספירות הגנוזות יחד, ולא בחינת חכמה בפני עצמה,

רצונו לומר: כי חכמה דאצילות נקראת "חכמה ידעא", אף על פי שהיא גם כן באמת למעלה מעלה ממהות חכמה דבי"ע, מפל מקום בין שהיא מקור ושרש לה, נקראת "חכמה ידעא". והיינו ששם הוא בחינת כלים ממש – חכמה יש לה בלי בפני עצמו, בינה בפני עצמו. והיו דייקא בעשר ספירות דאצילות, אבל מה ד"אנת הוא חכים" הוא "לא בחכמה ידעא" כלל, עד שהתהוות חכמה דאצילות מבחינת "אנת הוא חכים" הוא על דרך התהוות יש מאין ולא בחינת עילה ועלול כלל.

ולא על דרך התהוות חכמה דבי"ע מחכמה דאצילות, שזה נקרא גם כן השתלשלות, שלכך נקרא חכמה דאצילות "חכמה ידעא" – ואיך היא ידעא? אלא שלפי שהחכמה דבי"ע נתהוות ממנה על ידי השתלשלות, והיא גלויה וידועה, לכך גם החכמה דאצילות נקרא חכמה ידעא. וכמו על דרך שנקרא אדם דאצילות – אדם דעשייה. מה שאין כן בחינת "אנת הוא חכים" הוא "לא בחכמה ידעא". והיו הנקרא בלשון הפרדים "עשר ספירות הגנוזות במאצילין", שעל זה אמר "אנת הוא חכים כו'".

וענין זה עולה בקנה אחד עם מה שכתוב ב"עין חיים" שיש "נקודים, נקודים וברודים". והיינו, שבעקודים כל העשר ספירות הם עקודים בכלי אחד, ואין שם שום התחלקות כלל לעשר ספירות; ובנקודים הוא שנחלקו לעשר נקודות; וברודים הוא עולם התקון, בחינת פרוצים כו'.

וזהו שאמר אליהו "אנת הוא דאפיקת עשר תקונין" – שהם עשר ספירות דברודים, אמנם שרשם ומקורם שהם בחינת עקודים, הרי הם "בכלי אחד" ממש כל הבחינות, חכמה ובינה כו'. והיינו לפי שהם למעלה מעלה ממהות בחינת חכמה ובינה הידועים דאצילות,

(והתהוות חכמה ובינה דאצילות הוא יש מאין. היינו על ידי צמצום א"ק וצמצום הדיקא¹⁰, עד דאבא ואימא יונקים רק מבחינת שערות כו'. מה שאין כן מאצילות לבריאה אינו רק על ידי "פרסא", שאינו מערך הצמצומים אלו שבין א"ק לאצילות, ולכן נקרא "השתלשלות").

בתנאה. בביאור יותר חכמה מקומות בדא"ח – לדונקא שער היחוד (לאדמו"ר האמצעי) פרק ז ואילך. הנסמן בהמשך יום טוב של ראש השנה תרס"ו עמוד רטו הערה 163.

9. (עין חיים שער העקודים שער ו ואילך – על הפסוק (וצא לא, י'): "עקודים, נקודים וברודים").

10. (ראה עין חיים שער הנקודים פרק ב. תנא, שער היחוד והאמונה פרק ט

כל בחינה בפני עצמה – חסד לבדו וגבורה לבדו. אבל בתקון יש בחינת התפללות והתחברות. (כמו על דרך משל חבור האותיות שגפנדרו להיות מצטרפין יחד לתיבות. ומכל מקום אין זה כמו בחינת עקודים שהיו כולן דבר אחד ממש עד שהיו רק בכלי אחד. מה שאין בן בברודים שכל ספירה יש לה כלי בפני עצמה, רק שמתפללים מכל העשר ספירות וכו'.

ומכל מקום על ידי התפללות זו מאיר בהן הארה עליונה מאינסוף ברוך הוא, כי אור אינסוף ברוך הוא מאיר ונמשך דקא במקום שיש חבור והתפללות.

וכמו למטה: "זכר ונקבה בראם" (בראשית ה, ב), ועל ידי זה "ויברך אותם" (שם) – על ידי ההתפללות כו'. וכמו בצירוף עשרה – אומרים דבר שבקדושה, ד"אכל בי עשרה שכינתא שריא"¹⁶, מה שאין בן אם היו אלו העשרה כל אחד בפני עצמו כו'.

וזהו על ידי שם מ"ה המאיר בעולם התקון, ששרשו למעלה מבחינת נקודים. כי הוא שם מ"ה דא"ק, שהוא בחינת האור הכללי, על דרך הנ"ל בעקודים, על בן ממונו נמשך התקון שיהיה נעשה ההתפללות בברודים. והיינו כי שם מ"ה הוא בחינת בטול, מלשון "ונחנו מה" (בא טו, ו) וההתפללות נמשך מחמת הבטול לאור אינסוף ברוך הוא. ולכן על ידי שם מ"ה נעשה גם בן ההתפללות בעשר ספירות דיתקון כו' :

ומעתה יובן מה דכתפארת בהכלי גם בן הוא מבחינת שם הוי"ה, מה שאין בן בפלים דחסד וגבורה: כי הנה עיקר ההתפללות הנעשה בעולם התקון הוא על ידי קו האמצעי, שהוא בחינת תפארת, מדתו של יעקב – "שלימו דאבהן"¹⁷, "ישב אהלים" (תולדות כה, כו), שמחבר בחינת חסד וגבורה¹⁸. ולכן יעקב המשיך בחינת עקודים נקודים וברודים, שהמשיך מבחינת עקודים גם בברודים על ידי שם מ"ה, להיות התפללות כו'.

בין דהתם אין חכמה בחינה בפני עצמה כלל לבדה, כי אם כל העשר ספירות הנגזרות הם דבר אחד ממש, אם בן אין שייך כלל לומר המושכת חכמה בפני עצמה, כי אם המושכת דבר הנקרא "עשר ספירות הנגזרות" כו'. יחד. מה שאין בן בבחינת עשר ספירות דנקודים, נתצמצם להיות חכמה נמשכת בחינה אחת לבדה ממש, וכן חסד כו'.

והרי מובן, שאין ערוך כלל בחינת חכמה כשהיא בפני עצמה לבחינה הכוללת כל העשר ספירות יחד ממש. וכמו שאין ערוך אות אחת הנפרדת מתיבת "למשפחותיכם"¹² על דרך משל, לגבי התיבה כולה כשהיו כל האותיות יחד. מלבד מה שבחינת החכמה זו כשהיא בפני עצמה נקראת "חכמה ידיעא", מה שאין בן החכמה ד"עשר ספירות דעקודים" נקרא "חפים ולא בחכמה ידיעא". וגם על זה שייך "אנת הוא חד ולא בחושבן" בין שאין שם בחינת התחלקות עשר ספירות כנ"ל.

ומכל מקום, אור אינסוף ברוך הוא עצמו הוא למעלה מעלה מבחינת עקודים, כי גם עקודים נקרא "אדם דבריאה" לגבי אינסוף ברוך הוא¹³.

ועל דרך זה ההפך בין הארת הקו להרשימו שגשאר אחר הצמצום ומקום פנוי. דהנה הארת הקו מאיר בכל עולם לפי ערכו, אך הרשימו היא בחינה הכוללת לכל העולמות¹⁴ :

והנה בעולם הנקודים היה שבירת הפלים¹⁵, שזהו ענין עולם התהו. והיינו לפי שהיו רק בבחינת נקודות, כל אחד בחינה בפני עצמו. ואחר כך עולם הברודים הוא עולם התקון, שנעשו בבחינת פרצופים, שהוא להיות בחינת התפללות, שלא יהיה חכמה בפני עצמה כי אם תהיה כלולה גם בן מכל העשר ספירות. ונקרא פרצוף אבא, וכן פרצוף ז"א שעיקרו בחינת המדות. אך כולן היו כלולים יחד, וגם המוחין דאבא ואימא מאירים בהם. והרי זה מעלה יתירה מבחינת נקודים שהיה רק

"הארת הקו, והארה דהארה, והארה דהארה דהארה כו'".

15. (ראה עין חיים שער ז פרק א).

16. (ברכות ו, א).

17. (זהר חלק א וישלח קעא, א).

18. (כמו שכתב בזהר חלק ב סוף פרשת תרומה דף קעה עמוד ב'. ונקרא יב, ב. וישלח קסו, ב – נסמן בלקושי תורה ואתתנו ה, ב).

11. [נראה לי בדרך אפשר (פירוש): כולם – הערות והיוונים מכבוד קדושת אדמו"ר].

12. (בא יב, כא. מקסי לה, נד).

13. וענין מה שנתבאר על פסוק "את שבתותי תשמור", בענין שבת תתא ושבועתא (ראה לקושי תורה בפר מג, ב).

14. (צריך עיון, דמבואר בחכמה מקומות דהקו גבוה הרבה מהרשימו. וענין ב"אגרת הקדש" (סין כ), מאמר "איהו וחיזהו":

(יחז"ל ב, ב) "אלקים אחרים כו"; כי זהו כל עיקר מעלת עולם התקון שהוא בחינת ההתפללות. ולכן נאמר גבי יעקב "שבעים נפש" (שמות א, ח) – לשון יחיד, מה שאין בן בעולם התהו מחמת שלא היה התפללות נמשך שבירת הכלים.

ואמנם הם ידעו אשר לקבל מעולם התקון הוא על ידי בטול היש, כנ"ל בענין התקון על ידי שם מ"ה, והם לא רצו בזה. וכמו שכתב ב"לקוטי תורה" לחר"ו ז"ל²⁷: שרצו לילך בשרירות לבם, ושאף על פי כן יומשך להם השפעת טובה כו, על כן נתחבמו לעשות המגדל והעיר.

והוא שנתיעצו, שעל ידי האחדות שיהיה ביניהם להיות "חבור עצבים" (הושע ד, יז), על כן על ידי זה ימשיכו להם טובה והשפעה נשמית על כל פנים, אף אם לא יהיה להם הבטול ועבודת השם יתברך.

והיינו כי ידעו בכח שמוש השמות עליונים, שבהחינת התפללות מאיר אור עליון ביותר. וכמו שנתבאר לעיל בענין "עקידים בכלי אחד", שהוא בחינת ומדרגה גבוהה מאד, שהוא למעלה מעולם התהו ומעולם התקון.

ועל כן אמרו "ונעשה לנו שם", שימשיכו גם כן מושם הו"ה, דהיינו ממקום הפולל לכל ההשתלשלות בשוה, שהוא אור כללי כנ"ל, ולא יצמרכו להיות נכנעים תחת ידי הקדושה דעולם התקון דאצילות, שמשם אי אפשר להם לקבל רק מבחינת חיצוניות כו. והיינו על ידי האחדות וההתפללות שיהיה ביניהם.

ולכן עשו ה"עיר ומגדל" (פרשתנו שם), דהיינו שהיה סימן להם שלא יתפרדו איש מעל אחיו. כי רועי צאן היו, זה הולך אנה וזה אנה, על כן עשו עיר ומגדל גבוה כדי שיתקבצו פולם שם ולא יפרדו איש מעל אחיו²⁸.

ולכן תפארת נקרא (הושע ב, יב) "אות אמת"¹⁹, מפני שמחבר ועושה התפללות שלא יהיו המדות חסד וגבורה נגדיים זה לזה.

והנה "הגדול הגבור"²⁰ הוא בחינת חסד וגבורה, ו"הנורא" הוא בחינת תפארת. ויש בו תוספת וי"ו – "הנורא", שנמשך המושכה עליונה שעל ידי זה נעשה ההתפללות. ובענין הנ"ל דהתקון וההתפללות הוא על ידי המושכת שם מ"ה. וכן בעקב נאמר (יצא כח, יז): "מה נורא המקום הזה"²¹.

וזהו דבכלי התפארת הוא מאיר שם הו"ה, שהוא הארה גדולה ונעלית יותר מבכלים דחסד וגבורה, והיינו כי על ידי שם הו"ה נמשך בחינת ההתפללות, וזהו שכתוב (ואתחנן ו, ד): "הו"ה אחד"²².

והנה התורה נקראת (בא יג, ט): "תורת הו"ה", כי בתורה כתיב (משלי ג, יז): "וכל נתיבותיה שלום", וכמו שכתוב: "אז יחזק במקווי יעשה שלום לי וגו"²³ – "שלום בפמליא של מעלה, ובפמליא של מטה"²⁴, שיהיה בחינת ההתפללות ויחוד הספירות וההיכלות, ועל ידי זה יומשך גילוי אור אינסוף בנוריהוא.

והתפללות זו הוא על ידי הבטול. וזהו יסוד כל התורה: להיות בטול היש לאין. וכל השלשה דברים שעליהם העולם עומד²⁵, היינו: תורה ועבודה וגמילות חסדים – פולם ענינם בטול היש לאין. ועל ידי הבטול נעשה ההתפללות, מה שאין כן בבחינת יש כו.

והנה דור הפלגה אמרו (פרשתנו יא, ד): "ונעשה לנו שם פן נפוצ כו" – פירוש²⁶: שרצו גם כן שיקבלו השפעה מבחינת שם הו"ה שהוא המושכה עליונה. וזהו "ונעשה לנו שם פן נפוצ" – פירוש: שלא רצו שיומשך להם ההשפעה מבחינה שלמטה במדרגה, שמשם יניקת החיצונים, שיניקתם מאחוריים דשם אלקים, ונקרא לכך

19. (עין בזהר ריש פרשת ויקרא).

20. (תחלת תפילת העמידה: "הגדול הגבור והנורא". על פי עקב י, יז. נחמיה ט, לב).

21. (ראה זר חלק ב יחז"ל ע"ה סוף עמוד ב. תקוני זר תקון ע קכ, א).

22. (ועין מה שנתבאר על פסוק "לתת נקמת הו"ה במדון" (לקוטי תורה מנחות דבור המתחיל "החלצו מאתכם" פ, ד, פה, ב)).

23. ("שלום יעשה לי". ישעיה כו, ח).

24. (סנהדרין צמ, ב): "כל העוסק בתורה לשמח מושם שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה שנאמר: אז יחזק במקווי יעשה שלום לי שלום יעשה לי".

25. (אבות א, ב): "על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים".

26. (ראה אור התורה שיר השירים (פרך ו) עמוד אי"ג).

27. (סוף פרשת נח שם).

28. וכמו שכתב הרב אבן עזרא (הובא בספר המאמרים תר"ל עמוד ז'): "שהפולגה שלהם בבנין עיר ומגדל כדי שיהיה להם אחדות, על כן עשו עיר ומגדל כדי שיתקבצו שם פולם ולא יפרדו איש מעל אחיו, ועל ידי האחדות שלהם היו יכולים להמשיך טובה והשפעה נשמית אף שלא יהיה להם הביטול ועבודת השם יתברך".

(וְהוּוּ כְּעֵין מַה שֶּׁכְּתוּב (בראשית ג, כב): "כֵּן יִשְׁלַח יְדוֹ וְלָקַח גַּם מִעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל וַחֵי לְעוֹלָם" – וְאִין זֶה רָאוּי, כִּיּוֹן שֶׁכָּבֵד נִפְגַּם עַל יְדֵי עֲוִי-הַדַּעַת אִם כֵּן יִמְשִׁיד תּוֹקֶף זֶה דַּעֲוִי-הַחַיִּים בְּסִטְרָא-אַחֲרָא, וְיִגְבִּיר הַרְעָה. וְכֵמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּמָקוֹם אַחֲרִי³¹, וְכֵן הוּא כָּאֵן).

וְעַל כֵּן: "הִבָּה וְנִבְלָה שִׁפְתָּם כו"³⁴ – "פִּיּוֹר לְרִשְׁעִים הִנָּא לָהֶם וְהִנָּא לְעוֹלָם"³⁵, וְ"כְנוּם לְצַדִּיקִים" – שִׁישׁ בָּהֶם הַבְּטוּל לְהַשְׁמִית-בְּרִיךְ – "הִנָּא לָהֶם וְהִנָּא לְעוֹלָם", כִּי עַל יְדֵי הַהִתְפַּלְלוֹת נִמְשָׁד מִמָּקוֹם עֲלִיּוֹן כְּנִל. וְלָכֵן הַשְׁלֹם הוּא הַ"כְּלִי הַמְחֻזָּק בְּרִכָּה":

וְגַם עַל פִּי רוּחָנִיּוֹת גַּם כֵּן, עֲנִין הָעִיר וְהַמְגִּדֵּל הָיָה לְתוֹעֵלַת הַחֲבוּר וְהַיְחוד²⁹.

וְהוּוּ מַה שֶּׁאֲמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ-הוּא (פְּרָשְׁתוּ יא, ו) "הֵן עַם אֶחָד וְשִׁפְהָ אֶחָת לְכוֹלָם כִּי, וְעַתָּה לֹא יִבְצֹר מֵהֶם כָּל אִשָּׁר יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת":

פִּירוּשׁ: כִּי לְפִי שֶׁבְּאֻמַּת עַל יְדֵי הַהִתְפַּלְלוֹת וְהַחֲבוּר נִמְשָׁד מִמָּקוֹם עֲלִיּוֹן בְּיוֹתֵר, וְכֵמוֹ שֶׁכְּתוּב "חֲבוּר עֲצָבִים וְגו'"³⁰, וְאִם כֵּן "לֹא יִבְצֹר מֵהֶם כִּי", וְאִם כֵּן הָרִי חֹסֵי-שְׁלֹם יִמְשִׁיכוּ "הַמִּים הַיּוֹצֵאִים מִבֵּית ה' – לְבֵית הַכֶּסֶף כִּי, אִשֶּׁת הַזֹּמָה כו"³¹, כִּיּוֹן שֶׁהֵם הָיוּ הוֹלָכִים בְּשִׁרְיֹת לָבֶם³² כִּי, וְלֹא רָצוּ לְקַבֵּל הַבְּטוּל וְהָעוֹל.

29. (עֵינִן בְּזוּהַר פְּרִשְׁתָּה נח, דף ע"ד (ע"ב-ע"ה)).

30. ("אֶפְרַיִם הִנֵּחַ לוֹ". הוֹשֵׁעַ ד, יו. וְרָאָה רִשְׁ"י שָׁם י, ב: "לְפִי מִדְרַשׁ אֲנִי: גְּדוֹל הַשְׁלֹם שֶׁאֶפְיָלוֹ יִשְׂרָאֵל עָבְדוּ עֲבוּדָה זָרָה וְשְׁלֹם בֵּינֵיהֶם אִין הַשְׁקֵן מִמִּתְּנָה בֵּינֵיהֶם שְׁנֵאֲמַר חֲבוּר עֲצָבִים אֶפְרַיִם הִנֵּחַ לוֹ").

31. (נִסְחָ סֵדֵר נְיוּפָה לְאַחֵר הַתֵּרֶת נִדְרִים: "וְהַמִּים הַיּוֹצֵאִים מִבֵּית ה' הוֹלָכִים מִבֵּית הַמַּלְכוּת לְבֵית הַכֶּסֶף מִקּוֹם הַטִּיגוּפָה אִשֶּׁת הַזֹּמָה אוֹיְבֵתִיד". בִּיחְוָקָל כג, מו: "אִשֶּׁת הַזֹּמָה").

32. (עַל פִּי יְרֵמְיָה יא, ח: "וַיִּלְכוּ אִישׁ בְּשִׁרְיֹת לָבֶם").

33. (רָאָה לְעֵיל בְּרָאשִׁית ה, ד).

34. (נח יא, דח: "הִבָּה גִּדְרָה וְנִבְלָה שֵׁם שִׁפְתָּם . . וְנִפְץ ה' אֹתָם מִשָּׁם עַל פְּנֵי כָּל הָאָרֶץ").

35. (סִנְהֶדְרִין עא, ב בְּמִשְׁנֵה [וּפִירוּשׁ רִשְׁ"י]: "פִּיּוֹר לְרִשְׁעִים – הִנָּא לָהֶן וְהִנָּא לְעוֹלָם" [שֶׁהֵן נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה וְאִין יְכוּלִים לְהוֹנֵחַן עֲצָה רַעָה וְלִסְיֵעַ זֶה אֶת זֶה], וְלְצַדִּיקִים – רַע לָהֶן וְרַע לְעוֹלָם". מִסְכָּת כָּלָה רַבְתִּי פֶּרֶק ו הָלָכָה ד: כִּינוּם לְצַדִּיקִים, הִנָּא לָהֶם וְהִנָּא לְעוֹלָם . . פִּיּוֹר לְרִשְׁעִים, הִנָּא לָהֶם וְהִנָּא לְעוֹלָם". וְרָאָה פְּסִיקְתָּא זוּמְרָתָא (לָקַח טוֹב) אֶתְמַר בְּהַקְדָּמָה. וְשָׁם: "כָּל זְמַן שֶׁהִרְשָׁעִים מִכּוֹנְסִים רַע לָהֶם וְרַע לְעוֹלָם . . וְכַשֶּׁנִּתְקַבְּצוּ בְּדוֹר הַפְּלִגָּה, מַה בְּתִיב בָּהֶם, הֵן עִם אֶחָד וְשִׁפְהָ אֶחָת לְכוֹלָם וְגו', וְכִתִּיב וְנִפְץ ה' אוֹתָם").

ב.

הוֹד כ"ק אַדְמו"ר מִרְנָא וְרַבְנָא דוֹבְעֵר – אַדְמו"ר הַאֲמַצְעִי

~ תוֹרַת חִיִּים ~

בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה

צוּי ה' בְּהִיוּתוֹ כֵּן צ"ט שָׁנָה הֲלֹא כִבֵּר קִיִּים אֲבִרָהֶם כָּל הַתוֹרָה אִפִּי ע"ת שְׁנֵא עֵקֶב אִשֶּׁר שִׁמְעוּ כו' וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמֵרֵי מִצְוֵי כו' וְלִמָּה לֹא קִיִּים מִצְוֹת מִיִּלָּה עַד שְׁעִיּוֹתוֹ ה' וְהֲלֹא מִצְוֹת מִיִּלָּה רֵאשׁוֹנִי לְכָל מִצְוֹת וְכוּלָּלֶת כָּל מִצְוֹת שְׁבִתוֹרָה וְהִיא בִּאֲמֹת לְמַעֲלָה מִכָּל הַתוֹרָה (בְּרִכּוֹת מו, ב) (מִפְּנֵי שֶׁנִּכְרַתוּ עֲלֶיהָ י"ג בְּרִיתוֹת וְהַתוֹרָה נִכְרַתָּה בְּג' בְּרִיתוֹת וְע"כ מִקְדָּים לֹמַר בְּבַהֲמ"ז בְּרִית לְתוֹרָה וְעַל בְּרִיתֶךָ שְׁחַתַּמְתָּ בְּבִשְׂרֵנוּ וְאוּח"כ וְעַל תּוֹרַתֶךָ שְׁלֹמְדַתְנוּ כו' כְּמ"ש בְּדוּר"ל (שם) וְצִרִיךְ לְהַקְדִּים בְּרִית לְתוֹרָה) וַיִּשׁ רְמוֹז לִזֶּה שִׁמְצוֹת מִיִּלָּה לְמַעֲלָה מִכָּל הַתוֹרָה שֶׁפְּסוּק מִי יַעֲלֶה לָנוּ הַשְּׁמִימָה כו' (דְּבָרִים ל, יב) ר"ת מִיִּלָּה וְס"ת שֵׁם הוֹי"ה כו' דְּמִרְמוֹז בּוֹה

(א) **בַּעֲצֵם** הַיּוֹם הַזֶּה נִמּוֹל אֲבִרָהֶם וַיִּשְׁמַעֲאֵל בְּנוֹ כו'. וְאִמְרוּ בְּמִדְרַשׁ ב"ר נִמּוֹל מֵאִלּוּ שֶׁה' עֲזָרוּ שִׁשְׁלָח יְדוֹ וְאִיזוּ עֲמֵו וְכִרְתָּ עֲמֵו הַבְּרִית (נַחֲמִי מ, ח) לוֹ לֹא נִאֲמַר אֵלֹא עֲמֵו כו'. מִשְׁא"כ בְּבִנְיָ בֵּיתוֹ כְּתִיב וַיִּמַּל אֶת בֶּשֶׂר עֶרְלָתָם כו'. וְהִנֵּה יֵשׁ לְהַבִּין מִמִּי שֶׁ בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה וְלֹא אִמְרוּ בְּיוֹם הַזֶּה כו' וְעוֹד לְמָה חֲזֹר וְכַפֵּל הַדְּבָר אַחֵר שֶׁכָּבֵד אִמְרוּ וַיִּמַּל אֶת בֶּשֶׂר עֶרְלָתָה בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה כַּאֲשֶׁר דָּבַר אֹתוֹ אֱלֹקִים וְאֲבִרָהֶם כֵּן צ"ט שָׁנָה בְּהִמּוּלוֹ בֶּשֶׂר עֶרְלָתוֹ (בְּהִמּוּלוֹ מַעֲצָמוֹ וְגַם בִּישְׁמַעֲאֵל אִמְרוּ כֵּן וְכַשֶּׁכַּפֵּל הַדְּבָר אִמְרוּ בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה נִמּוֹל אֲבִרָהֶם וַיִּשְׁמַעֲאֵל בְּנוֹ וְכָל אֲנָשִׁי בֵּיתוֹ כו' נִמּוּלוּ אֹתוֹ) וְהִנֵּה בִּאֲמֹת יֵשׁ לְהַבִּין לְמָה נִצְרָךְ אֲבִרָהֶם לְקַבֵּל מִצְוֹת מִיִּלָּה ע"פ

בתורה ומקובל בפי חכמי ישראל ממש (שבת קד, א) (ונידון כו"מ כו') ושרש הענין הוא דהתורה היא בב' מדרגות פנימיות וחיצוניות כמ"ש (דברים כט, כח) הנסתרות לה' כו' והנגלות לנו ולבנינו כו' וכמ"ש (יחזקאל ב, י) כתובה פנים ואחור כו' ובח' הפנימית שבה הוא בח' עה"ח שלמעלה מעה"ד כו' וכמ"ש (משלי ג, יח) עין חיים היא כו'. וע"ז נאמר (איוב יא, ט) ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים שלא יכלנה ארץ וים עלמין דאתגליין ועלמין דאתכסין כו' וזהו שא' שהתורה מן השמים ניתנה כו' בח' שמים העליונים שהוא בח' מקיף הכללי דסובב כ"ע ומה שא' לא בשמים עליונים היא לאמר מי יעלה לנו כו' היינו כאשר ירדה התורה מן השמים לארץ כנ"ל. והוא בח' מדרגה הב' שבתורה שירדה למטה לברר לעה"ד טו"ר דוקא שזהו בח' חיצוניות והנגלות לנו כו' (ונק' נובלות חש"מ כידוע ומבואר למעלה שיש בה יתרון מעלה על בח' הפנימית והוא ה"א דאברהם שע"י מצות מילה בגשמיית כו') וזהו שא' ר"י אין משגיחין בב"ק דלא בשמים היא דהיינו לאחר שירדה מן השמים לארץ דוקא משום דירידה זאת הרי היא רק לברר לעה"ד טו"ר בכל העולמות דב"ע והוא דוקא בחיות גלוי אור דתורה בא בבחי' דיבור העליון ב' הדברות (שהדיבור הוא בבחי' מל' דאצילות) באמרו אנכי ולא יהיה לך שזהו כללות הדיבור בין טו"ר שבמצות שאז כאשר נמצא התורה למטה בדיבור העליון אינה נמצאת למעלה מבחי' הדיבור שהוא הנק' שמים העליונים וז"ש לא בשמים היא לאמר מי יעלה לנו כו' וד"ל:

שמצות מילה למעלה הרבה משם הוי"ה שכולל כל התו"מ שנק' מצות הוי"ה תורת הוי"ה בכלל ובפרט כו' וד"ל וע"כ מצות מילה בר"ת דמי יעלה כו' וס"ת שם הוי"ה כו' וד"ל: (ב) **אמנם** להבין זה וגם להבין דא"כ למה קיים אברהם כל התו"מ קודם מצות מילה עד חיותו בן צ"ט שנה (ואם מפני שזה שקיים כל התו"מ היינו רק ברוחני ולא בגשמיית ומצות מילה קיים בגשמיית היא גופא יש להבין דהיה לו לקיים מצות מילה בגשמיית תחילה ואח"כ לקיים מצות הרוחניות (כרמו דמי יעלה כו' שמילה בר"ת כו') אך הנה באמת שמצות מילה למעלה היא מכל התו"מ כמו שמוכן ברמו זה דר"ת דמי יעלה לנו כו'. דהנה מ"ש לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימה כו' לכאורה יש סתירה לזה ממו"ש מן השמים השמיעך את קולו כו'. וכמאמר דהתורה מן השמים ניתנה כו'. אך הענין הוא דודאי התורה מן השמים ירדה לארץ וכמ"ש (שמות יט, כ) וירד ה' על הר סיני כו'. והארץ האירה מכבודו אין כבוד אלא תורה והמלאכים ביקשו (תהלים ח, ב) תנה הודך על השמים כו' וכידוע (וגם קדמה לעולם ונק' ים הקדמוני (יואל ב, כ) או משל הקדמוני (ש"א כד, יג) שהן מ"ע שמעל השמים כמ"ש יהי רקיע כו') אמנם כאשר ירדה התורה למטה בארץ אז נא' (דברי' ל, יב) לא בשמים היא אלא בארץ דוקא וכמו (ב"מ נט, ב) שאמר ר' יהושע לחכמי' אין משגיחין בבת קול מן השמים משום דלא בשמים היא עכשיו אלא בארץ כו'. וע"כ גם נביא בדבר ה' אין רשאי לחדש דבר שנגד הכתוב

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר ה'צמח צדק'

~ דרך מצותיך ~

מאמרי אדמו"ר הצמח צדק - לרוקע הארץ (תקס"ב)

נהפוך שהפנימי מכולם גרוע מכולם לפיכך העגולים היותר גרועים שהם גלגלים דעשיה ואר"מ הם היותר פנימי' מכולם ולכן הן הסמוכי' לארץ ועל גביהם עגולי' די"ס דעשי' כו') והמופת לזה שהארץ הוא מבחי' יושר הוא ממה שאנו רואים שהארץ אינה שוה בכל המקומות שבמקום זה מצמיה אילנות ובמקום זה עשבים וכן במקום זה נמצאו חיות ובנ"א שונים ובמקום אחר לא ימצאו חיות כו' וכן יש ארץ הרים ויש מקום שהוא בקעה כו' הרי שיש בה חלוקים רבים במקומותיה ומה הוראה שהארץ היא מבחי' היושר כי הלא מבואר ענין היושר שהוא בבחי' התחלקות לרבי רבבות

ג. וזהו לרוקע הארץ על המים כל"ח, כי הנה השמים הם עיגולים והם מבחי' הי"ס דעגולים וכן הג' יסודות אש רוח מים שמתחת לרקיע המקיפים את כדור הארץ הם ג"כ מבחי' עגולים ואמנם כדור הארץ אע"פ שהוא ג"כ עגול מ"מ הוא מבחי' היושר כי רגלי א"ק מסתיימים על הארץ כו' וכמ"ש והארץ הדרום רגלי והוא סוף בחי' היושר (ולכן העגולים היותר תחתונים שהם הגלגלים וג' יסודות אר"מ מקיפי' את הארץ כי כן הוא שביישר כל הפנימי מכולם משובח מכולם והיותר חיצון הוא הנמוך מכולם ונמצא הארץ שהיא היותר שפלה במדרגה היא החיצונה ובעיגולים

שלמעלה מן הכלי מפני קטנות הכלי והוא מבחי' עולם התהו כנ"ל אך הוא יכול ליפול ממנה לאהבה זרה מפני שבעולם התהו הי' שבירת הכלים לזה צ"ל בחי' רוקע הארץ על המים היינו שמתחלה צ"ל בחי' חרישה דמרפי ארעא, דהיינו המרידות בחי' לב נשבר ונדכא שע"י החרישה דמרפי ארעא יכולים המים לצאת בארץ ואח"כ כשיוצאים בארץ הארץ היא מבררת להפריד מהם הפסולת ויתבררו המים שהוא האהבה להיות צלולין (וזהו ביום ההוא יצאו מים חיים מירושל' אל הים הקדמוני, פי' שמה שמתברר ועולה בבחי' מין נוקבין מירושלים עולה למעלה מעלה אל היום הקדמוני:

ובכל הנ"ל יש לפרש הפסוק מה לך הים כי תנוס כו' מלפני אדון חולי ארץ. דלכאורה קשה דהל"ל חולי ים כי אם שואלים לים ממי נתיירא ה"ל להשיב מלפני אדון חולי ים. גם מ"ש אח"כ ההפכי הצור אגם מים, אינו מוכן השייכות לכאן דאדרבה הכא המים נסו וכו'. אך כי פי' חולי ארץ פי' רבינו יונה ז"ל שהוא כמו ותחולל ארץ ותבל שהוא לשון בריאה, והיינו רמז למה שבבריאת הארץ רקע הארץ על המים ע"י מאמר יקוו המים כו', ומפני זה נרתעו המים ונסו כו' כדפי' בספר רוממות אל. וביאור הדברים מובן ע"פ הנ"ל דהים הוא מבחי' עגולים דתהו שענינם בחי' הרצוא ולכן גלי הים מגביהים א"ע למעלה שזה מורה על תשוקתם ליכלל במקור חוצנם כמ"ש בזהר פ' נח. וענין הים ראה ויגוס ונהפך ליבשה הוא התהפכות מבחי' אם רץ לכך להיות בבחי' שוב לאחד שהן הן קיום התורה ומצות מעשיות הנק' ארץ שהן בחי' שוב כנודע ומבואר במ"א שלכן נק' בחי' ארץ לפי שנתלבשו בעשייה גשמיות, משא"כ בחי' ים נוני ימא עבודתם ברוחניות בעליות העולמות כמו הדגים ששטים בים כו', ועל כן שואלים לים למה נס ונתבטל מבחי' שלו שתשוקתו ליכלל במקורו, וע"ז השיב מלפני אדון חולי ארץ כי בחי' השוב נמשך מצד בחי' שלמעלה מעלה ממקור הבחי' שמושם נלקח הרצוא כו' כמבואר במ"א ע"פ אשירה כי גאה גאה כו' שלכך ירדה הגשמה ממקורה שהיתה עומדת שם באהוי"ר גדולים כדי לקיים התומ"צ מעשיות שהן מבחי' נורא תהלות אדון הנפלאות כו' משא"כ הרצוא הוא בחי' קדושים בכל יום יהללך כו' ע"ש, וכמ"ש ג"כ לעיל דבחי' יושר שהוא בחי' ארץ הוא בחי' רוח שהוא למעלה מבחי' ים שהוא עיגולים בחי' נפש, וז"ש ג"כ ההפכי הצור כו' כי הצור הוא אבן שממנו מוציאים האש והוא מקור ושרש הגבו' שהן בחי' רצוא וההפכי הצור להיות אגם מים הוא בחי' התהפכות הרצוא לשוב:

חלוקים ולא יחסר כל בו כי הוא כלול מכל ההפכים והמנגדים כנ"ל משא"כ הים אנו רואים שהוא שזה בכל חלקיו שאף באלף פרסאות הוא שזה ממש שהכל מראה א' מים והיינו להיותו מבחי' עגולים שהעגולים הם שכל דבר הוא במדרגתו לבד ואינה מתכלל כ"כ מזולתו ולכן כל חלקיו בהשוואה א' וכדלעיל פ"ב. והנה מתחלה בבריאת שמים וארץ היו המים מקיפים את הארץ מכל צדדיה והיינו משום שהעגולים מקיפים על היושר עד שאמר הוא ית' יקוו המים כו' ותראה היבשה והוא ענין לרוקע הארץ על המים כו' והטעם בזה הוא כמשנ"ת לעיל פ"ב שהעגולים הם מבחי' התהו ונפלו בשבירה ולכן המים מעורבים מו"ר ומה"ט מי הים מלוחים מחמת הפסולת מהגבורות הקשות שהוא בחי' המלח ולכן צריכים להתברר ע"י הארץ שהוא בחי' היושר והוא המבקר את העגולים כי מ"ה מברר ב"ן וזהו שכשמי הים עוברים דרך הארץ נעשי' מים חיים כי נתבררו ע"י הארץ ונפל הפסולת מהם ונעשה מהפסולת שקצים ורמשים וכן הים המלח הנק' לעבער ים ומהמובחר שנתברר נעשי' מים חיים כו' וזהו סדר הפסוקים לעושה השמים בתבונה כו' לעושה אורים גדולים עד לרוקע הארץ על המים וכל ענין סדר פסוקים אלו הוא לספר איך שהוא ית' הוא מתקן ומברר את בחי' העגולים ע"י אמצעות היושר, ותחלת העגולים מקבלים מבחי' דיושר כנו' לעיל פ"ב שכח"ב דיושר עומדי' בתוך חלון העיגולים דהיינו המקום שמשם מתחילים להתעגל ולהתפשט וזהו הנק' חלון העיגולים ולשם עומדים כח"ב דיושר והענין כי מוכן כבר ממש"ל שהעגולים והיושר הם ב' הפכים שהיושר נחלק לג' קוין ויש בהם ראש תוך סוף (כציוור פרצוף אדם שהוא בהתחלקות רמ"ח איברים כו') והעגולים אין בהם רת"ס כלל כי אינו בהתחלקות כלל אלא בהשוואה א' בכל חלקיו ולכן א"א להעגולים להתעגל מן בחי' היושר אלא מבחי' דיושר מפני ששם אינן הפכים כ"כ כי הג"ר כח"ב אינן עדיין בבחי' התחלקות לקוין לכן אפשר להעגולים להתפשט משם כו' משא"כ בסוף היושר שנחלק לקוין ולהתחלקות מדרגות רבי' א"א להעגולים לקבל משם לכן בסיום העגולים והיושר רקע ה' הארץ על המים כדי שהמים שהם סוף העגולים יתבררו ע"י הארץ שהוא מבחי' היושר כי יושר הוא שם מ"ה המבקר עיגולים שהם שם ב"ן כי בחכמה יסד ארץ כתיב ובחכמה אתברירו וכנראה בעליל ממימי התהום האוקיינוס המלוחים שבעברם דרך הארץ נעשי' מים חיים והמה מי מעיינות ונהרות כו' וכדלעיל. ובעבודת ה' הוא ג"כ ענין רוקע ארץ על המים, והוא כי המים הוא האהבה

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל - אדמו"ר מוהר"ש

~ תורת שמואל תרל"ג ~

אל מול פני המנורה, ש"פ בהעלותך, תרל"ג

נמשך מבחי' אופנים שהוא בחי' אופן בתוך אופן בחי' עיגולים, אך זהו רק בחי' השגת המציאות לכד שמשגיגין שעל כרחק צ"ל כך בו' אבל אין זה השגת המהות בו', משא"כ בג"ע מאיר זיו השכינה בגילוי בבחי' השגת המהות ממש, והמעם לפי שבבחי' ברה"ע אינו מאיר רק בחי' ו"ק דמל' בו' שששת ימים עשה הוי' בו' ששה מדות עליונות, משא"כ בג"ע מאיר כחב"ד דמל' ע"כ שם משיגי' מהות ועצמות אוא"ס בו', וזהו משא"כ מוטב דלידיינ' וליתי לעלמא דאתי לפי שהוא תענוג עד אין קץ אשר כדאי כל יסורי גיהנם כדי לזכות לתענוג זה, אפי' לתענוג שבג"ע התחתון בו'.

וזהו מ"ש באור פני מלך חיים שבג"ע שמאיר פני מלך פנימי' אוא"ס, הוא חיים ששם הוא בחי' חיים נצחיים, והיינו לפי שבעולם יש ג"כ בחי' מות בו' וכמ"ש ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב את המות ואת הרע בו' שהוא בחי' גשמי' שהגשמי' נק' מות בו', אף שמהגשמי' משיגים את הרוחני, אך מ"מ הוא רק השגת המציאות לכד לפי שברה"ע נמשך מבחי' אחוריי' וחיצוני' וישב ה' מלך לעולם, אבל בג"ע הוא בחי' חיים נצחי' שאין שם גשמי' כלל, וע"כ שם הוא בחי' השגת המהות ממש לפי שאין דבר מעלים ומסתיר כלל, וע"כ באור פני מלך חיים, והיינו כמו שבפנים של אדם מאיר פנימי' הנפש כמו ראי' ושמיעה וריח ודבור בו' משא"כ באחוריי' אין שם רק עור ובשר, כמ"כ בג"ע מאיר שם בחי' פנימי' אוא"ס בו', וזהו באור פניך בו'.

אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, הנה איתא ברבות אל מול פני המנורה זהו כמ"ש באור פני מלך חיים. והנה להבין פי' הכתוב באור פני מלך חיים, היינו זהו מ"ש כי באור פניך נתת לנו הוי' אלקינו תורת חיים, והיינו שבהתגלות פנימיות אוא"ס נמשך חיים נצחיים בו'. ולחב"ן זה בתוס' ביאור י"ל מקודם החילוק שבין ג"ע לכללות העולמות, דהנה כתיב כבוד מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו בו' שכדי שיהי' מקור לעולמות הוצרך להיות מקודם צמצום בו', וזהו מ"ש וישב ה' מלך לעולם שכמו שהיושב על כסא שאינו אלא בחי' אחוריים וחיצוני' שלו וישבין על הכסא ולא פנימיותו בו' כמ"כ כללות כל העולמות נמשכי' רק מבחי' אחוריי' וחיצוני' בחי' זיו והארה בעלמא בו'. אבל בג"ע מאיר בחי' פנימי' אוא"ס, הגם שהוא ג"כ בחי' זיו אבל הוא השגת המהות ממש, משא"כ בכללות העולמות אינו מאיר השגת המהות דהגם שמשגיגין אלקות אבל הוא רק השגת המציאות לכד, וכמו מבשרי אחזה אלקה שאעפ"י שמשגי' שיש נפש המחי' אותו אך מ"מ אין זה רק השגת המציאות לכד שהרי אינו משיג מהות הנשמה אך ומה היא, וכך למעלה אעפ"י שמשגיגין אלקות אך זהו רק בחי' השגת המציאות לכד וכמו למשל שאנו רואים את הגלגלים שהם עגולים בודאי לא יתכן לומר שגם החיות הרוחני הוא בתמונת העיגול הנ"ל, אך אעפ"י צ"ל שמעט התדמות יש לו כיון שהתפשטות החיות הוא לפי ערך תמונת הכלי המקבל החיות, והיינו שצ"ל שהחיות נמשך

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

~ המשך תער"ב ~

וירא בלק בו', ש"פ בלק, תרד"ע

הנובע זהו גוף ועצם הנהר ואינו במרחב כלל בו' (וגם אורך ההמשכה אינו עצם הנהר כ"א עומק נביעת המעין זהו עיקר מוצא המים בו', ומה שנמשך באורך ה"ז ג"כ רק התפשטות לא העצם ממש בו', רק שבאורך הוא שהעצם נמשך והולך

(רס"ט) והנה סיבת הדבר הוא להיות דכח הרא' הוא מכח החכ' ושמיעה מבינה כנודע, והנה כח הבינה הוא בחי' התפשטות לכד דעש"ז נק' רחובות הנהר דמרחב הנהר הוא התפשטותו לכד בו', דמקום המשכת המעין

הרא' כו', ובפרט לפי משנת"ל פר"ג דכח החכ' הוא מעצם הנפש שנק' נפש המשכלת לפי שהיא חכ' בעצם מהותה כו', רק שהחכ' בא בבחי' כח שהוא חוץ לעצם הנפש כו' אבל באמת הוא עצמות הנפש כו', וע"כ גם כמו שבא בבחי' כח הוא כח עצמי כו'. והוא סיבת ההפרש בין רא' לשמיעה דשמיעה שהיא בחי' בינה שזהו רק כח מתפשט לכד ה"ז תופס רק דבר רוחני דהיינו רק בחי' המציאות לכד כו', ורא' שהיא בחי' חכ' שזהו כח עצמי ע"כ תופס דבר גשמי שהוא דבר עצמי ותופס עצם מהות הדבר כו', ולהיות שהרא' היא מכח החכ' שהיא כח עצמי לכן אנו רואין דברא' מתלבש עומק המח' שכל עצמותו נמשך ומתלבש במח' זו כו', דכשם שבפעולת הרא' והשמיעה הרי הרא' תופס העצמי ושמיעה תופס המציאות כנ"ל, כמו בהתלבשות בהם הנה ברא' מתלבש עומק המח' שכל עצמותו נמשך בזה כו', וכמו בראיית איזה ציור נאה או בדבר האהוב לו הרי כל עומק מחשבתו וכל עצמות נפשו נמשך ונרדק בזה שא"ל לו לזו מזה כו' מה שלא יש באופן כזה בשמיעה כו', דהגם דבשמיעת איזה דבר שכל הרי מי שיש חוש לקבל נכנסים הדברים במוחו היטב והוא טרוד בזה בעומק מחשבתו כו'. הנה זהו הטרדא בהשגה לכד שזהו רק במציאות הדבר כו', וממילא אין כל העצמות שלו מקושר ודבוק בזה כו' (ובאמת ענין הטרדא בהשגה שמוטרד בזה הוא בהשגה פנימיות דוקא, והיינו שההשגה והעומק הוא בעצם הענין המושג לא בהשגה לכד כו', והיינו דטרדת נפשו אינו בהשגה כ"א בעילוי ההשגה (דיא רייכקייט וואס אין דער השגה איז) ובעילוי הענין המושג כו', שבהשגה גופא הוא בחי' העצמי שבהשגה כו'). ובד"כ הוא בחי' אור וכלי דכל ענין המושג ה"ה בבחי' אור וכלי כו', וכל אור המתלבש בכלי אינו בחי' עצמי כו', וממילא גם בחי' העומק שבוה הוא רק בחי' חיצוני לכד מהנפש כו', משא"כ ברא' שאין זה בדרך אור וכלי כ"א מה שכל העצמי רואה עצם הדבר הנה כל עצמותו נמשך ונרדק בזה כו', וכמו עיניך יונים שהיונים מסתכלים זב"ז ומתענגים מאד מזה כו' (וה"ז בבחי' המשכה שאין כן בשמיעה כו'), עד שיש כח ברא' והסתכלות להוליד וכמו הסתכלות דבת היענה כו' וכמ"ש בע"ח שער הנקודים פ"א וכ"כ הבחיי, ואין זה רק מפני שמתלבש פנימיות ועצמות הנפש במח' זו שבאה בהתלבשות בחבטת כלי העין ונמשך בזה בחי' העצמות ממש כו'. וברוחניות הו"ע לאסתכלא ביקרא דמלאכא דבהסתכלות זאת נקשר ונרדק בכל עצם נפשו באוא"ס ב"ה והו"ע אהבה בתענוגים להתענג על ה' עד כלותה ממש כו', שהיא למעלה באין ערוך לגבי האהבה שע"י השגה והתבוננות כו'. וכידוע ההפרש בין אהבה דאברהם לאהבה דאהרן, דאהבה דאברהם עם היותה ג"כ בבחי' ביטול דיוח"ע דכולא קמו' כלא חשיבא כו' ה"ה נק'

כו', משא"כ הרוחב אין זה שהעצם נמשך כו' וכמ"ש במ"א, ומה שהנהר מתרחב לצדדין ה"ז התפשטות לכד כו' (ושם נהר הוא דבר הנמשך ומתפשט וכמו ונהרו אליו כו', והוא רחובות הנהר כו'). וכמו"כ כח הבינה דענינו הוא השגה ה"ז בחי' התפשטות לכד כו', ולכן התענוג שבבינה הוא ג"כ בהתרחבות הענין דוקא דכל מה שבא הענין בהתרחבות והתפשטות יותר יש בזה תענוג יותר כו', משא"כ החכ' הוא כח עצמי ולכן החכ' היא בבחי' נקודה דוקא בלי התפשטות וכמו עומק נקודת המעין שהוא העצם כו', והגם נקודת החכ' היא בבחי' מקור להשגה דבינה וכוללת כל הפרטים המושגים דבינה כו', וא"כ ה"ז רק מקור ההתפשטות לכד כו', ונקודה דחכ' כוללת בעצמה כל פרטי השגה, וה"ז בחי' כלל ופרט כנודע, וכל כלל ופרט הרי אין בכלל אלא מה שבפרט, הרי דנקודת החכ' כל ענינה שהיא בבחי' מקור להשגה דבינה ומה שהוא מקור להתפשטות הרי אין זה עצמי כו'. הנה לכד זאת שגם בנקודת החכ' כמו שהיא בבחי' שכל גלוי יש בזה עצמות שלמעלה מהשגה ואינו בא בהשגה והוא דקות הענין והאור המאיר בהענין בעת שגופל לו השכל החדש הרי אור זה אינו מאיר בהשגה, וכידוע שבעת ההשגה מתעלם האור (דיא רייכקייט) שבהנקודה, וגם אחר ההשגה בנקודת התמצית שיש בזה ג"כ ריבוי אור ה"ז האור הבא ע"י השגה דוקא לא האור שה' מאיר בתחלה בהנקודה כו', ורק כאשר בא עוד הפעם אל הנקודה (כשזהו לצורך השגה פנימיות יותר כו') מאיר בו האור הקודם שבהנקודה כו' וכמ"ש במ"א, הרי שגם בהשכל גלוי דחכ' יש בזה עצמיות שלמעלה מבינה כו'. הנה לכד זאת הרי בחי' שכל גלוי דחכ' אין זה עיקר ענין החכ' כו', שהרי כל ענין החכ' הוא בחי' אין וביטול שזהו היפך ענין ההתפשטות שהוא בחי' יש ומציאות כו' וכמ"ש במ"א, ומה שהחכ' הוא בחי' שכל גלוי זהו רק מה שנמצא מבחי' החכ' ענין השכל כו', להיות שהחכ' היא בחי' ידיעה עכ"פ לא כמו המדרי' שלמעלה מהחכ' כמו הרצון (ולמעלה הוא בחי' הכתר) שאינו בבחי' ידיעה כלל כו', והיינו שזהו למעלה מענין המעם והדעת כו', והחכ' היא בבחי' מעם וידיעה כו' (וזהו שנקודת הכתר היא בלי שום ציור כלל והנקודה דחכ' היא בבחי' ציור עכ"פ כמו אות יו"ד להיותה בחי' ידיעה כו' ועמשנת"ל פס"ג), וע"כ נמצא מזה נקודת ההשכלה שזהו שכל גלוי המקור לבינה וכוללת כל הפרטים שבבינה כו', אבל אין זה עצמות החכ' כו' דעצם החכ' היא הידיעה שע"י הרא' בעצם אלקות שזה מובדל בערך מהשגה דבינה כו' כנודע, וגם בנקודת ההשכלה גופא הנה מצד החכ' ה"ז בבחי' הנחה שכליות כו' וכמשנת"ל פמ"ב. הרי שהחכ' הוא כח עצמי שהרי גם בהשכל גלוי דחכ' יש בו אור עצמי שלמעלה מהשגה כו', ועיקר ענין השכלי שמצד החכ' הוא רק הנחה שכלי כו', ובעצם מהותה החכ' היא ידיעה שע"י

התפשטות ורחובות הנהר, ע"כ תופס ומחבר רק המציאות, וראי' חכ' שהיא כח עצמי נקודה עצמית הגם שהיא מקור להשגה, הרי גם בזה יש הרקות שאינו בא בהשגה והעיקר היא הנחה שכליות, ועצם החכ' היא ראיית המהות שלמע' מהשגה, ולהיותה ידיעה נמצא ממנה שכל. וגם נת' דחכ' היא מעצם הנפש, וע"כ תופס ומחבר העצם ולכן בראי' נמשך עומק המח' ועצמות הנפש משא"כ בשמיעה גם במרתת השכל ה"ז רק השגה (ומ"מ ה"ז השגה פנימיות שזהו העצם שבהשגה), גם בראי' הוא המשכת העצם, עניך יונים, לאסתכלא ביקרא דמלכא וכמו אהבה דאברהם הבאה מהשגה, ואהבה דאהרן מבחי' ראי'.

אהבת עולם שבאה ע"י התבוננות כו', ואהבה דאהרן היא בבחי' ראי' דאהרן אותיות נראה כו' וכמ"ש בלקו"ת ד"ה בהעלותך הא'. וכמו"כ בחי' הראי' מלמעלה וכמו יראה כל זכור כו' וכמו עיני ה' אל צדיקים עין ה' אל יריאיו שזהו בחי' גילוי המהות כו', שבהראי' דיראה כל זכור נמשך להם גילוי אלקות על כל השגה כו' כמשנת"ל פרס"ה (ומצינו בראי' שפועל בגשמיות וכמו הכניסה בה עין הרע כו' וכמו נתן עיניו בו שע"י הראי' לקח את הטוב שבו כו' וכמ"ש במ"א, וכמו ראיית המעוכרת שפועל בחולד כו'), וכ"ז הוא שבראי' נמשך בזה העצמות ותופס בזה מהות העצם כו'. קיצור. וסבת הדבר דשמיעה מכח הבינה שהיא

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

~ ספר המאמרים תרפ"ט ~

הוי' יחתו מריבו - יום ב' דראש השנה, תרפ"ט

המקשר ומיחד בחי' המל' עם אוא"ס ב"ה גם כמו שהוא בבחי' עתיק דברי', וכמו"כ הנה זה שלא תלך השפע בדרך עקלתון ח"ו למקום שאינו ראוי כ"א במקום הראוי דהיינו בבחי' סט' דקדושה הנה זהו לפי שההמשכה הוא בבחי' או"פ בבחי' גבול ומדה עי"ז נמשך דוקא למקום הראוי דבספ' הוא ספ' המל' דוקא. וזהו מ"ש מלכותך מכ"ע, דכל עולם הרי התהוותו ע"י ספ' המל' דמל' דאצי' נעשית כתר ועתיק לעולם הברי' דבזה בא האור במדה וגבול דוקא לפי דשרש המל' היא בבחי' מל' דא"ס, וכידוע בפירוש הכתוב מלכותך מלכות כ"ע דכל עיקר ומקור התהוות כל העולמות והחיות שלהם הוא מבחי' מלכותך דוקא והוא בחי' מל' דא"ס עצמו שנק' מלכותך ממש בחי' המל' בעצמו' אוא"ס וכמו עד שלא נבה"ע ה' הוא ושמנו בלכד דשמו הוא בחי' מל' (בפרטי' יש בזה מדר' אך בכללות הוא בחי' מל' דא"ס) והוא מקור דמל' כל העולמים שבהשתל' דאבי"ע כמל' דא"ק ומל' דע"י ואו"א וז"א עד מל' דאצי' ומל' דברי' עד מל' דעשי' שהוא מדר' היותר תחתונה להיות עולם השפל שלנו, וזהו פי' מלך מלכי המלכים דאבי"ע שהכל נמשך מבחי' מלכותך והיינו מה שעלה במח' העצמי אנא אמלוך שזהו בחי' מל' דא"ס.

קיצור. יבאר דכשם שבעשיית הדרכים שיתקשרו כל המושבות לעיר המלוכה וכן בהמשכת צנורות תחי' גם הכלי היותר קטנה קשורה במקור הצנור הראשון, כן דוגמתו בהקו שמחבר גם מדר' היותר אחרונה שהיא בחי'

(יא) והנה בהמשכות הצנורות ובעשיית הדרכים הרי יש בזה חכ' גדולה ועמוקה איך יחי' אופן המשכת הצנורות בכלל וכן בהצנורות פרטים באופן שיגיעו המים לכל כלי בפ"ע גם לכלי היותר קטנה ושלא ילך בדרך עקלתון ומקום שא"צ אלא רק למקום הדרוש וגם שיהי' חיבור וקישור בהילוך זה עד כי גם מהות היותר אחרון יחי' מקושר אל המקור הראשון שממנו מקלח הצנור, וכן בהליכות הדרכים בכל העיירות, לא מבעי העיירות הגדולות שעומדים בקירוב אל דרך המלך המחבר עם עיר המלוכה, אלא גם העיירות הקטנות והבינוניות עד אפי' המושב היותר קטן הנמצא בקצה המדינה יחי' מקושר ומחובר אל עיר המלוכה ושיהיו הדרכים עשויים באופן כך שלא יטעה ההולך בהם ללכת בדרך עקלתון הנה כמו"כ יובן בבחי' המשכת הקו באופן המשכתו בכל ספ' וספ' בפרט ולקשר ולחבר כולם עד שגם ספ' אחרונה דהיינו ספ' המל' סוכ"ד דאצי' יחי' ג"כ בבחי' קשר וחיבור כו', דעם היות שהיא בחי' שרש ומקור דבי"ע שבאצי' ומ"מ היא בבחי' קישור וחבור עם אוא"ס המאציל, ואדרבא יש בה כח גדול יותר מאוא"ס ב"ה להוות מאין ליש שז"ע נתחב"ס, וזהו שכתב הרמב"ן ז"ל דהיא עמהם באחדות ולא באצי', ומבו' בלקו"ת ד"ה שחורה אני דקאי על בחי' המל' כשנעשית עתיק דלברי' שאינה עמהם באצי' ומ"מ היא בבחי' אחדות עמהם שהרי הקו מאוא"ס בקע עמהם הפרסא ומלוכש בהם בבי"ע כמו באצי' ממש, ונמצא דהקו הוא

להוות מאין ליש, בשרשה מבחי' מל' דא"ס. וזהו מלכותך דוקא הוא הכח בכל בחי' המל' דכל עולם, וזהו מלך מה"מ בחי' מל' דא"ס.

מל' סופא רכ"ד דאצי' באוא"ס המאציל גם כמו שבחי' מל' נעשית כתר ועתיק לברי' דוהו היא עמהם באחדות ולא באצי', ויבאר דמצד נעיצת התחלה שבבחי' מל' יש בה הכח

~ לקוטי דיבורים - בלה"ק ~

ל"ג בעומר, ה'תש"ט

בשנה הראשונה שהייתי בליובאוויטש - בשנת תר"ד - חל ל"ג בעומר ביום שלישי בשבוע, סדר חגיגת ל"ג בעומר היה כנהוג מימי קדם לצאת אל מחוץ לעיר, פעם אל הככר שלפני חצר האנאראווע ופעם לשדה המישור שבכפר אחרעמאווה.

בחדר האנאראווע דר אז המוכסן החסיד ר' שלמה ב"ר שמשון שהיה ממקושריו של כ"ק אדמו"ר האמצעי, ובכפר אחרעמאווה דר המוכסן החסיד ר' יוסף מיכאל ב"ר פייוויש משה, איש בא בשנים ועודנו ממקושריו של רבנו הזקן.

את מקום החגיגה היו מגבילים כשבוע-שבועיים מקודם, ועל פי רוב היו מטילים גורל בין שני החסידים המוחזקים האמורים.

הזוכה בעריכת החגיגה היה מזמין את החסידים ה"יושבים" ואת האורחים, לבוא אליו עוד בערב ל"ג בעומר, ואחרי תפלת מנחה גדולה ביום ל"ג בעומר היה עורך סעודה גדולה בדגים ובשר שנמשכה עד תפלת ערבית. בשעת הסעודה היו חוזרים מאמר דא"ח, מספרים סיפורי חסידים, מנגנים ורוקדים, ועל פי רוב היו נעורים כל הלילה ומתפללים בהשכמה תפלה בציבור במתניות וגם באריכות, ובשעה אחת-עשרה היתה מוכנה סעודת חלב עם משקה יי"ש לרוב, ומשעה שלש בערך היו מחכים לבואו של כ"ק אדמו"ר.

באותה שנה - תר"ד - עלה הגורל לזכותו של החסיד ר' יוסף מיכאל.

* * *

מתחילת חודש אייר, התיר כ"ק אדמו"ר לחסידים לבוא לליובאוויטש, אחרי שבמשך החורף אסר עליהם

רשימה

מיומנו של כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. כ' אייר תרנ"ו, ליובאוויטש.

שעה שניה אחר חצי היום.

זה כחמשה ימים שאני סובל כאב שניים והדיבור קשה עלי. בעמל רב פעלתי שירשו לי ללכת למעונה של כבוד אמי זקנתי הרבנית להיות נוכח בסעודת שבת קודש. הסעודות מעניינות אותי מאד. בשעת הסעודה מספרים סיפורים תוכניים, ומה גם בשבת זו שבאו אורחים נכבדים, בעלי שמועה מבין החסידים: ר' אברהם אבא פרסון¹ ור' שמואל הלוי הורביץ².

אחרי הדלקת הנרות, לפני קבלת שבת, הואיל כ"ק אדמו"ר הרה"ק לומר מאמר חסידות ד"ה זימנא חדא³ הוי צריכא עלמא למיטרא ואמר הרשב"י תורה על פסוק הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד ואתא מיטרא. מאמר זה היה המשך למאמר "להבין ענין הילולא דרשב"י" שהואיל כ"ק אדמו"ר הרה"ק לומר כליל ה' העבר אחרי תפלת ערבית במעונה של הסבתא הרבנית מרת רבקה בחדר הנקרא "האולם עם המדריגות".

כליל שבת ישבנו לסעודה קרוב לשעה האחת עשרה, בכל זאת לא מיהרו בה ונמשכה עד חצי שעה אחרי חצות הלילה. לכבודו של האורח החשוב ר' אברהם אבא פרסון הנה גם מורי - לשעבר - ר' ניסן סקאבלא⁴ באהבתו הגדולה לשמועות מקוריות, בא להיות נוכח בשעת הסעודה.

* * *

הראשון שהתחיל לספר היה החסיד ר' חנוך הענדל⁵ וכה סיפר:

בלישנא, ובדבר שהיה אצלו איזה ספק לא היה כותבו בספר זכרונותיו. (3) בזהר ח"ג נט, ב.

(4) ראה אודותיו בספר השיחות קיץ ה'ש"ת ע' 29, 69, 149. ועוד.

(5) ראה התמים ח"א ע' עט. ספר השיחות קיץ ה'ש"ת ע' 42. שיחת י"ב תמוז תש"ז ע' 12. ועוד.

(1) ראה אודותיו התמים ח"ו עמוד ח' ואילך. ספר השיחות קיץ ה'ש"ת עמוד 23, 42.

(2) נודע ג"כ בשם ר"ש מאזינקער - על שם המלון (קרעטשמע) באחד היערות בסביבות באבינוביץ, אשר שם דר הר"ש משך שנים רבות. - למד בישיבת אדמו"ר ה"צמח צדק" בשנות תרי"ג-תרי"ח. - בעל שמועה דייקן. כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב אמר עליו שהוא איש אמונים ומדייק

הרה"ח ר' הלל מפאריטש אף כי הסכים עם הרבנים הגאונים האמורים והשתתף בחזרת המאמרים, בניגונים ובריקודים, מכל מקום גמר תעניתו, ורק אחרי תפלת ערבית שתה כוס חמין.

בלילה ההוא בהתוועדות זקני החסידים, הרבה ר' יצחק אייזיק מהומל לתבוע מר' הלל מפאריטש על שהוא מרבה בהידורים, והסביר את המאמר⁶ "כל יתר כנטול דמי".

הרה"ח ר' הלל בכה במרירות גדולה, ומתוך כביה בדמעות שליש התחנן בפני הרה"ח ר' יצחק אייזיק שלא יאשים אותו על כך, ולא יחשוב עליו עון שהוא עושה מפני יוהרא וגסות הרוח ח"ו.

שעה ארוכה דיבר אז ר' הלל בהתרגשות ובתחנונים, הדברים כולם לא אזכור, ורק זאת הנני זוכר שאמר שבמשך ארבעת החדשים שהכין את עצמו להיכנס אל כ"ק אדמו"ר (האמצעי) ל"יחידות" "פעלתי על גופי שיהיה בדרגא של טוב, ולא רק בדרגא של צדק - שיהיה טוב ולא רק צודק".

אני גם זוכר שאמר, יש משום עבירה לבטל את הזמן על טענות ומענות, כל רגע יקר.

אחד האברכים מה"יושבים" - משה דוד מאבצוהע - התרגש מאד מדיבוריו של ר' הלל ובכה בכי רב בטענו, עתה אני יודע מדוע לא הועילו לי שתי הפעמים "יחידות" שהייתי אצל כ"ק אדמו"ר, שכן כדי להיכנס ל"יחידות" זקוקים להכנה בעבודה בפועל, ובלעדי זאת - אינו מועיל.

המעט לעת - מאז שבאנו אל ר' יוסף מיכאל באחרעמאווה עד בא כ"ק אדמו"ר ביום ל"ג בעומר לברך את החגיגה - עבר עלינו כשעות אחדות מרוב השמחה הגדולה בתענוג רוחני.

כ"ק אדמו"ר אמר מאמר ד"ה עד הגל הזה ועדה המצבה, והתעכב כשתי שעות ויסע לביתו.

לבוא מפאת היסורים⁶, שהיו מתחילת חודש מרחשון עד לפני הפסח.

גם חסידות לא אמר כ"ק אדמו"ר בחורף ההוא רק פעמים ספורות, בש"ק ויצא ט' כסלו, י"ט כסלו, בשבת ר"ח וחנוכה, כ"ד טבת, שבת שירה ופורים, וגם זה במנין הקטן הפרטי שלו לפני אנשים ספורים ובהם אחדים מהאברכים ה"יושבים".

בשבת הגדול, אחרי הפסקה במשך כל החורף, אמר כ"ק אדמו"ר דא"ח ברבים, ד"ה זאת תורת העולה, והיתה שמחה גדולה לאזרחי העיר בכלל ולהאברכים ה"יושבים" בפרט, והמשולחים הודיעו כי כ"ק אדמו"ר התיר לחסידים לבוא לליובאוויטש, ולשבת הראשונה אחרי חג הפסח, פרשת תזו"מ כבר באו הרבה אורחים, ומזמן לזמן - משנתפרסם ההיתר - נתרבו הבאים ולשבת פרשת אמור ול"ג בעומר שאחריה באו כארבעים מנינים אורחים ובראשם החסידים המפורסמים ר' יצחק אייזיק מהומל ור' הלל מפאריטש.

באותה שבת, פרשת אמור, אמר כ"ק אדמו"ר שלשה מאמרים, הראשון ד"ה אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש, אמרו ביום ו' ערב שבת אחרי תפלת שחרית, השני ד"ה להבין ענין כובד ראש בעבודה בנפש האדם - לפני קבלת שבת, והשלישי ד"ה להבין בתוספת ביאור ישראל לי ראש, אמרו בשבת לפני תפלת המנחה.

* * *

באותה שנה, היתה חגיגת ל"ג בעומר בשמחה כפולה ומשולשת.

כיוון שביום השני חל תענית שני בתרא, ישבו הרבנים המפורסמים ר' נחמיה מדוברובנה⁷, ר' יצחק אייזיק מויטבסק⁸ ור' יצחק אייזיק מהומל בתור בית דין ופסקו - כהוראת שעה - שלרגלי שמחת הרבים לא יסיימו את התענית ואחרי מנחה גדולה יקיימו את המנהג הקבוע בסעודת החג.

הזקן. בזווג שני חתנו של הרה"ק ר' חיים אברהם בנו של רבנו הזקן. נולד ט"ו שבט תקמ"ח - נפטר ט"ו שבט תרי"ב (כן צ"ל גם בספר השיחות ע' 137). בעהמ"ס דברי נחמיה.

(8) ראה ספר השיחות קץ היש"ת ע' 78. התמים ח"ד ע' כח ואילך.

(9) חולין נה, ב.

(6) מלשינות גינובורג מוויילנא. המאורעות שקדמו לזה ראה שיחת פסח ה'תש"ג אות סג ואילך. קונטרס "אדמו"ר הצמח צדק ותנועת ההשכלה" פ"ה ואילך. קובץ מכתבים סוף קובץ א. וראה ספר התולדות - רבנו הצמח צדק.

(7) הר"ג בנו של ר' אברהם בירך מסמיליאן - תלמיד מובהק לרבנו

~ רשימות אדמו"ר מוהריי"צ ~

אבות החסידות

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א מה שכתב לאחד מחתניו הרבנים שליט"א בנגוע למאמרו "אבות החסידות" שכתב בהיותו במאריענבאד כ"ג מנ"א תרצ"א.

לז.

עשיתי כלי גולה, והרחקתי נדוד עד העיר בריסק, אשר שמעה הטוב שמעתי בעוד היותי בישיבת הראב"ד במינסק, ושם ישבתי כשנה, רוב הימים הייתי בבית המדרש, ומקופת הכנסת אורחים הייתה פרנסתי במנוחה, ואני שוקד בלימודי יום ולילה.

בדרך הילוכי לבריסק עברתי כמה עיירות גדולות וקטנות, כפרים וישובים, ובכל מקום וישוב מצאתי תלמידי חכמים עוסקים בתורה, מהם הבטלים מכל עבודה ומלאכה, ורק תורתן אומנתן, ויש העוסקים במסחר וקניין או במלאכה ועבודת שדה וגן, ועם זה קובעים זמן לתורה בעיון, ומהם בקיאים בשיתא סדרי משנה, או כמה מאות דפים גמרא בעל-פה, ובעת עמדם בשוק וחנוות או בעת מלאכתם ועבודתם, הם גורסים משניות, או שונים גמרא למיגרס.

בכל מקום מושב בני ישראל, מצאתי אברכים הסמוכים על שולחן חותניהם, ובחורים הסמוכים על שולחן אביהם, והם המה ראשי השוקדים בתורה ועבודת הבורא בשקידה עצומה, ובהם הרבה בעלי כישרון מצוין.

שנה וארבעה חודשים עשיתי, עד בואי למחוז חפצי, היא בריסק, אשר אלי' התגעגעתי מכבר הימים, מאז סיפר לי מורי ורבי הגאון הצדיק הרפ"א חסידא, על אודות חבירו הצדיק תמים הגאון המקובל הר' זבולון שמעון פרישא, אשר עוד בבחרותו זכה לגילוי אלי', וזה איזו עשירות שנים שהתישב בבריסק, ואליזו נכסוף נכספתי לראותו ולהיות תלמידו.

בדרך הילוכי, פגשתי בכמה ת"ח מופלגים הולכי גולה, וביניהם גאונים גדולים וצדיקים מופלאים, בעלי ענווה ומדות טובות, והיו גם כאלו אשר בדרך הילוכם היו שונים גמרא עם פרש"י ותוס' בעל-פה.

בהיותי בכפר קערצינקע – כמהלך יום מעיר בריסק – ושם גם מושב יהודים כשבעים משפחות, מגדלי בהמה ועובדי אדמה, וביניהם כארבעה זקנים גדולים בתורה, ושנים מהם הם הראשי ישיבה הלומדים עם שמונה אברכים בני תורה, ועם שלושה עשר בחורים, בהם חמישה בעלי כישרון רב, ובבואי שמחו עלי שמחה גדולה, ויעטרוני כבוד, ויתחננו אלי כי אתעכב אצלם איזה זמן.

בראותי תמימותם של אנשי המושב ההוא, וגודל יראתם וצדקתם בהידור המצוות, והפלאות זהירותם בכבוד התורה וכבוד ת"ח, עמלים ויגעים בעבודת פרך, הם, נשיהם ובנותיהם – בניהם, מהקטנים שהגיעו לחינוך עד הגדולים, כולם עוסקים בתורה – ועם זה הם מכניסי אורחים בפנים צהובות, ומכבדי ת"ח בעין יפה. לא יכולתי להשיב פניהם, והתעכבתי אצלם מהעצרת עד תחילת מנחם-אב.

ובהיותי שמה שמעתי, כי כעשר פרסאות משם ישנו כפר גדול, וגם שם ישוב יהודים, אבל העיקר, כי כפרסא מהכפר ההוא ישנו חצר של אדון אדיר, בעל הון רב, והאדון בעצמו דר במרחקים במדינת צרפת, ואת חצרו עם כל הכפרים, הנהרות, היערות ובתי מלון השכיר ליהודי אחד, והיהודי ההוא מוקיר ורחים רבנן, ויושבים בחצרו על הוצאותיו כמה ת"ח וגאונים, ומפזר לצדקה ביד רחבה.

~ אגרות קודש - אדמו"ר הרי"צ ~

[אמצע מ"ח תרפ"ב]

ב"ה

ר' שלום יהודא שי'

שלום וברכה.

ע"י כבוד חותנך הרב שי' נודעתי משלומך הטוב. הנה בשנה העברה כאשר שלחתי מכתב הכללי הראשון השני והשלישי לכל התמימים שי' וידידינו א"ש שי' שלחתי גם אליך, וקבלתי הכל חזרה, בהודעת הפאסט כי אדרעסא כזו אין, ובטח הוא באשר לא ידעתי אדרעס ברור.

ועתה כאשר אדע אדרעס ברור חפצי לדבר אתך, כעם כל אחד מתלמידינו התמימים יחיו, אשר זאת הוא תעודתינו עלי אדמות להתרועע ולבוא בכתובי בעתים קרובים, בעיניים אשר יגיע מהם תועלת הפרט בכל אחד ואחד מחיי התמימים יחיו ובהכלל כולו, אשר לרגלם יתברכו כל עניי הציבור הרוחניים, בכל מקום שהם, זה מיסד חדר וזה ישיבה, זה אומר שיעור גמרא וזה אגדה, זה חוזר דא"ח וזה לומד פרקי אבות, בכל מקום לפי ערכו, וערך אנשי מקומו, כי חובת גברא הוא על כל אי ואי מהתמימים שי' המקושרים לרצון הוי' האמור לנו ע"י עבדו הקדוש הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בקונטרסיו ואגרותיו והזהרתו ופקודתו באגרת הצוואה, אשר כל אחד ואחד בין רב ובין שו"ב ובין סוחר ועוסק בקנין והדומה עליו החובה לעשות גם בהנוגע לזולתו היינו להשתדל בדבר חדר ות"ת בעירו, ואשר יתאספו וילמדו יחדיו בחול ובש"ק, כל אחד במה שיכולתו, ולעורר לב עם קדשינו על התורה וחיבת הקדש

בעניי הציבוריים כמו מקוה והדומה, וכן באוסף התרומה לקופת רמב"ן, והחזקת התורה דתו"ת, וכן קופת רבינו אשר יסדתי (שמטרתה מבואר בא' המכ' הכוללי והוא להביא אל הפועל את אשר ציוה הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע לשלוח משפיעי לחזור דא"ח, ולעזור על החזקת חדרים, ישיבות ושאר עניי כוללים כו'), ות"ל כל תלמידינו התמימים שי' עוסקים בזה במקומותם, וקבלתי מרובם מכתבים ועומדים אנחנו בהתקשרות אהבה, וידיעות מחליפות בינינו.

אמנם ממך לא נשמע דבר בכל עת הזאת, ולא ידעתי מדוע הוא כך. בטח הלא כתבו לך אחיך שי' מריגא ומקרעמענטשוג, ועתה בטח עומד עמהם בקשורי דברים, ולמה לא כתבת אלי בכל משך העת מהנעשה אתך בגו"ר. כי הגשמיות שלכם נוגע כמו הרוחניות ממש, וכמאמר רבינו הגדול (אשר זכינו לשמוע מהוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע באחד מימי החג בש"ת או בייט כסלו, ואפשר היית באותו מעמד, בטח אתה זוכר), אידעשע גשמיות איז רוחניות. השי"ת זאל געבן אידן גשמיות ועלין זייא מאכין מגשמיות רוחניות. ופעם שמענו מאמר זה עצמו בהוספת דברים אחדים לאמר ועלין זיי מאכין מגשמיות רוחניות, כי ההשפעה האלקית היא מאין ליש, להוות ולהחיות בהעלם והסתר הבורא מהנברא, דהעלם והסתר זה עצמו הוא בשביל קיום היש, והאין המהווה הוא בסוד מהיש המתהווה, ועבודת נשיי לגלות הסוד, והוא ביטול היש לאין, והוא ע"י שעושים את הגשמי ממש כלי לאלקות, והיינו כאשר הוא נעשה עפ"י התורה ובפרט עפ"י עבודת הלב זו תפלה.

נוסעים לליפציג

על הפסוק "בא אל התבה" מפרש הבעל שם טוב, שאנחנו צריכים 'להכנס' לתוך התבות של התורה והתפלה.

כשהיה האדמו"ר מתולדות אהרן ביחידות אצל הרבי, דבר עמו הרבי על נחיצות למוד תורת החסידות לפני התפלה וספר לו את הספור הבא:

"קדם שנעשה תלמיד של הבעל שם טוב, היה הרב המגיד (ממזריטש) גאון גם בנסתר דתורה, והיה מתפלל עם כוונות האר"ז"ל, והיה לו חבר שגם הוא עסק בענינים אלו. ולאחרי שהרב המגיד נעשה תלמיד הבעל שם טוב, ארע שנפגשו יחד, וכשעמדו להתפלל, סים חברו תפלתו משך זמן לפני הרב המגיד, ושאל אצלו חברו לפשר הדבר (שהוא מאוד מאריך בתפלתו), באמרו: הרי פעם היינו מתפללים ביחד ומסיימים באותו זמן, ומה נשתנה עתה?

חברו של הרב המגיד היה נוהג לעסוק בלמוד התורה במשך רב השנה, וזוגתו נהלה את העסק, ורק פעם בשנה היה מתבטל (-מפסיק) מלמודו במשך כמה שבועות, ונוסע לליפציג אל ה"יריד" כדי לקנות סחורה, ואחר כך היה חוזר לביתו וממשיך לעסוק בתורה.

ושאלו הרב המגיד: למה עליך לבטל זמן ולנסע לליפציג - הרי מוטב שתבונן בהנסיעה, ותחשב שהיום הגד פה, ומחר הגד שם, עד שתחשב שהגד בליפציג, ואחר כך תבונן ותחשב במהלך הנסיעה בחזרתך לביתה, וכך תערוך את הנסיעה במשך זמן קצר ביותר...

כאשר החבר שמע זאת, הביט עליו בתמהון, ואמר: ר' בער, לא ידעתי שאתה 'בטלן' גדול כל כך! מה תועיל מחשבתי - הרי עלי להיות בליפציג בכדי להביא משם את הסחורה בפעל ממשי!"...

וענה לו הרב המגיד: כן הוא בנוגע לענין הפונות בתפלה: לא מספיק רק לחשב ולכונן כעת הנני ב'עולמות' הרוחניים) 'עשיה' או 'יצירה' וכו', אלא צריכים להיות שם בפעל, כדי להביא את ה'סחורה'... ובשביל זה דרוש זמן ארוך יותר."

המגיד נתן אס-כן דגמה לחבר שלו שהפך לסוחר, שכשם שהמסחר הוא דבר אמתי ועליו לנסע בפעל ממש ולקנות את הסחורה, כך ה'סלם' של התפלה הוא דבר אמתי, וכדי להתעלות ולהגיע בתפלה להיכן שצריכה, יש להתפלל באריכות, מתוך הבנה של פרוש מלות התפלה, והמשמעות הרוחנית של התפלה.

(מעובד על פי 'חידות' האדמו"ר מתולדות אהרן אצל הרבי, כ"ו שבט תשי"א. מתוך 'נשמטא דאורייתא')

פרשת נח

העלולים ללכת לאבוד במבול. הרי אומר: אם הגיע לידיעתו של אדם שיש בעולם חפץ שעלול ללכת לאבוד – מוטל עליו להשתדל להכניסו ל"תבה" שלו, להצילו ולהצלותו לאלקות. שכן, הקב"ה הזמין לו ידיעה זו, בהשגחה פרטית, כדי שיעלה את החפץ הזה.

(לקוטי שיחות, כרך א', עמ' 10)

וַיֹּאמֶר יְהוָה לְנֹחַ בֹּא-אִתָּהּ וְכָל-בֵּיתְךָ אֶל-הַתֶּבֶה בִּי-אֲתָךְ רְאִיתִי צְדִיק לְפָנַי בְּדֹר הַזֶּה: ^א מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח-לָךְ שְׁבָעָה שְׁבָעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ וּמִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה הִוא שְׁנַיִם אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ: ^ב גַּם מֵעוֹף הַשָּׁמַיִם שְׁבָעָה שְׁבָעָה זָכָר וְנִקְבָּה לְחַיִּים זָרַע עַל-פָּנַי כָּל-הָאָרֶץ: ^ג בִּי יְלָמִים עוֹד שְׁבָעָה אֲנֹכִי מִמַּטֵּיר עַל-הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה וּמַחֲיִיתִי אֶת-כָּל-הַיְּקוּם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי מֵעַל פָּנַי הָאֲדָמָה: ^ד וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל אֲשֶׁר-צִוָּהוּ יְהוָה: ^ה וְנֹחַ בְּנֵי-שָׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְהַמְּבּוּל הָיָה מִיָּם עַל-הָאָרֶץ: ^ו וַיָּבֹא נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְנִשְׁי-בָנָיו אִתּוֹ אֶל-הַתֶּבֶה מִפָּנַי מִי הַמְּבּוּל: ^ז מִן-הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינָנָה טְהוֹרָה וּמִן-הָעוֹף וְכָל אֲשֶׁר-רָמַשׁ עַל-הָאֲדָמָה: ^ח שְׁנַיִם שָׁנִים בָּאוּ אֶל-נֹחַ אֶל-הַתֶּבֶה זָכָר וְנִקְבָּה בְּאֶשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים אֶת-נֹחַ: ^ט וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים וּמִי הַמְּבּוּל הָיוּ עַל-הָאָרֶץ: ^י בַּשָּׁנָה שְׁשִׁי-מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי-נֹחַ בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בִּשְׁבָעָה-עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה גִּבְקֻעוֹ פְּלִמְעִינוֹת תְּהוֹם רָבָה וְאַרְבַּת הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ: ^{יא} וַיְהִי הַגֹּשֶׁם עַל-הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה: ^{יב} בַּעֲצֹם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ וְשֵׁם-זָחָם וַיִּפֹּת בְּנֵי-נֹחַ וְאִשְׁתּוֹ נֹחַ וּשְׁלֹשֶׁת נִשְׁי-בָנָיו אִתָּם אֶל-הַתֶּבֶה: ^{יג} הָמָּה וְכָל-הַחַיָּה לְמִינָהּ וְכָל-

וַאֲלֵה תוֹלְדֹת נֹחַ אִישׁ צְדִיק תָּמִיד הָיָה בְּדֹרָתוֹ אֶת-הָאֱלֹהִים הִתְחַלְּדָּנָה: ^{יד} וַיּוֹלֶד נֹחַ שְׁלֹשָׁה בָנִים אֶת-שֵׁם אֶת-חָם וְאֶת-יֶפֶת: ^{טו} וְתִשְׁחַת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וְתִמְלֹא הָאָרֶץ חָמָס: ^{טז} וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי-הִשְׁחִית כָּל-בָּשָׂר אֶת-דְּרָכָו עַל-הָאָרֶץ: ^{יז} וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ קֵץ כָּל-בָּשָׂר בָּא לִפְנֵי כִי-מְלֹאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם וְהִנְנִי מוֹשְׁחִיתָם אֶת-הָאָרֶץ: ^{יח} עֲשֵׂה לָךְ תֵּבָה תִּבְתַּע צִיִּי-גֹפֶר קָנִים תַּעֲשֶׂה אֶת-הַתֶּבֶה וְכַפֵּרְתָּ אֹתָהּ מִבִּית וּמִחוּץ בַּכֹּפֶר: ^{יט} וְהָיָה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אֹתָהּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אַמָּה אֹרֶךְ הַתֶּבֶה חֲמִשִּׁים אַמָּה רָחְבָּהּ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתָהּ: ^כ צֹהַר תַּעֲשֶׂה לַתֶּבֶה וְאֶל-אַמָּה תְּכַלְכְּנָה מִלְמַעְלָה וּפֶתַח הַתֶּבֶה בְּצִדָּהּ תִּשָּׂא תַּחֲתֵי שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים תַּעֲשֶׂה: ^{כא} וְאֲנִי הִנְנִי מֵבִיא אֶת-הַמְּבּוּל מִיָּם עַל-הָאָרֶץ לְשַׁחַת כָּל-בָּשָׂר אֲשֶׁר-בּוֹ רוּחַ חַיִּים מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם כָּל אֲשֶׁר-בָּאָרֶץ יָגוּעַ: ^{כב} וְהִקְמַתִי אֶת-בְּרִיתִי אִתָּךְ וּבֵאתִי אֶל-הַתֶּבֶה אֹתָהּ וּבְנֶיךָ וְאִשְׁתְּךָ וְנִשְׁי-בְנֶיךָ אִתָּךְ: ^{כג} וּמִכָּל-הַחַי מִכָּל-בָּשָׂר שְׁנַיִם מִכָּל תָּבִיא אֶל-הַתֶּבֶה לְהַחֲיָה אִתָּךְ זָכָר וְנִקְבָּה יְהִיו: ^{כד} (ישראל) מִהָעוֹף לְמִינָהּ וּמִן הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ מִכָּל רֶמֶשׁ הָאֲדָמָה לְמִינָהּ שְׁנַיִם מִכָּל יָבֹאוּ אֵלֶיךָ לְהַחֲיָה: ^{כה} וְאֹתָהּ קַח-לָךְ מִכָּל-מֵאֻכָּל אֲשֶׁר יֹאכֵל וְאִסְפַּת אֵלֶיךָ וְהָיָה לָךְ וּלְחָם לְאֻכְלָהּ: ^{כו} וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱלֹהִים כֵּן עָשָׂה:

~ נקודות משיחות קודש ~

ומכל החי (ו, יט)

נח נצטוו להכניס אל התבה את כל עניני העולם

הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וּכְלֵהֲרֹמֶשׁ הָרֹמֶשׁ עַל־הָאָרֶץ
לְמִינָהּ וּכְלֵהֲעוֹף לְמִינָהּ כָּל צֶפֶר כָּל־כְּנָף:
וַיִּבְּאוּ אֶל־נֹחַ אֶל־הַתְּבָה שְׁנַיִם שְׁנַיִם מִכָּל־
הַבָּשָׂר אֲשֶׁר־בָּהּ רֹחַ חַיִּים: ^ט וְהַבָּאִים זָכָר
וּנְקֵבָה מִכָּל־בָּשָׂר כָּאוּ כָּאוּ כָּאוּ אֶתֹּו אֱלֹהִים
וַיִּסְגֹּר יְהוָה בַּעֲדָיו:

~ נקודות משיחות קודש ~

ידועה תורת הבעל-שם-טוב ש"תיבה" קאי על תיבות
התורה והתפילה, וזהו ענין "בא גו' אל התיבה" – ש'יהודי
צריך להקניס את עצמו בתוך תיבות התורה והתפילה,
ועל-ידי-זה ביכולתו ליצול ממי המבול, "מים רבים"
שבעולם.

(שיחת ש"פ נח, ב' דר"ח מרחשון, ה'תשמ"ה)

שלישי ^ז ויהי המבול ארבעים יום על-הָאָרֶץ
וַיָּרֻבוּ הַמַּיִם וַיִּשְׂאוּ אֶת־הַתְּבָה וְתָרַם מַעַל
הָאָרֶץ: ^ח וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם וַיָּרֻבוּ מְאֹד עַל־הָאָרֶץ
וַתִּלָּךְ הַתְּבָה עַל־פְּנֵי הַמַּיִם: ^ט וְהַמַּיִם גָּבְרוּ
מְאֹד מְאֹד עַל־הָאָרֶץ וַיִּכְסּוּ כָּל־הַהָרִים
הַגְּבוּהִים אֲשֶׁר־תַּחַת כָּל־הַשָּׁמַיִם: ^י חֲמֹשׁ
עֶשְׂרֵה אַמָּה מִלְּמַעְלָה גָּבְרוּ הַמַּיִם וַיִּכְסּוּ
הַהָרִים: ^{יא} וַיִּגְוֹעַ כָּל־בָּשָׂר וְהָרֹמֶשׁ עַל־הָאָרֶץ
בָּעוֹף וּבַבְּהֵמָה וּבְחַיָּה וּבְכָל־הַשָּׂרָץ הַשָּׂרָץ
עַל־הָאָרֶץ וְכָל הָאָדָם: ^{יב} כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת־רוּחַ
חַיִּים בְּאַפּוֹ מִכָּל אֲשֶׁר בַּחֲרָבָה מָתוּ: ^{יג} וַיָּמָח
אֶת־כָּל־הַיָּקוּם וְאֲשֶׁר | עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם
עַד־בְּהֵמָה עַד־רֹמֶשׁ וְעַד־עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיָּמָחוּ
מִן־הָאָרֶץ וַיִּשְׂאָר אֲדָמָה וְאֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתְּבָה:
^{יד} וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם עַל־הָאָרֶץ חֲמִשִּׁים וּמֵאת יוֹם:
ח ^{טו} וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ וְאֶת כָּל־הַחַיָּה
וְאֶת־כָּל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתְּבָה וַיַּעֲבֹר
אֱלֹהִים רוּחַ עַל־הָאָרֶץ וַיִּשְׂכּוּ הַמַּיִם: ^{טז} וַיִּסְכְּרוּ
מַעֲיֵנֹת תְּהוֹם וְאֶרֶבַת הַשָּׁמַיִם וַיִּכְלֹא הַנֶּגֶשׁ
מִן־הַשָּׁמַיִם: ^{יז} וַיָּשְׁבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ הָלוֹךְ
וְשׁוֹב וַיַּחֲסְרוּ הַמַּיִם מִקְצֵה חֲמִשִּׁים וּמֵאת יוֹם:

וַתֵּנַח הַתְּבָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בִּשְׁבַע־עַה־עָשָׂר
יוֹם לַחֹדֶשׁ עַל הָרִי אֲרָרָט: ^א וְהַמַּיִם הָיוּ הָלוֹךְ
וְחֹסֵר עַד הַחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי בַּעֲשִׂירִי בְּאַחַד
לַחֹדֶשׁ נִרְאוּ רֵאשֵׁי הַהָרִים: ^ב וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים
יוֹם וַיִּפְתַּח נֹחַ אֶת־חֲלוֹן הַתְּבָה אֲשֶׁר עָשָׂה:
וַיִּשְׁלַח אֶת־הָעֶרֶב וַיֵּצֵא יֵצֵא וְשׁוֹב עַד־יִבְשֹׁת
הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ: ^ג וַיִּשְׁלַח אֶת־הַיּוֹנָה מֵאֵתוֹ
לִרְאוֹת הַקָּלוּ הַמַּיִם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה: ^ד וְלֹא־
מָצָאָהּ הַיּוֹנָה מָנוּחַ לְכַף־רַגְלָהּ וַתָּשָׁב אֵלָיו
אֶל־הַתְּבָה כִּי־מַיִם עַל־פְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ וַיִּשְׁלַח
יָדוֹ וַיַּקְחָהּ וַיָּבֵא אֵתָהּ אֵלָיו אֶל־הַתְּבָה: ^ה וַיַּחַל
עוֹד שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרָיִם וַיִּסָּף שִׁלַּח אֶת־הַיּוֹנָה
מִן־הַתְּבָה: ^ו וַתָּבֹא אֵלָיו הַיּוֹנָה לָעֵת עֶרֶב וְהָנִיחָהּ
עַל־חֲזִית טָרֶף בִּפְיָהּ וַיַּדַּע נֹחַ כִּי־קָלוּ הַמַּיִם
מֵעַל הָאָרֶץ: ^ז וַיַּיַּחַל עוֹד שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרָיִם
וַיִּשְׁלַח אֶת־הַיּוֹנָה וְלֹא־יָסָפָה שׁוֹב־אֵלָיו עוֹד:
^ח וַיְהִי בְּאַחַת וְשֵׁשׁ־מֵאוֹת שָׁנָה בְּרֵאשִׁיוֹן בְּאַחַד
לַחֹדֶשׁ חָרְבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ וַיָּסֶר נֹחַ
אֶת־מִכְסֵּה הַתְּבָה וַיֵּרָא וְהָנִיחָהּ חָרְבוּ פְּנֵי
הָאֲדָמָה: ^ט וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בִּשְׁבַע־עַה־עָשָׂר יוֹם
לַחֹדֶשׁ יָבִשָׁה הָאָרֶץ: ^ס

~ נקודות משיחות קודש ~

וימח את כל היקום (ז, כג)

יש לשאול, למה היה ענש כליה כזה. ויש לומר, דהנה
שבַעַת המצוות שנתנו לפני המבול ענינן ישוב העולם,
לשְׁבַת יצרה (ונקמזות באותיות א"ז: אָבֵר, בְּרַפְתָּ ה', גָּזַל,
דִּינִים, הָבֵל (מעֲשֶׂה תַעֲתוּעִים שֶׁל עֲבֹד־הַיָּדָה), ווי (לשון
צַעֲקָה, שֶׁעֲקָרָה בְּשִׁפְכוֹת דָּמִים), זָנוּת). וכִּינֵן שְׁאֲנָשִׁי דֹר
הַמַּבּוּל עָבְרוּ עַל שְׁבַע מִצְוֹת אֵלֶּה, לֹא נִתְקַיְּמָה הַתְּכִלִּית
שֶׁלְמַעֲנָה נִבְרָא הָעוֹלָם, וּבְמִילָא – בְּטִלָּה הַקְּרִיָּאָה, וְלֹאֲחֵר
הַמַּבּוּל נִבְּנָה הָעוֹלָם מִחֻדָּשׁ.

(רשימות, חוברת קסו)

רביעי ^{טו} וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל־נֹחַ לֵאמֹר: ^{טז} צֵא
מִן־הַתְּבָה אַתָּה וְאִשְׁתְּךָ וּבְנֶיךָ וּנְשֵׁי־בְנֶיךָ
אִתְּךָ: ^{יז} כָּל־הַחַיָּה אֲשֶׁר־אִתְּךָ מִכָּל־בָּשָׂר בָּעוֹף

חמישי ח וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־נֹחַ וְאֶל־בָּנָיו אֹתוֹ לֵאמֹר: ט וְאֲנִי הִנְנִי מְקִים אֶת־בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְאֶת־זֶרְעֶכֶם אַחֲרֵיכֶם: י וְאֵת כָּל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם בְּעוֹף הַבְּהֵמָה וּבְכָל־חַיַּת הָאָרֶץ אִתְּכֶם מִכָּל יֵצֵאֵי הַתֵּבָה לְכָל חַיַּת הָאָרֶץ: יא וְהִקְמֹתִי אֶת־בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְלֹא־יִכָּרֵת כָּל־בָּשָׂר עוֹד מִמֶּנִּי מִכָּבֹּל וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד מִכָּבֹּל לְשַׁחַת הָאָרֶץ: יב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים זֹאת אֹתֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר־אֲנִי נֹתֵן בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם לְדֹרֹת עוֹלָם: יג אֶת־קִשְׁתִּי נֹתַתִּי בַּעֲנָן וְהִיְתָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵין הָאָרֶץ: יד וְהָיָה בַּעֲנָנִי עָנָן עַל־הָאָרֶץ וְנִרְאָתָה הַקִּשְׁתַּת בַּעֲנָן: טו וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה בְּכָל־בָּשָׂר וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד הַמַּיִם לְמַכּוֹל לְשַׁחַת כָּל־בָּשָׂר: טז וְהִיְתָה הַקִּשְׁתַּת בַּעֲנָן וְרֵאִיתִיהָ לְזִכָּר בְּרִית עוֹלָם בֵּין אֱלֹהִים וּבֵין כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה בְּכָל־בָּשָׂר אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ: יז וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־נֹחַ זֹאת אֹתֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר הִקְמַתִּי בֵּינִי וּבֵין כָּל־בָּשָׂר אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ: פ

~ נקודות משיחות קודש ~

זאת אות הבְּרִית . . . לדורות עולם (ט, יב)

פרט לשני דורות . . . חזקיה . . . אנשי כְּנַסֶּת הַגְּדוּלָה (מדרש רב)

יש לתמוה, כיצד אפשר לומר שרק בשני דורות אלו לא היה צורך בקִשְׁתַּת, ובגרי כל זמן שאין מצב שפול ביותר אין מקום למבול? ויש לומר, שראית הקִשְׁתַּת אין משמעותה שהעולם ראוי למבול חס-ושלום, אלא היא אות וזכרון לכך שגם אם היה העולם במצב שפול ביותר – מבטחים אנו שלא יהיה עוד מבול. ואי־ראית הקִשְׁתַּת בשני דורות אלו מורה על גדל זכותו של צדיק הדור: אפילו אם היה דורו בשפול המצב, וגם לא הייתה הבטחת ה' – הנה בזכותו לא היו נענשים.

(לקוטי שיחות, כרך לה, עמ' 33)

ששי יח וַיְהִי בְּנִינְחַם הַיָּצְאִים מִן־הַתֵּבָה שֵׁם וְחָם

ובְּהֵמָה וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ כְּתִיב הוּצָא קרי הִיּוּצָא אִתְּךָ וְשָׂרְצוּ בָאָרֶץ וּפְרוּ וּרְבוּ עַל־הָאָרֶץ: יח וַיֵּצְאוּ־נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וּנְשֵׁי־בָנָיו אִתּוֹ: יט כָּל־הַחַיָּה כָּל־הָרֶמֶשׂ וְכָל־הָעוֹף כָּל רוֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ לְמִשְׁפַּחְתֵּיהֶם יֵצְאוּ מִן־הַתֵּבָה: כ וַיֵּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקַּח מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִכָּל הָעוֹף הַטְּהוֹר וַיַּעַל עֹלֹת בַּמִּזְבֵּחַ: כא וַיִּרַח יְהוָה אֶת־רִיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־לִבּוֹ לֹא אֶסְף לְקַלֵּל עוֹד אֶת־הָאָדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם כִּי יַעַר לֵב הָאָדָם רָע מִנַּעֲרֹו וְלֹא־אֶסַּף עוֹד לְהַכּוֹת אֶת־כָּל־חַיִּי כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי: כב עַד כָּל־יְמֵי הָאָרֶץ זֶרַע וְקָצִיר וְקֹר וְחֹם וְקִיץ וְחֹרֶף וַיּוֹם וְלַיְלָה לֹא יִשָּׁבְתוּ: כג וַיִּבְרַךְ אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ וְאֶת־בָּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת־הָאָרֶץ: כד וּמִזֶּרְעֵכֶם וְחַתְכֶם יִהְיֶה עַל כָּל־חַיַּת הָאָרֶץ וְעַל כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם כָּכָל אֲשֶׁר תִּרְמֹשׁ הָאָדָמָה וּבְכָל־דְּגֵי הַיָּם בְּיָדְכֶם נִתְּנוּ: כה כָּל־רֶמֶשׂ אֲשֶׁר הוּא־חַי לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָה בְּיָדְכֶם כַּדְּבָרִים הַלֵּבִי לָכֶם אֶת־כָּל־אֲדָמָה בְּנִפְשׁוֹ דָּמוֹ לֹא תֹאכְלוּ: כו וְאֵדָה אֶת־דַּמְכֶם לְנַפְשֵׁיכֶם אֲדָרְשׁ מִיַּד כָּל־חַיָּה אֲדָרְשֶׁנּוּ וּמִיַּד הָאָדָם מִיַּד אִישׁ אָחִיו אֲדָרְשׁ אֶת־נֶפֶשׁ הָאָדָם: כז שֹׁפֵךְ דָּם הָאָדָם כַּאֲדָם דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ כִּי בַּצֶּלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת־הָאָדָם: כח וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ שָׂרְצוּ בָאָרֶץ וּרְבוּ־בָהּ: ס

~ נקודות משיחות קודש ~

אָמֵנָם, לְאַחֲרֵי עֲנִין "בא גו' אל התיבה" – בא הציורי "צא מן התיבה גו'". וְהַעֲנִין בָּהּ: תְּפִלַּת הַפְּנֵה־הַיָּא – "צא מן התיבה גו' [וכן] "כל החיה גו' הִיּוּצָא אִתְּךָ", "הוֹצִיאָם אִתָּה" (בַּעַל־כְּרִחִם), הִנֵּנוּ, לַפְּעוּל בַּעוֹלָם כְּפִי שֶׁהוּא בְּמַעֲמָד וּמַצֵּב ד"תְּחֻתּוֹן" (ולא רק לְהַעֲלוֹתוֹ לְמַצֵּב נִעְלָה, לְהַכְנִיסוֹ לְתִיבָה),

(שיחת ש"פ נח, ב' דר"ח מרחשון, ה'תשמ"ה)

וַיִּפֶּת וְחָם הוּא אָבִי כְנַעַן: ^אשְׁלֹשָׁה אֱלֹהִים
בְּנֵי־נֹחַ וּמֵאֵלֶּה נִפְצָה כָּל־הָאָרֶץ: ^בוַיַּחֲלֵל נֹחַ
אִישׁ הָאָדָמָה וַיִּטַּע כֶּרֶם: ^גוַיֵּשֶׁת מִן־תֵּינִין
וַיִּשְ�כַּר וַיִּתְּגַל בְּתוֹךְ אֹהֱלָה: ^דוַיֵּרָא חָם אָבִי
כְנַעַן אֶת עֶרְוַת אָבִיו וַיֵּגֵד לְשְׁנֵי־אֶחָיו בְּחוּץ:
^הוַיִּקַּח שָׁם וַיִּפֹּת אֶת־הַשְּׂמֹלָה וַיִּשְׂמֹל עַל־שִׁכְמוֹ
שְׁנֵיהֶם וַיִּלְכְּדוּ אַחֲרָנִית וַיִּכְסּוּ אֶת עֶרְוַת אֲבִיהֶם
וּפְנֵיהֶם אַחֲרָנִית וְעֶרְוַת אֲבִיהֶם לֹא רָאוּ:
^ווַיִּיקֶץ נֹחַ מִיֵּינוֹ וַיֵּדַע אֵת אֲשֶׁר־עָשָׂה לוֹ בְּנוֹ
הַקָּטָן: ^זוַיֹּאמֶר אֲרוּר כְּנַעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה
לְאֶחָיו: ^חוַיֹּאמֶר כְּרוֹךְ יְהוָה אֱלֹהֵי שָׁם וַיְהִי
כְנַעַן עֶבֶד לָמוֹ: ^טוַיִּפֹּת אֱלֹהִים לַיִּפֹּת וַיִּשְׁכֵּן
בְּאֶהֱלִישָׁם וַיְהִי כְנַעַן עֶבֶד לָמוֹ: ^יוַיַּחֲזִי־נֹחַ
אֶת־הַמִּבּוּל שֶׁלֹּשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה:
^{יא}וַיְהִי כָּל־יְמֵי־נֹחַ תִּשְׁעַ מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים
שָׁנָה וַיָּמָת: ^{יב}וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹלְדֹת בְּנֵי־נֹחַ שָׁם
חָם וַיִּפֹּת וַיּוֹלְדוּ לָהֶם בָּנִים אַחֵר הַמִּבּוּל: ^{יג}בְּנֵי
יִפֶּת גָּמָר וּמִגּוֹג וּמְדִי וַיּוֹן וְתָבֶל וּמִשְׁךְ וְתִירָם:
^{יד}וּבְנֵי גָמָר אֲשַׁכְנַן וְרִיפֹת וְתַנְרָמָה: ^{טו}וּבְנֵי יוֹן
אֵלִישָׁה וְתַרְשִׁישׁ פֶּתִים וְדֹדָנִים: ^{טז}מֵאֵלֶּה נִפְרְדּוּ
אֵיִי הַגּוֹיִם בְּאַרְצֹתָם אִישׁ לְלִשְׁנֹו לְמִשְׁפַּחְתָּם
בְּגוֹיֵיהֶם: ^{יז}וּבְנֵי חָם כּוּשׁ וּמִצְרַיִם וּפּוּט וְכְנַעַן:
^{יח}וּבְנֵי כּוּשׁ סִבָּא וְחוּיִלָּה וְסִבְתָּה וְרַעְמָה
וְסִבְתָּכָא וּבְנֵי רַעְמָה שָׂבָא וְדֶדָן: ^{יט}וְכוּשׁ יָלַד
אֶת־נִמְרֹד הוּא הַחָלִל לְחַיּוֹת גִּבּוֹר בְּאָרֶץ: ^כהוּא־
הָיָה גִבּוֹר־צִיד לִפְנֵי יְהוָה עַל־כֵּן יֹאמַר בְּנִמְרֹד
גִּבּוֹר צִיד לִפְנֵי יְהוָה: ^{כא}וְתִהְיֶה רֹאשִׁית מִמְּלַכְתּוֹ
בְּכָל אֶרֶץ וְאַכְד וְכַלְנָה בְּאָרֶץ שִׁנְעָר: ^{כב}מִן
הָאָרֶץ הַהִוא יֵצֵא אֲשׁוּר וַיִּכֶן אֶת־גִּינּוֹה וְאֶת־
רַחֲבַת עִיר וְאֶת־כַּלַּח: ^{כג}וְאֶת־רֶסֶן בֵּין גִּינּוֹה
וּבֵין כַּלַּח הוּא הָעִיר הַגְּדֹלָה: ^{כד}וּמִצְרַיִם יָלַד
אֶת־לֹדִים וְאֶת־עַנְמִים וְאֶת־לֶהֱכִים וְאֶת־
נִפְתָּחִים: ^{כה}וְאֶת־פִּתְרָסִים וְאֶת־כַּסְלָחִים אֲשֶׁר

יֵצְאוּ מִשָּׁם פְּלִשְׁתִּים וְאֶת־כְּפֹתָרִים: ^{כו}וְכְנַעַן
יָלַד אֶת־צִידֹן בְּכֹר וְאֶת־חֶת: ^{כז}וְאֶת־הִיבוּסִי
וְאֶת־הָאֱמֹרִי וְאֶת הַגְּרָגָשִׁי: ^{כח}וְאֶת־חֲחֹוֹי וְאֶת־
הָעֶרְקִי וְאֶת־הַסִּינִי: ^{כט}וְאֶת־הָאֲרוּרִי וְאֶת־הַצִּמְרִי
וְאֶת־הַחֲמָתִי וְאַחֵר נִפְצוּ מִשְׁפָּחוֹת הַכְּנַעֲנִי:
^לוַיְהִי גִבּוֹל הַכְּנַעֲנִי מִצִּידֹן בְּאַכָּה גְרָרָה עַד־
עֵזָה בְּאַכָּה סְדֹמָה וְעַמְרָה וְאַדְמָה כְּתִיב וְצִבְיִם
קָרִי וְצִבְיִים עַד־לָשָׁע: ^{לא}אֵלֶּה בְנֵי־חָם
לְמִשְׁפַּחְתָּם לְלִשְׁנָתָם בְּאַרְצֹתָם בְּגוֹיֵיהֶם: ^{לב}ס
^{לג}וְלָשָׁם יָלַד גַּם־הוּא אָבִי כָּל־בְּנֵי־עֵבֶר אַחִי
יִפֶּת הַגְּדוֹל: ^{לד}בְּנֵי שָׁם עִילָם וְאַשּׁוּר וְאַרְפַּכְשָׁד
וְלוֹד וְאַרָם: ^{לה}וּבְנֵי אָרָם עוּז וְחוּל וְגֹתֵר וּמִשׁ:
^{לו}וְאַרְפַּכְשָׁד יָלַד אֶת־שֶׁלַח וְשֶׁלַח יָלַד אֶת־
עֵבֶר: ^{לז}וְלַעֵבֶר יָלַד שְׁנֵי בָנִים שָׁם הָאֶחָד פֶּלֶג
כִּי בִימֹיו נִפְלְגָה הָאָרֶץ וְשָׁם אֶחָיו יִקְטָן:
^{לח}וְיִקְטָן יָלַד אֶת־אֱלִמֹדָד וְאֶת־שֶׁלֶף וְאֶת־
חֲצִרְמוֹת וְאֶת־יֶרֶח: ^{לט}וְאֶת־הַדּוֹרָם וְאֶת־אוּזֹל
וְאֶת־דִּקְלָה: ^מוְאֶת־עוֹבָל וְאֶת־אַבִּימָאֵל וְאֶת־
שָׂבָא: ^{מא}וְאֶת־אוֹפֵר וְאֶת־חוּיִלָּה וְאֶת־יוֹבָב כָּל־
אֵלֶּה בְּנֵי יִקְטָן: ^{מב}וַיְהִי מוֹשְׁבָם מִמִּשְׁכָּא בְּאַכָּה
סְפָרָה הָרַקְדָם: ^{מג}אֵלֶּה בְּנֵי־שָׁם לְמִשְׁפַּחְתָּם
לְלִשְׁנָתָם בְּאַרְצֹתָם לְגוֹיֵיהֶם: ^{מד}אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת
בְּנֵי־נֹחַ לְתוֹלְדֹתָם בְּגוֹיֵיהֶם וּמֵאֵלֶּה נִפְרְדּוּ הַגּוֹיִם
בְּאָרֶץ אַחֵר הַמִּבּוּל: ^{מה}פ

~ נקודות משיחות קודש ~

וְעֶרְוַת אֲבִיהֶם לֹא רָאוּ (ט, כג)

יש לשאל, מאחר שקיני פניהם אחרונות, הרי מוכן
מעצמו שלא ראו. ויש לומר, דהנה כאשר אדם רואה רע
בזולתו, עליו לראות רק את ה"הלכה למעשה" שבדבר, רק
מה שנוגע אליו לעשות: להוכיחו ולהתזירו למוטב. ואם
הוא רואה ומרגיש את רעת חברו – סימן שהרע הזה קיים
גם בו, וכתורת הפעל-שם טוב הידועה, שהזולת הוא ראי.
זהו וערנות אביהם לא ראו – לא ראו ולא הרגישו ערוה
וחסרון באביהם, אלא התרכזו במה שהם צריכים לעשות
("ויכספו את ערנות אביהם"), ותו לא.

(לקוטי שיחות, כרך י', עמ' 24)

וּמֵאֵתִים שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ^א וַיְחִי רָעוּ שְׁתֵּים וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־שָׂרוּג: ^{בא} וַיְחִי רָעוּ אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־שָׂרוּג שִׁבְעַת שָׁנִים וּמֵאֵתִים שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ^{בב} וַיְחִי שָׂרוּג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־נַחֲזֹר: ^{בג} וַיְחִי שָׂרוּג אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־נַחֲזֹר מֵאֵתִים שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ^{כד} וַיְחִי נַחֲזֹר תִּשְׁעָ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־תָּרַח: ^{כה} וַיְחִי נַחֲזֹר אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־תָּרַח תִּשְׁעֵ־עֶשְׂרִה שָׁנָה וּמֵאֵת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ^{כו} וַיְחִי־תָרַח שִׁבְעִים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־אַבְרָם אֶת־נַחֲזֹר וְאֶת־הָרָן: ^{כז} וְאַלֶּה תּוֹלְדֹת תָּרַח הַלֵּיד אֶת־אַבְרָם אֶת־נַחֲזֹר וְאֶת־הָרָן וְהָרָן הוֹלִיד אֶת־לֹוט: ^{כח} וַיָּמָת הָרָן עַל־פְּנֵי תָרַח אָבִיו בְּאֶרֶץ מוֹלְדֹתוֹ בְּאוּר כַּשְׂדִּים: ^{כט} וַיִּקַּח אַבְרָם וְנַחֲזֹר לָהֶם נָשִׁים שֵׁם אִשְׁת־אַבְרָם שָׂרִי וְשֵׁם אִשְׁת־נַחֲזֹר מִלְכָּה בַת־הָרָן אֲבִי־מִלְכָּה וְאָבִי יִסְכָּה: ^ל וַתְּהִי שָׂרִי עֲקָרָה אֵין לָהּ וָלֶד: ^{לא} וַיִּקַּח תָּרַח אֶת־אַבְרָם בְּנוֹ וְאֶת־לֹוט בֶּן־הָרָן בֶּן־בְּנוֹ וְאֵת שָׂרִי כַלְתּוֹ אִשְׁת־אַבְרָם בְּנוֹ וַיֵּצְאוּ אֹתָם מֵאוּר כַּשְׂדִּים לָלֶכֶת אֶרֶצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ עַד־חָרָן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם: ^{לב} וַיְהִי יְמֵי־תָרַח חֲמֵשׁ שָׁנִים וּמֵאֵתִים שָׁנָה וַיָּמָת תָּרַח בְּחָרָן*:

פפפ קנ"ג פסוקים, בצלא"ל סימן, אב"י יסב"ה לוי"ט סימן.

חצי קריש

יתגדל ויתקדש שמוה רבא. אמן בעלמא די ברא כרעותה וימליד מלכותה, ויצמח פורקנה ויקרב משיחה. אמן בחייכון וביומיוכון ובחיי דכל בית ישראל, בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: אמן יהא שמה רבא מברך

שביעי יא א וַיְהִי כִלְהֲאָרֶץ שָׁפָה אַחַת וַיְדַבְּרִים אַחֲדִים: ^א וַיְהִי בְּנִסְעָם מִקֵּדָם וַיִּמָּצְאוּ בַקָּעָה בְּאֶרֶץ שִׁנְעַר וַיֵּשְׁבוּ שָׁם: ^ב וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ הִבֵּה נִלְבְּנָה לְבָנִים וְנִשְׂרָפָה לְשָׂרָפָה וְתִהְיֶה לָהֶם הַלְבְּנָה לְאָבִן וְהַחֲמֹר הִיָּה לָהֶם לַחֲמֹר: ^ג וַיֹּאמְרוּ הִבֵּה | נִבְנֶה־לָנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַשָּׁמַיִם וְנַעֲשֶׂה־לָנוּ שֵׁם פֶּן־נָפוּץ עַל־פְּנֵי כִלְהֲאָרֶץ: ^ד וַיֵּרֶד יְהוָה לִרְאֹת אֶת־הָעִיר וְאֶת־הַמִּגְדָּל אֲשֶׁר בָּנוּ בְּנֵי הָאָדָם: ^ה וַיֹּאמֶר יְהוָה תֵּן עִם אִחֹר וְשָׂפָה אַחַת לְכֻלָּם וְזֶה הַחֲלָם לַעֲשׂוֹת וְעַתָּה לֹא־יִבְצֹר מֵהֶם כָּל אֲשֶׁר יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת: ^ו הִבֵּה גִרְדָּה וְנִבְלָה שֵׁם שַׁפְתָם אֲשֶׁל לֹא יִשְׁמְעוּ אִישׁ שִׁפְתֵי רֵעֵהוּ: ^ז וַיִּפֶץ יְהוָה אֹתָם מִשָּׁם עַל־פְּנֵי כִלְהֲאָרֶץ וַיַּחֲדְלוּ לְבִנֹת הָעִיר: ^ח עַל־כֵּן קָרָא שְׁמָהּ בָּבֶל כִּי־שָׁם בָּלָל יְהוָה שִׁפְתֵי כָל־הָאָרֶץ וּמִשָּׁם הִפְצִים יְהוָה עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ: ^ט אֵלֶּה תּוֹלְדֹת שֵׁם שֵׁם בֶּן־מֵאֵת שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־אַרְפַּכְשָׁד שְׁנָתִים אַחֵר הַמַּבּוּל: ^י וַיְחִי־שָׁם אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־אַרְפַּכְשָׁד חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ^{יא} וְאַרְפַּכְשָׁד חִי חֲמֵשׁ וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־שֵׁלַח: ^{יב} וַיְחִי אַרְפַּכְשָׁד אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־שֵׁלַח שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ^{יג} וַיֵּשְׁלַח חִי שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־עֵבֶר: ^{יד} וַיְחִי־שֵׁלַח אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־עֵבֶר שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ^{טו} וַיְחִי־עֵבֶר אַרְבַּע וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־פֶּלֶג: ^{טז} וַיְחִי־עֵבֶר אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־פֶּלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ^{יז} וַיְחִי־פֶלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־רָעוּ: ^{יח} וַיְחִי־פֶלֶג אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־רָעוּ תִּשְׁעָ שָׁנִים

(*) ע"פ לקו"ש חט"ו עמ' 63, ועמ' 423.

למעשה.

ועל-דרך-זה בנדון-דין, בהוספת התבה "בדורותיו" – לגנאי, מתכונת התורה לשלל טעות בנוגע להנהגה בפעל: מצינו כמה ענינים בהנהגת נח המורים על כך שצדקתו לא היתה בשלמות (ראה בפירוש רש"י ו, ט. ובפרשתנו ז, ז), ולכן, אם התורה היתה מסתפקת בתאור צדקתו של נח, היתה מקום לטעות וללמד מהנהגות אלו הבלתי-רצויות, ומשום הכי מוסיף הקטוב תבת "בדורותיו", להורות לנו שהנהגות אלו בלתי רצויות, ואין ללמד מהם.

(על-פי לקושי-שיחות חלק כה, עמוד 19 - מתוך 'לקראת שבת')

מפטיר כט וַיִּקַּח אֲבָרָם וְנָחוֹר לָהֶם נָשִׁים שֵׁם אִשְׁת־אֲבָרָם שָׂרִי וְשֵׁם אִשְׁת־נָחוֹר מְלֵכָה בַת־הָרָן אֲבִי־מְלֵכָה וְאֲבִי יִסְכָּה: וַתְּהִי שָׂרִי עֲקָרָה אֵין לָהּ וָלֶד: וַיִּקַּח תָּרַח אֶת־אֲבָרָם בְּנוֹ וְאֶת־לוֹט בֶּן־הָרָן בֶּן־בְּנוֹ וְאֵת שָׂרִי בָלְתוֹ אִשְׁת־אֲבָרָם בְּנוֹ וַיֵּצְאוּ אֹתָם מֵאוֹר כְּשִׂדִּים לָלֶכֶת אֶרֶצָה בְּנוֹעַן וַיָּבֹאוּ עַד־חָרָן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם: וַיְהִי יְמֵי־תָרַח חֲמִשׁ שָׁנִים וּמֵאתַיִם שָׁנָה וַיָּמָת תָּרַח בַּחָרָן:

לעלם ולעלמי עלמיו. יתברך: יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיו. יתברך, וישתבח, ויתפאר, ויתרום, ויתנשא, ויתהדר, ויתעלה, ויתהלל, שמה רבא בריך הוא. אמן לעלא מן כל ברכתא וישירתא, תשבתא ונחתא, דאמירן בעלמא, ואמרו אמן: אמן

◆ ◆ ◆

נקודות משיחות קודש ~

נח איש צדיק תמים הנה בדרתיו

יש מרבותינו דורשים אותו לשבח, כל-שכן שאלו הנה בדר צדיקים הנה צדיק יותר. ויש שדורשים אותו לגנאי, לפי דורו הנה צדיק, ואלו הנה בדורו של אברהם לא הנה נחשב לכלום (ו, ט. ובפירוש רש"י)

בדעת ה'יש דורשים לגנאי' צריך להבין: מאי טעמיהו דדרשינן לגנאי ולא לשבח, ובפרט ש"אפילו בגנות בהמה טמאה לא דבר הכתוב" ועל-אחת-כמה-וכמה שהתורה לא תדבר בגנותו של נח?

ויש לומר הטעם בזה: כלל זה - שהתורה אינה מדברת בלשון מגנה – מתניחם רק לספורי התורה; מה-שאינ-כן בדבר הלכה, שם משתמשת התורה בלשון הברורה ביותר, הגם שהיא לשון בלתי נקיה, כי פסק הלכה צריך להאמר בלשון הברורה ביותר, שלא יהיה מקום לטעות בנוגע

(*) ע"פ לקו"ש חט"ו עמ' 63, ועמ' 423.

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר-שם משה לפני בני ישראל:

עניינים היא למחזיקים בה, ותמכיה מאשר. דרכיה דרכי-נעם, וכל-נתיבותיה שלום. ארך ימים בימינה, בשמאלה עשר וכבוד. יי חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ואדיר:

מדויקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר בחר בנביאים טובים ורצה בדבריהם

הַנְּאֻמִּים בְּאֵמֶת פְּרוּךְ אֶתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמִּשָּׁה עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֱמֶת וְצִדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר חזק, חלק ב סימן רפד סעיף יא

עטרת מרים **שי למורא**

א את ירושלים רנני אשר הית עקרה אשר לא ילדה על פי אנשים כלו
מפנה ואינם, הנה עתה בזמן הנאולה, פצחי פתחי פה בקול רנה וצחלי אשר
היית עד עכשיו באשה אשר לא חלה שלא ילדה בירבים בני־שוממה
עתה גניה יהיו רבים מבני בעולה מבני מדינה אחרת, כי היתה לה בעל וילדה
לו בנים אמר יהוה: ב תרחיבי |

הפטרה לפרשת נח לקריאה בציבור

ולשמו"ת ישעיהו פרק נד

א רנני עקרה לא ילדה פצחי רנה
וצחלי לא חלה בירבים בני־שוממה
מבני בעולה אמר יהוה: ב תרחיבי |
מקום אהלך וריעות משכנותיך וטו
אל־תחשבי האריכי מיתריך ויתדתיך
חזקי: ג פרימין ושמאול תפריצי וזרעך
גוים יירש וערים נשמות יושיבו:
ד אל־תיראי בִּי־לא תבושי ואל־
תפלקי כי לא תחפירי כי בשת
עלומיך תשפחי וחרפת אלמנותיך
לא תזכרי־עוד: ה כי בעליך עשיר יהיה צבאות שמו וגאלך
קדוש ישראל אלהי כל־הארץ יקרא: ו פִּי־כאֲשֶׁה עֲזוּבָה
ועצובת רוח קראך יהוה ואשת נעורים כי תמאס אמר
אלהיך: ז ברגע קמן עזבתך וברחמים גדלים אקבצך:
א את ירושלים רנני אשר הית עקרה אשר לא ילדה על פי אנשים כלו
מפנה ואינם, הנה עתה בזמן הנאולה, פצחי פתחי פה בקול רנה וצחלי אשר
היית עד עכשיו באשה אשר לא חלה שלא ילדה בירבים בני־שוממה
עתה גניה יהיו רבים מבני בעולה מבני מדינה אחרת, כי היתה לה בעל וילדה
לו בנים אמר יהוה: ב תרחיבי |
מקום אהלך וריעות משכנותיך וטו
אל־תחשבי האריכי מיתריך ויתדתיך
חזקי: ג פרימין ושמאול תפריצי וזרעך
גוים יירש וערים נשמות יושיבו:
ד אל־תיראי בִּי־לא תבושי ואל־
תפלקי כי לא תחפירי כי בשת
עלומיך תשפחי וחרפת אלמנותיך
לא תזכרי־עוד: ה כי בעליך עשיר יהיה צבאות שמו וגאלך
קדוש ישראל אלהי כל־הארץ יקרא: ו פִּי־כאֲשֶׁה עֲזוּבָה
ועצובת רוח קראך יהוה ואשת נעורים כי תמאס אמר
אלהיך: ז ברגע קמן עזבתך וברחמים גדלים אקבצך:

מרב טובה משכבו כל הצרות הראשונות: ה כי בעליך כלומר ארנוד, הוא עשיר יהיה צבאות שמו ותוכלת בידו כי הוא ארון צבאות מעלה ומטה, ועוד וגאלך הוא קדוש ישראל אשר אלהי כל־הארץ יקרא וידו בכל משלה: ו פִּי־כאֲשֶׁה עֲזוּבָה ועצובת רוח קראך יהוה לשוב אליו ואשת נעורים כי תמאס בעיני בעלה, הנה לא תחמדי המאוס כי ישוב ורחם, פן אמר אלהיך לרחם עליך: ז ברגע קמן עזבתך וברחמים גדלים יהיו נחשבים ברגע קמן

עטרת מרים

מול הקבוצין כי וברחמים גדלים אקבצך ותחמיר לאורך ימים: ח ב'שצף במעט קצף הסתרתני פני רגע ממוך אל מול החסד תחשב רק לרגע, מאחר ובהסד עולם רחמתיך אמר גאלך יהוה: ט כי כמו מי המבול בימי נח זאת לי שבועה בדי אשר נשבעתי או מעבר שלא יהיה מינח עוד עליהארץ פן נשבעתי שתי

שבועות מקצף עליך על ידי עונך ומגערךך לתגלותי: י כי לפעמים יקרה אשר ההרים ימושו וסורו מקומם והגבעות תמוטנה מלשון נמיה עלידי רעש, אבל וחסדי מאתך לא ימושו וברית שלומי לא תמוט אמר מרחמך יהוה:

ח ב'שצף קצף הסתרתני פני רגע ממוך
ובחסד עולם רחמתיך אמר גאלך
יהוה: ט ביימי נח זאת לי אשר
נשבעתי מעבר מינח עוד עליהארץ

שי למורא
(ח) ב'שצף קצף, במעט קצף.
(י) ההרים ימושו והגבעות תמוטנה, אף אם תכלה זכות האבות והאמהות.

פן נשבעתי מקצף עליך ומגערךך: י כי ההרים ימושו והגבעות תמוטנה וחסדי מאתך לא ימושו וברית שלומי לא תמוט אמר מרחמך יהוה:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות, האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקים, שכל דבריו אמת וצדק: נאמן, אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דברייך, ודבר אחד מדברייך אחר לא ישוב ריקם, כי אל מלך נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה יי, האל הנאמן בכל דבריו:

רחם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלובת נפש תושיע ותשמח במהרה בימינו. ברוך אתה יי, משמח ציון בבניה:

שמחנו, יי אלהינו, באלהינו הנביא עבדך, ובמלכות בית דוד משיחך, במהרה יבוא ויגל לבנו, על כסאו לא ישב זר, ולא ינחלו עוד אחרים את כבודו. כי בשם קדשך נשבעת לו, שלא יכפה נרו לעולם ועד: ברוך אתה יי, מגן דוד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו מודים לך, ומברכים אותך, יתברך שמוך בפי כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך אתה יי, מקדש השבת:

קריאת התורה למנחת שבת קודש

לִזְרַעַךְ אֶתֶּן אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת וַיָּבֵן שָׁם מִזְבֵּחַ
 לַיהוָה הַנִּרְאָה אֵלָיו: ^ה וַיַּעֲתֶק מִשָּׁם הַהִרָה
 מִקֶּדֶם לְבֵית־אֵל וַיֵּט אֹהֶלָה בֵּית־אֵל מִיָּם וְהָעִי
 מִקֶּדֶם וַיִּבְנֶה־שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקְרָא בְּשֵׁם
 יְהוָה: ^ט וַיִּסַּע אַבְרָם הָלוֹךְ וְנֹסֵעַ הַגִּנְגָּה: פ
 וַיְהִי רָעַב בָּאָרֶץ וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרִימָה לָגוֹר
 שָׁם כִּי־כָבֵד הָרָעַב בָּאָרֶץ: ^י וַיְהִי כַּאֲשֶׁר
 הִקְרִיב לָבוֹא מִצְרִימָה וַיֹּאמֶר אֶל־שָׂרִי אִשְׁתּוֹ
 הִנֵּה־נָא יֹדְעֵתִי כִּי אִשָּׁה יִפְת־מְרֹאֶה אֶת:
^י וַיְהִי כִי־יֵרָאוּ אֹתָהּ הַמִּצְרִיִּים וַאֲמָרוּ אִשְׁתּוֹ
 זֹאת וְהָרְגוּ אֹתִי וְאַתָּה יְחִי: ^י אָמַרְיָנָא אֲחֹתִי
 אֶת לְמַעַן יִיטַב־לִי כַּעֲבוּרְךָ וְחִיתָה נַפְשִׁי
 בְּגִלְגָּלָךְ:

יב * וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַבְרָם לֵךְ מֵאֶרֶץ
 וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבְּרִית אָבִיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר
 אָרָאךָ: ^ג וַאֲעִשְׂךָ לְגֹי גָדוֹל וְאֶבְרַכְךָ וְאֶגְדָּלָה
 שְׁמִי וְהָיָה בְרַכָּה: ^ג וַאֲבִרְכָה מִבְּרַכְיָךְ וּמִקְלָלְךָ
 אֲאִיר וְנִבְרַכְנוּ כָךְ כָּל מוֹשְׁפָחַת הָאֲדָמָה: (ל"ו)
 - וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו יְהוָה וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ
 לוֹט וְאַבְרָם בֶּן־חָמֵשׁ שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה
 בְּצֵאתוֹ מִחָרָן: ^ה וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת־שָׂרִי אִשְׁתּוֹ
 וְאֶת־לוֹט בֶּן־אָחִיו וְאֶת־כָּל־רִכּוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ
 וְאֶת־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־עָשׂוּ כְּחָרָן וַיֵּצְאוּ לְלֶכֶת
 אֶרֶצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ אֶרֶצָה כְּנָעַן: ^ו וַיַּעֲבֹר אַבְרָם
 בָּאָרֶץ עַד מְקוֹם שָׁכָם עַד אֵלּוֹן מוֹרָה וְהַכְּנַעֲנִי
 אֲזַ בָּאָרֶץ: (ישראל) ^ז וַיֵּרָא יְהוָה אֶל־אַבְרָם וַיֹּאמֶר

אגרות קודש

ב"ה, כ"ח תשרי, תש"כ

ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א בעל מדות רב פעלים מו"ה יוסף אלי' שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו ז"ע.

וכבקשתו אזכירו ואת כל אלה שכותב אודותם, על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר
 זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, מתאים לתוכן כתבו, ויהי רצון שכשם שהביא הבקשה כן יבשר טוב בזה.
 וזכות פעולותיו באופן דתמכין דאורייתא, עוד יותר מאשר לימודו לעצמו, בודאי שתעמוד
 לו ולב"ב שי' בהנ"ל.

וכמודגש במאמר רבנו הזקן בעל התניא - פוסק בנסתר דתורה - והשולחן ערוך - פוסק
 בנגלה דתורה - ד"ה עץ חיים היא למחזיקים בה (שמח"ת תק"מ), אלו בעלי השגה הלומדים
 תורה, ותומכ"י מאושר אלו בעלי עבודה העוסקים בתורה, מאושר, גליקלעך, כדאיתא בזהר (ח"ג
 דנ"ג ע"ב) א"ת מאושר אלא מראשו, דע"י עבודתם ממשיכים מראשו, היינו מפנימית הא"ס ב"ה,
 וכמעלת הרגל המקים את הראש דוקא.

בכבוד ובברכה לבשו"ט בכל האמור.

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ר											
	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש		
באר שבע (ק)	6:47	6:51	9:00	9:02	9:34	9:36	10:33	10:33	12:56	12:55	18:05	17:58	18:31	18:25	17:39	18:35
חיפה (ק)	6:47	6:52	9:00	9:01	9:34	9:36	10:32	10:33	12:55	12:54	18:05	17:59	18:29	18:23	17:27	18:33
ירושלים (ק)	6:45	6:50	8:59	9:00	9:33	9:34	10:31	10:32	12:54	12:53	18:07	18:01	18:29	18:23	17:22	18:33
תל אביב (ק)	6:47	6:52	9:00	9:02	9:34	9:36	10:33	10:34	12:56	12:55	18:04	17:58	18:30	18:24	17:37	18:34
אוסטריה, וינה (ק)	7:20	7:29	9:14	9:18	9:58	10:02	10:53	10:55	13:09	13:09	17:58	17:47	18:32	18:21	17:31	18:34
אוסטריה, מלבורן (ק)	6:30	6:22	9:06	9:01	9:46	9:41	10:54	10:50	13:38	13:38	19:42	19:48	20:10	20:17	19:28	20:29
אוקראינה, אודסה (ק)	7:20	7:29	9:17	9:20	9:59	10:03	10:55	10:57	13:12	13:11	18:03	17:53	18:36	18:26	17:37	18:39
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)	7:06	7:15	8:59	9:03	9:43	9:47	10:38	10:41	12:55	12:54	17:43	17:32	18:17	18:06	17:16	18:20
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	7:34	7:44	9:24	9:28	10:10	10:15	11:05	11:07	13:20	13:19	18:06	17:54	18:41	18:30	17:38	18:43
אוקראינה, קייב (ק)	7:27	7:37	9:17	9:21	10:03	10:07	10:57	11:00	13:13	13:12	17:58	17:46	18:33	18:22	17:30	18:36
אתרוד אמריות, אבו דאבי (ח)	6:22	6:25	8:41	8:42	9:13	9:14	10:12	10:13	12:37	12:37	17:52	17:48	18:17	18:12	17:28	18:22
אטליה, מילאנו (ק)	7:45	7:53	9:43	9:46	10:24	10:28	11:20	11:22	13:38	13:37	18:33	18:23	19:03	18:53	18:04	19:06
אקוודור, קיטו (ח)	5:55	5:54	8:26	8:25	8:55	8:54	9:58	9:57	12:29	12:28	18:02	18:02	18:25	18:24	17:44	18:33
ארנטינה, בואנוס איירס (ח)	6:06	5:59	8:43	8:39	9:21	9:17	10:28	10:25	13:11	13:11	19:13	19:18	19:39	19:45	18:58	19:56
ארנטינה, ברילוצ'ה (ח)	6:50	6:41	9:26	9:21	10:08	10:03	11:17	11:13	14:03	14:03	20:11	20:18	20:42	20:49	19:59	21:02
ארה"ב, בולטימור (ק)	7:21	7:27	9:26	9:29	10:04	10:07	11:01	11:02	13:21	13:20	18:21	18:13	18:50	18:43	17:57	18:54
ארה"ב, ברוקלין (ק)	7:12	7:18	9:16	9:18	9:54	9:57	10:51	10:52	13:11	13:10	18:09	18:01	18:39	18:31	17:44	18:42
ארה"ב, גרסי סיטי (ק)	7:12	7:19	9:16	9:19	9:55	9:57	10:51	10:53	13:11	13:10	18:10	18:01	18:39	18:31	17:44	18:43
ארה"ב, ניו יורק (ק)	7:50	7:57	9:52	9:55	10:31	10:35	11:28	11:30	13:47	13:46	18:43	18:35	19:14	19:05	18:18	19:17
ארה"ב, האוסטון (ק)	7:26	7:30	9:41	9:42	10:14	10:16	11:13	11:14	13:36	13:35	18:47	18:41	19:12	19:06	18:23	19:16
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	7:01	7:06	9:12	9:14	9:47	9:49	10:45	10:46	13:07	13:06	18:13	18:06	18:40	18:33	17:49	18:44
ארה"ב, מיאמי (ק)	7:22	7:25	9:40	9:41	10:12	10:13	11:11	11:12	13:36	13:35	18:49	18:44	19:14	19:09	18:27	19:19
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	7:08	7:15	9:12	9:14	9:50	9:53	10:49	10:47	13:07	13:06	18:04	17:56	18:34	18:26	17:39	18:37
ארה"ב, ניו יורק, גן ישראל (ק)	7:16	7:23	9:19	9:22	9:58	10:01	10:54	10:56	13:14	13:13	18:11	18:02	18:41	18:33	17:46	18:44
ארה"ב, פיטסבורג (ק)	7:36	7:42	9:40	9:43	10:18	10:21	11:15	11:17	13:35	13:34	18:34	18:25	19:03	18:55	18:09	19:06
ארה"ב, שיקגו (ק)	7:08	7:15	9:10	9:13	9:49	9:53	10:46	10:48	13:05	13:05	18:02	17:54	18:32	18:24	17:37	18:36
בוליביה, לה-פס (ח)	6:02	5:58	8:37	8:35	9:08	9:05	10:12	10:11	12:49	12:48	18:33	18:35	18:57	18:59	18:17	19:08
בלגיה, אנטוורפן (ק)	8:13	8:23	10:01	10:05	10:48	10:53	11:42	11:45	13:57	13:57	18:41	18:29	19:17	19:05	18:13	19:19
בלגיה, בריסל (ק)	8:13	8:23	10:01	10:06	10:48	10:52	11:42	11:45	13:57	13:57	18:42	18:30	19:17	19:06	18:14	19:20
ברזיל, סאו פאולו (ח)	5:30	5:25	8:06	8:03	8:39	8:36	9:44	9:42	12:23	12:23	18:18	18:21	18:38	18:41	17:58	18:51
ברזיל, ריו דה-ז'ניירו (ח)	5:19	5:14	7:55	7:52	8:27	8:24	9:33	9:31	12:11	12:11	18:01	18:04	18:25	18:28	17:45	18:38
בריטניה, לונדון (ק)	7:31	7:42	9:19	9:23	10:06	10:11	11:00	11:03	13:15	13:14	18:00	17:48	18:34	18:23	17:33	18:37
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	7:44	7:55	9:27	9:32	10:17	10:22	11:10	11:13	13:24	13:23	18:03	17:50	18:41	18:29	17:37	18:43
גרמניה, ברלין (ק)	7:39	7:50	9:25	9:30	10:13	10:18	11:07	11:10	13:21	13:21	18:04	17:52	18:40	18:28	17:34	18:42
גרמניה, פרינקפורט (ק)	7:54	8:04	9:44	9:48	10:30	10:34	11:25	11:27	13:40	13:39	18:26	18:14	19:01	18:50	17:58	19:03
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	5:28	5:23	8:05	8:02	8:38	8:35	9:44	9:42	12:24	12:24	18:23	18:27	18:42	18:45	18:01	18:56
הודו, מומבאי (ח)	6:34	6:36	8:56	8:57	9:27	9:27	10:27	10:27	12:53	12:53	18:13	18:09	18:36	18:33	17:51	18:42
הודו, פונה (ח)	6:30	6:32	8:52	8:53	9:22	9:23	10:23	10:23	12:50	12:49	18:09	18:05	18:33	18:29	17:48	18:38
הונגריה, בודפשט (ק)	7:08	7:17	9:03	9:07	9:46	9:50	10:42	10:44	12:59	12:58	17:48	17:38	18:21	18:11	17:21	18:24
טורקיה, איסטנבול (ח)	6:16	6:23	8:20	8:23	8:59	9:02	9:55	9:57	12:15	12:14	17:14	17:05	17:43	17:35	16:49	17:47

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ר											
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
יוון, אתונה (ק)	7:38	7:44	9:45	9:47	10:22	10:24	11:19	11:20	13:40	13:39	18:42	18:34	19:10	19:03	18:17	19:14
מולדובה, קישינב (ק)	7:28	7:37	9:24	9:28	10:07	10:11	11:02	11:05	13:20	13:19	18:10	18:00	18:43	18:33	17:43	18:46
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:32	6:34	8:54	8:54	9:24	9:25	10:24	10:24	12:51	12:50	18:09	18:05	18:33	18:29	17:48	18:39
ניו-זילנד, קריסטצ'רץ' (ח)	5:29	5:18	8:04	7:57	8:50	8:44	9:59	9:55	12:48	12:48	19:01	19:09	19:34	19:43	18:50	19:57
נפאל, קטמנדו (ח)	6:06	6:10	8:23	8:24	8:55	8:57	9:54	9:55	12:19	12:18	17:31	17:25	17:56	17:51	17:08	18:01
סין, בייג'ינג (ח)	6:29	6:35	8:34	8:37	9:12	9:15	10:09	10:10	12:29	12:28	17:29	17:21	17:58	17:50	17:02	18:02
סינגפור, סינגפור (ח)	6:47	6:46	9:18	9:16	9:46	9:46	10:49	10:48	13:20	13:19	18:52	18:51	19:14	19:13	18:33	19:22
פולין, ורשא (ק)	7:08	7:19	8:54	8:59	9:42	9:47	10:36	10:39	12:51	12:50	17:33	17:20	18:09	17:58	17:04	18:12
פרו, לימה (ח)	5:41	5:38	8:15	8:13	8:45	8:43	9:49	9:48	12:24	12:23	18:05	18:06	18:28	18:30	17:48	18:39
צרפת, ליון (ק)	8:03	8:11	10:00	10:04	10:42	10:46	11:38	11:40	13:56	13:55	18:48	18:38	19:20	19:10	18:21	19:23
צרפת, פריז (ק)	8:17	8:27	10:10	10:14	10:54	10:59	11:49	11:52	14:06	14:05	18:55	18:44	19:27	19:17	18:26	19:30
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:41	5:41	8:10	8:10	8:39	8:39	9:41	9:41	12:11	12:10	17:41	17:40	18:04	18:02	17:22	18:11
קנדה, טורונטו (ק)	7:37	7:45	9:37	9:40	10:18	10:21	11:14	11:16	13:32	13:32	18:30	18:20	18:58	18:49	18:01	19:01
קנדה, מונטריאול (ק)	7:16	7:24	9:14	9:17	9:56	9:59	10:51	10:53	13:09	13:08	18:02	17:53	18:33	18:24	17:35	18:36
קפריסין, לרנקה (ק)	6:55	7:00	9:05	9:07	9:40	9:43	10:38	10:40	13:00	13:00	18:06	17:59	18:33	18:26	17:42	18:37
רוסיה, לובאנובטש (ח)	7:33	7:45	9:14	9:19	10:05	10:11	10:58	11:02	13:11	13:10	17:48	17:34	18:27	18:14	17:18	18:29
רוסיה, מוסקבה (ח)	7:09	7:21	8:47	8:52	9:39	9:45	10:32	10:36	12:44	12:44	17:23	17:08	17:59	17:46	16:49	18:02
רוסיה, פטרבורג (ח)	7:48	8:03	9:14	9:21	10:13	10:21	11:05	11:09	13:14	13:13	17:38	17:21	18:23	18:08	17:04	18:25
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	6:45	6:54	8:41	8:44	9:23	9:27	10:19	10:21	12:36	12:35	17:26	17:16	17:59	17:49	16:59	18:02
שווייץ, ציריך (ק)	7:50	7:59	9:45	9:49	10:28	10:32	11:24	11:26	13:41	13:40	18:35	18:24	19:04	18:54	18:04	19:07
תאילנד, בנגקוק (ח)	6:10	6:11	8:35	8:35	9:04	9:04	10:05	10:05	12:33	12:32	17:57	17:54	18:20	18:17	17:36	18:26

(*) הזמנים נערכו על-פי תוכנת 'חזון שמים'.

סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התועדויות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה. מנהג הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של שבת קדש:

תפילת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצעדנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף פל-אויב ואורב ולסמים וחיות רעות בדרך ומפל-פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלה כל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה וזוגתו אולגה שרה בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי ומשפחתו

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי וזוגתו מעיין חנה

אור אבנר הלוי וזוגתו רינת שיחיו

לבני

לעילוי נשמת הרה"ח ר' טובי' ב"ר יעקב ע"ה

לבקשות ושינויים: Israel@DvarMalchus.org

בארה"ב וקנדה: USA@DvarMalchus.org

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל: Office@Chazak.co.il

ללימוד שיחות קודש ומאמרים:

Biurim.co.il Otzar770.com Chasidut.tv Lahak.org

הרשמה כחניי
לדבר מלכות

03-9601001

DvarMalchus.org

חפשו 'דבר מלכות' בעמודות נדרים פלוס

P.P.
שולם
1949
תל אביב

